

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

ల్యాండ్

DECCAN LAND, HYDERABAD

60



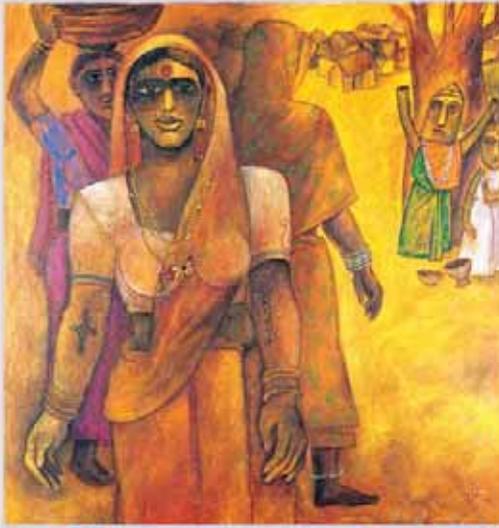
60

బదేళ్ళు పూర్తవుతున్న సందర్భంగా

ప్రత్యేక సంచిక

AUGUST 2017

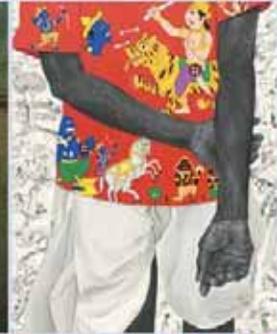
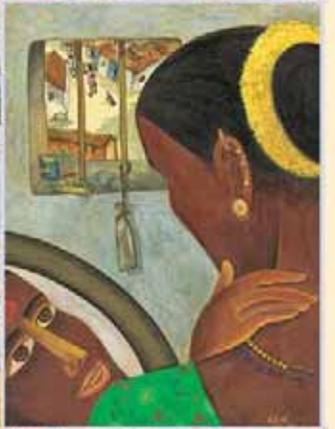
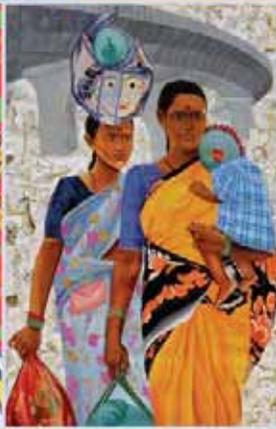
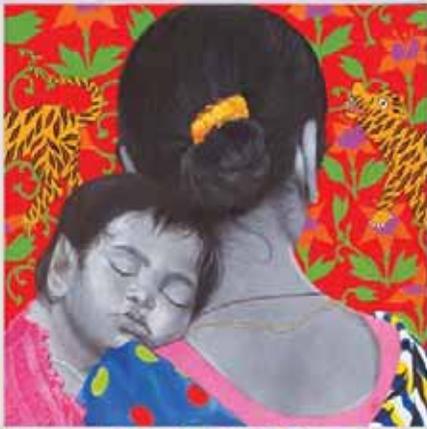
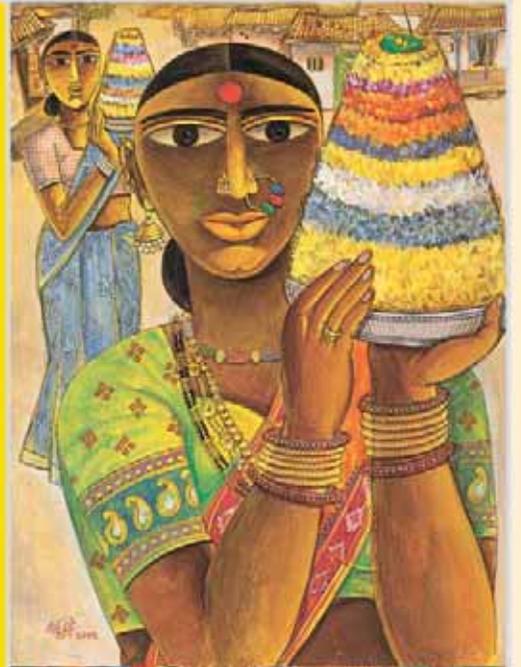


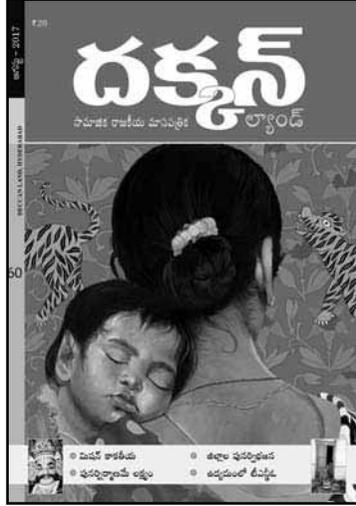


Artist: **LAXMAN AELAY**

భావాన్ని కమ్యూనికేట్ చేసేందుకు
భాష అవసరం లేదు, ఒక చిత్రం చాలు.
ఏదే లక్ష్యం చిత్రాలను చూస్తే అది నిజం
అన్నింటక మూలం. ఆయన వేసిన
చిత్రాలు లైఫ్ సైజ్ ఇమేజీలను
కళ్ళ ముందు కాలవచ్చేలా చేస్తాయి.
ఆ కళానైపుణ్యం మనల్ని
మంత్రముగ్ధుల్ని చేస్తుంది.
వేర్వేరుగా ఉండే ఆర్ట్ లాంగ్వేజీలు,
కాన్సెప్టువల్ పరస్పరాలు లక్ష్యం ఏదే
తన చిత్రాల్లో సన్నికీకరించేస్తారు.

ప్రత్యేక కథనం లోపలి ఏదేల్లో





పల్లె నుంచి ప్రపంచస్థాయికి

చిత్రలేఖన రంగంలో తనదైన శైలిలో పేరు ప్రఖ్యాతులు సాధించడం చిన్న విషయం కాదు.

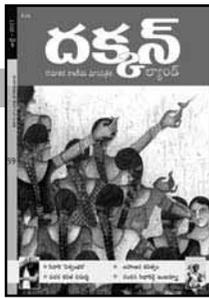
దశాబ్దాలుగా ఈ రంగంలో తన కృషిని కొనసాగిస్తూ తనకంటూ ఒక ప్రత్యేకతను సాధించుకున్నారు ప్రముఖ చిత్రకారుడు ఏలె లక్ష్మణ్. పల్లె నుంచి పట్నమొచ్చి

అంతర్జాతీయస్థాయికి ఎదిగినా మూలాలను మరువక వాటితోనే ప్రేరణ పొందుతున్న చిత్రకారుడు.



"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
 Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
 E-mail: deccanlandindia@gmail.com website : www.deccanland.com

లేఖలు

మెయిల్
బాక్స్

ఆదివాసీ భాషకు ప్రాణం

గోండుల భాషకు ప్రాణం పోసిన తీరు గురించి గూడురు మనోజు వివరిస్తున్న తీరు బాగుంది. అంతరించిపోతున్న ఒక భాషను బతికించుకునేందుకు చేసిన ప్రయత్నాలు, అవి విజయవంతమైన తీరుపై వస్తున్న ఈ కథనం మరిన్ని భాషలను బతికించుకునేందుకు చేసే యత్నాలకు స్ఫూర్తి కాగలదు. ఈ విజయగాధను వివిధ భాషల్లోకి అనువదించి అంతర్జాలం ద్వారా అందరికీ చేరే ఏర్పాటు చేస్తే అది మరెందరికో స్ఫూర్తిదాయకంగా నిలుస్తుంది. అతి త్వరలోనే గోండులు తమ సొంతభాషలో తమదైన అద్భుతమైన సాహిత్యాన్ని అందించాలని, అవి ఇతర భాషల్లోకి అనువాదం కావాలని కోరుకుంటున్నాం.

- కె.రమేష్, కరీంనగర్

❖ ❖ ❖

భద్రపర్చుకోదగిన మ్యూగజైన్

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ప్రతి సంవత్సరం కూడా ఒక విలువైన సంచికగా, భద్రపర్చుకోదగిందిగా తీసుకురావడం అభినందనీయం. ముఖ్యంగా తెలంగాణవాదులు, పరిశోధక విద్యార్థులకు వివిధ రంగాల్లో విలువైన సమాచారాన్ని అందిస్తోంది. తెలంగాణ సాహితీ సంస్కృతులకు పట్టం కడుతూ అదే సమయంలో పర్యావరణం, పర్యాటకం, వారసత్వం తదితర అంశాలకూ ప్రాధాన్యమిస్తున్న తీరు అభినందనీయం. -ఎం. రమణ, సంగారెడ్డి

❖ ❖ ❖

కథలు, కవితలకూ స్థానం

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికలో కథలు, కవితలకూ స్థానం కల్పించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం. అప్పుడప్పుడు ఒకటి, అరా కథలు, కవితలు వేస్తున్నారెగ్గులర్గా మాత్రం ఉండడం లేదు. ఈ రెండు ప్రక్రియలకూ స్థానం కల్పిస్తే దక్కన్ ల్యాండ్ మరింత సమగ్రతను సంతరించుకుంటుందని భావిస్తున్నాం. - వెంకటేశ్, వరంగల్

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చవుతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమస్యలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పాఠకుల్లో అవగాహన పెంపొందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

ఊరిగాలి

తలపిస్తున్న
వేలిగోరు తీసి అక్కడ నాటుతాను
శరీర గ్రీష్మ భారమంతా
అది మోస్తది
రాత్రి ఎనిమిది దాటినా
ఎండ కాస్తున్న ఫ్రీసోకా
నా నివ్వెర
నేలమీద దిద్దినట్టు పచ్చిక
చీకటిని మోసుకొస్తూ
సన్నని సౌరకాంతులు పూస్తున్న
నిశ్శబ్ద వీధుల్లో
మన మాటలే

అడుగులు ఆగినప్పుడు
నిన్నూ నన్నూ వదలి
జ్ఞాపకాలు నడిచిపోతాయి
ఇక్కడైనా మన మాటలే
ఊరిగాలి

ఖండాలు దాటి
పరిమళిస్తుంటది
చెక్క ఇండ్ల మధ్య అయినా
హృదయాలు భద్రంగానే ఉన్నాయి
డాలర్ల నడుమ అయినా
ఆత్మలు అలిసిపోకుండా మెరుస్తున్నాయి
మర మనుషులనుకుంటాం
పొడి మాటలనుకుంటాం గానీ
ఎక్కడైనా
మనిషిని చూడగానే
మనిషి తడిసిపోతాడు
దీర్ఘకాల మౌన సమాధి నుంచి
తనను లోతుగా తవ్వకుంటాడు
మాట వినగానే
ప్రాణం లేచివచ్చినట్టు
మనిషి కొత్త చిగురుతో
కళకళలాడుతుంటాడు
డల్లాస్ ఉల్లాసం
డబ్లిల్ పుర గడబిడ
ఏదైనా మనిషే

-నందిని సిధారెడ్డి,

మొబైల్: 9440381148

మెయిల్: nandinisr56@gmail.com



దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 5 సంచిక: 12 పేజీలు: 176

ఆగస్టు - 2017

సంపాదకులు
యం. వేదకుమార్

9848044713

స్టేషన్ కరెస్పాండెంట్

కె. ప్రభాకర్

8106721111

సర్క్యులేషన్

హెచ్. మోహన్ లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

9030626288

ఫాటోగ్రాఫర్

టి.స్వామి

8374995555

కవర్ పేజీ ముఖచిత్రం

లక్ష్మణ్ ఏలె, పెయింటింగ్

లే అవుట్ & కంపోజింగ్

చరిత ఇంప్రెషన్స్

ముద్రణ:

DECCAN PRESS

అజమాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ చిరునామా



TELANGANA
RESOURCE CENTRE

**DECCAN LAND
"CHANDRAM"**

3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,

Hyderabad - 500 029 Telangana

Mobile: 9030626288 Fax: 040-27635644

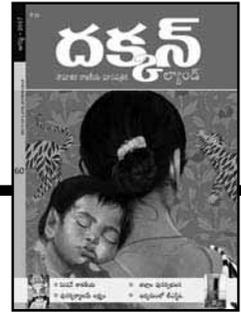
E-mail: deccanlandindia@gmail.com

website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ఆగస్టు సంచికలో వివిధ కవితలకు చక్కటి రేఖా చిత్రాలను అందించిన ఉపాధ్యాయుడు కూరెళ్ల శ్రీనివాస్, సాహిత్యం విభాగంలో సలహాలు, సూచనలు అందించిన డా.ఎస్. రఘుగారికి మా కృతజ్ఞతలు.

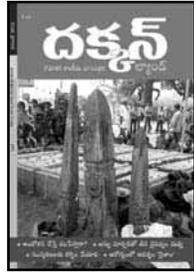
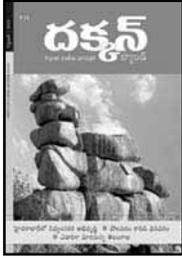
లోపలి పేజీల్లో...



| | | |
|---|------------------------------------|-----|
| దేవులపల్లి రామానుజరావు..... | సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి | 9 |
| జానపదవీరుల చరిత్ర | జయధీర్ తిరుమలరావు | 13 |
| జానే కహంగయ్ ఓ దిన్ | పరవస్తు లోకేశ్వర్ | 17 |
| మిషన్ కాకతీయ | శ్రీధర్ రావు దేవీపాండే | 20 |
| బోనాలా! జోగిని వ్యవస్థ పునరుద్ధరణ? | జాపాక సుభద్ర | 28 |
| పోటీ పరీక్షలు - ఉద్యోగ అవకాశాలు | ప్రా. అడపా సత్యనారాయణ | 30 |
| విశ్వకర్మల మమ్మాయి దేవత | డా.ఎస్. జైకిషన్ | 32 |
| తెలంగాణ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ | టి.వివేక్ | 35 |
| స్వరాష్ట్రంలో విద్యుత్ సరఫరా పునర్నిర్మాణ ప్రయాణం | ఎన్.శివాజీ | 37 |
| నిజమైన ప్రజాసేవకులు తెలంగాణ ఉద్యోగులే | కారెం రవీందర్ | 41 |
| విద్యా వ్యవస్థలో విప్లవాత్మక బాటలు | ఆర్.వెంకటరెడ్డి | 44 |
| తెలుగు మాతృభాష విలువ | పాన్నాల నరహరి | 49 |
| తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ | ఎన్.వేణుగోపాల్ | 51 |
| తెలంగాణ గిరిజన మ్యూజియంలు | ధ్యావనపల్లి సత్యనారాయణ | 53 |
| తెలంగాణకు పాట్ ప్రాణం | అంబటి | 61 |
| 'క్షంతవులు' నాటకం-ఒక పరిశీలన | అమ్మగి వేణుగోపాల్ | 65 |
| తెలంగాణ నాటక వెలుగు రేఖలు | డా.జి.విజయకుమార్ జీ | 71 |
| తెలంగాణ పునర్నిర్మాణమే లక్ష్యం | అల్లం నారాయణ | 74 |
| చర్చలతో సదవగాహన | కొండుభట్టు రామచంద్రమూర్తి | 77 |
| ప్రసారసాధనాలు పోరాటాల దివిటీలు | ఎన్.వీరయ్య | 80 |
| ఫాటోభూషణ్ | కిరణ్ | 82 |
| జిల్లాల పునర్విభజనతో మెరుగైన పాలన | గౌతం పింగ్లె | 85 |
| మనోహరం.. మంత్రముగ్ధం.. లక్ష్మణ్ ఏలె | స్వజన్ | 95 |
| సంపన్న భారత్ నిర్మాణంలో చైనా అనుభవాలు | దేవీ ప్రసాద్ జువ్వాడి | 99 |
| పటం కథకులు - జీవన విధానం | డా.గడ్డం వెంకన్న | 102 |
| తెలంగాణ తెలుగు కథ - ప్రాతినిధ్యం | డా.ఎ.కె.ప్రభాకర్ | 116 |
| బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి 'దేవులపల్లి' | డా.జి.చెన్నయ్య | 121 |
| కొత్త సాలు | పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ | 126 |
| ఆత్మకథలో నవలా లక్షణాలు | కె.పి.అశోక్ కుమార్ | 132 |
| ఉడుకు బెల్లం | చింతకింది శ్రీనివాసరావు | 137 |
| కొత్తతరం కవిత్వం | కవి యాకూబ్ | 140 |
| నిరంతర ప్రజల గొంతుక తెరవే | గాజోజు నాగభూషణం | 145 |
| అప్పడప్పడు | బి.నర్సింగరావు | 147 |
| మేకల కాపరి | సన్నపురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి | 150 |
| గోండి సమాజం-సాంస్కృతిక ఆరాటం | గూడూరు మనోజ | 157 |
| జగిత్యాల జ్ఞాపకాలు | బి.ఎస్.రాములు | 159 |
| మూడు తరాల సాహిత్య సౌరభం | హెచ్. రమేష్ బాబు | 162 |
| ఒక సబాల్జర్న్ ధృకోణం | సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ | 168 |
| పుస్తక సమీక్ష | డా.ఎస్.రఘు | 172 |

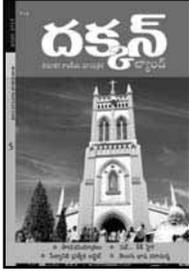
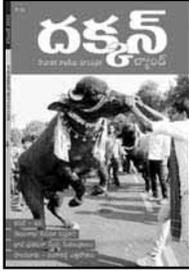
పరిచయము..

- ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాలు ఇప్పుడు అన్ని చోట్ల కూడా వెలుగు లోకి వస్తున్నాయి. ప్రజలు ఈ విధమైన ప్రపంచీకరణ ప్రయత్నాలను వ్యతిరేకిస్తూనే ఉన్నారు.
- నేడు ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాలు ఒక్కొక్క రంగాన్నే కబళిస్తూ వస్తున్నాయి. వినయోగ వస్తువులు, విద్య, వైద్యం, రిటైల్ రంగం, ఈ క్రమంలో వ్యవసాయం కూడా కార్పొరేటీకరణ బాట పట్టింది.
- దేశాన్ని, దేశ ప్రజలను ఎంతగానో ప్రభావితం చేసే కీలక నిర్ణయాల్లో ప్రజలకు భాగస్వామ్యం లేకుండా పోతున్నది.
- ప్రజల శాంతియుత పోరాటాన్ని అణచి వేసేందుకు ప్రభుత్వం హింసామార్గాన్ని ఎంచుకోవడం విషాదం. ఆ హింస ప్రతిహింసకు దారి తీస్తుంది తప్ప శాంతియుత పరిష్కారాన్ని అందించదు.
- ప్రజాస్వామిక బాధ్యత నుంచి ప్రభుత్వం తప్పించుకోవడం.
- ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం పోరాటం జాతి వ్యతిరేకం కాదు. దేశసమగ్రతకు భంగకరం కాదు. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన నాటి నుంచి నేటి వరకూ కొత్తగా ఎన్నో రాష్ట్రాలు ఏర్పడ్డాయి.
- ప్రజాస్వామ్యంలో నిరసన తెలియజేయడం అనేది ప్రజలకు గల రాజ్యాంగబద్ధమైన హక్కు. దాన్ని కాలరాచేందుకు ప్రభుత్వం ప్రయత్నించడం అంటే ప్రజాస్వామ్యాన్ని అవహేళన చేయడమే. రాజ్యాంగంపై తమకు విశ్వాసం లేదని చాటిచెప్పడమే. ఈ నిర్బంధాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజాస్వామ్యవాదులంతా ఉద్యమించాల్సిన అవసరం ఉంది.
- గతం నుంచి పాఠాలు నేర్చుకుంటేనే ఉద్యమం ముందుకు సాగుతుంది.
- ఎన్నికల్లో విజయం సాధించడంపై నాయకులకు వ్యామోహం. ఆ వ్యామోహాన్ని వారు జయించలేకపోతున్నారు. అలాంటప్పుడు ఆ ఎన్నికలు, ఆ ప్రజా ప్రతినిధులు మనకు అనవసరం. వాటితో నిమిత్తం లేని ప్రజాఉద్యమాన్ని మనం నిర్మించుకోవాలి.
- పార్టీలకూ, ప్రజాప్రతినిధులకూ కొన్ని పరిమితులున్నాయి. ఆ పరిమితులను దాటి వారు పని చేయలేరు. ప్రజా ఉద్యమానికి అలాంటి పరిమితులు ఏవీ లేవు. అందుకే ప్రజా ఉద్యమాలు విజయం సాధించగలుగుతాయి. డిసెంబర్ 9 అలాంటి విజయ



మే. అలాంటి విజయాన్నే తిరిగి మనం సాధించాల్సి ఉంది. అందుకు సరైన సమయం కూడా ఇదే. ఇదే అదును. పదును పెడుదాం మన పోరాటానికి.

- ఉద్యమాన్ని నడిపేందుకు ఒక విశాల ప్రజాస్వామిక ఐక్యవేదికను రూపొందిద్దాం. అటు ప్రజాసంఘాలు, ఇటు పార్టీలు ఒక్కతాటి పైకి వచ్చేలా చూసుకుందాం.
- మోసగించడం, మోసపోవడం ఆనవాయితీగా మారిపోయింది. ఇక వంచనకు గురయ్యేందుకు తెలంగాణ సమాజం సిద్ధంగా లేదు.
- పోరాటం శాంతియుతంగానే జరుగుతున్నప్పటికీ, అందులో వాడి తగ్గకూడదు. వేడి చల్లారకూడదు.
- ప్రజాసంఘాల ఆధ్వర్యంలోనే పోరాటం కొనసాగాలి అనేందుకు కారణం... అయి పార్టీలకు తమ సొంత జెండాలు... ఎజెండాలు ఉన్నాయి. అందుకే ఉద్యమంలో ఎగుడు దిగుళ్ళు. పోరుకు ప్రజాసంఘాలే సారధ్యం వహించాలి. అవి మాత్రమే రాజకీయ ప్రయోజనాలకు గాకుండా ప్రజల ఆకాంక్షలకు పట్టం కట్టగలుగుతాయి.
- ఇచ్చిన మాటను ప్రభుత్వం నిలబెట్టుకోలేకపోయిందంటే, ఆ ప్రభుత్వం లేనట్లే లెక్క. ఇచ్చిన మాటను ప్రభుత్వమే తప్పిందంటే ఆ ప్రభుత్వం పడిపోయినట్లే లెక్క. ప్రభుత్వం ఇచ్చిన మాటకు ఉన్న పవిత్రత అలాంటిది.
- ఇచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకునేందుకు ప్రాణాలను, రాజ్యాలను త్యజప్రాయంగా వదిలేసిన చక్రవర్తులను పాత తరంలో చూశాం. అలాంటిది... రాష్ట్రంలో నో, కేంద్రంలోనో ప్రభుత్వం పడిపోయే అవకాశం ఉంటుందని లెక్కలు కట్టుకుని మాట తప్పడం ఈ తరంలో చూస్తున్నాం. అంటే ఒక ప్రజాస్వామ్య ఆకాంక్ష కన్నా కూడా పార్టీ అధికారమే ముఖ్యమైపోయింది.
- పార్టీ మాట తప్పడం చూశాం. ప్రభుత్వం మాట తప్పడం చూశాం. ఒక ప్రజాస్వామ్య ఆకాంక్షను ఇంకా ఎన్నాళ్ళు బందీగా ఉంచాలని చూస్తారు ? ఇప్పటి వరకూ ప్రజాగ్రహం అంతా కూడా అంతర్యుఖంగానే సాగింది. అందుకే ఇంకా బలిదానాలు అలా కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. ఈ ఆగ్రహం మరో రూపంలో బయటకు వస్తే ఏమవుతుందో?



మిగతా 8వ పేజీలో

బదేళ్ళ పయనం

బదేళ్ళు... అక్షర చరిత్రలో ఇది అత్యల్పకాలమే కావచ్చు కానీ ఒక తెలుగు మాసపత్రికగా చూస్తే బదేళ్ళ కాలం చిన్నదేమీ కాదు. మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో పుట్టిన పత్రికకు. స్వరాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి ముందు ఉన్న సంక్లిష్ట పరిస్థితుల్లో 'దక్కన్ ల్యాండ్' ప్రారంభమైన సంగతి తెలిసిందే. తెలంగాణ ఉద్యమం కొనసాగుతుందా... చల్లారుతుందా... ఉధృతమవుతుందా... హైదరాబాద్ ను కేంద్రపాలిత ప్రాంతం చేస్తారా? ఉమ్మడి రాజధానిగా ఎన్నాళ్ళు ఉంటుంది? తెలంగాణలో రాయలసీమ జిల్లాలను కలుపుతారా? విభజన తీరుతెన్నులు ఎలా ఉంటాయి... ఇలా సవాలక్ష సందేహాలు. శతకోటి అనుమానాలు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో వెలువడిన దక్కన్ ల్యాండ్ తెలంగాణ ఉద్యమానికి దిశానిర్దేశం చేసేలా ఎందరో ప్రముఖుల వ్యాసాలను అందించింది. టిఆర్ సి 'చర్చ' సారాంశాలను ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్ళింది. తెలంగాణ భావజాలాన్ని బలోపేతం చేసింది.

స్వరాష్ట్ర ఆవిర్భావం తరువాత 'దక్కన్ ల్యాండ్' ఒక విచిత్రమైన పరిస్థితిని ఎదుర్కొంది. అప్పటి వరకూ ప్రజల గొంతుకను బలంగా వినిపించిన పత్రిక, తెలంగాణ పునర్నిర్మాణంలో తనదైన పాత్రను పోషించాల్సిన పరిస్థితి ఏర్పడింది. తెలంగాణ అంటే భౌగోళిక స్వరూపం మాత్రమే కాదు. మనదైన అస్తిత్వం కూడా. ఈ అస్తిత్వాన్ని రూపుదిద్దే అంశాలను సైతం మనం పరిరక్షించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అభివృద్ధి అనేది ఒక్క రోజులోనో, ఒక్క ఏడాదిలోనో జరిగేది కాదు. అది ఒక నిరంతర ప్రక్రియ. తప్పొప్పులను సరిజేసుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళాల్సి ఉంటుంది. అదే సమయంలో ఇన్నేళ్ళ అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకోవడాన్ని కొనసాగించాల్సి ఉంటుంది.

ఈ నేపథ్యంలో చూస్తే, వివిధ సామాజిక అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడంతో పాటుగా ఇక్కడి చరిత్ర, సాహిత్యం, కళలు లాంటివాటి పరిరక్షణకు కూడా ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలన్న అవసరం ఏర్పడింది. అందుకే ఒకవైపున సామాజిక అంశాలపై కథనాలను అందించడంతో పాటుగా అస్తిత్వప్రాధాన్యపూరిత అంశాలపై కూడా 'దక్కన్ ల్యాండ్' తన దృష్టిని సారించింది. వివిధ కళలు, కళారూపాలు, నైపుణ్యాలు, చరిత్ర, వారసత్వం, పర్యాటకం లాంటి అంశాలపై ప్రత్యేక కథనాలను వెలువరిస్తోంది.

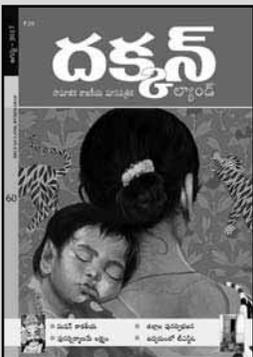
2012 సెప్టెంబర్ లో ప్రారంభమైన దక్కన్ ల్యాండ్ బదేళ్ళుగా తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తూ వచ్చింది. ఈ గొప్పదనం అంతా కూడా పత్రికకు ఇన్నేళ్ళుగా అండగా నిలిచిన రచయితలు, పాఠకులు, మాతో పని చేసినవారు, పంపిణీదారులదే. వారందరికీ మా కృతజ్ఞతలు. ఎంతోమంది మిత్రులు, పత్రిక శ్రేయోభిలాషులు చందాదారులను చేర్పించడాన్ని భుజాన వేసుకొని అండగా నిలుస్తున్నారు. ఈ విధంగాతమ చందాలతో, చందాదారులను చేర్పించడంతో పత్రికకు ఆర్థిక పరిపుష్టిని అందిస్తున్న వారికి మా ధన్యవాదాలు.

ఈ పత్రిక మనందరిది. పదికాలాల పాటు పత్రిక సజావుగా వెలువడే బాధ్యతను మనమంతా స్వీకరిద్దాం. మరింత మెరుగ్గా పత్రికను వెలువరించేందుకు మేము శాయశక్తులా కృషి చేస్తాం. ఈ ప్రయాణంలో మరింతగా మీ సహకారాన్ని ఆశిస్తూ....

వేదకుమార్.యం

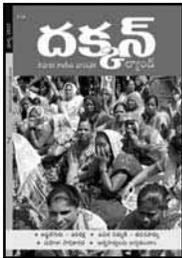
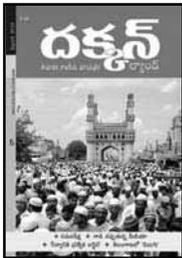
(యం. వేదకుమార్)

ఎడిటర్

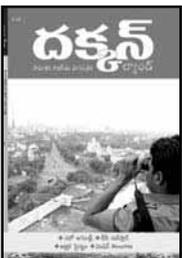
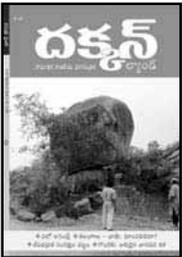


(6 పేజీ తరువాయి)

- రాజకీయ పార్టీలకు వాటి స్వప్రయోజనాలే ముఖ్యం. ప్రజా సంఘాలకు ప్రజాప్రయోజనాలే ముఖ్యం.
- జెండాలు వేరైనా ఎజెండా ఒక్కటిగా ఐక్యపోరాటం చేద్దాం
- అధికారం పొందడానికి నాయకులు మత కలహాలు సృష్టించిన చరిత్ర మనకు తెలుసు. అదే విధంగా అధికారం కాపాడుకునేందుకూ నాయకులు ఎంతకైనా తెగించిన దాఖలాలు కూడా ఉన్నాయి.
- యువత దారి తప్పేందుకు కారణం వారి జీవితాల్లో అభివృద్ధి లేకపోవడం. అందుకు కారణం ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పడకపోవడం. అలా ఏర్పడడాన్ని నాయకులు అడ్డుకోవడం, మతాల మధ్య చిచ్చు పెట్టడం.
- హిందూ దేవతలకు నైవేద్యం సమర్పించిన నిజాం నవాబులు ఏలిన గడ్డ ఇది. ముస్లింల పండుగలను తమవిగా వేడుక చేసుకున్న హిందువులు ఉన్న గడ్డ ఇది.
- ప్రజలు ఐక్యంగా ఉంటేనే తమ ప్రత్యేక రాష్ట్ర లక్ష్యాన్ని సాధించుకోగలుగుతారు. ఆ విధంగా ఐక్యం చేయడంలో ఉద్యమ నాయకత్వం కీలకపాత్ర వహించాలి. ప్రజలను విడగొట్టడంలో ఎన్నికలు ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి.
- ఎన్నికలను తీసుకువచ్చి తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు, ఉద్యమానికి ముడిపెట్టడం సరికాదు. మరి ముఖ్యంగా ఎన్నికల్లో డబ్బు ప్రభావం ఉంటుంది. స్థానిక అంశాలూ కీలకం అవుతాయి.
- ఎన్నికలు వస్తుంటాయి, పోతుంటాయి. ఇక్కడ నెరవేరాల్సింది ప్రజల ఆకాంక్ష ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు.
- ఎన్నికల వేళ ఎన్నో విచిత్రాలు జరుగుతున్నాయి. ఇన్నాళ్ళూ పెదవి విప్పని వారు ఇప్పుడు నోరు తెరుస్తున్నారు. ఇన్నాళ్ళూ నోరు మూయని వారు ఇప్పుడు పెదవులకు తాళాలు వేసుకుంటున్నారు. ఇలా ఎందుకు జరుగుతోంది?
- ప్రభుత్వం శ్రీకృష్ణ కమిటీ ఇచ్చిన 'చీకటి చాప్టర్'ను పాటిస్తున్నది. అది సూచించిన రహస్య అజెండాను అమలు చేస్తున్నది.
- ఎన్నికలు కావాలో, తెలంగాణ రాష్ట్రం కావాలో తేల్చుకోవాల్సింది ప్రజలే. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రసాధన విషయంలో నాయకులు ఏమాత్రం వెనుకడుగు వేసినా, ప్రలోభాలకు లొంగినా, కుతంత్రాలకు పాల్పడినా ప్రజలే వారికి బుద్ధి చెబుతారు.
- తెలంగాణ ప్రజానీకానికి మిగిలింది ఆకలిదప్పులు మాత్రమే. వాటి నుంచి విముక్తి కోసమే ప్రత్యేక తెలంగాణ సాధన ఆకాంక్ష పుట్టుకొచ్చింది.
- తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని బలహీనపరిచే కుట్ర ఈనాటిది కాదు.



- ఐదారు దశాబ్దాలుగా సాగుతూ వస్తున్నదే. ఇలాంటి కుట్రలు, కుతంత్రాలతో తాత్కాలికంగా ఉద్యమాన్ని నిలిపివేయగలిగినా, ఆ నిప్పు నేటికీ రగులుతూనే ఉన్నది.
- తెలంగాణ ఉద్యమం అంటే ప్రభుత్వానికి భయమెందుకు? కోట్లాది మంది ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షను అణగదొక్కే ప్రయత్నం ఎందుకు? అందుకు సమాధానం... ఆధిపత్యాన్ని కాపాడుకోవాలనే ఆరాటం.
- ఉద్యమాల్లో ఉన్నవారు ప్రధాన శత్రువే పరో తేల్చుకోలేకపోతున్నారు. ఒకరికొకరు దూరమైపోతున్నారు.
- నిజానికి ఎన్నికలకు, తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు ఎలాంటి సంబంధం లేదు. అయినా కూడా పదే పదే తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటును ఎన్నికలతో ముడిపెట్టడం జరుగుతోంది.
- ఎన్నికలకు, తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు మధ్య నాయకులు ఏర్పరస్తున్న లంకెను పూర్తిగా తెంచేయాల్సిన సమయం వచ్చింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం వచ్చిన తరువాతే ఎన్నికలు అనే పరిస్థితి కల్పించాలి. అందుకు ఉద్యమాన్ని మరింత బలంగా ముందుకు తీసుకెళ్ళడం ఒక్కటే మార్గం.
- రాజకీయం చేసి మాత్రమే తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని సాధించలేం. అలాగే రాజకీయం లేకుండా కూడా సాధించలేం. అదే సమయంలో ఆ రెండింటి కన్నా ముఖ్యమైంది ఉద్యమం.
- రాజకీయాల ఉచ్చులో చిక్కుకుపోకుండా ఉద్యమాన్ని బలోపేతం చేయాల్సిన సందర్భం ఇది. ఆ దిశగా అడుగులు ఉండాలి
- చేతికి అందిన ముద్ద నోట్లకీ వెళ్ళేదాకా సమ్మకం లేకుండా పోయింది. చేసిన పోరాటాలకు, త్యాగాలకు, బలిదానాలకు విలువ లేకుండా పోయింది.
- ప్రజాసంఘాలు ఏమాత్రం ఏమరపాటుగా ఉన్నా మరోసారి అసర్థం జరిగిపోతుంది. కనీస ఉమ్మడి కార్యచరణ ప్రణాళిక మొదలుకొని పరస్పర సహకారంతో నిర్వహించే సమాంతర పోరాటాల వరకూ ఏస్థాయిలో ఏది వీలైతే దాన్ని ఎంచుకోవాలి. కలసి పని చేసినా, విడివిడిగా పని చేసినా పరస్పరవిమర్శలకు దూరంగా ఉంటూ సహకరించుకునేందుకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి. (తొలి ఏడాది సంచికల్లో నుంచి)



తెలంగాణ సాహిత్య దృశ్యం

దేవులపల్లి రామానుజరావు

బుద్ధి సమైక్య వాదం - బిల్ తెలంగాణ

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమ పూర్వమే తెలంగాణ అస్తిత్వ స్పృహను ప్రకటించిన రచయితలు నలుగురు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు, దేవులపల్లి రామానుజరావు, బిరుదురాజు రామరాజు.

నేను ఎం.ఎ.చేస్తున్న కాలంలో 'ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ రైటర్స్ సర్కిల్' తరపున సారస్వత పరిషత్ లో అనేక కార్యక్రమాలు నిర్వహించిన. అగో అప్పుడు ఆయనతో తొలి పరిచయం. ఆ పరంపర లో అక్కడి వాళ్ళందరితో కలివిడిగా ఉండే వాడిని. ఏ కార్యక్రమానికి అనుమతి అడిగినా 'జరుపుకోవయ్యా' అని తెలంగాణ స్వరంతో నోటి నిండా అనే వాడు. తాతలాగా ఆత్మీయంగా అనేవాడు. వంద రూపాయలతో మొత్తం కార్యక్రమం అయ్యేది. అంత అగ్గువగా అయ్యేది కాబట్టి ఆ ప్రాంగణం నిరంతర కార్యక్రమాలతో సందడిగా ఉండేది. ఒక ప్రజాస్వామిక క్షేత్రంగా ఉండేది. ఆందోళనల అభివ్యక్తిగా ఉండేది. సమాంతర వేదికగా ఉండేది. బహుశా ఇదంతా ఆయన పరిషత్ బాధ్యుడిగా ఉన్నందు వల్లనే జరిగిందేమో. భూస్వామిక కుటుంబం నుంచి వచ్చి అనేక ఉద్యమాల వల్ల ఆయన ప్రజాస్వామిక వాదిగా మారినందువల్లే ఇది జరిగి ఉండొచ్చు. ఆయనే దేవులపల్లి రామానుజరావు.

ఎం.ఫిల్ అయినానక సాహిత్య అకాడమీలో ఆరువందల జీతంతో అసిస్టెంట్ గా చేరిన. అదిగో అక్కడ సార్ తో రెండో దఫా ములాఖత్. అప్పుడు ఆయన సాహిత్య అకాడమీ కార్యదర్శి / అధ్యక్షుడు. నిండైన తెలంగాణ పంచెకట్టు. నోటినిండా తెలంగాణ భాష. పరిషత్ నుంచి అకాడమీకి అకాడమీ నుంచి ఇంటికి రిక్షాలో ప్రయాణం. ఎంత నిరాదంబరత ఎంత తెలంగాణీయత. నిత్యం ఆంధ్రావాళ్ళతో వ్యవహారం. కోల్పోని తెలంగాణీయత. పదుల పదవుల్లో వెలుగొందిండు. పదిపైసలు వెనుకేసుకోలేదు. 'తెలుగు' మైకంతో తేలియాడిండు. అయినా, తెలంగాణ ముద్రను వదలిపెట్టలేదు. అప్పుడు నేను చూసిన దృశ్యం.

ఇదంతా ఇప్పటి చైతన్యంతో అప్పటి ఆయన గురించిన తులా భారం.

అప్పటి మా తరం ఆయనను అంచనా వేసిన తీరు వేరే. వాళ్ళది పాలక వర్గం. ప్రభుత్వ వర్గం.

తెలంగాణ ఉద్యమం విజృంభించినంక మన గతం పట్ల గత సాహిత్యకారులపట్ల తీరు మారింది. 'వేరు' గురించి తపన మొదలయ్యింది. ఆ 'వేరు'లో రామానుజరావు గూడా ఉన్నట్లు అర్థమయ్యింది.



ఆయన సామరస్యవాది. సమన్వయ వాది. సమైక్యవాది. అయినప్పటికీ అంతరంగంలో తెలంగాణ అస్తిత్వ కొట్టుకలాడుతుండేదేమో. 1946లో రాసిన 'ఓరుగల్లు మండల మున సారస్వత సేవ' అనే వ్యాసంలో "ఆంధ్ర సారస్వతమున ఉత్తమోత్తమ ములగు గ్రంథములు మూడు. వీనిలో రెండింటికి జన్మస్థానము ఓరుగల్లు", "ద్విపద వాఙ్మయమునకు జన్మస్థానము ఓరుగల్లు" అంటూ తన ప్రాంత ఔన్నత్యాన్ని చాటిండు. అంతేకాక పోతన, మారన, భాస్కర రామాయణ కవుల, రుద్ర దేవుడు, ఏకాద్రు నాథుడు, తూము రామదాసు లాంటి కవుల ఔన్నత్యాన్ని ప్రస్తుతించిండు.

"మీరు హైద్రాబాద్ వాసులైనప్పటికీ తెలుగు మాట్లాడగలుగుచున్నారే" (1950 ప్రాంతం) అని తనను స్తుతించినద చేసేటప్పటికి భరించలేక పోయిండు.

"ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయమున ప్రసిద్ధులైన ఒక రచయిత, తెలంగాణమున తెలుగు రచయిత ఎవ్వరని (1951) ప్రశ్నించె సరికే తట్టుకోలేక పోయిండు.

'తెలంగాణము-ఆంధ్ర సారస్వత వికాసము' (1951) రాసి ఇదీ తెలంగాణ సాహిత్య ఔన్నత్యం అని వాళ్ళ మొఖాన కొట్టిండు. తెలంగాణ ఆధునిక సాహిత్య క్రమ పరిణామాన్ని ప్రపంచానికి చాటిన తొలి వ్యాసమిది. ఇందులో ఆయన అడుగడుగునా తెలంగాణ ఔన్నత్యాన్ని-ఆంధ్రా అహంకారం ముందు భయపడకుండా బెరకు చెందకుండా-వేనోళ్ళ కీర్తించినాడు ఇలా.

"నిజానికి మొట్టమొదటిసారి తెలుగు జాతీయతకు (అప్పటికి తెలంగాణ జాతీయత అనే భావన ఏర్పడలేదు- వ్యాసకర్త) రూపురేఖలు దిద్దినది హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలోనే". (సారస్వత నవనీతం పే.111)

“ఒక్కమారు తెలుగు సాహిత్య చరిత్రను అవలోకించితిమేని తెలంగాణమునకు ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రలో నున్న ప్రత్యేక స్థానము కన్పలకు గట్టును” (పే.112)

“తెలంగాణ మందలి గ్రామాలలో తాళపత్ర గ్రంథములు లేని పూరు లేనేలేదని చెప్పిన అతిశయోక్తి కాజాలదు” (పే.112)

“ఇతర ప్రాంతాల సారస్వత కృషిని తెలంగాణ సారస్వతోద్యమం తో పోల్చినపుడు కొన్ని ప్రత్యేకతలు కన్పడుచున్నవి. తెలంగాణములో సారస్వత కృషి ఒక నిర్మాణాత్మక ఉద్యమముగా కొనసాగినది. ఇతర ప్రాంతాలలో సారస్వత కృషి వ్యక్తులను ఆశ్రయించినది. తెలంగాణ సారస్వత కృషి ప్రజలను మేలుకొలుపు ఒక మహోద్యమముగా సంస్థలను ఆశ్రయించి కొనసాగినది”. (పే-120)

ఇప్పటికీ చాలామందికి తెలియని తెలంగాణ సాహిత్య విశేషాలనే న్నింటినో ఈ వ్యాసంలో పేర్కొన్నారు. ఇరువయ్యవ శతాబ్ది తొలి దశాబ్దాలలో తెలంగాణలో ఆధునిక, సాంప్రదాయక పాఠాలుగా సాగిన సాహిత్య వికాసాన్ని విశదీకరించినారు. ఇది ఆయన నిశిత పరిశీలనకు నిదర్శనం.

రెండో పాఠం గురించి చెప్తూ “మరొక వంక విద్యుత్పరి సింహములు సంస్థానాధీశ్వరుల ఆస్థానాల వీర విహారములు గావించినవి. ముఖ్యముగా వనపర్తి, ఆత్మకూరు, గద్వాల సంస్థానములు కవి పండిత పోషణకు ప్రసిద్ధి గాంచినవి” (పే-125). వీరు బయటి ప్రపంచానికి తెలియక పోవటానికి గల కారణాన్ని ఇలా చెప్పినాడు. “ప్రచారము, ప్రకటనము లోపించినందున ఇక్కడ ప్రత్యేక పరిస్థితుల వలన నివురు గప్పిన నిప్పుల వలె కవులు, పండితులు దాగుకొని యుండిరి”.

ఆ నివురుగప్పిన నిప్పులనెందరినో రామానుజరావుగారి వ్యాసంలో ప్రస్తావించినారు. వెల్లాల సదాశివశాస్త్రి, బుక్కపట్నం శ్రీనివాసాచార్యులు, పుల్లిగుమ్మి వెంకటాచార్యులు, అత్కూరి మల్లికార్జున శాస్త్రి, వట్టెము పాప కవి, విక్రాల సోదరులు, కర్నూడకల అనంతాచార్యులు, పత్తి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి, గోపాలపేట రామచంద్రాచార్యులు, చిదిరె మఠం వీరభద్రశర్మ, గాడెపల్లి వీర రాఘవశాస్త్రి అలాంటివారిలో కొందరు. వీరందరూ పేరుమోసిన గొప్ప సంస్కృతాంధ్ర పండితులు, కవులు, అవధానులు. ఇంతలిస్టెండుకంటే వీరి గురించి ఇప్పటికైనా పరిశోధన చేసి బయటకు తీయాలనే ఆశతోనే.

మొదటిదైన ఆధునిక పాఠంకు (1900 నుంచి అభ్యుదయ కవిత్వం వరకు) చెందిన మరుగునబడిన కవులనూ, పేర్లు తెలిసినా ప్రచారానికి నోచుకొని వారి విస్తృత కావ్యాలనూ పేర్కొన్నాడు. ఈ వివరాలు ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’లో తప్ప ఏ ‘సాహిత్య చరిత్ర’ లోనూ కనబడవు. మామునూరు నాగభూషణరావు పేరు, ఆయన ఖండ కావ్య సంపుటి ‘వెన్నెలకుప్పులు’, భండారు వీర రాజేశ్వరరావు పేరు,

ఆయన ‘ఆర్ధపురుగు’ ‘పసిపాప’, ఉదయరాజు శేషగిరిరావు ‘మనోరమ’ నెల్లుట్ల రామకృష్ణకవి ‘సూరబాల’ శిరుగూరి జయరావు, రాపోలు లలితాదేవి, బి.వి. రమణారావు, డి.వి.జి. కృష్ణమూర్తి, గొబ్బూరి రామచంద్రారావు ఎంతమందికి తెలుసు?

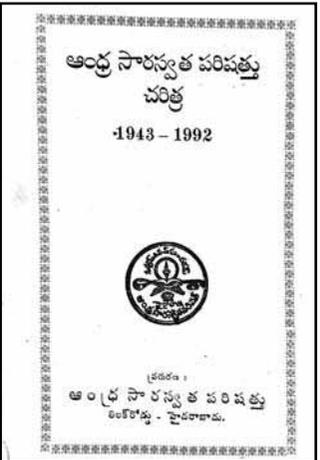
ఈ వ్యాసంలో ఇట్లా తెలంగాణ కవుల గురించి, విమర్శకుల గురించి ఆనాటి సాహిత్య సంస్థల గురించి వివరించారు. సంగం లక్ష్మీబాయిమ్మ ఒక సామాజిక, రాజకీయ కార్యకర్తగానే తెలుసు, కాని ఆమె గొప్ప చిత్రకళాకారిణి, కథారచయిత్రి అని ఈ వ్యాసం ద్వారానే తెలిసింది.

ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రలో తెలంగాణకు గల స్థానం గురించి మరొచోట చర్చచేసిన సందర్భంలో రామానుజరావు గారు ఓ మాట అన్నారు. “కాని యే పరిస్థితులలోను సాహిత్య దీపము ఈ ప్రాంతమున యెన్నడును ఆరిపోలేదు”. (తెలంగాణలో జాతీయోద్యమాలు, పే-55). ఆ దీపం ఆరిపోకుండా కాపాడినవారిలో ఆయన కూడా ఉన్నారు.

తెలంగాణకు చెందిన ఇన్ని ప్రక్రియల మీద ఆయనకున్న జ్ఞానం, అవగాహన అబ్బురపరుస్తుంది. కార్యనిర్వాహకుడిగా ఆయనకొచ్చిన పేరు ఆయన ఇతర రంగాల కృషిని, ఇతర శాఖల్లోని ప్రతిభను మసకబార్చినది. ఇది దురదృష్టకరం.

ఈ వ్యాసాల్లోనే కాక పలు సందర్భాల్లో రామానుజరావుగారి తెలంగాణ అభిమానం పెల్లుబుకింది. అట్లాంటి ఒక సందర్భం ‘ఆంధ్రరాష్ట్ర’ ఆవిర్భావోత్సవం. అప్పుడు హైదరాబాద్ రాజధానిగా సమగ్ర ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడవలెనని కొందరు ప్రసంగించినప్పుడు ఆంధ్రప్రాంతానికి చెందిన ఒక అగ్రనాయకుడు హైదరాబాదు నగరంలో ఏమున్నది, ఆ నగరంలో ఆంధ్ర సంస్కృతి యెక్కడా కనిపించదు. అంతా ఉర్దూమయం... అని ప్రశ్నించగా... ‘హైదరాబాద్ స్వరూపం మీకు అవగాహన కాలేదు’ అని గట్టిగా ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన (యాభై సంవత్సరాల జ్ఞాపకాలు-పే-122) గాఢమైన తెలంగాణ అభిమాని ఆయన.

తెలంగాణలో భావకవిత్వ ఉనికి గురించి, ప్రభావం గురించి చాలా చర్చ జరిగింది. “ఏ కారణం వల్లనో భావకవిత్వ ప్రభావం ఎక్కువగా తెలంగాణ మీద పడలేదు” (యాభై సంవత్సరాల జ్ఞాపకాలు - పే-120) అని అన్నడు గానీ ఆ కారణం గురించి ఆయనే 1951 లోనే స్పష్టంగా వివరించాడు. ఇతర ప్రాంతాల లాగా తెలంగాణ సాహిత్య కృషి వ్యక్తులనాశ్రయించి కాక సంస్థల నాశ్రయించి, ఉద్యమాల నాశ్రయించి జరిగిందని, ప్రజల మేలుకొలుపు లక్ష్యంగా జరిగిందని (సారస్వత నవనీతం-పే-120) చెప్పాడు. ఆనాటి తెలంగాణ సాహిత్యం కాలానికవాద దృక్పథం నుండి కాక వాస్తవికవాద దృక్పథం నుండి వచ్చిందని చెప్పక చెప్పాడు. ఆ తేడాను ‘కృషీవలుడు’- ‘కాపుబిడ్డ’ కావ్యాల్లో గమనించవచ్చు.



రామానుజరావుగారి తెలంగాణీయతను మరో సందర్భంలో కూడా గమనించవచ్చు. సాహిత్య అకాడమీ కార్యదర్శిత్వం గురించిన సందర్భమది. “ఎవరి వద్దకు వెళ్ళి అర్థించే స్వభావం నాకు లేదు. వారు కోరితే అంగీకరిస్తాను. నా అంతట నేను కావలెనని అర్థించను” “నాది ఎవరినీ ఏమీ అడిగే స్వభావం కాదు. నా చేతనైన సహకారం అనేకులకు లభించింది. ఎన్నడూ ఎవరి ముందు తలవంచలేదు. చేయి చాపలేదు. అన్ని జాతీయోద్యమాలలో పాల్గొని ఆత్మగౌరవంతో జీవితాన్ని గడిపినాను” (యాభై సంవత్సరాల జ్ఞాపకాలు -పే-139) ఇది అచ్చమైన తెలంగాణ స్వభావం.

భూస్వామిక కుటుంబం నుంచి, ఛాందస బ్రాహ్మణకులం నుంచి వచ్చినప్పటికీ ఆయన గొప్ప ప్రజాస్వామిక వాదిగా, ఆధునికవాదిగా ప్రజాపక్షవాదిగా పరివర్తన చెందడం అసాధారణం. ఇది ఇతర వ్యాసాలతోపాటు “తెనుగుసాహితీ” (1991)లో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. ముఖ్యంగా ఆ గ్రంథం లోని ‘తెలుగులో తొలి సమాజ కవులు’ ‘సవ్య కవిత నీరాజనం’ వ్యాసాల్లో కనబడుతుంది.

రామానుజరావుగారు తెలంగాణ అస్తిత్వ నిర్మాణం కోసం చేసిన కృషి ‘తెలంగాణాలో జాతీయోద్యమాలు’ అనే గ్రంథంలో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. తెలంగాణలో జాతీయోద్యమం లేదనే వారికి ఈ పుస్తకం ముఖ్యంగా ఈ శీర్షికతో రాసిన వ్యాసం చెప్పపెట్టు. రెండోదశ ఉద్యమ సందర్భంగా సంగి శెట్టి శ్రీనివాస్ లాంటి వాళ్ళు వెలికి తీయడం వల్ల తుర్రెబాజ్ లాంటి వీరుల 1857 తిరుగుబాటు గురించి తెలియవచ్చింది. అంతకు ముందు అదీ తెలియదు.

తెలంగాణను అందరూ మరచిపోయి ఆదమరిచి గుర్రువెడుతున్న కాలంలో(1964) దేవులపల్లి ఈ వ్యాసం రాయడం ఆశ్చర్యకరం. గడియారం రామకృష్ణ శర్మ ఈ పుస్తకం ముందుమాటలో అన్నట్లు “విశేష పరిశ్రమ చేసి ఎక్కడెక్కడనో పడియున్న చారిత్రక పత్రముల కవితె కట్టలను గాలించి సేకరించిన ఆధారాలతో వ్రాసిన” వ్యాసమిది.

“1817-1857 వరకు హైద్రాబాద్ చరిత్ర ప్రజల తిరుగుబాటు చరిత్రయని చెప్పవచ్చు”నని (పే-34) ఈ వ్యాసంలో ఆయన అన్నాడు గాని అంతకు ముందూ వెనుకగల చరిత్రను కూడా రాసిండు దీనిలో. అంటే దాదాపు 1800ల నుండి 1900ల వరకు గల ఒక శతాబ్ది తిరుగుబాట్ల చరిత్రను ఈ వ్యాసంలో నిక్షిప్తం చేసిందాయన.

“హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలో ఇంగ్లీషు పరిపాలనను ప్రతిఘటించిన మొట్టమొదటి” (పే-2) వీరుడు మహిపతేరాయ్ (1803-1806). అప్పటి నుంచి మొదలుబెట్టి నూరుల్ ఉఫ్రా, రావు రంభా నింబాల్కర్ (1808), రోహిలా సర్దార్ ఖాన్ (1817), ముబారిజ్ ఉద్దౌలా (1839), పట్వారీ రంగారావు, సోనాజీపంత్, సఫరుద్దౌలా, వెంకటప్పనాయక్, బీమ్రావుదేశాయ్, రావుసాహెబ్, నిర్మల్ జాగిర్దార్ వెంకట్రావు, రాంజీ

గోండ్, పండుగశాయన్న, గులామ్ హుసెన్, పెంచన్ గాడ్, జహంగీర్ ఖాన్, రేకపల్లి తిరుగుబాటు, జవ్వాద్ చుస్సేన్ (1895), బాబా సాహెబ్ (1899), వీరప్ప, మాహూర్ (ఆదిలాబాద్) తిరుగుబాటు, ఉదీర్ దేశ్ ముఖి శివలింగయ్య, తిర్మల్ రావు, లక్ష్మణరెడ్డి, (నిజామాబాద్) ల తిరుగుబాట్లు, మహదేవ్ పూర్ (మంతెనతాలూక) తిరుగుబాటు, లక్ష్మయ్య (వనపర్తి) తిరుగుబాటు- ఇట్లా ఒక శతాబ్ది కాలంలో జరిగిన ఈ తిరుగుబాటు వీరుల్ని గురించి, తిరుగుబాట్ల గురించి ఉత్సాహంగా వివరించిండు. (పే-126)

ఈ చరిత్ర ఏ ఉమ్మడి ఆంధ్రరాష్ట్రంలోని చరిత్ర గ్రంథంలోకి ఎక్కలేదు. ఇవేవీ తెలుసుకోకుండానే తెలంగాణలో ప్రజాచైతన్యం 1920ల తర్వాతనే మొదలైందని చరిత్ర గ్రంథాల్లో రాసిండు. ఆంధ్ర చరిత్ర గ్రంథాలు సరే తెలంగాణ చరిత్ర గ్రంథాల్లో కూడా ఈ చరిత్ర మొత్తం నమోదు కాలేదు. అందుకు నేను కూడా బాధ్యుణ్ణి అందుకు క్షంతవ్యుణ్ణి.

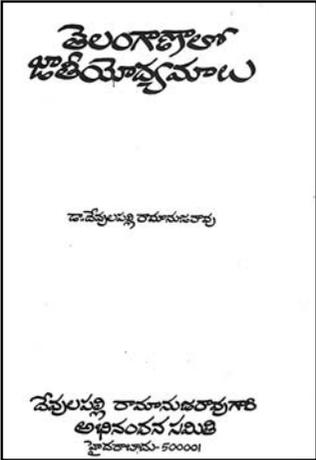
ఈ విధముగా 1857 నాటి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామమున హైద్రాబాద్ సంస్థాన ప్రజలు తమ వంతును పూర్తిగా పంచుకొనియుండిరి. ఇతర రాష్ట్రాల వారికి ఈ విషయమున ఈ ప్రాంత ప్రజలు ఏ మాత్రమును తీసిపోలేదు” (పే-10) అని తెలంగాణ పతాకను ఎత్తిపట్టిండు.

మరో సందర్భంలో కూడా జాతీయోద్యమంలో తెలంగాణ పాత్ర గురించి రాసిండు. “జాతీయ భావాల ప్రేరణతో భారతదేశంలో సాగుతున్న ఉద్యమాల ఉత్తేజంతో నాటి హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలో కూడా జాతీయోద్యమాలు, విమోచనోద్యమాలు ప్రారంభమై కొనసాగినవి. ఈ ఉద్యమాలన్నింటితోను ప్రతాపరెడ్డి గారు గాఢమైన సంబంధం కలిగి ఉండి ముఖ్యపాత్ర నిర్వహించినారు” (తెనుగుసాహితీ-పే- 322)

ఈ రకంగా తెలంగాణ జాతీయోద్యమాన్ని, సాంస్కృతిక వికాసాన్ని రామానుజరావు అనితరసాధ్యంగా రికార్డు చేసిండు. అందుకే “ఈ శతాబ్ది తెలంగాణ చరిత్ర నిర్మాణానికి మూలసామాగ్రిని సప్రమాణంగా అందిస్తున్న చారిత్రకాధార రచనలు, అపూర్వ విషయాలను రికార్డుచేసి చారిత్రక విమర్శకుని పాత్రను చరిత్రాత్మకంగా నిర్వహించారు డా॥ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు” (అభినందన సంచిక-పే.77) అని జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు శ్లాఘించారు.

రామానుజరావు కవితల్లో కూడా జాతీయ స్పృహను, స్వాతంత్ర్య కాంక్షను శక్తివంతంగా వ్యక్తం చేసిండు.

“స్వచ్ఛ స్వాతంత్ర్య దేశాన సంచరించు కలిమి పుటోడి ముద్దు పుత్రులకు గాక కూడు గుడ్లకు లేక అల్లాడుచుండు బానిసలకేల ప్రేయసీ ప్రణయకేళి” (పచ్చతోరణం పే-59)



అని స్వాతంత్ర్యం లేని దేశంలో ప్రణయం గురించిన ఆలోచన కూడ వద్దన్నాడు. (పే-59)

“ఇంకనెన్నాళ్ళు భరియింతు మీ విదేశ పాలనము బుద్ధివచ్చెను చాలునింక”

అని స్వాతంత్ర్య ఆకాంక్షను బలంగా చెప్పిండు-

జాతీయోద్యమంలో భాగంగా తమ ప్రాంత గతవైభవాన్ని గానం చేసి ప్రజలకు ప్రేరణనిచ్చి వారు స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో దుమికే విధంగా కవులు కవిత్వం రాసినారు. అది రామానుజరావు లో కూడ కనబడు తుంది.

“అంధ్రనగరీయని అల్లారు ముద్దుగా పిలిచే విద్యానాధుడెలమి నీమె అల్లని స్వేచ్ఛకై నెల్లారి నెఱజాణ పరియించె నిచటనే భారతంబు జాను తెనుంగున శైవ ప్రబంధము ల్మొలకెత్తి యిచటనే మొగ్గదొడగె.

.....

ఆర్థ హృదయాన నెందరో ఆంధ్రకవులు అలపించిరి ఇచటనే ఆత్మగీతి తలచినంతనే మేనెల్ల పులకరింతు

అక్కటా నాటి శోభ యేమాయెనేడు” (పే- 18) అని తెలంగాణ గతవైభవాన్ని కమ్మగా గానం చేసి ఇంక ఆలస్యం చేయకుండా స్వాతంత్రోద్యమంలో దునుకుమని “నిద్దురను వీడు తమ్ముడా ప్రోద్దువోయె”

(పే. 19) అని ప్రబోధించినాడు.

ఈ మొత్తం రామానుజరావుగారి వ్యాసంగాన్ని పరిశీలిస్తే, అనేక ప్రభావాల వలన బుద్ధిరీత్యా ఆయన సమైక్యవాదిగా కనిపిస్తాడు. హృదయం రీత్యా ఆయన తెలంగాణవాది అనిపిస్తాడు.

సుదీర్ఘకాలం రాష్ట్ర సాహిత్య అకాడమీ బాధ్యుడిగా (వివిధ హోదాల్లో) సారస్వత పరిపతే బాధ్యుడిగా ప్రతికూల పరిస్థితుల్లోనూ తెలంగాణకు అను కూలంగా ఆయన చేసిన కృషిని స్మరించుకోవాలి.

ఆయన పనిచేసిన పై రెండు సంస్థలకు సమర్థులైన సాహితీ వేత్తలు ఎల్లారిశివారెడ్డి, నందిని సిధారెడ్డి వారసులుగా వచ్చినారు. ఆయన కృషిని కొనసాగిస్తారని ఆశించవచ్చు.

ఆయన తన కీర్తిని గురించి ఎన్నడూ ఆలోచించలేదు. సంస్థల అభివృద్ధి కోరుకున్నాడు. నిస్వార్థ సేవ చేసాడు. నిష్పాక్షికంగా ప్రతిభ ఆధారంగా ఇచ్చే అవార్డు లుమించివే అన్నాడు.

ఆయన తన వ్యాసాల్లో ప్రస్తావించిన పుస్తకాలు, ప్రస్తావించనివి కొన్ని వందలు ప్రచురణకు నోచుకోకుండా ఉన్నవి. వాటిని వెలికి తీసి ఈ రెండు సంస్థల ద్వారా ప్రచురించడం ఆయనకివ్వగల నివాళి.

(దేవులపల్లి రామానుజరావు 100వ జయంతి (25- 08- 2017 సందర్భంగా)

- సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, మొబైల్: 98856 82572

మెయిల్: narayanareddy.sunkireddy@gmail.com



తెలుగు మహాసభలకు యువ కవులు సిద్ధమవ్వండి
ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలను అక్టోబరులో నిర్వహించడానికి ప్రభుత్వం ఇప్పటికే సన్నాహాలు మొదలుపెట్టిందని, తెలంగాణ సోయి ఉండేరీతిలో కవులు, సాహితీవేత్తలు తమ కలాలకు పదునుపెట్టాలని ప్రభుత్వ సలహాదారు డా.కె.వి. రమణాచారి అన్నారు. డా.జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి సంపాదకత్వంలో వెలువరించిన 'తెలంగాణ వైతాళికులు' (జన నేతలు, అక్షరమూర్తులు, ప్రతిభామూర్తులు) మూడు సంపుటాల ఆవిష్కరణ సభ రవీంద్రభారతిలో కన్నుల పండువగా నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా డా.కె.వి.రమణాచారి మాట్లాడుతూ.. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రాంత కవులు, సాహితీవేత్తలకు ఆశించిన స్థాయిలో గుర్తింపు, గౌరవం దక్కలేదన్నారు. సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షులు డా.నందిని సిధారెడ్డి మాట్లాడుతూ.. తెలంగాణ చరిత్రను పునర్ నిర్మించుకోవాలన్నారు. ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం ఓఎస్ డి దేశపతి శ్రీనివాస్ మాట్లాడుతూ.. మలిదశ ఉద్యమానికి వూపిరులూదింది పాటే అన్నారు.
సభలో సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ, సంపుటాల సంపాదకులు డా.గుమ్మనగారి బాలశ్రీనివాసమూర్తి, నీల్ కమల్ సంస్థల సీఈఓ సురేంద్ర చంద్ర శర్మలు మాట్లాడారు.

ఎస్వీకి పురస్కారం
పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపాధ్యక్షులు ఆచార్య ఎస్వీ సత్యనారాయణకు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం పూర్వ ఆచార్యులు ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటాచార్యుల స్మారక పురస్కారాన్ని అందజేసినట్లు దివాకర్ల మెమోరియల్ ట్రస్ట్ అధ్యక్షులు డా.గోళ్ల కుమారస్వామి నాయుడు తెలిపారు. ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటాచార్యులు 105వ జయంతి సందర్భంగా జూలై 9న త్యాగరాయ గానసభలో జరిగిన కార్యక్రమంలో ఈ పురస్కార ప్రదానం జరిగింది. ముఖ్య అతిథిగా జస్టిస్ ఎ.రామ లింగేశ్వరరావు, డా.కె.వి.రమణాచారి, డా.ఎం. కాంతారావు, మంత్రి రామారావు తదితరులు హాజరయ్యారు. ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటాచార్యుల కుమార్తె ఆర్.గాయత్రీ కూడా పాల్గొన్నారు.

జానపదవీరుల చరిత్ర ఆనవాళ్ళ అన్వేషణ కొనసాగాలి

ప్రజావీరుల చరిత్ర ఒక అసంపూర్ణ కావ్యం. ప్రపంచవ్యాప్తంగా వీరు అన్ని దేశాలలో, అన్ని సమాజాలలో ఉన్నారు. ఐతే ఇంకా చాలా మంది చరిత్ర అజ్ఞాతంగానే ఉండిపోయింది. కొందరు వీరులు జీవించిన కాలం ఇదమితంగా తెలియడం లేదు. వీరి మరణ ఉదంతం కూడా చర్చనీయమే. లిఖిత ఉదాహరణలు ఏ రూపంలోనూ లేకపోవడం, వారి జీవితం చుట్టూ అనేక కల్పనక గాధలు పేరుకు పోవడంవల్ల వారి గురించి సమాచారం నమోదు కాలేదు.

ఆదిమకాలంలో, మధ్యయుగాలతో ప్రజావీరుల చరిత్రకు సైతం ఇదే గతిపట్టింది. చరిత్రకారులు వీరి చరిత్ర మీద పెద్దగా దృష్టి పెట్టలేదు. ఎందుకంటే మన చరిత్రకారులది శిష్టదృష్టి. చరిత్ర రచన అంతా అంటరానితనాల తీర్మానాలే. తమకు గిట్టని మహారాజవంశాల చరిత్రనే గట్టెత్తు చేసిన గమ్మత్తు చరిత్ర మనది. ఆధునిక చరిత్రకారుల సాధారణీకరణ ప్రజాస్వామిక దృక్పథం కూడా వీరిని గుర్తించని రాకరించింది.

కేవలం కొందరు జానపద సాహిత్య విజ్ఞాన వేత్తలే ఇలాంటి ప్రజావీరుల చరిత్రపై కొంత వెలుగు ప్రసరింప చేశారు. ఈ కోణం కొత్తది. చరిత్రకారుడికి సాక్ష్యాధారాలు కావాలి. అవి లేని వేలవిళ్ళ ఆదిమ చరిత్ర అంతా గాలిలో కలసిపోయింది. మత పౌరాణిక భావనలోంచి రూపొందించిన కల్పనక చరిత్రని గుర్తించి చిలవలు పలువలుగా రాసిన ప్రాచీన చరిత్ర మనని చరిత్రరహితులుగా చేసింది.

మన చరిత్ర రచనా విధానంలోనే ఏదో అసంపూర్ణత ఉంది. రాజు, రాజ్యకేంద్రంగా, యుద్ధాల చుట్టూ చరిత్రని పరిభ్రమింపచేసి అదే చరిత్రగా చూపించారు. రాజకీయ ఆర్థిక పోరాటాలకే మార్క్సిస్టు తత్వశాస్త్రాన్ని ఎక్కువగా అన్వయించి ఇతర రంగాలను కొంత విస్మరించాం. అందులో చరిత్ర విభాగం ఒకటి.

నిజానికి బలమైన శిష్ట దృక్పథం గోడలు కూల్చకపోవడం వల్ల ప్రజల చరిత్ర బేల అయ్యింది.

చక్రవర్తులు, రాజులు, జమీందారులు, సంస్థానాధీశ్వరులు, దొరలు, దేశముఖుల పరంపరలో ప్రజలు, వారి తరపు నాయకులు ఎక్కడా కనుపించలేదు. ఒకవేళ కనుపించినా సామాన్యుల ఊసులే కుండా పైపర్గాల శిష్టజనులే నాయకులయ్యారు. అందుకే ప్రజా వీరుల చరిత్రలో ధనిక, పైపర్గాల వారే కనుపిస్తారు. కింది పర్గాల వారి త్యా

గం, ప్రతిభ, ప్రజల పట్ల వారికి గల నిబద్ధతలు విస్మృతికి గురయ్యాయి. ఈ చరిత్ర కోణాన్ని విస్మృతచరిత్ర అనాలి. కాని తిరిగి చరిత్రకారులు శిష్టచరిత్రలోని కొన్ని దశలనే విస్మృతికి గురైన చరిత్రగా భావించి మరోసారి తప్పుచేశారు. ఇది తెలిసి జరిగిందా తెలియక జరిగిందా తెలియదు. అందువల్ల ఎంతో మంది వీరుల చరిత్రని, ప్రజల పోరాటాల చరిత్రని కోల్పోయాం.

దానివల్ల ఎలాంటి నష్టం వాటిల్లింది? ఆలోచిద్దాం.

జనక్షేత్రాలలో దోపిడికి గురయ్యేవారే ఎక్కువ. ఉత్పత్తి రంగంలో తలమునకలై నిజాయితీగా పనిచేసేవారు అనేకం. వీరి వల్లే సంపద సృష్టించబడుతుంది. దీనిని నయానో భయానో మోసంతోనో సొంతం

చేసుకునేవారు ఎప్పుడూ ఉంటారు. ఈ రెండు శక్తుల మధ్య అనాదిగా వైరం జరుగుతోంది. ఈ వైరంలో వెరవకుండా ప్రజల పక్షం వహించేవారు ఎప్పుడూ ఉంటారు. ఐతే అంతిమంగా దూరదూరంగా ఉన్న దోపిడి శక్తులు ఒక్కటే వీరిని అంతమొందిస్తారు. దానికి ముందు వీరిని నైతికంగా దెబ్బతీస్తారు. ప్రజల నుండి దూరం చేస్తారు. ప్రజావీరుల అనుచరులకు దబ్బులు ఇచ్చి వారి సహాయంతోనే హతం చేస్తారు. అలా ఎన్నో దశాబ్దాలు ప్రజల పక్షాన నిలిచిన వారిని ప్రజాసానుభూతి నుండి మెల్లిగా దూరం జరిపే ప్రయత్నాలు చేస్తారు. ఇది తరతరాల దుష్ట చరిత్ర.

భారతదేశంలో, ముఖ్యంగా తెలుగునేల మీద

చరిత్రకారుల పాత్రని ఇప్పుడు కొందరు జానపద విజ్ఞానవేత్తలు కొంతైనా నిర్వహిస్తున్నారు. ఆ విధంగా ప్రజావీరుల చరిత్రని కొంతవరకైనా లిఖితబద్ధం చేశారు. మౌఖికరూపంలో ఉన్న గేయాలను, గాధలను, ప్రదర్శనలను మొదటిసారి గ్రంథస్థం చేశారు. అలాంటి వాటిలో తాజా పుస్తకం డా॥యం. ఇందిరా దేవి రాసిన 'పాలమూరు ప్రజావీరులు' అనే పుస్తకం ఒకటి.

x x x

ఈ గ్రంథంలో మియా సాహెబ్, పండగ సాయన్న, నక్కలపల్లి రామన్న, బండోళ్ళ కురుమన్న అనే నలుగురు వీరుల చరిత్రకు కొత్త సమాచారం జోడించి మనకు అందిస్తున్నారు. ఇందిరాదేవి 'మహాబూబ్ నగర్ జిల్లా గ్రామదేవతలు' అంశంపై సిద్ధాంత వ్యాసం రాశారు. ఆ తరువాత నలుగురు ప్రజా వీరుల గురించి అదే జిల్లాలో పర్యటించి మౌఖికంగా మరింత సమాచారం సేకరించారు.

బండోళ్ళ కురుమన్నది కల్వకుర్తి ప్రాంతం. పండగ సాయన్నది మహబూబ్ నగర్ ప్రాంతం. నక్కలపల్లి రామన్నది గద్వాల ప్రాంతం. మియా సాహెబ్ ది కొల్లూర్ ప్రాంతం. ఈ నాలుగు ప్రాంతాలలో ఆయా వీరులకి సంబంధించిన కుటుంబాల వారిని, ఊరి పెద్దలను, వృద్ధులను ఇంటర్వ్యూలు చేశారు. గేయాలలో గల సమాచారం కన్నా కొంత అదనంగా వివరాలు సేకరించారు. అసంపూర్తి వివరాలకు పూర్తి సమాచారం సంపాదించడానికి కృషి చేశారు. ఐతే గ్రంథకర్త చెప్పుకున్నట్లు అనేక కుటుంబ కారణాల వల్ల, పుత్రి సమస్యల వల్ల పూర్తికాలం కేటాయించలేక పోవడం జరిగింది. ఈ కారణాల వల్ల సైద్ధాంతిక అన్వయం, విశ్లేషణ ఎక్కువగా లేకపోయినా ఒకచోట సమాచారాన్ని గుదిగుచ్చి మన ముందు ఉంచారు. ఆ విధంగా చరిత్రలో ప్రజావీరుల స్మరణని మరోసారి నమోదు చేశారు. ఈ ప్రయత్నం చాలా ముఖ్యమైనది. చరిత్ర రచన ఎప్పుడూ ఒకరి చేతినుండి మరొకరు, ఒక దశనుండి మరో దశకి అందే ప్రక్రియ. అది సాహిత్య రచన కన్నా భిన్నమైనది. అదనపు సాక్ష్యాలు, చారిత్రక ఆధారాలు, సమాచారం చరిత్రకి ప్రాణం. ముఖ్యంగా విస్తృత చరిత్రకి అవి జవజీవాల వలె పనికి వస్తాయి.

x x x

ప్రజావీరులని సోషల్ బాండిట్స్ అని అమెరికా చరిత్రకారుడు ఎరిక్ హాబ్స్ బామ్ 1959 లో 'సోషల్ బాండిటరీ' అనే గ్రంథంలో ప్రసక్తి చేశాడు. ఈ పదం అంతర్జాతంలో మంచిదే. ఐతే బాండిట్ అంటే దోపిడి దొంగ అని తెలుగు అర్థం. మరి దొంగలు అనడం సరైనదేనా అని ప్రశ్నించుకున్నప్పుడు ఆనాడు ఉన్న చారిత్రక పరిస్థితులలో తప్పుకాదు అని చెప్పుకోవాలి. తన కోసం, తన స్వార్థం కోసం దోపిడి చేస్తే తప్పు. పేదల కోసం, అన్నార్థుల కోసం, పీడింపబడిన వారి కోసం చేస్తే అది వీరత్వం, న్యాయం కిందే లెక్క. అన్యాయం కాదు. సోషల్ బాండిట్ అనే పదం సామాజిక బంధిపోటు అనడంలో కొంత భాగుంటుంది. నిజానికి ఆనాడు జరిగింది ఏమిటి? బంధిపోటేనా? ఈ పదాన్ని సామాజిక ప్రతిఘటన అనే అర్థంలో చూడగలమా? చట్టం ప్రకారం వారిని ఏమని సంబోధించవచ్చు. చట్ట వ్యతిరేకతకి ఏ పదం సరైనది? నైతికంగా, సామాజికంగా ఆనాటి ప్రజలు దానిని ఎలా భావించారు? ఈ విషయాల పట్ల ఎలాంటి చర్చ జరగకుండా ఒక ప్రజా వీరుడిని తమ కులం వాడిగా గౌరవించుకోవాలనుకునే సామాన్య చైతన్యం గలవారు పై పదాలను అన్నింటిని నిరాకరించి మొత్తం సమాజానికి అతడిని 'హీరో' చేసే ప్రయత్నం మొదలైంది. నిజానికి అది నిలుస్తుందా? ముందు ఆ ప్రజావీరుని స్థాయిని, వీరత్వాన్ని, సామాజిక, సాంస్కృతిక చరిత్ర నిర్మాణాన్ని పెంచకుండా కేవలం నినాద దృక్పథం హెచ్చించే ప్రయత్నం జరిగితే అది సాధ్యం అవుతుంది. ఆనాడు అతను కులమతాలకు అతీతంగా అందరికీ హితుడుగా, ప్రాణదాతగా నిలిచిన వాడిని ఇప్పుడు ఒక కులానికో, సమూహానికో,

ప్రజావీరులని సోషల్ బాండిట్స్ అని అమెరికా చరిత్రకారుడు ఎరిక్ హాబ్స్ బామ్ 1959 లో 'సోషల్ బాండిటరీ' అనే గ్రంథంలో ప్రసక్తి చేశాడు. ఈ పదం అంతర్జాతంలో మంచిదే. ఐతే బాండిట్ అంటే దోపిడి దొంగ అని తెలుగు అర్థం. మరి దొంగలు అనడం సరైనదేనా అని ప్రశ్నించుకున్నప్పుడు ఆనాడు ఉన్న చారిత్రక పరిస్థితులలో తప్పుకాదు అని చెప్పుకోవాలి.

ప్రాంతానికో పరిమితం చేయబానడం వల్ల కూడా చేజేతులా ఆ ప్రజావీరుల స్థాయిని తగ్గించినట్లు కాదా?

చరిత్రకారుల కన్నా మరింత ఎక్కువ బాధ్యతతో ఆ ప్రజావీరులకు చెందిన కుటుంబాలవారు, అస్తిత్వవాద మేధావులు, ఆయా గ్రామాల, ప్రాంతాలవారు, రాష్ట్రాలవారు వారి స్థానాన్ని చరిత్రలో బలంగా నిలుపవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఈ బాధ్యత ఎలా ఉండాలో ప్రత్యేక దృష్టితో అధ్యయన విధానాన్ని మనం రూపొందించుకోవాలి. ప్రజా వీరులు ఆ విధంగా ఆనాడు ఎందుకు చేయవలసి వచ్చింది. ఈనాటికి అలాంటి పరిస్థితులు ఉన్నాయా. ఉంటే ఇప్పుడు ఆ ప్రజా వీరుల ప్రాసంగికత ఎలా ఉంది. వారి వారసత్వం కొనసాగించడానికి మనం ఏం చేయాలి. కేవలం అతడిని విగ్రహం చేస్తే సరిపోతుందా. విగ్రహం మాట్లాడగలదా? విగ్రహ సంస్కృతి వల్ల ఆ వీరుని త్యాగం శాంతించగలదా? ఇవీ ఆలోచనలు.

వీరి సరికొత్త చరిత్ర నుండి ప్రజలు ఏం నేర్చుకోవాలి. ఏం నేర్పాలి. ఇటువంటి ఆలోచనలే ఆ ప్రజావీరుల పునఃస్థాపన లక్ష్యం కావాలి. సామాన్య జీవితాల నుండి, వర్గాల నుండి అసామాన్య వీరులు ఎలా తయారవుతారు? వారు అన్ని రకాల ఆధిపత్యాలను ఎలా మట్టుపెట్టారు. ఎలాంటి విద్య లేకపోయినా, రాజకీయ సిద్ధాంతాలు వల్ల వేయకపోయినా, ఎలాంటి నిర్మాణాలు లేకపోయినా జీవితకాలపు పోరాటం ఎలా సాగించారు. కష్టాల కూడలిలో నలుగురిని ఎలా అనుచరులుగా చేసుకుని, పేదల పక్షం నిలిచి, వారిపట్ల అవ్యాజమైన ప్రేమతో ఎలా పోరాడారు?

ప్రజావీరుల గురించి ఈనాటిదాకా గేయాలలో వీరగాథలుగా పాడుకుంటున్న గాయకులు ఎవరు? వారి చరిత్రని నిరంతరం సమాజానికి అందించి ఆ వారసత్వాన్ని వెలిగిస్తున్నదెవరు? వారికి మనం ఇస్తున్నదేమిటి? గౌరవమా? అగౌరవమా? కులవ్యవస్థ ప్రధానంగా వారిని అల్పులుగా, తక్కువ వారిగా, నీచులుగా ఇంకా ఎందుకు అలాగే చూస్తున్నాం. వారు లేకపోతే మనకి ఈ మౌఖిక గాధలు ఉండేవా? వారి చరిత్ర తెలిసేదా?

నిజానికి ఈ గ్రంథంలోని పాటలను కిన్నెర వాద్యం వాయిస్తూ పాడుతున్నవారు డక్కలి కులస్థలే. అతి పెద్ద వీరగాథల్ని అలవోకగా తరం నుండి తరానికి అందించే బాధ్యత వారికి ఎవరు ఇచ్చారు. మాదిగలకు మాత్రమే డక్కలి పురాణం చెప్పే వీరు ఆ పని పక్కన పెట్టి ప్రజావీరుల చరిత్రని మాత్రమే కిన్నెర తంతులకు ఎందుకు ఎక్కించారు. ఈ ఉపకులంవారు మహాగాయకులు. సంగీతజ్ఞులు. ఐతే వీరికి సమాజంలో అతి తక్కువ విలువనిచ్చింది. సొంత ఇల్లు లేకుండా సంచారం చేస్తూ ఎండకు ఎండి, వానకు తడిసి, చలిరాత్రుళ్ళలో కిన్నెర వాద్యాన్ని చుట్టుకుని పడుకునే ఈ గాయకులకి, ప్రజావీరులకి ఏం సంబంధం?

ప్రజావీరులు సామాన్య జనం కోసం ఎలా తమ ప్రాణాలు

ధారపోశారో, అలాగే వారి గాథల్ని ప్రజలకు వినిపించడానికి కిన్నెర బద్దులై నిలిచారు. ఆహారం తిన్నా తినకపోయినా, చింకి బట్టలు కప్పుకుని, కడు దయనీయ స్థితిలో బతుకీడుస్తూ ప్రజావీరుల గాథలు పాడుకుంటూ పోయే వీరు, దారి పక్కన బిచ్చగాళ్ళై కానవస్తారు. ఈ కిన్నెర కింపురుషులను సమాజం పట్టించుకునేదెన్నడు? ఆ పాటలే లభించకపోతే ఈ వీరుల చరిత్ర కించిత్తయినా లభించేది కాదు.

ఈ గాయకులు కొందరు పండగ సాయస్థపాట పాడుతారని 'ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర' రచయిత సురవరం ప్రతాపరెడ్డి రాసిన వాక్యం నాకు 1988లో ప్రేరణ నిచ్చింది. పలుమార్లు ఆ గాయకుల కోసం డా॥ ఎ.కె.ప్రభాకర్ తదితర మిత్రులతో మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలోని పలు ప్రాంతాలలో క్షేత్ర పర్యటన చేశాను. ఏడాది తరువాత ఓసారి జడ్చర్లలోని ఓ మురికివాడలో బురదగుంట వద్ద వీరిని కలుసుకొన్నాను. మహబూబ్ నగర్ జిల్లా కొండంగల్, మక్కల్, తాండూరు తదితర ఒకటి అర మండలాలలో మాత్రమే ఈ గాయకులు ఎక్కువగా కనుపిస్తారు. ఇప్పుడు పాటపాడే వారి సంఖ్య పదికి మించదు. విచిత్రం ఏమంటే ఈ వుస్తకంలో ప్రసక్తించిన ప్రజావీరులు కూడా ఈ ప్రాంతాలకు సంబంధించినవారే.

అంటే సంఘటలు జరిగిన ప్రాంతం అదే. కవిగాయకులు ఆ ప్రాంతం వారే. ఈ డక్కలివారు కిన్నెర వాద్యంపై పద్దాలుగు వీరగాథలు పాడతారు. ఈ పాటలు ఎవరు రాసి వీరికి అందించారు? ఎక్కడా ఏ రూపంలోనూ ఓ కవి ప్రత్యేకంగా ఉన్నాడనే ఆధారం లేదు. అంటే ఆ పాట ఎక్కడ నుండి ఊడి పడింది. దానికి జవాబుగా ఆయా గాయకులే ఈ పాటలను కట్టుకుని ఉంటారు. ఇది తమ సామాజిక బాధ్యత అని భావించి ఉంటారు. దాత కులాలు, వీరి అలనాపాలనా చూసే పోషక కులాలు ఏవీ కూడా వీరిని తరతరాలుగా పోషించే ఆర్థిక స్తోమత కలిగలేవు. పైగా ఆ వీరుల కుటుంబీకుల ప్రమేయం అయినా ఉన్నదా అంటే అదీ లేదు. వారు కడుపేదలు. నిజానికి ఈ వీరగాథల ప్రచారం నేటికీ సజీవంగా ఉండడానికి కారణమేమిటి? నాయని కృష్ణ కుమారి గారన్నట్లు వీరు మన సాంస్కృతిక వీరులా? బి. రామరాజుగారు అన్నట్లు ఇవి స్పష్ట చారిత్రక గాథలేనా?

x x x

మౌఖిక సాహిత్యంలో ప్రసక్తించిన అనేక విషయాలకు ఆధారాలు కనుపిస్తాయా. ఈ ఆలోచనలు తాము ప్రజలపక్షం అని చెప్పుకునే శిష్టుకులాల మేధావులకు కూడా కలుగుతున్నాయి. అంటే మౌఖిక సాహిత్యాన్ని దాని విలువను వారు గుర్తించ నిరాకరించడమే కదా.

ఈ నాలుగు గాథలలో అధికారికమైన పేర్లు, గ్రామాల పేర్లు, సంఘటనలు, అవి జరిగిన స్థలాలు, వారు పోరాడిన ప్రదేశాలు, నై సర్గిక నామాలు, మనుషులు వారి చిరునామాలు అన్నీ ప్రసక్తించబడిన గేయం స్పష్ట చారిత్రక గేయం కాదా? దానిని ఆ రకంగా భావించడానికి ఎవరు అడ్డుపడుతున్నారో అర్థం చేసుకోవాలి. ఐతే సోషియాలజీ,

రాజకీయ శాస్త్రవిభాగం, పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ వంటి అనేక ప్రజా దృక్పథం గల విద్యాత్మక అధ్యయన విభాగాలు ఏవీ తమ 'ధర్మం' పాటించని చోట జానపద, గిరిజన అధ్యయన విభాగాలు కొంతలో కొంత ఇలాంటి అంశాలను తీసుకుని, సమాచార సేకరణ, పరిశోధన జరపడం ముదావహం. ఆ కోవవలోకే ఈ రచన వస్తుంది. పైగా ఈ పరిశోధకురాలు సాంతక్షారు మహబూబ్ నగర్ కావడం వల్ల ఆయా స్థలకాలాల్లో తన విధి నిర్వహించిందని భావిస్తున్నాను.

అందుకే క్షేత్ర పర్యటన ప్రధానంగా, విడివిడి స్థలాలలో, విభిన్న వ్యక్తులు ఇచ్చిన సమాచారాన్ని రాసేప్పుడు ఆమె అనేక సమస్యలు ఎదుర్కొని ఉండవచ్చు. ఆ సమాచారం ఒక క్రమవిధానంలో పెట్టలేకపోవడానికి విస్తృత కూడా ఒక కారణం అయ్యుంటుంది.

మియా సాహెబ్ ఒక గొప్పవీరుడు. కాకపోతే సంస్థానాధీశుల చేతుల్లో, స్నేహంలో ఉన్నాడు. నిజానికి జానపద పరిశోధనలో ఒకే ఉదంతానికి వివిధ రూపాలు కనుపిస్తాయి. ముఖ్యంగా వీరుల పోరాటం అద్భుతీకరించడం వల్ల, వారి మరణం కూడా కొంత చర్చనీయాంశం అవుతుంది. ఈ విషయం గమనించిన పరిశోధకులు ఒకే విషయానికి సంబంధించి రెండు రకాల అభిప్రాయాలను ఉటంకించి, వాటిలోని సామంజస్యాలను చర్చించాలి.

వనపర్తి ప్రభువులు మోటాటి రెడ్లట. అందుకే సప్త సముద్రాల్లా ఏడు చెరువులు తప్పించారు. వాటిలో కానాయిపల్లి చెరువు పెద్దది. దాని నిర్మాణంలో మియా సాహెబ్ పాత్ర కూడా. దానిని తవ్వించాలని వనపర్తి రాణి శంకరమ్మను బలవంతంగా ఒప్పించాడు. తానే ఆ చెరువు తవ్వకానికి ముగ్గుపోశాడు. ఈ చెరువు కట్టించడానికి డబ్బు కావాలి. కాబట్టి చొక్కంపేట దోచాడు. ఈ చెరువుకే శంకర సముద్రం అని పేరు. "గోపాలపేట సంస్థానానికి

మూలపురుషుడైన రంగారెడ్డి అతని పెద్ద కొడుకైన హనుమంతరెడ్డి ఇద్దరూ దొంగలుగా ముద్రపడినవారే. వీరు నిజాం చేత బంధించబడి చెరలో మరణించారు" (పే॥25)లో పరిశోధకురాలు ఇందిరాదేవి పేర్కొన్నారు.

వనపర్తి ప్రభువులకు కూడా ఇలాంటి ముద్రే ఉండటం అని డా॥ మోహనరెడ్డి రాసిన "వనపర్తి సంస్థానంలో తెలుగు సాహిత్యసేవ" అనే సిద్ధాంత గ్రంథంలో పేజీ 196లో రాసి ఉంది. ఇంతకీ చెప్పవచ్చేదేమిటి అంటే సంస్థానాధీశులు, వారికింద పనిచేసేవారు ఆనాడు ధనం వసూలు (లూరీ) చేసేవారు. ఆ ధనం తమ కోసం వాడుకునే వారు కాదు. దానితో ప్రజాహిత కార్యక్రమాలు చేసేవారు. అందుకే అవి బందిపోటు దొంగతనాలు కాకుండా పోయాయి. వనపర్తి సంస్థానం అభివృద్ధి అంతా మియా సాహెబ్ చలవ అని అంటారు.

అలాంటి సాటిలేని వీరుడు మియా సాహెబ్ చావు గురించి ఎన్నో ఉదంతాలు ఉన్నాయి. ఏది ఏమైనా ప్రజావీరులు చివరకు రాజ్యంతో చంపబడతారు. ప్రజల ప్రమేయం వల్ల చిరంజీవులవుతారు.

డక్కలివారు కిన్నెర వాద్యంపై పద్దాలుగు వీరగాథలు పాడతారు. ఈ పాటలు ఎవరు రాసి వీరికి అందించారు? ఎక్కడా ఏ రూపంలోనూ ఓ కవి ప్రత్యేకంగా ఉన్నాడనే ఆధారం లేదు. అంటే ఆ పాట ఎక్కడ నుండి ఊడి పడింది. దానికి జవాబుగా ఆయా గాయకులే ఈ పాటలను కట్టుకుని ఉంటారు. ఇది తమ సామాజిక బాధ్యత అని భావించి ఉంటారు.

రాణీ శంకరమ్మ కాలంలో జీవించిన మరో వీరుడు పండగ సాయన్న. ఉన్నోళ్ళను కొట్టిండు. లేనోళ్ళకు పెట్టిండు. ఇదీ ఆనాటి ప్రజావీరుల సిద్ధాంతం. దానిని జీవితాంతం ఆచరించినవాడు పండుగోల్ల సాయన్న. అతని చర్యలు మహాద్భుతాలుగా ప్రజలు ఇప్పటికీ చెప్పుకుంటారు. 1986లో ఈ రచయిత సేకరించిన సాయన్న పాట ఆధారంగా మరిన్ని విశేషాలు సేకరించి వివరంగా రచయిత వ్యాసం రాశారు. ఐతే పాటలోని మరణోదంతానికి కొంత తేడా గల మరో ఉదంతం సేకరించి పోల్చి చూశారు ఇందిర.

x x x

ఇప్పుడు పండగ సాయన్నల చరిత్రని కాలం కోరుకుంటున్నది. వీరి వీర చరిత్రలను ప్రజలు అభిమానించారు. ఆదరించారు. అందుకే ప్రతి దశలో ఇలాంటి నిస్వార్థపరుల కోసం ప్రజలు ఎన్నో తిప్పళ్లు పడి వారిని కాపాడేవారు. ప్రజల జీవితంలో భాగమైన వారే ప్రజా వీరులు. గెరిల్లాలు, ప్రతిఘటనాకారులు, రహస్య పోరాటం నెరిపే వారిని ప్రజలు అభిమానిస్తారు. కాని వారిని తమ స్మృతులలో నిలిచే రూపాలను సృష్టించుకోలేరు. ఎన్నో త్యాగాలు చేసినా, వీరమరణం పొందినా అవి ప్రజల సంస్మృతిలో భాగం కాలేక

అందుకే ప్రతి దశలో ఇలాంటి నిస్వార్థపరుల కోసం ప్రజలు ఎన్నో తిప్పళ్లు పడి వారిని కాపాడే వారు. ప్రజల జీవితంలో భాగమైన వారే ప్రజావీరులు. గెరిల్లాలు, ప్రతిఘటనాకారులు, రహస్య పోరాటం నెరిపే వారిని ప్రజలు అభిమానిస్తారు. కాని వారిని తమ స్మృతులలో నిలిచే రూపాలను సృష్టించుకోలేరు. ఎన్నో త్యాగాలు చేసినా, వీరమరణం పొందినా అవి ప్రజల సంస్మృతిలో భాగం కాలేక పోవడాన్ని గుర్తించాలి.

పోవడాన్ని గుర్తించాలి. సామాజిక బందిపోటు చర్యలు ముఠా పోరాటాలుగా, స్వార్థం కోసం చేసేవిగా, ప్రజలపై ఆధిపత్యం చెలాయించేవిగా ఉండే ధోరణి ఒకటి. సమాజం కోసం, ప్రజల బాగు కోసం, వారిలో కలసిపోయి జీవించిన వారు ప్రజల కోసం చేసిన పోరాటంలో అక్రమ సంపదను ప్రత్యక్షంగా సమాజపరం చేసే పద్ధతి మరొకటి. ఈ ధోరణిలో పోరాడి మరణించిన వారిని ప్రజలు వీరులుగా, గొప్పవారుగా, తమ ప్రతి నిధులుగా భావిస్తారు. కేవలం ప్రజల పేరుతో తమ పబ్లిం గడుపు కునేవారిని సామాన్యులు సైతం గమనించి వారిని తమ వారిగా స్వీకరించరు. ప్రజానుకూల ధోరణిలో ఉన్నవారే, కులమతాల భావాలను కలిగిలేని వారే తమవారు. ఆ రకంగా ముస్లిం మతానికి చెందిన మియా సాహెబ్ ని సబ్బండ్ వర్గాలు తమ ఇంటిలోని సభ్యునిగా, రక్త బంధువుగా భావించాయి. ఇలాంటి వీరుల చరిత్ర కోసం జరిగే పరిశోధన ఈనాటి అవసరం.

-జయధీర్ తిరుమలరావు,

మొబైల్: 9951942242

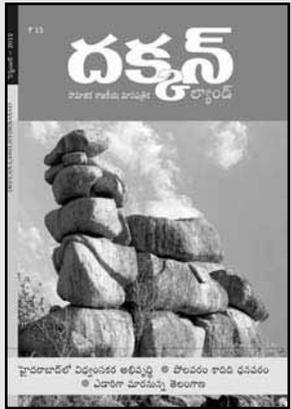
ఇమెయిల్: jayadhir@gmail.com



తొలిసంచికతోనే తెలంగాణం!

తొలిసంచికలోనే ఈ పత్రిక ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం తన గొంతును బలంగా వినిపించింది. కోట్లాది సంవత్సరాల చరిత్ర ఉన్న 'దక్కన్ శిలల' ముఖచిత్ర ప్రాశస్త్యం నుంచి ప్రారంభించి 'గుండె గాయం... ప్రాణహిత' అంటూ చివరి పేజీలో అల్లం నారాయణ పుస్తక సమీక్ష దాకా తెలంగాణవాదాన్ని అక్షరాలుగా అందించింది. 'విద్యుంసకర అభివృద్ధిలో హైదరాబాద్' శీర్షికన మానవహక్కుల వేదిక అధ్యక్షుడు ఎస్.జీవన్ కుమార్ రచించిన వ్యాసం నాటి పాలకుల హయాంలో హైదరాబాద్ ఎలా విద్యుంసానికి గురైందో వివరించింది. 'ఎడారిగా మారనున్న తెలంగాణ' అంటూ తెలంగాణ ఇంజనీర్స్ ఫోరం ప్రతినిధి డి.లక్ష్మీ నారాయణ చేసిన ముప్పు హెచ్చరించిన ప్రముఖంగా చాటిచెప్పింది. తెరవే రాష్ట్ర మహాసభ విశేషాలను వివరిస్తూ 'ప్రతిఘటన సాహిత్యం రావాలి' అని ఆకాంక్షించింది. 'దండయాత్ర ఎవరికోసం?' అంటూ నాడు తెలంగాణలో జరిగిన పాదయాత్రల సందర్భాన్ని ప్రశ్నించింది. 'పోలవరం కాదిది 'ధన'వరం' అంటూ అనుమతులు లేకుండానే పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం చేపట్టడం 'ధనం' కోసమేనని స్పష్టం చేసింది. ఆ ప్రాజెక్టుతో తెలంగాణకు

వాటిల్లే నష్టాలను వివరిస్తూ ఆ ప్రాజెక్టుకు ఉద్యమించాల్సిందిగా ప్రజలకు పిలుపునిచ్చింది. నాటి పాలకవర్గాలు యావత్ తెలంగాణను గాలికొదిలేసి కేవలం హైదరాబాద్ ను మాత్రమే 'అభివృద్ధి' చేయడంతో చేసేతకు వాటిల్లుతున్న నష్టాన్ని డి.నర్సింహారెడ్డి వ్యాసంతో వివరించింది. నాడు సెప్టెంబర్ 30న జరగబోయే తెలంగాణ మార్చ్ లో పాల్గొనాల్సిందిగా టీఆర్ఎస్ చైర్మన్ యం.వేదకుమార్ ఇచ్చిన పిలుపును అందించింది. 'సమైక్య రాష్ట్రంలో సమగ్ర దోపిడి' కారణంగా తెలంగాణకు కరెంటు రాక పోవడాన్ని టిఇఇ జాక్ కన్వీనర్ నీలం జానయ్య ఈ సంచికలో తేటతెల్లం చేశారు. 'తెలుగువారి భౌగోళిక ఐక్యత ఒక మిథ్య' అని డా॥ కెప్టెన్ లింగాల పాండురంగారెడ్డి స్పష్టం చేశారు. 'పాలగుట్టపై ఆర్థిక దండయాత్ర' ఎలా జరిగిందో విమలక్కు వివరించారు. 'సాంస్కృతిక తెలంగాణ వచ్చేసింది - ఇక రావాల్సింది ప్రత్యేక రాష్ట్రమే' అంటూ సమాజంలో అప్పటికే జరిగిన విభజన గురించి టి.రాజేందర్ కుమార్ తెలిపారు. ఇలా తొలిసంచికతోనే తెలంగాణం' చేసిన దక్కన్ ల్యాండ్ తదుపరి సంచికల్లో దాన్ని మరింత ముందుకు తీసుకెళ్ళింది. మరెంతో మందికి దాన్ని చేరువ చేసింది.



జానే కహాఁ గయే ఓ దిన్

మొన్న మొన్న కొన్ని రోజుల క్రింద పొద్దు పొద్దుగాల్నే నేనింకా పక్క మీద నిద్ర మబ్బుల ఉండంగనే మా సుశక్కు ఫోను.

“అరే లోకి! నీకు తెలుసారా? ఆషా టాకీసు మొత్తం కూలగొట్టిండ్రు. ఇగక్కడ షాపింగ్ మార్ కడ్రంట్” అని అంగలారుస్తూ తన పాత జ్ఞాపకాల మూటను విప్పి “నీకు జ్ఞాపకముందా 1972ల అండ్ల మనిద్దరం ‘గంగా జమునా’ సీన్యా సెకండ్ షో చూసినం” అంటూ వైజయంతిమాల పాడిన “దుండో దుండోరే సాజ్నా” పాటలోకి వెళ్లి తన జ్ఞాపకాల ప్రవాహంలో తనే కొట్టుకపోయింది.

“మన జీవితంలో ప్రియమైనవన్నీ పరాయివై పోతాయి” అన్న బుద్ధుని స్పూక్తి జ్ఞాపకమొచ్చింది. ఆ తర్వాత జ్ఞాపకాల వరదలో నేను కూడా నిండా మునిగి కొట్టుకపోయాను.

‘కోయా లౌటాదె మెరే బీతే హుయె దిన్’

మా శాలిబండాలోని ఆశాటాకీసు అంటే మా తొలితొలి నవయవ్వన జీవితాలతో ముడి వేసుకున్న బొడ్డుతాడు సంబంధం అన్నమాట. 1965లో అది ప్రారంభమైయ్యింది. అందులో ఆడిన మొట్టమొదటి సీన్యా ‘రాబిన్ హుడ్’ హిందీ సీన్యా. ఆనాటి పాతనగరంలో ఆ సీన్యా హాలు నిర్మాణమే ఒక పెద్ద సంచలనం.

దాని ప్రారంభోత్సవం ఒక పండుగలాగ, పెళ్లి సందడిలాగ జరిగింది. ఆ చల్లని సాయంత్రం జిలుగువెలుగుల రంగురంగుల విద్యుద్దీప కాంతులతో ఆ సీన్యాహాలు కొత్తపెళ్ళి కూతురులా, ‘సయీ దుల్హన్’ లా సింగారించుకుని నిలబడింది.

ఆ హాలుపైన చాలా ఎత్తున ‘ఆషా టాకీస్’ అన్న ఇంగ్లీష్ అక్షరాల రంగులు మా లేత మనసులను మురిపించాయి. జేబులో పైనలు లేని పిల్లలం కదా! అసలు సిసలు సీన్యాను చూసే తాపాత్, తాఖత్ లేక అక్కడున్న పోస్టర్లను చూసి కథను ఊహించి, కథను అల్లుతూ, దానినే కథలు కథలుగా చెప్పుకునే వాళ్లం.

ఆ సీన్యాహాలును నిర్మించింది ‘పదం సేత్’. గుల్జార్ హౌజ్ చౌరాస్తాలో, సిటీ కాలేజీకి పోయే తోవల కమాన్ పక్కన ఉన్న ‘అగ్రా స్వీట్స్’ యజమాని ఆయన. ఆ మిఠాయి దుకాన్ ను 1951లో అక్కడ స్థాపించారు. ఇప్పుడు నగరంలో అనేక చోట్ల దాని శాఖోపశాఖలు విస్తరించి ‘ఘరానా ఖాన్ దాన్ల’కు అది స్టేట్స్ సింబల్ గా మారింది. అప్పటికి జి. పుల్లారెడ్డి స్వీటు షాపు నగరప్రవేశం చేయలేదు. ఆయన 1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడగానే హైద్రాబాద్ వచ్చి నాంపల్లి స్టేషన్ రోడ్ లో తన మొదటి దుకాణాన్ని ప్రారంభించాడు. పదం సేత్ పూర్వీకులందరూ రాజస్థాన్ లోని ‘అల్వార్’ నగరానికి సంబంధించిన ‘అగ్రవాలీ’ తెగకు చెందినవారు. వీరి వంశ మూలపురుషుడు ‘అగ్రసేన్ మహా

దాని ప్రారంభోత్సవం ఒక పండుగలాగ, పెళ్లి సందడిలాగ జరిగింది. ఆ చల్లని సాయంత్రం జిలుగు వెలుగుల రంగురంగుల విద్యుద్దీప కాంతులతో ఆ సీన్యాహాలు కొత్త పెళ్ళి కూతురులా, ‘సయీ దుల్హన్’ లా సింగారించుకుని నిలబడింది. ఆ హాలుపైన చాలా ఎత్తున ‘ఆషా టాకీస్’ అన్న ఇంగ్లీష్ అక్షరాల రంగులు మా లేత మనసులను మురిపించాయి. జేబులో పైనలు లేని పిల్లలం కదా!

రాజ్. ప్రముఖ చరిత్రకారుడు, ప్రపంచ పర్యాటకుడైన పండిత్ రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ తన చారిత్రక నవల ‘జయశాధేయ’ లో వీరి గురించి ప్రస్తావించాడు. తొలిరోజులలో ఆర్యులను ఎదుర్కొన్న వారు వీరేనని ఆ తర్వాత తమ క్షత్రీయ ధర్మాన్ని పరిత్యజించి వ్యాపారస్తులుగా మారిపోయారని కత్తిని వదిలి త్రాసును చేపట్టారని ఆ నవలలో వివరంగా చర్చించాడు. ఏదేమైతేనేం ఈ ‘పదం సేత్’ పూర్వీకులు రాజస్థాన్ లోని అల్వార్ నుండి బయలుదేరి షాజహాన్ కాలంలో అగ్రాకు వలసవచ్చి ‘అగ్రా మిఠాయి దుకాన్’ను నెలకొల్పారు. అప్పుడు ఆ గ్రాను ‘షాజహానాబాద్’ అని కూడా అనేవారు. ఈ అగ్రవాలులు ఆ గ్రాలో ‘పేటా’ మిఠాయిలను తయారుచేయటంలో సిద్ధహస్తులుగా, అగ్రజులుగా మారిపోయారు. బూడిద గుమ్మడికాయలను పొట్టు తీసి

ముక్కలు ముక్కలుగా తరిగి కాసేపు సున్నపు నీటిలో ముంచి, నాన్ని, తేల్చి ఆ పిమ్మట ఘుమ ఘుమలాడే శుద్ధమైన నేతిలో దోరగా వేయించి, చివరగా శక్తర పానకంలో వేయగా ఆరినాక గట్టి పడుతుంది. ఈ పేటా మిఠాయి నేటికీ కూడా మహా మశూర్. రైళ్లు అగ్రా స్టేషన్ లో ఆగగానే మనకు ‘పేటా’ ‘పేటా’ అన్న మిఠాయివాలాల అరుపులు ఇప్పటికీ వినబడుతునే ఉంటాయి.

దక్కన్ లోని గోల్కొండ కోటపైకి ఆలంగీర్ ఔరంగజేబ్ షహాన్ షా ‘హమ్లా’కు వచ్చి విజయం సాధించి మొగలుల రాజ్యం స్థాపించగానే ‘పదం సేత్’ పూర్వీకులు హైద్రాబాద్ కు వలస వచ్చి హైద్రాబాదులు ‘దిలోలను తమ మిఠాయిల ద్వారా

గెలుచుకున్నారు. మరికొందరేమో ముత్యాలు, వజ్రాల వ్యాపారాలను చేసే ‘సౌదాగర్లు’ గా ‘షావుకారు’గా మారారు.

కార్వాన్ సాహు లేదా కార్వాన్ సాహుకార్ అన్న బస్తీ పేరు వీరి వల్లనే వచ్చింది. అట్లా అట్లా 1965 వచ్చే సరికి మన ‘పదం సేత్’ దిల్ ఔర్ దిమాక్ లను లురాయింతుకునే ‘ఆషా టాకీసు’ను నిర్మించాడు.

సరే మళ్ళీ మనం వెనక్కి వెళ్లుదాం. నాకు ఆషా టాకీస్ ప్రారంభోత్సవమే కాదు అది లేనపుడు అంటే అది ఇంకా కట్టబడక ముందు ఆ ప్రాంతం గురించి ఆ స్థలం గురించి బాగా తెలుసు. ఆ రోజులలో అదొక పెద్ద తోట. పాత నగరంలో నవాబులకు సంబంధించిన అనేక భాగ్ లు తోటలు వారి పేర్లతోనే ఉండేవి. 1948 పోలీస్ యాక్షన్ జరిగి, నిజాం అధికారం కోల్పోయిన తర్వాత చాలా మంది నవాబులు, జాగిర్దారులు తమ భూములను, తోటలను భవనాలను అగ్గువ సగ్గువకు అమ్ముకుని పాకిస్తాన్ కు పారిపోయారు.

చౌమహల్లా ప్యాలెస్ కు కొంచెం దూరంలో ఉండే ఒక తోటలోనే

ఈ ఆశాటాకీసు వెలిసింది. టాకీసుకు పూర్వం ఆ తోట ఒక అరణ్యం లా, తాటిచెట్లతో ఒక వనంలా మా పసికండ్లకు కనబడేది. దానిని నేను చూడటం ఎలా జరిగిందంటే.....

మా చిన్నప్పుడు ప్రతి సంవత్సరం మేమందరం వొండుకుని తినటానికి 'చెట్లల్లకు' పోయేవాళ్ళం. కోస్తాంధ్ర భాషలో వసభోజనాలన్న మాట. ఒకే సంవత్సరం ఒకే ప్రాంతానికి వెళ్లేవాళ్ళం. వారం రోజుల ముందే మా అమ్మ 'స్థల నిర్ధారణ' కోసం సర్వేకు బయలుదేరేది. నేను నా జాసూసీ (గూడచర్యం) పరిజ్ఞానంతో అమ్మ ఎక్కడికి బయలుదేరుతుందో, ఎందుకు బయలుదేరుతుందో గ్రహించి ఆమెను అనుసరించాను. మేమిద్దరం గ్యారా నంబర్ బస్ ఎక్కి (అంటే రెండు కాళ్ల నడక అని అర్థం) శక్కర్ గంజ్, గాజీబండ్, పార్టీవాడ తోటలన్నీ తిరిగి, తిరిగి నచ్చక చివరికి శాలిబండాలోని ఆ భాగ్ చేరుకున్నాం. దాని చుట్టూ ఎత్తైన ప్రహారీ గోడ. దానికి ఒక పెద్ద పాఠక్ (గేటు). లోపలికి ప్రవేశించేసరికి తాటివనం దర్శనమిచ్చింది. గొండ్లోళ్లు తియ్యటి కల్లు కుండల్ని కంపౌనల్ కోసం మోసుకపోతున్నారు. మా అమ్మకు అది కూడా నచ్చక మొగల్పూరా దాటి రాచెరువు కట్టకు నన్ను తీసుకుపోయి దానిని ఖాయం (సెటిల్) చేసింది. ఆ తర్వాత ఆ తాటితోపుల వనంలోనే ఆషా టాకీసును 'పదం సేత్' నిర్మించాడు. అప్పుడు.. అట్ల ఆ భాగ్ కాస్తా బజార్ అయిపోయింది. సీన్యా టాకీసు పుణ్యమా అని దాని చుట్టూ చాయ్ ఖానాలు, పాన్ దుకానాలు, గరం గరం మిర్చీ బజ్జీ, పకోడీ దుకానాలు వెలిసి జన సమ్మర్లంతో ఆ ప్రాంతమంతా 'ఆబాద్' ఐపోయింది. అట్ల తోటా మాయం. తాటి తోపుల వనమూ మాయం. అట్లనే మాకు తెలియకుండానే, మాతో మాట మాత్రం చెప్పకుండానే మా బాల్యం కూడా మాయమైపోయింది. జమానా బదల్ గయా!

ఆషా టాకీసుల అమ్మతో కలిసి నేను చూసిన మొదటి సీన్యా 'తోటలో పిల్ల కోటలో రాణి' విరలాచార్య దాని దర్శకుడు. కాంతా రావు, రాజనాలల కత్తి యుద్ధాలు, ముష్టియుద్ధాలు, గుర్రాలపై కూచుని పరిగెత్తడాలు, ఆ గుర్రపు డెక్కల టకటక చప్పుళ్లు నన్ను మంత్రముగ్ధుడిని చేసి మరోలోకంలోకి తీసుకపోయాయి. ఇంటికి రాగానే పెంకలను కప్పటానికి వాడే చిన్న సైజు బొంగు కట్టెలనే కత్తులుగా ఊహించి మా తమ్ముడు నేను కత్తి యుద్ధాలు చేసేవాళ్ళం. ఆ కట్టెలు చేసే శబ్దాలతో మరింత ఉత్తేజితులమైపోయి ఒళ్లు మరిచి విరిగిన ఆ కట్టె ముక్కల తోనే ఒకక్షణొకక్షణం టప, టపా కొట్టుకునేవాళ్ళం. నవ్వులు పోయి నువ్వులు అయ్యేవి. విరిగిన ఆ కట్టెముక్కల పదును కొసలు కండ్లకు గుచ్చుకుంటే కండ్లు పోయి గుడ్డోళ్లవుతారని మా అమ్మ లబలబ మొత్తుకునేది.

ఆ దినాలల్ల అన్ని టాకీసులలో మార్నింగు షోలకు తక్కువ ధర ఉండేది. కారణం అవి పాత సీన్యాలు. మిగతా మూడు ఆటలకు ధర ఎక్కువ. ఎందుకంటే అవి కొత్త సీన్యాలు. పైగా రంగుల సీన్యాలు.

మా 'ఆషా'ల మార్నింగులన్నీ పాత తెలుగు సీన్యాలు. మిగతా మూడు ఆటలు కొత్త హిందీ సీన్యాలు. మా అమ్మ వెంబడి తోక లాగ తెలుగు సీన్యాలకు పోయేవాళ్ళం. దేవదాసు సీన్యా చూసి మా అమ్మ వారం దినాలపాటు ఒకటే ఏడుపు తన స్వంత తమ్ముడో అన్ననో తాగి తాగి చచ్చిపోయినట్లు! నేనైతే సీన్యా చూస్తూ చూస్తూ మధ్యమధ్యల తలకాయ వెనకకు తిప్పి ప్రొజెక్టర్ వైపు చూసేవాడ్ని. చీకటి హాలులో ఆ రంగ్రాల నుండి వచ్చే తెల్లటి పొగలాంటి కాంతి కూడా నన్ను ఆకర్షించి ఆశ్చర్యపరిచేది.

సినిమాలే కాదు అసలు సినిమాల కంటే ముందు వేసే యాడ్ సీన్యాలు, డాక్యుమెంటరీలు కూడా మాకు తెగ నచ్చేవి. తెల్లని లక్స్ సబ్బుల యాడ్లు, తలనొప్పి తగ్గించే అనాసిన్ బిళ్లల యాడ్లు కూడా మాకు వినోదమే. ఇక ఇండియన్ ఫిల్మ్ డివిజన్ వారి నలుపు తెలుపుల డాక్యుమెంటరీలు సరేసరి. అప్పుడు భారత పాకిస్తాన్ దేశాల మధ్య యుద్ధ కాలం కావున తెరమీద లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి కనబడగానే మేమందరం చప్పట్లు చరిచి మా దేశభక్తిని ప్రదర్శించేవారం. కాని సీన్యా ముగిసి జనగణమన పాట, జాతీయపతాకం రెపరెపలు శురూ కాంగనే ఓపిక లేని మేం కలుగుల్లోని ఎలుకల్లాగ చీకట్లి నుండి వెలుగులకు ఇవతల పడేవాళ్ళం. బలవంతపు దేశభక్తిని రుద్దటం ఆ రోజు లలో ఇంకా ప్రారంభం కాలేదు.

అప్పుడు మార్నింగ్ షో సీన్యా ధర థర్డ్ క్లాస్ టికెట్లకైతే నలభై పైసలు. పైసలకు కటకట ఉండే ఆ దినాలల్ల మేం గాంధీగారి క్లాసునే ఆశ్రయించేవాళ్ళం. గంట, గంటన్నర ముందే వెళ్లి క్యూలో పడిగాపులు కాసేవాళ్ళం. కాని క్యాఫాయిదా? తీరా టికెట్ల కిడ్నీ తెరిచే సమయానికి బలవంతులు (ధనవంతులు కాదు సుమా) వచ్చి ముందు నుండి గుసాయింది కిడ్నీ దగ్గరికి చేరుకొనేవాళ్ళు. అప్పుడు క్యూలో పెద్ద 'ధక్షం ధక్కి' (తోపులాట) శురువయ్యేది. కొండోకవ్ ముష్టి ఘాతాలు, ముష్టి యుద్ధాలకు కూడా! సందట్లో సడేమియా లాగా కొంతమంది 'పాకెట్ మార్'లు (జేబు దొంగలు) తమ హస్త కళా లాభువాన్ని ప్రదర్శించేవారు. ఆవులాపులు కొట్లాడుకుంటే మధ్యల ల్యాగదూడల కాళ్లు విరిగినట్లు ఆ బలవంతుల బలప్రదర్శనలో బక్కజీవులమైన మేము నానా అవస్థలు పడి చెమటలతో తడిసిన అరచేతులతో టికెట్లను సంపాదించి ఎగురుకుంటూ గంతులేసుకుంటూ హాలు లోకి ప్రవేశించేవాళ్ళం. అప్పటికే సీన్యాపాటలతో హాలు హెయిరెత్తిపోతుండేది. చెక్క కుర్చీలలో ఆసీనులైనమేం కండ్లు చించుకుని ఇంకా తెరుచుకొని తెరవైపు ఆత్రుతగా ఎదిరి చూస్తుండేవాళ్ళం. అది కొంచెం కొంచెం కదులుతూ అలలు అలలుగా పైకి లేస్తుంటే ధర్మకాస్టులోని కిష్కంధమాకంతా సీటీలు బజాయిస్తూ కేరిం తలు కొట్టేవాళ్ళు. సీన్యా నడుస్తున్నప్పుడు ఏ మాత్రం రసవత్తర సన్నివేశం వచ్చినా లేదా రెండర్బల డైలాగులు వచ్చినా లేదా హీరో విలన్ను చి తగ్గొడ్తున్నప్పుడైనా ధర్మ్ క్లాసు ప్రేక్షక మహాశయులు తమ ఆనంద

ఇంటికి రాగానే పెంకలను కప్పటానికి వాడే చిన్న సైజు బొంగు కట్టెలనే కత్తులుగా ఊహించి మా తమ్ముడు నేను కత్తి యుద్ధాలు చేసేవాళ్ళం. ఆ కట్టెలు చేసే శబ్దాలతో మరింత ఉత్తేజితులమైపోయి ఒళ్లు మరిచి విరిగిన ఆ కట్టె ముక్కల తోనే ఒకక్షణొకక్షణం టప, టపా కొట్టుకునేవాళ్ళం. నవ్వులు పోయి నువ్వులు అయ్యేవి.

పారవశ్యాన్ని అవుకోలేక కుర్చీలలో నుండి లేచి కుర్చీ రెక్కల్ని టపటపా క్రిందికి మీదికి కొట్టే వారు. ఫలితంగా ధర్మ క్లాసులో సగానికి పైగా కుర్చీలు విరిగిపోయి ఉండేవి. 'జైసీ కర్నీ వైసీ బర్నీ' అన్నమాట.

'ఆషా' ప్రారంభమైన కొత్తలో ఒకరోజు ఏదో సాంకేతిక కారణాల వలన తెర 'పైకి' లేవలేదు. ఆలస్యం భరించలేని రసజ్ఞప్రేక్షకులు ఒకటే గడ్ బద్ సీటీలతో పాటు నక్కకూతలు, పిల్లి కూతల మిమిక్రీ శురువైయ్యింది. హాలు పనివాళ్లు, మేనేజర్ తో సహా అందరూ పరేషాన్. చెమటలు కక్కుతూ తెరను పైకి లేపటానికి క్రిందా మీదా పడి 'పసీ నా పసీనా' ఐపోయారు. ఓపిక నశించిన ప్రేక్షకులు వారి అమ్మా అక్కా పేర్లను ఉపయోగించి వారికి అక్షింతలు చల్లసాగారు. హాలు వారు చివరికి రెండు బొంగులను తీసుకొచ్చి తమ భుజబలం ఉపయోగించి తెరను బలవంతంగా పైకి లేపి తాళ్లతో కట్టేసారు. చాలారోజుల వరకు తెర అట్లానే ఉండిపోయింది. మళ్లీ క్రిందికి దించే సాహసం చేయలేదు. ఆ రోజులలో ప్రతి ఘటనా ఒక ఉచిత వినోద ప్రదర్శనమే. అసలు సీన్యా కంటే ఆ సంఘటననే మమ్మల్ని చాలా రోజుల వరకు నవ్వించింది.

ఆషా టాకీస్ అంటే ఒకటా రెండా? ఎన్నెన్ని జ్ఞాపకాలు, ఎన్నెన్ని సీన్మాలు, ఎంతమంది జిగ్రీ దోస్తులతో చూసిన సీన్మాలు ఎన్నని చెప్పుకుంటాం. అవన్నీ మధుర స్మృతులే కదా. కాలవాహిని అలల వాలున కొట్టుక పోయిన స్నేహితులను, తెగిపోయిన బంధాలను, ఆ ఆనంద విషాదాలను జ్ఞాపకం చేసుకోవటం అంటే 'తెగిన జ్ఞాపకాలను' అతికించుకోవటమే కదా!

చివరారఖరిగా మరొక చిన్న మాట. నేను కాబోయే నా శ్రీమతితో కల్చి 'ఆషా' లో మొదటి సారిగా చూసిన సీన్మా రాజేంద్రకుమార్, వైజయంతీ మాల కలిసి నటించిన 'సూరజ్' హిందీ సీన్మా. తర్జుకాను లో తెరకు ముందున్న మొదటివరుస కుర్చీలలో కూచుని మేం 'సూరజ్'ను ఆనందించాం. అప్పుడు నేను పద్నాలుగు ఆమె తొమ్మిది. గౌను వేసుకుని ఆ సీన్మాకు వచ్చింది. అదెట్లా అని మళ్లీ అడక్కండి. ముట్టుకుంటే పట్టుకునే ముచ్చట్లు. చెప్పటం మొదలైతే మళ్లీ అది మరొక కథ అయితది.

"ఆషా టాకీసు కులగొడ్డుండ్రంట" అని మా సుశక్కు చెప్పిన రోజే నేను బాధాతప్త హృదయంతో 'అక్షీ ములాఖాత్'కు బయలుదేరిన.

తీరా అక్కడికి చేరుకునే సరికి ఏమున్నది? యుద్ధ రంగంలో నేల కూలిన నల్ల ఏనుగులా అది నేల కూలి నల్లటి శకలాలుగా అంతటా పరుచుకుని గుట్టలా పడి ఉంది. ఇనుప సీకులు, సిమెంటు దిమ్మెలు, మట్టి ముద్దలు నాకు "అక్షీసలాం" చేసాయి. దాని ఎదురుగా ఉన్న మిరపకాయబజ్జీ దుకాణం అరుగుమీద నేను చాలా సేపు నిల్చుని ఆ శకలాలను చాలా సేపు తడేకంగా చూసిన. "కలలు కూలుతున్న దృశ్యం" ఆ శకలాల అట్టడుగున సమాధి ఐన నా బాల్యం కలలు.

నాబాల్యం తీపి గుర్తులు. మధురమైన జ్ఞాపకాలు. ఏదీ ఆనాటి తాటి తోపుల వనం? 'చెట్లు కూలుతున్న దృశ్యం'. తియ్యటి కల్లు మాయమైన దృశ్యం. చెట్లకు పోదామని తోటలను, చెట్లను వెదుకుతూ పోయిన మా అమ్మ. కాలగర్భంలో కలిసిపోయిన మా అమ్మ. కాలవాహినిలో కరిగిపోయిన ఆశా టాకీసు. ఏవి తల్లి నిరుడు కురిసిన హిమ సమూహములు.

నేను నిలుచున్న మిరపకాయ బజ్జీల దుకాణం కూడా 50 సంవత్సరాల క్రిందటిదే. 'ఆషా' పుట్టినపుడే అది కూడా పుట్టింది. ఆషా లేదు కాని మిరపకాయబజ్జీలు వేయించే "బట్టి" పొయ్యి మాత్రం అట్లానే ఉంది.

మాయమైన బాల్యాన్ని మళ్లీ ఒకసారి ఆస్వాదించాలనే దుగ్ధతో రెండు బజ్జీలను కొని కొంచెం కొంచెం కొరుక్కట్టింటూ ఆ దుకాణం సేర్వతో మాటలు కలిపిన.

"అబ్ యహాఁ క్యా బన్ రా" అని అడిగాను.

"సహీ మాలుం సాబ్. కుచ్ షాపింగ్ మాల్ బోల్ కే సునా" అన్నాడు.

మిరపకాయ బజ్జీలకు ఆనాటి రుచి లేదు. ఆ టాకీసు ప్రాంగణానికి ఆనుకుని ఆషా ఇరానీ హోటల్ ఇంకా అట్లానే ఉంది. లో పలికి వెళ్ళి ఇరానీ 'చాయ్' చప్పరిస్తూ ఆ కాలం నాటి కుర్చీలు, బల్లలను చూసిన. ఆకుర్చీలల్ల నేనూ నా దోస్తులం చాలా సార్లు కూచున్నాం. ఆనాటి మనుషులు లేరు కాని వస్తువులు మాత్రం అట్లానే ఉన్నాయి. వారి తీపి గుర్తులుగా!

'చాయ్' తాగటం పూర్తి కావటంతో ఆషా టాకీసుకు నా నివాళి, నా శ్రద్ధాంజలి ముగిసి పోయింది.

అక్కడ్నుంచి బయలుదేరి మొగల్ పూరా, చార్మినార్ దాటి గుల్షార్ హౌజ్ చౌరస్తాలోని 'అగ్రా హోటల్' చేరుకున్న కౌంటర్లో ఒక యువకుడు కూచున్నాడు. ఆయన్ని 'పదం సేత్' గురించి అడిగాను. ఆయన మా తాతగారు అన్నాడు. పోయి చాలా కాలం అయ్యిందంట. 'ఆషా' ఎవరి పేరూ? అని ప్రశ్నించాను. పదంసేత్ పెద్ద కూతురు అని జవాబు ఇచ్చాడు.

మరికొన్ని వివరాలు అడిగాను.

"నాకు తెలియదు కాని మా పెద్దన్నకు అన్ని సంగతులు తెల్పు. ఆయన లేడు. ఒక వారం రోజులకోసం అగ్రా వెళ్లాడు. మీరు మళ్లీ రాండి అన్నాడు.

నేను గృహోన్ముక్తంగా ప్రయాణమైనాను.

"గుజ్రే జమానా యాద్ ఆతీ హై దర్ద్ పురానా యాద్ ఆతీ హై".

-పరవస్తు లోకేశ్వర్,

మొబైల్: 9160680847

మెయిల్: lokeshwar.hyderabad@gmail.com



మిషన్ కాకతీయ

చెరువుల పునరుద్ధరణ: అమలు, ఫలితాలు

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో సాగునీటి రంగంలో తెలంగాణకు ఉమ్మడి రాష్ట్ర పాలకులు చేసిన అన్యాయం, చూపిన వివక్ష గురించి చాలా చర్చించినాము. ఆ చర్చలో ఉమ్మడి పాలకుల నిర్లక్ష్యం కారణంగా శతాబ్దాలుగా తెలంగాణకు జీవధారగా ఉన్న చెరువుల విధ్వంసం గురించి మధన పడినాము. చెరువుల విధ్వంసం వలన తెలంగాణ గ్రామీణ జన జీవితం ఏ విధంగా విధ్వంసం పాలయ్యిందో వలపోసు కున్నాం. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడితే చెరువుల పునరుద్ధరణ జరగాలని కోరుకున్నాం. తెలంగాణ కవులు, రచయితలు, చెరువుల విధ్వంసంపై టన్నుల కొద్ది సాహిత్యాన్ని సృష్టించినారు. ఒక పురా జ్ఞాపకంగా మారిన చెరువు తల్లి తిరిగి పునర్జీవనం చెందాలని ఆకాంక్ష వ్యక్తం చేసినాం. చెరువు చుట్టూ అల్లకొన్న తెలంగాణ సాంస్కృతిక జీవనాన్ని చిత్రీకరిస్తూ గోరటి వెంకన్న, అందెశ్రీ, మిత్ర, జైరాజ్ లాంటి పాట కవులు అద్భుతమైన పాటలు రాసినారు. కవులు అనేక మంది కవితలు రాసినారు.



తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన వెంటనే తెలంగాణ ఉద్యమ ఆకాంక్ష అయిన చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాన్ని మిషన్ కాకతీయ పేరుతో, మన ఊరు మన చెరువు ట్యాగ్‌లైన్‌తో బృహత్తరమైన ఫ్లోగిస్ట్ ప్రోగ్రాంని ప్రకటించింది. ఆ ప్రోగ్రాంని కేవలం ప్రభుత్వ కార్యక్రమంగా కాక ప్రజల ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యంతో నడిచే ఒక ప్రజా ఉద్యమ కార్యక్రమంగా జరగాలని ప్రభుత్వం భావించింది. ఈ సందర్భంగా మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమం ఎట్లా రూపుదిద్దుకున్నదో, దాని తాత్వికత ఏమిటో, మూడేండ్ల నుంచి అది ఏ రకంగా అమలయింది, దాని ఫలితాలను సమీక్షించుకోవడమే ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం.

తెలంగాణలో చెరువు చరిత్ర-ప్రాధాన్యత :

దేశంలోనే అత్యధిక చెరువులున్న ప్రాంతం తెలంగాణ. తెలంగాణలో చెరువులు లేని గ్రామాలు లేవంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఒకటి కంటే ఎక్కువ చెరువులు ఉన్న ఊర్లు ఎన్నో. ఒక ఊరి నుంచి మరో ఊరికి, ఒక చెరువునుంచి మరో చెరువుకి నీరు ప్రవహించే గొలుసు కట్టు చెరువుల నిర్మాణం తెలంగాణలో అనాదిగా ఉన్న వ్యవస్థ. ఇంత పెద్ద సంఖ్యలో చెరువుల నిర్మాణం

తెలంగాణలో ఎందుకు సాధ్యమైంది? సాధ్యమైంది అనే కంటే వ్యవసాయ విస్తరణకు చెరువు నిర్మాణం అనివార్యమైంది అని చెప్పాలి. వాగు కు ఎగువన గ్రామాల పొందిక, వాగు పై చెరువు నిర్మాణం, చెరువు కింద వ్యవసాయం, చెరువు చుట్టూ ఒక సామాజిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక వికాసం తెలంగాణలో సాధ్యపడింది అంటే అందుకు తెలంగాణ ప్రాంతం భౌగోళిక స్థితిగతులు దోహదం చేసినాయి. దక్కన్ పీఠభూమి మధ్యలో తెలంగాణ ఉన్నది. పీఠభూమి కనుక ఎత్తుపల్లాలు, కొండలు, గుట్టలు, వాటి నుంచి వాగులు, వంకలు

పుట్టి దిగువకు ప్రవహించి, నదులుగా మారి సముద్రానికి దారిని వెతుక్కున్నాయి. తెలంగాణకు తలాపున గోదావరి , కాళ్ళ కట్టుకు కృష్ణా నదులు ప్రవహిస్తున్నాయి. అయితే తెలంగాణ భౌగోళికత కారణంగా అవి తక్కువ ఎత్తులో ప్రవహించడం, వ్యవసాయ యోగ్యమైన భూములు సముద్రమట్టానికి 300మీటర్ల నుండి 620మీటర్ల ఎగువన ఉండడంతో గోదావరి, కృష్ణా నదులను వినియోగించుకోవడం అసాధ్యమే సాధ్యపడే విషయం కాదు. సముద్రానికి దగ్గరగా సమతల ప్రాంతానికి చేరిన తర్వాత విశాలమై ఒండ్రుమట్టిని మేట వేసి సముద్రంలో కలిసినాయి. అందువలన కోస్తా తీర ప్రాంతవాసులకు గోదావరి, కృష్ణా నదుల నీటిని తొలుత వినియోగించుకునే వెసులుబాటు ఏర్పడింది. అయితే తెలంగాణ దక్కన్ భౌగోళికతను వ్యవసాయ విస్తరణకు అనుకూలంగా మలుచుకోవడంలో అద్భుతమైన నిర్మాణ కౌశలాన్ని ప్రదర్శించినారు ఇక్కడి భూమిపుత్రులు. తెలంగాణలో చెరువుల నిర్మాణం శాతవాహనుల కాలం కంటే ముందు నుంచే కొనసాగిస్తున్నట్లు చారిత్రక ఆధారాలు ఉన్నాయి. కాకతీయుల కాలంలో అత్యున్నత నిర్మాణ కౌశలంతో సముద్రాలని తలపించే వేలాది చెరువుల నిర్మాణం కొనసాగింది. రామప్ప, పాకాల, లఖ్మవరం, ఘనపురం, కమలపూర్ చెరువుల కోసం ఎంపిక చేసిన స్థలం, చెరువు నిర్మాణం చేసిన పద్ధతి, చెరువు నిర్మాణం కోసం తీసుకున్న బిల్డింగ్ మెటీరియల్‌ని పరిశీలిస్తే చెరువుల నిర్మాణం ఎంత శాస్త్రీయ పద్ధతిలో జరిగిందో తెలుస్తుంది. కాకతీయుల కాలంలో వ్యవసాయ విస్తరణ ఉధృతంగా సాగింది. రాజ్య ఖజానాకు వ్యవ



MISSION
KAKATIYA

సాయం ద్వారా ఆదాయం పెరిగింది. రాజ్యం ఆర్థికంగా బలోపేతం అయ్యింది. శత్రు దుర్భేద్యమైన కోటల నిర్మాణం, శిల్ప సౌందర్యం ఉట్టిపడే ఆలయాల నిర్మాణం సాధ్యపడిందంటే అదంతా చెరువుల కింద సాగిన వ్యవసాయం వల్లనే. ఈ వారసత్వాన్ని కాకతీయుల అనంతరం దక్కన్‌ని పాలించిన రాజవంశాలు కొనసాగించినాయి. కుతుబ్ షాహీలు, అసఫ్ జాహీలు, స్థానిక ప్రభువులు, సంస్థానాధీశులు అందరూ చెరువుల నిర్మాణాన్ని ప్రోత్సహించి కొనసాగించినారు. ఏడవ నిజాం ప్రపంచం లోనే అత్యంత ధనికుడిగా ఎదగడానికి తెలంగాణలోని చెరువులే కారణం. ఈ వేలాది చెరువుల కారణంగా హైదరాబాద్ రాజ్యం దేశం లోనే సంపన్నరాజ్యంగా ఎదిగింది. మెట్ట ప్రాంతమైనా తెలంగాణలో చెరువులు ఉన్న కారణంగా కరువులు అరుదు గానే సంభవించేవి. చెరువులు తెలంగాణలో సాంస్కృతిక వికాసానికి అధరువులుగా ఉన్నాయి. ప్రపంచంలో ఎక్కడా లేని పూల పండుగ బతుకమ్మ ఆవిర్భావానికి చెరువులే కారణమని ఇప్పటికే బతుకమ్మపై పరిశోధనలు చేసినవారు తేల్చినారు. తెలంగాణకు ఒక ప్రత్యేక భాషా సాంస్కృతిక అస్తిత్వం ఏర్పడడానికి చెరువులే కారణమైనాయి. ఈ రకంగా తెలంగాణ జీవన గతికి చెరువుకి ఇంత అవినాభావ సంబంధం ఉన్నది.

ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ సాగునీటి పాలనీ :
దక్కన్‌ను పాలించిన పాలకులకు అనుకూలంగా కనిపించిన తెలంగాణ భౌగోళికత ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉమ్మడి రాష్ట్ర పాలకులకు ఒక అననుకూల పరిస్థితిగా కనిపించింది.



నీరు పల్లమెరుగు అనే నీటిని అనుసరించి మీరు ఎత్తు గడ్డ మీద ఉన్నరు, మేము పల్లానికి ఉన్నాము కాబట్టి నీరు సహజంగా పల్లానికి ప్రవహిస్తుంది, మేము చేయగలిగింది ఏమీ లేదు అని మన వాళ్ళ నోళ్ళు మూయించినారు. తెలంగాణ నేల మీద పడిన ప్రతీ నీటి బొట్టును ఒడిసిపడుతున్న ఈ చెరువుల వ్యవస్థను పట్టించుకోక వాటి సహజ మరణానికి కారణమయినారు. నీరు పల్లానికి ప్రవహించాలంటే చెరువులు విధ్వంసం కాక తప్పదు. వారు అనుసరించిన సాగునీటి పాలనీ అంతా మైదానప్రాంత అవసరాలకు అనుగుణంగా పెద్ద ప్రాజెక్టులు, కాలువల వ్యవస్థను అభివృద్ధి పరచడానికి పనికి వచ్చింది. తెలంగాణ వ్యవసాయానికి, సామాజిక, ఆర్థిక జీవనానికి అధరువులుగా ఉన్న చెరువులు వారి కంటికి ఆనలేదు. తెలంగాణ వారికి వలస ప్రాంతం కనుక తెలంగాణ అవసరాలు వారి అవసరాలు కాలేక పోయినాయి. అసలు తెలంగాణ వారికి అర్థం కాలేదు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంలో ఆర్థర్ కాటన్ తీరాంధ్ర కష్టాలను చూసి చలించిపోయి తీరాంధ్ర రూపురేఖలు మార్చే బ్యారేజీలు, దేల్టా కాలువల వ్యవస్థను నిర్మించినాడు.

1956 దాకా హైదరాబాద్ రాజ్యంలో కూడా సాగునీటిరంగం అభివృద్ధి జరిగింది. అటు చిన్న చెరువుల నిర్మాణం, ఇటు నిజాం

సాగర్, కడెం, ఘనపూర్ ఆనకట్ట లాంటి భారీ, మధ్యతరహా ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కొనసాగింది. 1956కు ముందు హైదరాబాద్ రాజ్యంలో ఉన్న నవాబ్ అలీ నవాజ్ జంగ్ బహాద్దూర్ లాంటి ఇంజనీరింగ్ నిపుణులు 1956లో ఏర్పడిన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వంలో ఎవరూ లేకపోవడం చేత తెలంగాణకు ప్రాణాధారమైన చెరువులను పట్టించుకోలేదు. గోదావరి, కృష్ణా నీళ్ళు తెలంగాణకు అందలేదు. 'నీరు కోస్తానెరుగు, నిజం దేవుడెరుగు, తెలుగు తల్లి కలశాన్ని తెలంగాణలో ఒంపనే లేదు, ఓ నీటి పారుదలా నీ రస్తా కోస్తాకే' అని తెలంగాణ నినదిస్తే గాని తెలంగాణకు ఎత్తిపోతల పథకాలు రాలేదు. అంతవర దాక నీరు పల్లమెరుగు సిద్ధాంతాన్నే వారు అనుసరించి తెలంగాణను ఆగం చేసినారు. 86 భారీ మధ్య తరహా ప్రాజెక్టులను ప్రతిపాదించిన జలయజ్ఞం సిద్ధాంతకర్తలు తెలంగాణలో చెరువుల పునరుద్ధరణను మాత్రం మర్చిపోయినారు. తెలంగాణ ఆత్మ వారికి అర్థం అయిఉంటే చెరువులను మర్చిపోయి ఉండేవారు కాదు. 60 ఏండ్ల ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో

చెరువుల విధ్వంసం ఒక అంశం కాగా అది మొత్తం తెలంగాణని రైతుల ఆత్మహత్యల నేలగా, వలసల దేశంగా, కరువు పీడిత, ఫ్లోరైడ్ పీడిత ప్రాంతంగా మార్చి వేసింది.

మిషన్ కాకతీయ భావన :

మిషన్ కాకతీయ భావన ఎట్లా రూపొందిందో, అది ఒక కార్యక్రమంగా ఎదగడానికి ఎటువంటి మేధో మధనం జరిగిందో ప్రజలకు తెలియాలి. ఇదేదో గాలిలోంచి రక్తంను ఊడిపడిన భావన

కాదు. మిషన్ కాకతీయ (చెరువుల పునరుద్ధరణ) తెలంగాణ ఉద్యమ ఆకాంక్ష. తెలంగాణ గ్రామీణ ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక వికాసానికి అనాది ఆధారాలుగా ఉన్న గొలుసుకట్టు చెరువుల వ్యవస్థ వలస పాలకుల విధానపరమైన నిర్లక్ష్యం కారణంగా విధ్వంసం అయి పోయిందని ఉద్యమం సందర్భంగా ఎన్నిసార్లు ప్రస్తావించుకొని ఉంటామో అందరికీ తెలుసు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాటికి తెలంగాణలో రెవెన్యూ రికార్డుల ప్రకారం 33000లకు పైగా చెరువులు, కుంటలు ఉన్నట్లు, వాటి కింద 12 లక్షల ఎకరాలకు పైగా భూమి సాగులో ఉన్నట్లు తెలుస్తున్నది.

1969 తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని పరిశీలించినప్పుడు ఉద్యమానికి ఉద్యోగాల దోపిడీ, నిధుల దోపిడీ అంశాలే ప్రాతిపదికలుగా ఉన్నాయి. నీరు ఇంకా ఒక సమస్యగా ముందుకు రాని పరిస్థితి. ఎందుకంటే తెలంగాణలో చెరువులు ఇంకా ఆనాటికి బతికే ఉన్నాయి. ఎనభైల నాటికి చెరువుల వ్యవస్థ విధ్వంసం ప్రమాదకర స్థాయికి చేరుకున్నది. తొంభైలనాటికి అదొక సంక్షోభంగా మారింది. ఒక వైపు చెరువుల విధ్వంసం, మరోవైపు కొత్త ప్రాజెక్టుల కింద పారకం అభివృద్ధి కాక పోవడంతో తెలంగాణలో వ్యవసాయ సంక్షోభం తారస్థాయికి చేరుకున్నది. ఒకప్పుడు స్వయంపోషకంగా ఉన్న తెలంగాణ గ్రామాలు రైతుల

ఆత్మహత్యలకు నిలయంగా మారినాయి. కరువు కాటకాలు దరిజేరని పరిస్థితి తారుమారై కరువు కరాళ నృత్యం చేయడం మొదలయ్యింది. విచిత్రంగా తెలంగాణలో అత్యధికంగా చెరువులున్న మెతుకుసీమ కరువుసీమగా, రెండో స్థానంలో ఉన్న మహబూబ్ నగర్ జిల్లా వలస సీమగా మారిపోయినాయి. తొంబైలలో మళ్ళీ పురుడు పోసుకున్న తెలంగాణ ఉద్యమానికి నీరు ప్రధాన ప్రాతిపదికగా మారింది. చెరువు తెలంగాణ ప్రజలకు ఒక పురా జ్ఞాపకంగా మారిన పరిస్థితి. తెలంగాణ తల్లి తలాపున పారుతున్న గోదావరి, కాళ్ళను తడుపుతూ పోయే కృష్ణా నదులు ఇక్కడి పొలాలకి మళ్ళాలని కవులు, గాయకులు పాడి నారు. విధ్వంసం అయిన గొలుసుకట్టు చెరువులను పునరుద్ధరణ జరగాలని ప్రజలు కోరుకున్నారు. తెలంగాణలో మైనర్ ఇరిగేషన్ మేజర్ ఇరిగేషన్ అని ఉద్యమ నాయకులు ఎన్నో ఉపన్యాసాల్లో అన్నారు. ఇదంతా ఎందుకు చెప్పవలసివస్తున్నదంటే చెరువుల పునరుద్ధరణ భావుకతలోంచి ఊడి పడిన కార్యక్రమం కాదు. ఇదొక ఉద్యమ ఆకాంక్ష, తెలంగాణ భౌగోళిక అనివార్యత గనుకనే టిఆర్ఎస్ తన ఎన్నికల ప్రణాళికలో చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాన్ని అమలు పరుస్తామని వాగ్దానం చేసింది.

చెరువుల పునరుద్ధరణ - మేధోమథనం :

తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎప్పుడగానే చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమానికి సంబంధించి మేధోమథనాన్ని ప్రారంభించినారు ముఖ్యమంత్రి కె సి ఆర్. గంటల తరబడి చర్చ జరిగింది. జులై 2014లో మొదట చెరువులను లెక్కగట్టే పని జరగాలని తలంచి మైనర్ ఇరిగేషన్ సెన్సెస్ జరపాలని ఆదేశించినారు. వారం రోజుల సెన్సెస్ అనంతరం 10 తెలంగాణ జిల్లాల్లో తేలివ చెరువుల సంఖ్య 46,351. అందులో సుమారు 5000 గొలుసుకట్టు చెరువులు ఉన్నట్టు తెలుస్తున్నది. ప్రభుత్వం ప్రతీ సంవత్సరం 20% చెరువులను పునరుద్ధరించాలని భావించింది.

25 సెప్టెంబర్ 2014న జెఎన్టీ ఆడిటోరియంలో దినమంతా ఇంజనీర్ల సదస్సు జరిగింది. ముఖ్యమంత్రి సదస్సులో స్వయంగా పాల్గొని ఇంజనీర్లకు దిశానిర్దేశం చేసినారు. ఆ తర్వాత సాగునీటి మంత్రి హరీశ్ రావు అధ్యక్షతన ఆరుగురు మంత్రులతో క్యాబినెట్ సబ్ కమిటీని ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. సబ్ కమిటీ తెలంగాణ మేధావులతో, సీనియర్ జర్నలిస్టులతో, సాగునీటి రంగ నిపుణులతో, పూడిక తీసివేత పనులపై అవగాహన ఉన్న ప్రీడం సంస్థ, ఇతర ఎన్ జీవోలను సంప్రదించింది. పూడిక మట్టి వలన ఒనగూడే ప్రయోజనాలను వివిధస్థా ఇక్రినాట్ ప్రచురించిన పరిశోధన పత్రాలను, ధన్ ఫౌండేషన్ వారు తమిళనాడు, కర్నాటక రాష్ట్రాల అనుభవాలను రికార్డు చేసి ప్రచురించిన పాలసీ పత్రాలను అధ్యయనం చేసింది. అనంతరం ఒక సమగ్రమైన యాక్షన్ ప్లాన్ ను సిద్ధం చేసి ముఖ్యమంత్రికి సమర్పించినారు. సబ్ కమిటీ తయారు చేసిన యాక్షన్ ప్లాన్ కు ముఖ్యమంత్రి ఆమోదముద్ర వేసినారు.

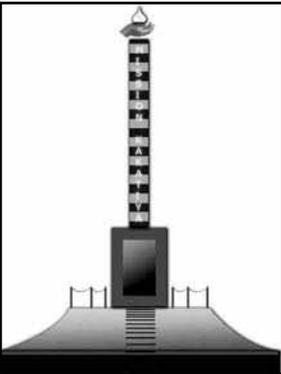
మైనర్ ఇరిగేషన్ కు కేటాయించబడిన 255 టిఎంసెల నిల్వ

సామర్థ్యాన్ని పెంచుకోవాలని, ప్రతీ మండలంలో ఏటా 20% చెరువులను రాజకీయాలకు అతీతంగా పునరుద్ధరణకు ఎంచుకోవాలని, మైనర్ ఇరిగేషన్ పాలనావ్యవస్థను పటిష్టం చేయాలని, బెండర్ల ప్రక్రియను సరళతరం చేయాలని, ప్రతీ చెరువుకు ఒక టెండర్ ను ఈ ప్రొక్యూర్మెంట్ ప్లాట్ ఫాం ద్వారానే పిలవాలని, చెరువును సమగ్రంగా పునరుద్ధరించాలని, రెవెన్యూ, వ్యవసాయ, అటవీ, భూగర్భ జల శాఖలతో సమన్వయం చేసుకోవాలని, స్థానిక కాంట్రాక్టర్లకు అవకాశాలు కల్పించాలని, చెరువుల పునరుద్ధరణలో ప్రజలను భాగస్వాములను చేయాలని... ఇట్లా పలు అంశాలతో కార్యాచరణ రూపొందింది. ఆ తర్వాత కూడా సంప్రదింపుల పర్వం కొనసాగింది.

సబ్ కమిటీ సిఫారసుల మేరకు మైనర్ ఇరిగేషన్ పాలనా వ్యవస్థను పటిష్టం చేసుకోవడం జరిగింది. కృష్ణా, గోదావరి బేసిన్ లకు ఇద్దరు చీఫ్ ఇంజనీర్లను, 10 జిల్లాలకు 10 సర్కిల్ (ఎన్ఇ) కార్యాలయాలను, 2 లేదా 3 అసెంబ్లీ నియోజక వర్గాలకు ఒక డివిజన్ (ఇఇ) కార్యాలయాన్ని, ప్రతీ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గానికి ఒక సబ్ డివిజన్ (డిఇఇ) కార్యాలయాన్ని, ప్రతీ మండలానికి ఒక సెక్షన్ (ఎఇఇ / ఎఇ) కార్యాలయాన్ని ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. మైనర్ ఇరిగేషన్ లో అన్ని స్థాయిల్లో పేరుకుపోయిన ఖాళీల్లో ఇంజనీర్లను నియమించింది. అవసరమైన చోట అనుభవజ్ఞులైన రిటైర్డ్ ఇంజనీర్లను నియమించుకోవడానికి ప్రభుత్వం అనుమతించింది. చీఫ్ ఇంజనీర్ స్థాయిలో ఉన్న అధికారులను జిల్లాకు ఒక నోడల్ అధికారిగా పనుల పురోగతిని పర్యవేక్షించడానికి నియమించింది. మైనర్ ఇరిగేషన్ కోసం ప్రత్యేకంగా క్వాలిటీ కంట్రోల్ విభాగాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. బెండర్ల ప్రక్రియను సరళతరం చేసింది. రెండు నెలల పాటు కొనసాగే బెండర్ల కాలాన్ని 15 రోజులకు కుదించింది. స్థానిక కాంట్రాక్టర్లకు అవకాశాలు కల్పించేందుకు వీలుగా క్లాస్ 5 కాంట్రాక్టర్ల అర్హతను 10 లక్షల నుంచి రు.50 లక్షలకు పెంచడం జరిగింది. ఇంజనీర్లకు ఆధునిక సర్వే పరికరాలను, లావీటాపెలను సమకూర్చింది.

12 మార్చి 2015న నిజామాబాద్ జిల్లా ఎల్లారెడ్డి అసెంబ్లీ నియోజకవర్గంలో ఉన్న సదాశివనగర్ పాత చెరువు వద్ద ముఖ్యమంత్రి కె. చంద్రశేఖరరావు మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమాన్ని అధికారికంగా ప్రారంభించినారు. ఆనాటి నుంచి తెలంగాణవ్యాప్తంగా చెరువుల పునరుద్ధరణ పనులు కొనసాగుతున్నాయి. మొదటి దశలో చేపట్టిన చెరువుల పునరుద్ధరణ పూర్తి అయ్యింది. రెండో దశ పనులు కొనసాగుతున్నాయి. మూడో దశ పనులు ఈ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి నెలలో ప్రారంభమయినాయి.

ఇదీ మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమం రూపొందిన పరిణామ క్రమం. ఉద్యమ ఆకాంక్షను వాస్తవికతగా మార్చడానికి అకుంతిత దీక్షతో ప్రభుత్వం స్పష్టమైన కార్యాచరణతో ముందుకు నడుస్తున్నది. గతంలో అమలు చేసిన ఆర్ఆర్ఆర్ పనులను, జైకా పనులను, ప్ర



పంచ భ్యాంకు పనులను వాటిలోని లోటుపాట్లను, సమస్యలను ఎప్పు టికప్పుడు సమీక్షించుకుంటూ అటువంటి సమస్యలు పునరావృతం కాకుండా ప్రభుత్వం ఇంజనీర్లకు సూచనలు జారీ చేస్తూనే ఉన్నది. ఇంజనీర్లకు, కాంట్రాక్టర్లు ఉపయుక్తంగా ఉండే ఒక సమగ్రమైన ఆ పరేషన్ మ్యాన్యువల్ని కూడా ప్రచురించడం జరిగింది. పనుల నిర్వహణకు సంబంధించి ఇంజనీర్లకు అవగాహన కల్పించడానికి 10 జనవరి 2015న ఒక రోజంతా వర్క్ షాప్ నిర్వహించడం జరిగింది. ప్రతీ వారం నీటిపారుదల శాఖ మంత్రి హరీశ్ రావు మిషన్ కాకతీయ పనుల పురోగతిని వీడియో కాన్ఫరెన్స్ ద్వారా సమీక్షిస్తున్నారు. ఇప్ప టి వరకు 50కి పైగా వీడియో కాన్ఫరెన్సులు జరిగాయి. చెరువు యాజమాన్య పద్ధతులను ఇప్పటి కాలానికి అనుగుణంగా మార్చుకునే అవసరాన్ని ప్రభుత్వం గుర్తించింది. చెరువు పునరుద్ధరణ తర్వాత త లెత్తే సమస్యలపై ప్రభుత్వానికి అవగాహన ఉన్నది. ఈ రకంగా సాగు నీటిశాఖ తన గత అనుభవాలను క్రోడీకరించుకొని చెరువుల పున రుద్ధరణ పనులను చేపడుతున్నది.

చెరువుల నిర్వహణ - పరిరక్షణ :

చెరువు శిఖం భూముల్లో ఎక్ ఫస్లా పట్టాలు ఇచ్చే పద్ధతి నిజాంల కాలం నుంచి కొనసాగింది. అవి పేద రైతులకు ఒక పంట పండించుకోవ డానికి ఆనాడు ఉపయోగపడిన మాట వాస్తవమే. కాలక్రమేణ ఆ శిఖం పట్టాలే చెరువులకు గుడి బండలుగా మారినాయి. శిఖం పట్టాలు క్రమేణా ఖాస్ ప ట్టాలుగా మారినాయి. ఇందులో రెవె న్యూ అధికారుల, స్థానిక రాజకీయ నాయకుల అవినీతి ప్రధానపాత్ర పోషించింది. ముఖ్యంగా పట్టణ చెరువుల దుస్థితి చెప్పనలవి కానిది. బడా రాజకీయ నాయకులు, రియల్టర్ల ధనదాహానికి అనేక చెరువులు ఆక్రమణలకు గురైనాయి. కనుమరుగైనాయి. కాలువ్య కాసారాలుగా మారినాయి. కట్టు కాలువలను మూసివేసినారు. తూములను తెరి చేసినారు. అలుగులను, చెరువు కట్టలను తెగ్గొట్టినారు. చెరువుల్లో జిహెచ్ఎస్, హుడా వారు అక్రమ లే అవుట్లకు అనుమతులు ఇచ్చినారు. ఇరిగేషన్ అధికారులు ఎఫ్ టిఎల్ పరిధిలో లేదని ఎన్ఓసిలు జారీ చేసినారు. ఇదంతా ఒక విషవలయం. ఇది ప్రభుత్వానికి తెలి యని విషయం కాదు. అందుకే చెరువుల్లో ఆక్రమణలను తొలగించడా నికి రెవెన్యూ యంత్రాంగం సహకారాన్ని కోరుతున్నది ప్రభుత్వం. శిఖం పట్టాదారులతో వచ్చే సమస్యలను అధిగమించడానికి ముఖ్య మంత్రి జిల్లా కలెక్టర్లతో ఒక ప్రత్యేక సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసి వారికి నిర్దిష్ట సూచనలు ఇచ్చారు. ఒక్కడి కంటే ఊరి ఉమ్మడి ప్రయోజనాలే ముఖ్యం అన్న సంకేతాలు అందించారు. చెరువు ఆక్రమణదారుల పట్ల కఠినంగా వ్యవహరించాలని ప్రభుత్వం రెవెన్యూ అధికారులకు ఆదేశాలు జారీ చేసింది.

చెరువు పునరుద్ధరణ అనంతరం చెరువు నిర్వహణ, నీటి యాజ

మాన్యం, చెరువుల రక్షణ తదితర అంశాలను పర్యవేక్షించడానికి 'స్టేట్ హెల్పర్స్' కమిటీ వేయాలని ప్రభుత్వం సూత్రప్రాయంగా నిర్ణ యించింది. చెరువు చుట్టు 'సోఫట్ ఫెన్సింగ్' ఏర్పాటు చెయ్యడం ప్రభుత్వ లక్ష్యం. చెరువు పునరుద్ధరణ పనుల పురోగతిని, వివిధ శా ఖల మధ్య సమన్వయాన్ని, సమస్యల పరిష్కారానికి జిల్లా స్థాయిలో కలెక్టర్ ఆధ్వర్యంలో ఒక మానిటరింగ్ కమిటీని ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. వారు పనులు జరుగుతున్న కాలంలో వారానికి ఒక రోజు, పనులు జరగనికాలంలో నెలకు ఒక రోజు సమావేశమవుతారు.

మిషన్ కాకతీయ లక్ష్యాలు:

- అన్ని చెరువులకు పునర్ వైభవం తీసుక రావడం
- చెరువుల కింద పూర్తి నిల్వ సామర్థ్యాన్ని సాధించడం
- చెరువులకింద 25లక్షల ఎకరాలను సాగులోకి తీసుక రావడం
- ఉపాధి కోసం వలస పోయిన లక్షలాది మందిని గ్రామాలకు తిరిగి తీసుకురావడం
- అడుగంటిపోయిన భూగర్భజలాలను పైకి తేవడం

● బోర్లు, బావుల కింద మరింత భూమిని సాగులోకి తేవడం

మిషన్ కాకతీయలో చేపట్టిన పనులు:

- చెరువుల్లో పెరిగిన తుమ్మ చెట్లను నరికి వెయ్యడం, గుర్రపు దెక్క, లొట్టపీసు, తూటు మొక్కల తొలగింపు
- చెరువు, కుంటల నుంచి పూడికలు తీసివేయడం
- తొలగించిన పూడిక మట్టిని రైతుల

పంట భూముల్లో పరచడం

- చెరువు కట్టను బలోపేతం చెయ్యడం
- చెరువు అలుగు, తూములను మర మ్మతు చెయ్యడం
- క్రాస్ డ్రైనేజ్ డ్రైన్లను మరమ్మతు చెయ్యడం
- కట్ట బలోపేతానికి సరిపడే మొరం పూడిక మట్టిని వాడుకోవడం
- అవసరమైన చోట్ల ఫీడర్ చానళ్ళను రీ సెక్షన్ చేయడం, పూడిక తీయడం
- చెరువుల శిఖం భూములను కబ్బాల బారి నుండి రక్షించడం, చె రువు శిఖంలో హరితహారంలో భాగంగా మొక్కలు నాటడం.
- ప్రతీ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గ కేంద్రంలో ఒక పట్టణ చెరువును మినీ ట్యాంక్ బండ్ గా అభివృద్ధిపరచడం

పూడిక మట్టి ప్రయోజనాలు:

చెరువుల పునరుద్ధరణతో ప్రత్యక్షంగా, వెంటనే ప్రయోజనం పొందే వర్గాలు రైతులు, వ్యవసాయ కూలీలు. కాబట్టి రైతులు చు రుకుగా పాల్గొంటే 'మన వూరు-మన చెరువు' కార్యక్రమం జయప్రథం కావడానికి దోహదం చేసిన వారౌ తారని ప్రభుత్వం విస్తృతంగా ప్రచారం చేసింది. రైతులు ఏమి చెయ్యాలి అనేది కీలకమైన ప్రశ్న. చెరువుల్లో నుంచి తొలగించిన పూడిక మట్టిని తరలించుకపోయి తమ పొలాల్లో



చల్లకోవడం చెరువుల పునరుద్ధరణలో ఒక ప్రధానమైన అంశం. చెరువుల పూడికమట్టి విలువ రైతులకు తెలియనిది కాదు. ఇది మన ప్రాచీన విజ్ఞానం. గతంలో రైతులు ప్రతి సంవత్సరం ఎడ్ల బండ్లలో తమకు కావల్సిన పూడిక మట్టిని తమ పొలాల్లోకి తోలుక పోయేవారు. వ్యవసాయ విప్లవం పేరుమీద రసాయనిక ఎరువుల రంగ ప్రవేశంతో సేంద్రీయ ఎరువుల వాడకం, అట్లనే పూడిక మట్టి వాడకం తగ్గిపోయింది. దాదాపు లేదనే చెప్పాలి. ఇప్పుడు పూడిక మట్టి ఎడ్ల బండ్లు ఉన్న రైతులు తక్కువ. ఎడ్ల బండ్లను ట్రాక్టర్లు ఆక్రమించినాయి. పూడిక మట్టి మన పురా జ్ఞాపకాల జాబితాలో చేరిపోయింది. చెరువు పూడిక మట్టి వలన ఒనగూరే ప్రయోజనాలని మరొక్కసారి గుర్తు చేసుకోవడం ఈ సందర్భంగా అవసరం.

కొంత చరిత్ర లోనికి వెళదాం. నదులు, వాగులు మోసుక వచ్చే ఒండ్రు మట్టిలో అనేక పోషక విలువలు ఉన్నాయి. తేమను ఎక్కువ కాలం నిలుపుకునే గుణం ఉన్నది. అందుకే మానవుడు వ్యవసాయాన్ని కనిపెట్టిన తర్వాత ప్రాచీన నాగరికతలు నదీ తీర ప్రాంతాలలోనే విలసిల్లినాయి. నైలు నది మోసుకు వచ్చిన ఒండ్రు మట్టి వలన నైలు నదీ నాగరికత అభివృద్ధి చెందింది. వేల సంవత్సరాలుగా నైలు నది ఈజిప్టు వ్యవసాయానికి ఆధారంగా ఉన్నది. అట్లనే భారతదేశంలో సింధు నదీ లోయలో సింధు నాగరికత, ఇరాక్ లో మొసపటేమియా నాగరికత, చైనాలో హెయాయాంగ్ హెయాయాంగ్ నాగరికత... ఇట్లా ప్రపంచవ్యాప్తంగా నదులు మోసుక వచ్చిన ఒండ్రుమట్టి వ్యవసాయాభివృద్ధికి, తద్వారా గొప్ప నాగరికతలు విలసిల్లడానికి దోహదం చేసింది. మన దేశంలో గోదావరి డెల్టా, కృష్ణ డెల్టా, కావేరి డెల్టా ప్రాంతాల్లో వ్యవసాయాభివృద్ధికి నదులు మోసుక వచ్చిన ఈ ఒండ్రు మట్టియే కారణం.

చెరువులు రెండు విలువైన ప్రకృతి వనరులని కాపాడే పని చేస్తున్నాయి. ఒకటి ఎక్కడ పడిన వాన నీటిని అక్కడనే ఒడిసి పట్టి అక్కడ ప్రకృతి సమతుల్యతను కాపాడుతాయి. రెండోది పోషక విలువలు కలిగిన ఒండ్రు మట్టిని తిరిగి వినియోగించుకునేందుకు వీలుగా చెరువుల్లో నిలువ చేస్తున్నాయి. చెరువులే లేకపోయి ఉంటే నీరు, ఈ విలువైన ఒండ్రు మట్టి నదుల్లోకి, నదుల నుంచి సముద్రాలకి తరలిపోయేవి. అందుకే చెరువులు మన మెట్టప్రాంతాల మనుగడకు అధిరువులుగా ఉన్నాయి. చెరువుల్లో పూడిక మట్టిని ఏండ్ల తరబడి తొలగించకపోవడం చేత చెరువుల నిల్వ సామర్థ్యం తగ్గిపోయింది. తెలంగాణ రాష్ట్రానికి చెరువుల కింద గోదావరి, కృష్ణ బేసిన్లలో మొత్తం 255 టిఎంసెల కేటాయింపులు ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం మనం 90 టిఎంసెలకు మించి చెరువుల కింద నీటిని వాడుకోలేకపోతున్నాం. కారణం చెరువుల్లో పూడిక పేరుకుపోవడం. ఉద్యమం సందర్భంగా అనేక సార్లు ముఖ్యమంత్రి కెసిఆర్ ఉటంకించిన మాట - గంగాళంలా

ఉండే చెరువులు తాంబాళంలా మారినాయి. పూడికలు తీసి వాటిని తిరిగి గంగాళంలా మార్చాలి. ఒండ్రుమట్టి మొక్కల పెరుగుదలకు అనుకూలమని రైతులకు వేల సంవత్సరాల అనుభవజ్ఞానం ద్వారా తెలుసు. ఆ అనుభవ జ్ఞానంతోనే చెరువుల నుంచి మట్టిగొట్టుక పోయే సంప్రదాయం తెలంగాణలో రైతులు అమలు పరిచేవారు. ఆధునిక వ్యవసాయ పరిశోధనలు పూడిక మట్టిలోని పోషక విలువలు, పూడిక మట్టి వలన ఒనగూరే ప్రయోజనాలను శాస్త్రీయంగా పరిశోధించి నిర్ధారించినాయి. హైదరాబాద్ లోని ఇక్రిసాట్ (ICRISAT), సెంట్రల్ రీసర్చ్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఫర్ డ్రై ల్యాండ్ అగ్రికల్చర్ (CRIDA) సైంటిస్టులు పూడిక మట్టిపై పరిశోధనలు జరిపి అనేక అసక్తికరమైన ఫలితాలను వెల్లడించినారు.

చెరువు పూడిక మట్టి రసాయనిక ఎరువులకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఉంటుందని సాధికారికంగా నిరూపించినారు. తగినంత పాళ్ళలో నత్రజని, పొటాషియం, ఫాస్ఫరస్, జింక్, బోరాన్, సేంద్రీయ కార్బన్ పదార్థాలు, మొక్కల పెరుగుదలకు దోహదం చేసే బాక్టీరియాలు తదితర పోషకాలు పూడిక మట్టిలో ఉన్నాయిని (చెర్వు నుంచి చెర్వుకు కొంత తేడాలు ఉన్నప్పటికీ) వారు తమ పరిశోధనల్లో తేల్చినారు. రసాయనిక ఎరువుల్లో ఒకటో రెండో పోషకాలు మాత్రమే ఉంటాయి. మిగతావాటి కోసం మరో రసాయనిక ఎరువును కొనాలి. అయితే పూడికమట్టిలో అన్ని పోషకాలు తగినంత పాళ్ళలో ఉంటాయి. పూడికమట్టిలో ఉండే పోషకాలు ఈవిధంగా ఉన్నట్టు CRIDA, ICRISAT సంస్థల పరిశోధనలు తెలుపుతున్నాయి.

పూడిక మట్టిలోని పోషకాలు :

- నత్రజని-కిలోకు 720 మి.గ్రా.
- ఫాస్ఫరస్-కిలోకు 320 మి.గ్రా.
- పొటాషియం-కిలోకు 310 మి.గ్రా.
- ఆర్గానిక్ కార్బన్లు - కిలోకు 9.1 గ్రాములు
- మైక్రోబియల్ బయోమాస్ కార్బన్లు-కిలోకు 308 మిల్లీ గ్రాములు (3.8%)

వారు వరంగల్ జిల్లా నల్లబెల్లి, రేగొండ, పరకాల, శాయంపేట మండలాల్లోని 12 గ్రామాల్లో పూడిక మట్టిని వాడినందువలన ఒనగూరిన ఫలితాలను క్రింది విధంగా క్రోడీకరించినారు.

- నేలలోతేమను నిలుపుకునే సామర్థ్యం 4-7 రోజులకు పెరిగింది. అంటే పంటకు నీటి తడి ఇవ్వల్సిన కాలం పెరిగింది.
- ఒక చదరపు మీటరుకు మొక్కల సంఖ్య పెరిగింది, మొక్కల ఎత్తు పెరిగింది.
- రసాయనిక ఎరువుల వాడకం తగ్గినందు వలన హెక్టారుకు రూ.2500 ల నుండి రూ.3750 వరకు ఆదా అయ్యింది.



- మక్కజొన్న పంట దిగుబడి హెక్టారుకు 700 కిలోలు పెరిగింది.
- పత్తి పంట దిగుబడి హెక్టారుకు 1000 కిలోలు పెరిగింది.

పూడికమట్టిని తిరిగి పొలాల్లోకి రీసైకిల్ చేయడం వలన ఖర్చులు లాభాల నిష్పత్తి 1:1.44 ఉన్నట్లువారి పరిశోధనలు తెలుపుతున్నాయి. మట్టిలో పోషక విలువలు పెరిగి దాని ఉత్పత్తి సామర్థ్యం గణనీయంగా పెరిగినట్లు, తేమను నిలుపుకునే సామర్థ్యం పెరిగినట్లు రైతులు అంగీకరించినట్లు వారు వెల్లడించటం విశేషం. తమిళనాడు, కర్ణాటక రాష్ట్రాల్లో జరిగిన పరిశోధనల్లో కూడా ఇవే ఫలితాలు వెలువడినాయి.

టీవీ మీడియాలో చెరువుల వలన ఒనగూరే ప్రయోజనాలను వివరించే చర్చా కార్యక్రమాలు, చెరువులపై ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు, డాక్యుమెంటరీలు, పార్ట్ ఫిల్మ్స్, జింగిల్స్ తదితరాలను ప్రసారం చేయడం వలన, పత్రికల్లో ప్రత్యేక కథనాలు, వ్యాసాలు ప్రచురించినందు వలన కార్యక్రమం ప్రజల్లోకి వెళ్ళింది.

ఈ క్యాంపెయిన్లో వార్తా పత్రికల, టీవీ చానళ్ళ పాత్ర కీలకమైనదని ప్రభుత్వం భావించింది. చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాన్ని ఒక ప్రజాభాగస్వామ్య కార్యక్రమంగా (Peoples Participatory Program) మార్చడంలో మేధావులు, కవులు, రచయితలు, కళాకారులు, ఉద్యోగ వర్గాలు, ఉపాధ్యాయులు, జర్నలిస్టులు, మీడియా ప్రభుత్వానికి అద్భుతంగా సహకరించినారు. అదే సమయంలో ఊరికి దూరంగా విదేశాల్లో నివసించే



తెలంగాణ బిడ్డలు తెలంగాణ పునర్ నిర్మాణంలో భాగం పంచుకోవాలని ఉవ్విళ్ళూరుతున్నారు. వారికి ఇదొక సదవకాశం. వారి ఊరి చెరువును దత్తత తీసుకుంటే, చెరువు పునరుద్ధరణకు నిధులు సమకూర్చగలిగితే ఆ చెరువుకు వారు కోరుకున్న పేరును పెట్టడానికి ప్రభుత్వం సిద్ధంగా ఉన్నదని ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. చెరువులను దత్తత తీసుకొవడానికి అనేక మంది ప్రవాస తెలంగాణీయులు, పారిశ్రామికవేత్తలు ముందుకు వచ్చినారు. విరాళాలు ప్రకటించినారు. తెలంగాణ ఇంజనీర్లు, గజిటెడ్ ఉద్యోగులు, టీఎన్జిఓలు మిషన్ కాకతీయకు ఒక రోజు జీతాన్ని విరాళంగా ప్రకటించినారు.

ముఖ్యమంత్రి ఈ కార్యక్రమానికి కాకతీయుల కాలంనాటి చెరువుల నిర్మాణ కౌశలాన్ని, వారి విజ్ఞానాన్ని గుర్తుకు తెచ్చే విధంగా 'మిషన్ కాకతీయ' అని నామకరణం చేసినారు. అంటే కాకతీయులు, వారి అనంతరం దక్కన్ ప్రాంతాన్ని పాలించిన రాజుల వారసత్వాన్ని ప్రభుత్వం కొనసాగించదలుచుకున్నది. మన పూరు-మన చెరువు కార్యక్రమం మనందరి కార్యక్రమం. ఈ కార్యక్రమం జయప్రదం కావడానికి మనమందరం సమష్టిగా కృషి చేద్దామని కోరుతూ ప్రభుత్వం పిలుపునిచ్చింది. ప్రభుత్వం ఇచ్చిన పిలుపుకి తెలంగాణా

సమాజం, ముఖ్యంగా రైతాంగం అద్భుతంగా స్పందించింది. ఎవరికి తోచిన పద్ధతిలో వారు స్పందించినారు. జర్నలిస్టులు విస్తృతంగా మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమంపై కథనాలు రాసినారు. టీవీలో ప్రసారం చేసినారు. రచయితలు, కవులు వ్యాసాలూ, కవిత్వం, కథలు రాసినారు. చిత్రకారులు బొమ్మలు గీసినారు. ఉద్యోగులు, మేధావులు శ్రమదానం చేసినారు. ఉపాధ్యాయులు తమ బడులలో పిల్లలకు వ్యాసరచన పోటీలు పెట్టి అవగాహన కల్పించినారు. ఇక రైతులు తమ సొంత ఖర్చుతో పూడిక మట్టిని తరలించుకున్నారు.

చెరువుల పునరుద్ధరణ పురోగతి :

● జూలై 2014 లో మొదటి సారిగా తెలంగాణలో చెరువుల సమగ్ర సర్వే జరిగింది. అన్ని జిల్లాల్లో మొత్తం చెరువుల సంఖ్య 46531 గా తేలింది. ఇందులో గౌలుసుకట్టు చెరువులు సుమారు 5 వేలకు పైనే ఉన్నట్లు లెక్క తేలింది.

● జిల్లాలవారీగా చెరువుల వివరాలు: ఆదిలాబాద్-3951, నిజామాబాద్-3251, కరీంనగర్ - 5939, వరంగల్ - 5839, మెదక్ -7941, నల్లగొండ -4762, మహబూబ్ నగర్ -7480, ఖమ్మం - 4517 రంగారెడ్డి -2851, మొత్తం-46531. వీటిలో 38411 చెరువులు కాగా మిగతావి ఇంకుడు కుంటలు (Percolation Tanks) అటవీ శాఖ కుంటలు, ఇతర వ్యక్తిగత కుంటలు ఉన్నాయి. ఈ చెరువుల కింద ఉన్న అయకట్టు 24.50 లక్షల ఎకరాలు.

● మొదటి దశలో 8022 చెరువులకు ప్రభుత్వం 2498 కోట్లకు పరిపాలనా అనుమతులు మంజూరు చేసింది. 8005 చెరువుల్లో పనులను పారంభించారు. 7943 చెరువుల పనులు పూర్తి అయినాయి. మిగతా చెరువుల పనులు కోర్టు కేసులు, రైతుల అభ్యంతరాలు తదితరాల వలన ఆలస్యం అయినాయి. వాటి పనులు కూడా చివరి దశల్లో ఉన్నాయి. వాటిని త్వరలోనే పూర్తి చేయడం జరుగుతుంది.

● రెండో దశలో 9006 చెరువులకు 3137 కోట్లకు పరిపాలనా అనుమతులు ఇవ్వడం జరిగింది. 8929 చెరువుల పనులని చేపట్టడం జరిగింది. ఇప్పటి వరకు రెండో దశలో 5025 పనులు పూర్తి అయినాయి. మిగతా పనులు చివరి దశల్లో ఉన్నాయి. వీటిని త్వరలోనే పూర్తిచెయ్యడానికి చర్యలు తీసుకుంటున్నాము.

● మూడో దశలో 6300 చెరువులని పునరుద్ధరించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు. పనులు ఫిబ్రవరి 2017 నుంచి ప్రారంభం అయినాయి. మూడో దశలో కట్టు కాలవలని పునరుద్ధరించాలని, అవకాశం ఉన్న చోట కొత్త చెరువులను, చెక్ డ్యాంలని నిర్మించాలని, వరదల్లో కొట్టుకుపోయిన చెరువులని శాశ్వతంగా మరమ్మతులు నిర్ణయించింది ప్రభుత్వం. ఇప్పటివరకు 6146 చెరువులకు పనులకు 1631

కోట్లకు పరిపాలనా అనుమతులు జారీ చేయడం జరిగింది. 5639 చెరువుల్లో పనులు జోరుగా సాగుతున్నాయి.

● చెరువుల పునరుద్ధరణలో అత్యంత కీలకమైన పని పూడిక తొలగింపు. ఇది రైతుల భాగస్వామ్యంతో అద్భుతంగా జరిగింది. మొదటి దశలో 11.06 కోట్ల క్యూబిక్ మీటర్ల మట్టిని అంటే దాదాపు 4 కోట్ల 32 లక్షల 59 వేల ట్రాక్టర్ ట్రీపుల పూడిక మట్టిని, రెండో దశలో ఇప్పటిదాకా 7 కోట్ల 5 లక్షల క్యూబిక్ మీటర్ల మట్టిని అంటే 2 కోట్ల 88 లక్షల 18 వేల ట్రాక్టర్ ట్రీపుల మట్టిని రైతులు స్వచ్ఛందంగా తమ పొలాల్లోకి తరలించుక పోవడం జరిగింది. రైతులు చాలా చోట్ల తమకు సరిపడినంత పూడిక మట్టి లభించలేదని షి కాయతు చేసిన సందర్భాలున్నాయి. వారు పోరాడి అదనంగా పూడిక మట్టిని తరలించుకపోయినట్లు ఇంజనీర్లు సమాచారమిచ్చినారు. రెండు దశల్లో ఈ పూడికతీత వలన సుమారు 5 టిఎంసెల నీటి నిల్వ సామర్థ్యం పెరిగింది. మొత్తం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా పూడిక మట్టిని రైతులు స్వచ్ఛందంగా తరలించుకుపోయినారు. అందుకు వారు సు మారు రూ.500 కోట్లను చెప్పించినట్లు అంచనా. ఇది నిజంగా అ పూర్వం. ప్రజల భాగస్వామ్యంతోనే మిషన్ కాకతీయ కొనసాగిందనడానికి ఇది ప్ర బలమైన దాఖలా.

● ఈ ఏడాది వర్షాలు బాగా కురి సినందున ఇప్పటివరకు అన్ని జిల్లాలు కలిపి 30000 చెరువులు పూర్తిగా, 5300 చెరువులు 50-75 శాతం వరకు, 3900 చెరువులు 25 నుండి 50 శాతం వరకు, 4750 చెరువులు 25 శాతం కన్నతక్కువ నీటితో నిండినాయి.

మిషన్ కాకతీయ ఫలితాలు :

● ఈ సంవత్సరం వర్షాలు విస్తృతంగా కురిసినందున చెరువు లన్నీ జలకళ సంతరించుకున్నాయి. ఈసారి చెరువుల కింద సాగు విస్తీర్ణం రెండింతలు అయ్యిందని ప్రాథమిక సమాచారం. వ్యవసాయ శాఖ చెరువుల కింద సాగు విస్తీర్ణాన్ని అంచనా వేస్తున్నది.

● అదే విధంగా రైతుల అభిప్రాయాలను సేకరించినప్పుడు స్థూలంగా అందుతున్న సమాచారం మేరకు పూడికమట్టి చల్లుకున్న చేను చెలకల్లో పత్తి పంట, మిరప, సోయాబీన్, వరి పంటల పరిస్థితి మెరుగ్గా ఉన్నట్లు తేలుతున్నది. పంట ఏవుగా పెరిగిందని రైతులు పేర్కొన్నారు. ఖరీఫ్లో పంట దిగుబడి తప్పకుండా పెరుగు తుందని వారు విశ్వాసం వ్యక్తం చేసినారు. రసాయనిక ఎరువులు, పురుగుల మందుల వాడకం కూడా తగ్గిందని వారు అన్నారు. ఈ అంశాలపై వ్యవసాయ శాఖ, మిచిగాన్ యూనివర్సిటీ అధ్యయనం కొనసాగుతు న్నది. ఆ తర్వాత ఈ ఫలితాలు మరింత సమగ్రంగా తెలిసినస్తాయి.

● భూగర్భ జలాల వృద్ధిలో గణనీయమైన మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయని భూగర్భజల శాఖ వారి అధ్యయనంలో తేలింది. భూగర్భజల శాఖ వారు ప్రతిజిల్లాలో మిషన్ కాకతీయ అమలవుతున్న



ఒక మైక్రో బేసిన్ని తమ అధ్యయనానికి ఎన్నుకున్నారు. వాటి అధా రంగా భూగర్భ జలాలపై మిషన్ కాకతీయ ప్రభావాలను అంచనా వేయడం జరిగింది. 2016 మే నెల నుంచి సెప్టెంబరు దాకా వారి అధ్యయన ఫలితాలను క్రోడీకరించినారు.

● ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో మే నెలలో 12.04 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 3.12 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 8.92 మీ. పెరిగింది.

● కరీంనగర్ జిల్లాలో మే నెలలో 13.68 మీ. లోతులో ఉ న్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 4.55 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 9.13 మీ. పెరిగింది.

● ఖమ్మం జిల్లాలో మే నెలలో 10.12 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 4.62 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 5.50 మీ. పెరిగింది.

● మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో మే నెలలో 24.31 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 22.50 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 1.81 మీ పెరిగింది.

● మెదక్ జిల్లాలో మే నెల లో 17.85 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 2.68 మీ. లోతు కు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 15.17 మీ. పెరి గింది.

● నల్లగొండ జిల్లాలో మే నెలలో 18.57 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 8.94 మీ

లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 9.63 మీ పెరిగింది.

● నిజామాబాద్ జిల్లాలో మే నెలలో 20.30 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 10.06 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 10.24 మీ. పెరిగింది.

● రంగారెడ్డి జిల్లాలో మే నెలలో 30.70 మీ. లోతులో ఉ న్న నీరు సెప్టెంబరు నెలలో 24.41 మీ. లోతుకు చేరింది. అంటే మూడు నెలల్లో భూ గర్భ జలమట్టం 6.29 మీ. పెరిగింది.

● వరంగల్ జిల్లాలో మే నెలలో 14.19 మీ. లోతులో ఉన్న నీరు సెప్టెంబరులో 5.09 మీ. లోతుకు చేరింది. మూడు నెలల్లో భూగర్భ జలమట్టం 9.10 మీ. పెరిగింది. రాష్ట్ర సరాసరి చూసినప్పుడు భూగర్భ జల మట్టం 8.42 మీ. పెరిగినట్లుగా తేలింది.

● మెదక్ జిల్లాలో అత్యధికంగా 15.17 మీ., అత్యల్పంగా మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో 1.81 మీ. భూగర్భ జల మట్టం పెరిగినట్లు గా అధ్యయనాలు తెలియజేస్తున్నాయి.

● మిషన్ కాకతీయ ఫలితాలపై ప్రభుత్వానికి ఉన్న అంచనా ఈ అధ్యయనం ద్వారా నిజమని నిర్ణయించుకుంటే తేలిపోయింది. ఈ రబీ పంట కాలానికి కూడా చెరువుల కింద సాగునీరు అందే అవ

కాశాలు పుష్పలంగా ఉన్నాయి.

● 5 వేలకు పైగా మిషన్ కాకతీయ చెరువుల్లో మత్స్య శాఖ తరఫున 40కోట్ల చేప పిల్లలని వదిలారు. సంవత్సర కాలంలో మత్స్య కారుల చేతికి పంట అందుతుంది. మిషన్ కాకతీయ ఫలితంగా మత్స్యకార కుటుంబాలకు నిశ్చిత ఆదాయం సమకూరే పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఈ ఏడాది చేపలపెంపకం ద్వారా రూ. 2వేల కోట్ల ఆదాయం వస్తుందని అంచనా. ఇది కూడా మిషన్ కాకతీయ ఆశించిన ఫలితమే.

● మరొక ముఖ్యమైన అంశాన్ని గమనించడం జరిగింది. సెప్టెం బరులో కురిసిన వర్షం 100 ఏండ్లకు ఒక్కసారి వచ్చే పెద్ద వర్షం. అయినా కూడా మిషన్ కాకతీయలో చెరువు కట్టలు బలోపేతం అయిన కారణంగా వరదలకు తెగిపోయిన చెరువులు, ఇతరత్రా నష్టపోయిన చెరువుల సంఖ్య గణనీయంగా తగ్గిపోయింది. వేల సంఖ్యలో నష్టానికి గురి అయ్యే చెరువులు వంద లోకి పడిపోయినాయి. బాగా వర్షాలు పడిన సంవత్సరాల్లో నష్టపోయిన చెరువుల సంఖ్య ఈ విధంగా ఉన్నది. 2009 లో 1107, 2010లో 4251, 2013లో 1868, 2016లో కేవలం 571 మాత్రమే. అది మిషన్ కాకతీయలో చెరువు కట్టలను బలోపేతం చేసినందువల్లనే సాధ్యమయ్యింది.

మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమంపై ప్రశంసలు:

మిషన్ కాకతీయ పారదర్శకంగా , ప్రజల భాగస్వామ్యంతో జరిగింది కనుకనే దేశ విదేశాల నుంచి ప్రశంసలు లభిస్తున్నాయి.

● NITIAYOG కమిటీ సభ్యులు

డాక్టర్ వి.కే.సారస్వత్, ఎ. కే.జైన్ పనులను పర్యవేక్షించి, సంతృప్తికరమైన కార్యక్రమంగా అభివర్ణించారు. ఉపాధ్యక్షులు అరవింద్ పనగారి యా కూడా అన్ని రాష్ట్రాలు ఇటువంటి కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాలని సూచించినారు. ప్రముఖ వ్యవసాయ శాస్త్రజ్ఞులు, గ్రీన్ రివల్యూషన్ దార్శనికుడు డా ఎంఎస్ స్వామినాథన్ మిషన్ కాకతీయ దేశంలో నెలకొన్న వ్యవసాయ సంక్షోభాన్ని రూపుమాపడానికి దోహదం చేస్తుందని అభి ప్రాయపడినారు.

● ఈ కార్యక్రమం ప్రాముఖ్యం, ఉపయోగం, కార్యక్రమ అమలు విధానాలపై ఆమెరికాలోని మిచిగాన్ విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులు, పికాగో యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు లోతైన అధ్యయనం చేసి దీని విశిష్టతను గుర్తించి ఇది అన్ని విధాల ప్రజలకు లబ్ధి చేకూర్చేదిగా నిర్ధారించినారు. పూడిక మట్టి వాడకం వలన వాతావరణంలోనికి కర్బన ఉద్గారాలు గణనీయంగా తగ్గుతాయని లెక్కలుగట్టినారు.

● రాష్ట్ర ఉన్నత న్యాయస్థానం వారు మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమాన్ని కొనియాడారు. ఈ కార్యక్రమం ముప్పై ఏండ్ల కిందనే ప్రారంభం అయి ఉండాల్సిందని అన్నారు.

● 'వాటర్ మాన్ ఆఫ్ ఇండియా'గా ప్రపంచంలో ప్రసిద్ధి చెందిన రామన్ మెగసెసె అవార్డు గ్రహీత రాజేందర్ సింగ్ రాష్ట్రంలో

జరుగుతున్న పనులను నిశితంగా పరిశీలన చేసిన తరువాత ప్రభుత్వ పనితీరును మరియు ఆలోచన విధానాన్ని ప్రశంసించినారు. వరంగల్ జిల్లాలో ఒక చెరువుకట్టపై తన జన్మ దిన వేడుకలు జరుపుకున్నారు. ప్రభుత్వమే చిన్న నీటివనరుల అభివృద్ధి కోసం ఇంత పెద్దఎత్తున పెట్టుబడులు పెట్టడం అపూర్వం అని అన్నారు.

● తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేపట్టిన చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాన్ని గుర్తించి నీటిపారుదలశాఖ మంత్రి హరీష్ రావుకి స్టాక్ హోం, స్వీడన్ లో ప్రపంచ నీటి వారోత్సవ కార్యక్రమానికి హాజరై మిషన్ కా కతీయపై ప్రసంగించడానికి ఆహ్వానం

● కేంద్ర జలవనరుల మంత్రిత్వ శాఖ ఓఎస్డి అమర్ జీత్ సింగ్ మిషన్ కాకతీయ పనులను పరిశీలించి సంతృప్తి వ్యక్తపరచినారు.

● ఇస్రో, నాబార్డ్, బిట్స్ హైదరాబాద్, ఐఐటి హైదరాబాద్ లాంటి విశిష్ట సంస్థలు మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమంలో పాల్గొని సాంకేతిక సహాయాన్ని అందిస్తున్నాయి.

● ఈ కార్యక్రమ అమలును మీడియా మిత్రులు, కవులు,

రచయితలు మూడు జిల్లాలలో క్షేత్ర స్థాయి పర్యటనలు చేసి సంతృప్తిని వ్యక్తపరచినారు. అనేక రాష్ట్రాల నుండి ఇంజనీర్ల బృందాలు తెలంగాణాకు మిషన్ కాకతీయ అమలు తీరును, ఫలితాలను అధ్యయనం చేయడానికి వస్తున్నాయి.

మిషన్ కాకతీయ కార్యక్రమంలో పునరుద్ధరణకు నోచుకున్న చెరువు



లోకి పుష్పలంగా నీరు వచ్చి చేరింది. రెండేండ్ల వరకు కరువుల అనంతరం చెరువులోకి నీరు చేరింది. గత 10 ఏండ్ల నుంచి తమ ఊరి చెరువులో నీరు చూడని గ్రామస్థులు పునరుద్ధరణ అనంతరం చెరువులు నీటితో కళకళలాడుతుంటే చూసి ఉప్పొంగిపోతున్నారు. గ్రామాల్లో మునుపెన్నడూ లేనివిధంగా వ్యవసాయం చెరువుల కింద పుంజుకున్నది.

పూడికమట్టి చల్లుకున్న రైతుల పొలాల్లో పంట ఏవుగా పెరుగుతున్నట్లుగా రైతుల అనుభవాల్లోకి వస్తున్నది. గత రబీ సీజన్ లో చెరువుల కింద 15 లక్షల ఎకరాల్లో వ్యవసాయం జరిగినట్లు వ్యవసాయ శాఖ లెక్కలు తెలుపుతున్నాయి. ఇది ఒక రికార్డు. పంట దిగుబడి గణనీయంగా పెరిగినట్లు మార్కెటింగ్ శాఖ ద్వారా ధాన్యం, ఇతర పంటల కొనుగోళ్ళ ద్వారా తెలుస్తున్నది.

మిషన్ కాకతీయ ఫలితాలు మొదటిసారిగా ఈ ఏడు రైతుల అనుభవంలోనికి వచ్చింది. మిషన్ కాకతీయ విజన్ సఫలం అవుతున్నది.

- శ్రీధర్ రావు దేశ్ పాండే,

మొబైల్: 9491060585

మెయిల్: irrigationosd@gmail.com



బోనాలా! జోగినీ వ్యవస్థ పునరుద్ధరణ?

ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడినంక బోనాల పండుగను తెలంగాణ ప్రభుత్వం అధికారికంగా రాష్ట్ర పండుగగా ప్రకటించింది. తెలంగాణ మలిదశ ఉద్యమానికి బోనాలు ఒక అస్థిత్యాన్ని, ఒక దన్ను దరువుగా నిలిచి తెలంగాణ సంస్కృతి ప్రత్యేకతను చాటి చెప్పిన పండుగలు ఒకటి బత్తమ్మ అయితే ఇంకోటి బోనాలు. ఈ రెండు పండుగలు తెలంగాణకే సొంతమై ఉద్యమాన్ని వురికించినాయి. ఆ అస్థిత్య బలాల్ని కొనసాగించడానికిమో తెలంగాణ ప్రభుత్వం అధికారికంగా జరుపుతుంది.

అట్లా ఈ పదిహేను రోజుల్నించి (జంట నగరాలు) గోల్కొండ బోనాలతో మొదలై లాల్ దర్వాజ బోనాలతో ముగిసినాయి. ఈ ఆషాఢ మాసమంతా చేస్తారు. హైద్రాబాద్ సికింద్రాబాద్లు ఈ నెల మొత్తం బోనాల కుండలై నిండుకున్నాయి. గోల్కొండ ఎల్లమ్మ, సికింద్రాబాద్ ఉజ్జయిని మహంకాళి, హైద్రాబాద్ లాల్ దర్వాజ సింహవాహిని ఇంకా పోచమ్మ, మైసమ్మ, దర్బార్ మైసమ్మ, నల్ల పోచమ్మ గుడులన్ని బోనం కుండలతో, పోతరాజుల డాన్సులతో, పాటలతో, డప్పుల మోతలతో ఊరే గింపులు, రాజకీయవేత్తల మీటింగుల్లో బస్తీలన్ని లొల్లి లొల్లిగుంటాయి.



“నెత్తిన బోనం యెత్తుకొని కత్తులు బల్లెలు బట్టుకొని నువు పెద్దపులి, నువు పెద్దపులివైనావమ్మో గండిపేట గండిమైసమ్మా...”
 “మాయదారి మైసమ్మో మైసమ్మో మనం మైసారం బోదమే మైసమ్మా... గాబరిబెట్టి గయాబోకే మైసమ్మా జెర పరేషాన్ జెయ్యకే మైసమ్మా”
 “ఏంది వోరి బామ్మరిదీ యెక్కడరా మీ అక్కా... యేగలేను మీ అక్కతోని నేనాడతాను తైతక్కా”
 వంటి పాటలు బస్తీలను మోతమోగిస్తాయి ఈ బోనాల టైములనే.

తెలంగాణ బోనాలకు ఉద్యమ అస్థిత్య గౌరవాలు, ప్రత్యేక రాష్ట్ర పండుగ గుర్తింపులు లేనప్పుడు హిందూ వాసనలు గానీ, రాజకీయ సందల్లు లేకుండే. ఓ పది పదిహేనేండ్ల కింద బస్తీలో ఓ గజ మెత్తున ఉప్పలమ్మ, పోషమ్మ, మైసమ్మ, ముత్యాలమ్మ గుడులుండేవి. బస్తీలల్లండే బహుజన కులాల ప్రజలు తమ మానసిక, ఆధ్యాత్మిక ఉప్పుసలు తీర్చుకోసీకీ, కష్టసుఖాలను పంచుకోసీకీ సాకబెట్టి కోన్ని కోసుకునేది. పూజారులు, మంత్రాలు, అర్చనలు లేకుండే. కాని తర్వాత

ర్వాత హంగు ఆర్బాటాలతో అంగరంగవైభవంగా పెద్ద గుడులుగా గోపురాలుగా విస్తరించినాయి. చిన్న గుడికి ఆడవాల్లే దీపం బెట్టి కొబ్బరి కాయకొట్టేది. ఎప్పుడైతే ఒక గుడి గోపురంగా యీ గ్రామ దేవతల చిన్నగుడులు మారాయో అప్పట్నించి పూజిరికి గుడి పక్కనే పర్మనెంటు ఇల్లిచ్చి నిత్యం దూపదీప నైవేద్యాలు పెట్టేందుకు, పూజలు చేసేందుకు నియమాకాలు జరిగినాయి.

ఈ నేపథ్యంలో, పోషమ్మ, ఉప్పలమ్మ, ముత్యాలమ్మ, ఎల్లమ్మ, మైసమ్మ గుడులన్నీ సంస్కృతీకరించబడినాయి. అట్లా సింహవాహిని, జగదాంబ, ఉజ్జయిన మహంకాళి గుడులను మార్చారు. గోల్కొండ ఎల్లమ్మ గుడిని జగదాంబ గుడి అని లాల్ దర్వాజ మాంకాలి గుడిని సింహవాహిని గుడి అని, సికింద్రాబాద్ మాతమ్మ గుడిని ఉజ్జయిని మహంకాళి గుడిగా మార్చేసినారు. ఈ మార్పుల్ని బలంగా వ్యతిరేకించే కొన్ని బస్తీల్లో దర్బార్ మైసమ్మ, నల్ల పోచమ్మ, తొట్ల పోచమ్మల పేర్లు మారకుండా బతికున్నాయి.

అయితే జంటనగరాల్లోని లాల్ దర్వాజ మాంకాలి గుడి బోనానికి ఒక చరిత్ర ఉంది. నిజాం నవాబుల కాలంలో 1908 మూసీనది పొంగి పొర్లి చార్నినార్ దాకా వచ్చిన వరద ఉధృతికి వేలాది జనం చనిపోతే లాల్ దర్వాజ మాంకాలికి మొక్కితే వరదలు తగ్గినాయని అక్కడి ప్రజల నమ్మకము. అట్లనే ఉజ్జయిని మాంకాలి గుడి చాలా పెద్దది. దానికి పదదుగుల ఎదురుగా చిన్న గుడి మాతంగేశ్వరి గుడి ఉంది. కలరాతో జనం చచ్చిపోతుంటే... ఉజ్జయినికి బొయి మాంకాలి విగ్రహం దెచ్చి పెట్టిండ్రట మాతంగేశ్వరి చిన్న గుడికెదురుగా. ఉజ్జయిని మాంకాలి గుడిల ఇద్దరు ముగ్గురు అర్చకులు హుండీలు మంత్రాలు హడావుడి, కానుకలు హారతులు ఉంటే ఎదురుగా ఉన్న మాతంగేశ్వరి గుడి (మాతమ్మ గుడి) దగ్గర జోగినీలుంటారు. కొబ్బరికాయలు కొడ్తుంటారు. ఇక్కడ హుండీలు, హారతులు, అర్చనలుండవు.

నిజానికి గ్రామదేవతలైన పోషమ్మ, మైసమ్మ, ఉప్పలమ్మ ఊరడమ్మలు, ఎల్లమ్మలు గొప్ప చరిత్రలున్న దళిత ఆదివాసీ మహిళలు, ఆశ్రిత కులాలు వీరి చరిత్రల్ని గొప్పగా పాడుంటాయి. హిందూ దేవతలని చెప్పే పార్వతికి శివుడు, లక్ష్మికి విష్ణువు, సరస్వతికి బ్రహ్మాలాగ ఈ గ్రామ దేవతలకు భర్తలు ఎవరో అసలున్నారో లేదో తెలవది. వారి భర్తలు అనామకులు. ఈ మహిళలే వీరనారీమణులుగా ఉన్నారు. లక్ష్మి పార్వతి సరస్వతుల్లాగ భర్తల ప్రాపకంలో కష్టదీల్లో వాళ్లు లేరు. లక్ష్మి విష్ణువు గుండెలో, పార్వతి శివుడి సగభాగంగా సరస్వతి బ్రహ్మ మొఖంలో ఉన్నట్లు గ్రామదేవతలైన పోషమ్మ మైసమ్మలు మొదలగు

వాళ్లు ఏ మగాడిని అసరా చేసుకొని ఉన్న చరిత్రలు, దాఖలాలు లేవు. వీరంతా ఒకప్పటి దళిత ఆదివాసీ మహిళలేనని ఆశ్రిత కులాలు చెప్పే చరిత్రలు.

ఏ గ్రామ దేవతను చూసినా ఆమె ఊరికి మంచి చేసిందనీ, సాహసకార్యాలు చేసిందనీ జీవితమంతా పోరాటంగా బతికిన త్యాగాలని చెప్తారు. ఇంకా వీరు బలవంతులనీ అనేక విద్యలు తెల్సిన వాళ్లనీ, మెడిసిన్ తెలిసిన వాళ్లనీ, వారికి కష్టాలు గట్టెక్కించే శక్తులున్నాయని శ్రామికకులాలైన బహుజన మహిళలు, మగవాళ్లు నమ్ముతారు. అందులో భాగంగానే బోసం చేయడం. కుండలో బువ్వున్నట్టే కడుపులో బువ్వు గ్యారెంటీగా ఉండాలనే మొక్కులతో బోసమెత్తుకొనేదని ముసలవ్వలు చెప్తారు.

గ్రామదేవతలు దేశమంతా ఉన్నా బోనాల్ని పండుగోలె జేసేది తెలంగాణలోనే. బహుజన కులాలే బోసం చేస్తారు. ఇక రంగమెక్కడ మనేది బోనాల ఉత్సవానికి ప్రధాన ఘట్టంగా జరుగుతుంది. జంట నగరాల్లో వేలగుడుల్లో రంగమెక్కేది జోగినీలే. వీళ్లంతా ఎస్సీలే అని తెల్పింది. సికింద్రాబాద్ మాంకాలి బోనాల్లో రంగమెక్కి భవిష్యవాణి చెప్పిన స్వర్ణలత కాన్నుంచి లాల్ దర్వాజ బోనాల్లో రంగమెక్కిన అనురాధ దాకా అంతా వ్యవస్థీకృత జోగినీలే.

ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో 1988లోనే జోగినీ నిషేధ చట్టం వచ్చింది. జోగినీ సంబంధ కార్యక్రమాలకు పాల్పడ్డా ప్రోత్సహించినా, వినో

దించినా పాల్గొన్నా జైలుగోడలే.

అరవై యేండ్ల ఆకాంక్ష తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఏర్పడింది. తెలంగాణకే ప్రత్యేకమైన బోనాల పండుగ చుట్టూత అల్లుకున్న దురాచారాల్ని కూడా సంస్కరించుకోవాల్సిన అవసరముంది. బోనాల పేరుతో దళిత, బిసి మహిళల్ని జోగినీ, మాతమ్మ దురాచారానికి కట్టి పడేసే ఉత్సవాలు కొనసాగించడం సామాజిక అభివృద్ధి కాదు.

తెలంగాణ అధికారిక పండుగ ప్రకటించిన బోనాల పండుగని జోగినీలు లేకుండా జరుపుకోలేమా? ఉమ్మడి రాష్ట్రం నుంచి అనేక చట్టాలను రూల్స్ని అడాప్ట్ చేసుకున్నట్లు దేవదాసి నిషేధ చట్టం 1985ని తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అడాప్ట్ చేసుకోవాలి. ప్రజల్లో శాస్త్రీయ భావాల్ని పాదుకొల్పడానికి ప్రభుత్వాలు కృషి చేయాలని ఆర్థికల్ '51(ఎ) సబ్ క్లాజ్ హెచ్ చెప్పింది.

బోనాల సంస్కృతి పేరుతో జోగినీలను బోసం చుట్టూ బలిచేసే చుట్టూ బలి చేసే తంతులు నిలిపేయాల్సిన అవసరముంది. జోగినీ వ్యవస్థ నిర్మూలనకి తెలంగాణ ప్రభుత్వము అన్ని చర్యలు తీసుకోవాలి. వారి సంక్షేమం కోసం గౌరవప్రదమైన జీవనాన్ని ఇవ్వడం కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం కృషి చేయాలి.

- జూపాక సుభద్ర

మొబైల్:9441091305

మెయిల్:joopakasubadra@gmail.com



JUNIORS
— grow naturally —

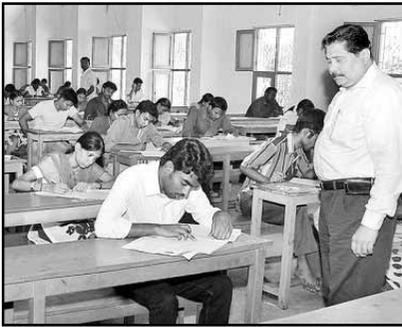


పోటీ పరీక్షలు - ఉద్యోగావకాశాలు

నీళ్లు - నిధులు - నియామకాలు ప్రధాన నినాదాలుగా తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన మలిదశ ఉద్యమం ముందుకు సాగింది. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ప్రపంచీకరణ విధానాల ఫలితంగా తెలంగాణ ప్రాంతంలో విద్యావంతులైన యువకులకు ఉపాధి అవకాశాలు తగ్గిపోయినాయి. అంతేకాకుండా కాకుండా కాంట్రాక్టు వ్యవస్థ వల్ల స్థానికులకు ప్రాధాన్యం కూడా తగ్గిపోయింది. గవర్నమెంట్ వారి లెక్కల ప్రకారం 2013-14 సంవత్సరాల్లో 15-29 వయసు గలవారిలో నిరుద్యోగ పెరుగుదల 18 శాతంగా నమోదైంది.

ఉత్తర తెలంగాణ జిల్లాలలో చేతివృత్తులపై ఆధారపడిన చేనేత, బీడీ కార్మికులు తీవ్ర స్థాయిలో ఉపాధి అవకాశాలు కోల్పోయినారు. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి (2014) 73 శాతం కుటుంబాలలో ఒకరు మాత్రమే ఉద్యోగ అవకాశాలు కలిగి ఉన్నారు. అదే విధంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా చూసినట్లయితే 15-29 వయసు గల విద్యాధికుల్లో ఉన్నత డిగ్రీ పొందిన వారిలో నిరుద్యోగ రేటు 13.4 శాతంగా నమోదైంది. ఉన్నత డిగ్రీ పొందినకొద్దీ నిరుద్యోగ రేటు పెరుగుతోందని గవర్నమెంట్ సర్వేలు తెలియచేస్తున్నాయి.

సీమాంధ్ర పాలకుల నిర్లక్ష్యం, రక్షణలో ఉల్లంఘన, అతిక్రమణ, వివక్షల ఫలితంగా ప్రాంతీయ అసమానతలు విపరీతంగా పెరిగి పోయినాయి. విద్య, ఉపాధి రంగాల్లో నానాటికి పెరిగిపోయిన అసమానతల్ని జయశంకర్ సార్ తన రచనల్లో సోదాహరణంగా వివరించారు. 1985 నాటికి స్థానికులు దాదాపు 59 వేల ఉద్యోగాలు కోల్పోయినారని అధికారుల సంఘం ప్రభుత్వానికి తెలియచేసింది. వాస్తవానికి మొత్తం రాష్ట్ర ఉద్యోగంలో స్థానికుల వాటా 5 లక్షలు, కాని కేవలం రెండున్నర లక్షల మంది మాత్రమే తెలంగాణ వారు ఉన్నారు. శాఖాధిపతి స్థాయిలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన వారు తక్కువగా ఉన్నారు.



ఈ నేపథ్యంలో లక్షల కొద్దీ ఉద్యోగాలు కోల్పోయిన తెలంగాణ యువత ఉద్యమాల బాట పట్టింది. తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో అనేక రాజకీయ పార్టీలు, ముఖ్యంగా ప్రస్తుత పాలక పార్టీ 'లక్ష ఉద్యోగాలు' నినాదం యువతను బాగా ఆకట్టుకుంది. సీమాంధ్ర ఆధిపత్య రాజకీయ వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ విద్య, ఉపాధి, సంక్షేమ రంగాలు ప్రైవేటు పరం కావడం వల్ల తెలంగాణా యువత నిరాశ, నిస్పృహలకు గురైనారు. యువతకు ఉద్యోగం అనేది కేవలం ఉపాధికి సంబంధించిన అంశమే కాదు. అది మనుగడ, అభివృద్ధి, నిర్ణయాధికారం, భాగస్వామ్యం, సమాన హక్కులకు సంబంధించిన అంశం. ఒక్క ఉపాధి రంగంలోనే కాకుండా అన్ని రంగాల్లో తెలంగాణ ప్రాంతానికి అన్యాయం జరుగుతోందని గుర్తించిన యువత తమకు జరిగిన అన్యాయాన్ని అన్ని వేదికలు, సంస్థల ద్వారా వినిపించినారు. అందుకే పాలక పార్టీ నియామకాలపై ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టింది.

విద్యా, ఉపాధి రంగాల్లో నూతన మార్పులకు శ్రీకారం చుట్టవల్సిన అవశ్యకతను ప్రభుత్వం గుర్తించింది. ఎందుకంటే సీమాంధ్ర దోపిడికి గురైన నిరుద్యోగులకు సరైన ఉపాధి అవకాశాల్ని నెలకొల్పవలసిన నైతిక బాధ్యత కూడా ప్రభుత్వంపై ఉంది. ఉద్యోగ నియామకాల్లో తెలంగాణకు జరిగిన అన్యాయాన్ని సరిదిద్దవల్సిన బాధ్యతను నిర్వహించడానికి 'తెలంగాణా రాష్ట్ర పబ్లిక్ కమిషన్'ను సత్వరమే ఏర్పాటు చేస్తుంది' అని పార్టీ ఎన్నికల మానిఫెస్టోలో పేర్కొనడం జరిగింది. దానికి అనుగుణంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం 2014, ఆగస్టు నెలలో నూతన పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పరచి, డిసెంబర్, 2014లో ప్రొఫెసర్ ఘంటా చక్రపాణిని చైర్మన్ గా నియమించింది.

తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పాటుతో ఉద్యోగ నియామకాల ప్రక్రియ నూతనోత్సాహంతో ప్రారంభమైంది. దేశంలో అతిచిన్న వయసు కలిగిన కమిషన్ గా పేరొంది, పారదర్శకతలో తనదైన ముద్ర వేసుకుంది.

తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పాటుతో ఉద్యోగ నియామకాల ప్రక్రియ నూతనోత్సాహంతో ప్రారంభమైంది. దేశంలో అతిచిన్న వయసు కలిగిన కమిషన్ గా పేరొంది, పారదర్శకతలో తనదైన ముద్ర వేసుకుంది.

ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఆంధ్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చేపట్టిన నియామకాల ప్రక్రియ తెలంగాణ వారిలో అసంతృప్తిని కలిగించింది. అందువల్ల నియామకాల్లో నిబద్ధత, జవాబు దారితనం కొలమానంగా సర్వీస్ కమిషన్ పనిచేయడం అవశ్యకం. యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్, అకాడమిక్ రంగంలో పేరొందిన తెలంగాణ వాది ఆధ్వర్యంలో కమిషన్ గత రెండు సంవత్సరాలలో 50 వరకు కొత్త నోటిఫికేషన్స్ విడుదల చేసి, వేల సంఖ్యలో ఉద్యోగుల్ని రిక్రూట్ చేసింది. కమిషన్ నిష్ణాతులైన ప్రొఫెసర్స్, విషయ నిపుణుల సలహాలతో నూతన రాష్ట్ర నిర్మాణానికి ఉపయోగపడే విధంగా పోటీ పరీక్షలకు సిలబస్ ను రూపొందించింది. తెలంగాణ ప్రాంతీయ చరిత్ర, సంస్కృతి, ఉద్యమాలు, భాష, ఆచార వ్యవహారాలు, ప్రజా జీవన విధానం, ఆర్థిక-సామాజిక వ్యవస్థకు సంబంధించిన అనేక అంశాల్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకొని సిలబస్ రూపకల్పన చేయడం జరిగింది. అందువల్ల తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నిర్వహించే పోటీ పరీక్షలకు ప్రిపేర్ కావడానికి విద్యార్థులు గైడ్స్, కోచింగ్ సెంటర్స్ మెటీరియల్స్ మీద ఆధారపడకుండా, ప్రామాణిక గ్రంథాల్ని చదివి సొంత నోట్స్ రాసుకోవాలని సూచించింది. మొదటి దశలో కమిషన్ నిర్వహించిన 25 పరీక్షలు చాలా పకడ్బందీగా పారదర్శకంగా నిర్వహించబడినాయి. ముఖ్యంగా సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని వినియోగించి, దేశంలోనే మొదటి

సారిగా కంప్యూటర్ బేస్డ్ పరీక్షలు నిర్వహించిన ఘనత తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ కు దక్కుతుంది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం నూతనంగా ప్రవేశపెట్టిన మిషన్ భగీరథ, మిషన్ కాకతీయ, కరెంటు సరఫరా, సాగునీటి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి అవసరమైన ఇంజనీర్లు, ఉద్యోగులు వేల సంఖ్యలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ద్వారా నియమించబడినారు. గత రెండు సంవత్సరాలుగా జరిగిన నియామకాలు ఎలాంటి వివాదాలకు వీలు లేకుండా జరిగినాయి. ఉదాహరణకు మోటర్ వెహికల్ ఇన్ స్పెక్టర్ల నియామకాలు అవినీతి, అక్రమాలు లేకుండా జరగడం రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చరిత్రలో ఒక మరుపురాని ఘట్టం. ఎందుకంటే అత్యంత ప్రతిష్టాత్మకంగా, డబ్బు సంపాదన సెంటర్ గా పేరుపడిన ఈ కేడర్ నియామకాల్లో దేశవ్యాప్తంగా అనేక అవినీతి ఆరోపణలు జరిగినాయి. తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నియామక ప్రక్రియను పలువురు ప్రశంసించినారు. అంతే కాకుండా ఇంజనీరింగ్, పబ్లిక్ వర్బు శాఖ, వెటర్నరీ, అటవీ శాఖలకు సంబంధించిన నియామకాలు కూడా పారదర్శకంగా జరిగినాయి. ఈ ఉద్యోగాలకు పోటీ పడిన విద్యార్థులు రాత పరీక్ష, ఇంటర్వ్యూ ప్రక్రియను పరిశీలించి మొదటి సారిగా అర్హతను బట్టి ఉద్యోగ నియామకాలు జరిగినాయని వెల్లడించినారు. ముఖ్యంగా ఇంజనీరింగ్ ఉద్యోగాల నియామకంలో ప్రతిభ గల్గిన, మొదటి తరం దళిత, బహుజన విద్యార్థిని, విద్యార్థులు వందల సంఖ్యలో నియమించబడినారు. వారి అనుభవాల్ని మీడియాతో పంచుకొన్న సం దర్భంలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నిబద్ధత, పారదర్శకతను మెచ్చుకున్నారు.

ఇంజనీరింగ్ ఉద్యోగాల నియామకంలో ప్రతిభ గల్గిన, మొదటి తరం దళిత, బహుజన విద్యార్థిని, విద్యార్థులు వందల సంఖ్యలో నియమించబడినారు. వారి అనుభవాల్ని మీడియాతో పంచుకొన్న సం దర్భంలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నిబద్ధత, పారదర్శకతను మెచ్చుకున్నారు. అవినీతి, అక్రమాలకు, రాజకీయాలకు ప్రమేయం లేకుండా జరిగిన నియామకాల వల్ల తెలంగాణ సమాజంలో సర్వీస్ కమిషన్ పై నమ్మకం పెరిగింది.

అవినీతి, అక్రమాలకు, రాజకీయాలకు ప్రమేయం లేకుండా జరిగిన నియామకాల వల్ల తెలంగాణ సమాజంలో సర్వీస్ కమిషన్ పై నమ్మకం పెరిగింది. దేశవ్యాప్తంగా అనేక సర్వీస్ కమిషన్లు ఎదుర్కొంటున్న అపవాదులకు భిన్నంగా తెలంగాణ కమిషన్ పని చేస్తున్నది అనే విశ్వాసం విద్యార్థుల్లో, యువకుల్లో కలిగింది. అదే విధంగా కమిషన్ ప్రవేశపెట్టిన సిలబస్, స్కీంలు ప్రైవేటు కోచింగు సెంటర్లు అంతగా నచ్చలేదు. అందువల్ల తమ వ్యాపారాన్ని పెంపొందించుకోడానికి అనేక రకాలైన ప్రచారాలు చేసినట్లు తెలుస్తుంది. అయినప్పటికీ సర్వీస్ కమిషన్ నిర్వహించిన పోటీ పరీక్షల్లో స్వంతంగా చదువుకొని, నోట్స్ ప్రిపేర్ చేసుకున్న విద్యార్థులు విజయం సాధించినారు.

రాత పరీక్ష, మౌఖిక పరీక్షల నిర్వహణలో సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని వినియోగించి అవకాశం ఇవ్వకుండా సర్వీస్ కమిషన్ చేపట్టిన సంస్కరణలు దేశంలోని పలు రాష్ట్రాల సర్వీస్ కమిషన్లకు మార్గదర్శకమైనాయి. దానికి తోడు యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చేపట్టిన సంస్కరణలు కూడా తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ విధానాల్ని బెంచ్ మార్క్ గా తీసుకోవడం జరిగింది. అయితే ఈ మధ్య కాలంలో గ్రూప్ 1, గ్రూప్ 2, గురుకుల పరీక్షలకు సంబంధించిన కొన్ని వివాదాలు, తర్జన భర్జనలు జరుగుతున్నాయి. దాంట్లో అనేక కోణాలు ఉన్నాయి. డబ్బు సంపాదన ఆశయంగా పెట్టుకున్న ప్రైవేట్ కోచింగ్ సెంటర్లు, స్వార్థపరరాజకీయ సంస్థలు, అనవసర రాధాంతం చేస్తున్నారనే వాదన కూడా వినిపిస్తుంది. ఏది ఏమైనప్పటికీ, తెలంగాణ ప్రభుత్వం సమీప భవిష్యత్లో వేల సంఖ్యలో ఉద్యోగ నియామకాలు జరుపనున్నట్టు ప్రకటనలు విడుదల చేసింది. కాబట్టి నిరుద్యోగ యువకులు అనవసర వాదోపవాదాల జోలికి పోకుండా, కమిషన్ నిర్దేశించిన సిలబస్, స్కీంను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి ప్రిపేర్ అయినట్లయితే విజయం సాధించడం సులభం. ఇంతవరకు జరిగిన నియామకాల్లో విజయం సాధించిన విద్యార్థుల్ని రోల్ మోడల్ గా తీసుకొని ప్రణాళికాబద్ధంగా పరీక్షలకు ప్రిపేర్ కావటం అత్యంత ఆవశ్యకం. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో తెలంగాణ సర్వీస్ కమిషన్ పై విశ్వాసం కల్గి, నిబద్ధతతో వ్యవహరించి నట్లయితే విజయం సాధించడం కష్టం కాదనే విషయం

గత అనుభవాల దృష్ట్యా స్పష్టమౌతుంది. ఇంతవరకు జరిగిన నియామకాల్లో బయటి వారి ప్రమేయం లేకుండా, రికమెండేషన్లు, అవినీతికి స్థానం ఇవ్వకుండా ప్రతిభ ఆధారంగా విద్యార్థులు సెలెక్ట్ అయినారనే విషయం వాస్తవం.

దేశంలోనే తనకంటే ప్రత్యేక స్థానాన్ని సంపాదించుకున్న తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ జాతీయ స్థాయిలో అనేక రివార్డులు పొందింది. కాబట్టి ఆ సంస్థను మరింత పటిష్టం చేసి ఉద్యోగ నియామక ప్రక్రియను సాఫీగా కొనసాగించడం వల్ల తెలంగాణ సమాజానికి మేలు జరుగుతోందనేది నా అభిప్రాయం.

-ప్రొఫెసర్ అడపా సత్యనారాయణ
 మొబైల్: 9573405551
 మెయిల్: adapa_satyam@yahoo



విశ్వకర్మల మమ్మాయి దేవత

తెలంగాణ ప్రాంత ప్రజల సాంస్కృతిక జీవనం, లోహంతో ముడిపడి ఉన్న సంబంధ బాంధవ్యాలను వీరి సంస్కృతి మూలాల్లో చూడవచ్చు. ప్రతి వృత్తివారికి ప్రత్యేక జీవనం ఉంటుంది. ఇది తమవైన ఆచారాలు, అలవాట్లు, దేవి దేవతలు, పూజలు, వ్రతాలతో కూడి ఉంటుంది. తెలంగాణ ప్రాంతంలో విశ్వకర్మ కులస్తుల సంస్కృతి - సంప్రదాయాల ద్వారా ఇనుము, ఉక్కు తయారీ, వారికి ఉన్న సంబంధాన్ని గమనించవచ్చు. వీరికి సంబంధించిన ఆధారాల్లో ప్రధానమైంది కమ్మరి కులస్తుల ప్రత్యేకమైన దేవి దేవతలు, పూజా విధానం.

కాలగమనంలో మొట్టమొదట సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని సాధించుకున్నది విశ్వకర్మ కులస్తులు. మానవ జీవితానికి అవసరమైన పనిముట్లు, ఆయుధాలు, వంట పాత్రలు, నివాస గృహాలు, ఆభరణాలు, దేవాలయాలు, అందమైన విగ్రహాలతో కూడిన శిల్ప నైపుణ్యం ఇచ్చింది, తెచ్చింది వీరే. వీరి సంస్కృతికి సంబంధించిన ముఖ్యమైన మతాచారం 'మమ్మాయి దేవత పూజ'.

విశ్వకర్మ కులస్తులను పంచాణం వారని అంటారు (లేదా పంచానన్నం). వీరు విశ్వ బ్రాహ్మణులు, విశ్వకర్మలు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, ఆచార్యులు, కంసాలి, కంసాలవాళ్ళు, పంచ బ్రాహ్మణులు, పంచాల అనే పేర్లతో పిలువబడుతారు. పల్లె ప్రాంతాల్లోని ఐదు ముఖ్య వృత్తి కులాల వాళ్ళను కంసాలి (సారంబు, ఔజుల, ఔనుల), కంచరి (మూసరి), వడ్రంగి (వడ్ల), కమ్మరి, శిల్పి (కాసి, కాశె) అని పిలుస్తారు. 1

ఈ ఐదు కులాల్లో ప్రత్యేకించి కమ్మరి వారికి సమాజంలో ప్రత్యేకమైన గౌరవ స్థానం ఉంది. దేశ రక్షణకు అవసరమైన ఆయుధాల తయారీ, దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకి మూలమైన లోహాల ఉత్పత్తి వీళ్ళు చేయడం దీనికి కారణం. సమాజంలో కూడా వీరికి ప్రత్యేక గౌరవ మర్యాదలు కల్పించబడ్డాయి. ఆ కులం నేటికీ గ్రామ సమాజంలో గుర్తింపు కలిగి ఉంది.

ఇనుమును అ) కరిగించే వారికి, ఆ) ఇనుము, ఉక్కుతో పనిచేసే వారికి మధ్యగల తేడాను ప్రత్యేకంగా గుర్తించాలి. ముద్ద ఇనుము తయారీదారులు ముడి ఇనుము సేకరణ, బొగ్గు తయారీ, బట్టి నిర్మాణం, ఇనుము కరిగించడం, కడ్డీలుగా సాగదీయడం చేసే వారు. ఇక గ్రామ కమ్మర్లు, ఇనుప, ఉక్కు వస్తువులను తయారు చేసేవారు. సాధారణంగా ముద్ద కమ్మర్లు వారి పని గ్రామాలకు దూరంగా ఉండి నిరంతరంగా, తీరిక లేకుండా ఇనుము ఉత్పత్తి చేయడం వల్ల వీరు సేవలు అంతగా గుర్తింపుకు రాలేదు. గ్రామాల్లో ఉండి

సమాజానికి అవసరమైన పనిముట్లను తయారు చేసి ప్రజలకు అందివ్వడం వల్ల కమ్మరి వారికి గౌరవ స్థానం లభించింది.

పై ఐదు కులాల వారిని విశ్వకర్మలుగా పిలుస్తారని పైన చూశాం. తెలంగాణాలోని అనేక గ్రామాల్లో విశ్వకర్మల జీవన శైలి విశిష్టమైంది. ఉక్కు తయారయ్యే గ్రామాల్లో మమ్మాయి దేవత ఆలయం ఉంటుంది. ఆమె లోహ పనివారి దేవత. మమ్మాయి దేవతకి గుళ్ళు కట్టి పూజలు జరిపి, ఉత్సవాలు నిర్వహించి ప్రత్యేకత చాటుకుంటారు వీళ్ళు.

మమ్మాయి కమ్మరి పనివారి దేవత, ప్రస్తుత కాలంలో విశ్వకర్మ కులాల దేవత. మమ్మాయి అనే పదంలో మమ్మ లేదా అమ్మ అంటే

తల్లి అని అర్థం. 'అయి' లేదా 'అయస్' అంటే- ఇనుము. ప్రాకృత, సంస్కృత భాషల్లో 'అయిస్' అంటే ఇనుమే. 'మమ్మాయి' లోహదేవత కూడా!

ఈ దేవతకి పూజలు చేసి ఉక్కు తయారీ మొదలు పెట్టే వారని తెలుస్తుంది. ఇక్కడి గ్రామీణ వ్యక్తిక రణలో 'మమ్మాయి వండుత' అనే మాట సాధారణంగా 'ఎక్కువగా మరిగిస్తాను', 'ఉడికిస్తాను' అనే అర్థంలో వాడుతారు. ఎవరిమీదనైన కోపం వచ్చినప్పుడు "నిన్ను మమ్మాయి వండుత... చూడు" అనడం ఈ ప్రాంతంలో వినిపిస్తుంది. కాదు, మరిగించు, ఉడికించు అనే అర్థాలు దీనిలో ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా ఈ దేవాలయాలన్నీ ఉక్కు త

యారు చేసే గ్రామాల్లోనే ఉన్నాయి.

మమ్మాయి విగ్రహ విషయానికి వస్తే ఈ విగ్రహం కింది భాగంలో మూడు తలలు చెక్కి ఉంటాయి. ఈ మూడు తలలు మూడు లోహాలకు గుర్తుగా భావించవచ్చు. అవి ఇనుము/ఉక్కు, రాగి/కంచు, బంగారం లోహాలు. ఈ గుర్తుల ఆధారంగా ఇది మమ్మాయి విగ్రహంగా గుర్తించవచ్చు. కలువల మమ్మాయి దేవాలయం వెలుపల రెండు విగ్రహాలు ఉన్నాయి. ఒకటి మమ్మాయి పాత విగ్రహం. రెండవది విశ్వకర్మ విగ్రహం. ఈ రెండు నిర్లక్ష్యంగా బయట ఉన్నాయి.

మమ్మాయి గుళ్ళు కరీంనగర్ జిల్లా ఇబ్రహీంపట్నంలోను, చిన్నకల్వల, పెద్దకల్వలలో ఉన్నాయి. పాత నిజామాబాద్ జిల్లాలో బాల్కొండ, రామట్ల, ఉప్పులూరు, కోనాపురం, కోనసముద్రంలో ఉన్నాయి. ఉక్కు ఉత్పత్తికి ప్రధానకేంద్రమైన కోనసముద్రంలో చిన్న మమ్మాయి, పెద్ద మమ్మాయి అనే రెండు దేవాలయాలు ఉన్నాయి. పాత కరీంనగర్ జిల్లా పెద్దపల్లి దగ్గర కల్వల గ్రామాల మధ్య హుసేన్మియా వాగు ఒడ్డున 16 స్తంభాల మమ్మాయి దేవాలయం, తొలి చాళుక్య దేవాలయ శిల్పరీతిలో నిర్మించబడింది. ఈ దేవాలయానికి 'మహామాయి' దేవాలయం అని పేరు. దీని పూజారి కంసాలి.

ఈ ఐదు కులాల్లో ప్రత్యేకించి కమ్మరి వారికి సమాజంలో ప్రత్యేకమైన గౌరవ స్థానం ఉంది. దేశ రక్షణకు అవసరమైన ఆయుధాల తయారీ, దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకి మూలమైన లోహాల ఉత్పత్తి వీళ్ళు చేయడం దీనికి కారణం. సమాజంలో కూడా వీరికి ప్రత్యేక గౌరవ మర్యాదలు కల్పించబడ్డాయి.

‘మహామాయి’ని దుర్గదేవతగా ఈ మధ్య ప్రచారం చేస్తున్నారు. కానీ ఇక్కడ జరిగే పండుగలు, ఉత్సవాలు, పూజలు అన్నీ విశ్వకర్మల కుల సంప్రదాయంలోనే జరుగుతాయి.

కరీంనగర్ జిల్లా ఇబ్రహీంపట్నం మండల కేంద్రంలో కూడా మమ్మాయి దేవాలయం ఉంది. ఈ గ్రామం ప్రాచీనమైనది. పూర్వం దీని పేరు వీరాపురం.

రంగారెడ్డి జిల్లాలో హైదరాబాద్ విజయవాడ జాతీయ రహదారి సమీపాన కొత్తగూడెం. గ్రామానికి సమీపంలో మమ్మాయి దేవాలయం ఉంది. ఇక్కడి పూజారులు విశ్వకర్మ కులస్తులు. దీన్ని ఇటీవలి కాలంలో చాలా పునరుద్ధరించారు. భూదాన్ పోచంపల్లిలో కూడా మమ్మాయి దేవాలయం ఉంది. ఇబ్రహీంపట్నంకు ముందుగానే చెరువుకు ఈవలి వేపు మంగళంపల్లిలో అతిపెద్ద మమ్మాయి దేవాలయం ఉంది. ఈ దేవాలయ విషయంగా అక్కడి గ్రామస్తులకు విశ్వ బ్రాహ్మణ కులాల వారికి మధ్య వివాదాలు చాలానే ఉన్నాయి.

మెదక్ జిల్లా సిద్దిపేట పట్టణంలో మార్కెట్ కు అతి దగ్గరగా ఒక ప్రాచీన మమ్మాయి దేవాలయం ఉంది. ఇక్కడ గత నాలుగు వందల సంవత్సరాల ధ్వజస్తంభం పైన రాగిరేకు శాసనము ప్రకారం ఈ దేవాలయం సుమారు క్రీ.శ. 1614లో నిర్మించబడినట్లు తెలుస్తున్నది.

మమ్మాయి ఆలయాల్లో ఉత్సవాలు తెలుగు సంవత్సరాలైన ఉగాది నుండి జరుపుతారు. అంటే చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి నుండి చైత్ర సప్తమి వరకుగానీ, ఏకాదశి వరకుగానీ, జరుపుతారు. గుడిసంత శుభ్రం చేసి, సున్నాలు, రంగులతో అలంకరిస్తారు.

మొదటి రోజున మమ్మాయి దేవత విగ్రహాన్ని చిన్న పల్లకిలో ఉంచి వీధుల్లో ఊరేగిస్తారు. ఆ తర్వాత అఖండ దీపం వెలిగించి, పూజలు ప్రారంభించే ముందు, కమ్మరి, వండ్రంగి వాళ్ళు రోజు ఉపయోగించే పనిముట్లను కడిగి, పసుపు, కుంకుమలు పూసి, కంకణాలు కట్టి, గుళ్ళో దేవత విగ్రహం వద్ద పెడతారు. తర్వాత పూజ చేస్తారు. గుళ్ళోనే వంట చేసి, పప్పు భక్ష్యాలతో నైవేద్యం పెడతారు. కుటుంబ పెద్దలంతా గుడిలోనే భోం చేస్తారు. ఇందులో స్త్రీలు పాల్గొనరు (పిల్లలైనా, పెద్దలైనా). భోజనాలు ముగించి, వాళ్ల పనిముట్లు తీసుకొని పని ప్రారంభించటానికి మంచి రోజు, మంచి ముహూర్తం నిర్ణయించుకుంటారు. (పంచమి, సప్తమి, ఏకాదశి మూడు రోజుల్లో ఏదో ఒక రోజును నిర్ణయించుకుంటారు.) పూజ చేసేటప్పుడు మమ్మాయి మీద ప్రత్యేకమైన పాటలు పాడుతారు. ఆ పాటల్లో వివిధ గ్రామాల్లో ఉన్న మమ్మాయి దేవతలు వాళ్ళను కరుణించాలని వేడుకుంటారు. (ఇప్పుడు మమ్మాయి పాటలకు ప్రచారం, ఆదరణ లేవు. వాళ్ళ ఇండ్లలో కూడా ఈ దేవత ప్రాచుర్యం తగ్గింది.)

పండగ ముగింపు రోజు, ఉదయం 4 గంటలకే కమ్మరి, వండ్రంగి, వారంతా స్నానం చేసి గుడికి వచ్చి పూజలు నిర్వహిస్తారు. పప్పు, బెల్లం ప్రసాదం పంచిపెడతారు. (కొబ్బరికాయలు కొట్టడం

కనిపించలేదు.) అక్కడకు వచ్చిన వారంతా కంకణాలు ధరిస్తారు. పాటలు పాడుతూ ‘మమ్మాయి’ దేవతని ప్రార్థిస్తారు. ఆ తర్వాత వారు పూజారి స్థానంలో ఉన్న కమ్మరి అక్కడ ఉంచిన పనిముట్లని తీసుకొని దేవాలయం బయటకు వచ్చి, నేరుగా ఇంటికి వెళ్ళి, అప్పటికే శుభ్ర పరచి ఉన్న కొలిమి దగ్గరకు పోతాడు. ఆయనను అనుసరించి మిగతా వారు గుడిలోని వారి పనిముట్లను తీసుకొని ఇళ్ళకు వెళతారు. కొలిమి వెలిగించి అవసరమైన ఒకటి రెండు చిన్న పనిముట్లను తయారు చేసుకొని, కొత్త అంచెలో వేసుకొని ముందే నిర్ణయించుకున్న రైతు ఇంటికి వెళ్లి ఆ రోజు కొత్తగా చేసిన వస్తువుల్ని వారికిస్తాడు. వారి నుంచి పప్పు, ఉప్పు, చింతపండు, నూనె, పెరుగు, పాలు, బియ్యం వంటివి ప్రతిఫలంగా తీసుకుంటారు. వాటిని ఇంట్లో ఇచ్చి, వాటితో వండిన భోజనాన్ని ఆ రోజు తింటారు.

కొందరు ఏడు రోజులు ఒక్కపొద్దు ఉంటారు. (లేదా, మొదటి రోజు, చివరి రోజు అయినా తప్పనిసరిగా ఉంటారు). మాంసాహారం ఈ పండుగలో నిషిద్ధం. ఇలాంటి పండుగ వాతావరణం అంతా ఇబ్రహీంపట్నంలోని మమ్మాయి దేవాలయంలో ప్రత్యక్షంగా కన్పిస్తుంది. కొన్ని వేల సంవత్సరాల నుండి ఇటువంటి సంస్కృతీ సంప్రదాయాలు ఈ ఉక్కు ఉత్పత్తి జరిగిన గ్రామంలో నేటికీ కనిపిస్తున్నాయి. ఉక్కు ఉత్పత్తి లేకపోయినా, ఉక్కు పనిముట్లు లేకపోయినా, ఉక్కు వస్తువులు చేసే పని కూడా లేకపోయినా, కమ్మర్లు పేదరికంలో ఉన్నా, ఒక వారసత్వంగా ఈ సంస్కృతిని వారు కొనసాగిస్తున్నారు.

మమ్మాయి పూజ ఎన్నో ఊళ్ళలో ఎన్నో విధాలుగా ఉన్నది. వాటిని సంక్షిప్తంగా చూద్దాం. కోనసముద్రంలో ఉన్న రెండు దేవాలయాల్లో పూజలు భిన్నంగా చేస్తారు. మొదటి ఆలయం కమ్మరి వాడలో ఉంది. ఇక్కడ సంప్రదాయబద్ధంగా పూజ చేస్తారు. ఇది పెంకులతో కప్పబడిన ఇల్లు. రెండు గదులు, ముందర వసార ఉంది. కుడి గదిలో ‘మమ్మాయి’ విగ్రహాలు పెట్టబడి ఉన్నాయి. మరోగది వాళ్ళ సంఘం కోసం ఉంది. ఒకప్పుడు (50 సంవత్సరాల క్రితం) పూజలు ఘనంగా జరిగేవని, రాసు రాసు ఇక్కడి కుటుంబాలన్నీ బతుకుదెరువు కోసం వలసపోవడం వల్ల అవన్నీ తగ్గిపోయాయని ఇంద్రాల గంగనర్సయ్య అనే స్థానిక కమ్మరి తెలిపాడు.

కోన సముద్రంలో ఉన్న చిన్న మమ్మాయి దేవాలయం కంచర వాడలో ఉంది. ఇది ఒక పెంకుటింట్లో కొంచెం పెద్దగదిలోనే ఉంది. ఈ వీధిలో 30 విశ్వకర్మ కులాల కుటుంబాలున్నాయి. ఇక్కడి పూజావిధానం అన్ని ప్రాంతాలకంటే భిన్నంగా ఉంది. పూజార్లు కమ్మర్లే బనా ఈ సమీపంలోని అన్ని కులాల వాళ్ళు స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు, పెద్దలు కలిసి ఉగాది రోజు ఉదయాన్నే ఈ గుడికి రావడం ఆనవాయితీ. వారు వచ్చేటప్పుడు పూలు, పండ్లు, కొబ్బరికాయ, పసుపు, కుంకుమ, కొద్దిమంది రవిక గుడ్డలు తెచ్చి మమ్మాయి దేవికి సమర్పిస్తారు.

కోనసముద్రంలో ఉన్న చిన్న మమ్మాయి దేవాలయం కంచర వాడలో ఉంది.

ఇది ఒక పెంకుటింట్లో కొంచెం పెద్దగదిలోనే ఉంది. ఈ వీధిలో 30

విశ్వకర్మ కులాల కుటుంబాలున్నాయి.

ఇక్కడి పూజా విధానం అన్ని ప్రాంతాలకంటే భిన్నంగా ఉంది.

పూజార్లు కమ్మర్లే బనా ఈ సమీపంలోని అన్ని కులాల వాళ్ళు ఉగాది రోజు ఈ గుడికి రావడం ఆనవాయితీ.

కొబ్బరికాయలు కొట్టడం, స్త్రీలు పాల్గొనడం మిగతాచోట్ల కనిపించదు. ఇక్కడ ఉత్సవాలు పెద్ద మమ్మాయితో పోటీపడి జరిపేవారని తెలిసింది. పదేళ్ల కిందటి వరకు మొదటి రోజున, పదో రోజున అమ్మవారి ఊరేగింపు చేసేవారు. ఈ దేవాలయానికి సమీపంలోనే మమ్మాయివాడ కూడా ఉంది. ఇటువంటి ఉత్సవాలకు విశ్వకర్మ కుటుంబాల వారంతా ఇంటికి 100 రూపాయల చొప్పున ఇస్తారని అక్కడి వూజారి తెలిపాడు.

పెద్ద కల్వల, చిన్న కల్వల (కరీంనగర్ జిల్లా) అనే గ్రామాల మధ్య ఉన్న మమ్మాయి దేవాలయంలో ఇదే సమయంలో ఉత్సవాలు చాలా వైభవంగా జరుగుతున్నాయి. నేటికీ! ఎందుకంటే 'మహామాయి' దేవత దుర్గాదేవే..!' అని నమ్మడం వల్ల! సమీపం లోని పెద్దపల్లీ, ఆ పరిసర గ్రామాల నుండి ప్రజలు వేల సంఖ్యలో వస్తారు. ఇక్కడ చైత్ర శౌర్యమి రోజు పెద్ద ఊరేగింపు, సేవ కార్యక్రమాలు జరుపుతారు. వీటిలో అన్ని కులాల వాళ్ళు పాల్గొంటారు. ఈ దేవాలయ ప్రాంగణం లో తొలగించబడ్డ పాత మమ్మాయి విగ్రహం, విశ్వకర్మ విగ్రహం కనిపిస్తాయి. గర్భగుడిలో ఉన్న మమ్మాయి విగ్రహం ఇరవై, ముప్పై సంవత్సరాల కిందట పెట్టబడిందని గుడి ప్రక్కనే వ్యవసాయం చేసే కొనే రైతు తెలిపాడు. ఆ విగ్రహాలు ఎవరివో కూడ వారికి తెలియదని చెప్పాడు. పెంబర్లి (వరంగలు జిల్లా) ఇది హైదరాబాద్ - వరంగల్ జాతీయ రహదారిపై ఉన్న గ్రామం. ఇది కంచు, ఇత్తడి హస్తకళలకి ప్రసిద్ధి గాంచిన గ్రామం. వందల సంవత్సరాల నుండి ఇక్కడ ఈ పరిశ్రమ సాగుతున్నది. ఈ గ్రామంలో మమ్మాయి గుడి ఉంది.

'మామునూరు' (వరంగల్ జిల్లా) ఖమ్మం వెళ్ళే దారిలో ఉన్న గ్రామం. ఇక్కడ ఊరి బయట చెరువు కొమ్మున మమ్మాయి దేవాలయం శిథిలాలు కనిపిస్తున్నాయి.

విశ్వకర్మ కులస్తులు ప్రస్తుత కాలంలో పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామిని ఆరాధిస్తున్నారు. 17వ శతాబ్దంలో సంఘ సంస్కర్తగా ఉన్నటువంటి పోతులూరి వీరబ్రహ్మం, హైందవంపై తిరుగుబాటు ధోరణిని అవలంబించాడు. కుల, మతభావనలను నిరసించాడు. అతను విశ్వకర్మ కులస్తుడు అయినందువల్ల విశ్వకర్మ కులస్తులు అతన్ని తమ దేవునిగా, గురువుగా ప్రచారం చేసుకుంటున్నారు. ఇతడు 17వ శతాబ్దం మధ్యకాలంలో జీవించినవాడు. ఈ మధ్యకాలంలో ఉత్తర తెలంగాణలో వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామికి దేవాలయాలు కూడ నిర్మిస్తున్నారు. ఈనాడు చాలా మమ్మాయి దేవాలయాల్లో బ్రహ్మంగారి ఫోటోలు కనిపిస్తాయి.

విశ్వకర్మ కులాల వారెవరు అమావాస్య రోజున పనిచేయరు. దానికి కారణం స్పష్టంగా తెలియదు కానీ చాలా కాలంగా ఈ పద్ధతి కొనసాగుతోంది.

విశ్వకర్మ కులాల్లో పౌరోహిత్యం వారే నిర్వహించుకుంటారు. వీరి సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్లో బ్రాహ్మణ కులాల వారికి ఎటువంటి ప్రమేయం ఉండదు.

పంచాంగం, జ్యోతిష్యం, షోడశ కర్మలు అన్నీ విశ్వకర్మ కులజలే నిర్వహించుకుంటారు.

దేశ ఆర్థిక ప్రగతికి, సాంకేతిక పరిజ్ఞానానికి ప్రతీకగా నిలిచిన

యవ్వనం తరగని నగరం

పాతపట్నం పాలిపోయినా
పరిమళాలు మిగిలేవున్నాయి
రంగులు కొన్ని రాలిపోయినా
నగిషీలుయికా నిలిచేవున్నాయి
అందుకే ఇష్టంగా
ఈ గల్లీలో తిరుగుతున్నాను

ఇన్నేళ్ళు గడిచినా
అమ్మ అడుగులు చెరిగి పోలేదు
ఇన్ని కాలాల తాకిడికి
ఒక్క మెరుపు కూడా చెక్కు చెదరలేదు
అందుకే రద్దీలో కూడా
ఈ ఇరుకు రోడ్ల మీదనే నడుస్తున్నాను

నా పాగల్ పనాకు
మీరు నవ్వుకోవచ్చు
నా జ్ఞాపకాలకు
ఇంకా ముసలితనం రాలేదు
అందుకే హైద్రాబాద్
ఇప్పటికీ అందంగా వుంది

ఎంతెత్తు లేచినా
పెడుసుకాలేదు
ఎంతదూరం పెరిగినా
యవ్వనం తరగలేదు
నేను నవ్వుతున్నంత సేపు
ఈ నగరం వెలుగుతూనే వుంటుంది

- ఆశారాజు

మొబైల్: 93923 02245

మెయిల్: asharaju.poet@gmail.com



వీరి కృషి గొప్పది.

కాని నేడు ఆర్థికంగా, సామాజికంగా చితికిపోయారు. వీరి సంస్కృతి సంప్రదాయాలు కనుమరుగైపోతున్నాయి.

పాదసూచిక: 1. People of India-AP, Vol-13 Anthropological Survey of Newdelhi, 1990

-డా॥ ఎస్. జైకిషన్

మొబైల్: 9441561655

మెయిల్: dr.sjai@gmail.com



నేటి తక్షణావసరం

తెలంగాణ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్

దేశంలో నూతనంగా ఆవిర్భవించిన రాష్ట్రమైన తెలంగాణ అటు అభివృద్ధి అయినా, ఇటు సంక్షేమం అయినా సరే, తన వినూత్న ఆలోచనలు, విధానాలు, కార్యక్రమాలతో యావత్ దేశం దృష్టిని ఆకట్టుకుంటోంది. తెలంగాణకు పర్యాయపదంగా నిల్చిన సీఎం రాష్ట్రానికి సంబంధించి ఈ నేల, ఇక్కడి ప్రజల అవసరాలను తీర్చేదిలా తనదైన విజన్ ను కలిగి ఉన్నారు. మిషన్ కాకతీయ, మిషన్ భగీరథ లాంటి పథకాలు నిస్తుందేహంగా ఎంతో విశిష్టమైనవి. నీతి ఆయోగ్ లాంటి అత్యున్నత స్థాయి ప్రణాళిక సంఘాల మన్ననలను అవి పొందాయి. టీఎస్-ఐపాస్ అనేది తనదైన శైలిలో 'సెల్ఫ్-సర్టిఫికేషన్'ను కలిగి ఉంది. పలు రాష్ట్రాలు ఇప్పుడు ఈ విధానాన్ని తమ వద్ద కూడా అమలు చేయడంపై ఆసక్తి కనబరుస్తున్నాయి. హైదరాబాద్ లోని ప్రజల జీవితాన్ని మరింత సౌఖ్యవంతం చేసేందుకు ప్రణాళికలు రూపుదిద్దుకుంటున్నాయి. జిల్లాల పునర్విభజనతో కొత్త జిల్లాల ఏర్పాటు ద్వారా పాలనావ్యవస్థలు ప్రజలకు మరింత చేరువయ్యాయి. ఇదే సమయంలో ప్రభావ పూరిత సేవలు అందించడం, పారదర్శకత, శాంతి భద్రతల ద్వారా సుపరిపాలన పై ప్రజల ఆకాంక్షలు సైతం పెరగడం మనం గమనిస్తున్నాం. ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే రాష్ట్రం శరవేగంగా పరివర్తన చెందుతోంది. తనకు తానుగా నిర్దేశించుకున్న అత్యున్నత లక్ష్యాల సాధన దిశలో ముందుకెళ్తోంది.



అయితే, ఈ ప్రక్రియ సజావుగా సాగాలంటే ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటుయ్యే అంకితభావంతో కూడిన కేడర్ కూడా అవసరం. ఆశించిన లక్ష్యాలను సాధించేందుకు రాష్ట్రస్థాయి ఉద్యోగాల్లో అంచెలంచెలుగా ఎదుగుతూ వచ్చిన సిబ్బంది సేవలను వినియోగించుకునే అంశాన్ని తక్కువగా అంచనా వేయకూడదు. ఈ కేడర్ యువరక్తంతో కూడిన భూమిపుత్రులతో ఉండాలి. సేవ చేయాలనే ఆకాంక్ష వారిలో ఉరకలు వేయాలి. సమాజంలోని వాస్తవికతలను గమనించగలిగిన వారై ఉండాలి. రాష్ట్రాన్ని పరివర్తింపజేయడంలో ఎదురయ్యే సవాళ్ళను ఎదుర్కోగలిగేలా ఉండాలి.

రాష్ట్రం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యల్లో 'గతం' వారసత్వం కూడా ఒకటి. తెలంగాణ ఒక అంతర్గత వలసప్రాంతంగా మారిపోయింది. ఇక్కడి వనరులన్నీ దోపిడీకి గురయ్యాయి. రాజ్యాంగపరమైన రక్షణలన్నీ యధేచ్ఛగా ఉల్లంఘనల పాలయ్యాయి. అయితే ఈ సవాళ్ళనే గతంలో చోటు చేసుకున్న తప్పిదాలను సరిదిద్దుకునేందుకు తగిన అవకాశాలుగా చూడాలి. సహజ వనరులను, మానవ వనరులను అత్యుత్తమ

రీతిలో వినియోగించుకోవాలి. ప్రజలకు సుపరిపాలన అందించేందుకు తెలంగాణ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ (టీఎస్ఎస్) పేరిట ఒక నూతన సర్వీస్ ను ఏర్పాటు చేయడం తక్షణావసరం. నూతన సర్వీస్ ను ఏర్పాటు చేయాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తించిన ప్రభుత్వం దాని సాధ్యసాధ్యాలపై కార్యదర్శుల కమిటీని వేసింది. గుజరాత్, హిమాచల్ ప్రదేశ్, రాజస్థాన్, కర్ణాటక రాష్ట్రాల్లో ఇప్పటికే ఈ తరహాలో కొనసాగుతున్న వ్యవస్థను అధ్యయనం చేయాల్సిందిగా గ్రూప్-1 ఆఫీసర్స్ అసోసియేషన్ ప్రతినిధులను సూచించింది. ఈ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టిన అసోసియేషన్

ప్రతినిధి బృందం సమగ్ర అధ్యయనం అనంతరం ఇటీవలే తమ నివేదికను ప్రభుత్వానికి సమర్పించింది. రాష్ట్ర అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ లో ఏర్పాటులో ఉన్న లోటుపాట్లను గుర్తించి వాటిని సరిదిద్దుకునే మార్గాలను చేపట్టేందుకు ఈ నివేదిక నాంది పలకాలి. ప్రస్తుతం రెవెన్యూ విభాగంలో ఉన్న సిబ్బందిని స్టేట్ సివిల్ సర్వీస్ గా గుర్తిస్తున్నారు. ఇతర విభాగాలకు చెందిన అధికారులను దీని నుంచి మినహాయించారు. ప్రభుత్వానికి రెవెన్యూ విభాగమే గుండెకాయ అనే పాతకాలపు భావన కారణంగా ఈ విధమైన మినహాయింపు గతంలో చోటుచేసుకొని

అలానే కొనసాగుతూ వచ్చింది. అయితే కాలానుగుతంగా ప్రభుత్వ పాత్ర ఎంతో విస్తృతమైంది. వివిధ అంశాలపై పరిజ్ఞానం, నిర్వహణ నైపుణ్యాలు అధికస్థాయిలో అవసరమవుతున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో పాతకాలపు ఆలోచనను తిరిగి సమీక్షించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ఇతర విభాగాల్లో ఉండే ప్రతిభావంతులను మినహాయించడం యొక్క దుష్పరిణామాల ఫలితంగా ఐఎఎస్ లేటరల్ ఇండక్షన్ బేస్ బాగా తగ్గిపోయింది.

అంతేగాకుండా కొత్త రాష్ట్రమైన తెలంగాణ ఐఎఎస్ లుగా ప్రమోషన్ ఇచ్చేందుకు అవసరమైన అర్హులైన అధికారులను కలిగి ఉండక పోవచ్చు. అందుకే స్టేట్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ ను ఏర్పాటు చేసి, టీఎస్ఎస్ ఐఎస్ సి నిర్వహించే పరీక్ష ద్వారా రిక్రూట్ చేసుకోవాల్సిన తక్షణావసరం నెలకొంది. ప్రతిపాదిత సర్వీస్ కు యూపీఎస్ సి తరహాలో రాష్ట్ర చరిత్ర, భౌగోళిక స్వరూపం, రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక అంశాలకు ప్రాధాన్యం ఇచ్చే సిలబస్ ను నిర్దేశించవచ్చు. యూపీఎస్ సి తరహాలో ఉండే పరీక్ష, సిలబస్ లు ఐఎఎస్ మరియు టీఎఎస్ కు రెండింటికీ అభ్యర్థులు ఎంపికయ్యే అవకాశాలను అధికం చేస్తాయి. టీఎఎస్ కు ఎంపికైన అభ్యర్థులకు ఐఎఎస్ హోదా ఇవ్వడానికి ముందుగా వారి కెరీర్ లో వారిని వివిధ విభాగాల్లో పని చేయించవచ్చు. ఈ

విధంగా చేయడం వల్ల ఐఎస్ హోదా పొందగ లిగే వారి సంఖ్యను అధికం చేయడంతో పాటుగా ఐఎస్ లోకి వైవిధ్యభరిత శక్తులు వచ్చేలా చేసేందుకు వీలు కల్పిస్తుంది. యువతరం మిడిల్ లెవల్ మేనేజ్ మెంట్ ఆఫీసర్స్ గా రావడం రాష్ట్ర పాలనా యంత్రాంగ నాణ్యతను కూడా మెరుగుపరుస్తుంది.

అందువల్ల స్టేట్ అడ్మినిస్ట్రేటివ్ సర్వీస్ ను ఏర్పాటు చేయడం ఉజ్వల భవిత గల తెలంగాణను నిర్మించడంలో ఎదురయ్యే సవాళ్ళను పరిష్కరించడంలో తోడ్పడేదిగా చూడాలి. ఐఎస్ ల పై ఆధారపడడాన్ని కూడా ఇది తగ్గిస్తుంది. కేంద్రం, రాష్ట్రాల మధ్య అసలైన సమాఖ్య సహకారాన్ని వృద్ధి చేయడంలో తోడ్పడుతుంది.

నాటి హైదరాబాద్ రాజ్యం అప్పట్లో హైదరాబాద్ సివిల్ సర్వీస్ కలిగి ఉండేదనే విషయం ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేసుకోవాలి. ఆ

పరీక్ష తీరు, ప్రమాణాలు నాటి ఐఎస్ కు తీసిపోని విధంగా ఉండే వి. హెచ్ సిఎస్ కు చెందిన బి.ఎన్. రామన్ చీఫ్ సెక్రటరీ స్థాయికి ఎదిగారు.

ఇతరుల కన్నా ముందు ఉండడంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ఘన చరిత్రను కలిగి ఉంది. అసఫ్ జాహీలు, సాలార్ జంగ్ గా పేరొందిన తురబ్ అలీ ఖాన్ హైదరాబాద్ రాజ్య పాలనా సంస్కరణలకు, ఆధునికీ కరణకు పేరొందారు. ఆ సంప్రదాయాన్ని కొనసాగిస్తూ గత వైభవాన్ని పునరుద్ధరించుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. దీన్ని నెరవేర్చడంలో స్వ రాష్ట్రంలో ఎదుగుతూ వచ్చిన సివిల్ సర్వీస్ ను మించిన మార్గం మ రొకటి ఉండదు.

- టి. వివేక్

తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ సభ్యులు

మెయిల్: tadakamallavivek@yahoo.co.in



మలి సంచికలో మరెన్నో విశేషాలు!

‘సాగరహారం’లో కదం తొక్కిన అశేష జనసమూహంలోని ఓ భాగం ముఖవిత్రంగా మలి సంచిక (అక్టోబర్ 2012) వెలువడింది. ‘కదం తొక్కే హక్కు- గొంతెత్తి చాటిన తెలంగాణ’ శీర్షికన ఆచార్య మాడభూషి శ్రీధర్ రాసిన వ్యాసం ఈ సంచికకు హైలెట్ గా నిలిచింది. ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షను ప్రభుత్వం ఏవిధంగా కాల రాయబూనిందో అందులో స్పష్టం చేశారు.

‘ప్రజాస్వామ్య దేశంలో ప్రభుత్వాల దుర్విధానాలను సవాలు చేయడం ప్రభుత్వ ద్రోహంగా పరిగణించడానికి వీల్లేదు. నిజానికి ప్రజల పక్షాన నిలబడకుండా స్వార్థ ప్రయోజనాలకు విలువనిచ్చే దుర్మార్గ విధానాలను ప్రజాద్రోహంగా పరిగణించవలసి ఉంటుందని’ ఆ వ్యాసంలో ఆయన చాటిచెప్పారు.

‘నీటి వనరుల్లో తెలంగాణకు ఎనలేని అన్యాయం’ పేరిట తెలంగాణ రిటైర్డ్ ఇంజనీర్స్ ఫోరమ్ వెలువరించిన అక్షరసత్యాల కరపత్రం ఈ సంచికలో చోటు చేసుకుంది.

కృష్ణానదిలోకి గోదావరి జలాలను ఏవిధంగా అక్రమంగా తరలిస్తున్నారో తెలంగాణ ఇంజనీర్స్ ఫోరమ్ ప్రతినిధి డి. లక్ష్మీనారాయణ తన వ్యాసంలో వివరించారు.

‘జీవవైవిధ్య సదస్సు’లోని ఆందోళనకర అంశాలను సరస్వతి కవుల తెలిపారు.

‘సెప్టెంబర్ 17’ను ఎలా చూడాలన్న అంశంపై సమాజంలో భిన్నాభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. ఈ అంశంపై ‘టిఆర్ సి’ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ‘చర్చ’ దీనిపై భిన్న కోణాలను అందించింది. వి.ప్రకాష్, తెలంగాణ హిస్టరీ సాసైటీ ప్రతినిధి వివేక్, ప్రొఫెసర్ ఎస్.వి. సత్యనారాయణ, చిక్కుడు ప్రభాకర్, ఎన్వీఎస్ఎస్ ప్రభాకర్, హమీద్ మహ్మద్ ఖాన్, కోదండ రామ్, కెప్టెన్ పాండులింగారెడ్డి తదితరుల

అభిప్రాయాలను ‘చర్చ’లో అందించాం.

‘కృష్ణా నది నీటిలో న్యాయమైన వాటా కోసం’ జరిగిన జల సాధన దీక్షపై పాలమూరు అధ్యయనవేదిక ప్రత్యేక కథనాన్ని అందించింది.

తెలంగాణ ఉద్యమానికి సమాంతరంగా ఆంధ్రప్రాంతంలో ప్రత్యేక సీమాంధ్ర రాష్ట్రం కోసం జరిగిన ‘జై ఆంధ్ర’ ఉద్యమంపై అక్కడి పోలీసుల అణచివేతను దాసరి ఆళ్వారస్వామి సోదాహరణంగా వివరించారు.

‘కరీంనగర్ జిల్లా ఎడారి కాకుండా కాపాడుకుందాం’ అంటూ తెలంగాణ భూమి రక్షణ సంఘం వెలువరించిన కరపత్రాన్ని కూడా ఈ సంచికలో అందించాం.

‘చెదరని జ్ఞాపకం మా నాన్న’ అంటూ మాడభూషి శ్రీధర్ తన జ్ఞాపకాలకు అక్షరరూపం ఇచ్చారు.

తెలంగాణతో పెనవేసుకున్న సాంస్కృతిక బంధం ‘బతుకమ్మ’ గురించి బోనకుర్తి సోమేశ్వర్, ఎ.కవిత వివరించారు.

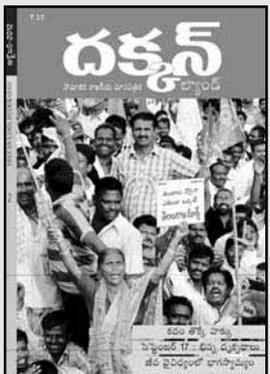
‘అంతరిస్తున్న నగర సంస్కృతి’ పై ఈమని శివనాగిరెడ్డి తన ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు.

‘విద్రోహ విలీనం, విమోచనమయ్యేనా!’ అంటూ ప్రశ్నించారు కె. ప్రభాకర్.

‘తారీఖులు, దస్తావేజులే చరిత్ర కాదు’ అంటూ ‘బాటిల్ గ్రౌండ్ తెలంగాణ’ పుస్తక సమీక్ష చేశారు నర్సన్. ఇలా ఎన్నో విశేషాలతో మలిసంచిక పాఠకులను అలరించింది.

తొలి, మలి సంచికలతో దక్కన్ ల్యాండ్ ఎందరో ప్రముఖుల మన్ననలను పొందగలిగింది. ప్రింట్ రూపంలోనే గాకుండా ఇ-బుక్ రూపంలో కూడా దక్కన్ ల్యాండ్ వేలాది మంది తెలంగాణ వాదులను చేరడం మొదలైంది.

వివిధ అంశాలపై ప్రముఖుల, ఆయా రంగాల నిపుణులతో తెలంగాణవాదాన్ని మరింత బలోపేతం చేయడం ఆరంభించింది.



కోతల తెలంగాణ నుంచి చీకటిల వెలుగుల దాకా

స్వరాష్ట్రంలో విద్యుత్ రంగ పునర్నిర్మాణ ప్రయాణం

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు సుముఖత వ్యక్తం చేసే క్రమంలో కాంగ్రెస్ అధిష్టానం దేశ రాజధానిలో సుదీర్ఘ చర్చలు జరుపుతున్న సమయంలో ఇక్కడ హైదరాబాద్ లో అప్పటి సమైక్య రాష్ట్ర చిట్టచివరి ముఖ్యమంత్రి గారు మీడియా సమావేశం ఏర్పాటు చేసి, కంప్యూటర్ తెర పైన కరెంటు లెక్కలను చూపిస్తూ తన విచిత్ర హావ భావాలతో, వింత తెలుగు పదాలతో 'తెలంగాణ రాష్ట్రం ఇస్తే విద్యుత్ కొరతతో కొత్త రాష్ట్రం చీకటిమయం అవుతుంది' అని తెలంగాణ ప్రజలను భయభ్రాంతులను చేసిన రోజు తెలంగాణ ఉద్యమకారుల జ్ఞాపకాల దొంతరలలో ఇంకా తాజాగానే ఉంది! నిజం చెప్పాలంటే, ఆయన ఆ రోజున తన ఉనికి కోసం అట్టహాసంగా చేసిన ఆ ప్రదర్శన వలన ఒకంత మంచి కూడా జరిగింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడగానే యుద్ధ ప్రాతిపదికన చేపట్ట వలసిన కార్యక్రమాల విషయంలో తెలంగాణ విద్యుత్ రంగ పునర్నిర్మాణ కార్యకలాపాలలో పాలుపంచుకునే వాళ్ళందరికీ మరొక్కసారి చేరుకోవలసిన లక్ష్యాలను గుర్తు చేసింది!

నిజమే! తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నా టికి, తెలంగాణ విద్యుత్ రంగ పరిస్థితి అత్యంత దయనీయంగా ఉంది. ప్రభుత్వరంగ సంస్థ జెన్కో ఆధ్వర్యంలో కేవలం 2282.5 మెగా వాట్ల స్థాపిత ధర్మల్ సామర్థ్యం. మరొకవైపు, తెలంగాణ పల్లెలలో ఇళ్ళకు రాత్రి వేళల్లో కూడా కరెంటు కోతలు. తెలంగాణ రైతులకు పూర్తిగా 5 గంటలు కూడా కరెంటు లేని స్థితి. ఇటు హైదరాబాద్ లాంటి రాజధానిలో కూడా పరిశ్రమలకు వారానికి 2 రోజుల పవర్ కట్. ఇళ్ళకు, వాణిజ్య సముదాయాలకు కూడా కరెంటు ఎప్పుడు కట్ అవుతుందో చెప్పలేని స్థితి! అప్పటికి తెలంగాణకు 1670 మెగావాట్ల విద్యుత్తు లోటు ఉంది. ఇవన్నీ కాక, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడగానే, ఆంధ్ర పాలకులు అక్కసుతో 'తెలంగాణ విద్యుత్ ఉత్పత్తి సంస్థలకు ఉన్న విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందాలు చెల్లవు' అని ఏకపక్షంగా తొండి వాదనలు చేసి, కొత్తగా ఏర్పడిన తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని మరింత ఇబ్బందులలోకి నెట్టడం జరిగింది. ఇక్కడ మరొక విషాదం ఏమిటంటే, విద్యుత్ రంగంలో దశాబ్దాలుగా ఆంధ్ర పాలకులు కొనసాగించిన తెలంగాణ వ్యతిరేక పాలసీల పుణ్యమా అని తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి తెలంగాణ విద్యుత్ సంస్థలలో పెత్తనమంతా ఆంధ్ర అధికారుల చేతులలో ఉంది!

రాష్ట్రం ఏర్పడే సమయానికి, తెలంగాణ విద్యుత్ రంగ వాస్తవ

పరిస్థితులు ఇట్లా ఉంటే, బంగారు తెలంగాణ కల సాకారానికి పునాది వేయవలసిన, ఇరుసుగా పని చేయవలసిన బృహత్ బాధ్యత తెలంగాణ విద్యుత్ సంస్థల పైన పడింది. ఒకవైపు తెలంగాణ ఉద్యమ సారథి, రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ఐన కేసిఆర్ తెలంగాణ ప్రజలకు ఇచ్చిన హామీ మేరకు ముందుగా ఇళ్ళకు కోతలు లేని విద్యుత్తుని అందించాలి. పరిశ్రమలకు నిరంతర విద్యుత్తును అందించాలి. ముఖ్యంగా రైతులకు 9 గంటల విద్యుత్తును సరఫరా చేయాలి. ఇవి కాకుండా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రతిష్టాత్మక పథకాలైన మిషన్ భగీరథ, లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టులకు అవసరమైన భారీ విద్యుత్తును సమకూర్చాలి. అందుకు అవసరమైన విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాలకు యుద్ధప్రాతిపదికన ప్రణాళికలు రూపొందించి, ఆయా ప్రాజెక్టులను పూర్తి చేయాలి. అదొక్కటి సరిపోదు- ఆ



విద్యుత్తును అవాంతరాలు లేకుండా సరఫరా చేసేందుకు అవసరమైన విద్యుత్ ప్రసార, పంపిణీ వ్యవస్థలను కూడ యుద్ధప్రాతిపదికన అభివృద్ధి చేయాలి!

రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత తెలంగాణ విద్యుత్ రంగం ఇంతటి అసాధ్యాలను సుసాధ్యం చేసిందా అని ప్రశ్న వేసుకున్నప్పుడు, ఇవాళ రాష్ట్రం

మాత్రమే కాదు భారతదేశం మొత్తం చెప్పే సమాధానం - 'ఈ మూడిళ్ళ కాలంలో తెలంగాణ విద్యుత్ రంగం సాధించిన విజయాలు అపూర్వం, చారిత్రాత్మకం!' తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన ఏడాదిన్నర కాలం లోపలే పల్లెలు, పట్టణాలు అన్న భేదం లేకుండా అన్ని ఇళ్ళకూ, వాణిజ్య సముదాయాలకూ, పరిశ్రమలకూ కోతలు లేని విద్యుత్తును సరఫరా చేస్తున్నాము. అంతేకాదు-రైతులకు 24 గంటల విద్యుత్ సరఫరాకు, త్వరలో ప్రారంభం కాబోయే భారీ లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టులకు అవసరమైన విద్యుత్తు సరఫరాకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి. ఆ మధ్య హైదరాబాద్ కేంద్రంగా జరిగిన ఒక భారీ వ్యాపార వేత్తల సమావేశంలో 'ఈస్ ఆఫ్ దూయింగ్ బిజినెస్'లో తెలంగాణకు టాప్ ర్యాంక్ ఇస్తూ, అందులో ఇక్కడి కోతలు లేని నాణ్యమైన విద్యుత్ సరఫరాకు మొదటి మార్కు ఇచ్చారంటే, తెలంగాణ రాష్ట్రంలో అసతి కాలంలోనే విద్యుత్ రంగం సాధించిన అభివృద్ధిని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

ఇవాళ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి, రాష్ట్రమంత్రివర్గం సైతం తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి విజయంగా తెలంగాణ విద్యుత్ రంగ విజయాన్ని ప్రస్తావిస్తున్న సంగతి అందరికీ తెలుసు. 'తెలంగాణ వస్తే ఏమొస్తది?' అని అమాయకత్వంతోనో, అతితెలివితోనో ప్రశ్నించిన వాళ్ళకు మొదటి

సమాధానంగా రాష్ట్ర విద్యుత్ రంగం పురోగతి నిలిచింది. మరి, తెలంగాణ విద్యుత్ రంగంలో ఇంతటి విజయాలు ఎట్లా సాధ్యమైనవి?

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడుతూనే, సీఎం తన తొలి ప్రాధాన్యతా అంశంగా విద్యుత్ రంగాన్ని ఎంచుకున్నారు. అందుకే, రాష్ట్రం ఏర్పడుతూనే 29 మే, 2014న, తెలంగాణ రాష్ట్ర విద్యుత్ సంస్థలను ఏర్పాటు చేస్తూ మొదటి ఉత్తర్వులు విడుదలైనవి.

అంతేకాదు - సంప్రదాయానికి భిన్నంగా, తెలంగాణ విద్యుత్ సంస్థల సారథిగా విద్యుత్ రంగంలో అత్యంత అనుభవజ్ఞుడైన దేవులపల్లి ప్రభాకరరావుని నియమిస్తూ ఉత్తర్వులు విడుదలైనవి. ఈ నిర్ణయాల తోనే విద్యుత్ రంగం విషయంలో సీఎం దార్శనికత అందరికీ అర్థమయింది. తెలంగాణ విద్యుత్ రంగం మొదట్లోనే సగం విజయం సాధించింది. అంతేకాదు సీఎం మరొక అడుగు ముందుకు వేసి, రాష్ట్ర అభివృద్ధికి సమస్యకు సంబంధించి, తెలంగాణ ఎలక్ట్రిసిటీ ఉద్యోగులపై విశ్వాసంతో, తెలంగాణ విద్యుత్ సంస్థల యాజమాన్యాలకు పూర్తి స్వేచ్ఛను ఇచ్చారు. ఆసతి కాలంలోనే తెలంగాణ విద్యుత్ రంగం సాధించిన ఈ పురోగతి వెనుక, ఉద్యోగుల విభజన, ఆంధ్ర ఉద్యోగులను రిలీవ్ చేయడం వంటి సున్నిత అంశాలలో సీఎం, విద్యుత్ శాఖ మంత్రి, విద్యుత్ సంస్థల సారథి ప్రభాకరరావు తీసుకున్న చొరవ అత్యంత కీలకం! అయితే, వీటన్నింటికన్నా మరొక కీలకమైన అంశం - తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడుతూనే, బంగారు తెలంగాణకు పునాదులు వేయ వలసిన గురుతర బాధ్యత విద్యుత్ రంగ ఉద్యోగులు, ముఖ్యంగా ఎలక్ట్రిసిటీ ఇంజనీర్స్ పైనే ఎక్కువగా ఉందన్న ఎరుకతో, తెలంగాణ విద్యుత్ సంస్థలలోని ఎలక్ట్రిసిటీ ఇంజనీర్స్ ఉద్యమస్పృహతో ఈ మూడేళ్ళ కాలంలో పని చేశారు. మరి ముఖ్యంగా, 2015 జూన్ నెలలో 1250 మంది ఆంధ్ర విద్యుత్ ఉద్యోగులను విధుల నుండి రిలీవ్ చేసి పంపించిన తరువాత, ఆ లోటు తెలియనీయకుండా ఒక్కొక్క తెలంగాణ ఎలక్ట్రిసిటీ ఇంజనీర్, ఇద్దరేసి ఎలక్ట్రిసిటీ ఇంజనీర్స్ పని భారాన్ని కూడా ఓపికతో భరించారు. అందుకే, 2015 డిసెంబర్ కంటా, తెలంగాణ రాష్ట్రం గృహ వాణిజ్య, పారిశ్రామిక రంగాలకు విద్యుత్ కోతలు లేని రాష్ట్రంగా రికార్డ్ నెలకొల్పింది.

ఈ మూడేళ్ళ కాలంలో తెలంగాణ విద్యుత్ రంగం సాధించిన అభివృద్ధిని అంకెలలో వివరిస్తే మరింత అర్థవంతంగా ఉంటుంది. మొదటి పేరాలలో వివరించినట్లు, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి ఒకవైపు కొత్త రాష్ట్ర గృహ, వాణిజ్య, వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక అవసరాలకు తగినంత విద్యుత్ ఉత్పత్తి సామర్థ్యం లేదు. మరొకవైపు, రాష్ట్రం ఏర్పడుతూనే, అమలులో ఉన్న విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందాలు చెల్లవని ఆంధ్ర ప్రభుత్వం, ఆంధ్ర విద్యుత్ సంస్థల యాజమాన్యాలు తొండి ఆటకు తెర లేపినై!

విద్యుత్ సబ్ స్ట్రీషన్లు :

| క్ర.సం. | వోల్టేజి | 02 జూన్ 2014 స్థితి | 30 జూన్ 2017 స్థితి | పురోగతి |
|---------|----------|---------------------|---------------------|---------|
| 1. | 400 కెవి | 6 Nos | 10 Nos | 4 Nos |
| 2. | 220 కెవి | 51 Nos | 70 Nos | 19 Nos |
| 3. | 132 కెవి | 176 Nos | 209 Nos | 33 Nos |
| 4. | 33 కెవి | 2155 Nos | 2588 Nos | 433 Nos |

అందుకే, సీఎం విద్యుత్ ఉత్పత్తి సామర్థ్యం పెంపునకు అన్ని చర్యలనూ వేగంగా చేపట్టారు. అప్పటిదాకా నత్త నడకన సాగుతూ వస్తోన్న వరంగల్-కేటిపిపి విద్యుత్ కేంద్రం పనులను శరవేగంగా పూర్తి చేయడం వలన తెలంగాణకు 600 మెగావాట్ల విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రం అందుబాటులోకి వచ్చింది. మరొక వైపు సింగరేణి ఆధ్వర్యంలోని విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాల పనులను కూడా పరుగులెత్తించడం వలన 1200 మెగావాట్ల సామర్థ్యం కలిగిన 2 యూనిట్లు అందుబాటులోకి వచ్చాయి. 2015లో భారతదేశంలోనే తొలిసారిగా 2000 మెగావాట్ల సౌరవిద్యుత్తు కోసం టెండర్లను పిలిచిన తెలంగాణ విద్యుత్ పంపిణీ సంస్థలు, ఆ ప్రక్రియను విజయవంతంగా పూర్తి చేయడం వలన ఇవాళ తెలంగాణ రాష్ట్రంలో దాదాపు 1500 మెగావాట్ల సౌర విద్యుత్తు అందుబాటులోకి వచ్చింది. ఇది గాక, 100 మెగావాట్ల గాలిమరల విద్యుత్తు అందుబాటులోకి వచ్చింది. జూరాలలో 270 మెగా వాట్ల జల విద్యుత్తు అందుబాటులోకి వచ్చింది. అనూహ్యంగా పెరుగుతోన్న విద్యుత్తు డిమాండ్ ను దృష్టిలో పెట్టుకుని, సీఎం మరొక అడుగు ముందుకు వేసి, పొరుగు రాష్ట్రమైన చత్తీస్ గఢ్ తో 1000 మెగావాట్ల విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందం చేసుకున్నారు. తద్వారా, దేశంలోనే మొట్టమొదటి అంతర్ రాష్ట్ర విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందానికి తెలంగాణ శ్రీకారం చుట్టింది.

పైన వివరించినవన్నీ తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత కొత్తగా అందుబాటులోకి వచ్చిన విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాలకు సంబంధించినవి. ఇవిగాక, రైతులకు 24 గంటల విద్యుత్ సరఫరా అవసరాలు, రాబోయే రెండేళ్లలో అందుబాటులోకి రానున్న ప్రతిష్టాత్మక లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టుల అవసరాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని ఇప్పటికే మరిన్ని విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాల స్థాపనకు సంబంధించిన పనులను కూడా టిఎస్ జెన్ కో ప్రారంభించింది. ముందుగా, కేటిపిఎస్ 7వ ద

విద్యుత్ లైన్లు:

| క్ర.సం. | వోల్టేజి | 02 జూన్ 2014 స్థితి | 30 జూన్ 2017 స్థితి | పురోగతి |
|---------|----------|---------------------|---------------------|------------|
| 1. | 400 కెవి | 1682.65 CKM 2 | 963.65 CKM 1 | 291 CKM |
| 2. | 220 కెవి | 5559.35 CKM | 6504.57CKM | 945.22 CKM |
| 3. | 132 కెవి | 9136.73 CKM | 9727.88 CKM | 591.15 CKM |
| 4. | 33 కెవి | 18474 CKM | 21216 CKM | 2742 CKM |
| 5. | 11 కెవి | 129105 CKM | 143942 CKM | 14837 CKM |
| 6. | LT Lines | 291245 CKM | 306210 CKM | 14965 CKM |

శకు చెందిన 800 మెగావాట్ల ఉత్పత్తి కేంద్రం, 120 మెగావాట్ల పులిచింతల జల విద్యుత్ కేంద్రాలు అందుబాటులోకి వస్తాయి. అనేక భగీరథ ప్రయత్నాల అనంతరం పనులు ప్రారంభమైన భద్రాద్రి పవర్ ప్లాంట్ 1080 (4x270 మె వా) మెగా వాట్ల విద్యుత్తు వచ్చే ఏడాది అందు బాటు లోకి రానున్నది. యాదాద్రి కేంద్రంగా ప్రారంభించిన 4000 మెగావాట్ల (5x800 మెవా) కేంద్రం వద్ద పనులు కొన సాగుతున్నాయి. ఇవి కాకుండా, సింగరేణి మరొక 800 మెగా వాట్ల విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేయబోతున్నది. ఇక రామగుండం లోని ఎన్టిపిసి ఇప్పటికే 1600 మెగావాట్ల (2x 800 మెవా) ఉత్పత్తి యూనిట్లకు చెందిన పనులను మొదలు పెట్టింది.

మొత్తంగా, ఈ కొత్త విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాల పనులన్నీ పూర్తయితే త్వరలో తెలంగాణ రాష్ట్రం 'మిగులు విద్యుత్తు రాష్ట్రం'గా అవతరించబోతున్నది. ఇది, మహాన్నత తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో మన ముఖ్యమంత్రి కల... తెలంగాణ ప్రజల కల!



ఇదంతా తెలంగాణ విద్యుత్ రంగ అభివృద్ధికి సంబంధించిన ఒక పార్శ్వం మాత్రమే!

తెలంగాణ విద్యుత్ ప్రసార (౧), పంపిణీ (౨) సంస్థలు సమాంతరంగా, పెరిగిన, పెరుగుతోన్న విద్యుత్ డిమాండ్ ను తట్టుకోవడానికి అవసరమైన వ్యవస్థలను గణనీయంగా విస్తరించాయి. ఈ ప్రసార, పంపిణీ వ్యవస్థల విస్తరణ ఎంత శరవేగంగా జరిగినదో అర్థం కావాలంటే, ఈ మూడేళ్ళ కాలంలో తెలంగాణలో అనూహ్యంగా పెరిగిన

డిమాండ్ను పరిశీలించాలి.

జూన్ 6, 2014న తెలంగాణలో 5661 మెగావాట్లుగా నమోదైన డిమాండ్ 31 మార్చి 2017న 9191 మెగావాట్లుగా నమోదైనది. అంటే, దాదాపు 40% మేర డిమాండ్ పెరిగింది. మరింత వివరంగా చెప్పాలంటే, జూన్ 6, 2014 న తెలంగాణ రాష్ట్రం మొత్తం 128 మిలియన్ యూనిట్ల విద్యుత్తుని వినియోగిస్తే, 31 మార్చి 2017న, దాదాపు 190 మిలియన్ యూనిట్ల విద్యుత్తుని వినియోగించింది.

తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి గృహ విద్యుత్ వినియోగదారులు 81 లక్షలు ఉంటే, ఇప్పుడు 98 లక్షలు. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి వ్యవసాయ విద్యుత్ వినియోగదారులు 19 లక్షలు ఉంటే, ఇప్పుడు 22 లక్షలు. ఏ రాష్ట్ర విద్యుత్ వినియోగ సూచీనే మొదటి ప్రాతిపదిక అని ఆర్థికవేత్తలు చెప్పే విషయాన్ని మనం ఇక్కడ గుర్తు చేసుకోవాలి!

పెరిగిన విద్యుత్తు డిమాండ్ను అవాంతరాలు లేకుండా వినియోగదారులకు అందించడంలో ప్రసార, పంపిణీ

వ్యవస్థల పాత్ర చాలా కీలకం.

(ఈ మూడేళ్ళ కాలంలో తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రసార, పంపిణీ వ్యవస్థల పురోగతిని చార్టులలో చూడవచ్చు.)

- ఎస్. శివాజీ

మొబైల్: 9490153145

మెయిల్: teeahyd2006@gmail.com



మలిదశ ఉద్యమంతో రచయితలు వెలుగులోకి

'నేనూ.. ఉన్నానని' చెప్పుకొనే పరిస్థితి లేకపోవడం వల్లే తెలంగాణ సాహితీవేత్తలు అన్ని రకాలుగా వెనుకబడ్డారని, తమను తాము ఆవిష్కరించుకోలేక పోయారని తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షుడు నందిని సిధారెడ్డి అన్నారు. కానీ ఎందరో కథకులు, కవులను మలిదశ ఉద్యమం వెలుగులోకి తీసుకొచ్చిందని పేర్కొన్నారు. మంజీరా రచయితల సంఘం (మరసం), భాషా సాంస్కృతిక శాఖల ఆధ్వర్యంలో డా.ఎం. అయోధ్యారెడ్డి రచించిన 'ఆహార యాత్ర' కథల సంపుటి ఆవిష్కరణ సభ రవీంద్రభారతిలో జరిగింది. ఆవిష్కర్త నందిని సిధారెడ్డి మాట్లాడుతూ.. నిన్న కథంటే ఒక్క విప్లవ కథే అనుకున్న దశ నుంచి జీవితంలోని అన్ని దశలను అనుభవాలగా ఆవిష్కరించే దశ వచ్చిందన్నారు. మలిదశ ఉద్యమంలో చాలా కోణాలు దర్శించే అవకాశం కలిగిందన్నారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కార స్వీకర్త ప్రముఖ కవి కె. శివారెడ్డి అధ్యక్షోపన్యాసం చేస్తూ.. గడిచిన కాలం ఆనందంగా అనిపించిన.. భవిష్యత్తే కొంత ఆందోళనకు గురి చేస్తుందన్నారు. రాష్ట్రం వచ్చిన తరువాత సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం, పునర్ నిర్మాణం జరుగుతోందని అన్నారు. సభలో సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ, ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు సుధామ, ప్రముఖ కవి కందుకూరి శ్రీరాములు, ప్రముఖ కవి దేవిప్రియ, నాళేశ్వరం శంకరం అభినందనలు తెలిపారు.

అన్నదాతకు అండగా ఉండేవాడే కవి

అన్నదాతకు అండగా ఉండేవాడే కవి అని తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ రాష్ట్ర చైర్మన్ నందిని సిధారెడ్డి అన్నారు. ఉద్యమ సమయంలో విచ్చిన్నమైన మానవ సంబంధాలను తిరిగి కాపాడుకోవాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. సుందరయ్య కళానిలయంలో డా.దామెర రాములు రచించిన భిన్నకాలం పుస్తకాన్ని ఆయన ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ.. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాటి నుంచి కవి దామెర రాములు అన్ని అంశాల్లోనూ తన కవిత్వాన్ని సమాజానికి అందించారన్నారు. విచ్చిన్నమైన మానవ మూలాలను చికిత్స చేసుకోవాల్సిన అవసరముందన్నారు. బి.నర్సింగరావు, కె.శివారెడ్డి, డా.అమ్మంగి వేణుగోపాల్, థింసా, డా.వినుగు నర్సింహారెడ్డి తదితరులు మాట్లాడారు.

బృహత్ శిలా సమాధుల వద్ద శిలారూపాలు

(గత సంచిక తరువాయి)

మరణించిన వారి ఆత్మలు తాము నిలబెట్టిన రాతి లేదా చెక్క స్తంభాల్లో ఉంటాయని గిరిజనులు విశ్వసించడాన్ని పైన పేర్కొన్న వారి ఆచార వ్యవహారాలు తెలియజేస్తాయి. ఈ స్తంభాలకు పూజలు చేస్తారు, బలులిస్తారు. ఆత్మలు గనుక సంతృప్తి చెందితే అవి వరాలు ఇస్తాయి, అదే సమయంలో అవి గనుక అసంతృప్తి చెందితే హాని చేస్తాయని వారు విశ్వసిస్తారు.

తమిళనాడు లోని మొట్టూరు వద్ద ఒక మెగాలిథిక్ సైట్ కు చేరువలో 'తల లేని' శిలారూపం గమనించబడింది.

స్థానికులు ఆ మెగాలిథ్ సైట్ ను 'వలియార్ వడు' (వలియార్ ఇల్లు) అని, ఆ శిలారూపాన్ని 'వలియార్ దైవమ్' అని అంటారు. స్థానికంగా ఒక ఆసక్తిదాయక విశ్వాసం కొనసాగుతోంది. దాని ప్రకారం, అక్కడ ఒకప్పుడు వలియార్లు ఉండేవారు. వారు 10 నుంచి 15 సెం.మీ. పొడవు ఉంటారు. నేలను దున్నేందుకు వారు కుండేళ్ళను ఉపయోగించేవారు. ఒక సందర్భంలో నిప్పుల వాస కురువనుందని వారికి ముందుగానే తెలుస్తుంది. వారు గనుక అక్కడే ఉంటే మరణిస్తారు. దీంతో, వారు ఆ స్థలాన్ని వదిలివెళ్ళేందుకు నిశ్చయించుకుంటారు. తమ వెంట రావాల్సిందిగా తమ దేవుడిని కోరుతారు. దైవం అందుకు నిరాకరించడంతో తల నరికి తమ వెంట తీసుకెళ్తారు. అందుకే ఆ శిలారూపం తల లేనిదిగా మా రింది. (ఆ శిలారూపం ఫోటో చూస్తే, ఇతర స్థలాల్లోని శిలారూపాలతో పోలిస్తే, అదేమీ 'తల లేని' శిలారూపం కాదని తెలుస్తుంది). అయితే, ఈ విధమైన శిలారూపాలను కొన్ని తెగల వారు తమ దైవంగా భావిస్తున్నట్లు ఈ సంప్రదాయం సూచిస్తోంది.



సవర్ణ (ఒడిషా రాష్ట్రం కొరాపుట్, గంజాం జిల్లా) మరణించిన వారిని దహనం చేసిన చోట లేదా వారి ఎముకలు పూడ్చిపెట్టిన చోట సూక్ష్మరూపంలో (మినియేచర్) గుడిసె లాంటిది నిర్మిస్తారు. గౌర్ కార్యక్రమం పూర్తయ్యే వరకు, ఆత్మకు తోడుగా ఉండేందుకు చెక్క

బొమ్మలను వారు అందులో ఉంచుతారు. గమనించాల్సిన అంశం ఏమిటంటే, ఆ 'ఆత్మ గృహం' గనుక మరణించిన స్త్రీకి సంబంధించిన దైతే, అందులో స్త్రీల బొమ్మలు ఉంచుతారు. గౌర్ కార్యక్రమంలో ఆ గ్రామానికి చెందిన యావత్ ప్రజానీకం లేదా కొన్ని గ్రామాల ప్రజలు పాల్గొంటారు. మరణించిన వారిని సూచించేలా స్తంభాలను పాతి పెడుతారు. చనిపోయిన వారు పాతాళలోకం చేరుకుంటారనేది వారి విశ్వాసం. అందుకే గౌర్ కార్యక్రమంలో వారు ఆ రాళ్ళను నీళ్ళతో కడుగుతారు. అలా చేస్తే పాతాళ లోకంలో వారు స్నానం చేసినట్లు వుతుందని విశ్వసిస్తారు. నూనె, పసుపులను ఈ సందర్భంగా ఉపయోగిస్తారు. వాటితో వారు అభిషిక్తులవుతారని, గౌర్ సందర్భంగా వేటిని అర్పిస్తే అవి నేరుగా పాతాళలోకంలో ఉండే వారికి చేరుతాయని విశ్వసిస్తారు.

చెక్క, రాతి స్తంభాలు ప్రధానంగా పూర్వీకులకు ప్రాతినిధ్యం వహించేవని పైన పేర్కొన్న గిరిజన ఆచార వ్యవహారాలు, సంప్రదాయాలు సూచిస్తున్నాయి. మొట్టూరు ఒక్క చోట మాత్రమే స్థానికులు ఆ శిలారూపాన్ని దైవానికి ప్రాతినిధ్యం వహించేదిగా చూస్తున్నారు. స్త్రీత్వ లక్షణాలున్న శిలారూపాలు గణించిన కుటుంబ సభ్యులాలిని సూచించే విగా భావించవచ్చు.

ఆగ్నేయాసియాలోని వాటితో పోలికలు

దక్షిణ భారతదేశ, ఆగ్నేయాసియా మెగాలిథ్ కట్టడాల మధ్య కొన్ని పోలికలున్నాయి. దక్షిణ భారతదేశ బృహత్ శిలారూపాలు, ఆగ్నేయాసియా ఇసుప యుగం నాటి శిలారూపాల మధ్య పోలికలకు సంబంధించి ఆధారాలు ఇప్పుడు లభ్యమవుతున్నాయి. ఉదాహరణకు ఖమ్మం, వరంగల్, నెల్లూరు జిల్లాల్లోని శిలారూపాలతో జావా ప్రాంత శిలారూపాలకు సన్నిహిత పోలికలున్నాయి. ఈ పోలికలను మరింత విస్తృతం చేసేందుకు తదుపరి పరిశోధనలు అవసరం.

ముగింపు

దక్షిణ భారతదేశంలో బృహత్ శిలా సమాధుల కాలం నాటి ఆరంభకాలపు రాతిని తొలిచే సంప్రదాయం ప్రకారం నెల కొల్చబడిన శిలారూపాలు ఎంతో సాధారణంగా, రూపంలో అబ్స్ట్రాక్ట్ గా ఉండినవి. వాటిని చెక్కిన వారు అత్యంత సాధారణ ప్రతీక రూపంలో మనిషికి ప్రాతినిధ్యం వహించేలా వాటిని చెక్కారు. కొన్ని నిర్దిష్ట తెగల్లోని ఆచార వ్యవహారాలను ఇవి సూచించడంతో పాటుగా భారత ఉపఖండంలో, వెలుపలా కాంటాక్ట్ జోన్స్ ను అర్థం చేసుకునేందుకు తోడ్పడుతాయి.

కె.పి.రావు, మొబైల్: 9440375303

మెయిల్ : drkprao@gmail.com



ఆన్లైన్ ద్వారా చందా చెల్లింపు

దక్కన్ ల్యాండ్ బ్యాంకు ఖాతా వివరాలు

Name : DECCAN LAND
 Kotak Account No: 7111218829
 Bank : KOTAK MAHINDRA BANK
 IFSC Code : KKBK0000555
 Branch Code : 000555
 MICR Code : 500485007

నిజమైన ప్రజాసేవకులు తెలంగాణ ఉద్యోగులే...

ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఆవిర్భావం 1956, నవంబర్ ఒకటి అయితే అంతకు ముందు హైదరాబాద్ దక్కన్ స్టేట్లో నిజాం వారసుడు మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పాలనలో అన్ని స్థాయిల్లోని ఉద్యోగులు ఒకే గోడుగు క్రింద సర్కారీ ములాజిమ్ యూనియన్లో పని చేసేవారు. తదుపరి 1946లో ఉద్యోగుల సంఘానికి ఒక బైలాను తయారు చేసుకొని 'హైదరాబాద్ స్టేట్ గవర్నమెంట్ ఎంప్లాయిస్ సెంట్రల్ యూనియన్'గా ఏర్పాటుచేసుకున్నారు. ఉద్యోగుల సమస్యల పరిష్కారం కోసం పనిచేస్తూ, ఒక చారిత్రాత్మక సందర్భంలో తెలంగాణ నాన్ గెజిటెడ్ ఆఫీసర్స్ యూనియన్ గా రూపొందుకొని తన పేరులోనే తెలంగాణను ఒక భాగంగా చేసుకుని తెలంగాణ ఉద్యోగులు ప్రజల్లో భాగమే అని భావించి తెలంగాణ ఆకాంక్షల కోసం పనిచేస్తూ ఉన్న ఏకైక సంఘం టీఎన్టీవోల సంఘం మాత్రమే. అప్పట్లో దానికి నిజాం ప్రభువు తన ఫర్మానా ద్వారా గుర్తింపును కూడా ఇచ్చారు. రాష్ట్రాల పునర్ వ్యవస్థీకరణ కమిటీ ఫజల్ అలీ నేతృత్వంలో తెలుగు మాట్లాడే వారికి ఒకే రాష్ట్రం ఉండాలని హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని అప్పటి సర్కార్ జిల్లాలను, రాయలసీమ జిల్లాతో కలిపి ఉమ్మడి రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని ప్రతిపాదిస్తే 'సర్కారీ ములాజిమ్ యూనియన్' ప్రజల కోణంలో ఆలోచించి భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాలకు వ్యతిరేకంగా ఫజల్ అలీ కమిషన్ కు ప్రతిపాదనలు పెట్టి నిరసన తెలిపిన ఘనత ఈ ప్రాంత ఉద్యోగులకే దక్కింది. అప్పటికే, ఉత్తరాది రాష్ట్రాల నుండి, పూర్వం మద్రాసు రాష్ట్రాల్లోని సర్కారు జిల్లాల ఉద్యోగులను నైపుణ్యం కలవారుగా భావించి నిజాం తన రాజ్యంలోకి వారిని తీసుకురావడం వల్ల తమ ప్రాంతం వారికి ఉద్యోగ అవకాశాల్లో వెనకబడుతారని నిరసన వ్యక్తం చేయడంలో ఉద్యోగ సంఘ పాత్ర మరవలేనిది.



తదుపరి పరిణామాల్లో తెలుగు మాట్లాడే వారందరూ ఒకే రాష్ట్రంగా ఉండాలని బుర్గుల రామకృష్ణారావు ప్రభుత్వాన్ని బుజ్జగించి, తప్పుదోవ పట్టించి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయించడం ఒక విద్రోహ చర్యగానే తెలంగాణ ఉద్యోగులు భావిస్తూ వచ్చారు. అందుకు నిదర్శనం నిజాం స్టేట్లో ఉండే తమ జీతభత్యాలు, కర్పూలు కేంద్రంగా ఉన్న సీమాంధ్ర ఉద్యోగుల జీతభత్యాలు కంటే ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో తమ వేతనాలు తగ్గించుకొని పనిచేసే పరిస్థితికి వచ్చారు. ఒక పక్క తెలంగాణ ప్రాంత ఉద్యోగాలు క్రమంగా కొల్లగొట్టడం, జీతభత్యాలు తగ్గించడం, నీళ్ళు, నిధులు, నియామకాల్లో తెలంగాణకు జరుగుతున్న అన్యాయాలను గమనిస్తున్న తెలంగాణ ఉద్యోగులు అనేక సందర్భాల్లో తమ నిరసనను తెలియ జేయడం జరిగింది. ఈ పరిణామ క్రమంలోనే ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ఉమ్మడి సర్వీసు రూల్సును, ఉమ్మడి వేతన స్కేలులను రూపొందించడం జరిగింది. అనేక నష్టాలు తెలంగాణ ప్రాంతానికి జరిగాయి కనుకనే తెలంగాణ భూభాగంగా

'తెలంగాణ ఎన్టీవోల సంఘం' పని చేయాలని ఎట్టి పరిస్థితుల్లో తెలంగాణను తన నుదుటి నుండి తుడిపి వేయకుండా ఉద్యోగుల ఆక్షాంక్షలకు అనుగుణంగా పనిచేసిన సంఘం టీఎన్టీవోల సంఘం. ఏదో నిజాం పాలనలో ముస్లిం మైనారిటీ వర్గానికి చెందిన అబ్దుల్ గఫార్ హైదరాబాద్ సర్కారీ ములాజిమ్ యూనియన్ కు అధ్యక్షుడిగా ఉండగా -తదనంతరం ఎందరో మహానుభావులు 'టీఎన్టీవో' సంఘానికి తమదైన శైలిలో నాయకత్వం వహించి ఉద్యోగులకు సేవలు అందించారు. అందులో ఒక్కొక్కరిదీ ఒక ప్రత్యేకమైన శైలి.

ముఖ్యంగా కె.ఆర్.అమోస్ (1967-1971) నాయకత్వంలో 1969లో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం జరగడం ఒక గొప్ప చారిత్రాత్మక పోరాటం. ప్రజల ఆకాంక్షలే ఎజెండాగా, ఉద్యోగుల సమస్యలు కూడా ప్రత్యేక రాష్ట్రంలోనే పరిష్కరించబడతాయని భావించి ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటు తీర్మానం చేసి అప్పటి ప్రభుత్వంపై పోరాడిన వీరుడు. 1969లో జై తెలంగాణ ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించినందుకు ఆయనను డిస్మిస్ చేసినప్పటికీ చలింపక ఉద్యమాన్ని నడిపించిన నాయకుడు కె.ఆర్. అమోస్. ఆయనను అక్కణ్ చేర్చుకుని కుటుంబాన్ని ఆదుకుని కాపాడుకున్న ఉద్యోగులు తెలంగాణ వాళ్లే.

1969 ఉద్యమం తరువాత విద్యా ఉద్యోగాల్లో స్థానికులకు రక్షణలు కల్పిస్తూ ఆరు సూత్రాల పథకంను తెచ్చి, తదుపరి రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులను తీసుకురావడం ఒక పరిణామక్రమం...

కె.ఆర్. అమోస్ తదుపరి అధ్యక్షులుగా కె.రామకృష్ణారెడ్డి నేతృత్వంలో ఈ సంఘం జయభారత్ రెడ్డి కమిషన్ కు నివేదికలు యిచ్చి తెలంగాణ ప్రాంతంలోని స్థానికేతరులను పంపించాలని డిమాండ్ చేస్తూ నిరసన తెలిపింది. తెలంగాణ ప్రాంతంలో స్థానికేతర ఉద్యోగులు 58,952 మంది ఉన్నట్లుగా గుర్తించిన ఐఎఎస్ అధికారిగా తెలంగాణ ప్రజల గుర్తింపు పొందినవారు జయభారత్ రెడ్డి. ఆ నివేదిక తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఒక ఊపిరి అయ్యిందే తప్ప ఒక్క ఆంధ్రా ఉద్యోగిని కూడా తెలంగాణ నుండి పంపించలేకపోయింది. తదుపరి అధ్యక్షులు ఎన్. మోహన్ రావు. మార్కెటింగ్ శాఖలో ఉద్యోగిగా ఉన్న తన అప్పటి ముఖ్యమంత్రి మర్రి చెన్నారెడ్డినే ప్రశ్నించిన ధీరుడు. '369 తెలంగాణ అమరవీరుల త్యాగాల సాక్షిగా మీరు ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు' అని గుర్తుచేస్తూ ప్రశ్నించిన నేత.

టీఎన్టీవో సంఘానికి ఒక ప్రత్యేక గుర్తింపును తెచ్చిన నేత స్వామినాథం. రెండు దశాబ్దాలకు పైగా తెలంగాణ ఉద్యోగుల హక్కుల కోసం పోరాడిన నేత. ముఖ్యంగా సీమాంధ్రులు, తెలంగాణ ప్రాంత ఉద్యోగాలు కొల్లగొడుతున్న తీరును ప్రశ్నించి అప్పటి ఎన్.టి.ఆర్. ప్రభుత్వంతో 1985లో 610 జీవోను సాధించి సీమాంధ్ర ఉద్యోగులను వారి వారి స్వస్థలాలకు పంపించాలని డిమాండు చేసిన నేత. రెండు

దశాబ్దాలపాటు ఆ జీవో అమలుకాకపోవడంతో ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి 610 జీవో ప్రధాన భూమిక అయింది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ చేయడం మాత్రమే కాకుండా, ఉద్యోగులు జీతభత్యాలు, సర్వీసు నిబంధనలపై కూడా పోరాడారు. రిటైర్మెంట్ వయస్సును 58 ఏళ్ళ నుండి 55కు తగ్గించినప్పుడు ఉద్యోగ వ్యతిరేక విధానాలను ఎండగట్టి చారిత్రాత్మక 1983, 1986 ఎన్టీవోల సమ్మెకు మద్దతును తెలిపారు. అప్పటి ఎన్.టి.ఆర్. ప్రభుత్వాన్ని గడగడలాడించి చివరకు భర్తరఫ్ఫకు గురి అయినప్పటికీ చలించకపోవడంతో ప్రభుత్వమే దిగివచ్చి భర్తరఫ్ఫను రద్దు చేసి తిరిగి విధుల్లోకి తీసుకున్న చారిత్రక సందర్భం ఉద్యోగుల చైతన్యానికి నిదర్శనం.

ఇంతటి వైవిధ్యమైన సందర్భం అయినప్పటికీ 1985 నుండి 2006 వరకు దాదాపు రెండు దశాబ్దాల పాటు తెలంగాణ నినాదం కొంత వెనుకబడటం గమనించదగ్గదే. ప్రధానంగా అప్పటి సమైక్య పాలకులు ఉద్యోగ వ్యతిరేక విధానాలు అవలంబించి ఏపిఎన్డబ్ల్యుఎన్ లాంటి యాంత్రీకరణ పద్ధతులతో ఉద్యోగులను తగ్గించడం, కాంట్రాక్టు, ఔట్ సోర్సింగ్ ఉద్యోగులను సృష్టించడం, పె న్షన్ ను తగ్గించేదిశలో సి.పి.ఎస్. వ్య వస్థను తేవడం, ప్రభుత్వ శాఖల్లో ఖాళీ లను భర్తీ చేయకుండా పని ఒత్తిడిని పెంచడం, ఉద్యోగులకు రావల్సిన అనేక రాయితీలకు కోత పెట్టడం, సకాలంలో వే తన సవరణ కమిటీలను ఏర్పరచకపోవడం లాంటి అనేక సమస్యలను సృష్టించడంతో తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో తెలంగాణ ఉద్యోగులు, ఆంధ్రప్రదేశ్ బ్యారన్లుగా కలిగియున్న సంఘాలతో జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీలను ఏర్పాటు చేసుకొని ఐక్యఉద్యమాల చేయాల్సి రావడం వల్ల దాదాపు రెండు దశాబ్దాలు తెలంగాణ అంశం కొంత వెనక్కి నెట్టేయబడింది. ఇదే కాలంలో తెలంగాణ ఉద్యోగులకే కాకుండా ప్రజలకు సంబంధించిన అనేక అంశాల్లో సీమాంధ్ర పె త్తందార్లు యధేచ్ఛగా దోపిడి చేయడం గమనించాల్సిన అంశం.



1985లో విడుదలైన 610 జీవో అమలుకాక 15 సంవత్సరాలు అవుతున్న రోజులలో గిర్గానీ కమిటీ లాంటి వాళ్లు నిజానికి అనేక విధాలుగా తెలంగాణకు అన్యాయం జరిగినవి అని చెప్పిన నేపథ్యంలో అనేక ప్రజాసంఘాలు తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఊపిరి లూడుతున్న సమయం. 2001లో తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి ఆవిర్భావం. తెలంగాణ ఉద్యోగ సంఘాలు ఐక్య ఉద్యమాలవల్ల కొన్ని రాయితీలను సాధించుకున్నప్పటికీ తమ ప్రాంత ప్రజల బలమైన ఆకాంక్ష తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర నినాదాన్ని ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్ళి ఉద్యోగులను అందులో పాత్రధారులుగా చేయాలనే సంకల్పంతో అప్పటి టీఎన్టీవో రాష్ట్ర అధ్యక్షులు డి.సుధాకర్, ప్రధాన కార్యదర్శి కె. స్వామిగౌడ్ నేతృత్వంలో తెలంగాణ వ్యాప్తంగా 610 జీవో అవగాహన సదస్సుల పేరు మీద మొత్తం అన్ని జిల్లా కేంద్రాలలో ఉద్యోగులను కదిలించడం జరిగింది. ఆ కదలికలతో అచేతనంగా ఉన్న రాజకీయనేతలు కూడా చైతన్య

వంతమై ఉద్యమదిశగా ఆలోచించడం మొదలైంది. తర్వాత కనక మామిడి స్వామి గౌడ్ అధ్యక్షుడిగా, దేవిప్రసాద్ రావు ప్రధాన కార్యదర్శిగా టీఎన్టీవో సంఘానికి నాయకత్వం వహించినప్పటి నుండి ఉద్యోగులు తెలంగాణ ఉద్యమంలో క్రియాశీలకంగా పనిచేయడం ప్రారంభించారు. 2009 అక్టోబర్ లో 'హైదరాబాద్ ప్రీజోన్' అని సుప్రీంకోర్టు యిచ్చిన ఉత్తర్వులను సవాలు చేస్తూ 'ప్రీ జోన్ కాదురా - హైదరాబాద్ మాదిరా' అంటూ అసెంబ్లీ వరకు తెలంగాణ ఉద్యోగుల ర్యాలీ మొత్తం ఉద్యమానికే మైలురాయి. ప్రీజోన్ ఉద్యమంలో భాగంగా సిద్దిపేట ఉద్యోగ గర్జన-కె.సి.ఆర్ ఆమరణ నిరాహార దీక్ష, సహాయ నిరాకరణ, సకల జనుల సమ్మె, సడక్ బంద్, మిలినియం మార్చ్, సకలజనభేరి లాంటి అనేక పోరాటరూపాలను జెపిసి ద్వారా ప్రజల ముందుకు తీసుకు రావడం, కోదండ రాం చైర్మన్ గా కె. స్వామిగౌడ్ ఉద్యోగ సంఘాల జెపిసి నేతృత్వంలో కన్వీనర్ గా, వివిధ రాజకీయ పార్టీలు భాగస్వాములుగా తెలంగాణ రాజకీయ జెపిసి ఏర్పాటుతో ఉద్యమం తీరుతెన్నులే మారిన తీరు మనం స్పష్టంగా గమనించాం.

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంపై కూడా సమైక్య రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల అనేక నిర్బంధాలు, నల్ల చట్టాలు, జీఓ 177 లాంటివి ప్రయోగించాయి. ఉద్యమ నాయకులైన స్వామిగౌడ్, దేవీ ప్రసాద్ తదితరులపై తప్పుడు కేసులు, రాజద్రోహం లాంటి అనేక కుట్రలతో ఉద్యమాన్ని అణచాలని చూశాయి. వాటన్నింటిని ఎదుర్కొని ఉద్యోగులు ఉద్యమంలో నిలవడం నిజంగా సాహసోపేతమైన చర్య. ఈ ఉద్యమంలో పది జిల్లాలకు చెందిన ఉద్యోగ సంఘాల నాయకులు, హెచ్.ఓ.డి.లలో, సెక్రటేరియట్ లలో ఉద్యోగులు అనేక నిర్బంధాలను పక్కనపెట్టి ఉద్యమంలో పాల్గొని తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనకు అలుపెరు గని పోరాటం చేసినారు. ఇటు తెలంగాణ ఉద్యమం, మరోవైపు ఉద్యోగుల పిఆర్ సి సమస్యలు. ఈ నేపథ్యంలో 9వ పిఆర్ సి సాధన ఒక గొప్ప చారిత్రాత్మక ఘట్టం. ఉద్యోగులకు 39% ఫిట్ మెంట్ తో పి.ఆర్.సి. సాధించుకోవడం జరిగింది. తదుపరి ఆటోమేటిక్ అడ్వాన్స్ స్కీంను సాధించుకోవడం, హెచ్.ఆర్.ఏ. పెంచుకోవడం లాంటివి 9వ పిఆర్ సి లో సాధించుకున్న విజయాలు. అంతేకాదు పెన్షనరీలకు గ్రాట్యుటీటీ డి.ఎ.లను కూడా కలుపుతూ తీసుకోవడం కూడా ఉద్యోగుల కోణంలో అభినందించదగ్గ పరిణామం.

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఉన్న ఉద్యోగులు 10వ పి ఆర్ సి కోసం కూడా అప్పటి కిరణ్ కుమార్ రెడ్డి ప్రభుత్వంతో కొట్లాడి 27% ఐ.ఆర్.తో ఉద్యోగులకు కొంత ఆర్థికపరమైన వెసులు బాటును కలిగించారు.

'జీతం కోసం పి.ఆర్.సి-జీవితం కోసం తెలంగాణ' అని ఉద్యోగ సంఘాలన్నింటిని ఏకం చేసి తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని పతాక స్థాయికి తీసుకుపోయిన టీఎన్టీవో నేతలు స్వామిగౌడ్, దేవిప్రసాద్ రావు

ఉద్యోగుల మధ్యలోనే కాకుండా యావత్ తెలంగాణ సమాజంలో ఈ సంఘానికి ఒక మంచి గుర్తింపును తెచ్చారు. ముఖ్యంగా కేసీఆర్ ఆమరణ నిరాహారదీక్ష డిసెంబర్ 9 ప్రకటన, తదుపరి వెనక్కి తీసుకున్న తీరు, తెలంగాణ వ్యతిరేక శక్తుల కుట్రలను భగ్నం చేయడంలో తెలంగాణ ఉద్యోగ సంఘాల తీరు, 2009 నుండి 2014 తెలంగాణ రాష్ట్ర బిల్లును పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టే వరకు ఎంతో పోరాటం చేశారు. ఉద్యోగుల పోరాటాల చరిత్రలో ఆ 5 సంవత్సరాల కాలం సుపర్నాక్షరాలతో లిఖించదగ్గ పరిణామం. ఎన్నో పోరాటాలు, ఆత్మ బలి దానాలు, సమ్మెలు చేసినప్పటికీ లాభం లేకపోవడంతో, 42 రోజుల సకలజనుల సమ్మె జరగడం, అందులో ఉద్యోగుల చైతన్యంతో భాగస్వామ్యం అవ్వడం మొత్తం తెలంగాణ ఉద్యమానికే వన్నె తెచ్చిన అంశం. ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రికే జీతం రాకుండా ఆపిన పోరాటం 'సకల జనుల సమ్మె'. ఆ పోరాటాల ఫలితమే తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావం. జూన్ 2, 2014న మన రాష్ట్రం ఏర్పడింది. మన పాలకులతో నడుపుకుంటున్న ఒక చిరకాల స్వప్నం నెరవేరిన ఘట్టం. తెలంగాణ ఉద్యోగుల సంఘం కేవలం తమ జీతం కోసమో, డివిల కోసమో కాదు... యావత్ తెలంగాణ సమాజం బాగు కోసం తపించి, వాటిని సాకరం చేసుకోవడం కోసం పని చేసింది. భవిష్యత్లో ప్రజలకు నిజమైన సేవకులుగా మిగిలేది కూడా తెలంగాణ ఉద్యోగులే.

మరి తెలంగాణ రాష్ట్రం సిద్ధించిన తర్వాత ఉద్యోగులు, వారి సంఘాల పాత్ర ప్రశ్నార్థకమా? తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావంతోనే ఉద్యోగుల సమస్యలు పరిష్కారం అయ్యాయా అంటే, ఉద్యోగ వ్యవస్థ ఉన్నంతవరకు ఉద్యోగ సంఘాల పాత్ర ఉంటుంది. ఉద్యోగులందరికీ తెలంగాణ ఇంక్రి మెంటు కెసీఆర్ ప్రకటించడం- 43% ఫిట్ మెంట్ తో 10వ పి.ఆర్.సి.ని అమలు చేయడం, 9 నెలల పి.ఆర్.సి బకాయిలు చెల్లింపు ఉద్యోగులు ఆనందించే గొప్ప నిర్ణయాలే. రాష్ట్రం ఏర్పడ్డ తర్వాత ముఖ్యంగా రాష్ట్ర స్థాయి ఉద్యోగుల విభజన కోసం ఏర్పాటు చేసిన కమల్ నాథన్ కమిటీ ద్వారా లోపభూయిష్టంగా జరిగిన విభజన వల్ల తెలంగాణ ఉద్యోగులకు అన్యాయం జరిగింది. దాని ఫలితమే యింకా 1200 మంది తెలంగాణ బిడ్డలు ఆంధ్రప్రదేశ్ లో గత మూడేళ్ళుగా పనిచేస్తున్నారు. అట్లనే సుమారు 2000 మంది ఆంధ్ర ఉద్యోగులు అక్రమంగా ఆప్స్ ల పేరుమీద తెలంగాణలో కొనసాగుతున్నారు. ఆంధ్రలో పని చేస్తున్న తెలంగాణ ఉద్యోగులను తెలంగాణకు తేవాల్సిన అంశం ప్రభుత్వంతో చర్చించి పరిష్కరించుకోవాలి ఉంది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ఉద్యోగ సంఘాల ప్రాధాన్యం పెరిగింది. ప్రజా సంక్షేమ కార్యక్రమాలలో ఉద్యోగుల భాగస్వామ్యం పెరిగింది.

ఉద్యోగులకు ఉచిత ఆరోగ్య కార్డులు మంజూరు చేయడం హర్షణీయమే. అమలులో ఇంకా సేవలు విస్తరించాలి. కాంట్రీబ్యూటర్ పెన్షన్ విధానం రద్దు చేసి వారికి గ్రాంట్యుటీనీ అమలు చేయాల్సి ఉంది. ప్రభుత్వ



శాఖల్లో ఉన్న ఖాళీలు భర్తీ చేయించుకోవాలి ఉంది. అట్లనే పెన్షన్ నర్ల సమస్యలు పరిష్కరించుకోవాలి. ముఖ్యంగా 1.7. 2018 నుండి 11వ పి.ఆర్.సి.ని తెలంగాణ ఉద్యోగులకు ప్రకటించుకుని మెరుగైన ఫిట్ మెంట్ తో వేతనాలను పొందాల్సి ఉంది. అంతే కాదు, 2016 దసరా నుండి నూతన జిల్లా ఏర్పాటుతో మొత్తం తెలంగాణ ముఖచిత్రమే మారిపోయింది. ప్రజలకు మరింత చేరువలోకి ప్రభుత్వం వెళ్ళే అవకాశం పెరిగింది. 31 జిల్లాలతో, 68 రెవెన్యూ డివిజన్లతో 584 రెవెన్యూ మండలాలతో ఏర్పడ్డ కొత్త వ్యవస్థలో ఇప్పటివరకు పాత 10 జిల్లాల ఉద్యోగులనే మొత్తం (31) జిల్లాల్లో సర్దుబాటు చేయడం వల్ల కొత్త సమస్యలు ఎదురై ప్రభుత్వ లక్ష్యం నేరవేరడం లేదు. పాత (10) జిల్లాల్లో ఉన్న క్యాడర్ స్ట్రెంట్ ను కొత్త (21) జిల్లాల్లో ఉండే విధంగా ప్రభుత్వంతో ఏర్పాటు చేయించుకొని తాత్కాలిక పద్ధతిలో నూతన జిల్లాల్లో పనిచేస్తున్న ఉద్యోగులందరికీ ఆప్స్ లను యిచ్చి వారి స్వంత జిల్లాలో పనిచేసే విధంగా చేసుకోవాలి. అవసరమైన నిబంధనలు సడలించి యిప్పటివరకు పని చేస్తున్న ఉద్యోగులకు ప్రమోషన్లు వచ్చేలా చూడాలి.

జోసల్ వ్యవస్థ రద్దు చేసి రెండు అంచెల విదానాన్ని అమలు చేసుకుంటూ నూతన రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులను తెచ్చుకోవాలనే ప్రభుత్వ చర్యలను స్వాగతిస్తూనే రెండు అంచెల విధానం వల్ల యిప్పుడు పనిచేస్తున్న ఉద్యోగుల సర్వీసు కండిషన్ లకు భంగం కలుగకుండా, జిల్లా, రాష్ట్ర స్థాయి నియామకాల్లో తెలంగాణ నిరుద్యోగులకే 90% అవకాశాలు దక్కేలా నూతన /సవరించే రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు ఉండాలని కోరుకుంటున్నాం. అట్లనే స్థానికతకు 4 ఏళ్ళ బదులు 15 ఏళ్ళ స్థిర నివాసాన్ని ప్రామాణికంగా తీసుకునే విధంగా ముల్కీ నిబంధనను పునరుద్ధరించాలని కోరుతున్నాం. అట్లనే 31 జిల్లాల నిరుద్యోగులకు రాష్ట్ర స్థాయి నియామకాల్లో సమాన ప్రాతిపదికన అవకాశాలు దక్కేలా ఉద్యోగ సంఘాలు పనిచేయాల్సి ఉంది. గతంలో కంటే ఇప్పుడే ఉద్యోగ సంఘాలు, ఉద్యోగులు ప్రజలపట్ల బాధ్యతతోపాటు వృత్తి నిబద్ధతతో పనిచేస్తూ, తమ సమస్యలను ఫ్రెండ్లీ ప్రభుత్వంతో పరిష్కారం చేసుకోవాల్సిన సమయం. ఒక రకంగా పరిక్ష కాలమే అయిన్నప్పటికీ ప్రభుత్వం చిత్తశుద్ధితో వ్యవహరించి అన్ని సమస్యలను సామరస్యపూర్వకంగా పరిష్కరిస్తుందనే విశ్వాసం కలిగివున్నాం.

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక 5 సంవత్సరాలు పూర్తి చేసుకున్న సందర్భంలో యావత్తు ఉద్యోగుల పక్షాన శుభాకాంక్షలు. ప్రజల ఆదరణ పొందుతూ మరింత సామాజిక బాధ్యతతో ముందుకు సాగాలని ఆకాంక్షిస్తూ...

-కారెం రవీందర్

మొబైల్: 9866561554

మెయిల్: tngonews@gmail.com

విద్యా వ్యవస్థలో విప్లవాత్మక

పునర్నిర్మాణానికి బాటలు వేయాలి

కేంద్రప్రభుత్వం 1964వ సంవత్సరంలో జాతీయ విద్యా విధానాన్ని రూపొందించుకోవడానికి అప్పటి యు.జి.సి. చైర్మన్ ప్రొఫెసర్ డి.ఎస్.కొఠారి అధ్యక్షతన 17మంది సభ్యులతో ప్రముఖ విద్యావేత్త జె.పి.నాయక్ మెంబర్ సెక్రటరీగా విద్యా కమిషన్ ను నియమించింది. ఈ కమిషన్ దేశవ్యాప్తంగా 'కొఠారి కమిషన్'గా ప్రసిద్ధి గాంచింది.

వివిధ అంశాలపై సమగ్ర సమాచారం కోసం పన్నెండు సబ్ కమిటీలు, ఏడు సబ్గ్రూపులను వేసి దేశవ్యాప్తంగా విస్తృతంగా పర్యటించి సమాజంలో ఉన్న అన్ని వర్గాలను, సంఘాలను, ఎంపీలను, శాసనసభ్యులను, అధికారులను, వ్యాపారవేత్తలను, విద్యా నిపుణులను, పత్రికా ప్రతినిధులను, రాష్ట్రపతిని, ప్రధానమంత్రిని, దాదాపుగా 9000మందిని కలసి సంప్రదింపులు జరిపి నట్లు కొఠారి నివేదిక లోని ముందుమాటలో తెలియచేశారు. అంతే కాకుండా దాదాపు 2400 దాకా సలహాలు, సూచనలు ప్రజల నుంచి స్వీకరించడం జరిగింది.

1966లో కమిషన్ తన నివేదికకు 'విద్య మరియు జాతి నిర్మాణం' అని నామకరణం చేసి అప్పటి విద్యాశాఖ మంత్రికి సమర్పించింది. నివేదిక సమర్పించి సరిగ్గా యాభై సంవత్సరాలు గడుస్తున్న సందర్భంగా భారతదేశ విద్యావ్యవస్థను సమీక్ష చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

కమిషన్ పరిధి భారతదేశ విద్యా విధానం మీద కాబట్టి పాఠశాల విద్య మొదలుకొని యూనివర్సిటీ విద్య, నిధులు, ఉపాధ్యాయుల నియామకాలు మొదలగు విస్తృత అంశాలను నివేదికలో పొందుపరిచి నప్పటికీ పాఠశాల విద్యపై మాత్రమే ఈ వ్యాసాన్ని పరిమితం చేసి నేటి పాఠశాల విద్యా గురించి చర్చించుదాం.

కమిషన్ మొదటి అధ్యాయం 'భారతదేశ భవిష్యత్తు తరగతి గదిలో రూపుదిద్దుకుంటుంది' అనే వాక్యంతో మొదలవుతుంది. అంతే కాకుండా నివేదిక సమర్పించిన 20ఏళ్ళలో అనగా 1986లోగా దేశ విద్యావిధానంలో ఒక విప్లవాత్మకమైన పునర్నిర్మాణం జరగాలని కుల, మత, పేద, ధనిక, భాష, ప్రాంత తేడా లేకుండా బాలబాలికలందరికి సమాన విద్యావకాశాలు అందాలని, ఒక ప్రాంతంలో నివసిస్తున్న బాలలంతా ఆ ప్రాంతంలో ఉన్న పాఠశాలలకే వెళ్లాలని మిగతా యే సాధనాలైనా అంతో ఇంతో తోడ్పాటు అందించవచ్చునేమో కానీ ప్రజల జీవితాలలో మౌలికమైన మార్పుకు ఏకైక సాధనం విద్య మాత్రమే అని నివేదిక స్పష్టం చేసింది.

కొఠారి కమిషన్ నివేదిక చెప్పిన 1986 సంవత్సరపు గడువు ముగిసి కూడా దాదాపు నేటికీ 31 సంవత్సరాలు అవుతుంది. గత 50ఏళ్ళలో పాఠశాలలో పిల్లల నమోదు కొంతవరకు పెరిగినా, అదే విధంగా వయోజనులు అక్షరాస్యులుగా ఎక్కువైనట్లుగా కనిపించినా 2011 గణాంకాల ప్రకారం మన దేశంలో ఉన్న 121 కోట్ల జనాభాకు 44 కోట్ల 70లక్షల మంది నిరక్షరాస్యులుగా ఉన్నారు. 20 కోట్ల ఎస్.సి జనాభాకు 8 కోట్ల 76 లక్షల మంది, 10 కోట్ల ఎస్.టి జనాభాకు 5 కోట్ల 27లక్షల మంది నిరక్షరాస్యులుగానే ఉన్నారు. తరతరాల కుల, మత, వర్గ, అంతరాలు విద్యను అందుకోవడంలో కూడా ప్రముఖమైన పాత్రనే పోషించాయి. వెనుకబడిన వర్గాల ప్రజలకు విద్యను అందించే విషయంలో, సమాన అవకాశాలు కల్పించడంలో మన దేశ విధాన నిర్ణేతలు ఇంకా దృఢ సంకల్పం కలిగి ఉన్నట్లు కనిపించడం లేదు.

అసమానతలను రూపుమాపడంలో ప్రభుత్వ నిధుల కేటాయింపు చాలా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంటుంది. విద్యను మారుమూల ప్రాంతాలలో నివసిస్తున్న ప్రజలకు అందుబాటులోకి తేవడానికి, నాణ్యమైన విద్యను అందించడానికి ఆర్థిక వనరులు చాలా ముఖ్యం. సామాజిక మార్పు జరగాలన్నా దేశ ఆర్థిక పరిస్థితి మెరుగుపడాలన్న, ప్రభుత్వాలు విద్యకు సరిపడా నిధులు సమకూర్చడం అతి ముఖ్యమైన వ్యూహంగా గుర్తించాలి. అందుకే కొఠారి కమిషన్ విద్యకు జాతీయదాయంలో నిధులు ఎంత కేటాయిం చాలో కూడా తన నివేదికలో స్పష్టం చేసి దిశానిర్దేశం చేసింది. ఈ ప్రతిపాదనలను ఇప్పటివరకు కేంద్రంలో అధికారంలోకి వచ్చిన ఏ ప్రభుత్వం కూడా నెరవేర్చలేదు.

2004-05 ఆర్థిక సంవత్సరంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు జాతీయదాయంలో విద్యకు కేవలం 3 శాతం మాత్రమే కేటాయించాయి. తరువాత కాలంలో పెరిగిన మాట వాస్తవమైనా పెరగాల్సినంతగా పెరుగలేదు. ప్రస్తుతం ప్రభుత్వం విద్య మీద ఖర్చు చేస్తున్నది జాతీయదాయంలో కేవలం 4 శాతం మాత్రమే. కొఠారి కమిషన్ 50ఏళ్ళ క్రితం సిఫార్సు చేసిన దానికి ఇంకా 2 శాతం వెనుకబడి ఉన్నాం.

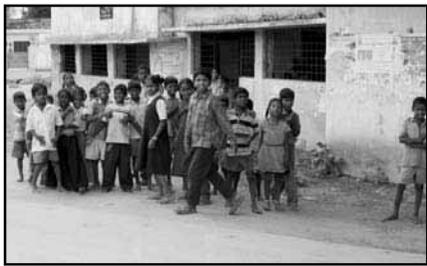
కేంద్ర బడ్జెట్లను విశ్లేషించే, దిల్లీ కేంద్రంగా పని చేసే CBGA స్వచ్ఛంద సంస్థ అధ్యయనం ప్రకారం, 2004-05 ఆర్థిక సంవత్సరం నుండి 2012-13 వరకు తొమ్మిదేళ్ళ కాలంలో జాతీయదాయంలో 3 శాతం నుండి 4శాతం మాత్రమే ప్రభుత్వాలు విద్యకు కేటాయించి



నట్లు తెలుస్తుంది. ఆ తర్వాత సంవత్సరాలలో కూడా పెద్దగా మారలేదు. కేంద్ర బడ్జెటులో బాలల వాటాను విశ్లేషించే 'హాక్' అనే సంస్థ విశ్లేషణ ప్రకారం కూడా ఆర్థికమంత్రి అరుణ్ జైట్లీ ప్రవేశపెట్టిన బడ్జెటు (2015-16) లో బాలల విద్యకు కేవలం 2.40 శాతం నిధులు మాత్రమే కేటాయించారు.

మన దేశం BRICSAM (Brazil, Russia, India, China, South Africa, Mexico, Indonesia) దేశాలతో పోల్చుకుంటే ఇండోనేసియా తప్ప అన్ని దేశాల కంటే తక్కువ ప్రజాధనాన్ని వెచ్చిస్తున్న దేశంగా నిలిచింది. సౌత్ ఆఫ్రికా జాతీయాదాయంలో 6 శాతం విద్యకు ఖర్చు చేస్తూ సార్వత్రిక విద్యను పూర్తిగా సాధించింది. వయోజన విద్య సాధనలో మనదేశం 62.8 శాతంతో సరిపెట్టుకుని మిగతా దేశాల కంటే వెనుకంజలో ఉంది. రష్యా పూర్తి అక్షరాస్యతను సాధించి మొదటి స్థానంలో ఉండగా అత్యంత ఎక్కువ జనాభా ఉన్న చైనా 92 శాతం అక్షరాస్యతను సాధించి, ఆర్థికంగా కూడా బలంగా ఎదిగింది.

సామాజికవర్గాల వారీగా అక్షరాస్యతను చూసినట్లయితే 2011 గణాంకాల ప్రకారం గ్రామీణ ప్రాంత ఎస్టీవర్గాలలో స్త్రీల అక్షరాస్యత శాతం కేవలం 52శాతం కాగా ఎస్టీ వర్గాల స్త్రీలలో కేవలం 46శాతం మాత్రమే. ఈ లెక్కలతో మన దేశ ప్రజలలో ఉన్న అంతరాలు కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తున్నాయి. రాష్ట్రాలవారీగా చూసినట్లైతే బిహార్, మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్ మొదలగు రాష్ట్రాలు, అదేవిధంగా ప్రతి రాష్ట్రంలో కొన్ని వెనుకబడిన ప్రాంతాల గణాంకాలు ఇంకా విస్మయం కలిగిస్తాయి. ఎస్టీ, ఎస్టీ, మైనారిటీ వర్గాలలో అక్షరాస్యత శాతం మిగతా వర్గాలతో పోల్చి చూస్తే అంత బాగా పెరగడం లేదనేది స్పష్టమవుతుంది.



బాలలందరికీ విద్యను అందించాలనే రాజ్యాంగస్ఫూర్తితో 2009లో విద్యా హక్కు చట్టం ద్వారా ప్రాథమిక హక్కుగా గుర్తించారు. 6-14 ఏళ్ళ బాలలకు ఉచిత నిర్బంధ విద్య అందించాలని, బడులకు వసతులు కల్పించాలని, నాణ్యమైన విద్య అందించాలని, ఫ్రైవేటు విద్యా రంగాన్ని నియంత్రించాలని, శిక్షణ పొందిన ఉపాధ్యాయులు మాత్రమే బోధించాలని, బాలల హక్కులకు భంగం కలగకుండా చూడాలని తదితర ఉన్నతాశయాలతో ఈ చట్టాన్ని రూపొందించారు. కానీ ఈ ఆశయాలను అందుకోవడంలో ఇంకా చాల దూరమే ప్రయాణించవలసి ఉందని విద్యాశాఖ గణాంకాలే తెలియచేస్తున్నాయి.

ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, ఉన్నత పాఠశాలల్లో బాలల నమోదు మరియు ఉన్నత తరగతులలో వారి చదువు కొనసాగింపును గమనించి నట్లైతే ప్రాథమిక స్థాయిలో (I-V) 116 శాతం నమోదైతే, మాధ్యమిక స్థాయి (VI-VIII)కి చేరే సరికి 85శాతం మిగులుతున్నారు. సెకండరీ స్థాయిలో (IX-X) 65 శాతంగాను, ఇంకా ఉన్నత సెకండరీ స్థాయిలో (XI-XII) కేవలం 39 శాతంగాను మిగులుతున్నారని (కేంద్ర మానవ వనరుల మంత్రిత్వ శాఖ (2013) గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి.

ఈ గణాంకాలను చూస్తే బాలికలు, వెనుకబడిన వర్గాల

పిల్లలు, ఎస్టీ, ఎస్టీ వర్గాలలో ఇంకా అంతరం ఎక్కువగా ఉంటుందనేది వాస్తవం. దేశంలో మాధ్యమిక, ఉన్నత విద్యకు సంబంధించి పిల్లలు పెరగడానికి బదులు తగ్గుతూ వస్తున్నారు. వందమంది ఒకటవ తరగతిలో చేరిన పిల్లల్లో 30 మంది ఐదవ తరగతికి రాక ముందే బడి మానేస్తున్నారు. 40 మందికన్న ఎక్కువ మంది పిల్లలు ఎనిమిదవ తరగతి వరకు చేరక ముందే మానేస్తున్నారు. బడి మానివేసిన బాలలలో ప్రాథమిక స్థాయిలో బాలురు ఎక్కువైతే ఉన్నత ప్రాథమిక స్థాయిలో ఆడపిల్లలు ఎక్కువ మంది బడి మానివేస్తున్నారు. ఇక ఎస్టీ వర్గాల పిల్లలైతే 60 శాతం, ఎస్టీ పిల్లలైతే 70 శాతం మంది పదో తరగతిలో చేరక ముందే బడి మానేస్తున్నారు.

2011 జనాభా గణాంకాల ప్రకారం దేశంలో ఇంకా బడిలో చేరని పిల్లలు, బడిలో చేరి మానేసిన పిల్లల సంఖ్య 49,338,687 కాగా అందులో ఎస్సీ పిల్లలు 9,415,190 మంది. ఎస్టీ పిల్లలు 6,611,174. విచిత్రమేమిటంటే కేంద్ర ప్రభుత్వాలు కానీ, లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కానీ జనాభా లెక్కలకు అనుగుణంగా ప్రణాళికలు వేయకుండా తమ వద్ద ఉన్న అశాస్త్రీయ పద్ధతులలో సేకరించిన లెక్కలకే ప్రాధాన్యమిస్తూ తప్పుడు ప్రణాళికలు వేసి లక్షలాది పిల్లల విద్యా హక్కు చట్టాన్ని ఉల్లంఘిస్తున్నాయి.

బడికి వచ్చి బడికి దూరమైన పిల్లలు.

బడికి వచ్చిన పిల్లలను మన బడులు ఎందుకు నిలుపుకోలేదు? మధ్యలోనే ఎందుకు వెళ్ళిపోయారు? ఈ ప్రశ్నలకు సులువైన సమాధానాలతో సరిపెట్టుకుని తృప్తి చెందుతుంటారు. ఈ పరిస్థితులకు తల్లిదండ్రులు, వారి ఆర్థిక పరిస్థితులు మూలకారణాలుగా చిత్రీక

రించి అసలు మూలాలకు వెళ్ళకుండా దాట వేశారు. బడికి ఈ పిల్లలంతా ఎందుకు వచ్చారు అనే ప్రశ్న ముందు వేస్తే ఎందుకు వెళ్ళిపోయారో విశ్లేషించవచ్చు. మాలాగా మా పిల్లల బతుకులు ఉండవద్దని, మా లాగా చదువురాని వారుగా ఉండిపోవద్దని, అందరిలాగా మా పిల్లలు నాలుగు అక్షరాలూ నేర్చుకొని తెలివికొస్తాడని బడికి పంపించాం అనే సమాధానం వస్తుంది. ఈ సమాధానాలతో ఎవరికీ అభ్యంతరం ఉండదు.

ఇన్ని ఆశలతో తమ పిల్లల్ని బడికి పంపిన తల్లిదండ్రులకు మన ప్రభుత్వాలు అంత స్థాయిలో అంతటి చైతన్యంతో, అంతటి స్ఫూర్తి, అంతటి దృఢమైన సంకల్పంతో బడిని నడిపాయా? సమాధానం లేదనే వస్తుంది. ప్రభుత్వమే ఇచ్చిన బడి అనే నిర్వచనానికి అనుగుణంగా మన బడులు లేవు. తరగతి గదులు, అడనపు గదులు, మంచినీటి సౌకర్యం, మూత్రశాలలు, ర్యాంపులు, విద్యుత్ వంటికనీస వసతులు లేవు. కొన్నిసార్లు కొన్ని వసతులు ఉన్నా వాడుకోవడానికి వీలు లేకుండా ఉంటాయి. విద్యాహక్కు చట్ట ప్రకారం ఉండాల్సిన వసతులు దేశంలో కేవలం 8శాతం పాఠశాలలకే ఉన్నాయని తెలుస్తుంది. అంటే దాదాపు 92 శాతం పాఠశాలలు వసతులు లేమితో పిల్లలను బడుల నుండి తరిమివేశాయి అన్నమాట. వసతులే కాకుండా ఉపాధ్యాయుల

కొరత, ఉన్న ఉపాధ్యాయులు శ్రద్ధ వహించి పాఠాలు చెప్పకపోవడం, చెప్పిన పాఠాలు పిల్లలు అర్థం అయ్యిందా, లేదా అనే మూల్యాంకనలు లేక సంవత్సరాలు బడికి పంపినా తమ పిల్లలకు ఏమీ నేర్పడం లేదనే ఒక భావనతో బడుల నుండి పిల్లలు వెళ్లిపోయారని గమనించాలి.

ఉపాధ్యాయుల కొరత:

కేంద్ర ప్రభుత్వ లెక్కల ప్రకారమే దేశంలో దాదాపు 8.3 శాతం ప్రాథమిక పాఠశాలలు కేవలం ఒకే ఉపాధ్యాయునితో నడుస్తున్నాయి. ఎస్ఎస్ఎస్ స్కీం కింద దాదాపు 19.8 లక్షల టీచరు పోస్టులు శాంక్షన్ కాగా కేవలం 14 లక్షల మంది ఉపాధ్యాయులను మాత్రమే ప్రభుత్వాలు నియమించాయి. ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో పని చేస్తున్న దాదాపు 20 శాతం మంది ఉపాధ్యాయులు ఏ శిక్షణ లేకుండానే పని చేస్తున్నట్లుగా తెలుస్తుంది. ఈ ఉపాధ్యాయులు పిల్లలకు పాఠాలు చెబుతారని ఊహించడం అవివేకమే అవుతుంది. అదే విధంగా కొన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలైతే ఉపాధ్యాయుల తాత్కాలిక నియమాలతో ఒక అయోమయ పరిస్థితిలోకి పాఠశాల విద్యను నెట్టివేశాయి. శిక్షణలేని, తాత్కాలిక నియామకాలతో, శాశ్వత నియామకాలు, స్థానిక సంస్థలు చేసిన నియామకాలతో జవాబుదారీతనంలో, పిల్లలకు సామర్థ్యాలను పెంచడంలో పూర్తిగా విఫలం చెందాం. పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్యనందించి తరగతికి తగిన సామర్థ్యాలను అందించాలని ఎన్సీఈఆర్టీ 2005 కేంద్ర పాఠ్య ప్రణాళికను రూపొందించి అన్ని రాష్ట్రాలకు మార్గదర్శకాలను పంపించింది.

అంతర్జాతీయ స్థాయిలో PISA (Programme for International Studies

Assessment) ప్రకారం విద్యాపరంగా ఎంతో ముందున్నాయని చెప్పుకున్న రాష్ట్రాలు తమిళనాడు, హిమాచల్ ప్రదేశ్ చివరి ర్యాంకులు సాధించి (చదవడంలో, లెక్కలలో) 72,73 స్థానాలతో నిలిచాయి.

బహుశా ప్రచారంలో ఉన్న అసర్ రిపోర్ట్ ప్రకారమైతే నాలుగవ తరగతిలో ఉన్న కేవలం 41 శాతం పిల్లలు మాత్రమే 2వ తరగతి పుస్తకాన్ని చదువగలరు. అయిదు సంవత్సరాలు పాఠశాలలో గడిపిన పిల్లలు 59 శాతం మంది పిల్లలు దాదాపు ఏమీ నేర్చుకోలేదంటే బడికి వచ్చి నిలిచిన పిల్లలకు మన ప్రభుత్వాలు చేసిన అన్యాయం అంతా ఇంతా కాదు. తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లల మీద పెట్టుకున్న ఆశలపై మన ప్రభుత్వాలు చిత్తశుద్ధి చూపకుండా వారి ఆశల మీద నీళ్ళు చల్లుతున్నాయి. ప్రభుత్వంలో ఉన్న వారంతా జవాబుదారీతనాన్ని ఎవరి మీద వేసుకోకుండా తప్పించుకుంటున్నారు.

ప్రైవేటు విద్య:

ఇలాంటి పరిస్థితులలోనే పేదల నుండి మొదలుకొని మధ్య తరగతి, ఉన్నత వర్గాల పిల్లలు ప్రైవేటు బడులను ఆశ్రయించవలసి వచ్చింది. ప్రజలలో విద్య పట్ల ఉన్న డిమాండును, నమ్మకాన్ని ప్రభుత్వం పట్టించుకోకపోవడం వలన ప్రైవేట్ యాజమాన్యాలు తొలుత సేవాభావంతో పాఠశాలలు ఏర్పరచి క్రమక్రమంగా లాభాపేక్ష సంస్థలు

గా మారాయి. ఒక పెద్ద విద్యా వ్యాపారానికి ప్రభుత్వమే అనుమతు లిచ్చి నియంత్రణను గాలికొదిలేసింది. ప్రైవేట్ బడుల స్థాపన ఒక శాస్త్రీయ పద్ధతిలో కాకుండా ఇబ్బడిముబ్బడిగా సాగడమే కాకుండా దేశ వ్యాప్తంగా ఉన్న 19శాతం పాఠశాలలు 31 శాతానికి పెరిగాయి. అంతే కాకుండా సమాజంలో ఎన్నిరకాల ఆర్థిక సామాజిక తారతమ్యాలు ఉన్నాయో ప్రైవేట్ పాఠశాలలలో కూడా అన్ని తారతమ్యాలు కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రైవేటు పాఠశాలలో ఫీజుల భారం భరించలేక తల్లిదండ్రులు పిల్లలను బడి మాన్పించి పనులలో పెట్టిన సందర్భాలు అనేకం. మరీ ముఖ్యంగా తమ సంతానంలో ఎవరికో ఒక్కరికే చదువుకునే అవకాశం ఇవ్వాలనుకుంటే ఆడపిల్లలను ముందుగా బడి మాన్పించడం మనం గమనిస్తూనే ఉన్నాం. దీని కారణంగా వారు బాల్యవివాహాలు, ఇళ్ళల్లో చాకిరి మొదలగు ఇబ్బందులకు గురి అవుతుంటారు.

ప్రైవేటు బడులు పిండి కొద్ది రొట్టె అన్నట్లుగా ఉన్నాయి. విద్యను కొనుక్కునే స్తోమతను బట్టి పాఠశాలలు ఏర్పడుతుంటే మరో వైపు ప్రభుత్వాలు కూడా ఒకే రకమైన బడులు నడపకుండా వివిధ రకాల బడులను నడుపుతూ పిల్లలకు సమానమైన అవకాశాలు కల్పించడంలో పూర్తిగా విఫలమయ్యాయి. మోడల్ స్కూల్ అని, కేంద్రీయ విద్యాలయాలని, సర్వోదయ, కస్తూర్బా గాంధీ పాఠశాలలని పలు వ్యత్యాసాలుగల పాఠశాలలను ఏర్పరచి ప్రభుత్వమే మన విద్యా విధానాన్ని గందరగోళ పరిచింది.

ప్రతి సంవత్సరం రూ.లక్షల కోట్ల బడ్జెట్ లు పార్లమెంటు సాక్షిగా మన ఆర్థిక మం

త్రులు ప్రవేశపెట్టడం, అధికారపక్షాలు జబ్బలు చరచడం, ప్రతిపక్షాలు విమర్శలు చేయడం షరా మామూలు తంతుగా మారింది. ఆశ్చర్యకరమైన విషయం ఏమంటే ఆర్థిక మంత్రి అరుణ్ జైట్లీ 2016-17 బడ్జెట్ ఉపన్యాసం చేస్తూ ప్రాథమిక విద్య అందించడం పూర్తి అయింది, ఇక మాధ్యమిక విద్య, నాణ్యమైన విద్యపై దృష్టి పెడుతున్నాం అని ప్రకటించడం చూస్తే వాస్తవ పరిస్థితులకు మన మంత్రివర్యుల ప్రకటనకూ ఎంత దూరం ఉందో అర్థం అవుతుంది.

జనాభాలో దాదాపు 37 శాతం మంది బాలలున్న మన దేశంలో వారి బాల్యం, యువ్వనం తరగతి గదులలో రూపుదిద్దుకోకపోతే అది మన దేశ భవిష్యత్తుకూ మంచి సూచిక కాదు. ఎటువంటి ఇతర అభివృద్ధి సూచికలున్నా చెదిరిన బాల్యం ముందు అవి తాత్కాలిక తృప్తినే ఇస్తాయి. శాశ్వత పరిష్కారం వైపు అడుగులు వేయాలి.

కేంద్రప్రభుత్వం కొరారి కమిషన్ సిఫారసులను, 1986 కేంద్ర విద్యావిధానాన్ని పరిగణలోకి తీసుకోకుండా, కనీసం కమిషన్ ఆశించిన విద్యా విధానాన్ని అమలుపరచక పోవడానికి గల కారణాలు, విధానాలు రూపకల్పనలో వైఫల్యాలను పరిశీలించకుండానే జాతీయ విద్య విధానాన్ని సమీక్షించాలని, సుబ్రహ్మణ్యం కమిషన్ నివేదికను అటెక్కించి ఇప్పుడు కస్తూరి రంగన్ కమిషన్ ను వేశారు. ఈ కమిషన్



అన్ని అంశాలతో పాటు విద్యాహక్కు చట్టంలో ఉన్న నాన్ డిటెన్షన్ విధానంపై దేశవ్యాప్తంగా చర్చకు తెర లేపింది.

నాణ్యమైన విద్య - నాన్ డిటెన్షన్ విధానం:

పాఠశాలలో నాణ్యత లోపించడానికి ప్రధాన కారణం ప్రస్తుత పరీక్షా విధానమే అని నిర్ధారణకు వచ్చి ఈ చర్చకు తెర లేపినట్లుంది. బాలలకు నాణ్యమైన విద్య అందడంలేదని, పాఠశాల విద్యా నాణ్యత మీద జరుగుతున్న విమర్శలకు సమాధానంగా పరీక్షలు నిర్వహించి ఉత్తీర్ణత కాని విద్యార్థులను అదే తరగతిలో కొనసాగించడం ద్వారా నాణ్యమైన విద్య అందుతుంది దని భావించడం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా పాఠశాలవిద్య స్థాయిలో పరీక్షల ద్వారా చదువులో వెనకబడ్డ పిల్లలను గుర్తించి అదే తరగతిలో కొనసాగించడం ద్వారా వారి విద్యా ప్రమాణాలు పెరిగినట్లు చూపే నివేదికలు గానీ, ఆధారాలు గానీ ఎక్కడా లేవు. స్కాండినేవియన్, జపాన్ లాంటి ఇతర అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు నాన్ డిటెన్షన్ విధానం అమలు చేయడం ద్వారానే విద్యా ప్రమాణాలను, సంపూర్ణ అక్షరాస్యతను పెంచుకోగలిగాయి.

పిల్లలకు విద్య నేర్పించడంలో అవసరమగు టీచర్లని నియమించకపోవడం, శిక్షణ పొందని వారిని నియమించడం, టీచర్ల బోధన, వారి హాజరును పర్యవేక్షణ చేయకుండా, విద్యకు తగు నిధులను కేటాయించకుండా, కేటాయించిన నిధులను సరైన సమయంలో విడుదల చేయకుండా, విడుదలైన నిధులు సద్వినియోగం చేయకుండా ఉండడం మొదలగు వ్యవస్థాగత వైఫల్యాలపై దృష్టి పెట్టకుండా, నాణ్యమైన విద్య అందకపోవడానికి పిల్లలను బాధ్యులను చేస్తూ డిటెన్షన్ విధానానికి చర్చను లేవనెత్తడం అంటే విద్యాహక్కు చట్టం సూరిని తుంగలో తొక్కడమే.

నాణ్యమైన విద్యనందించడంలో వ్యవస్థ వైఫల్యాలకు బాలలను బాధ్యులుగా చేయడం సమంజసం కాదు. పిల్లలకున్న అనేక పరిమితులను, వారి నిస్సహాయతను పట్టించుకోకుండా డిటెన్షన్ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా బాలలకు ముఖ్యంగా (బడుల్లో చేరి చదువుకోవడం అన్నది ఇప్పుడిప్పుడే) అలవాటు చేసుకుంటున్న మొదటి తరానికి చెందిన వెనకబడిన, అణగారిన వర్గాలు పిల్లలను బడులకు దూరం చేయడమే తప్ప మరొకటి కాదు.

తెలంగాణలో

టీఆర్ఎస్ తన ఎన్నికల మ్యానిఫెస్టోలో చేసిన కేజీ నుంచి పీజీ వరకు ఉచిత విద్యనందిస్తామనే సంచలనాత్మక ప్రకటన ఎన్నికల వాగ్దానంగా మారి చాలా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది. ఏ వాగ్దానాలు ఎలా ఉన్నా ఈ వాగ్దానం మాత్రం బహుశ ప్రాచుర్యం పొందింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ దిశగా గురుకుల పాఠశాలలు ఏర్పాటు చేసి దేశం లోనే అత్యధిక గురుకులాలను ఏర్పాటు చేసిన రాష్ట్రంగా ముందు నిలిచిన మాట వాస్తవం. వీటి పట్ల ప్రజలలో విశ్వాసం పెరిగి తమ పిల్లలను గురుకుల పాఠశాలలో చేర్పించాలని ఉన్న సీట్లకన్నా ఎన్నో రెట్లు ఎక్కువగా దరఖాస్తు చేసుకుంటున్నారంటే నాణ్యమైన

విద్య తమ పిల్లలకు అందాలని ఎంత ఆరాట పడుతున్నారో మన కర్ణమవుతుంది. కాని రాష్ట్రంలో ఉన్న లక్షలాదిమంది బడి ఈడు పిల్లందరికి కేవలం గురుకులాల ద్వారానే విద్య నందించలేమనేది వాస్తవం. కావున ప్రభుత్వ పాఠశాలల వ్యవస్థను పూర్తిగా ప్రక్షాళన చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

గత ప్రభుత్వాలు తెలంగాణలో విరివిగా పాఠశాలలను ఏర్పాటు చేసి పిల్లలకు విద్యను అందుబాటులోకి తెచ్చిన మాట వాస్తవమైనప్పటికీ, రోజురోజుకు ఈ బడులలో పిల్లల సంఖ్య తగ్గిపోవడం మనం చూస్తూనే ఉన్నాం. అంతే కాకుండా ఈ బడులున్న గ్రామాల నుండి పిల్లలు అటోలలో, బస్సులలో నగరాలవైపు వెళ్ళుతుంటే మన ఉపాధ్యాయులు ఖాళీగా ఉన్న బడుల వైపు బండ్ల మీద, బస్సులలో పల్లెల వైపు వెళ్ళడం ప్రతినీత్యం చూస్తూనే ఉంటాం. రాష్ట్రంలో ఉన్న 19772 ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో 16650 పాఠశాలల్లో కేవలం 100మంది అంతకన్నా తక్కువ పిల్లలున్నారు. అదేవిధంగా ఉపాధ్యాయులు అవసరమున్న కాడ ఉండకపోవడం, అవసరం లేని కాడ ఎక్కువమంది ఉండడం కూడా మనం చూస్తున్నాం. ఇలా బడులను నడపడం వలన పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్యను అందించలేకపోతున్నమనే విషయం తెలిసిందే.

అదేవిధంగా తెలంగాణలో వంద మంది ఒకటవ తరగతిలో చేరితే పదో తరగతి చేరేలోపు 38మంది పిల్లలు బడి మానివేస్తున్నారు. వచ్చిన పిల్లలకు సగం మందికి చదవడం రాయడం రావడం లేదని scert, pratham మొదలగు సర్వేలు తెలుపుతున్నాయి. కావున పాఠశాల విద్యనూ సంపూర్ణంగా ప్రక్షాళన చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. విద్యా వ్యవస్థను పూర్తిగా మార్పు చేయాలంటే కొన్ని విషయాలను నిర్మూలనా మాట్లాడాలి.

కేజీ టు ఇంటరు

కేజీ టు పీజీ అటుంచి కనీసం కేజీ నుండి ఇంటరు వరకైనా ప్రభుత్వ విధానాన్ని ప్రకటించాలని అత్యధిక ప్రజలు భావిస్తున్నారు. మూడు నుంచి అయిదేళ్ళ పిల్లలకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్య, ఒకటవ తరగతి నుండి 8 తరగతి వరకు ప్రాథమిక విద్య, 9 తరగతి నుండి 12వ తరగతి వరకు ఉన్నత పాఠశాల విద్యగా విభజించి ఒక నూతన విద్యావిధానాన్ని అమలు చేసేందుకు ప్రభుత్వం పూనుకోవాలి. అంతకంటే ముందు పిల్లల తల్లిదండ్రులు వారి పిల్లల విద్యపట్ల వారికున్న ఆసక్తి, అవగాహనను పరిగణన లోకి తీసుకుంటే ఈ ప్రణాళికకు మరింత బలం చేకూరుతుంది.

తల్లిదండ్రులు:

ఇప్పుడు పాఠశాలలకు పంపించే పిల్లల తల్లిదండ్రులందరూ సమాజంలో వేగంగా వస్తున్న మార్పులలో భాగంగా ఎదిగిన వారు. వారికి అందని విద్య, దాని వలన వారు కోల్పోయిన అవకాశాలను స్పష్టంగా అంచనా వేసుకోకలిగిన నైపుణ్యం కలవారని, తమ పిల్లలు



తమలాగ ఉండవద్దు అని, తమలాగా అవకాశాలకు, గౌరవప్రదమైన జీవనానికి దూరంగా ఉండొద్దని కచ్చితమైన నిర్ణయానికి కొచ్చి 'విద్య' ద్వారానే ఇది సాధ్యమని ప్రగాఢంగా విశ్వసీస్తున్న వారని నమ్మాలి. ఈ చర్చలో వారి మనోభావాలు పంచుకునే వేదికలు ఇంకా మనం ఏర్పాటు చేయలేదు. ఎలాంటి విద్య? అనే ప్రశ్న మేధావులకు రావచ్చు కానీ ఈ తల్లిదండ్రులకు ప్రస్తుతం తమ చుట్టూ ఉన్న వారు ఏ విద్య నభ్యసించి తరతరాల వెనకబాటుతనాన్ని జయించి నాణ్యమైన జీవనం గడుపుతున్నారో తమ పిల్లలకు కూడా అలాంటి విద్యనే అందించాలని కోరుతున్నారు.

ఆంగ్ల మాధ్యమం

ఆంగ్ల మాధ్యమం చదవడం ద్వారానే మెరుగైన విద్య పొందవచ్చని తమ గ్రామంలో చదువు చెప్పడానికి వచ్చిన ఉపాధ్యాయుల దగ్గర నుంచి కొద్దో గొప్పో కలిగిన కుటుంబాలన్నీ తమ పిల్లలను ఆంగ్ల మాధ్యమంలోనే చదివిస్తారని తెలుసుకుంటున్న తల్లిదండ్రులు ఆంగ్ల మాధ్యమమే మాతృభాష కన్నా నయమనే విషయాన్ని తెలుసుకుని ఆర్థికంగా ఎన్ని కష్టాలున్నా కాయకష్టం చేసి ప్రైవేటు బడులు అడిగినన్ని ఫీజులు చెల్లించి వాటి వైపే మొగ్గు చూపుతున్నారు. ఆంగ్ల మాధ్యమం పట్ల ప్రజలలో ఇంతటి డిమాండ్ ఉన్న కారణంగానే తెలంగాణలో గత పదేళ్ళలో విపరీతంగా ప్రైవేటు ఇంగ్లీషు బడులు పెరిగాయని గుర్తించాలి. ప్రభుత్వం విద్య పట్ల ప్రజల మనోభావాలను గమనించడంలో విఫలమైంది. చేతులు కాలినంత ఆకులు పట్టుకున్నట్లు ఇప్పుడు ప్రభుత్వాలు ఆంగ్లమాధ్యమాన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెడ



తామని తల్లిదండ్రులకు నమ్మకం కలిగించడానికి ప్రయత్నించడం విడ్డూరం. తొందరపాటు నిర్ణయాలు తీసుకోకుండా ఈ విషయంలో తమ పిల్లలు ఆంగ్లభాషను నేర్చుకోవాలనుకుంటున్నారా లేక ఆంగ్ల మాధ్యమమా అనే విషయాలను లోతుగా అధ్యయనం చేయాలి.

ప్రభుత్వ పాఠశాలలు నిజంగా అందరి కోసమే అయితే అందరి పిల్లలు అక్కడే ఎందుకు చదవడం లేదనే ఆలోచించే తల్లిదండ్రులు వీళ్ళు. విద్య పట్ల ప్రభుత్వాలు చూపుతున్న ఉదాసీన వైఖరి, బడులను పటిష్టంగా నడపడానికి అరకొర నిధుల కేటాయింపులు, తమ పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్య నందించడంలో పూర్తిగా విఫలమైన సంగతి కూడా వీరికి తెలుసు. పిల్లలందరికి సమాన అవకాశాలను, సమాన విద్యను అందించడం లేదని పసిగట్టలేనంత అమాయకులు కాదని గుర్తించాలి. ప్రభుత్వ పాఠశాలలు వాటి పని తీరు, వాటి నిర్వహణ, ఉపాధ్యాయుల అంకిత భావం ఇవన్నీ వారి మదిలో మెరిసే ప్రశ్నలు. వాటి జవాబుల కోసం ఎదురుచూసే ఓపిక కానీ, ప్రశ్నించే సాహసం కానీ చేయకుండా సులభమార్గాన్ని ఎంచుకొని తమ పిల్లల భవిష్యత్తుకు నిర్ణయం తీసుకున్నారు. అలాగని అనలే ప్రభుత్వ బడులకు వెళ్లడం లేదని కాదు. ఇంకా కొంత ఆశతో కొందరు, గత్యంతరం లేక కొందరు ప్రభుత్వ బడులకు పంపుతూనే ఉన్నారు.

కేంద్రీయ విద్యాలయాల నమూనా

తెలంగాణ ప్రభుత్వం గురుకుల పాఠశాలలకు నిర్వహణలో ఎలా ప్రసిద్ధి చెందినదో కేంద్రప్రభుత్వం కేంద్రీయ విద్యాలయాలను నడపడంలో అంతే ప్రసిద్ధి చెందినది. అందుకే కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్వహిస్తున్న కేంద్రీయ విద్యాలయాలపై ఉపాధ్యాయ సంఘాలకు, పౌర సమాజానికి ఎంతో నమ్మకం. వాటి నిర్వహణ, నాణ్యత పట్ల అనుమానాలు కాని, ఆరోపణలు కాని వినలేదు. కేంద్ర ప్రభుత్వం వెచ్చిస్తున్న నిధులలో ఏమాత్రం రాజీ లేకుండా ఈ పాఠశాలలను నిర్వహిస్తున్నది. దేశవ్యాప్తంగా దాదాపు 1100 పాఠశాలలలో 11 లక్షల 70 వేల మంది విద్యార్థులు చదువుకుంటున్నారు. రూ. 3190 వేల కోట్ల బడ్జెట్తో వీటిని నిర్వహిస్తున్నారు. అనగా ప్రతి విద్యార్థికి ఏటా రూ. 27,150 ఖర్చు చేస్తున్నారు.

కొత్త ప్రయోగాలకు స్వస్తి చెప్పి ఇప్పటికే కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్వహిస్తున్న కేంద్రీయ పాఠశాలలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం నమూనాగా తీసుకోవాలి. ఇందుకుగాను కొఠారి కమిషన్ సిఫారసుల మేరకు రాష్ట్ర బడ్జెట్టులో కనీసం 3 శాతం నిధులు పాఠశాల విద్యకు కేటాయిస్తూ, కేంద్రీయ విద్యాలయాల నమూనాలో కేజీ నుండి ఇంటరు వరకు ఉచిత నాణ్యమైన విద్యనందించాలి.

ఇందుకు ప్రభుత్వం ప్రస్తుతమున్న బడుల గురించి పెద్ద కనరత్తే చేయాలి. ప్రభుత్వ బడులన్నిటిని పరిశీలించి తక్కువ పిల్లలు ఉన్న బడులను పక్క బడులకు విలీనం చేయాలి. ప్రతి మండలానికి సరాసరి పది కేంద్రీయ పాఠశాలల నమూనాలో పాఠశాలలను ఏర్పాటు చేసి ప్రస్తుతం ఉన్న ఉపాధ్యాయులను

ఆయా పాఠశాలలకు కేటాయించాలి. పిల్లల నివాసాలకు పాఠశాలలు దూరంగా ఉన్నట్లైతే ఆయా పిల్లలకు రవాణా సౌకర్యం కల్పించాలి. అణగారిన వర్గాల పిల్లలకు రెసిడెన్షియల్ వసతి కల్పించాలి.

నాణ్యమైన విద్య ద్వారానే పిల్లల జీవితాలలో మౌలిక మార్పు సాధ్యమని ఎన్నో కష్టనష్టాలను భరిస్తూ ప్రతిరోజూ విద్యా పోరు చేస్తున్న తల్లిదండ్రుల పక్షం వహించాలి. ఉచిత నాణ్యమైన విద్యను అందించే బాధ్యతను ప్రభుత్వమే తీసుకుని భవిష్యత్తు తరాలకు భరోసా నివ్వాలి.

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఎన్నో బలిదానాల ఫలితం. భవిష్యత్తు తరాలు నాణ్యమైన, గౌరవప్రదమైన జీవనం గడపాలంటే నాణ్యమైన విద్య ద్వారానే సాధ్యం. పలు వాదనలు, ప్రయోగాలు చేయకుండా సామాన్య ఆలోచనలతో పిల్లలను మాత్రమే దృష్టిలో ఉంచుకొని, మన పిల్లలకు ఒక ప్రణాళిక, ఇతరుల పిల్లలకు ఒక ప్రణాళికలు రచించడం మాని పిల్లలందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించే దిశగా అడుగులు వేయాలి. కనీసం కే.జి నుండి 12వ తరగతి వరకు ఉచిత నాణ్యమైన విద్యను ధనిక పేదా లేకుండా అందించడానికి అడుగులు వేయాలి.

ఆర్.వెంకట్ రెడ్డి,

మొబైల్: 9949865516

మెయిల్: venkatmvf@gmail.com

తెలుగు మాతృభాష విలువ

నేడు ప్రపంచవ్యాప్తంగా వస్తున్న ఆధునిక సాంకేతిక మార్పుల ఫలితంగా భారత దేశ విద్యా వ్యవస్థలో భాషాపరంగా అనేక మార్పులు, ముఖ్యంగా తెలుగు రాష్ట్రాల్లో సంభవిస్తున్నాయి. విద్యా పరంగా తెలుగు మాతృ భాష, సంస్కృతిక సామజిక రంగాలు అనేక ఒడుదొడుకులకు లోనవుతున్నాయి.

ఇంతకు పూర్వం విద్యా భోధన మాతృభాష తెలుగు మాధ్యంతో బాటు ఇంగ్లీషులో జరిగినా, మాతృ భాషకు తగినంత ప్రాధాన్యం ఉండడం వలన విద్యార్థుల్లో సృజనాత్మకతతో బాటు వృత్తి కోర్సుల్లో నైపుణ్యం చూపేవారు. ఒకరకంగా అది విద్యార్థులకు వరంలా పని చేసేది. అదే విధంగా భారతీయ విద్యార్థులు తమ మాతృభాషతో పాటు ఇంగ్లీషు మాధ్యమ బోధనలో విద్యనభ్యసించడం వలన తమ వృత్తులలో నైపుణ్యం చూపిస్తూ ఇతర దేశాల వారి కంటే ముందుండడానికి దోహదపడుతున్నదని అనేక పరిశోధనలు తెలియజేస్తున్నాయి. వారసత్వ జన్యపరంగా మేధస్సు వృద్ధి చెందడానికి ప్రాథమిక దశలో మాతృభాషతో బాటు ఇంగ్లీష్ విద్యా భోధన భారతీయులకు ఎంతో మేలు చేసింది.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా, చైనా జపాన్, యూరోప్ దేశాలలో ప్రాథమిక, సెకండరీ విద్య బోధన కేవలం వారి మాతృభాషలోనే జరుగుతుంది. అక్కడ ఇంగ్లీష్ భాష మీడియం కేవలం ఉన్నత విద్యకే పరిమితమవడం వలన విద్యా సాంకేతిక రంగాలలో భారతీయులతో పోటీలో వెనుక ఉండాల్సిన పరిస్థితులు వచ్చాయి. అదే భారతీయ సృజనాత్మకత, విద్యా, నైపుణ్యత ప్రపంచవ్యాప్తంగా గుర్తింపు పొందగలుగుతున్నది.

అవే పరిశోధనలు ఒక విషయం స్పష్టం చేస్తున్నాయి. బాల్యం నుండి మాతృభాషతో బాటు ఇతర భాషలలో విద్యనభ్యసించినవారు మేధోపరంగా ఉన్నతస్థానం పొందడానికి అవకాశాలు ఎక్కువని చెప్పుతున్నాయి.

బాల్యం నుండి మాతృభాష జన్యపరంగా ఎంతో విలువైనది. బుద్ధి వికాసానికి, ఆత్మస్థైర్యానికి ఇది దోహదపడుతుంది. మనిషి ఎదుగుదలకు, విద్య, వృత్తికి మేధస్సు పునాదులు మాతృభాషలోనుండే మొదలవుతాయి. ఇది ఆలోచనాపరంగా ఇంగ్లీష్ భాష నైపుణ్యతకు సయితం మొదడు ద్వారా పదునుపెడుతుంది.

తెలుగుభాషను రక్షించి విద్యార్థుల్లో ఆసక్తి పెంపొందించడం ఉపాధ్యాయులు చేసే కృషి పైననే ఆధారపడివుంటుంది. ఉపాధ్యాయులకు సరైన అవగాహన కార్యక్రమాలు ప్రభుత్వపరంగా నిర్వహించాలి. సాంకేతిక రంగం అనేక సౌకర్యాలు కల్పిస్తూ మనిషిని తనలో

బంధించి ఊపిరి సలుపనీయకుండా అనేక సమస్యలు తెచ్చిపెడుతున్నది. అప్పుడు కాలగమనంలో ఎదురైన సమస్యలను మాతృభాషపై పట్టుతో, ధైర్యంగా మనోనిబ్బరంతో కలిగిన అనుభవంతో పరిష్కరించుకునే అవకాశం కలుగుతుంది.

జీవితంలో స్పష్టమైన నిర్మాణాత్మక ఆలోచనలతో కార్యాచరణ ప్రారంభిస్తే ఎన్ని ఒడుదొడుకులెదురైనప్పటికీ దృఢనిశ్చయంతో ముందుకు సాగి ఫలితాలు విజయవంతంగా సాధించవచ్చు. దీనికి మాతృ భాష మేధోపరంగా ఎంతో దోహదపడుతుంది.

ఒకరకంగా చెప్పాలంటే దీనిని ఎలక్ట్రానిక్ కంప్యూటర్స్ లో ఇన్స్టంట్ లాంగ్వేజ్ ట్రాన్స్లేషన్స్ (instant language translations) తో పోల్చవచ్చు. మనకున్న బ్రెయిన్ శక్తికి న్యూరాన్స్ ప్రధానమైనవని వైద్యులు, మేధావంతులు భావిస్తారు. దీనిలో మన నైపుణ్యం పదిలంగా ఉంటూ మేధో శక్తిని పెంచుకుంటూపోతుంది.

దీనికి ప్రధాన కారణం- మాతృ భాషకు తోడు ఇంగ్లీష్ భాష నైపుణ్యత క్రమ క్రమంగా అభివృద్ధి చెందుతూ ఉన్నత విద్య నైపుణ్యతకు మన మేధస్సు దోహదపడుతుంది. తల్లితండ్రులు తమ పిల్లలకు మాటలు మాతృ భాషలోనే నేర్పించడం వలన వారి మేధాశక్తి అభివృద్ధికి బాటలు వేసినట్లవుతుంది. అదేవిధంగా అక్షరాభ్యాసం దశలో కూడా చాలా జాగ్రత వహించాలి అవసరం వుంది.

నా జీవితంలో విద్యార్థి దశలో జరిగిన నా అనుభవాన్ని ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేసుకొని మీముందు పెడుతున్నాను. గతంలో అనగా నాలుగు దశాబ్దాలక్రితం మేము తెలుగు మాధ్యమంలో ఎచ్ ఎస్ఎంపి (నేటి ఇంటర్) వరకు చదివిన తర్వాత 1968 బియస్సిలో కూడా రెండవ భాష తెలుగు తీసుకొని చదివాము. మాకు తెలుగును లెక్చరర్ అరిపిరాల విశ్వం బోధించేవారు. గద్యభాగంలో మేఘసందేశం, రఘువంశం పాఠ్యంశాలుగా ఉండేవి. మేమంతా వారి క్లాసుకు తప్పకుండా హాజరయ్యేవారం. మేఘసందేశంలోని ఆమ్రుకూట పర్వత వర్ణనలు మరిచిపోలేనివిధంగా చెప్పేవారు. వారి ప్రతి లెక్చర్ కు మేము అంతగా ప్రభావితమయ్యేవారం. వారు చెప్పిన విషయాలు వెంట వెంటనే తెలుగు నోట్స్ తయారు చేసుకొని పరీక్షలలో రాసి ఉత్తీర్ణులమైనాం. వారు మన తెలుగు భాష విశిష్టత గురించి చెప్పా ఇంగ్లీషుకు ఉన్న తేడాను తెలియజేశారు. తెలుగు భాష ఫోనోటిక్ భాష అని ఇంగ్లీష్ ఫోనోటిక్ కాదని, తెలుగుకు అక్షరం పలకడంలో ఎటువంటి

తెలుగుభాషను రక్షించి విద్యార్థుల్లో ఆసక్తి పెంపొందించడం ఉపాధ్యాయులు చేసే కృషి పైననే ఆధారపడివుంటుంది. ఉపాధ్యాయులకు సరైన అవగాహన కార్యక్రమాలు ప్రభుత్వపరంగా నిర్వహించాలి. సాంకేతిక రంగం అనేక సౌకర్యాలు కల్పిస్తూ మనిషిని తనలో బంధించి ఊపిరి సలుపనీయకుండా అనేక సమస్యలు తెచ్చిపెడుతున్నది.

శబ్ద భేదం ఉండదని చెప్పేవారు. ఏ అక్షరం రాస్తామో అదే అక్షరం పలికే విధానం తెలుగుకు ఉందని అది మన మెదడు మీద కలిగించే ప్రభావం జ్ఞాపకశక్తి ద్వారా నిరూపించవచ్చని ఉదాహరణలు చెప్పే వారు. అదేసమయంలో జార్జ్ బెర్నార్డ్ షా ఇంగ్లీష్ భాషను ఫోనోటిక్ లాంగ్వేజ్ గా చేసేందుకు చేసిన ప్రయత్నాల గురించి తెలుసుకొనే అవకాశం కలిగింది.

ఇక్కడ ఒక విషయం స్పష్టత చేయాలి. ఇంతకు పూర్వం తెలుగు ఉపాధ్యాయులు ఇతర భాషల ఉపాధ్యాయుల మాదిరిగా కాకుండా పరీక్షలో మార్కులు వేసే విధానంలో చాలా కఠినంగా ఉండేవారు. దాని వలన ఇతర భాషలకంటే తెలుగులో తక్కువ మార్కులు రావడం వలన విద్యార్థులు నిరాశ నిస్పృహలకు లోనయ్యే వారు. అది చివరకు ఉత్తీర్ణతలో మార్కులశాతంపై ప్రభావం చూపేది. దానితో విద్యార్థులు ఇతర భాషలు ఎంచుకోవడం వలన కాలక్రమేణ తెలుగుకు ఆదరణ తక్కువైయిందని చెప్పవచ్చు. అయితే నేడు తెలుగు ఉపాధ్యాయులు కూడా వాస్తవికతతో విద్యార్థులలో తెలుగుపై శ్రద్ధ పెట్టే విధంగా భోధన చేయాల్సిన ఆవశ్యకత చాలా వుంది. తెలుగు భాషను మనం రక్షించుకోవాలి. తెలుగుభాషను రక్షించి విద్యార్థుల్లో ఆసక్తి పెంపొందించడం ఉపాధ్యాయులు చేసే కృషి పైననే ఆధారపడి వుంటుంది.

గత రెండు దశాబ్దాలలో వచ్చిన మార్పులు తెలుగు మాతృభాషకు సరైన ప్రాధాన్యత ప్రాథమిక, మాధ్యమిక విద్యలో లేకపోతున్నందున విద్యార్థులు మేధోపరంగా చాలా నష్టపోతున్నారు. అయితే ఈ అవగాహన రాను రాను కొరవడడం వలన తల్లితండ్రులు తమ పిల్లల విద్యకు కేవలం ఇంగ్లీష్ మాధ్యమానికి ప్రాధాన్యం ఇస్తూ మాతృభాషను పట్టించుకోవడం లేదు. ఇది ఒకరకంగా వారి సృజనాత్మకతకు నష్టం కలిగిస్తున్న సంగతి తెలుసుకోవడం లేదు.

తెలుగు భాష క్షీణిస్తుండడానికి -తల్లితండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు, పుస్తకపఠనం తగ్గిపోవడం, ప్రభుత్వాల నిరాసక్తత విద్యాలయాల్లో తెలుగు భాష తరగతులు తగ్గిపోవడం కారణాలుగా చెప్పవచ్చు. అయితే నేడు దిన, వార, మాస పత్రికలు మాత్రమే తెలుగు భాష అభివృద్ధికి కృషి చేస్తూ తెలుగు భాషను సజీవంగా ని

లబెడుతున్నాయి. తల్లితండ్రులు తమ పిల్లలకు మాటలు మాతృభాషలో నేర్పించడం వలన వారి మేధాశక్తి అభివృద్ధికి బాటలు వేసినట్లువుతుంది. అదేవిధంగా అక్షరాభ్యాసం దశలో కూడా చాలా జాగ్రత వహించాల్సిన అవసరం వుంది. తెలుగు భాషను మనం రక్షించుకోవాలి. తెలుగుభాష ప్రాథమిక స్థాయి నుండి సెకండరీ స్థాయి వరకు ఇంగ్లీష్ మీడియం విద్యాబోధనకు అదనంగా ఉండాలి.

విద్యాలయాల్లో ఉపాధ్యాయులు, ప్రైమరీ, సెకండరీ స్థాయి విద్యలో ఇంగ్లీష్ మీడియంతో బాటు తెలుగు భాష బోధనలో నైపుణ్యత సాధించే విధంగా విద్యార్థులకు బోధన చేయాలి. ఈ ఒరవడిలో విద్యనభ్యసినే అది చిన్న వయసునుండి విద్యార్థులకు జ్ఞాన వికాసంతో బాటు ఆత్మవిశ్వాసం పెంపొందించి కాలపరీక్షకు తట్టుకునే శక్తిని పెంచుతుంది. ప్రభుత్వాలూ కూడా మాతృభాష బోధన విషయమై తగిన శ్రద్ధ చూపించాల్సిన అవసరం నేడు ఎంతైనా వుంది. మేధోపరమైన శక్తి సమాజానికి అందినప్పుడు దాని ఫలితాలు మొత్తం దేశానికి లభిస్తాయి.

ప్రభుత్వం తెలుగు భాషను విద్యాలయాలలో కచ్చితంగా బోధించే విధంగా నిబంధనలు చేయాలి. దానికి తగిన వనరులను విరివిగా సమీకరించి విద్యార్థులకు మేలు కలిగే విధంగా ప్రోత్సహించాలి. తెలుగు భాషలో ప్రాథమిక స్థాయి నుండి సెకండరీ స్థాయి వరకు విద్యాబోధన ఉండాలి. ఉపాధ్యాయులకు సరైన అవగాహన కార్యక్రమాలు ప్రభుత్వపరంగా నిర్వహించాలి. సంఖ్యాపరంగా తెలుగు అభివృద్ధి చెందితే ఉద్యోగ వకాశాలు కూడా మెరుగవుతాయి.

విద్యార్థుల తల్లితండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు, ప్రభుత్వం సరైన ప్రణాళికతో ఈదిశగా విద్యారంగంలో మాతృభాష తెలుగుకు సరైన ప్రాధాన్యం కల్పించి విద్యార్థులకు మేలు కలిగే విధంగా నేటి వర్తమానంలో చేసే ప్రయత్నం సత్ఫలితాలిస్తూ వారి భవిష్యత్తుకు సరైన మార్గం చూపిస్తుందని ఆశిద్దాం.

-పొన్నాల నరహరి

ఫోన్: 9490924927

మెయిల్: ponnalanarahari@gmail.com

తెలుగు భాష క్షీణిస్తుండడానికి - తల్లితండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు, పుస్తకపఠనం తగ్గిపోవడం, ప్రభుత్వాల నిరాసక్తత విద్యాలయాల్లో తెలుగు భాష తరగతులు తగ్గిపోవడం కారణాలుగా చెప్పవచ్చు. అయితే నేడు దిన, వార, మాస పత్రికలు మాత్రమే తెలుగు భాష అభివృద్ధికి కృషి చేస్తూ తెలుగు భాషను సజీవంగా ని లబెడుతున్నాయి.

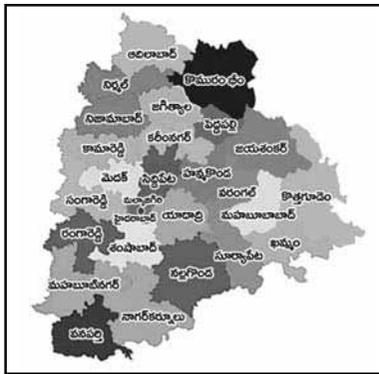
సురభి జయచంద్ర వర్మకు యువ పురస్కారం

సురభి థియేటర్ కుటుంబానికి చెందిన 'సురభి' జయచంద్ర వర్మ రేకండర్ కు కేంద్ర సంగీత నాటక అకాడమీ (న్యూదిల్లీ) 'ఉస్టాద్ బిస్మిల్లాఖాన్ యువ పురస్కారం-2016'ను ప్రకటించింది. జయచంద్ర తన ఏడవ నెల నుంచే రంగస్థల జీవితం మొదలైంది. ఇటు ప్రదర్శనలు ఇస్తూనే ఎంబీఏ పూర్తి చేశారు. ఇప్పటివరకు వివిధ రకాల పాత్రలను పోషిస్తూ.. సుమారు 4500 ప్రదర్శనలు

ఇచ్చారు. 1996, 97, 98 సంవత్సరాల్లో నాటక రంగ ప్రముఖులు బి.వి.క్రాంతిజీ నాటకరంగంపై నిర్వహించిన కార్యశాలలో పాల్గొని, ప్రస్తుత పరిస్థితులకు అనుగుణంగా తనను తాను తీర్చిదిద్దుకున్నారు. తన పన్నెండవ ఏట చండీఘియ నాటకంలో ఏడు విభిన్నమైన పాత్రలను పోషించారు. సురభి కళాకారులకు ఫ్రాన్స్ వంటి దేశాలకు వెళ్లే అవకాశం దక్కింది. సుమారు 45 మంది కళాకారులు, సాంకేతిక నిపుణులు కలిసి విదేశాల్లో తమదైనతైలిలో 16 ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు. ప్రస్తుతం జేఎన్టీయూలో ఎంబీఏ చేస్తున్నారు.

తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ సమస్యలు - పరిష్కారాలు

ఏ ఆర్థిక వ్యవస్థ మనుగడకైనా మూలమూ లక్ష్యమూ మనుషులే. కనుక ఆర్థిక వ్యవస్థను పరిశీలించేటప్పుడు ఆ మనుషుల జీవన విధానం ఏమిటి, ఏ ఉత్పత్తి విధానంతో వారి అవసరాలు తీరుతున్నాయి, ఏ వనరులను ఉపయోగించి ఆ ఉత్పత్తి విధానం అమలవుతున్నది అనే ప్రశ్నలు ప్రధానమైనవి అవుతాయి. ఆ మనుషుల అవసరాలు, ఆకాంక్షలు తీరకపోవడమే, పూర్తిగా తీరకపోవడమే ఆర్థిక వ్యవస్థ సమస్య. ఆ సమస్య సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక రంగాలలో కూడ వ్యక్తీకరణ పొంది సమాజంలో సంక్షోభం వస్తుంది. అయితే మనుషుల అవసరాలు, ఆకాంక్షలు తీరకపోవడానికి మూడు ప్రధాన కారణాలు ఉండే అవకాశం ఉంది. ఒక సమాజంలోని మనుషుల అవసరాలకూ, ఆకాంక్షలకూ తగినన్ని వనరులు ఆ సమాజంలో అందుబాటులో లేకపోవడం ఒక కారణం. వనరులు తగినన్ని ఉన్నా ఆ వనరుల వినియోగం మీద నిర్ణయాధికారం ఉన్న వాళ్ళు సమాజ అవసరానికి తగిన విధంగా విధానాలు రూపొందించకపోవడం మరొక కారణం. ప్రజల ఒత్తిడి వల్ల సరైన విధానాలే రూపొందినా అవి సక్రమంగా అమలు కాక, ఆ వనరులను సమాజ శ్రేయస్సు కోసం కాక ఇతర కారణాల కోసం వినియోగించడం మరొక కారణం. ఏ సమాజంలోనైనా ఆర్థిక వ్యవస్థలో సమస్యలు ఈ మూడు ప్రధాన కారణాల వల్లనే వస్తాయి. అందువల్ల పరిష్కారాలు కూడ ఈ మూడు స్థాయిలలోనే చూడవలసి ఉంటుంది.



ఇక్కడ ఒక ప్రధాన సమస్య ఏ సమాజంలోనైనా లభ్యమయ్యే వనరులు స్థిరమైనవి, తరిగిపోయేవి కాగా ప్రజల అవసరాలు, ఆకాంక్షలు ఎప్పటికప్పుడు మారుతూ ఉండేవి, పెరుగుతూ ఉండేవి. అందువల్ల ప్రజల అవసరాలకూ వనరులకూ మధ్య సమ స్వయం కుదర్చడంలో పాలక విధానాల పాత్ర, వాటి అమలు పాత్ర ప్రధానమైనవి అవుతాయి.

ఈ అవగాహనా చట్రం నుంచి తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థను అధ్యయనం చేసినప్పుడు ప్రజల అవసరాలను, ఆకాంక్షలను, వనరుల లభ్యతను, వనరుల వినియోగ విధానాలను, ఆ విధానాల అమలును పరిశీలించవలసి ఉంటుంది. తెలంగాణ ప్రజల అవసరాలు, ఆకాంక్షలు గొంతెమ్మ కోర్కెలేమీ కావు. కనీసమైన, భద్రమైన, సుస్థిరమైన, గౌరవప్రదమైన జీవనం అనే సాధారణ ఆకాంక్షే తెలంగాణ ప్రజలందరికీ ఉన్నది. ఆ సాధారణ ఆకాంక్ష నిజంగా నెరవేరాలంటే స్వయంపాలన ఉండాలని గుర్తించి ఆ దిశగా కూడ పోరాడారు. తమ

సాధారణ ఆకాంక్ష కూడ నిజాం పాలనలో, భూస్వామ్య అధికారం కింద నెరవేరలేదు గనుక, మామూలు మనుగడే సమస్యగా మారింది గనుక ప్రజలు ఆ సమస్యను పరిష్కరించుకోవడానికి భిన్నమైన ఆలోచనలు, ఆచరణలు చేశారు. ఆ ఆలోచనలు, ఆచరణలు ఎన్నెన్నో పోరాటాలుగా వ్యక్తీకరణ పొందాయి. ఆ క్రమంలో నిజాం రాచరిక పాలన రద్దయి దాని స్థానంలో సైనిక పాలన వచ్చింది. అది కూడ తొలగి పోయి అధికారయంత్రాంగపు పాలన వచ్చింది. దాని తర్వాత ప్రజల చేత ఎన్నికైన తొలి ప్రభుత్వం ఏర్పడింది గాని అది నాలుగు సంవత్సరాలు కూడ పాలించలేకపోయింది. ఆ తర్వాత ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడి తెలంగాణ ఆర్థికవ్యవస్థమీద కోస్తా, రాయలసీమ పాలకవర్గాలకు అధికారం దఖలు పడింది. ఆ పాలనలో తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ సమస్యలు తీరలేదు సరిగదా మరింతగా పెరిగాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ పాలకవర్గాల ఆధిపత్యంలో తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ అస్పష్టంగా నడుస్తున్నదనే కారణమే తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆకాంక్షలకు ఉండిన బలమైన మౌలిక పునాది. చాల సంపన్నమైన తెలంగాణ వనరుల ఫలితాలు తెలంగాణ బిడ్డలకు దక్కకపోవడం, ఆ వనరుల వినియోగంలో కోస్తా, రాయలసీమ పెత్తందార్లకు ప్రయోజనకరమైన విధానాలు రూపొందిడం, అవే అమలు కావడం, తెలంగాణలో ఒక చిన్న దళారీ వర్గం తయారై అది కోస్తా, రాయలసీమ పాలకవర్గాలకు మద్దతు ఇవ్వడం జరిగాయి. అయినా తమ ఆర్థిక వ్యవస్థ మీద తమకే అధికారం ఉండాలని, అంటే తమకే పాలనాధికారం రావాలని తెలంగాణ ప్రజలు ప్రకటించిన ఆకాంక్ష ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమంగా విస్తరించి, చివరికి 2014లో విజయం సాధించింది. అయితే ఆర్థిక వ్యవస్థను సరిదిద్ది, ప్రజానుకూల ఆర్థిక వ్యవస్థగా మార్చాలనే ప్రజల ఆకాంక్ష ఫలించిందా అనేది ఇవాళ్లి ప్రశ్న. ఆరు దశాబ్దాలు పక్కదారి పట్టిన ఆర్థిక వ్యవస్థను సరిదిద్దడం మూడు సంవత్సరాల్లో సాధ్యం కాదని ఎవరైనా చెప్పగలరు. కాని కనీసం ఆ సరిదిద్దే ప్రయత్నాలైనా ప్రారంభమయ్యాయా, ప్రయాణ దిశను మార్చడం జరిగిందా, కొత్త దిశలో ఒక అడుగో, అంగుళమో ప్రయాణం సాగిందా అనే ప్రశ్నలు వేయకతప్పదు.

నిజానికి వనరుల లభ్యత విషయంలో తెలంగాణకు ఉన్న అవకాశాలు అపారమైనవి. దేశంలో ఎన్నో రాష్ట్రాలతో పోల్చి చూసినప్పుడు తెలంగాణ వనరుల సంపద అద్భుతమైనది. కేవలం సముద్ర

తీరం అనే వనరు తప్ప మిగిలిన అన్ని సహజవనరులూ పుష్కలంగా ఉన్న ప్రాంతం తెలంగాణ. రెండు కోట్ల ఎనభై లక్షల ఎకరాల భూమి, అందులో కనీసం కోటిన్నర ఎకరాల సాగుకు లాయకైన భూమి, రెండు జీవనదులు, ఎన్నెన్నో ఉపనదులు, ఏర్లు, వాగులతో అపారమైన జలసంపద, విస్తారమైన అడవులు, ఎన్నో ఖనిజాలు, సమశీతోష్ణ వాతావరణం, అన్నిటికీ మించి విస్తారమైన శ్రామిక జనాభా - ఈ వనరులన్నిటినీ సక్రమంగా, అర్థవంతంగా వినియోగంలోకి తేగలిగిన విధానాలు రూపొందిస్తే, ఆ విధానాలను సక్రమంగా అమలు చేస్తే ప్రస్తుత జనాభా అవసరాలనూ, ఆకాంక్షలనూ తీర్చడం చాల సులభం. ఆంధ్రప్రదేశ్ పాలనా కాలంలో ఈ వనరులలో ఏ ఒక్కదాన్నీ సక్రమంగా వినియోగించలేదు. వినియోగంలోకి తెచ్చిన దగ్గర కూడ అశేష తెలంగాణ ప్రజల ప్రయోజనాల కొరకు కాక, గుప్పెడు మంది కోస్తా, రాయలసీమ సంపన్నుల కొరకు వినియోగించారు. వనరుల దుర్వినియోగం, విధ్వంసం విపరీతంగా జరిగిపోయాయి.

ఈ నేపథ్యంలో ఏర్పడిన తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఎన్నికైన ప్రభుత్వానికి పాత పద్ధతులను మార్చడానికి, తెలంగాణ ప్రజల ప్రయోజనాల కొరకు మాత్రమే తెలంగాణ వనరులను వినియోగించాలనే విధానాలను రూపొందించి అమలులోకి తేవడానికి చాల అవకాశాలున్నాయి. ఇది ఒక తెల్ల కాగితం మీద రచన లాంటిది. గత పాలన దుష్ప్రభావాలు ఏమీ లేకుండా కొత్త ప్రజానుకూల విధానాలు రూపొందించే అవకాశం చరిత్ర తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ఇచ్చింది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ పాలనలో తెలంగాణ ప్రజానీకం ఏ సమస్య పరిష్కారాల కోసం ఆకాంక్షించిందో అవే సమస్యలు గత మూడు సంవత్సరాలుగా కూడ కొనసాగుతున్నాయి. భూయాజమాన్యంలో తీవ్రమైన అసమానతల వల్ల భూసంబంధాలలో ఘర్షణలు, జల వనరుల వినియోగం సక్రమంగా లేకపోవడంతో భూమి నుంచి తీయవలసినంత ఫలసాయం తీయలేకపోవడం, సాగుకు లాయకైన భూమికి కూడ రక్షిత సాగునీరు అందకపోవడం, వనరులకు తగినట్టుగా పారిశ్రామికీకరణ జరగకపోవడం, బహుళజాతి సంస్థల, కార్పొరేట్ల అనుకూల ఆర్థిక, వాణిజ్య విధానాలు, ప్రపంచ బ్యాంకు అప్పులు, విపరీతమైన గ్రామీణ, పట్టణ నిరుద్యోగం, విద్యారంగ సమస్యలు, వైద్య ఆరోగ్యరంగ సమస్యలు, రవాణా సదుపాయాల లోటు, పాలనలో ప్రజాస్వామిక, పారదర్శక పద్ధతులు లేకపోవడం, ప్రజల మీద అధికార వర్గపు దాష్టీకం, లంచగొండితనం, రుణభారం వంటి సమస్యలన్నీ ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఎట్లా ఉండేవో తెలంగాణలో కూడ అట్లాగే ఉన్నాయి. ఈ సమస్యల పరిష్కారానికనే పేరుతో ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన పథకాలు, తీసుకున్న చర్యలు కొత్త సమస్యలకు దారి తీశాయి.

గడిచిన మూడు సంవత్సరాల కాలం ఎలా గడిచినప్పటికీ ఇప్పటికైనా తన విధానాలను సమీక్షించుకుని, ప్రజలు ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఎందుకు కోరుకున్నారో, ఆ కోరికను నెరవేర్చడానికి ఏ ప్రజానుకూల విధానాలు చేపట్టవలసి ఉందో, ఆ విధానాలను ఎంత నిజాయితీతో అమలు చేయవలసి ఉందో, ఆ విధానాలను పారదర్శకంగా ప్రజల దగ్గరికి తీసుకువెళ్లి ఒప్పించవలసిన అవసరం ఎంత ఉందో గుర్తించి

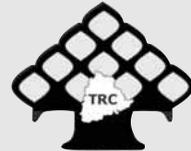
రచనలకు ఆహ్వానం

సమకాలీన రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక అంశాలపై విశ్లేషణలు, మినీ కవిత, పాట, చిన్న కథ రచనారూపం ఏదైనా సరే... మీ ఆవేదనను, ఆలోచనను మాతో పంచుకోండి, అక్షరాలుగా పాఠకులకు అందించండి.

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక తనదైన లక్ష్యాలను, ధ్యేయాలను కలిగి ఉన్నప్పటికీ భిన్నాభిప్రాయాలకూ వేదికగా నిలుస్తుంది. అదే సమయంలో మాకు ఉన్న పరిమితులను గుర్తించి మాకు అందే రచనల్లో ప్రచురణార్హమైన వాటిని వీలు వెంట ప్రచురిస్తాం.

- ❖ పోస్ట్ ద్వారా రచనలు పంపేవారు మరోకాపీ (జిరాక్స్)ని తమ వద్ద ఉంచుకోవాలి.
- ❖ ప్రచురించని రచనలను తిప్పిపంపడం సాధ్యం కాదు.
- ❖ రచనలు పంపిన వారికి వారం రోజుల్లోగా ఏ సంగతీ మేమే తెలియజేస్తాం. (ఫోన్ లేదా ఇ-మెయిల్ ద్వారా).
- ❖ ఎంపిక చేసుకున్న రచనలను స్పేస్, ఐడియాలజీలను బట్టి ఎడిట్ చేసే హక్కు సంపాదకవర్గానికి ఉంటుంది.
- ❖ ఇ-మెయిల్ ద్వారా కూడా మీ రచనలు పంపించవచ్చు. (పీడీఎఫ్ చేస్తే మంచిది. స్కాన్ చేసేటట్లుయితే పేజీ మొత్తం చక్కగా స్కాన్ అయ్యేలా జాగ్రత్త వహించాలి)

రచనలు పంపించాల్సిన చిరునామా:



TELANGANA
RESOURCE CENTRE
DECCAN LAND

"CHANDRAM" 490, St.No. 11, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029.

Fax: 040-27635644, Mobile: 9030626288,

website : www.deccanland.com

deccanlandindia@gmail.comకు మీ రచనలను, లేఖలను ఇ-మెయిల్ చేయవచ్చు.

సవరించుకోవడానికి పాలకులకు ఇప్పటికీ కూడ అవకాశం ఉంది. చరిత్ర 2014లో తెలంగాణ పాలకులకు ఒక అవకాశం ఇచ్చింది. ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోవడంలో పొరపాట్లు కొరతలు జరిగి ఉంటే సవరించుకోవడానికి ఇప్పటికైనా అవకాశం ఉంది. పాలకులు ఆ అవకాశాన్ని వాడుకో లేకపోతే, ప్రజలు తమ అవకాశాన్ని వాడుకోవడానికి నెట్టినట్టవుతుంది.

-ఎన్ వేణుగోపాల్

మొబైల్: 9848577028

మెయిల్: venugopalraon@yahoo.com



తెలంగాణ గిరిజన మ్యూజియంలు

దక్షిణ భారత దేశంలో తెలంగాణలోనే గిరిజన జనాభా ఎక్కువగా ఉంది (సుమారు పదిశాతం). తెలంగాణ ప్రజల చారిత్రక సాంస్కృతిక మూలాలు కూడా గిరిజనుల్లోనే ఉంటాయి. కాబట్టి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గిరిజన జనాభా కేంద్రీకృతమైన చోటల్లా గిరిజన మ్యూజియంలు పెట్టాలని కృషి చేస్తున్నది. తద్వారా విద్యార్థులు, పరిశోధకులు, పర్యాటకులకు తెలంగాణ సాంస్కృతిక మూలాలను పరిచయం చేయాలనేది సంకల్పం. ఈ నేపథ్యంలో ఇప్పటికే అందుబాటులో ఉన్నవి. అందుబాటులోకి రానున్నవైన గిరిజన మ్యూజియంల వివరాలు, విశిష్టతలను అర్థం చేసుకుందాం.

తెలుగు గిరిజన సంగ్రహాలయాలు

నాలుగు చోట్ల గిరిజన సంగ్రహాలయాలున్నాయి.

అవి:

1. నెహ్రూ శతజయంతి గిరిజన సంగ్రహాలయం, హైదరాబాద్
2. చెంచులక్ష్మి గిరిజన సంగ్రహాలయం, మన్నూర్, మహబూబ్ నగర్ జిల్లా.
3. చెంచులక్ష్మి గిరిజన సంగ్రహాలయం, శ్రీశైలం.
4. అరకు గిరిజన సంగ్రహాలయం, అరకు లోయ, విశాఖపట్నం జిల్లా.

వీటిల్లో 35 రకాల తెగల

జీవన విధానం, సంస్కృతులకు సంబంధించిన వస్తువులను భద్రపరిచి పర్యాటకులకు, పరిశోధకులకు, విద్యార్థులకు, సందర్శకులకు ప్రదర్శనకై అందుబాటులో ఉంచారు. ఇవి కాక రవీంద్రశర్మ అనే ఔన్నాహికులు వ్యక్తిగతంగా ఒక గ్రామీణ గిరిజన వస్తు సంగ్రహాలయాన్ని ఆదిలాబాద్ లో ఏర్పరచి నిర్వహిస్తున్నారు.

నెహ్రూ శతజయంతి గిరిజన సంగ్రహాలయం

1962-63లో ఏర్పాటైన 'గిరిజన సాంస్కృతిక పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ'లో భాగంగా గిరిజన సంగ్రహాలయాన్ని ఏర్పరిచారు. అప్పటి నుండి గిరిజన వస్తు సామగ్రిని సేకరిస్తూ వస్తున్నారు. 1989 లో జరిగిన జవహర్ లాల్ నెహ్రూ శతజయంతిని పురస్కరించుకుని ఈ సంగ్రహాలయానికి 'నెహ్రూ శతజయంతి గిరిజన సంగ్రహాలయం' అని నామకరణం చేసి, భారత ప్రభుత్వం విడుదల చేసిన నిధులతో మూడు అంతస్తుల భవనాన్ని నిర్మించారు. రాష్ట్రంలోని అన్ని గిరిజన ప్రాంతాల నుంచి గిరిజన జీవనం, కళలకు సంబంధించిన అనేక వస్తువులను భారీగా సేకరించి, వాటిని వివిధ విభాగాలలో (గ్యాలరీలలో) అమర్చి ప్రదర్శనకు అందుబాటులో ఉంచారు. అలా 2003 ఫిబ్రవరి

17న ఇప్పుడున్న స్థితిలో నెహ్రూ శతజయంతి గిరిజన సంగ్రహాలయం ప్రజలకు అందుబాటులోకి వచ్చింది. ఈ సంగ్రహాలయంలో కింది విభాగాలున్నాయి.

1. చెంచు/ఘోటోగ్రఫీ విభాగం.
2. గిరిజన గుడిసెల విభాగం
3. గిరిజన జీవన /సాంస్కృతిక వస్తు విభాగం
4. దృశ్య శ్రవణ విభాగం
5. ప్రాంగణ ప్రదర్శన విభాగం
6. గిరిజన కళా ప్రాంగణ విభాగం.

చెంచు గ్యాలరీలో చెంచు గిరిజన ప్రజలు కర్రతో అగ్ని పుట్టించుకునే విధం, గుడిసెలో వంట చేసుకోవడం, అటక మీద వస్తువులు అమర్చుకునే విధానం, వేటాడే విధానం, భూమిలో నుంచి గడ్డలు

తవ్వకునే విధానం, వారి బాణాలు, తేనె సేకరణ పనిముట్లు, తేనె సేకరణ విధానాలను డయోరమాలు, (సూక్ష్మ ప్రతిరూపాలు), షోకేసుల్లో (గాజు గూళ్ళల్లో) ప్రదర్శించారు.

ఘోటోగ్రఫీ గ్యాలరీలో రాష్ట్రంలో ఉన్న 32 రకాల గిరిజన తెగల ప్రజల రూపురేఖలు, వస్త్రాభరణాలు, నృత్యాలు, దేవతలు, పనులు, ఇళ్లు, పంటలు (పోడు వ్యవసాయం), ఆధునిక సాగు విషయమై ప్రభుత్వం వారికి అందజే



స్తున్న సహాయ సహకారాలు, గిరిజన వార సంతలు (షాండ్లీలు), గిరిజన సంప్రదాయక వైద్య విధానం, ప్రభుత్వ వైద్య విధానం, ప్రభుత్వ విద్యా సౌకర్యాలు, ప్రభుత్వ గిడ్డంగులు, పాపికొండలు పర్యాటకం నిర్వహించుకునేందుకు ప్రభుత్వం గిరిజన నిరుద్యోగులకు అందజేసిన పడవలు, తదితర విషయాల నిజమైన ఘోటోలు ప్రదర్శనకు పెట్టారు.

సంగ్రహాలయం మొదటి అంతస్తులో నిజమైన గిరిజన గుడిసెలను ప్రదర్శన నిమిత్తం నిర్మించారు. అలాంటివి ఇందులో సవర గుడిసె, చెంచు గుడిసె, బంజారా గుడిసె, కోయ గుడిసె, పొర్ల గుడిసె, బగత గుడిసె, ఎరుకల గుడిసె, యానాదుల గుడిసెలు కన్పిస్తాయి. ఆయా గుడిసెల్లో జీవన విధానం ప్రస్ఫుటంగా కన్పించే విధంగా అవసరమైన చోటల్లా గిరిజనుల విగ్రహాలు రకరకాల పనుల్లో నిమగ్నమైనట్లుగా శిల్పించారు. సవర గుడిసెలో సవరలు సంప్రదాయకంగా పూజించే 'ఇదిసింగ్' (గోడ మీద పెయింటింగ్) కన్పిస్తుంది. ఈ గుడిసెలను చూస్తే చాలు ఆయా గిరిజనుల జీవన విధానం, సంస్కృతులు ఎలా ఉంటాయో తెలుస్తాయి.

సాంస్కృతిక గ్యాలరీలో గిరిజనుల సంగీత పరికరాలు, చేపలు,

పక్షులు, కుందేళ్ళ వంటి చిన్న జంతువులను వలలు వేసి పట్టుకునే పరికరాలు, వేట పనిముట్లు, పోడు /వ్యవసాయ పనిముట్లు, ఇంటి పనిముట్లు, నృత్య వేషణ వస్తువులు, ముఖ తొడుగులు, బుట్టబొమ్మలు, లంబాడీ, కొలామీల ఆభరణాలు, షాండీ, గిరిజన పంచాయతీ విధానాలు, భీమాయక్, గుస్నాడీ ఆలయాలు, సవరలు, గోండుల సమాధులు, ఇనుము, లక్క, కాల్చిన మట్టి (టెర్రకోట్ట), ఇత్తడి బొమ్మలు, నవరత్నాల పరికరాలు మొదలగునవి ప్రదర్శనలో ఉన్నాయి.

దృశ్య శ్రవణ విభాగంలో లఘు (చిత్ర) ప్రదర్శనశాల, (మినీ ఆడిటోరియం), టవ్ స్క్రీన్ కంప్యూటర్ ఉన్నాయి. మినీ ఆడిటోరియంలో విద్యార్థులకు, అధికారులకు, శిక్షణలో ఉన్న అధికారులకు ముందస్తు అనుమతితో 25-30 నిమిషాల నిడివి గల లఘుచిత్రాలను ప్రదర్శిస్తారు. ఇవి ఆయా గిరిజనుల జీవన శైలులు, సాంస్కృతిక విశేషాల మీద చిత్రించినవి. దేశంలో ఉన్న 18 గిరిజన సంగ్రహాలయాల్లో ప్రదర్శనకుంచిన వస్తు విశేషాలను టవ్ స్క్రీన్ కంప్యూటర్ లో ఎవరికి వారు చూసుకునే వెసులుబాటు కల్పించారు. సంగ్రహాలయంలో ప్రవేశించగానే సందర్శకులను గోండుల ఎద్దుల బండి స్వాగతిస్తుంది. సంగ్రహాలయం మూడో అంతస్తులో 'సమాచార గ్యాలరీ' ఉంది. ఇందులో జిజ్ఞాసువులు, పరిశోధకులకు అవసరమైన రాష్ట్ర గిరిజనుల జనాభా, వృత్తులు, ప్రాంతాలు తదితర అధికారిక అంకెల సమాచారం లభిస్తుంది. సంగ్రహాలయం మొదటి, రెండో అంతస్తుల స్తంభాల నలుమూలలను వెదురుబద్దలతో అలంకరించి వాటి మధ్య గిరిజన జీవన సంస్కృతులకు సంబంధించిన ఫోటోలను, వేట విశేషాలకు సంబంధించిన పెయింటింగ్లను ప్రదర్శనకు పెట్టారు. ఈ స్తంభాల మధ్యగల నాలుగేసి దూలాల స్థానంలో ఉత్తరాంధ్ర సవరలు తదితర గిరిజనులు పెళ్ళిళ్ళు, పండుగల్లో ఉపయోగించే ముఖ తొడుగులను (మాస్కెలు) అలంకరించారు. రెండవ అంతస్తు మెట్లు ఎక్కగానే నాయకపోడు గిరిజనుల మాస్కెలు కన్పిస్తాయి.



సంగ్రహాలయం ముఖ ప్రాంగణం సవరల సాంప్రదాయక పెయింటింగ్ లోని చిత్రాలతో అలంకరించబడింది. ప్రాంగణం కుడివైపు గోండుల గుస్నాడి నృత్యం, ఎడమ వైపు కోయల కొమ్ము నృత్యం బొమ్మలను ప్రదర్శనకుంచారు. ముఖ ప్రాంగణం ఖాళీ స్థలంలో సమ్మక్క-సారలమ్మల గద్దెలు, నిశాని దేవత, పెద్దదేవుడు తదితర దేవతల నిజ ఆలయాల ప్రతిరూపాలను ప్రతిష్ఠించారు. కళా ప్రాంగణంలో 6 గిరిజన గుడిసెలు, కార్యక్రమాలు నిర్వహించుకునే షామియానా గద్దె తదితర ఏర్పాట్లున్నాయి.

గుడిసెలను గిరిజన చిత్రాలతో అందం గా అలంకరించారు.

కుప్రం భీము మ్యూజియం

అల్లూరి సీతారామరాజు చేసినదాని కంటే పెద్ద గిరిజన పోరాటం కుప్రం భీముది. తెలంగాణలో తమకు స్వాతంత్ర్యం కావాలని పోరిన మొదటి వ్యక్తి కూడా కుప్రం భీము. ఆ విషయం తెలిసిన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, కమ్మూనిస్టులు తమ కార్యకర్త బద్దం ఎల్లారెడ్డిని స్వయంగా కుప్రం భీము అమరస్థలికి పంపించి, వివరాలు సేకరించి గోల్కొండ పత్రికలో వరుస కథనాలు ప్రచురించారు. అంతకు మించి కుప్రం భీము నుంచి ఎందరో స్ఫూర్తి పొంది తెలంగాణకు స్వతంత్రం కావాలని పోరాడారు. ఆ పోరాటాల ఫలితంగా నిజాం పాలన నుంచి తెలంగాణ విముక్తమై స్వతంత్ర భారత దేశంలో భాగమైంది.

అంతటితో కుప్రం భీము ప్రభావం ఆగిపోలేదు. 1981 నాటి గోండు గిరిజన పోరాటానికి ఊపిరినిచ్చింది. అనాటి ఇంద్రవెల్లి కాల్యుల్లో కూడా ప్రభుత్వ తూటాలకు పలువురు అమాయకులు బలి అయ్యారు. ఆ తరువాత సరిగ్గా ముప్పుయ్యేళ్ళకు మొదలైన ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన నాయకుడు కేసీఆర్ కు కూడా కుప్రం భీము పోరాటం స్ఫూర్తినిచ్చింది. ఈ సారి ఆ స్ఫూర్తి ఫలితంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన సాధ్యమైంది. తనకు స్ఫూర్తినిచ్చిన అమర వీరుడు కుప్రం భీమును తెలంగాణ తొలి ముఖ్యమంత్రి ఐన కేసీఆర్ మర్చిపోక తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత వచ్చిన కుప్రం భీము తొలి వర్ధంతి సభకు స్వయంగా హాజరై రూ.25 కోట్లతో కుప్రం భీము స్మారక సంగ్రహాలయం ఏర్పాటు చేస్తామన్నారు. ఆయన మాటకు అనుగుణంగా కుప్రం భీము మ్యూజియం నిర్మాణం ఆయన 76వ వర్ధంతి

నాటికి (6.10.2016) సు మారుగా పూర్తయ్యింది. కుప్రం భీం జిల్లా కేంద్రమైన అసిఫాబాదుకు 60 కి.మీ. దూరంలో పచ్చని కొండలు, లోయలు, జలపాతాల మధ్యనున్న కుప్రం భీం స్వస్థలం జోడెన్ ఫూట్ లో నిర్మించబడిన ఈ మ్యూజియం లో ముందస్తుగా పూర్తయిన మొదటి అంతస్తులో సుమారు రూ.ముప్పై లక్షల ఖర్చుతో ఈ కింది అంశాలు ప్రదర్శనకు పెట్టబడినవి.

1. శిల్పాల ప్రదర్శన
2. గిరిజన వస్తువుల ప్రదర్శన
3. గిరిజన దేవతల ప్రదర్శన
4. గిరిజన పెయింటింగ్స్
5. గిరిజన ఫోటోలు

శిల్పాల ప్రదర్శన:

మ్యూజియం ప్రదర్శనా ప్రాంతం ప్రారంభంలో చివరలో నిలువెత్తు ఫైబర్ గ్లాస్ శిల్పాలను ప్రదర్శించారు. 1940 సెప్టెంబర్ 10 నాడు జోడెన్ ఫూట్ భూపోరాటంలో నైజాం పోలీసుల తూటాలకు

కుప్రం భీముతో పాటు పదముగ్గురు గిరిజనులు బలయ్యారని ఆనాటి డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ పోలీస్ నివేదిక పేర్కొంది. అందుకు మ్యూజియంలో కూడా కుప్రం భీముతో కలిపి పదమూడు గిరిజన అమర వీరులను సంఖ్య సూచించే విధంగా 13 శిల్పాలను ప్రదర్శించడం జరిగింది. జోడెన్‌ఘాట్ చివరి పోరాటానికి ముందు భీము సమీపంలో ఉన్న గ్రామ దేవత అవ్వవల్ పేన్ దగ్గర ఉత్సవం జరిగిన తరువాత గిరిజనులతో సమావేశమై 'జల్-జంగల్- జమీన్ మనవే కాబట్టి, మన స్వతంత్రత (మావె నాటె-మావె రాజ్) కోసం కొట్లాడుదా'మని పిలుపునిచ్చాడు. ఈ నేపథ్యంలో కనిపించే విధంగా శిల్పాల వెనుక అవ్వల్ పేన్ దృశ్యం చిత్రీకరించబడింది. భీము మాటలు కూడా పర్యాటకులకు వినిపించే విధంగా సౌండ్ బాక్స్‌ని ఏర్పాటు చేయడమైంది. కుప్రం భీముకు తుడం దెబ్బ కొట్టి కుప్రం సూరుకుడి భుజంగా, తూటు కొమ్ము ఊడి వెడ్డు రాము గిరిజనులకు మేల్కొలుపడంలో సహాయపడ్డారు. కాబట్టి వారి శిల్పాలను కూడా భీము శిల్పానికి కుడి-ఎడమ భాగాల్లో నిలబెట్టడం జరిగింది.

మ్యూజియం చివరి భాగంలో గుస్సాడి నృత్యానికి సంబంధించిన 15 శిల్పాలను ప్రదర్శనకు పెట్టారు. ఇందులో గోండు గిరిజన సంప్రదాయ నృత్యకారులైన 9 మంది గుస్సాడిలు నృత్యం చేస్తున్నట్లున్న శిల్పాలుండగా, వాటికి ఇరువైపులా ముగ్గురు వాయిద్యకారులు నిజమైన వాయిద్యాలైన కాలికొమ్, పేప్రె, డప్పులు వాయిస్తున్నట్లున్న శిల్పాలను నిలుపడం జరిగింది. అన్ని శిల్పాలకూ నిజమైన గుస్సాడి టోపీలు, కటి వస్త్రాలు, జోలెలు, కోలలు (దండాలు), అందెలు (గుంగుర్లు) మొదలైనవి సంప్రదాయబద్ధంగా అమర్చడం జరిగింది. గుస్సాడి బృందం నృత్యం చేసేటప్పుడు వినిపించే సంగీతాన్ని శిల్పాల వెనుక ఏర్పాటు చేశారు.



మ్యూజియంలోని ప్రధాన హాలు పక్కనున్న త్రికోణాకార స్థలంలో పది పీటల మీద సుమారు 40 సూక్ష్మ శిల్పాలతో కుప్రం భీము చరిత్రలోని ప్రధానమైన పది ఘట్టాలను ప్రదర్శించారు. ఒక ప్రత్యేక లంబాడీ స్త్రీ శిల్పాన్ని సంప్రదాయక వేషధారణతో ప్రదర్శించారు.

గిరిజన దేవతల ప్రదర్శన:

పైన పేర్కొన్న త్రికోణాకార స్థలంలో గిరిజన దేవతలను వారి సంప్రదాయక ఆలయాలతో ప్రదర్శనకై ఏర్పాటు చేశారు. వాటిని ఆయా గిరిజనులే స్వయంగా కట్టారు. ఆ ఆలయాల వెనుక గిరిజనులు సంప్రదాయకంగా ఎన్నుకునే చెట్లను చిత్రించారు. సందర్భానికి ముందుగా కన్పించేది సిరియాళ్ దేవతాలయం. అంధ్ గిరిజనులు సాధారణంగా మూరెడెత్తులో మట్టితో ఈ ఆలయాన్ని కట్టారు. మ్యూజియంలో మాత్రం కట్టెతో చేయడం జరిగింది -మన్నిక కోసం. శ్రీ. శ. 13వ శతాబ్దం చివరలో పాల్గురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్ర,

బసవపురాణం గ్రంథాల్లో రాసిన శివభక్తుడు సిరియాళుని చరిత్రే అంధ్ల సిరియాళ్ చరిత్ర.

సిరాళ్ దేవత తరువాత కొలాము గిరిజనుల భీమన్న గుడి నిర్మించబడింది. పంచ పాండవుల్లో రెండవవైన భీముడు తమ ఆడ పడుచు హిడింబిని పెళ్ళి చేసుకొని ఘటోత్కచున్ని కన్నాడు అని నమ్ముతూ కొలాములు భీమున్ని కొలుస్తారు. భీముని గుడిలో వారు నిలిపే గదల (గజాల)పైన ఈ చారిత్రక చిత్రాలను తొలుస్తారు. ఈ గుడిలో వారు సంప్రదాయకంగా పూజించేటప్పుడు వాయిించే డోలు తదితర వాయిద్యాలను కూడా పెట్టారు.

భీమన్న గుడి తరువాత గోండు గిరిజన దేవతల సన్నిధిని ఏర్పాటు చేశారు. ఇందులో వారి ప్రధాన దైవాలైన పెర్నాపేన్, సతిక్ పేన్, జల్లి దేవరనలు నిలిపారు. పెర్నాపేన్ (పెద్దదేవుడు) అనేది ఒక కంక కట్టెపైన గొడుగు ఆకారంలో జంతువు వెంట్రుకల సముహాన్ని అమర్చిన నిర్మాణం. ఆ వెంట్రుకలను ఆఫ్రికాలోని లేమూర్ జంతువుల నుంచి సేకరిస్తారు. మహారాష్ట్రలోని చాందా పట్టణంలో ఉండే గోండులు వాటిని దిగుమతి చేసుకొని కావలసిన ఇతర ప్రాంతాల గోండులకు సంప్రదాయ బద్ధంగా విక్రయిస్తారు.

గోండులు జంగూబాయి, కంకాళి దేవతలను తమ తల్లులుగా భావిస్తారు. వారి నుంచి పహండి కూపర్ లింగ్ 'పోషణ స్థితి'ని పొంది తమ జాతి ప్రవర్తన నియమావళిని రూపొందించాడని నమ్ముతారు. ఈ విశ్వాసాన్ని సూచించే లింగ్ కిరీటం, జంగూబాయి / కంకాళి చిత్ర పటాలను మొదటిసారిగా ప్రత్యేకంగా చిత్రీకరించి ప్రదర్శనకు పెట్టారు.

నాయకపోడు గిరిజనులు- భీ ముడితో పాటు పాండవులు, వారి బావ/మార్గదర్శి కృష్ణుడు (కిట్ట మూర్తి), ఆయన భార్య లక్ష్మి దేవరను (ఆడ బిడ్డగా) కొలుస్తారు. కా బట్టి వారికి సంబంధించిన ఇల్లారి (గుడి) కట్టి, అందులో లక్ష్మీదేవర, బీమన్న గజాలను ప్రదర్శనకు పెట్టారు.

వస్తువుల ప్రదర్శన

మ్యూజియం ప్రధాన హాలులో పాత ఆదిలాబాద్ జిల్లాపరిధిలో ఉండే అన్ని గిరిజన తెగలకు సంబంధించిన వస్తువులను ప్రదర్శనకు పెట్టడం జరిగింది. మొదటి షోకేసులో కుప్రం భీము మనుమడుగా ప్రభుత్వం సహాయం పొందిన సోనేరావు ఇంటి నుంచి తెచ్చిన కుప్రం భీము (వాడిన) వస్తువులు ఇత్తడి బిందె, పళ్ళెం, చెంబు, కత్తి, దండ కడియాలు, భీము భార్య సోంబాయి వాడిన వస్తువులు, పెట్టుకున్న నగలు, ఉంగరాలు, మణికట్టులు తదితర వస్తువులను ప్రదర్శనకు పెట్టారు. రెండు మూడు షోకేసుల్లో గోండు సంస్కృతికి సంబంధించిన వస్తువులు, మరో షోకేసులో గోండులకు ఇత్తడి వస్తువులు చేసి ఇచ్చే

ఓజ వారి హస్తకళలు, ఇంకో షోకేసులో కమ్మరి వస్తువులను ప్రదర్శించారు.

కుప్రం భీముకు తన భూపోరాటంలో తూటు కొమ్ము ఊది సహకరించిన వెడ్యురాము (తోటి) వాయించిన తూటు కొమ్ము (కాలి కొమ్), ఢక్కి సన్నాయి (పేపె), వాడిన పళ్ళెం, చెంబు తదితర వస్తువులను ఒక ప్రత్యేక షోకేసులో ప్రదర్శించారు.

ఎరుకల సోది బుట్ట, పక్షులను, చేపలను పట్టే వలలు, తదితర వస్తువులను మరొక షోకేసులో ప్రదర్శించారు.

మరికొన్ని షోకేసుల్లో అంధ్ గిరిజన వస్తువులు, వాయిద్యాలు, సూక్ష్మ పరికరాలు (వ్యవసాయిక), అంధ్ భగవంతరావు వైద్య మూలికలు (42రకాలు) ప్రదర్శించారు.

ఒక ప్రత్యేక షోకేసులో గోండు, కొలాము, అంధ్, లంబాడి నగలను ప్రదర్శించారు.

పెయింటింగ్స్ ప్రదర్శన

గోండుల రాజ చిహ్నం రాయగజకేసరి (=ఏనుగంతటి శత్రువు లకు సింహస్వప్నం), పౌరాణిక గోత్రాన్ని (నల్వెన్ సగ) సూచించే సంప్రదాయక పక్షులు, వారి మొత్తం ఏడు గోత్రాలను తెలిపే జెండా పెయింటింగ్స్ను మ్యూజియం ముందు గోడలపై ప్రదర్శించారు. అలాగే కోయ గిరిజనుల సంప్రదాయక పెయింటింగ్, కొలాము గిరిజన స్త్రీ పెయింటింగ్ను కూడా గోడలపై ప్రదర్శించారు.

ఫోటోల ప్రదర్శన

గోండులు, వారి సహచర గిరిజనుల జీవితాల్లో ఆసక్తికరమైన సంఘటనలు, సాంస్కృతిక విశేషాలను తెలిపే ఫోటోలను 5x8 అడుగుల పరిమాణంలో ఉన్న పెద్ద పెద్ద ఫోటో లను గోడలను అమర్చారు. గోండుల సంస్కృతిని ప్రపంచానికి తెలిపిన హైమందార్ప్, మ్యూజియం అంకు రార్పణ చేసిన ముఖ్యమంత్రి చంద్ర శేఖర్ రావు తదితరుల ఫోటోలను కూడా భారీ పరిమాణాల్లో ప్రదర్శించారు. కుప్రం భీము, ఆయన భార్య సోంబాయిలతో పాటు భీము కుడి, ఎడమ భుజాలుగా పే రొందిన కుప్రం సూరు (కొలాము), వెడ్యురాము ఫోటోలను కూడా సందర్శించిత స్థలాల్లో ప్రదర్శించారు.

తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత గిరిజనులను సముచితంగా గౌరవిస్తూ తొలిసారిగా ఏర్పాటు చేసిన ఈ గిరిజన మ్యూజియం కుప్రం భీము స్ఫూర్తిని ఈనాటి తరానికి అందించేందుకు ప్రతీకగా నిలిచింది. మ్యూజియం ప్రాంతంలో ఉన్న గిరిజనులు, పచ్చని అడవులు, లోయలు, జలపాతాలు, జంతువులు పర్యాటకులకు అదనపు ఆకర్షణలుగా నిలుస్తాయి.

చెంచులక్ష్మి మ్యూజియం

తెలంగాణాలో ఉన్న గిరిజనుల్లో చెంచులను మరి వెనుకబడిన

జాతిగా గుర్తించారు. వీరి సంప్రదాయక నివాస ప్రాంతం నల్లమల అడవులు. వీరు శ్రీశైల మల్లికార్జున స్వామికి, అహోబిల నరసింహ స్వామికి తమ ఆడపడుచులను ఇచ్చి పెళ్ళి చేశామని నమ్ముతారు. కాబట్టి చెంచుల జీవన పరిస్థితులను తెలిపే మ్యూజియాన్ని 2009లో కట్టి దానికి చెంచులక్ష్మి మ్యూజియం అని పేరు పెట్టారు.

చెంచులు తాము ఎక్కువగా ఇష్టపడే తేనెను పెద్ద పెద్ద గుట్టల దరులు, సరుల్లో ఉండే తేనె పట్టులను కొట్టుకొని సహకరించుకుంటారు. ఈ ప్రయత్నంలో ప్రధానంగా చెంచు మనిషి, అతని భార్య భార్య సోదరులు భాగస్వాములవుతారు. ఈ సాహసోపేత కార్యక్రమాన్ని ఈ మ్యూజియంలో ప్రధాన ఆకర్షణగా శిల్పాలలో నిలిపారు. ఈ నిర్మాణం పై నుంచి గుట్టపై నుంచి దూకుతున్నట్లుగా జలపాతాన్ని ఏర్పాటు చేశారు.

ఈ నిర్మాణాన్ని ఆనుకొని సుమారు 200 అడుగుల పొడవైన సొరంగ మార్గం ఇంగ్లీషు అక్షరం ఎల్ ఆకారంలో ఏర్పాటు చేశారు. ఈ సొరంగంలో సందర్శకుడికి కుడి వైపు 4 అరలు, ఎడమవైపు మూడు అరలు ఏర్పరచి, ఒక్కొక్క అరలో చెంచులు నిప్పును తయారు చేసుకునే విధానం, గడ్డలను తప్పుకునే విధానం, వంట చేసుకునే విధానం కుక్క సహాయంతో వేటాడే విధానం, జబ్బుపడిన మనిషిని కావడిలో మోసుకుంటూ వైద్యుడి వద్దకు వెళ్ళడం, వారి పరిసర అడవుల్లో ఉండే ఎలుగుబంటులు, పులులు తదితర జంతువులను నిలువెత్తు శిల్పాల్లో చిత్రించి నిలిపారు.

సొరంగ మార్గం నుంచి బయటకు రాగానే 45 అడుగుల పొడవు, వెడల్పుల పరిమాణాల్లో ఒక వట వృక్షాన్ని శిల్పించి పెట్టారు. దాని మీద పక్షులతో పాటు నలు దిక్కులా పిల్లలు జారడానికి ఏర్పాటు చేశారు.

అయితే కారాణాంతరాల వల్ల శిల్పాలు చాలా వరకు ధ్వంసమయ్యాయి. ఇటీవల గిరిజన సంక్షేమ శాఖ అధికారులు ఈ మ్యూజియాన్ని సందర్శించి, ధ్వంసమైన శిల్పాలతో పాటు మరిన్ని శిల్పాలను, మరికొన్ని కొత్త కట్టడాలను చేపట్టాలని, వాటిని వచ్చే మార్చినాటికి పూర్తి చేయాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు.

మ్యూజియంకు అనుబంధంగా ఉన్న రెస్టారెంటును కూడా పునరుద్ధరించి, మ్యూజియం వెనుకన్న ఖాళీ స్థలంలో చిన్నపాటి జంతుప్రదర్శన శాలను కూడా ఏర్పాటు చేసి శ్రీశైలం వెళ్ళే భక్తులను ఆకర్షించాలని ప్రభుత్వం ఆశిస్తున్నది.

మేడారం సమ్మక్క మ్యూజియం

భారత దేశంలో కుంభమేళా తరువాత అత్యధిక సంఖ్యలో భక్తులను ఆకర్షించేది మేడారం జాతర. ఈ జాతరలో కోటి మందికి పైగా పాలు పంచుకుంటారు. ఇంతటి ప్రాధాన్యతను గుర్తించిన రాష్ట్ర



ప్రభుత్వం 2012లో సుమారు రూ. మూడు కోట్ల నిధులతో మేడారంలో మ్యూజియం కట్టాలని కోయ దేవతను తీసుకువచ్చు చిలుకల గుట్టను కంచె కట్టి వరిరక్షించాలని నిర్ణయించింది. గత సంవత్సరం మేడారానికి అంతర్జాతీయ స్థాయిలో పర్యాటకులను ఆకర్షించే చర్యలు చేపట్టాలని ప్రభుత్వం నిధులు కేటాయించింది.

ఈ నేపథ్యంలో చిలుకలగుట్ట చుట్టూ కంచె కట్టడం సుమారుగా పూర్తయింది. మ్యూజియం భవనం నిర్మాణం కూడా సెప్టెంబర్ నాటికి పూర్తి కావస్తుంది. ఈ లోగా గిరిజన సాం



స్మృతిక పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ అధి కారులు ఇటీవలే ఈ మ్యూజియాన్ని సందర్శించి అందులో ఉన్న సుమారు 12 గ్యాలరీలను, మ్యూజియం బయట ఉన్న ఖాళీ స్థలాలను పరిశీలించి వాటిల్లో కోయ జీవన సంస్కృతులను, సంబంధించిన వస్తువులు, కళాఖండాలు, చిత్రాలు, ఫోటోలు, సమ్మక్క - సారలమ్మల జీవిత వీరగాధలోని ప్రధాన ఘట్టాలను శిల్పాలలో ఎలా చిత్రీకరించాలో ప్రణాళికలు రచించుకున్నారు. అనుకున్న ప్రకారం అన్ని పనులు పూర్తయితే వచ్చే మేడారం జాతర... అంటే 2018 జనవరి నాటికి ఈ మ్యూజియాన్ని ప్రజలకు అందుబాటులోకి తేనున్నారు.

భద్రాచలం

పై విధంగానే ఇప్పటికే భద్రాచలంలోని ఐ.టి.డి.ఏ (సమీకృత గిరిజన అభివృద్ధి సంస్థ) పరిపాలక భవన సముదాయంలోని ఒక హాలులో ఉన్న గిరిజన కళావస్తు సంగ్రహాన్ని భద్రాచలం రామాలయం ముందున్న విస్తా కాంప్లెక్స్ పైన కొత్తగా గిరిజన మ్యూజియాన్ని కట్టి అం దులోకి మార్చనున్నారు.

రాంజీ గోండ్ మ్యూజియం

1857-60ల మధ్య బ్రిటీషు, నిజాం ప్రభుత్వాల దాష్టీకాలకు వ్యతిరేకంగా నిర్మల్ ప్రాంతంలో వేయి మంది గోండు వీరులతో కలిసి పో రాడి అశువులు బాసిన రాంజీ గోండ్ పేరు మీద కూడా కొత్తగా మ్యూజి యాన్ని కట్టడం 2018లో ప్రారంభించనున్నారు. ఇలా ఏ రాష్ట్రంలో లేని విధంగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలో మాత్రమే అరదజను గిరిజన మ్యూజియంలు పురుడు పోసుకొని విద్యార్థులు, పరిశోధకులు, పర్యాటకులు, సందర్శకులను వచ్చే ఒకటి - రెండు సంవత్సరాల్లో అమితంగా ఆకర్షించనున్నాయి.

-ద్యావనపల్లి సత్యనారాయణ

మొబైల్: 94909 57078

మెయిల్: dyavanapalli@gmail.com



మృగశిర కారైప్పుడు
ఉత్త చేతులతో రాదు
సరిహద్దుల నుంచి నాన్నలా
భుజాలపై తొలకరిని మోసుకొస్తది
నాలుగు చినుకులతో
నేలను ఆకుపచ్చగా ఇగురెత్తిస్తది
మాగిన మామిడి పరిమళాన్ని చేస్తది!

జలజల చినుకులు
ధరణికి దరువులు
మేఘాల ఉరుములు
నెలవంకలకు పరుగులు
భూగర్భంలోని
సూర్యకిరణాలకు మాతృదారలు
అడుగంటిన
ఆశయాలకు అమృతధారులు!

అక్షరాలకు బోధి వృక్షాలకు
చెట్లు, వనాలకు

నిండు పండుగ



ధాన్యసిరులకు
చరణాలకు, పల్లవులకు
నాలుగు చినుకులె పునర్జీవం!

అమ్మగర్భంలోని ఉమ్మనీరె
సృష్టికి జీవచారలు
మొగులు కన్నీటిధారలె
బంధ అనుబంధాలకు వంతెనలు

నాలుగు చినుకులె
భూమికి ఆకుపచ్చ చీరలు!

నాలుగు చినుకులు కురిస్తేనే
పిఎస్ఎల్వీలు నింగికెగిరేది
ఋతువులు ధర్మం పాటిస్తేనే
స్వర్ణోత్సవాలు అంబరాన్నంటేవి
కార్తులు కర్తవ్యులు అయితేనే
కాలానికి కంటినిండా నిద్ర

తొలకరె
హద్దులు ఎత్తులు లేని ఏరువాక
తొలకరె
కులమతాలు లేని పండుగ
తొలకరె
భూమికి నిండు పండుగ

- వనపల్లి సుబ్బయ్య

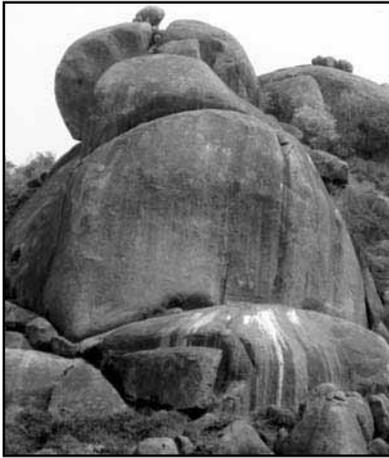
ఫోన్: 9492765358

subbaiahvanapatla@gmail.com

ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లా

పురాతత్వ సాంస్కృతిక వైభవం!

పూర్వ కరీంనగర్ జిల్లా కరీంనగర్, జగిత్యాల, సిరిసిల్లా, పెద్ద పల్లి జిల్లాలుగా విడిపోయింది. మరి కొన్ని ప్రాంతాలు నూతనంగా వచ్చిన భూపాలపల్లి జయశంకర్, సిద్దిపేట, వరంగల్ అర్బన్ వంటి మూడు జిల్లాల్లోకి వెళ్ళాయి. అంటే పూర్వ కరీంనగర్ జిల్లా ఇప్పుడు ఏడు జిల్లాల పరిధిలో వుందన్నమాట. నాలుగు జిల్లాల పరిధిలో పూర్తిగా, మరో మూడు జిల్లాలలో పాక్షికంగా ఇమిడిపోయింది. కొత్త జిల్లాల ఏర్పాటు వల్ల, మాజీ ప్రధాని పివి జన్మస్థలం కరీంనగర్ జిల్లా చేజారి పోయింది. పివి జన్మించిన వంగరగడ్డ బీమదేవరపల్లి మండలంతో సహా వరంగల్ అర్బన్ జిల్లా లోకి వెళ్ళింది. అలాగే కాశేశ్వరం క్షేత్రం భూపాలపల్లి జిల్లాలోకి వెళ్ళింది. ఈ నాలుగు కొత్త జిల్లాల పురావస్తు, సాంస్కృతిక వైభవం అంతా ఇంతాకాదు. దేశ ప్రధాని పి. వి. నరసింహారావు, జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత డా.సినారే, సీనియర్ జర్నలిస్టు వెంకట నారాయణ, అంతర్జాతీయంగా పేరొందిన ఫోటోగ్రాఫర్ బండి రాజన్ బాబు, చిత్రకారులు పాకాల తిరుమలరెడ్డి, నృత్య నిపుణులు కళాకృష్ణ, ఒగ్గుకథా సామ్రాట్ మిద్దెరాములు, మార్క్సిస్టు నేత ముప్పాళ్ల లక్ష్మణ్ రావు, సీనియర్ హిస్టోరియన్స్ తాకూర్ రాజారాంసింగ్, ధర్మపురి సంగనభట్ల నరహరిశాస్త్రి, దాదా సాహెబ్ ఫాల్కే అవార్డు గ్రహీత, ప్రముఖ హిందీ నటులు పైడిజయరాజ్, తెలుగు చిత్రసీమ దిగ్గర్లుకుడు బిఎస్. నారాయణ, ఫిలిం జర్నలిజంలో వారాల ఆనంద్, కరాటేలో సంపత్కుమార్, చరిత్రకారులు డా.జైశెట్టి రమణయ్య, డా.సంగనభట్ల నర్సయ్య, డా.జైకిషన్, సాహిత్యకారులు తిరుమల శ్రీనివాసార్యులు, ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక సలహాదారు డా.కెవి. రమణా చార్యులు, బీసీ కమీషన్ చైర్మన్ బిఎస్. రాములు, అభిశిక్షి ప్రభాకర్, డా.మలయశ్రీ, డా.కాలువ మల్లయ్య, తిగుళ్ళ శ్రీహరిశర్మ, డా.అందె వెంకటరాజం, డా.నలిమెల భాస్కర్, వాసాల నర్సయ్య, గర్భకుర్తి సుర మౌళి, గూడూరి సీతారాం, అనుమాంధ భూమయ్య, జింటో, వజ్రుల శివకుమార్, గజానన్ తామన్, డా.గండ్రలక్ష్మణరావు, పెద్దింటి అశోక్ కుమార్, డా.పత్తిపాక మోహన్, డా.జె. బాపురెడ్డి, మాజీ పీసీ గడ్డం రాంరెడ్డి, ఆచార్యులుంటా చక్రపాణి, మల్లెపల్లి లక్ష్మయ్య, పిట్టల రవీందర్, గీట్ల జనార్దనరెడ్డి వంటి ఉద్దండులెందరో వున్నారు.



కొత్త నాలుగు జిల్లాల పూర్వాలపై ఒక వివంగ విక్షణం.
1. కరీంనగర్ జిల్లా: నూతన జిల్లా విస్తీర్ణం 2379చ. కి., జనాభా: 10,18,119, అక్షరాస్యత 61శాతం, రెవిన్యూ గ్రామాలు 215,

మండలాలు-16, డివిజన్లు:2.
 పూర్వ కరీంనగర్ జిల్లాలో యాభై ఏడు మండలాలుండగా, అవి ప్రస్తుతం 16 మండలాలుగా కుదించుపోయాయి. కరీంనగర్, హుజూరాబాద్ రెండు రెవిన్యూ డివిజన్ కేంద్రాలుగా ఏర్పడ్డాయి. అయితే హుజూరాబాద్ డివిజన్లోని ఎల్మతుర్తి, బీమదేవరపల్లి, కమలాపూర్ మండలాలు నూతనంగా ఏర్పాటైన వరంగల్ అర్బన్ జిల్లాపరిధిలోకి జారిపోయాయి. కరీంనగర్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ గా, శాతవాహన అర్బన్ డెవలప్ మెంట్ అథారిటీగా ఎదిగి, సుమారు నాలుగు లక్షల జనాభాతో అలలారుతున్నది. చొప్పండం మండల కేంద్రంలో 10శతాబ్దం నాటి కళ్యాణీ చక్రవర్తుల కాలం నాటి శంభుడి హరిహర క్షేత్రం వుంది. కరీంనగర్ రూరల్ మండలంలో కాకతీయుల కాలం నాటి ఎలగందులఖిల్లా వుంది. ఇక్కడే ఇటీవల రూ.4 కోట్లతో టూరిజం శాఖ వారు సౌండ్ అండ్ లైటింగ్ ఏర్పాటు చేశారు. కుతుబ్షాహి, ఆసఫ్ జాహి రాజులకు అలవాల దుర్గంగా, ఎలగందుల జిల్లా కేంద్రంగా వర్ధిల్లింది. 1905లో నైజాం రాజుల పాలనలో ఎలగందుల సుండి నూతనంగా మానేరు తీరాన వున్న కరీంనగర్ జిల్లా అవతరించింది. మానేరు వాగుపై దిగువ మానేరు ప్రాజెక్టుని గతంలోనే నిర్మించారు. దీని విస్తరణ పనులు అనగా, మానేరు సుందరీకరణం, సుమారు రూ.500 కోట్లతో గుజరాత్ లోని సూరత్ సుందర సబర్వతీ తీరం లాగా మానేరు రివర్ ప్రాజెక్టుతో సుందరీకరణ సాగడానికి ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గ్రీన్ సిగ్నల్ ఇచ్చారు. రూ.25 కోట్లతో నూతన కళాభారతి నిర్మాణం హెలిపాడ్ వద్ద చేపట్టడానికి నిధులు మంజూరయ్యాయి. ఇటీవలే కరీంనగర్ బల్లియా పట్టణాభివృద్ధి పథకంలో భాగంగా, స్కార్ప్ సిటీగా ఎంపికైంది. ఐదేళ్లలో సంవత్సరానికి రూ.200కోట్ల చొప్పున రూ.వేయి కోట్ల నిధులు అందనున్నాయి. కరీంనగర్ రూరల్ మండలంలోని కాకతీయుల నాటి నగుసూర్ శిథిలమైన త్రికూటాలయమైన నల్లగుడిని రూ.12కోట్లతో వేరోచోటికి పిష్టచేసి, పునర్నిర్మిస్తున్నారు. కొత్తపల్లి హతలీలోని కాకతీయుల కాలం నాటి నాకగుడి పునర్నిర్మాణ పనుల ఆలోచన వుంది. గంగాధర మండలంలోని కోట్ల నర్సింహులపల్లి-నందగిరిలో రాష్ట్ర కూటులకు చెందిన పురాతన శివాలయాలు, కోటలు, కుడాకాలలోని వేములవాడ చాళుక్యులకు చెందిన క్రీ. శ. 945 నాటి కుడాకాల బొమ్మలమ్మగుట్ట శిలాశాసనం తెలుగుకు ప్రాచీన హైదరాబాద్ రావడానికి ఎంతగానో ఉపకరించింది. ఇందులో ఆదికవి నన్నయ్య కంటే వంద ఏళ్ల ముందటి

మూడు కందపద్యాలు చెక్కియున్నాయి. ఆ శాసనమున్న గండశిలపై చేరుకోవడానికి రూ. 10 లక్షలతో మెట్లు నిర్మించారు. దీన్ని పర్యాటక కేంద్రంగా చేయాల్సివుంది. అద్దంకి శాసనంలాగా కరీంనగర్ కలెక్టరేట్ లో శాసన సమూహాను ఏర్పాటు చేయాలి. శంకరపట్నం మండలం లోని మొలంగూర్ ఖిల్లా శిథిలావస్థ చెంది ఆక్రమణల పాలైంది. ఖిల్లా ఆవరణలోని దూద్ బావి నుండే నిజాం రాజుకు గుర్రాల బగ్గీలపై మంచి నీరు వెడుతుండేదిదట. సైదాపూర్ మండలంలోని సర్వాయి పాపన్న ఖిల్లా, ఆ నాటి చెరువు దురాక్రమణలో వున్నాయి. వీటిని పరిరక్షించాలి. కరీంనగర్ లో ఉజ్జ్వల పార్కు, జింకల పార్కు, పాత బజార్ వివాలయం, మానేరు బ్రిడ్జి, శాతవాహన విశ్వవిద్యాలయం వంటివి చూడదగ్గ ప్రదేశాలు. 30 ఏళ్ళ కిందట ప్రారంభమైన కరీంనగర్ టు నిజామాబాద్ రైల్వేలైన్ ఇటీవలే ట్రాక్ కల్పడం వల్ల, కరీంనగరానికి జాతీయ రవాణా సౌకర్యం ఏర్పడినట్లే. కొత్తపల్లి హవేలి (కరీంనగర్) పటాన్ చెరువు రైల్వే లైన్ సర్వే దశలో వుంది. కరీంనగర్ లో రైల్వే స్టేషన్ ఏర్పాటు కావడంతో గ్రానైట్ ఉత్పత్తులు ఇక్కడినుండే పెద్ద ఎత్తున రవాణా అవుతున్నాయి. ఈ జిల్లానుండే ఆర్థిక మంత్రి ఈటెల రాజేందర్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు. మాజీ ప్రధాని పీవీ వివాహం ఇదే జిల్లాలోని ఇల్లందకుంట రామాలయంలో జరిగినట్లు చెబుతారు. నూతనంగా ప్రకటించిన ఇల్లందకుంట మండలాన్ని కరీంనగర్ జిల్లాలో చేర్చారు. జమ్మికుంట మార్కెట్ పత్తి అమ్మకాలకు తెలంగాణాలో ప్రసిద్ధి. జిల్లాల పునర్విభజన వల్ల కరీంనగర్ కి కొత్తగా పోలీస్ కమీషనరేట్ ఏర్పాటైంది. కరీంనగర్ లో నిజాం కాలం నాటి గడియారం, కమాన్సు టౌన్ అందాలకు నెలవంకైంది.



2. జగిత్యాల జిల్లా: ఈ జిల్లా విస్తీర్ణం 3043 చ.కి. జనాభా: 9,83,414, అక్షరాస్యత: 54 శాతం, మండలాలు 18, రెవిన్యూ గ్రామాలు 284, రెవిన్యూ డివిజన్లు-2, అవి, జగిత్యాల, మెట్పల్లి. కరీంనగర్ పూర్వ జిల్లా పరిధిలో జగిత్యాలకు ఎన్నో ప్రాధాన్యతలుండేవి. గోదావరి జలాలు ఈ ప్రాంతం నుండే పారుతాయి. ఇక్కడి నుండే శ్రీరాంసాగర్ ప్రాజెక్టు జలాలు కాకతీయ కాలువ ద్వారా పంపిణీ అవుతాయి. కాదా (కమాన్డ్ ఏరియా డెవలప్ మెంట్ అథారిటీ) సంస్థ ఇక్కడే ఏర్పాటైంది. పురాతన సంప్రదాయాలకు ఆలవాలమైన, ధర్మపురి గోదావరి తీరస్థ ప్రసిద్ధ పుణ్యక్షేత్రం, శాతవాహనుల కాలం నాటి తొలిరాజధాని కేంద్రం, తొలి శాతవాహన స్థావరం కోటిలింగాల ఈ జిల్లా పరిధిలోనే. కోటిలింగాలలో గోదావరిపై నిర్మించిన ఎల్లంపల్లి ప్రాజెక్టు బ్యాక్ వాటర్ ఇక్కడే ఆగుతాయి. ఇందువల్ల చారిత్రక నగరమైన కోటిలింగాల ముంపుగ్రామంగా ప్రకటించబడింది. ఈ గ్రామం మునిగి పోకుండా వుండడానికి, వంద ఎకరాల శాతవాహన సైట్ ను కాపాడేందుకు దక్కన్ ఆర్కియాలజికల్ అకాడమీ కృషి చేస్తోంది. కోటిలింగాల 1978లో శాతవాహన, పూర్వ శాతవాహన స్థావరంగా వెలుగులోకి వచ్చింది. దక్కన్ అకాడమీ సంస్థ చైర్మన్ ఎం. వేదకుమార్ ఇటీవల నాలుగైదు సార్లు కోటి లింగాలలో పర్యటించి, సుమారు రూ.వందకోట్ల నిధితో టూరిజం కేంద్రంగా ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వంతో సంప్రతిం

పులు జరుపుతున్నారు. స్థానిక ఎమ్మెల్యే కొప్పుల ఈశ్వర్, నీటి పారుదల శాఖామంత్రి హరీష్ రావుల సహకారంతో దీన్ని అభివృద్ధి చేస్తానని అంటున్నారు. రూ. యాభై, అరవై కోట్లతో నది నీరు గ్రామంలోనికి రాకుండా పక్కం దిగా కుడ్యాల నిర్మాణాలు ఉత్తర-తూర్పుదిక్కులలో చేయడం, సైట్ మ్యూజియం ఏర్పాటు, గోదావరిలో టూరిజం వారి బోటింగ్, పున్నమి గెస్టు హౌస్ ల నిర్మాణాలు, వంద ఎకరాల సైట్ కొనుగోలు చేసి, ఆగిపోయిన తవ్వకాలను పునరుద్ధరించడం వంటివి చేయాలి ఉందని అన్నారు. బౌద్ధస్థూపం వున్న పాశాయిగాం అభివృద్ధి, ఇక్కడికి స్థూపం తరలింపు, ముక్కటరావుపేట శాతవాహన స్థావరం అభివృద్ధి వంటివి అదనంగా వున్నాయని అన్నారు. కొండగట్టు ఆంజనేయ స్వామి, పెంబట్ల దుబ్బారాజన్న, బీర్ పూర్ నర్సింహుడు, రాయికల్ శివ త్రికూట దేవాలయాల పునరుద్ధరణ, వంద కోట్లతో ధర్మపురి నర్సింహస్వామి క్షేత్రాభివృద్ధితోపాటు, రూ. 20 కోట్లతో ధర్మపురి గోదావరి జలాల శుద్ధి పథకం, రూ. 50 కోట్లతో నిర్మించిన రాయపట్నం బ్రిడ్జి సుందరీకరణం వంటివి ఈ జిల్లాలో చేబట్టాల్సిన పనులు. గోదావరి పుష్కరాలు 2015 లలో ధర్మపురి, కోటిలింగాల క్షేత్రాలలో వైభవంగా, తెలంగాణా రాష్ట్రం ప్రాతిపదికగా జరిగాయి. నిజాం కాలంలో ఫ్రెంచి ఇంజనీర్ల సహకారంతో నిర్మితమైన జగిత్యాల ఖిల్లా మరమ్మత్తులకు రూ. 5 కోట్లు మంజూరైనా, అవి ఆగిపోయాయి. పద్మనాయకరాజులకు నెలవైన పాలవాసలో పురాతన పౌలస్తేశ్వరాలయం వుంది. కోరుట్ల, జగిత్యాల, మెట్పల్లిలు మున్సిపాలిటీలుగా పనిచేస్తున్నాయి. ధర్మపురిలో 70 ఏళ్ళు నిండిన శ్రీ లక్ష్మీనృసింహ నాట్యమండలి, యాభై ఏళ్ళు నిండిన ఓరియంట్ టల్ విద్యాసంస్థలు ఇక్కడ ప్రసిద్ధి. నిజామాబాద్ ఎంపి పరిధి జగిత్యాల జిల్లా కావడంతో జాగృతి అధినేత్రి కవిత ఈ ప్రాంత అభివృద్ధికి ప్రత్యేక కృషి చేస్తున్నారు. 60 కోట్లతో రోళ్ళ వాగు ప్రాజెక్టు శంకుస్థాపన జరిగింది. దీనివల్ల తాగునీటి సౌకర్యం పెంపొందగలదు. జగిత్యాలకి స్వాగతం పలికే నిజాం కాలం నాటి గడిస్తంభం చూడదగినది.

3. పెద్దపల్లి జిల్లా : విస్తీర్ణం: 2236 చ.కి., జనాభా: 7,95,332, అక్షరాస్యత: 60 శాతం, మండలాలు: 14, రెవిన్యూ గ్రామాలు: 215, రెవిన్యూ డివిజన్లు: రెండు, అవి మంధని, పెద్దపల్లి. పెద్దపల్లి, మంధని, సుల్తానాబాద్, గోదావరిఖని, రామ గుండం మొదలగునవి పెద్ద పట్టణాలు, సింగిరేణికాలరీస్ వారి గోదా వరి ఖని, బొగ్గు గనులు, ధర్మల్ విద్యుత్ కేంద్రం రామగుండం ఎన్టీపీసి చేరియున్నాయి. ముఖ్యంగా ఇది పారిశ్రామిక, అటవీ ప్రాంతం. రామగిరి ఖిల్లా వంటి అటవీ ప్రాంతాలు, ఒడెల మంధని వంటి పుణ్యక్షేత్రాలు వున్నాయి. ఒడెల మల్లికార్జునస్వామి దేవాలయం ప్రసిద్ధి. మంధని గోదావరి తటంలోని పురాతన గౌతమేశ్వరస్వామి దేవాలయం వుంది. మంధనిలో పదికిపైగా దేవాలయాలు వున్నాయి. ఇక్కడ వేదఘోషలు వినవస్తు సంప్రదాయకంగా ఉంటూనే పురోగతి సాధించింది. గతంలో పివి, మాజీ స్పీకర్ శ్రీపాదరావులు మంధని నుండే ఎమ్మెల్యేగా ప్రాతినిధ్యం వహించారు. ఎల్లంపల్లి శ్రీపాదసాగర్ ప్రాజెక్టు ఈ జిల్లాలోనే వుంది. శాతవాహనుల కాలం నాటి చరిత్రాక స్థావరాలు జూలపల్లి

మండలంలో వుండటం విశేషం. రెండు వేల ఏళ్ళ కాలం నాటి ధూళికట్ట బౌద్ధ స్థూపం, 70 ఎకరాల పెద్ద బొంకూర్ శాతవాహన స్థావరాల్ని టూరిజం కేంద్రంగా అభివృద్ధి పరచాల్సి వుంది. పెద్దబొంకూర్ స్థావరాన్ని ఇటీవల రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ సంచాలకులు విశాలాక్షి సందర్శించి, ఇక్కడి భూమి ఇతరుల అన్యాయంతో కాకుండా చూస్తూ మని ప్రకటించారు. ధూళికట్ట బౌద్ధస్థూపాన్ని రాష్ట్ర బుద్ధవనం ప్రాజెక్టులో చేర్చి, సుమారు రూ.5 కోట్లతో అభివృద్ధి చేయాల్సిన అవసరం వుంది. బుద్ధవనం ప్రాజెక్టు ప్రత్యేక అధికారి మల్లేపల్లి లక్ష్మయ్య, ఆచార్య ఘంటాచక్రపాణి ఈ జిల్లా వారే. పెద్దపల్లి నగర పంచాయితీగా ప్రకటించబడి, అభివృద్ధి దశలో వుంది. ఇక్కడ ప్రాచీన శివాలయం వుంది. నిజాం కాలం నాటి నుండే రైల్వే లైన్ సౌకర్యం వుంది. పాత జిల్లా పురాతత్వ అభివృద్ధికి ఎంతో కృషి చేసిన స్వర్ణీయ రాకూర్ రాజారాం సింగ్ స్మారక విగ్రహం ఏర్పాటుతో పాటు ఆయన పురాతత్వ రచనలను వెలుగులోకి తేవాలని, పుస్తకాల రూపంలో ముద్రించాలని చరిత్రకారులు కోరుతున్నారు.



4. రాజన్న సిరిసిల్లా జిల్లా: విస్తీర్ణం 2019 చ.కి., జనాభా: 5,43,694, అక్షరాస్యత:66శాతం, మండలాలు:13, రెవిన్యూ గ్రామాలు-170, సిరిసిల్లా ఒకే ఒక డివిజన్.

అతి తక్కువ జనాభా గల జిల్లాగా ఇది రికార్డులలోకి ఎక్కింది. వేములవాడ, సిరిసిల్లా, గంభీరావుపేట, రుద్రంగి, ఎల్లా రెడ్డి పేటలు ఈ జిల్లాలో పెద్ద పట్టణాలు.

మాజీ ఎమ్మెల్యే, సిపిఐ రాజకీయ నేత సిహెచ్. రాజేశ్వరరావు, మహారాష్ట్ర గవర్నర్



సిహెచ్. విద్యాసాగరరావు, ఆర్థిక వేత్త చెన్నమనేని హనుమంతరావులు ఈ జిల్లా వేములవాడ వాస్తవ్యులే. జనశక్తి స్థాపక నేతలు కూర రాజన్న, కూర దేవేందర్లు వేములవాడ వాస్తవ్యులే. సిరి సిల్లా జిల్లా కేంద్రంగా ఏర్పాటైన జిల్లా ఇది. 13 మండలాలతో ఏర్పాటైన అతి చిన్న జిల్లా ఇది. సిరిసిల్లా రూరల్, వేములవాడ రూరల్, వీర్లపల్లి, రుద్రంగి మండలాలు కొత్తగా ఏర్పాటయ్యాయి. ఈ జిల్లాలో ప్రసిద్ధి చెందిన వేములవాడ పార్వతి రాజరాజేశ్వరాలయం వుంది. అందుకే సిరిసిల్లా రాజన్న జిల్లాగా పిలుస్తున్నారు. వేములవాడ పండితులకు, వేదపండితులకు, చరిత్ర, సాహిత్యకారులకు ప్రసిద్ధి. సిరిసిల్లా చేనేత వస్త్రోత్పత్తి కేంద్రం. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో చేనేత కార్మికుల ఆత్మహత్యలతో సిరిసిల్లా తల్లడిల్లి పోయింది. ముఖ్యమంత్రి కుమారుడు కెటీఆర్ సిరిసిల్లా నుండి ఎన్నికై మంత్రి కావడంతో ఈ జిల్లా అభివృద్ధి వేగవంతమైంది. వేములవాడ క్షేత్రాభివృద్ధి యాద్రాది తరహాలో రూ.200 కోట్లతో సాగుతోంది. ఇక్కడ సీఎం అధ్యక్షతన వేములవాడ క్షేత్రాభివృద్ధి సంస్థ ఏర్పాటైంది. రిటైర్డ్ ఐఎఎస్ అధికారి ముద్దసాని పురుషోత్తమరెడ్డి ఈ అధారిటీ వైస్ చైర్మన్ గా వ్యవహరిస్తున్నారు. సిరిసిల్లాలో మెయిన్ రోడ్ల వెడల్పు జరుగుతున్నది. చేనేత పారిశ్రామిక స్థాపనా కేంద్రం ఏర్పాటైంది. చేనేత వస్త్రోత్పత్తి

కొనుగోలుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆసక్తి చూపు తున్నది. ఈజిల్లాలోరైల్వేలైన్ సౌకర్యం లేదు. గంభీరరావు పేట మండలంలోని నర్మాల అప్పర్ మానేర్ ద్వారా నాలుగైదు మండలాలకే పరిమితమైంది. గోదావరి వరద జలాలను చీర్ల వంచ మిడ్ మానేర్ ప్రాజెక్టు ద్వారా మళ్ళించడానికి కృషి జరుగుతున్నది. సుప్రసిద్ధ సాహితీవేత్త డా. సినారే సొంతగ్రామం వేములవాడ రూరల్ మండలం మాన్య జిపేట గ్రామం. సినారే బతికున్నప్పుడు ప్రతి ఏటా జనవరి 10న వచ్చి పోయేవారు. రాజ్యసభ సభ్యునిగా ఈ ప్రాంత అభివృద్ధికి సినారే నిధులు కేటాయించారు. వేములవాడ చాళుక్యుల ప్రాజెక్టు ఒకటి స్థాపించి, చరిత్ర పరిశోధనలు చేయాల్సిన అవసరం వుంది. కోనరావు పేట, రుద్రంగి, ఎల్లారెడ్డి పేట, వీర్లపల్లి వంటి అటవీ ప్రాంతాల మండలాలు ఈ జిల్లాలో వున్నాయి. ఎంపి బోయినపల్లి వినోద్ వీర్లపల్లి ప్రాంతాన్ని దత్తత తీసుకొని అభివృద్ధి చేస్తున్నారు. కరీంనగర్ టు కామారెడ్డి వయా సిరిసిల్లా మీదుగా నాలుగులైన్ల జాతీయ రహదారి వస్తుండటంతో ఈ జిల్లా అభివృద్ధికి పునాదులు పడినట్లే కాగలదని భావిస్తున్నారు.

నూతనంగా ఏర్పాటైన సిద్దిపేట, వరంగల్ అర్బన్, భూపాలపల్లి జయశంకర్ జిల్లాలలో పూర్వ కరీంనగర్ ప్రాంతాలు వున్నందున, వాటి వివరాలను కూడా సంక్షిప్తంగా ఇవ్వడమైనది.

1. సిద్దిపేట జిల్లా: పాత కరీంనగర్ జిల్లాలోని (హుస్సాబాద్ డివిజన్) నియోజక వర్గంలోని కొన్ని మండలాలు సిఎం సొంత జిల్లయైన సిద్దిపేటలోకి వెళ్ళాయి. భారీ నీటిపారుదలశాఖా మంత్రి సొంతగడ్డ తోటపల్లి కొత్త జిల్లాలోకి వెళ్ళింది. హుస్సాబాద్, చిగురు మామిడి, కోహెడ, శనిగరం, మండలాలు ఈ జిల్లాలో కలిసాయి. హుస్సాబాద్ ను రెవిన్యూ డివిజన్ గా కొత్తగా చేర్చారు.

2. భూపాలపల్లి జయశంకర్: ఆచార్య కొత్తపల్లి జయశంకర్ స్మారకంగా ఏర్పాటైన ఈ జిల్లాలో కరీంనగర్ పూర్వ జిల్లాలోని కాటారం, మలహార్, మహాదేవపూర్ మండలాలు చేరాయి. భూపాలపల్లి నుండి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న రాష్ట్ర అసెంబ్లీ స్పీకర్ సిరికొండ మధుసూధనచారి చొరవతో ఈ జిల్లా ఏర్పాటైనట్లు భావిస్తున్నారు. మహాదేవపూర్ మండలంలోని అటవీ ప్రాంతాలతో సమా, త్రిలింగక్షేత్రం, త్రివేణి సంగమమైన కాళేశ్వర-ముక్తేశ్వర క్షేత్రం ఈ నూతన జిల్లాలోకి చేరిపోయింది.

3. వరంగల్ అర్బన్ జిల్లా: పూర్వ కరీంనగర్ జిల్లా పరిధిలోని భీమ దేవరపల్లి, ఎల్లతుర్తి, కమలాపూర్ మండలాలు వరంగల్ అర్బన్ జిల్లా పరిధిలోకి చేరి పోయాయి. మాజీ ప్రధాని పీవీ కరీంనగర్ జిల్లా వాసి యన్న ఖ్యాతి ప్రస్తుతం వరంగల్ అర్బన్ జిల్లా పొందినట్లయింది.

సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ
ఫోన్: 9441797650

మెయిల్: s.nagendrasharma@gmail.com



తెలంగాణకు పాటే ప్రాణం

కేసీఆర్, ప్రొఫెసర్ జయశంకర్ సార్, బి. నర్సింగరావు, కేటి ఆర్, ఎం.వేదకుమార్, హరీష్ రావు, కర్నే ప్రభాకర్ లాంటివారు పాట విలువ తెలిసినవాళ్ళు. పాట గొప్పతనాన్ని గుర్తించి, పాటగాళ్ళను గౌరవించినవాళ్ళు. వాళ్ళ ఆకలి తీర్చినవాళ్ళు. ఆపదల్లో వాళ్ళను ఆదుకున్న వాళ్ళు. ఇంకా అనేక మంది ఉండొచ్చు. కాని వీళ్ళు పాటను పదిలంగా దాచుకుంటారు. పాటకు పట్టాభిషేకం చేస్తారు. ఈ విషయం మనకు అనేక సందర్భాలలో అవగతం అయితది. ముఖ్యంగా పాటకు సంబంధించి నాటి తెలంగాణ ఉద్యమ రథసారథి, ప్రజానాయకుడు, గాయకుడు అన్నింటికి మంచి గొప్ప పాఠకుడైన నేటి మన తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రి కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావు కవులు, కళాకారుల జీవితాల్లో వెలుగులు నింపిండు. తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథిని ఏర్పాటు చేసి రాయల ఆస్థానాన్ని మించిన భువన విజయాన్ని అందించినది. తెలంగాణ మలివిదత పోరాటంలో పాటను పరుగులెత్తించిన మాటల మాంత్రికుడు, అలుపెరుగని గాయకుడు రసమయి బాల కిషన్ ను సాంస్కృతిక సారథి చైర్మన్ గా నియమించి తెలంగాణ ఉద్యమ పాటకు ఎనలేని గౌరవాన్ని కల్పించిండు. ఎండనక, వాననక, రాత్రనక, పగలనక, ఉప్పిడుపాసం ఉండి, ఇల్లు పిల్లల్ని ఎడబాసి అనేక ఒడిదుడుకులను తట్టుకొని సాహితీ శిఖరాగ్రం మీద నిలబడ్డ పాటను, పాట నేపథ్యాన్ని ఒకసారి గుర్తు చేసుకుండాం. ఆ వీరోచిత పోరాట పాటల్ని మననం చేసుకుండాం.

జానపదాలు జాలువారిన తెలంగాణ మట్టి మీద పుట్టకొద్ది పాటలు పురుడు బోసుకున్నాయి. సందర్భం ఏదైనా తెలంగాణ పల్లె పాటతోనే తెల్లార్చి. పాటతోనే పొద్దుకొద్ది. మనిషి మస్తిష్కంలో మాట కన్నా ముందు పుట్టిన ఈ పదాలు లయబద్ధమైన అడుగుల దరువులు. తెలంగాణ సామాజిక ఉద్యమాలలో పాటకు ఒక విశిష్టమైన స్థానం ఉన్నది. తెలంగాణ రాష్ట్రసాధనోద్యమంలో పాటే ఊపిరయ్యింది. ప్రజా

ఉద్యమాన్ని ఉరకలెత్తించింది. ఈ శక్తివంతమైన పాటకు, మనిషికి ఉన్నంత చరిత్ర ఉన్నది. మనసు లోని భావాలకు అక్షరరూపమే ఈ పాట. పాట పనిలో మిళితమై ఉంటదని చెప్పడానికి ఎన్నో ఉదాహరణలు ఉన్నాయి. పాట లేని జానపదుల జీవితాన్ని ఊహించలేం. పాల్కురికి సోమన బసవపురాణం పదాల సమాహారమే. ఎన్ని రకాల పాటలు ఉంటాయో చెప్పడం ఇక్కడ సందర్భం కాకపోవచ్చు కాని మనిషి పుట్టింది మొదలు చనిపోయే దాక పాట ప్రజల జీవితంలో భాగమైతది. అక్షరజ్ఞానం లేకపోయినా సందర్భానుసారంగా ఎన్ని తీర్ల పాటలో పాడుకుంటారు మన జానపద స్త్రీలు. అశువుగా పదాలను అల్లుకుంటారు. ఇప్పటికీ మన తెలంగాణ పల్లె బతుకమ్మ పాటలతో పరవశిస్తది. పండుగ జేస్తది. లయబద్ధం చప్పట్లు కొడుతూ నచ్చిన ప్రతి అంశాన్ని పాటల్లోకి ఒంపుకుంటారు. భారత, రామాయణ ఇతిహాస కథాగానాలను ఆలపిస్తారు. ఈ విధంగా పాటకు ఇక్కడి ప్రజల జీవితాలకు ఎంత అవినాభావ సంబంధం ఉందో దీన్ని బట్టి మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. కేవలం పాట మాత్రమే ఇక్కడి ప్రజలను కదిలిస్తుంది. కరిగిస్తుంది. పాట మాత్రమే వాళ్ళకు అంతులేని ఆనందాన్ని అందిస్తుంది. అందుకే ఆటపాటల సమ్మేళనమైన ఈ తెలంగాణ మట్టిలో పుట్టిన ఏ ఉద్యమమైనా పాటతోనే ముడిపడి ఉంటుందంటే అతిశయోక్తి కాదు.

తెలంగాణ సాయుధ రైతాంగ పోరాటంలో పాట ఉద్యమ వైతన్యాన్ని రగిలించింది. సుద్దాల హన్మంతు 'పల్లెటూరి పిల్లగాడ - పసులగాసే మొనగాడ' అంటూ నాటి జీతగాళ్ళ జీవితాన్ని హృద్యంగా వర్ణించిండు. భూస్వాముల, పెత్తందారుల ఆగదాలకు ఎదురునిలిచి తిరగబడేలా చేసిండు. ప్రత్యక్షపోరాటానికి ఊతమిచ్చి రణరంగంలో కాలుదువ్వి నిలబడ్డ బండి యాదగిరి 'బండెనుక బండిగట్టి పదహారు బండ్లుగట్టి ఏ బండ్లబోతవు కొడుకో నా కొడుక ప్రతాపరెడ్డి' అంటూ దిక్కులు పిక్కటిల్లేలా గర్జించిన పాట పల్లెల్ని విప్లవోన్ముఖులను

“ఎత్తయిన, సువిశాల దక్కన్ పీఠభూమిలో వికసించి అక్షరసేద్యానికి అనువైన చిక్కని సారవంతమైన పత్రిక మన దక్కన్ ల్యాండ్”

“దక్కన్ ల్యాండ్” ఇది కేవలం ఒక మాసపత్రిక మాత్రమే కాదు. మన అస్తిత్వానికి, చారిత్రక వారసత్వానికి ప్రతీక. ఇక్కడి భౌగోళిక ప్రదేశాన్ని, ప్రజల వేషభాషల్ని, ఆచార వ్యవహారాల్ని, సాంస్కృతిక జీవన వైవిధ్యాన్ని, సామాజిక దృష్టికోణాన్ని విశాల దృక్పథంతో ప్రపంచానికి అందిస్తున్న అద్భుతమైన పత్రిక దక్కన్ ల్యాండ్. ఎం. వేదకుమార్ సంపాదకత్వంలో వెలువడుతున్న దక్కన్ ల్యాండ్ మాస పత్రిక ఈ 60వ సంచికతో ఐదు వసంతాలు పూర్తి చేసుకొని, ఆరవ వసంతంలోకి అడుగు పెడుతుంది. ఈ సందర్భంలో మన దక్కన్ ల్యాండ్ సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక గురించి ఒక్క నాలుగు మాటలు మనందరికోసం...

పత్రికారంగం ఎంత విలువైనదో, విశిష్టమైనదో మనకు తెలియంది కాదు. అయితే ఎవరెవరు ఈ రంగంలో ఎంత చిత్తశుద్ధితో పనిచేస్తున్నారన్నదే ఇక్కడ చర్చించదగిన అంశం. ఇయ్యాల పత్రికలంటే రాజకీయాలు, పార్టీల కరపత్రాలు. సంచలనాలకు నిలయమైన అతిపెద్ద వ్యాపార కేంద్రాలు. చౌకబారు రాతలు, దిగజారుడు కథనాలు. మొత్తం ప్రజల విశ్వాసాన్ని కోల్పోతున్న సామాజిక మాధ్యమాలు. అయితే ఇలాంటి పరిస్థితులలో కూడ జర్నలిజం విలువల్ని కాపాడుతూ పత్రికారంగం మీద ఉన్న మక్కువతో విలువైన సమాచారాన్ని ప్రజలకు అందిస్తున్న సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక దక్కన్ ల్యాండ్. ఇందులో కేవలం రాజకీయ, ఆర్థిక అంశాలే కాకుండా ప్రజలకు అవసరమైన కళలు కవిత్వంతో పాటు ఆహ్లాదకరమైన కథాకథనాలు, సమీక్షలు, ముఖ్యమైన వార్తలు కూడ ఉండడం విశేషం. అయితే అన్ని పత్రికలల్లో ఇది సాధ్యం కాకపోవచ్చు. ఎందుకంటే ఆయా పత్రికల్లో స్పేస్, ఎకనామిక్స్ ప్రాబ్లమ్స్ వంటి అనేక అంశాలు అందులో మిళితమై ఉంటాయి. వాటన్నింటినీ అధిగమిస్తూ తాను అనుకున్న రీతిలో పత్రికను తీసుకురావడం అనేది నిజంగా గొప్ప విషయం. ఆ ఘనత సంపాదకులు వేదకుమార్ కే దక్కతుంది. రోజు రోజుకు వ్యక్తుల్లో పఠనాసక్తి సన్నగిల్లుతుంది. పెరుగుతున్న సాంకేతికత కావచ్చు. ప్రతిరంగంలో పెరిగిన తీవ్రమైన పోటీ కారణంగా తీరిక లేకపోవడం కావచ్చు. మనిషి క్రమంగా యాంత్రికమై పోతుండు. సంపాదనే ధ్యేయంగా అవినీతి, అక్రమాల వెంట పరుగులు తీస్తుండు. సరిగ్గా ఇక్కడే మీడియా అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. అనైతిక విషయాల పట్ల జనాన్ని జాగృతం చేయవలసిన బాధ్యత పత్రికల మీదనే ఉన్నది. కాకపోతే చాలా పత్రికలు ఆ క్రియాశీలకమైన బాధ్యతల

నుంచి తప్పుకున్నాయి. సంచలనాల కోసం వెంపర్లాడుతున్నయ్యే. హంతకులు, నేరస్థులను హీరోలను చేసి చూపిస్తున్నాయి. దీంతో మిగతా సమాజానికి అది ప్రేరణగా మారుతుంది. సహజంగా చెడును తొందరగ స్వీకరించే మనిషి స్వభావాన్ని గుర్తెరిగి పని చేయకపోవడం మూలంగా హత్యలు, అరాచకాలు, దొంగతనాలు పెరిగిపోతున్నాయి. అభివృద్ధి సంగతి ఎట్లున్నా ఎంత వింత చేష్టలకు అంతం లేకుండా పోతుంది. మరోవైపు సోషల్ మీడియా ఉండనే ఉన్నది. అవసరం ఉన్నా లేకున్నా ఎప్పటికప్పుడు కొత్త విషయాలతో పాటు చెత్త చెదారాన్ని అవడేట్ చేస్తూనే ఉంటది. గాలి వార్తలను మోసుకొచ్చి గందరగోళానికి గురిచేస్తనే ఉంటది. కాబట్టి ఇన్నింటినీ దాటుకొని పాఠకున్ని పత్రికారంగం వైపుకు తిప్పుకోవాలంటే వాళ్ళ అభిరుచులు, అవసరాలకు తగిన సమాచారం ఇవ్వగలిగితే తప్ప అది సాధ్యం కాదు. ఇలాంటి అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని, అద్భుతమైన సామాజిక, రాజకీయ వ్యాసాల కూర్పుతో చాలా నేర్పూర్తిగా పత్రికను నడిపించడం వేదకుమార్ కే సాధ్యమయ్యింది. దాదాపు అన్ని రంగాలను స్పృశిస్తూ అత్యంత ప్రామాణికంగా వెలువడుతున్న పత్రిక ఇది. ఇందులో సంవత్సర కాలానికి పైగా “అలుగెల్లిన పాట” అనే శీర్షికన తెలంగాణ పాటకవులను పరిచేయడం జరుగుతోంది. ముందుగా అలాంటి ఒక గొప్ప ఆలోచన చేసి ఆ అవకాశాన్ని నాకు కల్పించిన పత్రిక సంపాదకులు వేదకుమార్ గారికి హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు తెలుపుకుంటున్నాను.

సంపాదకులు పత్రిక పేరును ఎంపిక చేసుకోవడంలోనే మనకు ఆయన స్వభావం తెలిసిపోతుంది. అట్లా ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ అనే పేరులోని విశాల దృక్పథం ఎవరికైనా ఇట్టే అర్థమైతుంది. ఇక్కడి సంస్కృతి, కళలు, సామాజిక జీవనవిధానంతో పాటు, ఈ మట్టి మీద ఆయనకున్న మమకారం తెలిసిపోతది. చారిత్రక సంపదను వెలికితీయడంలోను, దాన్ని పరిరక్షించడంలోను ఆయనకు గొప్ప అనుభూతి ఉన్నది. ఆత్మగౌరవం ఉన్నది. నిష్కలత మనసుతో, పత్రికా విలువలతో సామాజిక సేవకు అంకితమైన వేదకుమార్ కృషికి ఎల్లప్పుడు మనందరి తోడ్పాటు కూడ ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. ముఖ్యంగా తెలంగాణ మలి విడత పోరాటంలో క్రియాశీలక పాత్ర పోషించిన పాటను, పాట కవుల జీవితాన్ని సమగ్రంగా పరిచయం చేయడమే లక్ష్యంగా పత్రికలో తగినన్ని పేజీలు కేటాయించిన వారి నిండు మనసుకు నీరాజనాలు పలుకుతున్నాను.

చేసింది. కరుడుగట్టిన భూస్వామ్య విధానాన్ని కాలరాసేలా చేసింది. ‘నా తెలంగాణ కోటి రతనాల వీణ’ అన్న దాశరథి ఎరుపెక్కిన పోరాటదారుల్లో ఆత్మగౌరవ జెండాను ఎగరేసిండు. చల్లని సముద్రగర్భంలో దాగిన బడబాణలాన్ని చూసిండు. నల్లని ఆకాశంలో కానరాని భాస్కరులను కలగన్నడు.

ఒక స్వతంత్ర రాజ్యంగా వెలుగొందుతున్న నిజాం సంస్థానం ఇలాంటి అనేక పరిణామాల అనంతరం 1948 సెప్టెంబర్ 17న

భారత యూనియన్ లో విలీనం చేయబడింది. అనంతరం 1952లో బూర్గుల రామకృష్ణారావు ముఖ్యమంత్రిగా ప్రజా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయబడింది. అప్పటికీ హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలో నిండిపోయిన తెలంగాణ తర్రులు ముఖ్యంగా ఆంధ్రులు, తమిళులు ఇక్కడినుంచి వెల్లిపోవాలని ముల్కీ ఉద్యమం మొదలైంది. స్థానిక ఉద్యోగాలను కొల్లగొట్టడమే కాకుండా ఇక్కడి ప్రజలను అవమానించడం వల్ల పెద్ద ఎత్తున ప్రజలు నిరసన వ్యక్తం చేసిండు. అయినప్పటికీ కుట్రపూరిత సీమాంధ్రులు

అనేక ఎత్తుగడలతో ఫజల్ అలీ కమీషన్ నివేదికను ఖాతరు చేయకుండా, తెలంగాణ ప్రజల అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా విశాలాంధ్ర అంటూ సంకుచిత స్వభావంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు కారణం అయ్యింది. ఆ నిరసన నిపురు గప్పుకున్న నిప్పుయి క్రమంగా 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమానికి దారి తీసింది.

ఈ సమయంలో తెలంగాణ కవులు, రచయితలు తమ అస్తిత్వాన్ని, ఆత్మగౌరవాన్ని చాటిచెప్పే సాంస్కృతిక సేనానులై కదిలిండ్లు. 1969 ఉద్యమాన్ని ప్రత్యేకించి విద్యార్థుల పోరాటంగా చెప్పుకోవచ్చు. అనేక మంది యువకులు ముందుకొచ్చిండ్లు. 'ఇందిరమ్మ ఎందుకు - ఇల్లలికేటండుకు' అనే నినాదంతో తీవ్ర నిరసనను వ్యక్తం చేసిండ్లు. అట్ల ఆ పాటల సాలులో ఎన్నో పాటలు పుట్టుకొచ్చినయి. నినాదాలు మార్చోగినయ్. తెలంగాణకు అడ్డుపడుతున్న శక్తుల ద్వంద్వ నీతిని తూర్పార బట్టడంలో పాట విజయం సాధించింది. తెలంగాణ పోరాట పటిమను తట్టి లేపింది.

“కదనాన శత్రువుల కుత్తుకల నవలీల నుత్తరించగ బలోన్మత్తులేలిన భూమి

వీరులకు కాణాచిరా తెలగాణ ధీరులకు మొగసాలరా

అబలయని దేశమును కబళించ తలపడిన పరరాజులకు స్త్రీల పటు శౌర్యమును జూపి రాజ్యతంత్రము నడిపెరా తెలగాణ రాణి రుద్రమదేవిరా” అనే పాట తెలంగాణ పౌరుషాన్ని రగిలించింది. ఆత్మగౌరవ పతాకాన్ని ఎగరేసింది. రావెళ్ళ వెంకట రామారావు రాసిన ఈ పాట తెలంగాణ మలివిదత పోరాటంలో దేశపతి శ్రీనివాస్ గొంతులో ప్రాణం పోసుకుంది. బహుళ ప్రాచుర్యాన్ని పొందింది. “బాస ఒకటి బతుకు ఒకటి, తోడు ఒకటి బీడు ఒకటి / ఒక్కటొక్కటని కనికట్టు కట్టిరి/ పోచంపాడును పొడగొట్టిరి/ మానేరు ప్రాజెక్టును మన్నుజేసిరి, తెలంగాణ తూములు తినికి పెట్టిరి/ తెలంగాణనే కొల్లగొట్టిరి” అంటూ ఎస్వీ సత్యనారాయణ, “తెలంగాణయే విడికాకుంటే అంతా ఆంధ్రుల దాసులమే” అంటూ అనుముల శ్రీహరి ఇంకా జగదీశ్వర్లు కలిసి ‘ఎవరో’ తెలియకుండా తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని బతికించుకునే ప్రయత్నం చేసిండ్లు. ఈ తీరున ఇంకా ఎందరో కవులు గాయకులు శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేసిండ్లు. విద్యార్థులు తీవ్రరూపంలో నిరసన వ్యక్తం చేసిండ్లు. ఉద్యమం నెత్తుబేరులయ్యింది. గమ్మత్తయిన విషయం ఏదంటే ప్రగతికాముకులం అని చెప్పుకునే కమ్యూనిస్టు మేధావులెవ్వరు తెలంగాణ ఉద్యమానికి మద్దతు పలకలేదు. కమ్యూనిస్టు భావజాలంతో పనిచేసే కళాకారులెవ్వరు తమ ఆటపాటల్లో తెలంగాణ అంశాన్ని గొంతెత్తి పాడిన పాపాన పోలేదు. క్రమంగ ఉద్యమం నీరుగారిపోయింది. నిద్రాణ అగ్నిపర్వతమై నిలబడ్డది. ఏదేమైనప్పటికి 1969 ఉద్యమంతో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆకాంక్ష ప్రజల్లో బలంగ నాటుకుపోయింది.

గద్దర్, గూడ అంజన్న, చెరబందరాజుల సాహిత్యంతో పాటు ఇంకా అనేక కథలు, కవిత్వం, నవలలు, పాటలు కూడ వెల్లు వెత్తనయ్. గద్దర్ రాసిన ‘భారతదేశం భాగ్యసీమరా - ఖనిజ సంపదకు కొడువలేదురా’ అనే పాట దేశ స్థితిగతులను విప్లవకోణంలో ఆవిష్కరించింది. గద్దర్ రాసిన మరోపాట ‘వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డలు’ అనే పాట సామాన్యులను సైతం కదిలించింది. కన్నీరు పెట్టించింది.

అక్కడో ఇక్కడో నిరసన ధ్వనిస్తూనే ఉండేది. అదును కోసమే అన్నట్లు ఎదురుచూస్తూ ఉండేది. అది పాటగానో, కవితగానో పెల్లుబుకుతూనే ఉండేది. క్రమంగ తెలంగాణ కరువు పీడిత ప్రాంతంగ మారింది. నిరుద్యోగం, దారిద్రం విలయ తాండవం చేశాయి. యువత అడవి బాట పట్టింది. శ్రీకాకుళం, కరీంనగర్, జగిత్యాల పోరాటాలు చెలరేగినయి. ఎక్కడైనా పాటే పదిమందిని కూడగట్టింది. 1970 ప్రాంతంలో ఆవిర్భవించిన జననాట్యమండలి ద్వారా ఎన్నో పాటలు ఒక ఉప్పెనలా వచ్చినయి. ఈ దశలో గద్దర్, గూడ అంజన్న, చెరబందరాజుల సాహిత్యంతో పాటు ఇంకా అనేక కథలు, కవిత్వం, నవలలు, పాటలు కూడ వెల్లువెత్తనయ్. గద్దర్ రాసిన ‘భారతదేశం భాగ్యసీమరా - ఖనిజ సంపదకు కొడువలేదురా’ అనే పాట దేశ స్థితిగతులను విప్లవకోణంలో ఆవిష్కరించింది. గద్దర్ రాసిన మరోపాట ‘వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డలు’ అనే పాట సామాన్యులను సైతం కదిలించింది. కన్నీరు పెట్టించింది. ‘ఏంగోనేటట్లు లేదు-ఏం దినేటట్లు లేదు’ అంటూ జానపద శైలిలో రాసిన పాట నాటి పాలకుల తీరును బయటపెడతది. గూడ అంజన్న ‘ఊరు మనదిరా

ఈ వాడ మనదిరా’ అంటూ పోలికేక లేసిన సందర్భంలో పల్లెలు హక్కుల కోసం ఉద్యమించినయ్. ఈ క్రమంలోనే 1997లో భువనగిరిలో జరిగిన ‘దగాపడ్డ తెలంగాణ ప్రజల హక్కుల సభ’ జరిగింది. ఈ సభలో ప్రొఫెసర్ జయశంకర్ సార్ కోరిక మేరకు ప్రజాయుద్ధనాక గద్దర్ రాసిన పాట ‘అమ్మా తెలంగాణమా-ఆకలి కేకల గానమా’ మొదలు ‘పొడుస్తున్న పొద్దుమీద నడుస్తున్న కాలమా’ దాక వేలాది పాటలు పుట్టుకొచ్చి సాంస్కృతిక విప్లవాన్ని సృష్టించినయ్. ‘అమ్మోనివా నువ్వు- అయ్యోనివా’ అంటూ వలస పాలకులను ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసి ఊరవతలికి నెట్టిన సందర్భాన్ని మనం కండ్లార చూసినం. ప్రజాకళా మండలి ఆధ్వర్యంలో 1997లో వచ్చిన ‘తెలంగాణ తల్లి’ పాటల క్యాసెట్లో నందిని సిధారెడ్డి రాసిన పాటలు తెలంగాణ ప్రజల్లో ఉత్సాహాన్ని నింపినయ్. తెలంగాణ అంశాన్ని అలోచింపజేసినయ్.

‘నాగేటి సొల్లల నా తెలంగాణ నా తెలంగాణ - నవ్వేటి బతుకులు నా తెలంగాణ నా తెలంగాణ’ అనే పాటతో పాటు అదే క్యాసెట్లో “జోహారులు జోహారులు అమరులకు జోహార్ వీరులకు జోహార్” అనే పాటలు దేశపతి శ్రీనివాస్ గొంతులో జీవం పోసుకున్నయ్. తెలంగాణ బిడ్డల్ని ప్రజాఉద్యమం వైపు ఆకర్షించేలా చేసినయ్. ముక్క కరుణాకర్ రాసిన “లోల్లి లోల్లి లోల్లి బుట్టె తెలంగాణ లోల్లి బుట్టె” పాట తెలంగాణలోని నీటి గోసను కండ్లకు కట్టినట్టు చూపిస్తది. ఢిల్లీ లోల్లి జేసిన గాని సుక్కనీరు రాలేదని అంటుడు. అదేవిధంగ దాస రాజు రామారావు రాసిన ‘అంగడిలో ఆగమైన అవ్వతీరుగ నున్నవే తల్లీ నా తెలంగాణ’ పాట తెలంగాణ అమాయకత్వాన్ని పట్టిస్తది. శత్రువు నైనా చేరదీసే గొప్ప గుణం గల్గి తల్లిగా తెలంగాణను అభివర్ణిస్తది.

ప్రజాకవి భూపాల్ రాసిన “పల్లె తెలంగాణ... నా ఇల్లు తెలంగాణ” అనే పాట తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆకాంక్షను బలంగా వ్యక్తం చేస్తది. మాదరబోయిన సత్తయ్య, షేక్ బాబలు రాసిన పాటలు కూడ ఈ క్యాసెట్లో ఉన్నాయి. ఇట్ల ఎందరో కవులు, గాయకులు వేలాదిగా పాటలు రాసిండ్లు. 1998లో తెలంగాణ మహాసభ, జనసభల మీదుగా వెల్లువెత్తిన తెలంగాణ ప్రజాఉద్యమం టి.ఆర్.ఎస్ ఏర్పాటుతో కొత్త పుంతలు తొక్కింది.

ప్రాఫెసర్ జయశంకర్ సార్ ఆలోచనా విధానం నాలుగున్నర కోట్ల ప్రజలను ముందుకు నడిపించింది. దీనికి రసమయి పాట తో దై అగ్గికి ఆజ్యం తోడైనట్టు ఊరూర ఉద్యమాన్ని ఉడుకెత్తించింది. రసమయి బాలకిషన్, అంతడుపుల నాగరాజులు కలిసి రూపొందించిన ఆటపాటల సభ ‘ధూం-ధాం’ గా అవతరించింది. 2002లో నిజామాబాద్ జిల్లా కామారెడ్డిలో మొదలైన ‘ధూం-ధాం’ వేదిక తెలంగాణ మలివిడత పోరాటానికి ఊపిరయ్యింది. గద్దర్, గూడ అంజన్న, గోరటి వెంకన్న, అందెశ్రీ, జయరాజ్, సుద్దాల అశోక తేజల పాటలతో తెలంగాణ పల్లెలు ప్రతి ధ్వనించినయ్. వందలు, వేలాది పాటలు, ఒగ్గు కథలు, యక్షగాన కళారూపాలు అనేక పార్క్లలో పాట ప్రవహించింది.

ఆ పాటల ప్రవాహం లోనే అనేక మంది పాటకవులు పుట్టుకొచ్చిండ్లు. మిత్ర, కోదారి శ్రీ నివాస్, పాలిశెట్టి లింగయ్య, నేర్పాల కిషోర్, కొమిర వెంకన్న, ఏపూరి సోమన్న, అంబటి వెంకన్న, అభినయ శ్రీనివాస్, దయా సర్పింగ్, యష్ పాల్, దరువు ఎల్లన్న, మిట్టపల్లి సురేందర్, నిస్సార్, గిద్దె రామనర్సయ్య, భిక్షపతి, యాటరవి, బాబ్బి, బోడ చంద్ర ప్రకాశ్, పైలం సంతోష్ వంటి ఎందరో పాట కవులు, కళాకారులు పల్లెపల్లెల ధూం ధాం చేసిండ్లు. సీమాంధ్ర పాలన మీద, ఢీల్లి పాలకుల నిర్లక్ష్యం మీద దుమ్మెత్తి పోసిండ్లు.

కేసీఆర్ ఆమరణ నిరాహార దీక్ష, ఆత్మ బలిదానాలు, విద్యార్థుల పోరాటం సీమాంధ్ర పాలకులకు ఊపిరి సలపకుండా చేశాయి. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనే ధ్యేయంగా ఎందరో విద్యార్థులు అసవులు బాసిండ్లు. ఈ సమయంలో కవులు, కళాకారులు అమరుల త్యాగాలను గానం చేసిండ్లు. తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని సజీ వంగ నిలబెట్టిండ్లు.

అరుణోదయ సాంస్కృతిక సమాఖ్య, ప్రజా కళామండలి సాంస్కృతిక మద్దతు తెలంగాణ ఉద్యమానికి వేయి ఏనుగుల బలాన్నిచ్చింది. విమలకృ పాట యుద్ధభేరై మోగింది. ఊరూర ఉద్యమాన్ని రగిలించింది.

తెలంగాణ మారుమూల పల్లెల్లో సైతం పాట ప్రతిధ్వనించింది. తెల్లవార్లు తెలంగాణ ధూం-ధాంలు జరిగినయ్.

వేదకుమార్ సారథ్యం లోని ‘తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్’ ఆధ్వర్యంలో వారం వారం ఒక్కో తెలంగాణ అంశం మీద ‘చర్చ’ కార్యక్రమం నిర్వహించడం జరిగింది. ఈ ‘చర్చ’లో భాగం కేవలం పాట మీదనే మూడు వారాల చర్చ కొనసాగింది.

అంబటి వెంకన్న అధ్యక్షతన జరిగిన ఈ కార్యక్రమంలో లబ్ధ ప్రతిష్ఠలైన పాటకవులు, ప్రజా గాయకులు ఎందరో పాల్గొన్నారు. తెలంగాణ ఉద్యమానికి దిశానిర్దేశం చేసే స్థితిలో పాట ఉన్నదని, ఉద్యమానికి పాటే నాయకత్వం వహించాలని అందుకు పాటకవులంత ఒక వేదికమీదికి రావాలని సభ తీర్మానించిడం జరిగింది. తెలంగాణ మలివిడత పోరాటంలో ఇంత క్రియాశీలకంగా పనిచేసిన పాట కవులను వాళ్ళ పాటల్ని ఒక పుస్తకంగా తీసుకొచ్చిన ఘనత మన సంపాదకులు వేదకుమార్ కే దక్కింది.

‘ఒక్కొక్క పాటేసి’ తెలంగాణ నూటొక్క పోరు

పాటల సంకలనంతో తెలంగాణ ఉద్యమ పాటకవులందరిని ఒక చోట చేర్చినట్టు అయ్యింది. వేదకుమార్ కు పాటంటే పండుగ. ప్రాచీన కట్టడాలంటే ప్రాణం. అందుకే వాటి సంరక్షణ కోసం, వాటిని మరింత అందంగా తీర్చిదిద్దడం కోసం అవార్నిశలు పాటుపడతడు. ఎన్ని కష్టనష్టాలకైనా ఓర్చుకుంటడు. పెద్ద చిన్న అనే తారతమ్యం లేకుండ్ల ప్రతి ఒక్కరిని ఆప్యాయంగా పలకరిస్తడు. తెలంగాణ సామాజిక, సాంస్కృతిక వైభవాన్ని చాటిచెపుతడు. ఆయన దృష్టిలో పాటంటే తెలంగాణ జీవితం. తెలంగాణ సంస్కృతి. తెలంగాణ పోరాటం. అందుకే పాటన్నా, పాటకవులన్నా, వేదకుమార్ కు ఎనలేని గౌరవం. అందుకోసమే ఆయన తన ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ పత్రికలో పాటకవుల జీవిత విశేషాలను సమగ్రంగా పరిచయం చేయడం కోసం ఒక శీర్షికను ఏర్పాటు చేసిండ్లు. అదే మన ‘అలుగెల్లినపాట’. ఈ శీర్షిక ద్వారా పెద్ద, చిన్న అనే బేధభావం లేకుండ్ల తెలంగాణ ఉద్యమ కవి, గాయకులు, కళాకారులను ప్రతి ఒక్కరిని పరి

చయం చేయాలనే తలంపుతో మొదలు పెట్టిండ్లు. అందుకు ముందుగా పాటకవులైన మీరంత వేదకుమార్ ని అభినందించాల్సిన అవసరం ఉన్నది.

అంతేకాకుండ్ల ప్రజాకవులు, కళాకారుల జీవితం ప్రతిబింబించే విధంగా చక్కని వ్యాసాలతో వస్తున్న ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ పత్రికను అక్కణ చేర్చుకొని, ఆదరించవలసిన అవసరం ఉన్నది.

పాటను బతికిస్తున్న పత్రికను కలకాలం నిలబెట్టుకోవాల్సిన బాధ్యత మనందరి మీద ఉన్నది.

-అంబటి వేకువ,

మొబైల్: 94927 55448

మెయిల్: varji.ambati@gmail.com



ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు

'క్షంతవ్యులు' నాటకం: ఒక పరిశీలన

ఆధునిక తెలుగునాటకం దృశ్యశ్రవ్య విభాగాలలో అభివృద్ధి చెందుతూ వచ్చింది. ఆకాశవాణి పూర్తిగా శ్రవ్య నాటకాలను విరివిగా ప్రసారం వల్ల అవి మధ్యతరగతి శ్రోతల అభిమానాన్ని పొందగలిగాయి. అనేక నాటక సంస్థలు, అంకితభావంతో కృషి చేసిన ప్రయోగాలు, జీవితాలను పణంగా పెట్టిన నటీనటులు రంగస్థల నాటకాన్ని బతికించుకుంటూ వస్తున్నారు. టి.వి.లో ఎదురైన పోటీని కొంతవరకు తట్టుకొని ముందుకు సాగుతున్నారు. అలనాటి సినిమాకు నటీనటులను, రచయితలను 'తూ ప్రావర్ ఛానల్'గా పంపిన సాధికార సంస్థ నాటకరంగమే అన్నది జగమెరిగినసత్యం.

తెలంగాణలో నటన, రచన, దర్శకత్వ శాఖలలో ప్రతిభావంతులకు లోటులేదు. అప్పట్లో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రస్థాయిని అందుకొని నాలుగు కాలాలపాటు స్థిరంగా నిలబడ్డ సంస్థలు తక్కువ. అక్కడ కూడా వివక్ష కారణంగా నిరాశా నిస్పృహలకు లోనైన వారే ఎక్కువ. తెలంగాణకు చెందిన మంత్రి శ్రీనివాసరావు వంటి దిగ్గజాల మూలంగా ఇక్కడి వారికి కొంత మేలు జరిగింది. దశాబ్దాలుగా చేస్తున్న కృషి మూలంగా నాటకరంగం మీద తమదైన ముద్ర వేసిన దెంచనాల వంటి వారున్నారు. నాటక రంగంలో తెలంగాణ ఒక ప్రత్యేకమైన స్థానాన్ని సాధించాలని నిబద్ధతతో ఒక సంఘంగా కృషి చేస్తున్న 'తెలంగాణ థియేటర్ రీసెర్చ్ సెంటర్' (టిటిఆర్సి) కూడా వుంది.

ఈ నేపథ్యంలో ఆలోచిస్తే నాటకరంగంలోకి ఒక ఔత్సాహికుడిగా ప్రవేశించిన జలరంగ నిపుణుడు ఆర్. విద్యాసాగర్ రావుకు సముచిత స్థానం వుంది. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనకు వాయు మార్గ భూమార్గాలే కాక జలమార్గం కూడా ఒకటి వుందని చెప్పిన వాళ్ళలో విద్యా సాగర్ రావు ఒకరు. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత అనేక సాగునీటి ప్రాజెక్టుల రూపకల్పనలో కీలకపాత్ర నిర్వహించారు. వారు చాలా కాలం కితం నాటకాలను, నాటికలను రచించారు. 'క్షంతవ్యులు; 'గుడ్ బై' అన్న రెండు నాటకాలతో పాటు 'దేవుడయ్య', 'గంధర్వులే తీరుస్తారు', 'ఓ ఆఫీసుకథ', 'నారు మనది నీరు వాడిదా', 'ఆఫ్ కీ అదాలత్', 'ప్రధాన', 'వార్షికోత్సవం' 'ఇంటర్వ్యూ', 'క్రోత్తదారి' అన్న తొమ్మిది నాటికలను రచించారు. అయితే వారు వీటి సంగతి లోకానికి ఇటీవలి దాకా వెల్లడించలేదు. ఇది తెలంగాణ రచయితల తత్వం. మొత్తం మీద ఇవి టిటిఆర్సి పూనికతో పుస్తకరూపంలో రంగస్థలం

మీదికి రావటం ముదాపహం. తెలంగాణలో అజ్ఞాతంలో వున్న మరెందరో నాటక రచయితలను, ఇతర ప్రతిభావంతులను సంస్థ వెలుగులోకి తెస్తుందని ఆశించవచ్చు.

విద్యాసాగర్ రావు రచనల్లో రెండు నాటకాలు కూడా వున్నాయి. వాటిల్లో 'క్షంతవ్యులు' ఒకటి. వారు స్వయంగా నటులు కావటం మూలంగా ఈ నాటకాలను ప్రదర్శనకు ఉద్దేశించే రచించారని ఊహించవచ్చు. పాత్రల ఆహార్యానికి సంబంధించి స్టేజ్ ఏర్పాట్లకు సంబంధించి రచయిత స్పష్టమైన సూచనలు చేశారు. దృశ్య నాటకానికి ఇవి అవసరం లేదు.



'క్షంతవ్యులు' ఏడు పాత్రల నాటకం.

రెండు స్త్రీ పాత్రలు, ఐదు పురుషపాత్రలున్న ఐదు రంగాల ఈ నాటకం అచ్చులో 77 పేజీలుంది. అంతటే గంటన్నర- రెండు గంటల వ్యవధిలో ప్రదర్శించే నాటకంగా దీన్ని భావించవచ్చు. ఇది పూర్తిగా ఒక మధ్య తరగతి కుటుంబ వాతావరణంలో సాగే నాటకం. ప్రేక్షకులలో కూడా ఈ వర్గానికి సంబంధించిన వాళ్ళే ఎక్కువ కావటం వల్ల అధిక సంఖ్యాకులను ఆకర్షిస్తుంది. ఇందులో రెండు స్త్రీ పాత్రలున్నాయి. తెలంగాణలో నాటకాల్లో నటించే నటీమణులు తక్కువ (హైదరాబాదు కొంత నయం) అయినా ఇప్పటికి 'స్త్రీ పాత్ర లేని

నాటకం' అన్న ట్యాగ్ వున్న నాటకాలు నాటక సమాజాల వాళ్ళను ఆకర్షిస్తాయి. ఇది వాళ్ళ సమస్యలను కొంత వరకు పరిష్కరిస్తుంది.

ఈ నాటకంలోని సుందరరామయ్య, మహాలక్ష్మయ్య దంపతులకు ఇద్దరు కొడుకులు శివం, రామం. మహాలక్ష్మమ్మ గుండె జబ్బు మనిషి. ఎప్పుడూ విశ్రాంతి తీసుకొమ్మని సలహా ఇచ్చే భర్త మీద, కొడుకుల మీద అసృంతి. లేనిపోని అనుమానాలతో తాను బాధపడుతూ, ఇతరులను బాధపెడుతుంది. సుందరరామయ్య ఆమెతో వేగలేక ఎక్కువగా బయటతిరుగుతూ, అప్పుడప్పుడు ఇంటికి వస్తుంటాడు. ఆయన ఎక్కువగా ఇష్టపడేది ఒక పాప బొమ్మను. నిరుద్యోగి అయిన శివానికి గోవిందయ్య తన దగ్గరి వాళ్ళ సంబంధమే తెస్తాడు. రూపవతి అయిన అమ్మాయి వద్దంటుంది మహాలక్ష్మమ్మ. అయినా రూపవతి అయిన రాధతో నిరుద్యోగి శివం పెళ్ళి జరుగుతుంది. రెండవకొడుకు రామం. దీగ్రి చదువుతుంటాడు. నాటకాల పిల్చి ఎక్కువ. ఈయన మిత్రుడు కేశవరావు వివాహితుడే అయినా పరస్మి వ్యామోహం వున్నవాడు కావటంతో రాధను చెడు దృష్టితో చూస్తుంటాడు. వీడి ప్రభావం

తో రామం కూడా తన వదిని రాధను చెడు దృష్టితో చూస్తుంటాడు. ఆమెను ఆకర్షించడానికి ఎత్తుకు పై ఎత్తులు వేస్తుంటాడు. అత్తగారి వేధింపు, మామగారి అతి ప్రేమ మాటలు, కేశవరావు, రామంలలోని దుష్ట ప్రవర్తన ఆమెను వేధిస్తుంటాయి. శివం రాసిన నవలకు మొదటి బహుమతి రావటంతో పాటు, ఒక పత్రికవాళ్ళు ఉద్యోగం ఇస్తున్నట్టుగా ఉత్తరం రాయటం- ఈ రెండు వార్తలతోపాటు, రాధ తల్లి కాబోతున్న వార్త అన్నీ కోఇన్వైడ్ కావటంతో నాటకం ఆసక్తిదాయకంగా మారుతుంది. శివం తండ్రినీ అనుమానించటంతో నాటకం తారాస్థాయికి చేరుకుంటుంది. ఉమ్మడి కుటుంబం నుండి వెళ్ళిపోవటం తప్ప గత్యంతరం లేదనుకుంటాడు శివం. అనుకున్నట్టే నిఘ్రమించటంతో నాటకం ముగుస్తుంది.

పాత్రల మనస్తత్వాలలో తేడా కొట్టాల్సినట్టువుంటే, అవి తొందరగా ప్రేక్షకులలో స్థిరపడతాయి. తల్లి, తండ్రి, ఇద్దరు కొడుకులు, ఒక కోడలు, ఒక బంధువు, ఒక బయటి వ్యక్తి. అంతే. ఈ పాత్రల మధ్య సంబంధాలు ఎంత సరళంగా వుండవచ్చునో అంత క్లిష్టంగా కూడా వుండవచ్చు. అది రచయిత శక్తి సామర్థ్యాలకు, నాటక అవసరాలకు సంబంధించిన అంశం. తల్లి మహాలక్ష్మమ్మ గుండె జబ్బు మనిషి అయితే మనోవ్యాధి లక్షణాలున్న మనిషిగా ప్రవర్తిస్తుంది. ఈమె మాట తీరులో వున్న ఎత్తిపొడుపు మూలంగా, ఇతరులను బాధపెట్టి తృప్తి చెందే శాడిస్టు లక్షణం వల్ల ప్రముఖ సినిమా నటి సూర్యకాంతంను గుర్తు చేస్తుంది. ఈ పాత్రను సమర్థులు ధరిస్తే హావభావ విన్యాసాలకు అవకాశాలు ఎక్కువ. అట్లాగే రాధ పాత్ర కూడా విలక్షణమైనదే. అంతా తెలిసిన తల్లివారి కుటుంబం నుండి ఏమీ తెలియని అత్తవారి కుటుంబంలోకి అడుగు పెట్టిన కొత్తకోడలు. అత్తా మామల మాటతీరు, ప్రవర్తన ఆమెకు అర్థం కాదు. అర్థం కానంత మాత్రాన వ్యతిరేకతతో ప్రవర్తించే లక్షణం ఆమెలో లేదు. వాటిని ఆమె భరిస్తూ వుంటుంది. మరిది రామం, కేశవరావులు దుష్టప్రవర్తన ఆమెకు అర్థమవుతూనే వుంది. కాని వాటిని బాహాటంగా బయట పెడితే ఎటుబొయ్యి ఎటు తిరుగుతుందో ఆమె సహించే స్థితిలో లేదు. భర్త ప్రవర్తనలో తప్పుపట్టేదేమీలేదు. కాని కొత్తకాపురం మూలంగా

అట్లాగే రాధ పాత్ర కూడా విలక్షణమైనదే. అంతా తెలిసిన తల్లివారి కుటుంబం నుండి ఏమీ తెలియని అత్తవారి కుటుంబం లోకి అడుగు పెట్టిన కొత్తకోడలు. అత్తామామల మాటతీరు, ప్రవర్తన ఆమెకు అర్థం కాదు. అర్థం కానంత మాత్రాన వ్యతిరేకతతో ప్రవర్తించే లక్షణం ఆమెలో లేదు. వాటిని ఆమె భరిస్తూ వుంటుంది. మరిది రామం, కేశవరావులు దుష్టప్రవర్తన ఆమెకు అర్థమవుతూనే వుంది.

ఇంకా ఆయన పూర్తిగా అర్థం కాలేదు. కనుక రాధ మానసిక సంఘర్షణలో సతమతమవుతూనే పైకి మాత్రం మామూలుగా ప్రవర్తిస్తు వుంటుంది. ఈ పాత్ర కూడా నటనా వైదుశ్యం ప్రకటించడానికి వీలున్నదే. సుందరరామయ్య భార్య ప్రవర్తన మూలంగా చీదర చికాకులతో బాధపడుతూ ఇద్దరు పిల్లలు చేతికందిరాకపోవటం వల్ల అసం తృప్తికి లోనవుతుంటాడు. ఇంది యజమానిగా గౌరవం పొందలేక, బాధ్యతలు నిర్వహించలేక మనోవేదనకు గురవుతుంటాడు. శివం నిరుద్యోగిగా సమస్యలు ఎదుర్కుంటూ, ఉద్యోగ ప్రయత్నాలలో వైఫల్యం చెందుతుంటాడు. కుటుంబ సభ్యుల నుండి తన భార్యను కాపాడుకోలేక, కనీసం తన తమ్ముని మీద పెద్దరికం చేయలేక ఆత్మన్యూనతకు గురవుతుంటాడు.

వీటిల్లో కాన్సు పాత్రలకు మానసికంగా సంతృప్తి చెందే తమదైన మార్గమొకటి రచయిత విద్యాసాగరరావు తెరిచివుంచాడు. మహాలక్ష్మమ్మకు తన భర్తకు పరస్పీతో సంబంధం వుందన్న అనుమానం వుంది.

ఈ అనుమానం పచ్చినిజం అని చిలువలు పలు వలు కల్పించి చెప్పే కేశవరావు మాటలు ఆమెలో ఇచ్చాపూర్తి (విష్ఫుల్ ఫిల్మెంట్) కలిగిస్తుంటాయి. రాధను ఆకర్షించటంలో తన కుయుక్తులు పారుతున్నందుకు, మహాలక్ష్మమ్మ తనను విస్వాసపాత్రుడిగా భావిస్తున్నందుకు అతడు మురిసిపోతుంటాడు. కొత్తదనాన్ని జీవితంలో మార్పును కోరుకునే వ్యక్తి సుందరరామయ్య, ఆయన ఒక బొమ్మను ఇష్టంతో షోకేసులో పెట్టుకొని చూస్తుంటాడు. తమ ఇంట్లో ఆ బొమ్మ లాంటి మనుమరాలు వుడితే బాగుండునన్న అతని కోరికను బొమ్మ ప్రతీక. శివం నిశిత దృష్టి మూలంగా రామం, కేశవరావుల నైజాలు బయటపడటంతో వాళ్ళ కథ అడ్డం తిరుగుతుంది. వాళ్ళు మంచి జీవితాలు గడపటానికి దారులు తెరుచుకున్నట్టే. చివరి ఘట్టంలో ఆవేశ పూరితంగా ప్రవర్తించి, తిరుగుబాటు వంటిది చేసి ఉమ్మడి కుటుంబంలో సంక్లిష్టంగా తయారయిన సంబంధాల నుండి బయటపడి, ఆధునిక సమాజానికి తగ్గట్టుగా ఎవరికి వారు విడిగా బతకటం మంచిదన్న సందేశం ఈ నాటకం ఇస్తున్నది. సాధారణంగా నాటక పాత్రల ప్రవర్తనలో కొంత 'అతి' వుంటుంది. ఈ అతి మూలంగా తక్కువ స్థాయి

పుస్తక పరిచయం

పుస్తక పరిచయం శీర్షిక ద్వారా వివిధ పుస్తకాలను పాఠకులకు పరిచయం చేసే ప్రయత్నం ఇది. ఈ వేదిక ద్వారా పాఠకులకు తమ పుస్తకాలను పరిచయం చేయాలనుకునే రచయితలు, ప్రచురణ సంస్థలు తమ పుస్తకాలు రెండు కాపీలను దిగువ చిరునామాకు పంపించవచ్చు. వీలు వెంట వాటిని ప్రచురిస్తాం. సమకాలీన సామాజిక అంశాలతో కూడిన కొత్త పుస్తకాలకు ప్రాధాన్యం. పుస్తకాలు పంపించాల్సిన చిరునామా:



DECCAN LAND : "CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
 E-mail: deccanlandindia@gmail.com www.deccanland.com

యి ప్రేక్షకులకు 'నిజం' బోధ పడుతుందని నాటకకర్తలు భావిస్తుంటారు. శివం ప్రవర్తనలోని అతిని కూడా మనం అట్లాగే అర్థం చేసుకోవలసి వుంటుంది.

సుందరరామయ్య షోకేసులో పెట్టుకున్న చిన్న పాప బొమ్మ ఆ కర్షణ కేంద్రంగా వుండటం, పాత్రలన్నీ దాన్ని గమనించటం, కొందరు చేతుల్లోకి తీసుకొని ఆనందించటం భాగుంది. ఇది నాటకకర్త ఆలోచన లలోని కొత్తదనాన్ని సూచిస్తుంది. నాటకంలో ఇది సుందరరామయ్య ట్రెయిన్ చైల్డ్. ఆయన ఊహలలోని మనమరాలికి ఒక ప్రతీక కూడా. చివరి ఐదవ రంగంలో అది చెయి జారి కిందపడి పగిలిపోతుంది. ఇది ఉమ్మడి కుటుంబం విచ్ఛిత్తిని సూచిస్తుంది లేదా, కొన్ని నెలల్లో నిజం పాప పుట్టబోతున్నది కనుక ఆ డాల్తో ఒక అవసరం వుండబోదన్న సూచనా వుందనుకోవచ్చు.

'క్షంతవ్యులు' అన్న నాటకం పేరును గురించి...

అనేక భౌతిక మానసిక శక్తుల చేతుల్లో కీలుబొమ్మలై పరిస్థితుల ప్రభావానికి లోనై ప్రవర్తించే మనుషులు ఎప్పుడూ లక్ష్యాన్ని అందుకోలేరు. ఫలితంగా ఇతరులకు సమస్యాత్మకంగా పరిణమిస్తారు. మహాలక్ష్మమ్మ శారీరకంగా, మానసికంగా జబ్బు మనిషి. సుందర రామయ్య భార్యాబాధితుడై మనశ్శాంతిని కోల్పోయిన వాడు. ఉద్యోగం రాకముందే పెళ్ళి చేసుకొని తండ్రికి మరింత భారమైన వాడు శివం. చదువును మధ్యలోనే వదిలేసి ఆ ఇంటికోడలిగా వచ్చిన నిస్సహాయురాలు

లు రాధ. కేశవరావు పరస్మీ వ్యామోహం మానసికలైంగిక బలహీనత. దాన్ని కౌన్సిలింగ్ ప్రక్రియ ద్వారా మార్చవచ్చు. శివం చేసింది అదే. చదువు అబ్బకపోవటం వల్లకొంత, నాటకాల పిచ్చి వల్ల కొంత రామం దారి తప్పాడు. చుట్టూ వున్న వాళ్ళ ప్రవర్తనలో వచ్చే మార్పు, జీవితానుభవం నేర్పే పాఠాలు అతన్ని సరైన మార్గంలో పెట్టవచ్చు. అందువల్ల ఈ నాటకంలోని మనుషులంతా క్షంతవ్యులన్నది నాటకకర్త విద్యా సాగర రావు అభిప్రాయం. ఇది ఆయన విశాల దృక్పథానికి, జీవితం మీద, మనుషులమీద వున్న విశ్వాసానికి కూడా నిదర్శనం. శివం తాను రాసిన నవలకు మొదటి బహుమతి పొందుతాడు. దాని పేరు కూడా 'క్షంతవ్యులు' అనే పేర్కొనబడింది. అంటే తన చుట్టూ వున్న మనుషుల ప్రవర్తనను, తన కుటుంబ జీవితాన్ని నవలగా శివం రాసి నట్లుగా భావించవచ్చు. సజీవపాత్రలలో వాస్తవ జీవితాన్ని చిత్రించి నందుకు శివం ఆ బహుమతిని పొందినట్లు ఊహించటం ఏమంత కష్టంకాదు.

సంభాషణలు సజీవంగా పాత్రోచితంగా వున్నాయి. నాటకంలో ప్రదర్శన యోగ్యత వుంది. ఇది విద్యాసాగర రావు సంవిధాన చాతుర్యానికి తిరుగులేని సాక్ష్యం.

-అమ్మంగి వేణుగోపాల్

మొబైల్ 9441054637

మెయిల్: ammagivenugopal1948@gmail.com



ఇంకుడు గుంత ఉంటేనే ఇతర సదుపాయాలు

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో నగరపాలక సంస్థలు, పురపాలక సంఘాల్లో వాన నీటి సంరక్షణకు పురపాలక శాఖ బహుముఖ కార్యాచరణ అమలుకు శ్రీకారం చుడుతోంది. విధిగా జలసంరక్షణ జరిగేలా ప్రణాళిక రూపొందించింది. పకడ్బందీ అమలు కోసం ఇంటి వద్ద నిర్మించే ఇంకుడు గుంత వివరాలను ఆస్తిపన్ను ప్రత్యేక గుర్తింపు సంఖ్యతో అనుసంధానం చేయనున్నారు. వాననీటి సంరక్షణకు భూగర్భజల వనరుల నిపుణులు, జేఎన్టీయూ ఆచార్యులు, జీహెచ్ఎంసీ, జలమండలి ఇంజనీర్లతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన కమిటీ నివేదిక లోని అంశాలను అమలు చేయాలని నిర్ణయించారు. ఈ మేరకు నగరపాలక సంస్థలు, పురపాలక సంఘాల కమిషనర్లకు పురపాలక శాఖ డైరెక్టర్ టి.కె.శ్రీదేవి ఆదేశాలు జారీ చేశారు.

కమిటీ నివేదిక లోకి కీలక అంశాలు

- వాననీటి సంరక్షణ, ఇంకుడు గుంతల నిర్మాణంపై ప్రజలకు పూర్తి అవగాహన కల్పించాలి.
- ఇంటిలో నిర్మించిన ఇంకుడు గుంతల వివరాలను ఆస్తిపన్ను గుర్తింపు సంఖ్య (పీటీఐఎన్)తో, మెట్రోవాలర్ బోర్డుకు సంబంధించింది అయితే నీటి కనెక్షన్ ఉన్న వినియోగదారుని ఖాతా నెంబర్ (క్యాన్)తో అనుసంధానం చేయాలి. ప్రస్తుతం ఉన్న ఇంకుడు గుంతల సమగ్ర సమాచారం సేకరించి జియో

ట్యాగింగ్ చేయాలి. పని చేయని బోర్ల సమాచారం సేకరించాలి. వాటి ద్వారా భూమిలో వాన నీరు ఇంకేలా ఏర్పాటు చేయాలి.

- ప్రభుత్వం, ప్రైవేటు సంస్థలు, వ్యక్తులు, పౌరసమాజం వాననీటి సంరక్షణకు చేస్తున్న పనులను సమన్వయం చేయాలి.
- ఇంకుడు గుంతల నిర్మాణంపై అవగాహన కల్పించడంతో పాటుగా అవసరమైతే శిక్షణ కూడా ఇవ్వాలి.
- నీటి సంరక్షణకు సంబంధించి ప్రస్తుతం ఉన్న చట్టాలను ఎప్పటికప్పుడు సమీక్షించుకొని మార్పులు చేసుకోవాలి.
- వాననీరు వృధా అయ్యే బహుళ అంతస్తుల భవనాలు, ప్రభుత్వ భవనాలు, స్థలాలు, పరిశ్రమలు, గేటెడ్ కమ్యూనిటీల్లో నీటి సంరక్షణకు విధిగా ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.
- ఇంకుడు గుంతలు నిర్మించకుంటే నోటీసులు ఇచ్చి సంరక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి. ఆ వ్యయాన్ని వసూలు చేయాలి. పబ్లిక్ పార్కులను రీఛార్జ్ కేంద్రాలుగా మార్చాలి.
- ఇంకుడు గుంతల నిర్మాణం పూర్తయిన తరువాతనే ఇంటికి నీటి, విద్యుత్ కనెక్షన్ ఇవ్వాలి.
- జీహెచ్ఎంసీలో పట్టణ ప్రణాళిక విభాగంలో వాన నీటి సంరక్షణ ప్రత్యేక సెల్ను ఏర్పాటు చేయాలి.



గ్రామీణ యువతకు భవిత

వివిధ రంగాల్లో స్వామి రామానంద తీర్థ గ్రామీణ సంస్థ శిక్షణ

తెలంగాణ గ్రామీణ వికాసానికి ముఖ్యంగా నిరుద్యోగ యువతీ యువకుల ఆర్థిక స్వావలంబన దిశగా వారి ఉద్యోగిత సామర్థ్యాన్ని, స్వయంఉపాధి శక్తి సామర్థ్యాలను పెంపొందించే లక్ష్యంతో స్వామి రామానంద తీర్థ గ్రామీణ సంస్థ తెలంగాణ ప్రభుత్వ పంచాయతీ రాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖ ఆధ్వర్యంలో పనిచేస్తోంది. ఈ సంస్థను 1995లో ఆప్టే పూర్వ ప్రధాని పి.వి నరసింహారావు ప్రారంభించారు. యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లాలోని సర్వోదయ, ప్రపంచ ప్రసిద్ధిగాంచిన చేనేత పట్టు చీరలకు, భూదానోద్యమానికి నాంది పలికిన భూదాన్ పోచంపల్లి మండల పరిధిలో గల ఈ సంస్థ 100 ఎకరాల సువిశాల ప్రాంగణంలో అనేక స్వల్ప కాలిక వృత్తి విద్యా శిక్షణ కార్యక్రమాలను గ్రామీణ నిరుద్యోగ యువతీ యువకులకు పూర్తి ఉచితంగా నిర్వహిస్తోంది. నూతన సాంకేతిక పరికరాలు, అనుభవజ్ఞులైన భోదన సిబ్బంది ద్వారా విద్యార్థుల సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని, శిక్షణ నైపుణ్యాన్ని మార్కెట్, పరిశ్రమల అవసరాలకు అనుగుణంగా తీర్చిదిద్దుతారు.



మెషినరీ మెకానిజం, గార్మెంట్స్ & ఫ్యాబ్రిక్ డిజైనింగ్, ఎంటర్ప్రెన్యూర్ డెవలప్ మెంట్, పర్సనాలిటీ డెవలప్ మెంట్, కమ్యూనికేషన్ స్కిల్స్, ఆరోగ్యం, శుభ్రత వంటి అంశాలలో శిక్షణ ఇస్తారు. సాధారణ బోధనకు అదనంగా బ్యాంకింగ్, పరిశ్రమల శాఖలలో నిష్ణాతులైన వారిచే గెస్ట్ లెక్చర్స్ ఉంటాయి. శిక్షణ సామర్థ్యం పక్షం లేదా నెలవారీగా పరీక్షిస్తారు. విజయవంతంగా శిక్షణ పూర్తి చేసిన వారికి ఉద్యోగ కల్పనలో చేయుతనిస్తారు.

వసతి సౌకర్యం:

సంస్థలో ప్రస్తుతం సుమారు 400 మంది యువతీ యువకులకు సరిపోయే మూడు హాస్టల్ భవనాలున్నాయి. వీటిలో భోజన, వసతి సౌకర్యాలు ఉచితంగా అందిస్తారు.

సంస్థలోని నైపుణ్య శిక్షణ కార్యక్రమాలు

దీన్ దయాళ్ ఉపాధ్యాయ గ్రామీణ కౌశల్య యోజన పథకం ద్వారా పలు కోర్సులను ఈ సంస్థలో నిర్వహిస్తున్నారు. అన్ని కోర్సులు ఉచితం. ఉచిత హాస్టల్, భోజన వసతి. శిక్షణ చివరిలో యస్.సి. వి.టి/ యస్. యస్.సి. సంస్థల ద్వారా సామర్థ్యాన్ని పరీక్షించి ప్రభుత్వ గుర్తింపు పొందిన సర్టిఫికేట్ అందచేస్తారు.

విస్తరణ శిక్షణ కేంద్రాలు

క్యాంపస్ శిక్షణ కార్యక్రమాలతో పాటు విస్తరణ కేంద్రాల ద్వారా కూడా కొన్ని శిక్షణ కార్యక్రమాలను అందిస్తున్నారు. రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం సుమారు 42 శిక్షణ కేంద్రాలున్నాయి. భవిష్యత్లో ప్రతి జిల్లా కేంద్రంలో శాశ్వత భవనాల ను నిర్మించి గ్రామీణ యువతకు ఆయా కోర్సులలో సాంకేతిక శిక్షణ నిచ్చి వారందరికీ ఉపాధి కల్పించడం సంస్థ లక్ష్యం.

ప్రవేశ పద్ధతులు:

విద్యార్థుల విద్యార్హతలు, అభిలాష ను బట్టి ఆయా కోర్సులలో ప్రవేశం ఉంటుంది. సంస్థలోని కోర్సులలో ప్రవేశానికి ప్రభుత్వ నిబంధనలకు అనుగుణంగా రిజిస్ట్రేషన్ ఉంటుంది.

సాంకేతిక శిక్షణ కార్యక్రమాలు :

స్వామి రామానంద తీర్థ గ్రామీణ సంస్థలో ఉపాధి ఆధారిత ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ , రూరల్ ఇంజనీరింగ్, ఎలక్ట్రికల్, ఎలక్ట్రానిక్స్, సోలార్ ఎనర్జీ, ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్, ఆటోమొబైల్ మెకానిజం, ఫామ్

| క్ర.సం. | శిక్షణా కార్యక్రమము | కాల పరిమితి | అర్హత | స్రీ/పు |
|---------|---|-------------|----------------------|-----------|
| 1. | ఆటోమొబైల్ 2,3 వీలర్ సర్వీసింగ్ | మూడు నెలలు | పదవ తరగతి పాస్ | పు |
| 2. | ఆటోమొబైల్ 4 వీలర్ సర్వీసింగ్ | మూడు నెలలు | పదవ తరగతి పాస్ | పు |
| 3. | ఎలక్ట్రానిక్ వస్తువుల రిపైర్ మరియు మెయింటెనెన్స్ (సెల్ ఫోన్ తోపాటు) | మూడు నెలలు | పదవ తరగతి పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 4. | ఎలక్ట్రిషియన్ (డౌమెస్టిక్) | మూడు నెలలు | పదవ తరగతి పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 5. | డి.టి.పి. మరియు ప్రింట్ పబ్లిషింగ్ అసిస్టెంట్ | మూడు నెలలు | ఇంటర్మీడియట్ పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 6. | ట్యూబీ (కంప్యూటరైజ్డ్ ఎకౌంటింగ్) | మూడు నెలలు | ఇంటర్మీడియట్ పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 7. | కంప్యూటర్ హార్డ్వేర్ అసిస్టెంట్ | మూడు నెలలు | ఇంటర్మీడియట్ పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 8. | సోలార్ సిస్టమ్ ఇన్స్టలేషన్ మరియు సర్వీస్ | మూడు నెలలు | పదవత తరగతి పాస్ | స్త్రీ/పు |
| 9. | వెల్డర్ (రిపేర్ మరియు మెయింటెనెన్స్) | మూడు నెలలు | పదవత తరగతి పాస్ | పు |
| 10. | సూయింగ్ మెషిన్ ఆపరేటర్ | మూడు నెలలు | 10 తరగతి పాస్/ఫెయిల్ | స్త్రీ |



సంవత్సరం పొడుపునా దరఖాస్తులు స్వీకరిస్తారు.

చిరునామా:

డైరెక్టర్, స్వామి రామానంద తీర్థ గ్రామీణ సంస్థ, జలాల్‌పూర్ గ్రామం, పోచంపల్లి మండలం, యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లా, తెలంగాణ - 508284.

వివరాలకు: 9948466111, 9133908000, 9133908111, 9133908222

మెయిల్: srtri@rediffmail.com
website; www.srtri.com

- దక్కన్ న్యూస్



| క్ర.సం. | శిక్షణా కార్యక్రమము | కాల పరిమితి | అర్హత | స్రీ/పు |
|---------|--------------------------------------|-------------------------|-----------------------------------|-----------|
| 1. | యం. యస్. ఆఫీస్ మరియు ఇంటర్నెట్ | రెండు నెలలు | ఇంటర్మీడియట్ | స్త్రీ/పు |
| 2. | వెబ్ డిజైనింగ్ | రెండు నెలలు | ఇంటర్మీడియట్ | స్త్రీ/పు |
| 3. | జావా ప్రోగ్రామింగ్ | మూడు నెలలు | డిగ్రీతోపాటు యం. యస్. ఆఫీస్ | స్త్రీ/పు |
| 4. | గార్మెంట్ మేకింగ్ | మూడు నెలలు | ఏడవ తరగతి | స్త్రీ |
| 5. | ఫ్యాషన్ డిజైనింగ్ | మూడు నెలలు | ఏడవ తరగతి పాటు గార్మెంట్ మేకింగ్ | స్త్రీ |
| 6. | డిజైన్ బ్లాజ్ మేకింగ్ | రెండు నెలలు | ఏడవ తరగతితోపాటు గార్మెంట్ మేకింగ్ | స్త్రీ |
| 7. | మెషిన్ ఎంబ్రాయిడరీ | రెండు నెలలు | ఏడవ తరగతి | స్త్రీ |
| 8. | ఫ్యాబ్రిక్ పెయింటింగ్ అండ్ డ్రైయింగ్ | రెండు నెలలు | ఏడవ తరగతి | స్త్రీ |
| 9. | జర్నలిజ్ మరియు ఆరీ వర్బ్ | రెండు నెలలు | ఏడవ తరగతి | స్త్రీ |
| 10. | క్విల్ట్ బ్యాగులు మరియు డిజైనర్ | యాక్చుసరీస్ రెండు నెలలు | ఏడవ తరగతి | స్త్రీ |

నేను మోయలేను
ఈ నిదుర పట్టని రాత్రిని
ఇది భూగోళం కంటే భారమైంది!

మెలుకువ ఎంతున్నా
చీకటిని జయించలేని స్థితి
క్షణమేక పెనుభారం!

అందరూ నిద్రలో
తరిస్తుంటే -
ఆ అనీజీసెస్ అనుభవించాల్సిందే!

దాచుకున్న దుఃఖం చేసే గాయం
కత్తికి కాదు
కన్నీళ్ళకు తెలుసు!

నిదుర పట్టని రాత్రి!



ఓదార్చడానికి
ఆ రాత్రి ఎవరిని ఆశ్రయిస్తాం
ఒక వేకువ రెక్కలు తొడగాల్సిందే!

ఈ స్థితి
నా ఒక్కడిదేనా?
అనాదిగా ఎందరిని ఎన్నిసార్లు పీడించినదో!

లేస్తూ లేస్తూ
కళ్ళు తుడుచుకుంటూ కన్నీళ్ళను
అమ్మా నాన్నలు ఎన్నిసార్లు దాచారో!

దుఃఖమూ అంతే
మోయలేనిదే అయినా
వ్యవధితో మనసును శుభ్రం చేస్తుంది!!

- కోట్ల వెంకటేశ్వర రెడ్డి
ఫోన్: 9440233261
kotla9440233261@gmail.com

ప్రగతిశీల మానవీయ మహాకవి

తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సౌజన్యంతో తెలంగాణ రచయితల సంఘం ఆధ్వర్యంలో ఉదయం నుండి సాయంత్రం దాకా రవీంద్రభారతిలోని సమావేశ మందిరంలో 'మహాకవి సినారె సాహిత్య సమాలోచన' కార్యక్రమం ఘనంగా జరిగింది. మొదటి సమావేశానికి మామిడి హరికృష్ణ అధ్యక్షత వహించారు.

'సినారె సాహిత్య దర్శనం' అనే అంశం మీద నందిని సిధారెడ్డి మాట్లాడుతూ సినారె ప్రగతిశీల మానవీయ కవిగానే కాదు అన్ని శక్తుల కంటే మానవత్వం గొప్పదని తన సాహిత్యమంతా అదే చెబుతుందని అన్నారు. 'మాలయే మహా మంత్రమైతే నే పూల మాలనవుతాను' అని అనడమే కాక 'గాలికీ కులమేది...' అంటూ ఆయన దర్శించిన ఎన్నో శిఖరాలను దర్శించాడని అన్నారు.

మామిడి హరికృష్ణ మాట్లాడుతూ 'కుటుంబంలో సినారె' పేరుతో మంచి పరిశోధనలు చేసి వెలికి తీసి పుస్తకంగా తెస్తే ఆయన సమగ్ర సాహిత్య జీవితంతో పాటు కుటుంబ జీవితంలో ఆయన ఎన్నుకున్న మానవీయ కోణాలు మరింత తెలుగు ప్రజలకు దగ్గరవుతాయని అన్నారు. దేశపతి శ్రీనివాస్ మాట్లాడుతూ, సినారె రాసిన అత్యున్నతమైన పాటలు పాడుతూ ఆ పాటలలోని సాహిత్య విలువలను విశ్లేషించారు. 'వచన కావ్యాలు - వస్తు వైవిధ్యం'పై థింసా మాట్లాడుతూ సినారె ముట్టుకోని వస్తువు లేదు. సినారె కావ్యాలను మూడు భాగాలు చేసి పద్య, గేయ, వచన కవిత్వంలోని వస్తువును విశ్లేషించారు. గేయ కావ్యాలు - వస్తు శిల్పాలు' అనే అంశంపై ఎం. నారాయణ శర్మ ప్రసంగిస్తూ సినారె గేయకావ్యాల లయను మూలభాతువుగా స్వీకరించి దేశీకవిత్వంలోని సాగసుల్ని పట్టుకుని విశ్లేషించారు. కందుకూరి శ్రీరాములు ఈ సమావేశానికి స్వాగతం పలికారు. చివర్లో వందన సమర్పణ చేశారు.

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలకు రెండో సమావేశం మొదలైంది. ఆ సమావేశంలో ఉపన్యసించవలసిన జి. లక్ష్మణరావు 'సినారె రచనా శిల్పం'పై మొదటి సమావేశంలోనే ప్రసంగించి వెళ్ళిపోయారు. ఆయన మాట్లాడుతూ సినారె ధ్వని ప్రయోగాలు అసంఖ్యాకంగా ఉన్నాయని చెబుతూ క్రియాంతాలు లేకుండా రాసే పద్ధతి నారాయణరెడ్డిదని కొనియాడారు. రెండవ సమావేశ అధ్యక్షులు వి. శంకర్ మాట్లాడుతూ తన పరిశోధనా గ్రంథాన్ని సినారె ఆవిష్కరిస్తూ మాట్లాడినవి జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకుని ఆయన మన జాతి గర్వించదగిన కవి అని కొనియాడారు. 'సాహిత్య పరిశోధన, విమర్శ' అంశంపై జి. బాల శ్రీనివాసమూర్తి మాట్లాడుతూ 'ఆధునికాంధ్ర కవిత్వము సంప్రదాయము - ప్రయోగం' అనే సినారె పరిశోధనాత్మక గ్రంథమంతటిది నేటికీ మరొకటి రాలేదనీ అదే మనందరి ప్రామాణిక గ్రంథమని దాని విశిష్టతలను ఎత్తి చూ

పారు. ఎస్వీ సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ నారాయణ రెడ్డి పరిశోధనాత్మక గ్రంథంలో ఎక్కడా తెలంగాణలోని సంప్రదాయం గానీ ప్రయోగం గానీ సముచితంగా చూపలేకపోయారనీ ఇది ఈ గ్రంథాని కున్న ప్రధాన లోపమనీ ఇద్దరు యుగకర్తలుగా శ్రీశ్రీ, రాయప్రోలు సుబ్బారావును చేయడం కన్నా గురజాడ, శ్రీశ్రీలను యుగకర్తలుగా చూపితే బాగుండేదని అన్నారు. డా॥ జుర్రు చెన్నయ్య ప్రసంగిస్తూ మహాకవి సినారె సాహిత్యం వైవిధ్యంతో కూడిందనీ రాశిలోను వాసిలోను గణనీయమైందనీ నేటి తెలంగాణ పునరుజ్జీవనంలో ఆయన



సాహితీ జీవితం స్ఫూర్తినిస్తుందని అన్నారు. ప్రముఖ కవి డా॥ నాళేశ్వరం శంకరం 'సినారె కవిత్వం - తెలంగాణ మూలాలు' అనే అంశం మీద ప్రసంగిస్తూ ఆయన తెలంగాణ మూలాలు స్వగ్రామమైన హనుమాజీపేటలో ఉన్నాయన్నారు. స్వగ్రామం మూలాలతో 'మా ఊరు మాట్లాడింది' అన్న కవితా సంపుటంతో పాటు గ్రామీణ జీవభాషలో రాసిన వారి ఆరు వ్యాసాలు తెలంగాణ ప్రజల భాషకు నిలువెత్తుగా నిలుస్తాయన్నారు. 'పొట్ట సేత బట్టుకొని

బొంబాయికి యెళ్ళిపోయె ఎట్లు ఉన్నడో! కొడుకు ఏమి తిన్నడో' అని కలవరించే తల్లి హృదయం వలసపోయిన తెలంగాణ పిల్లల కోసం కలవరించే తల్లులకు ప్రతీక. 'కొత్తలు' సంపాదించడానికి వెళ్ళారు గానీ వాళ్ళ పానాని సుకంలేంది పైసలల్ల ఏముంది సినారె గ్రామీణ హృదయాన్ని ఈ పాటలో ఆవిష్కరించారు. ప్రహ్లాదుడు లీలావతి గర్భంలో ఉండి గ్రహించినట్లే సినారె బుచ్చెమ్మ గర్భంలో ఉన్నప్పుడే తల్లిలోలోన పాడుకునే చాలా తీయని స్వరాలను విన్నాడనీ బాల్యంలోనే ఊరు వాగు, పైరు చెరగని ముద్రవేశాయని అన్నారు. నారాయణ రెడ్డి 'పసులపోశి' కవిత తెలంగాణ గ్రామాలు ఉన్నంతవరకు ఉంటుందనే అన్నారు. గ్రామీణ రుగ్మతలను 'ఏమి మొగడో' పాటలు వ్యక్తపరిచాడు. నేటికీ చెల్లెల్లతో తల్లి తర్వాత అన్నలు చెప్పుకునే బాధలనే పద్యంలోంచి 'సెల్లెలా' రాశాడు. ఆయన మంటలు మానవుడు, మధ్య తరగతి మందహాసం. కవిత నా చిరునామ బుతుచక్రం వంటి కవితా సంపుటాలలో తెలంగాణ మూలాలు బలంగా ఉన్నాయన్నారు. ఈ రెండవ సమావేశానికి పరమాత్మ స్వాగతం పలికారు.

సినారె సమగ్ర కవిత్వం మీద, గేయం మీద, సినిమా పాట మీద, పరిశోధన మీద, విమర్శ మీద, అధ్యాపక వృత్తి మీద, హృద్యమైన ఉపన్యాసాల మీద సభలో చక్కటి ఉపన్యాసాలు చేశారు.

ఈ సినారె సభ శ్రోతల హృదయాల మీద చెరగని ముద్ర వేసేట్లుగా నిర్వాహకులు తీర్చిదిద్దారు.

-ఎన్ సుభద్రాదేవి

తెలంగాణ నాటక వెలుగు రేఖలు

తెలంగాణలో నాటకం భిన్న రూపాలతో ఫరిడవిల్లి తెలుగు నాటక రంగాన్ని సుసంపన్నం చేసింది. ప్రాచీన కాలం నుండి నాటకం యక్షగాన ప్రక్రియతో ప్రారంభమై తర్వాతకాలంలో తెలుగు, కన్నడ, మరాఠి అంగ భాషా నాటకాలతో కొత్త రూపాన్ని సంతరించుకుంది. పరిణామక్రమంలో పాశ్చాత్య నాటక ప్రభావంతో తన రూపాన్ని సవరించుకుని ఆధునికమై ప్రదర్శితమవుతున్నది. తెలంగాణలో ప్రాచీన కాలంలోనే నాటకాలు ప్రదర్శించబడినట్లు అనేక ఆధారాలు కనిపిస్తాయి. నల్లగొండ జిల్లాలోని నాగార్జునకొండలో నిర్మించబడిన బౌద్ధుల కాలం నాటి యాంఫీ థియేటర్ తెలంగాణలో ప్రాచీన నాటక మూలాలను గుర్తు చేస్తుంది. గ్రీకుల నాటి రంగస్థలం, నాగార్జున కొండలోని యాంఫీ థియేటరు ప్రపంచంలో తొలినాటి రంగస్థలాలుగా గుర్తించబడ్డాయి.

తొలినాటి నాటకాన్ని పరిశీలిస్తే నాటకానికి తొలిరూపం 'రూపకాలు' భరతుడు రచించిన నాట్య శాస్త్రం కాలం నుండి పదవ శతాబ్దంలోని ధనుంజయుని కాలం వరకు 'రూపకాలు'గా ప్రాచుర్యం పొందాయి. రూపకం నటులు ప్రదర్శించే ఒక దృశ్య ప్రక్రియ.

ఈ రూపక ప్రక్రియ తెలంగాణాలో 'అట'గా దేశీపదమై ప్రాచుర్యం పొందింది. ఈ ప్రక్రియ తొలి దేశీ నాటకానికి శ్రీకారం చుట్టింది. ఆట, బొమ్మలాటగా, తోలు బొమ్మలాట గా, బయలాటగా జానపదుల మధ్య జీవం పో సుకుంది. కాకతీయుల కాలంలో దేశీ నాటకాలు తెలంగాణలో విస్తృతంగా ప్రదర్శితమయ్యాయి. ఈ క్రమంలో కాకతీయుల రాజ్యంలో అనేక శైవ రచనలు ఆవిష్కరించబడ్డాయి.

ఆ కాలంనాటి పాల్కూరి సోమనాథుడు, ప్రతాపరుద్రుడికి సమకాలికుడిగా పేరొంటారు. వరంగల్ జిల్లా పాలకుర్తిలో పాల్కూరి సోమనాథుడు జన్మించాడు. ఆయన రచించిన బసవ పురాణంలో దేశీ నాటక ప్రస్తావన ఉంది. అందులో భక్త సిరియాక కథను నాటకంగా ప్రజల మధ్య ప్రదర్శించినట్లు లిఖితం చేసాడు.

**“కరవర్ధి సూరూర సిరియాక చరిత్ర
పాటలుగాగట్టి పాడెడువారు
అటుగాక సాంగ భూషాంగ క్రియాంగ
పటునాటకంబుల నటియించువారు”**

అని పేర్కొనడాన్ని ఆ కాలంలో శైవకథలను ప్రజల మధ్య ప్రాచుర్యంలోకి తీసుకు రావడానికి యక్షగానాలను ఒక మాధ్యమంగా ఉపయోగించుకున్నట్లు స్పష్టమవుతుంది. నాటకాన్ని మనోరంజకంగానే కాకుండా భక్తి కథలను ప్రజల్లో వ్యాప్తి చేసేలా తొలిరోజుల్లోనే

వాడుకున్నారు.

అదే విధంగా భక్తులు శివరాత్రి జాగరణ సమయంలో వినోద కాలక్షేపాలకు నాటకాన్ని ఉపయోగించిన తీరును పండితారాధ్య చరిత్రలో పాల్కూరికి ప్రస్తావించారు.

**“అడట గంధర్వ యక్షవిద్యా ధ
రాదులై పాడెడు నాడెడువారు
విధములైన బ్రచ్చన వేషముల్ దాల్చి
యదికోత్సవము దులుకాడునట్లు....”**

అదే విధంగా

**“ప్రమథ ద్విపద పురాతన పటు చరిత్రముల
గ్రమమంద బహునాటకములాడువారు
లలితాంగ రసకళాలంకార రేఖ....**

బహురూప మాడెడివారు”

ఈ విధంగా నటులు వేషాలు వేసుకుని ఆడిన ఆట, పాటలను పాల్కూరికి పేరొన్నారు.

గణపతిదేవుని సైన్యాధ్యక్షుడు జాయప సేనాని రచించిన 'సృత్యరత్నావళి' గ్రంథం నాటి మార్గ - దేశీ నాటకాలకు మార్గ నిర్దేశకత్వం చేసింది. ఈ గ్రంథంలో రచయిత మార్గ-దేశీ అభినయాలు, నాట్యం, కరణాలు, అంగహారాలు మొదలైన వాటిని ప్రామాణికమని చెప్పారు.

కాకతీయుల పాలనలో నాటకం, సృత్యం పరిధి విల్లినట్లు చెప్పడానికి ఈ గ్రంథం ఒక ఆధారం.

అదే విధంగా ప్రతాపరుద్రుని ఆస్థానకవి విద్యానాథుడు రచించిన ప్రతాపరుద్రీయమనే అలంకార శాస్త్ర గ్రంథం ఈనాటికి అత్యంత ప్రాచుర్యం పొందింది. రాజశేఖరుడు రచించి 'విద్వసాలభంజిక' నాటకాన్ని మంచనకవి తెలుగులో 'కేయూరబాహు చరిత్ర'గా అనువదించారు. ఈ నాటకాన్ని కాకతీయుల కాలంలో తొలి తెలుగు అనువాద నాటకంగా పేరొనవచ్చు. ఆ రోజుల్లో నాటకానికి, నాట్యానికి ఎంతో ప్రాధాన్యం ఉండేది. ఆలయాల్లో సృత్య నాటకాలను ప్రదర్శించేందుకు కళాకారులను ఉద్యోగులుగా నియమించేవారు. ఇందులో స్త్రీలు, పురుషులు ఉండేవారు. క్రీ.శ. 1269 గణపతి దేవుని కాలం నాటి “దుర్గి శాసనంలో పాత్రలు నటించేవారు, పాడేవారు, మద్దెలకాండ్రు, జేగంటవారు మొదలైన కళాకారులు దేవాలయాల్లో రంగమండపాల్లో ప్రతిరోజు భగవంతుని రంగభోగంలో ప్రదర్శనలిచ్చే వారని” సాహిత్య పరిశోధకులు పి.వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రి పేర్కొన్నారు.

14వ శతాబ్దంలో వినకొండ వల్లభరాయుడు సంస్కృత దశరూపకాల్లోని వీధి ప్రక్రియల్లో కావ్యశైలిలో 'క్రీడాభిరామం' నాటకాన్ని



రచించారు. ప్రాచీన కళా సంప్రదాయాలకు ప్రతీకగా జక్కులవారు ప్రధానంగా కనిపిస్తారు. నాటక సంప్రదాయంలో వీరిని ప్రాచీనకాలపు నటులుగా పేర్కొనవచ్చు. వీరిని యక్షజాతికి చెందిన వారుగా పరిశోధకులు పేర్కొంటారు.

క్రీడాభిరామంలో

“కోణాగ్ర సంఘర్ష ఘమఘమ ధ్వనితార్
 కంఠస్వరంబుతో గారవింప
 మసిబొగ్గు బోనాన నసలు గొల్పిన కన్ను
 కొడుపుచేచి దాటింప నెడపడడప
 శ్రతికి నుత్పర్నింబుం జూపంగ వలయుచోచ
 జెవిత్రాడు బిగియించి జీవగఱ్ఱ
 గిల్కుగిల్కున మ్రోయ కింకిణీ గుచ్చంబు
 తాళమానంబుతో మేళవింప
 రాగము నుండి లంఘించు రాగమునకు
 నురుమయూరు ద్వయంబుపై నొత్తిగిల్ల
 కామవల్లీ మహాలక్ష్మీ కైటభాని
 వలపు వాడుచు వచ్చె జక్కుల పురంధ్ర”

వినుకొండ జిక్కులపురంధ్రుని వర్ణించిన తీరులో ప్రముఖ జానపద పరిశోధకులు ఆచార్య బిరుదు రామరాజు ఈ వర్ణనలో జక్కుల పురంధ్రుని పాడినది లక్ష్మీనారాయణుల కళ్యాణరూపమైన యక్షగానమని ఆయన రచించిన 'యక్షగాన వాఙ్మయం'లో వెల్లడించారు. వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం తెలంగాణలో 14వ శతాబ్దంలోనే యక్షగాన నాటకాలు బహుళ ప్రాచుర్యంలో ఉన్నాయని స్పష్టమవుతుంది. జక్కుల కళాకారులు యక్షగాన కళారూపానికి అద్యులుగా పేర్కొన వచ్చు. తొలుత జక్కులవారు వీరనారీమణుల గాథలనే పాడేవారని తర్వాత కాలంలో యక్షగాన కళారూపానికి శ్రీకారం చుట్టారని పంచా గ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రి పేర్కొన్నారు. అనేక ఆధారాలను పరిశీలిస్తే తెలంగాణలో నాటకం ప్రాచీన కాలం నుండి రూపకంగా ఆ తర్వాత యక్షగానమై వ్యాప్తి చెందింది.



యక్షగానం తొలినాటి నృత్య, సంగీత రూపకం. ఈ రూపకాలను పాశ్చాత్య దేశాల్లో 'ఓపెరా'లుగా పేర్కొంటారు. ఈ 'ఓపెరా'లను చర్చిల్లో నృత్య రూపకాలుగా ప్రదర్శించినట్లే యక్షగానాలను తెలంగాణలో ప్రాచీనకాలంలో దేవాలయ ప్రాంగణాల్లో, గ్రామ చౌరస్తాలో ప్రదర్శించేవారు. 14వ శతాబ్దంలో పద్మనాయక భూపాలుడు రచించిన 'సారంగధర చరిత్ర' తెలంగాణలో తొలి యక్షగానమని బిరుదురాజు రామరాజు పేర్కొన్నారు. ఈ యక్షగానంలో ఆటతాళం, రేకులు, జంపెరేకులు, వచనములు, ఉత్పత్తికలు, ద్విపదలు ఉన్నాయి. ఆ తర్వాత కాలంలో మరిన్ని రచించబడినప్పటికీ అక్షర రూపంలో వెలుగు చూడలేదు. 1780లో శేషాచల రామకవి రచించిన 'ధర్మపురి రామాయణం', రాపాకా శ్రీరామకవి రచించిన 'అధ్యాత్మిక రామాయణం' తొలిరోజులు ప్రదర్శితమై ప్రాచుర్యం పొందాయి. ఇందులోని దర్శకులు

ఆ తర్వాత రచించబడిన వీధినాటకాల్లో ప్రయోగించబడ్డాయి. ఆ క్రమంలోనే రాజాబంగరురెడ్డి రచించిన 'చెన్నకృష్ణ విలాసము' గడ్డం నరసింహారెడ్డి రచించిన 'రుక్మిణీ పరిణయము' ప్రముఖంగా పేర్కొనదగినవి. వీటి తాళపత్ర గ్రంథాలు తన దగ్గర ఉన్నట్లు బిరుదురాజు రామరాజు 'యక్షగాన వాఙ్మయం'లో వెల్లడించారు. 18వ శతాబ్దం ప్రథమార్థంలో కానూరి వీరభద్రకవిచే 'బసవ మహిమామృతవిలాసం', చెల్వూరు సన్యాస కవిచే 'బసవ కళ్యాణం' రచించబడినవి.

ప్రాచీనకాలం నాటి యక్షగానాలు కేవలం రచనలకే పరిమితం కాకుండా ప్రదర్శితమైనట్లు అనేక ఆధారాలు కనిపిస్తాయి.

శిరమున నురమున జెవుల గంటమున
 గరమున గూకటి గాళ్ళ జెల్వార
 గవ దండలును గలశంబు దండలును
 భసితంపు భూతపై బరణుగుబచ్చెనలు
 నలరారు చిరుగజ్జియలును నందియలు
 సరి రత్న పంక్తుల జలపోషణములు
 గరమొప్ప తొంగళ్ళు గల చల్లడములు
 బోల్చు దంతావళుల్ పుష్పమాలికలు
 దాల్చి యత్యద్భుతోత్సవ లీల దానర
 జనులు హర్షింప నాస్థానముల్ సొచ్చి
 యనుకూల వివిధ వాద్య సమేళనమున్
 నార్పటం బీచ్ఛి యొయ్యన జవనిక ల

గర్భంబు వెడలి యక్కజము వట్టిల్ల...
 పాల్కూరికి రచనల మేరకు ఆ రోజుల్లో ప్రదర్శనలకు ఉపయుక్తమైన రంగస్థలాలు నిర్మించబడ్డాయి. రాజ ప్రసాదాల్లో, ప్రధాన కూడళ్ళలో, ప్రత్యేక వేదికలను నిర్మించి యక్షగానాలు ప్రదర్శించినట్లు 'పండితారాధ్య చరిత్ర'లో ఆయన వెల్లడించారు.

నాటకాలను కాగడా దీపాల వెలుగుల మధ్య ప్రదర్శించేవారు. నటీనటుల ముఖం అందరికీ స్పష్టంగా కనిపించడానికి వెలుగుతున్న కాగడాల మీద గుగ్గిలం జల్లేవారు. దీనితో మరింత వెలుగులు ప్రజ్వరి ల్లడంతో పాత్రధారుల ముఖాలు స్పష్టంగా కనిపించేవి. వర్తలాకార రంగస్థల నిర్మాణం ఉండడం వల్ల ప్రేక్షకులు వేదికకు నలువైపులా కూర్చుని ప్రదర్శనను తిలకించేవారు. చుట్టూవున్న ప్రేక్షకులకు తమ ప్రదర్శన చూసే విధంగా నటులు నలువైపులా ఆడుతూ పాడుతూ ప్రదర్శించేవారు.

20వ శతాబ్దం ప్రథమార్థంలో తెలంగాణలో యక్షగాన నాటక వికాసానికి చెర్విరాల బాగయ్య విశేషంగా కృషి చేశారు. బాగయ్య మెదక్ ఉమ్మడి జిల్లా నర్సాపూర్, గుమ్మడిదలలో జన్మించారు. ఆయన తొలిరోజుల్లో బతుకుతెరువు కోసం బొంబాయి వెళ్ళారు. అక్కడ స్వయంశక్తితో తెలుగు సాహిత్యాన్ని అభ్యసించి 14వ ఏటనే కవిత్వం చెప్పడం నేర్చుకున్నాడు. తొలిరోజుల్లోనే 'సుగ్రీవ విజయం' అనే యక్షగానాన్ని రచించి, ప్రదర్శించాడు. బాగయ్య బొంబాయిలో ఉం

డడం వల్ల మరారి, హిందీ భాషలో పట్టు సాధించాడు. ఆయన హరికథలను మరాఠీ, హిందీ భాషల్లో చెప్పి మహారాష్ట్రీయులకు మరింత దగ్గరయ్యారు. హైదరాబాద్ రజాకార్ల అల్లర్లు తగ్గిన తర్వాత హైదరాబాద్ కు చేరుకొని ముషిరాబాద్ లో నివాసమేర్పరచుకున్నారు. ఆ తర్వాత బాగయ్య యక్షగాన రచనలపై మరింత దృష్టి సారించారు. 'గయోపాఖ్యానం', 'తారాకాసురం', బ్రహ్మహాసన చరిత్ర', 'సారంగధర చరిత్ర', 'సత్యహరిశ్చంద్ర' వంటి వందలాది యక్షగానాలు రచించి తెలంగాణ నలుదిశలా వ్యాప్తి చేశాడు. ఆయన చేసిన కృషికి తెలంగాణ యక్షగాన పితామహుడుగా ప్రసిద్ధిగాంచాడు. ఆ క్రమంలోనే బాగయ్య తో పాటు అంబేద్ వీరప్ప, నరసింహదాసు, వెంకటదాసు వంటి ఎందరో కవులు యక్షగాన సాహిత్యాన్ని అందించి తెలంగాణలో యక్షగాన నాటక వికాసానికి దోహదపడ్డారు.

తెలంగాణలో యక్షగానాలతో పాటు సంస్కృత నాటకాలు, ఇతర నాటకాలు నాటక వికాసానికి వెలుగు రేఖలయ్యాయి. కాకతీయుల పతనం తర్వాత తెలంగాణా ప్రాంతాన్ని అసఫ్ జాహీలు, నిజాం ప్రభువులు హైదరాబాద్ ను ఒక ప్రత్యేక రాజ్యంగా పాలించారు. ఆ రోజుల్లోనే న్యూయార్క్, బెర్లిన్ నగరాలతో సమానంగా హైదరాబాద్ అంతర్జాతీయ ఖ్యాతిని ఆర్జించి వ్యాపార కేంద్రంగా పరిధివిడిచింది. మరోవైపు మొఘల్ చక్రవర్తి పతనం తర్వాత సంగీత కళాకారులు, కవులు, నటులు, నర్తకీమణులు ఉత్తరాది నుండి నిజాం ప్రాంతానికి తరలిరావడంతో ఉత్తరాది కళలు హైదరాబాద్ స్టేట్ కు పరిచయం అయ్యాయి. నాచ్ గర్ల్స్, ముజ్రాలు, ఉర్దూ గజల్లు, హిందూస్థానీ సంగీతం ప్రవేశించినట్లే ఉత్తరాదికి చెందిన నౌటంకీ నాటకాలు హైదరాబాద్ లను ఆకర్షించాయి.

మహారాజ చందులాల్ (1829-1857) హైదరాబాద్ స్టేట్ ప్రధానిగా ఉన్న సమయంలో ఉత్తరాది 'నౌటంకీ' నాటకాలను ప్రోత్సహించారు. 1843 ప్రాంతంలో చార్మినార్ కు సమీపంలోని గుల్షార్ హౌస్ మైదానంలో 'నౌటంకీ' నాటక బృందాలు విడిది చేసి హిందీనాటకాలను ప్రదర్శించాయి. 18వ శతాబ్దపు ప్రథమార్థంలో నిజాం ప్రభువులకు గజల్లు, ముషారాయి, నాచ్ గర్ల్స్ కళలు మనోరంజక కళారూపాలుగా ఉపయోగపడ్డాయి. వ్యాపారస్తులైన జురాఫ్టియన్ లకు పారసీ నాటకాలు, బెంగాలీలకు బెంగాల్ నాటకాలు, కన్నడీగులకు ధారవాడ నాటకాలు, మహారాష్ట్రీయులకు మరాఠీ నాటకాలు, సికింద్రాబాద్ లోని బ్రిటీష్ పటాల సైన్యానికి ఆంగ్ల నాటకాలు వినోదాన్ని పంచాయి. ఇక్కడి తెలుగువారికి తెలుగుతో పాటు ఉర్దూ, పారసీ, హిందీ, కన్నడ భాషలలో పరిచయం ఉండడంతో ఈ నాటకాలను ఆదరించారు. ఈ విధంగా ఇతర భాషా నాటకాలు హైదరాబాద్ లో తొలి అడుగు మోపాయి. అందుకే తొలి నాట తెలుగు నాటక వికాసం తెలంగాణలో అంతంత మాత్రమే కనిపిస్తుంది.

గద్వాల సంస్థానం 17వ శతాబ్ది పూర్వార్థం నుండి సాహిత్యాన్ని

కళలను నాటకాలను పోషించింది. బుక్కపట్టణం శ్రీనివాసాచార్యులు, 'కళ్యాణపు రంజనం' సంస్కృత నాటకాన్ని చిన్న సోమభూపాలుడు జయదేవుని 'అష్టపదుల'ను దేశీ నాటకంగా, పోకూరి కాశీపతి 'సారంగ ధరీయం' వంటి నాటకాలను రచించారు. గద్వాల కోటలో ప్రత్యేక రంగస్థలాలను నిర్మించి కాళిదాసు 'అభిజ్ఞాన శాకుంతలం', 'మాళవికా గ్ని మిత్రం', శ్రీహర్షుడి 'చమత్కార రత్నావళి' వంటి సంస్కృత నాటకాలను ప్రదర్శించారు. నాటక కంపెనీ నిర్వహించిన కృతివెంటి నాగేశ్వరరావు కొంతకాలం గద్వాలలో ఉండి 'కాలేజ్ గర్ల్స్' వంటి నాటకాలను అక్కడి నటులతో ప్రదర్శించారు. గద్వాల సంస్థానాధీశులు వేసవి విడిదికి చెన్నై వెళ్ళిన సందర్భాలలో ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు ప్రదర్శించిన నాటకాలను తిలకించేవారు. ధర్మవరం నాటక ప్రతిభను గుర్తించిన గద్వాల సంస్థానం 1910లో 'ఆంధ్రనాటక పితామహ' అన్న బిరుదుతో సత్కరించింది.

ఆనాటి హైదరాబాద్ స్టేట్ లో కొన్ని మరాఠీ, కన్నడ ప్రాంతాలు ఉండేవి. హైదరాబాద్ కు ఇరు ప్రాంతాల మధ్య మంచి అనుబంధం ఉండడంతో భాషా సంస్కృతులు కలిసి పోయాయి. తొలి రోజుల్లో నాటక కళాకారులు రాకపోకలు కొనసాగించేవారు. తెలంగాణ యక్షగానాలు మరాఠీ నాటకాల పుట్టుకకు స్ఫూర్తినిచ్చాయి. ఈ ప్రభావంతో మరాఠీ, పారసీ, కన్నడ వృత్తి నాటక సంస్థలు అవతరించాయి. 1860-70 మధ్యకాలంలో ప్రారంభమైన పారసీ నాటకం భారతదేశంలోని ప్రముఖ నగరాలైన హైదరాబాద్, కలకత్తా, బొంబాయి లలో ప్రదర్శనలు జరిగాయి. మూన్ పారసీ థియేటర్, ద ఇం పీరియల్ థియేట్రీకల్ కంపెనీ, ఆల్ ఫ్రెడ్ థియేట్రీకల్ కంపెనీ హైదరాబాద్ లో చారిత్రక, ప్రణయ గాథలను హిందీ, ఉర్దూ నాటకాలుగా ప్రదర్శించాయి. తొలినాటి హైదరాబాద్ నాటక రచయిత నయ్యద్ యావర్ అలీ 'షేక్స్ పియర్ ఆఫ్ దక్కన్' గా పేరు పొందారు.

ఆయన రాసిన 'సిరాజ్ ఉద్దౌలా', 'జవాన్ ఏ హిందుస్థాన్ ఇ మాన్ కా సాదా', 'ఆసియా ఏ సితారా', 'లైలామజ్ను', 'తక్ దీర్ కి సితారా' వంటి అనేక నాటకాలు పారసీ కంపెనీ వేదికపై ప్రదర్శించబడ్డాయి. కేశవరావు బడొడకర్ 1880-1885 ప్రాంతంలో ఒథెల్లో నాటకాన్ని ఆబిడ్స్ లోని జమ్మద్ మహల్ మైదానంలో ప్రదర్శించారు. ఆ తర్వాత 1890 నాటికి ఈ మైదానంలోనే జమ్మద్ మహల్ థియేటర్ ను నిర్మించారు. ఆ తర్వాత 1893 ప్రాంతంలో మహారాష్ట్రకు చెందిన కిర్లోస్కర్ సంగీత మండలి కూడ మరాఠీ నాటకాలను ఇక్కడ ప్రదర్శించింది.

(మిగతా వచ్చే సంచికలో)
- డా॥ జె. విజయ్ కుమార్
మొబైల్: 9848078109

మెయిల్: vijay.kumarji@rediffmail.com

మహారాజ చందులాల్ (1829-1857) హైదరాబాద్ స్టేట్ ప్రధానిగా ఉన్న సమయంలో ఉత్తరాది 'నౌటంకీ' నాటకాలను ప్రోత్సహించారు. 1843 ప్రాంతంలో చార్మినార్ కు సమీపంలోని గుల్షార్ హౌస్ మైదానంలో 'నౌటంకీ' నాటక బృందాలు విడిది చేసి హిందీనాటకాలను ప్రదర్శించాయి.



తెలంగాణ పునర్నిర్మాణమే లక్ష్యం

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో పత్రికల మంచి చెడ్డలు, ధోరణులు, విలువలు మాట్లాడాలంటే, ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో పత్రికల స్వరూప స్వభావాల సంగతి మాట్లాడుకోవలసి ఉంటుంది. అంతేకాదు తెలంగాణ ఊరికే సిద్ధించలేదు. రెండు విడతలుగా దశాబ్దాల పోరాటం జరిగితే తెలంగాణ వచ్చింది. 1969లో ప్రారంభమై, విఫలమై, మున్నూటా అరవై తొమ్మిది మందికి పైబడి అమరవీరుల స్మృతి చిహ్నంగా తెలంగాణ బరువెక్కింది. పడి లేచిన కెరటంలాగా 1996 ప్రాంతంలో ప్రారంభమై జూన్ 2, 2014 నాటికి తెలంగాణ కల సాకారమయింది. మలి తెలంగాణ ఉద్యమం తొలి తెలంగాణ ఉద్యమంలో పోలీసు కాలిల్లో మరణించిన అమరవీరుల వారసత్వాన్ని స్వీకరించి త్యాగాల చాలు పోసింది. వెయ్యి మందికి పైగా బలిదానాలు జరిగాయి. దరిదాపు పద్దెనిమిది సంవత్సరాల పాటు శాంతి యుతంగా జరిగిన ఈ పోరాటం చరిత్రలో ఎన్నడగిన పోరాటం.

రాజ్యాంగం పరిధిలో జరిగిన ఒక గొప్ప ప్రజాస్వామ్య పోరాటం. ఇవన్నీ ఇప్పుడెందుకు అంటే ఇది సాధించుకున్న తెలంగాణ. అందువల్ల ఆంధ్రప్రదేశ్ లో పత్రికల స్థితి గతులు, ధోరణులు, విలువలు వేరు. సాధించుకున్న తెలంగాణలో పత్రికలు ఉండవలసిన తీరు, ఆశించవలసిన తీరు వేరు. ఈ రెండూ ఒక్కటి కాదు. పైగా ప్రొఫెసర్ జయశంకర్ సార్ పదే పదే ఒక మాట చెప్పేవారు. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో తెలంగాణపై ఆంధ్ర పెత్తందారీ దళారీ పెత్తనాలకు అక్కడి యాజమాన్యాల



చేతుల్లో ఉన్న ప్రసార సాధనాలు, పత్రికలు పని చేశాయని జయశంకర్ సార్ చెప్పేవారు. అంటే ఆంధ్రుల ప్రయోజనాలను నెరవేర్చడానికి, తెలంగాణ ఉద్యమం తర్వాత తెలంగాణ ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రచారం చెయ్యడానికి ఆంధ్ర యాజమాన్యాల చేతుల్లో ఉన్న మీడియా ప్రయత్నించినదనేది సుస్పష్టం. తెలంగాణకు సంబంధించి నిధులు, నీళ్లు, నియామకాల లాంటి విషయాల్లో తెలంగాణ ఉద్యమం లేవనెత్తిన అనేక ప్రశ్నలకు సమాధానాలుండేవి కావు. పైగా తెలంగాణ లేవనెత్తిన అంశాలకు సంబంధించిన వ్యతిరేక ప్రచారాలకు పత్రికలు పెద్దపీట వేసేవి.

స్వభావ రీత్యా పత్రికలు ఆంధ్ర ప్రాంతపు సంస్కృతి, ఎత్తి పట్టి, ఆచార వ్యవహారాలు, పండుగలు, పబ్లికలు, సంస్కృతి పతాకలు, సాహిత్యం, కళలు అన్నింటోనూ తెలంగాణ పట్ల అయితే పట్టని ధోరణి లేదా చిన్న చూపు ఉండేది. ఇవన్నీ తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో చర్చనీయాంశాలయ్యాయి. పత్రికలు చరిత్రకు సంబంధించి కూడా అర్థ సత్యాలు, కొండకవో అబద్ధాలు ప్రచారం చేసిన సందర్భాలు

ఉన్నాయి. పొట్టి శ్రీరాములు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటు కోసం ఆమరణ నిరాహార దీక్ష చేసి ప్రాణత్యాగం చేశాడన్న అతి పెద్ద అబద్ధం నుంచి మొదలుకొని, అసెంబ్లీ తీర్మానాల గురించిన సమాచారం దాకా అన్నీ తప్పులే ప్రచారం అయ్యాయి. వీటిలో పత్రికల ప్రచారం చిన్నదికాదు.

మరోవైపు తెలంగాణ ప్రయోజనాలకు సంబంధించి, ఉద్యమంలో కీలకంగా మారిన 610 జీవో లాంటి విషయాల్లో కానీ, స్థానికత విషయంలో కానీ పత్రికలు అటువైపే ఉండేవని సుస్పష్టం.

1969లో పత్రికలు ఇంత విస్తృతంగా లేవు. తొలి తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో దక్కన్ క్రానికల్, ఆంధ్రభూమిలో చిన్న చిన్న ప్రకటనలతోనే ఆందోళనలు జరిగేవి. కానీ అన్ని పత్రికల్లోనూ వ్యతిరేక ప్రచారమే ఉండేది. కమ్యూనిస్టు పార్టీలు విశా లాంధ్ర నినాదంతో తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని వ్యతిరేకించారు. అప్పటికి ఆంధ్ర పత్రికలు హైదరాబాద్ కేంద్రంగా లేవు. విజయవాడ కేంద్రంగా పత్రికలుండేవి. అవి సహజంగా ప్రత్యేక తెలంగాణకు మద్దతిచ్చేవి కావు. ప్రాంతీయతత్వం, సంకుచిత రాజకీయాలు, విచ్ఛిన్నత జాతీయ సమైక్యతకు, చిన్న రాష్ట్రాలు విచ్ఛిన్నం అన్నట్టుగా ప్రచారం సాగేది. కానీ మలి తెలంగాణ ఉద్యమం నాటికే పత్రికారంగం విస్తరించింది. దరిదాపు అన్ని పత్రికలు విజయవాడ నుండి రాజధాని హైదరాబాద్ కు మారాయి. పత్రికా ప్రచురణల, యాజమాన్యాల కేంద్ర కార్యాలయాలు హైదరాబాద్ కు మారాయి. ఈ పరిణామంతోపాటు, ఎల

క్రొనిక్ మీడియా విస్తరించింది. దూరదర్శన్ తర్వాత, కేబుల్ మీడియా, ఆ తర్వాత ఛానళ్లు విస్తరించాయి. మలి తెలంగాణ ఉద్యమం ప్రారంభం అయ్యాక తొలినాళ్లలో ఏక సంఖ్యలో ఉన్న ఛానళ్లు డబుల్ డిజిట్ కు పెరిగాయి. ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం ఉద్యమ గీతకగా వచ్చిన 'సమస్తే తెలంగాణ' వచ్చేదాక పత్రికారంగంలో తెలంగాణ కోసంగానీ, తెలంగాణ ప్రయోజనాలు నెరవేర్చడానికిగానీ తెలంగాణ యాజమాన్యాలలో కానీ ప్రధాన స్రవంతి పత్రిక మరొకటి లేదు. చిన్న పత్రికలు అనేకం వచ్చాయి. కానీ, అవి పాఠకుల మీద పెద్ద ప్రభావం నెరపలేదు. కానీ తెలంగాణ కోసం నిలబడిన పత్రికలు తక్కువ అట్లాగే టీ న్యూస్ ఏర్పడేదాక తెలంగాణ కోసం ఛానల్ లేదు. ఇదీ పరిస్థితి.

ఈ పరిస్థితుల్లోనే ఆంధ్ర యాజమాన్యాల చేతుల్లో ఉన్నప్పటికీ కొన్ని పత్రికలు తెలంగాణ ప్రయోజనాలు ముడిపడి ఉన్న అంశాల్లో సున్నితత్వం పాటించడం, ఉద్యమ కారణాలపై విశ్లేషణలు సాగించడం, నిపుణులతో రాయించడం, ఒకటి రెండు పత్రికలు తెలంగాణకు అనుకూలంగా రాయడం కూడా చూశాం. వార్త, ఆంధ్రజ్యోతి పత్రికలు

తెలంగాణకు కొంత అనుకూలంగా మారాయి. రాతలు, ఫీచర్లు, ప్రత్యేక కథనాలు, తెలంగాణకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం లాంటివి చూడవచ్చు. కానీ, ఎప్పుడైతే కేసీఆర్ నిరాహారదీక్ష డిసెంబర్ 9 ప్రకటన వచ్చిందో? ఇక అప్పటి నుంచి పత్రికలు, ఛానళ్ల అసలురంగు బయట పడింది. అప్పటి నుంచి ఛానళ్లు, పత్రికలు నిజస్వరూపం ప్రదర్శించాయి. ప్రతిఘాత సమైకాంధ్ర్య ఉద్యమం పేరిట జరిగిన విషయాల్లో పత్రికలు స్పష్టమైన మార్గాలు ఎంచుకున్నాయి. అప్పటికే వచ్చిన నమస్తే తెలంగాణ, టీ న్యూస్, వీ6, హెచ్ఎమ్టీవీ, జీటీవీ లాంటివి తప్ప అన్ని ప్రజల మెదళ్లను కాలుష్యంతో నింపాయి. ఇదీ తెలంగాణ సందర్భంలో మీడియా అనుసరించిన ధోరణి.

ఇప్పుడిక సాధించుకున్న తెలంగాణ పత్రికలు ఎట్లా ఉండాలనేది పెద్ద ప్రశ్న. అందుకే గతాన్ని తప్పవలసి వచ్చింది. ఇక్కడ ఒక స్వతంత్ర పత్రికారంగం ఏర్పడలేదు. మెజారిటీ ఆంధ్ర యాజమాన్యాల చేతుల్లో ఉన్న మీడియా ప్రభావంతో పత్రికా రంగం పెరిగింది. అందువల్ల తెలంగాణ సమస్యలు, ప్రయోజనాల కన్నా, భాష వాడకం నుంచి మొదలు కొంటే సంస్కృతి ప్రమాణాల కన్నా ఆంధ్ర ప్రాంతపు సమస్యలు, ప్రయోజనాలకు పెద్దపీట వేసిన చరిత్ర నుంచి తెలంగాణ వేర్పడి స్వతంత్రం కావడం ఇప్పటి అసలు సమస్య. పత్రికల స్వభావం మారి తెలంగాణతనం సంతరించుకోవడం అసలు సమస్య. నీళ్లు, నిధులు, నియామకాలకు సంబంధించి కానీ, భావజాలాలకు సంబంధించి కానీ ఆంధ్ర అంతర్గత వలస వాద పెత్తనం ఆలోచనా ధోరణుల నుంచి విముక్తి కావడం ఇప్పటి సమస్య. నదీ జలాల పంపిణీ విషయంలో ఇప్పటి దాకా అన్నీ తలకిందులుగా ప్రచారమయ్యాయి. చివరికి ఉద్యమం ఉధృతంగా ఉన్న సమయంలో కూడా శ్రీశైలం ఎడమ కాలపు, ప్రాతం కూడా ఆంధ్ర భూభాగంలో ఉందని ప్రచారం జరిగింది. అది తప్పని 'నమస్తే తెలంగాణ' సోదాహరణంగా నిరూపించింది.

తెలంగాణలో ప్రాజెక్టులపై అనేక సందేహాలు లేవనెత్తే మీడియా, పోలవరం ప్రాజెక్టుపై నిశ్శబ్దాన్ని పాటిస్తుంది. నాగార్జున సాగర్లో నీరు అడుగంటి మంచినీళ్లకు కూడా కరువు ఏర్పడినా, దిగువ కృష్ణా, గుంటూరు డెల్టాయే ప్రధానమని మీడియా ప్రచారం చేసింది. చేస్తుంది. పోతిరెడ్డిపాడు గురించి మాట్లాడని మీడియా, పాత ప్రాజెక్టులనే రీ-డిజైన్ చేస్తే తెలంగాణ ప్రాజెక్టుల మీదా అనేక సందేహాలను లేవనెత్తుతుంది. ఎందుకు? అన్ని ప్రాంతాలకూ సంబంధించిన వాళ్లం, నిష్పాక్షికంగా ఉంటాం, రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలు సమానమని చెబుతూనే మీడియా భిన్నంగా వ్యవహరిస్తూ ఉంటుంది. ఈ పరిస్థితుల్లో తెలంగాణ మీడియా అనుసరించాల్సిన ధోరణులు త్రేకంగా ఉంటాయి.

తెలంగాణ ఒక పోరాటం ద్వారా సాధించుకున్నాం. కానీ

సాధించుకున్న తెలంగాణలో పది సంవత్సరాలపాటు హైదరాబాద్లో ఆంధ్ర ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన అవశేషాలు ఉంటాయి. ఉమ్మడి అధికారాలు, ఉమ్మడి సంస్థలు, ఆంధ్రప్రభుత్వం పేచీకోరు తత్వం వల్ల వచ్చే సమస్యలు, గవర్నర్ చేతిలో ఉన్న కొన్ని అధికారాలు, ఇప్పటికే ఇక్కడి కార్యాలయాల్లో ఖాళీగా తిష్ట వేయడం లాంటివి. 9, 10 సంస్థల తకరాల్లు అనేకం ఉన్నాయి. అట్లాగే పోలవరం ప్రాజెక్టుకు సంబంధించి ఏడు మండలాలు ఆంధ్రప్రదేశ్కు ధారాదత్తం అయ్యాయి. అంతరాష్ట్ర నదీ జలాల సమస్యలు అనేకం. గోదావరి, కృష్ణాలు పై రాష్ట్రాల్లో బందీ అయిన పరిస్థితుల్లో, దిగువన ఈ రెండు నదుల నీటిని పంచుకునే విషయంలో చాలా సమస్యలు ఉన్నాయి. తెలంగాణ మీడియా ఈ సమస్యల పట్ల తెలంగాణ దృష్టి కోణంతో ఆలోచించవలసి ఉన్నది. అంతర్జాతీయ ప్రమాణాల నుంచి మొదలుకొంటే అన్ని న్యాయ సూత్రాల ప్రకారం, తెలంగాణకు రావలసిన నదీ జలాలు రాలేదన్నది అక్షర సత్యం. అట్లాగే ఇరువురి మధ్యన పంచుకోవలసిన వాటాలు, ఉద్యోగుల విభజన లాంటి సమస్యల్లో కూడా తెలంగాణ మీడియా భిన్నంగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది.

తెలంగాణలో ప్రాజెక్టులపై అనేక సందేహాలు లేవనెత్తే మీడియా, పోలవరం ప్రాజెక్టుపై నిశ్శబ్దాన్ని పాటిస్తుంది. నాగార్జున సాగర్లో నీరు అడుగంటి మంచినీళ్లకు కూడా కరువు ఏర్పడినా, దిగువ కృష్ణా, గుంటూరు డెల్టాయే ప్రధానమని మీడియా ప్రచారం చేసింది. చేస్తుంది. పోతిరెడ్డిపాడు గురించి మాట్లాడని మీడియా, పాత ప్రాజెక్టులనే రీ-డిజైన్ చేస్తే తెలంగాణ ప్రాజెక్టుల మీదా అనేక సందేహాలను లేవనెత్తుతుంది.

జర్నలిజం ప్రమాణాల, విలువల ప్రకారం చూసినా, అన్యాయానికి, వివక్షకు, విస్మృతికి గురైన తెలంగాణకు న్యాయం జరగాలని కోరుకోవడం, తెలంగాణ విముక్తి కావాలని కోరుకోవడం, తెలంగాణకు నీళ్లు, నిధులు దక్కాలని కోరుకోవడం మీడియాకు అవసరం.

ఇక గతకాలపు మీడియా ప్రభావాల నుంచి విముక్తి కావడం ప్రధానం. అయితే ఇంతటితో తెలంగాణలో మీడియా పని సంపూర్ణం అయినట్లు కాదు. తెలంగాణ సాధించుకున్నాం. కానీ అప్పటికే ఆంధ్ర వలస పెత్తనంలో అన్నీ ధ్వంసైన, శిథిలమైన తెలంగాణను పునర్నిర్మించుకోవడం ప్రధాన కర్తవ్యం. ఆర్థిక, రాజకీయ,

సాంఘిక, సాంస్కృతిక రీతులన్నింటా ఆంధ్ర పెత్తనం నుంచి విముక్తి కావలసి ఉన్నది. ఇందులో భాగంగానే తెలంగాణ వచ్చినాక ఏర్పడిన ప్రభుత్వం అనేక పద్ధతుల్లో పాత పీడకలలను వదల్చి, కొత్త లోకాన్ని నిర్మించడానికి ఒక వైపు అభివృద్ధి, రెండో వైపు చేరవలసిన అసలు ప్రజలకు సంక్షేమం అనే పద్ధతిని ఎంచుకుంది. మౌలిక రంగాలు, విద్యుత్, నీటి పారుదల ప్రాజెక్టులు, వసతుల పరికల్పన, నగరీకరణకు దీటుగా అభివృద్ధితోపాటు, ప్రపంచీకరణలో ఆంధ్ర పెత్తనంలో శిథిలమైన పల్లెలకు, వ్యవసాయాన్ని విధ్వంసం నుంచి పునరుజ్జీవనం వైపు నడిపించడానికి పథకాలు రూపొందిస్తున్నది. కొత్త ప్రణాళికలతో తెలంగాణ ఇవ్వాలి భారత దేశంలో ఒక కొత్త రాష్ట్రమే అయినప్పటికీ చర్చలో ఉన్నది.

తెలంగాణ వస్తే చీకటి అని ఆంధ్ర ముఖ్యమంత్రులు చెబితే, తద్బిన్నంగా కోతలు లేని 24 గంటలు నిరంతర విద్యుత్ దిశగా తెలంగాణ రికార్డు సృష్టించింది. ఉద్యమ సందర్భంలో విస్తృతంగా

చర్చ జరిగిన, చిన్న, మధ్య తరహా నీటి వనరులైన గొలుసుకట్టు చెరువుల పునరుద్ధరణకు మిషన్ కాకతీయ, మంచి నీళ్లు ఇంటింటికి అందించడానికి 'మిషన్ భగీరథ' లాంటి కొత్త పద్ధతులు తెచ్చింది. ఈ రెండు భారతదేశంలో కొత్త ఆలోచనలకు దర్పణం అయ్యాయి. అన్నింటికీ మించి నీటిపారుదల వ్యవస్థలన్నీ భారీ ప్రాజెక్టులన్నీ ఆంధ్రుల పానలో అయితే కంటంపడిపోవడం లేదా ఆకర్షకు రాని విధంగా ఉండి పోయాయి. కృష్ణా, గోదావరులు పై రాష్ట్రాల వల్ల వట్టి పోయిన నదులుగా మారుతున్న స్థితిలో, ప్రాణహిత ఆధారంగా, కాళేశ్వరం (మేడిగడ్డ) ప్రాజెక్టు, శ్రీరాం సాగర్ పునరుజ్జీవన ప్రాజెక్టు, పాలమూరు ఎత్తిపోతల, ఖమ్మంలో సీతారామసాగర్ లాంటి రీ-డిజైనింగ్ ప్రణాళికలు పెద్దవి. అట్లాగే శిథిలమైన వ్యవసాయం, పల్లెల పునరుజ్జీవనానికి, వృత్తుల పునరుద్ధరణకు, చేనేత, క్షురక, రజయ, యాదవ, ముదిరాజ్, బెస్త, గీత లాంటి వృత్తులన్నింటినీ బతికించడానికి గొర్రెల పంపిణీ, చేపల పెంపకం, ఆధునిక సెలూన్లు, వాషింగ్ మెషిన్లు లాంటి అనేక కొత్త పథకాలను ఆలోచిస్తూ ఉన్నది. వ్యవసాయానికి ఎకరాకు 4వేల రూపాయలు రెండు విడతలుగా, 8వేలు ప్రభుత్వం చెల్లించడానికి పథకం పెట్టారు. రైతు సంఘాలు ఏర్పరచి, వ్యవసాయాన్ని ఒక భరోసా కల్పించే ప్రయత్నం ప్రారంభం అయింది. వృద్ధులు, దివ్యాంగులు, ఒంటరి స్త్రీలు, బీడీ కార్మికులకు పంచన్న పెంచడం ద్వారా గ్రామీణ ఆర్థిక జీవనం పరిపుష్టి చేశారు.

ఈ మార్పులన్నీ తెలంగాణ చవి చూస్తున్నాయి. చారిత్రాత్మక ఒక రోజు సమగ్ర కుటుంబ సర్వే ద్వారా తెలంగాణ ప్రభుత్వం, తెలంగాణలో 90 శాతం మంది ఎస్.సి., ఎస్.టి., బి.సి. కులాలున్నా

యని గుర్తించి, ఒక వైపు ఎస్.సి., ఎస్.టి. సబ్‌ఫాన్‌లో నిధుల క్యారీ ఫార్వర్డ్‌తోపాటు, ఎంటీసీలకు ప్రత్యేక కార్పొరేషన్ ఏర్పరచి, వెయ్యి కోట్ల నిధి సకూర్చింది.

తెలంగాణ జర్నలిస్టులు తెలంగాణ ఉద్యమంలో ప్రత్యక్ష భాగస్వాములు. ఉద్యమం కోసం, ఉద్యమ ప్రయోజనాల కోసం రాసినవారు. తెలంగాణకు ఏమి కావాలో తెలిసినవారు. అందువల్ల కొత్త తెలంగాణ ప్రభుత్వాన్ని అస్థిరపరిచే కుట్రల నుంచి కాపాడుకోవడం, తెలంగాణ భావజాలంతో ఆలోచించడం ముఖ్యం. అట్లాగే తెలంగాణలో జరుగుతున్న ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక మార్పులకు నిష్పాక్షికంగా పరిశీలించడం అవసరం. నిజంగానే తెలంగాణ సాధించుకున్న తర్వాత ఏర్పడిన మార్పులను పరిశీలించడం అవసరం. పాత ప్రభుత్వంలో, పాత పెత్తనంలో అంశాలను, తెలంగాణలో ఇప్పటి మార్పులు బేరీజు వేసుకొని పరిశీలించడం అవసరం. మారిన పరిస్థితుల్లో ఒక సామాజిక శాస్త్రవేత్త వలె, క్షేత్ర స్థాయిలో జరుగుతున్న మార్పులను పాఠకులకు చేరవేసే వారధిగా తెలంగాణ జర్నలిస్టు పని చేయాలి. తప్పులుంటే ఎత్తి చూపాలి. సవరించుకోవలసిన అంశాలను సోదాహరణంగా ప్రతిబింబించాలి. తెలంగాణతనంతో, తెలంగాణ దృష్టితో జర్నలిస్టులు ఈ కొత్త మార్పులన్నింటినీ నిర్మాణాత్మకంగా పరిశీలించి రాయడం ఇవాల్టి తక్షణ అవసరం.

అంతిమంగా తెలంగాణను పునర్నిర్మించుకోవడం మీద తెలంగాణ జర్నలిస్టు విలువలు ఆధారపడి ఉండాలని కోరుకుంటూ..

-అల్లం నారాయణ, 8096677444

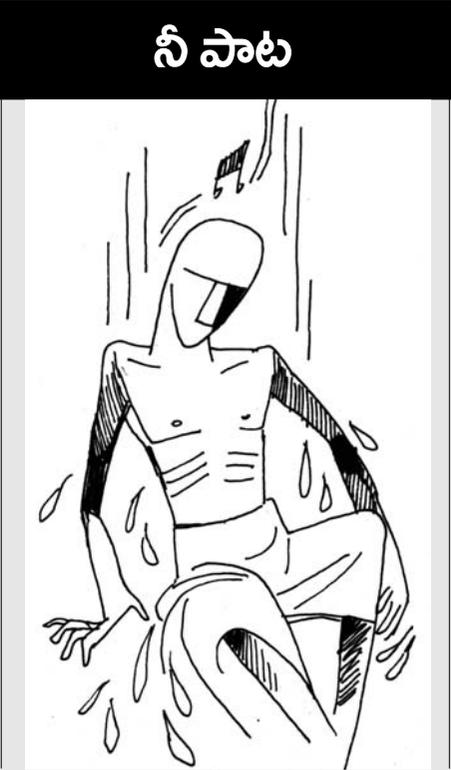
మెయిల్: telanganastatepressacademy@gmail.com



సువ్వెప్పుడైనా
పాటపాడావాజి

నాలుగు రోడ్ల కూడలిలో
రెడ్ సిగ్నల్ లైటులా
కిక్కిరిసిన షేరింగ్ ఆటోలో
కష్టజీవి చెమట వాసనలా
తాగుబోతు తండ్రి
మధ్యం సీసా ఖర్చుకైన కన్నీరులా
ఎప్పుడైనా
ఏ ఒక్కనాడైనా

సువ్వెప్పుడైనా
పాటపాడావాజి
బుగ్గలముక్కునే అమ్మి
శ్వాసనాలంలా
మేస్త్రీ అన్న చేతి పొక్కుల చర్మంలా
బుడగ జంగాలక్క పాత బట్టల
బుట్టబరువులాజి



నీ పాట

బీడిచుట్టే చిన్నారుల చేతివేగంలా
ఎప్పుడైనా
ఏ ఒక్కనాడైనా

కలిపిన అన్నం ముద్దలాంటి
దేశాన్ని స్వప్నిస్తూ
ఒక్క పాట
ఒక్కటంటే ఒక్క పాట

పేటీఎం యాప్ లా
ప్లాస్టిక్ కార్డు అంకెలా మారబోతున్న
దేశభక్తుడాజి
దేశభక్తి గీతం కన్నా ముందు
మనిషి పాట పాడు
ఒక్కసారి ఒకే ఒక్క సారి
రక్తమాంసాల పాటపాడు

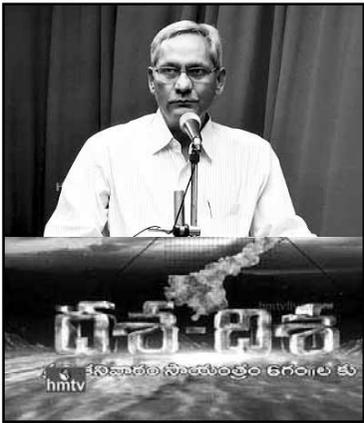
మెర్సీ మార్గరెట్
ఫోన్ : 9052809952
mercydachiever@gmail.com

చర్చలతో సదవగాహన

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం విజయం సాధించేందుకు దోహదం చేసినవారు అనేకమంది ఉన్నారు. ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చినవారూ, అధికారాన్ని పంచుకుంటున్నవారు మాత్రమే కాకుండా అధికారానికి దూరంగా ఉంటూ తమతమ వ్యాసంగాలను కొనసాగిస్తున్నవారు ఎందరో ఉన్నారు. కొత్త రాష్ట్రంలో ఏర్పడిన కొత్త ప్రభుత్వాన్ని ప్రశ్నిస్తున్నవారు కూడా ఉన్నారు. ఉద్యమానికి శక్తివంచన లేకుండా తోడ్పాటు అందించి కొత్త రాష్ట్రం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను నిశితంగా పరిశీలించి పరిష్కారాలను ప్రతిపాదించే కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తిస్తున్న జర్నలిస్టులు ఎవరి పరిమితుల మేరకు వారు తమదైన ప్రత్యేక శైలిలో పని చేస్తున్నారు. ఉద్యమ నిర్మాణంలో కీలకమైన పాత్ర పోషించి నూతన తెలంగాణ రాష్ట్ర నిర్మాణంలోనూ గణనీయమైన భూమిక నిర్వహిస్తున్న జర్నలిస్టులలో మిత్రులు వేదకుమార్ ఒకరు. ఆయన నేతృత్వంలో ఐదు సంవత్సరాలుగా వెలువడుతున్న మాసపత్రిక 'దక్కన్ ల్యాండ్' తెలంగాణ వికాసానికి అంకితమైన వేదిక. తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఇది కొనసాగింపు. సమగ్రమైన మాసపత్రికను అకుంతిత దీక్షతో నెలనెలా క్రమం తప్పకుండా వెలువరిస్తున్న వేదకుమార్ గారిని మన స్ఫూర్తిగా అభినందిస్తున్నాను. ఆక్స్ ఫర్డ్ గ్రామర్ స్కూల్ వంటి ప్రముఖ విద్యాసంస్థను నిర్వహిస్తూనే జర్నలిజం ద్వారా, కార్యాచరణ ద్వారా ఉద్యమబాధ్యతలు నిర్వర్తించడం ఆయన ప్రత్యేకత. ఒక చేత విద్యా దీపికనూ, మరోచేత 'దక్కన్ ల్యాండ్' రూపంలో చైతన్య దీపికనూ పట్టుకొని తెలంగాణ ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు పెంపొందించేందుకూ, ప్రజాస్వామ్య విలువలను పరిరక్షించేందుకూ, లౌకిక వ్యవస్థను పటిష్ఠం చేసేందుకూ వేదకుమార్ చేస్తున్న కృషి అసామాన్యమైనది. ఈ కరదీపిక కలకాలం వెలుగుతూ సమాజానికి మార్గదర్శనం చేయాలని 60 వ సంవత్సరం వెలువడుతున్న సందర్భంగా నా ఆకాంక్ష.

xxx

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమ సారధి కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖరరావు ఆమరణ దీక్షతో ఉద్యమం పతాక స్థాయికి చేరుకొని ఢిల్లీ పాలకుల గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగెత్తిన సందర్భం అపూర్వమైనది. 2009 డిసెంబర్ 9న కాంగ్రెస్ పార్టీ అధినేత సోనియాగాంధీ జన్మదినం. అదే రోజు రాత్రి బాగా పొద్దుపోయిన తర్వాత నాటి హోంమంత్రి పి చిదంబరం ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయాలని యూపీఏ సర్కార్ నూ త్రప్రాయంగా అంగీకరించిననీ, అందుకు అవసరమైన చర్యలు చేపడతామనీ ప్రకటించారు. అంతకు ముందే చిదంబరంతో చర్చలు



జరిపిన ఆంద్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి కొణిజేటి రోశయ్య హైదరాబాద్ కి తిరుగు ప్రయాణం చేస్తున్న సమయంలో, ఆయన హైదరాబాద్ విమానాశ్రయంలో దిగక ముందే, ఇంకా ఆకాశమార్గంలో విమానంలో ఉన్న సమయంలోనే చిదంబరం చేసిన ప్రకటన తెలంగాణలో హర్షధ్వానాలకూ, సంబరాలకూ దారితీసింది. అంతకు ముందే ప్రొఫెసర్ జయశంకర్ కబురుపెట్టగా కేసీఆర్ ను చూసేందుకు వెళ్ళిన చుక్కారామయ్య, పొత్తూరి వెంకటేశ్వరరావు, ప్రొఫెసర్ హరగోపాల్, నేనూ అక్కడ ఉన్నప్పుడే కేసీఆర్ చేత జయశంకర్ షర్మత్ తాగించారు. అప్పటికే కేసీఆర్ ఆరోగ్యం క్షీణించింది. కేంద్రం దిగిరాకపోతే ఏమి చేయాలనే అంశంపైన సంప్రదించేందుకు మమ్మల్ని జయశంకర్ రమ్మన్నారు. నాటి ప్రధాని మన్మోహన్ సింగ్ ప్రొఫెసర్ జయ శంకర్ తో మొబైల్ లో మాట్లాడుతూనే ఉన్నారు. జయశంకర్ ఇచ్చిన సమాచారంతో పరిస్థితి తీవ్రతను అర్థం చేసుకొని మన్మోహన్ సింగ్ తెలంగాణ ఏర్పాటు ప్రతిపాదనకు సమ్మతించి ఉంటారు. సోనియాగాంధీ మొదటి నుంచీ ఈ ప్రతిపాదన పట్ల సుముఖంగానే ఉన్నారు. ఇటువంటి చరిత్రాత్మకమైన నిర్ణయం తీసుకునే ముందు సోనియా గాంధీ కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమ ప్రాంతాలకు చెందిన కాంగ్రెస్ ఎంపీలనూ, ఇతర ముఖ్య నాయకులనూ పిలిపించి వారికి నచ్చజెప్పి ఉంటే బాగుండేది. ఆ పని చేయలేదు. ఫలితంగా మర్నాడు, 2009 డిసెంబర్ 10న కాంగ్రెస్, తెలుగుదేశం పార్టీలకు చెందిన ఎంపీలు వరుసగా రాజీనామాలు ప్రకటించారు. ఈ రాజీనామాల ఉద్యమానికి కాంగ్రెస్ పార్లమెంటు సభ్యుడు లగడపాటి రాజగోపాల్ నాయకత్వం వహించారు. చంద్రబాబు నాయుడు తెలుగుదేశం ఎంపీల చేత రాజీనామా చేయించారు. రాజకీయ సంక్షోభం సృష్టించడం ఉద్దేశం. ఈ లక్ష్యం నెరవేరింది. చిదంబరం వెనకంజ వేశారు. సోనియాగాంధీ ఆలోచనలో పడ్డారు. ఈ పరిణామాలు తెలంగాణలో ఆగ్రహజ్వాలను సృష్టించాయి. రెండు ప్రధానపార్టీలూ నిలువునా ప్రాంతాలవారిగా చీలిపోయాయి. తెలంగాణకు చెందిన కాంగ్రెస్ నాయకులు ఆంధ్ర ప్రాంతానికి చెందిన కాంగ్రెస్ నాయకులపైన ధ్వజమెత్తారు. ఆంధ్రప్రాంతానికి చెందిన తెలుగుదేశం పార్టీ నాయకులు తెలంగాణ తెలుగుదేశం పార్టీ నాయకులపైన విమర్శనాస్త్రాలు సంధించారు. రెండు ప్రాంతాలకు చెందిన తెలుగుదేశం పార్టీ నాయకులు రెండు ప్రాంతాలకు చెందిన కాంగ్రెస్ నాయకులపైన మాటల ఈటెలు విసిరారు. ఒకరిపైన ఒకరు అరచుకోవడం, గుడ్లు ఉరమడం, దుర్భాషలాడటం, సవాళ్ళు విసురుకోవడం,

బాతులు తిట్టుకోవడంతో ఆంధ్రప్రదేశ్లో రాజకీయాలు అధమ స్థాయికి దిగజారాయి. ఒకరిపైన ఒకరు కేకలేసుకోవడమే కానీ ఒకరు చెప్పేది మరొకరు వినే పరిస్థితి లేదు.

ఈ దశలో ఏదైనా విశేషమైన చొరవ తీసుకోవాలని భావించాను. ఒకరి వాదనను మరొకరు ఆలకించినప్పుడే అవగాహన పెరుగుతుంది. అవగాహన ఉన్నప్పుడే కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏ నిర్ణయం తీసుకున్న ప్రజలు అర్థం చేసుకొని ఆమోదించే అవకాశం ఉంటుంది. అప్పుడు నేను హెచ్ఎంటీవీ చీఫ్ ఎడిటర్గా పనిచేస్తున్నాను. తెలంగాణ ఉద్యమంలో హెచ్ఎంటీవీది విశిష్టమైన పాత్ర. రెండు ప్రాంతాలలో ప్రజల ఆకాంక్షలకు అర్థం పట్టే విధంగా కార్యక్రమాలనూ, చర్చాగోష్ఠులనూ నిర్వహించడంలో ప్రత్యేక బాణిని హెచ్ఎంటీవీ నెలకొల్పింది. నిజం, నిజాయతీ, నిర్భీతి అన్నది నినాదం. సమాలోచన, చర్చ, అవగాహన ద్వారా ఎంతటి జటిలమైన సమస్యకైనా పరిష్కారం సాధించవచ్చుననే దృఢ సంకల్పం ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు ప్రాణప్రదం. అదే స్ఫూర్తితో పబ్లిక్ గార్డెన్స్ లోని జూబిలీహిల్స్ లో 'ఆంధ్రప్రదేశ్: దశ-దిశ' పేరుతో చర్చా కార్యక్రమానికి శ్రీకారం చుట్టాం. మూడు ప్రాంతాలలో మూడు కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలన్నది ప్రాథమిక ప్రణాళిక. జూబిలీహిల్స్ కార్యక్రమానికి మూడు ప్రాంతాలకు చెందిన రాజకీయ నాయకులూ, మేధావులూ, ఉద్యమ నాయకులూ, విద్యార్థి నాయకులూ, ఇతర రంగాలకు చెందిన ప్రముఖులూ హాజరైనారు.



ఐదు వందల మందికిపైగా పాల్గొన్న ఆ కార్యక్రమం 2009 డిసెంబర్ 20 తేదీ ఆదివారం ఐదు గంటలకు ప్రారంభమై రాత్రి 11 గంటల వరకూ సాగింది. మధ్యలో మరో కార్యక్రమం ఏదీ ఉండదు. ఆసాంతం ప్రత్యక్ష ప్రసారమే. కాంగ్రెస్ నాయకులు తులసిరెడ్డి ప్రారంభించిన చర్చను ప్రొఫెసర్ జయశంకర్ ముగించారు. ఆవేశకావేశాల ప్రదర్శనతో పాటు అనేక కోణాల నుంచి ప్రత్యేక తెలంగాణ వాదాన్ని అతిథులు వినిపించారు. దాదాపు నలభై మంది వక్తలు తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం విద్యార్థుల సమక్షంలో ఉద్రిక్తవాతావరణంలో జరిగిన కార్యక్రమంలో ఎవరి అభిప్రాయాలు వారు నిర్భయంగా వ్యక్తం చేయడానికి తగిన వాతావరణం కల్పించగలిగాం. నేను నిర్వహించిన ఈ చర్చా కార్యక్రమంలో హెచ్ఎంటీవీ ప్రధాన సమర్పకుడు (చీఫ్ యాంకర్) కిరణ్ సహకరించారు. నా పక్కనే కూర్చునేవారు. చర్చ వాడిగా, వేడిగా సాగుతున్న సమయంలో ఉత్తరాంధ్రకు చెందిన కాంగ్రెస్ నాయకురాలు త్రిపురాణ వెంకటరత్నం ఒక సవాలు విసిరారు. 'మీకు స్థాన బలం ఉన్న హైదరాబాద్ లో ఇటువంటి చర్చ నిర్వహించడానికి సాహసం చేశారు. దమ్ముంటే ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఎక్కడైనా ఈ కార్యక్రమం నిర్వహించండి' అంటూ ఎత్తిపొడిచారు. తక్షణం నేను స్పందించి 'పచ్చే ఆదివారం విశాఖపట్టణంలో 'ఆంధ్రప్రదేశ్: దశ-దిశ' కార్యక్రమం నిర్వహిస్తాం. అదే విధంగా రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లా కేంద్రాలలోనూ

ఈ చర్చ కొనసాగిస్తాం' అని ప్రకటించాను. యాజమాన్యంలో కానీ, సంపాదకవర్గంలో కానీ ఎవ్వరినీ సంప్రదించకుండానే నిర్ణయం ప్రకటించాను. అటువంటి స్వేచ్ఛ నాకు ఒక చీఫ్ ఎడిటర్ గా, మేనేజింగ్ డైరెక్టర్ గా ఉండేది.

ఈ చర్చాకార్యక్రమం ఇతర కార్యక్రమాలకంటే కొంచెం భిన్నం. నాతో పాటు కొంతమంది ప్రముఖులు కూర్చుంటారు. వారిని అధ్యక్షవర్గం అని పిలిచేవాళ్ళం. వారంతా ప్రొఫెసర్లు లేదా డాక్టర్లు లేదా లాయర్లు. ఏ పార్టీకి చెందని మేధావులు. జనహితమే పరమావధిగా వ్యవహరించేవారు. హైదరాబాద్ జూబిలీహిల్స్ సమావేశంలో నాతో పాటు చుక్కారామయ్య, పొత్తూరి వెంకటేశ్వరరావు, వరవరరావు, కత్తి పద్మారావు, ప్రొఫెసర్ హరగోపాల్, భూమన్ కూర్చున్నారు. విశాఖ కార్యక్రమానికి ఒక అదనపు అంశం చేర్చాం. చర్చాకార్యక్రమం ఆంధ్ర లేదా రాయలసీమ ప్రాంతంలో జరిగితే తెలంగాణ నుంచి ఒక మేధావిని ఆహ్వానించాలి. ఆ మేధావికి అరగంట సమయం కేటాయించాలి. ఆయన చెప్పేది సభలోని వారంతా విధిగా వినాలి. అదే విధంగా సభ తెలంగాణలో జరిగితే ఆంధ్ర లేదా రాయలసీమ ప్రాంతానికి చెందిన మేధావిని ఆహ్వానించాలి. ఆయన లేదా ఆమె ప్రసంగాన్ని ఆసాంతం ప్రశాంతంగా ఆలకించాలి. ఎవరి వాదన వారు వినిపించాలి. ఎవరి వాదన అయినా అందరూ వినాలి. ఇది ప్రాథమిక షరతు. దీనికి మినహాయింపులు లేవు.

విశాఖపట్టణం సదస్సు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం సెనెట్ హాల్ లో జరిగింది. ఎర్రనాయుడు, ఉండవల్లి ఆరుణ్ కుమార్ వంటి హేమా హేమీలు పాల్గొన్నారు. తెలంగాణ ప్రతినిధిగా ప్రొఫెసర్ హరగోపాల్ హాజరైనారు. సాయంత్రం అయిదు గంటలకు ఆరంభమైన సభ రాత్రి ఒంటి గంట వరకూ నిరాఘాటంగా సాగింది. చివరి వక్త ప్రొఫెసర్ హరగోపాల్. ఆయన అరగంట మాట్లాడిన తర్వాత సభ ముగిసింది. అప్పటి వరకూ ఎవ్వరికీ భీషణం లేదు. సభ ముగిసిన తర్వాత మేము తింటూ ఉంటే హరగోపాల్ గారు మాత్రం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఫోన్ చేస్తున్న వారితో మాట్లాడుతూనే ఉన్నారు. ఆ సభలోనే రమణమూర్తి అనే విద్యార్థి మాట్లాడుతూ, తెలంగాణవాదనను తాను సమర్థిస్తున్నాననీ, ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పాటుకు అంగీకరించడానికి అర గంట ముందుగా ప్రత్యేక ఉత్తరాంధ్ర రాష్ట్రానికి సమ్మతిస్తూ కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రకటన చేయవలసిందనీ అన్నప్పుడు సభ చప్పట్లతో మారుమోగింది.

ముందుగా ప్రకటించినట్టు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 'ఆంధ్రప్రదేశ్: దశ-దిశ' చర్చాకార్యక్రమాలు అద్భుతంగా జరిగాయి. కొన్ని చోట్ల కోపోద్రిక్తులైన సభికులు మాపైకి కుర్చీలు విసిరారు. దుర్భాషలాడారు. నిర్దేశిత కమైన్ విమర్శలు చేశారు. దాడి చేస్తామంటూ బెదిరించారు. కానీ మా కార్యక్రమం ఆగలేదు. చాలా చోట్ల పెద్దపెద్ద నాయకులు సైతం నా మాట మన్నించారు. చెప్పినట్టు చేశారు. ఆవేశం అదుపులో పెట్టుకొని సభామర్యాదలు పాటించారు. 'మా ఊరు వచ్చి మమ్మల్ని దబాయి

స్తావేమిటి?' అని ఎవ్వరూ ప్రశ్నించలేదు. కూర్చోవాలంటే కూర్చున్నారూ. ఆపమంటే ఆపారు. రెండు ప్రాంతాల ప్రజలూ నా పట్ల ఆ మాత్రం సద్భావం ప్రదర్శించినందుకు ఆనందం కలిగింది. విజయవాడలో జరిగిన కార్యక్రమానికి చుక్కారాయ్యు, 'వీక్షణం' సంపాదకుడు ఎన్ వేణుగోపాల్, ప్రొఫెసర్ మృణాలిని, ప్రముఖ రచయిత్రి వోల్గ్ హాజరైనారు. సభికుల ఆగ్రహవేశాలు చూసి వారు పెద్దగా మాట్లాడలేక పోయారు. వారు చెప్పదలచింది క్లుప్తంగా చెప్పారు. వేణుగోపాల్ వివరంగా మాట్లాడారు. వరంగల్లు సదస్సుకు లయోలా కాలేజీకి చెందిన ప్రొఫెసర్ సి దాస్ హాజరైనారు. తిరుపతి సభకు తెలంగాణ నీటి పారుదల రంగం నిపుణుడు వి ప్రకాష్, నెల్లూరు సభకు అప్పటి అంబేద్కర్ ఓపెన్ యూనివర్సిటీకి చెందిన ప్రొఫెసర్ ఘంటా చక్రపాణి హాజరైనారు. తక్కిన సభలన్నింటికీ రెండు ప్రాంతాల నుంచి ప్రముఖులు హాజరై తమ ప్రాంత ప్రజల ఆ కాంక్షలు ఏమిటో వివరించారు. ఈ ఫార్మాట్ అంతర్జాతం ఏమిటంటే ఒక ప్రాంతం ప్రజలు మరో ప్రాంతం ప్రజల ఆకాంక్షలు ఏమిటో తెలుసుకోగలుగుతారు. ఆ మేరకు ఆవేశం తగ్గించుకొని ఆలోచించగలుగుతారు. విజయవాడ నుంచి సీనియర్ జర్నలిస్టు గోపీ, వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం నుంచి, కృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం నుంచి ప్రొఫెసర్లు తెలంగాణ సభలకు వచ్చారు. రాజమండ్రికి చెందిన సీనియర్ మహిళా అడ్వకేట్ ఒకరు తెలంగాణ సభలో మాట్లాడారు. ప్రతి సమావేశం లోనూ అయిదు వందల మందికి తగ్గకుండా పాల్గొన్నారు. యాభై మందికి తగ్గకుండా మాట్లాడారు. ఆరుగంటలకు తగ్గకుండా చర్చా కార్యక్రమాలు జరిగాయి. కొన్ని చోట్ల ఎనిమిది, తొమ్మిది గంటలపాటు చర్చ నిరవధికంగా సాగింది. శ్రీకాకుళం నుంచి ఆదిలాబాద్ దాకా మొత్తం 22 జిల్లాలలోనూ ఈ కార్యక్రమం జరిగింది. హైదరాబాద్ లో జూబిలీహిల్స్ తో పాటు చార్మినార్ దగ్గర సనా ఫంక్షన్ హాల్ లోనూ, ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఏపీ చాంబర్ ఆఫ్ కామర్స్ అండ్ ఇండస్ట్రీ (ఫ్యాషీ)లోనూ మొత్తం మూడు సమావేశాలు జరిగాయి. డిసెంబర్ మూడో వారంలో ప్రారంభమైన సమావేశాలు ఏడు మాసాలపాటు ప్రతి ఆదివారం జరిగాయి.



హైదరాబాద్ జూబిలీహిల్ సమావేశం 2009 డిసెంబర్ 20 వ తేదీన జరిగితే ఆ మర్నాడే ప్రొఫెసర్ ఎం కోదండరామ్ నాయకత్వంలో తెలంగాణ సంయుక్త కార్యచరణ సంఘం (తెలంగాణ జాయంట్ యాక్షన్ కమిటీ) ఆవిర్భవించింది. టీజాక్ తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ఎట్లా కొత్త పుంతలు తొక్కించింది, తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి రాజకీయంగా ఎటువంటి విజయాలు సాధించింది చరిత్ర. 2014లో రాష్ట్ర విభజన బిల్లును పార్లమెంటు ఆమోదించి రాష్ట్రాన్ని విభజించినప్పటికీ ఆంధ్ర, రాయలసీమ ప్రాంతాల ప్రజలలో ఆగ్రహం ఉన్నది కానీ అది హింసకు దారితీయలేదు. హింస లేకుండా రాష్ట్ర విభజన జరగడానికి తోడ్పడిన బలమైన కారణాలలో ఒకటి 'ఆంధ్రప్రదేశ్:దశ-దశ' కార్యక్రమం అని నిశ్చయంగా చెప్పవచ్చు. ఈ కార్యక్రమం ద్వారా రెండు ప్రాంతాల ప్రజల ఆశలు, ఆకాంక్షలూ, భయాలూ, సందేహాలూ అందరికీ తెలిసినాయి. ఒకరి వైఖరిని మరొకరు అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ చర్చా కార్యక్రమం దోహదం చేసినదనడంలో ఎటువంటి సందేహం లేదు. ప్రపంచ టెలివిజన్ చరిత్రలో రాష్ట్ర విభజన వంటి సున్నితమైన అంశంపైన చర్చా కార్యక్రమం దాదాపు ఏడు మాసాలపాటు సుదీర్ఘంగా, నిరవధికంగా, సామరస్య వాతావరణంలో సాగడం, వందలాదిమంది భావప్రకటనకు వేదిక కావడం ఇదే ప్రథమం. మరో దేశంలోనూ మరో చానల్ ఇటువంటి ప్రయోగం చేయలేదు. ఈ కార్యక్రమం జయప్రదం కావడానికి హెచ్ఎంటీవీ చైర్మన్ వామనరావు నాపైన ఉంచిన విశ్వాసం, నాకు ఇచ్చిన స్వేచ్ఛ ప్రధాన కారణం. అప్పటి నా సహచరులు మనస్ఫూర్తిగా, ఉద్యమస్ఫూర్తితో సహకరించారు. నా వృత్తి జీవితంలో అమితమైన సంతృప్తిని ఇచ్చిన కార్యక్రమం ఇది. సంక్షోభ సమయంలో ఒక మీడియా సంస్థ ఎటువంటి నిర్మాణాత్మకమైన పాత్ర పోషించవచ్చునో నిరూపించిన సందర్భం ఇది.

-కొండుభట్ల రామచంద్రమూర్తి
మొబైల్: 99080 02211

మెయిల్: murthykondubhatla@gmail.com



చందదారులుగా చేరండి! **దక్కన్ ల్యాండ్** చందదారులను చేర్పించండి!

'తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్' అధ్యక్షులలో ఎం.వేదకుమార్ సంపాదకత్వంలో ప్రజాఉద్యమాల వేదికగా ఆరంభమైన 'దక్కన్ ల్యాండ్' తెలుగు సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక అసతికాలంలోనే అన్ని వర్గాల ఆదరణ పొందింది. తెలంగాణ ఉద్యమకారులకు కరదీపికగా మారింది. ఈ పత్రిక మరిన్ని వర్గాలకు చేరడంలో ఉద్యోగ, ఉపాధ్యాయ, మేధావుల అమూల్య సహకారాన్ని కోరుతున్నాం. చందదారులుగా చేరడంతోపాటు తమకు తెలిసినవారిని చందదారులుగా చేర్పించాల్సిందిగా అభ్యర్థిస్తున్నాం.

| | |
|---|--|
| మా చిరునామా | చందా వివరాలు: |
| DECCAN LAND "CHANDRAM" 490, St.No. 11, Himayatnagar Hyderabad - 500 029. Mob: 9030626288 mail: deccanlandindia@gmail.com, www.deccanland.com | వార్షిక చందా : రూ. 150 2 సం లకు : రూ. 300 'దక్కన్ ల్యాండ్' పేరిట ఎం.ఓ, మనీయార్డర్, చెక్ లేదా నగదు రూపంలో చందామొత్తం చెల్లించవచ్చు. |

పరిణామాలకు మీడియా కూడా అతీతం కాదు. అవినీతికి వ్యతిరేకంగా అక్షరాయుధాలు సంధించిన పత్రికలే అవినీతికి అలంకారాలు పులుముతున్న సంధికాలమిది.

పత్రికలు ప్రజాఉద్యమాల ఆయుధాలుగానే కాదు.... బ్లాక్ మెయిలింగ్ సాధనాలుగానూ, పాలకులకు భజన సంస్థలుగానూ పని చేసే విపరీత ధోరణులు కూడా చొరబడ్డాయి. పాత్రికేయులు సాహసంతో సాధించిన వార్తలు, కొందరి గుట్టు రట్టు చేయడానికి కాకుండా, సంస్థలు రేటు మాట్లాడుకునేందుకు దారితీస్తున్నాయి. ఇది మరొక మెట్టు జారి కొందరు పాత్రికేయులే ఆ పని చేసే దశకు చేరింది. మీడియాలో పెయిడ్ న్యూస్ ముద్దుపేరుగా మారింది. సరళీకృత ఆర్థిక విధానాలకు మీడియా సంస్థలే బ్రాండ్ అం బానిదార్లుగా మారిన ఫలితమిది.

ప్రజల కోసం, ప్రజా ప్రయోజనాల కోసం స్థాపించిన పత్రికల నడక వేరు. ప్రజల పట్ల నిబద్ధతతో నడిచే పత్రికల తీరు వేరు. ప్రజా స్వామ్యం కోసం పరితపించే ఉద్యమకారుల చేతుల్లో అవి ఆయుధాలు. అందుకే చరిత్రలో ప్రజా ఉద్యమ నేతలు అనేకమంది అదే సమయంలో పాత్రికేయులు కూడా. సంఘ సంస్కర్తలూ, సామాజిక మార్పు కోసం పరితపించిన నేతలూ పత్రికల సంపాదకులుగా కూడా పని చేశారు. గాంధీ, బాలగంగాధర తిలక్, బాబా సాహెబ్ అంబేద్కర్ దగ్గరి నుండి కార్లల్ మార్ష్, లెనిన్ ల దాకా ఎంతో మందిని గమనించవచ్చు. ప్రజా జీవితంలో పత్రికలకున్న ప్రాధాన్యత ఇది. ప్రజా ఉద్యమాలలో పత్రికలు నిర్వహించిన పాత్ర ఇది. ఇప్పుడు ఆధునిక ప్రపంచంలో ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా ఆవిష్కరణతో, ఇంటర్నెట్ విస్తరణతో దీని ప్రాధాన్యత మరింత పెరిగింది. నిన్నుగాక మొన్న అనేక అరబ్బు దేశాలను గజగజలాడించిన ప్రజాస్వామ్య పోరాటాల వెనుక ఇంటర్నెట్, సోషల్ మీడియా నిర్వహించిన పాత్ర ఆమోఘం. చారిత్రాత్మకం. ఇలాంటి సమాచార రంగం మీద కార్పొరేట్ నీలినీడలు ఆవహించటంతో సరళీకృత ఆర్థిక విధానాల సమర్థకులుగా ముందు కొచ్చాయి.

కార్పొరేట్ వశమైన మీడియా సంస్థ కార్పొరేట్ ప్రయోజనాలకు భిన్నంగా నడవజాలదు కదా! కార్పొరేట్ల మధ్య ఘర్షణ మీడియా సంస్థల మధ్య ఘర్షణగా ప్రతిబింబించవచ్చు. అది రాజకీయ రంగంలో కూడా విస్తరించింది. కార్పొరేట్ల మధ్య ఘర్షణలు, స్వార్థ రాజకీయ సంఘర్షణల్లో పాత్రికేయులు నలిగిపోతున్నారు. సంపాదకులైనా, ఇతర పాత్రికేయులవరైనా ఏ స్థాయివారైనా పెట్టుబడి పెట్టిన కార్పొరేట్ యాజమాన్యం ప్రయోజనాల సాధనలో సాధనాలుగానే తప్ప స్వతంత్రంగా పనిచేయగల అవకాశం లేదు. అందువల్ల పత్రికల లేదా ప్రసార సాధనాల స్వతంత్రత గురించి మాట్లాడటం హాస్యాస్పదమే. ఇప్పుడే కాదు.... చరిత్రలో ఎప్పుడైనా అంతే. ఏ లక్ష్యం కోసం మీడియా సంస్థను స్థాపించామనే దానిని బట్టే దాని నడక ఉంటుంది.

ఇప్పుడూ అదే జరుగుతున్నది. నిష్పక్షపాత వార్తల గురించి మాట్లాడటం అర్థరహితం. నిష్పాక్షికత బూటకం. అయితే ప్రజల చేతుల్లో కాకుంటే కార్పొరేట్ల చేతుల్లో ఆయుధాలే మీడియా సంస్థలు.

ప్ర్యాడల్ బంధాలు సరుకుల అమ్మకాలకు అటంకమైన నాడు ప్రజాస్వామ్యం కోసం సాగిన ఉద్యమానికి పత్రికలు సాధనాలైనాయి. తెల్ల దొరలచేతుల్లోంచి, ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ కబంధ హస్తాల నుండి విముక్తి కోసం సాగిన స్వాతంత్ర్యపోరాటానికి కూడా పత్రికలు సాధనాలుగా పనిచేశాయి.

ప్రపంచీకరణ యుగంలో అణువణువు అవహిస్తున్న పెట్టుబడి లాభతృష్ణకు ప్రజాస్వామ్య విలువలే అటంకాలవుతున్నాయి. అందుకే ప్రజాస్వామ్యపు నిర్వచనమే మారుతున్నది. 'ప్రజల నుండి, ప్రజలచేత, ప్రజలకొరకు' అన్న నినాదం ఇప్పుడు 'పెట్టుబడి నుండి, పెట్టుబడి చేత, పెట్టుబడి కోసం' గా మారాలన్నది కార్పొరేట్ల కోరిక. ప్రజల వాంఛలు వారికి పట్టవు. ప్రజా ప్రయోజనాలు గట్టవు. పెట్టు



బడిదారీ ప్రపంచంలో వ్యాపార సామ్రాజ్యంలో.... ప్రజల ప్రయోజనాలే ప్రాణంగా నడిచే వార్తా సంస్థలు వ్యాపార ప్రకటనలు లేకుండా నడవటం కష్టం. వీటిని గుప్పిట పట్టి, మీడియా సంస్థల ఆర్థిక మూలాల మీద దెబ్బకొట్టి లొంగదీసుకోవాలన్న ఎత్తుగడలే పాలకుల చేత ఈ పని చేయిస్తున్నాయి. పత్రికలు పాలకులకు భజన చేయాలే తప్ప ప్రజలకు భరోసా ఇవ్వడాన్ని సహించలేకపోతున్నారు. పత్రికలంటేనే పాలకులకు తేల్లూ, జెర్రులూ పాకటం నేటి

పరిణామం. నరేంద్రమోడీ గుజరాత్ ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న దశాబ్దానికి పైగా ... ఏనాడూ తాను చెప్పింది రాసుకోవడమే తప్ప, పత్రికలు ప్రశ్నించడాన్ని అంగీకరించలేదట! 2014 సార్వత్రిక ఎన్నికల సందర్భంగా కూడా ఒక టీవీ చానల్ లైవ్ షోలో తనకు నచ్చని ప్రశ్నలకు సమాధానమివ్వకుండా, మోడీ మధ్యలోనే వెళ్లిపోవడం దేశ ప్రజలు గమనించారు. మరో మీడియా సంస్థ మోడీలైవ్ షోలో ప్రజలతో ముఖాముఖికి ముందు గానే ప్రశ్నల సెన్సార్లకు అంగీకరించక పోవడంతో, చివరి నిమిషంలో కార్యక్రమాన్ని మోడీ రద్దు చేసుకున్నది తెల్సింది.

అయినా, మీడియా గుండుగుత్తగా పెట్టుబడి కావలికుక్కగా పని చేయడానికి సిద్ధంగా లేదు. వార్తా ప్రపంచంలో ఈ సంఘర్షణ సాగుతూనే ఉన్నది.

పారిశ్రామికవేత్తల పక్షం వహించాలన్న ఒత్తిడులెన్ని ఉన్నా ప్రజలపక్షం నిలిచే పాత్రికేయ రంగం బలంగానే ఉన్నది. ప్రజా ఉద్యమాల అవసరం ఉన్నంతకాలం, ఉద్యమాల ఆయుధంగా మీడియా వెలుగు తూనే ఉంటుంది.

ఉద్యమాల దివిటీగా నడుస్తూనే ఉంటుంది.

-ఎస్ వీరయ్య

మొబైల్: 9490098026

మెయిల్: navatelangana@gmail.com

కొత్త కొత్త...

'ఫోటోభూషణ్'!

ఒక్కో రంగంలో ఒక్కొక్కరు నిష్ణాతులుగా ఉంటారు. ఆ రంగం పేరు చెబితే మొదటగా గుర్తుకొచ్చే వారిలో ఉంటారు. ఫోటోగ్రఫీ రంగానికి సంబంధించి అలాంటి వారిలో ఒకరు భరత్ భూషణ్ గుడిమళ్ళ. ఫోటోగ్రఫీ రంగంలో 'ఫోటోభూషణ్' ఆయన. సుమారు మూడు దశాబ్దాలుగా ఆయన ఫోటోజర్నలిస్టుగా, ఆర్టిస్టుగా కొనసాగు తున్నారు. సంస్కృతి, ప్రజలు తదితర విభాగాల్లో ఆయన విస్తృతంగా పని చేశారు. మరి ముఖ్యంగా తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించి. తెలంగాణ బతుకమ్మ పండుగను ఆయన అద్భుతంగా డాక్యుమెంట్ చేశారు. వివిధ సామాజిక వర్గాల ప్రజలు బతుకమ్మ పండుగ ఎంత ఘనంగా నిర్వహించుకుంటారో కళ్ళకు కట్టారు. వాటితో మన సులపై చెరగని ముద్ర వేశారు. అదే విధంగా చిత్రకళారంగంలోనూ తనదైన శైలిని ఏర్పరచుకొని చెరగని ముద్ర వేశారు.

ఆయన ఏడు సోలో ఫోటో ఎగ్జిబిషన్స్, ఆరు ఆర్ట్ షోలు నిర్వహించారు. 2015 జూన్ 2న తెలంగాణ ఆవిర్భావ దినోత్సవం నాడు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆయనను 'ది బెస్ట్ ఫోటో జర్నలిస్టు' అవార్డు తో సత్కరించింది.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని వరంగల్ జిల్లాలో 1953లో జన్మించిన భరత్ భూషణ్ డిప్లొమా ఇన్ ఫోటోగ్రఫీలో జవహర్ లాల్ నెహ్రూ టెక్నలాజికల్ యూనివర్సిటీ నుంచి గోల్డ్ మెడల్ పొందారు. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ నుంచి ఎకనామిక్స్ లో బి.ఎ. చేశారు. ఆయన పెయింటింగ్ కు సంబంధించి మొదటి వన్ మ్యాన్ షో వరంగల్ లో 1973లో జరిగింది. పాములపర్తి సదాశివరావు దీనికి ముఖ్యఅతిథిగా హాజరై ప్రారంభించారు. ఆయన వరంగల్ ఆర్ట్ సొసైటీ అవార్డును మూడు సార్లు పొందారు. ఆయన రెండో వన్ మ్యాన్ షో హైదరాబాద్ లోని కళాభవన్ లో 1976లో జరిగింది. పి.టి. రెడ్డి దీన్ని ప్రారంభించారు. మూడో షో 2007లో హైదరాబాద్ లోని లక్షణ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో జరిగింది. పద్మశ్రీ జగదీశ్ మిట్టల్ దీన్ని ప్రారంభించారు. నాలుగో ఎగ్జిబిషన్ 'డైటీస్ - సిరీస్ 40' పేరిట గణేశ, హనుమాన్, కాలభైరవలపై ఇన్ స్పైర్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో

జరిగింది. ఐదో ఎగ్జిబిషన్ కళాభవన్ లో తెలంగాణ ఫోక్ ఆర్ట్ & ట్రైబల్ కల్చర్ పై జరిగింది. ఆరో ఎగ్జిబిషన్ ఐసీసీఆర్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో విమెన్ సిరీస్ 40 పై జరిగింది. ఆయన నిర్వహించిన స్మాల్ ఫార్మాట్ పెయింటింగ్ ఎగ్జిబిషన్ ను వసంత కన్నబిరన్ ప్రారంభించారు. 2017 జనవరిలో ఆయన వర్షపై హైదరాబాద్ లిటరరీ సర్కిల్ 'క్యాట్స్, రూస్టర్స్, ఫేసెస్ అండ్ మోర్' పేరిట ఒక ఎగ్జిబిషన్ ను నిర్వహించింది.

2007 నుంచి ఆయన పలు గ్రూప్ షోలు, ఆర్ట్ క్యాంపెలు, పోటీల్లో పాల్గొన్నారు. తెలంగాణ ఆర్ట్ మేళా 2016లో ఆయన తన చిత్రాలను ప్రదర్శించారు. విజువల్ ఆర్ట్స్, పర్ఫార్మింగ్ ఆర్ట్స్ పై ఆయన పలు వ్యాసాలను కూడా రచించారు.

హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సొసైటీలో ఆయన జీవితకాల సభ్యులు.

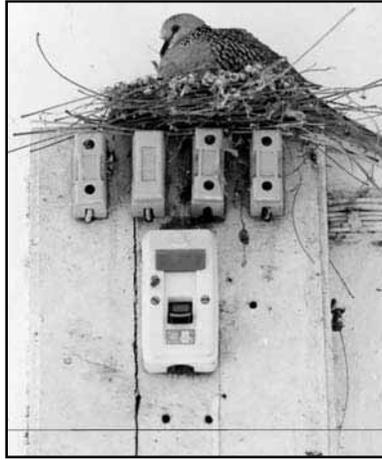
ఫోటోగ్రాఫర్ అయిన భరత్ భూషణ్ చిత్రకారుడిగా కూడా మారారు. స్పెచింగ్, పెయింటింగ్ ల ద్వారా ఆయన చిత్రలేఖనం రంగంలోకి ప్రవేశించారు. నిజానికి వరంగల్ నుంచి ఆయనను హైదరాబాద్ కు రప్పించింది కుంచెనే. వరంగల్ లో ఆయన

సోలో చిత్రకళా ప్రదర్శనలు కూడా నిర్వహించారు. ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడు పి.టి. రెడ్డి ఈ కార్యక్రమానికి ముఖ్యఅతిథిగా హాజరై ప్రదర్శనను ప్రారంభించారు. కాలం మాత్రం ఆయనకు మరో కెరీర్ ను అందించింది. అదే ఫోటోగ్రఫీ. ఆర్టిస్ట్-పెయింటర్ కంటే కూడా ఫోటోగ్రాఫర్ గానే ఆయన సమాజానికి సుపరిచితం. రెండు దశాబ్దాల పాటు ఆ రంగంలో రాణించిన ఆయన మళ్ళీ తన తొలి ఆకాంక్ష అయిన చిత్రలేఖనం లోకి ప్రవేశించారు. ఆయన తొలి ప్రేమ 'స్కెచింగ్' తోనే. ఆయన ఏం చేసినా కొత్తతరహాలో చేస్తారు. 2006 ఏడాది అత్యంత ముఖ్యమైన సంఘటనలకు ఆయన చిత్రరూపం ఇచ్చారు. అలాంటి ఘటనలపై సుమారు 1000 స్కెచ్ లు వేశారు. కొన్నింటికి మాత్రం రంగులద్దారు. అలా ఆ ఘటనలను ఆయన డాక్యుమెంట్ చేశారు.



లియోనార్డో స్కూల్ గా...

ఇలా ఆయన భారీసంఖ్యలో స్కెచ్లు వేయడం వెనుక ఓ స్ఫూర్తి దాగి ఉంది. అలా స్ఫూర్తినిచ్చిన వ్యక్తి లియోనార్డో డా విన్సి. ఆయన 10,000 స్కెచ్లు వేసినట్లుగా చదివిన భరత్ భూషణ్ దాని నుంచి స్ఫూర్తి పొందారు. అదే తరహాలో తాను కూడా ఏవైనా చేయాలనుకున్నారు. లియోనార్డో 10,000 స్కెచ్లు గీస్తే తాను కనీసం 1000 గీసేందుకు ప్రయత్నిద్దామని అనుకున్నారు. దశాబ్దాలుగా ఫోటో జర్నలిజం రంగంలో ఉన్న నేపథ్యంలో మన చుట్టూరా జరిగే సంఘటనలకు, వివిధ పత్రికల్లో చదివే వార్తలకు ధృశ్యరూపం ఇస్తే



బాగుంటుందని అనుకున్నారు. 2006 జనవరిలో ఆయన ఈ పని ప్రారంభించారు. 2007 జనవరి నాటికి 1000 స్కెచ్లను పూర్తి చేశారు. ఏదో పబ్లిసిటీ కోసం అన్నట్లుగా ఆయన ఈ పని చేయలేదు. స్ట్రోక్స్, ఫైన్ లైన్స్ అంటే తనకు ఉన్న ఇష్టంతో తిరిగి చిత్రలేఖనం రంగంలోకి ప్రవేశించేందుకు ప్రాక్టీస్ గా ఉంటుందన్న ఉద్దేశంతో ఆయన ఈ పని చేశారు. “యూరప్, భారతదేశంలో ఉన్న ప్రముఖ ఆర్టిస్టులంతా స్కెచ్ల వేయడంలో చేయి తిరిగిన వారే. నాకు బాగా గుర్తుంది...లక్ష్మిగాడ్ కింగ్ కోరిలోని ఒక హోటల్ లో కూర్చోని గంటల తరబడి స్కెచ్లు వేసేవారు. శిల్పి, మంచి స్నేహితుడు అయిన డి.ఎల్.ఎస్ రెడ్డి కూడా తాను శిల్పాలు చెక్కడానికి ముందుగా వాటిపై ఎన్నో స్కెచ్లు వేసే వారు. చక్కటి చిత్రకారుడు కావాలంటే ముందుగా చక్కగా స్కెచింగ్ రావడం ముఖ్యమని భావిస్తాను” అని అంటారు భరత్ భూషణ్. ౨4 స్కెచ్ నోట్ బుక్ లో ఆయన వేసిన తొలి డ్రాయింగ్ ఒక పాలస్తీనా మహిళది. 2006 జనవరిలో

ఆయన దాన్ని వేశారు. “జాతీయం, అంతర్జాతీయం... ఏదైనా సరే... ఆ రోజుటి విశేషాల్లో ముఖ్యమైన వాటిని కవర్ చేయాలనుకునే వాడిని. జాలరులపై గంగవరం పోలీసుల కాల్పులు, నేత కాల్పుకుడు మార్కండేయ తన కులదైవం ఆలయంలో ఆత్మహత్య చేసుకోవడం, బుష్ హైదరాబాద్ పర్యటన, బర్డ్ ఫ్లూ, క్రీడల్లో గొప్ప సంఘటనలు...ఇలా ఎన్నో...” అంటారు. తన పెయింటింగ్స్, స్కెచ్లతో ఎగ్జిబిషన్ పెట్టేందుకు ముందుగా తన ఆర్ట్ ను పర్ఫెక్ట్ చేసుకోవాలని ఆయన కోరుకున్నారు. అలా ఒక్కో స్కెచ్ వేసే కొద్దీ ఆయనలో చిత్రకళ పదునెక్కుతూ వచ్చింది. పత్రికల్లో వచ్చిన కథనాల ఆధారంగా ఫుట్ బాల్ క్రీడాకారుడు రొనాల్డినో, విద్యుత్ స్తంభాన్ని ఎక్కిన మహిళా రిపేరర్ వైకంటి దేవి



లాంటి స్కెచ్ల వేశారు. ఉరితీతకు ముందు సద్దాం హుసేన్ స్కెచ్ తో ఆనాటి సిరీస్ ను ముగించారు.

సమకాలీన వార్తాంశాలను ఆయన శ్రద్ధగా గమనించేవారు. ఆయా స్కెచ్ల కింద వాటికి సంబంధించిన క్లుప్త వివరణ రాస్తారు. ఆయన స్కెచ్లన్నింటిపై కూడా తేదీ, నెంబర్ ఉంటాయి. “ఆర్ట్ లో సమకాలీన అంశాలను ప్రతిబింబించడం తగ్గిపోయిందని” తన ఆవేదన వ్యక్తం చేస్తారు. తమ పెయింటింగ్స్ లో సామాజిక అంశాలను ప్రతిబింబించేందుకు కొందరు ఆర్టిస్టులు మాత్రమే ఆసక్తి చూపుతున్నారని అంటారు. ఫోటోగ్రఫీ, స్కెచింగ్ ల మధ్య తేడాను వివరిస్తూ, “ఒక సంఘటన జరిగిన తరువాత దాని గురించి మనకు నచ్చినట్లుగా వేసుకునే స్వేచ్ఛ ఆర్ట్ లో ఉంటుంది. ఫోటో తీసేటప్పుడు మాత్రం ఆ పర్సెక్యూటర్ మూమెంట్ మూడ్, ఎమోషన్, ఈవెంట్ ను కాపర్ చేయడం మినహాయించి చేయడానికి ఏమీ ఉండదు” అని అంటారు. ‘న్యూస్ మేకర్స్’ శీర్షికన ఆయన స్కెచ్ల సిరీస్ ను రూపొందించారు.

భరత్ భూషణ్ చిత్రించిన ‘విమెన్ సిరీస్’ హైదరాబాద్ మహిళల సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. మహిళలకు సమానత్వాన్ని కోరిన గుడిపాటి వెంకటాచలం పుస్తకాలను చదవడంతో పాటుగా మహిళల ఉన్నతి కోసం కృషి చేసే ఎన్టీవోతో దశాబ్ది కాలం కలసి పనిచేసిన ఆయన తన చిత్రాల్లో మహిళలకు పట్టం కట్టారు. అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకొని రవీంద్ర భారతిలో ఆయన తన సోలో ఎగ్జిబిషన్ గా ‘విమెన్ సిరీస్’ను ప్రదర్శించారు. వివిధ వృత్తుల్లో మహిళలను సమాజానికి ప్రదర్శించేందుకు దాన్ని తగిన సందర్భంగా ఎంచుకున్నారు. “ఈ సిరీస్ నాకెంతో ప్రత్యేకమైంది. నా ఆరోగ్యం బాగా లేనప్పుడు నేను ఈ సిరీస్ ను ప్రారంభించాను. అందులో నిమగ్నం కావడం నా ఆరోగ్యాన్ని కూడా వెరుగుపరిచింది” అని అంటారు ఆయన. ఈ సిరీస్ లో ఉన్న 40 వర్షుల్లో మినియేచర్ పెయింటింగ్స్ కూడా ఉన్నాయి. ఇంఫాన్టీ మాధ్యమాన్ని ఇందులో ఉపయోగించారు. కలర్స్ కు థిక్ లేయరింగ్ ఇచ్చేందుకు ఇది వీలు కల్పిస్తుంది. పదేళ్ళుగా ఆయన ఈ మాధ్యమంపై పని చేశారు.

ఈ వర్షుల్లోని మహిళల్లో చాలా మంది ఆయన ఫోటోగ్రఫీ రంగంలో

చురుగ్గా ఉన్నప్పుడు తారసిల్లిన వారే. పైలట్, ఫోటోగ్రాఫర్, బాల కార్మికులు, హిప్పీలు, డాన్సర్లు, ట్రాన్స్జెండర్లు, క్రీడాకారిణులు, గృహిణులు, బోనాల వేడుకలో పాల్గొనే మహిళ... ఇలా ఎందరో ఈ పెయింటింగ్ లో దర్శనమిస్తారు. వివిధ సామాజిక వర్గాలకు చెందిన మహిళల్లో కానవచ్చే సాంస్కృతికపరమైన వైవిధ్యాలను వీటిలో చూడవచ్చు. నగర మహిళకు అద్దం పట్టింది ఈ ప్రదర్శన. ప్రతీ పెయింటింగ్ కూడా మన చుట్టూ ఉండే ఒక గొప్ప ప్రకాశవంతమైన సంస్కృతిలోని సంక్లిష్టతలను చిత్రించేందుకు చేసే ప్రయత్నంగా చెప్పవచ్చు.

“నగరం బహుళ సాంస్కృతిక, బహు భాషా స్వభావాన్ని ఒడిసిపట్టడంపై ఈ సిరీస్ దృష్టి పెట్టింది” అని అంటారు భరత్ భూషణ్.

జీవితాంతం ఫోటోగ్రాఫర్గా ఉన్నా నా తొలి ప్రేమ మాత్రం పెయింటింగ్ అనే భరత్ భూషణ్ కు మిరుమిట్లు గొలిపే నీలిరంగు అంటే మక్కువ.

తన కెమెరా కంటితో, చేత పట్టిన కుంచెతో ఆయన తెలంగాణను అద్భుతంగా ఆవిష్కరించారు. ఆయన సమాజాన్ని పరిశీలించిన తీరు అందుకు స్ఫూర్తినిచ్చింది. మనస్సులోని భావాలను, భావోద్వేగాలను వ్యక్తం చేసేందుకు వీలు కల్పిస్తాయి పెయింటింగ్, ఫోటోగ్రఫీ. తన లెన్స్, పెయింటింగ్ ద్వారా తెలంగాణ గ్రామీణ సంస్కృతిని కాప్చర్ చేసి, చిత్రించి అందించారు ఆయన.

సునిశిత పరిశీలన, ఊహాశక్తితో ఆయన విశిష్టమైన ఎక్స్ క్లూజివ్ పెయింటింగ్స్ చిత్రించారు. చిన్నతనం నుంచి ఆయన ప్రకృతిని, గ్రామీణ జీవితాన్ని అధ్యయనం చేసిన తీరు ఈ పెయింటింగ్స్ లో వ్యక్తమవుతుంది. తెలంగాణ జాన పద, గిరిజన సంస్కృతిపై 72 డ్రాయింగ్స్ తో ఆయన నిర్వహించిన ప్రదర్శన దీనికి అద్దం పడుతుంది.

కోడి కొట్లాట, గంగిరె డ్దులు, హరిదాసు, చిందు భాగవతం, పోతురాజు లాంటివి ఈ సిరీస్ లో ఉన్నాయి. ఈ ప్రాంతానికి చెందిన గ్రామీణ మహిళల సంప్రదాయక దుస్తుల తీరును ఈ చిత్రాల్లో చూడవచ్చు. “పెయింటింగ్, ఫోటోగ్రఫీ... నాకు రెండూ ఇష్టం. ఆరోగ్యపరమైన సమస్యల కారణంగా ఫోటోలు తీసేందుకు నేను బయట తిరగలేకపోతున్నాను. అందుకే నేను పెయింటింగ్స్ పై మరింత దృష్టి సారించాను. వాటికి సమయం పడుతుంది. ఒక బొమ్మ వేయాలంటే ఊహాశక్తి, సృజనాత్మకత, పరిశీలన అవసరమై ఎంతో హార్డ్ వర్క్ చేయాల్సి ఉంటుంది” అని అంటారు ఆయన. చిన్నతనం నుంచి పెయింటింగ్స్ అంటే ఇష్టపడిన భరత్ భూషణ్ ఫోటోగ్రఫీని వృత్తిగా స్వీకరించినా, చిత్రకళ మాత్రం ప్రవృత్తిగా ఉంటూ చివరకు వృత్తిని డామినేట్ చేసింది.

భరత్ భూషణ్ కు బాగా పేరు తెచ్చిన ఫోటోగ్రఫీ ప్రదర్శనల్లో ‘బతుకమ్మ’ ముఖ్యమైంది. గీతలు మాత్రమే కాదు... రాతలు కూడా ఆయనకు ఇష్టమే. వివిధ అంశాలపై ఎన్నో వ్యాసాలు రాశారు. **చిరునామా: జి.భరత్ భూషణ్, ఉషోదయ పార్క్ దగ్గర, పద్మ కాలనీ, నల్లకుంట, హైదరాబాద్** **మొబైల్: 9849212650** **మెయిల్: gbharathb@gmail.com**

గ్రఫీని వృత్తిగా స్వీకరించినా, చిత్రకళ మాత్రం ప్రవృత్తిగా ఉంటూ చివరకు వృత్తిని డామినేట్ చేసింది.

భరత్ భూషణ్ కు బాగా పేరు తెచ్చిన ఫోటోగ్రఫీ ప్రదర్శనల్లో ‘బతుకమ్మ’ ముఖ్యమైంది. గీతలు మాత్రమే కాదు... రాతలు కూడా ఆయనకు ఇష్టమే. వివిధ అంశాలపై ఎన్నో వ్యాసాలు రాశారు.

చిరునామా: జి.భరత్ భూషణ్, ఉషోదయ పార్క్ దగ్గర, పద్మ కాలనీ, నల్లకుంట, హైదరాబాద్ **మొబైల్: 9849212650** **మెయిల్: gbharathb@gmail.com**

-కిరణ్



జిల్లాల పునర్విభజనతో మెరుగైన పాలన



2016-17 మధ్యకాలంలో చోటు చేసుకున్న అత్యంత ముఖ్య పరిణామాల్లో ఒకటి, నూతన జిల్లాల ఏర్పాటు ద్వారా రాష్ట్ర అంతర్గత పాలన పునర్వ్యవస్థీకరణ. అప్పటి వరకూ ఉండిన తొమ్మిది జిల్లాలు (హైదరాబాద్ జిల్లాగాకుండా) 30 జిల్లాలుగా విభజితమయ్యాయి. ప్రభుత్వాన్ని ప్రజలను భౌతికంగా ప్రజలకు దగ్గర చేయడం మరియు జిల్లాలను మనగలిగిన, సామర్థ్యపూర్వక అభివృద్ధిదాయక సేవలను అందించే కేంద్రాలుగా చేయడమే ఈ విప్లవాత్మక చర్య ఆశయం. ఈ నూతన జిల్లాలు ప్రజల అంచనాలను చేరుకునే విధంగా వాటిని తీర్చిదిద్దేందుకు రానున్న ఏళ్ళలో గణనీయ ప్రయత్నాలు చేయవలసి ఉంది. ఇందుకు గాను ప్రభుత్వం సాధారణ సేవల కొనసాగింపు

లకు అదనపు మానవ వనరులు, శిక్షణ అందించవలసి ఉంటుంది. కేటాయించిన నిధులు, ప్రతి విభాగానికి జరిగిన బడ్జెటరీ కేటాయింపులతో ప్రతీ జిల్లాకు ఒక 'జిల్లా అభివృద్ధి కార్డు'ను రూపొందించడం అధికారులు, మంత్రులు, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులకు తోడ్పడేలా ఉంటుంది.

చారిత్రక నేపథ్యం

గోల్కొండ సామ్రాజ్యం తీరం వైపుగా, కర్నాటక, తెలంగాణ వైపుగా మరింత విస్తరించింది. తెలంగాణ ప్రాంతం 1689లో మొత్తం 13సర్కార్లు, 150పరగణాలు, 5216గ్రామాలుగా విభజితమై ఉండింది.

ఈ నిర్మాణం ప్రాథమికంగా పన్ను వసూళ్ళను దృష్టిలో ఉంచుకొని, అక్కడి ప్రజలపై పాలన సాగించేందుకు ఉద్దేశించబడింది. చాలావరకు పాలన, ఆర్థిక నిర్మాణం అంతా కూడా సుల్తాన్ కు విధేయంగా ఉంటూ, పన్నులు చెల్లించేందుకు వీలు కల్పించేదిగా టాక్స్ ఫార్మింగ్ వ్యవస్థపై ఆధారపడింది.

నిజాంల పాలనలో, 1860లలో, సర్ సాలార్ జంగ్ చేపట్టిన సంస్కరణలతో పెనుమార్పు చోటు చేసుకుంది. 1860లలో రూపుదిద్దుకున్న జిల్లా నిర్మాణం 1948 వరకు కొనసాగింది. సర్ సాలార్ జంగ్ చేపట్టిన సంస్కరణల అనంతరం, జిల్లాల పాలన భూమి పన్నుల 'సెటిల్ మెంట్'లో హేతుబద్ధతకు, శాంతిభద్రతల నిర్వహణకు, సివిల్, క్రిమినల్ న్యాయం అందించడంలో మెరుగుపర్చబడింది. కరువు కాటకాలు లేదా ఇతర ప్రకృతి విపత్తుల సమయంలో ఆయా సమస్యలను పరిష్కరించేలా జిల్లా పాలనాయంత్రాంగం తగిన సహాయం, ఉపాధి మరియు ప్రజారోగ్యం కాపాడేలా ఉండాలని ఆశించడమైంది. టాక్స్ ఫామింగ్ రద్దు అయిన తరువాత, వికేంద్రీకృత భూస్వామ్య నిర్మాణాలు హైదరాబాద్ లో నెలకొన్న ప్రభుత్వ కేంద్రీకృత పర్యవేక్షణ, నియంత్రణ, తనిఖీలకు లోబడి ఉండినవి. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలన్నీ ప్రధానంగా నీటిపారుదల, ప్రధాన రహదారులు, ఆసుపత్రులు, పాఠశాలలను

| వ.సం. | సర్కారు | పరగణాలు |
|-------|-------------|---------|
| 1 | మహ్మద్ నగర్ | 22 |
| 2 | మెదక్ | 16 |
| 3 | కౌలాస్ | 5 |
| 4 | మెలాంగుర్ | 3 |
| 5 | ఎలగండల్ | 21 |
| 6 | వరంగల్ | 16 |
| 7 | ఖమ్మం మెట్ | 11 |
| 8 | దేవరకొండ | 13 |
| 9 | పాన్ గల్ | 5 |
| 10 | బోనగిరి | 11 |
| 11 | అకర్ కారా | 6 |
| 12 | కోయిల్ కొండ | 13 |
| 13 | ఘనపురం | 8 |
| | సగటు పరగణా | 11.5 |

మరియు నూతన కార్యక్రమాల గుర్తింపు, ప్రణాళిక రచన, అమలు

1991లో పరిస్థితి దిగువ విధంగా ఉండింది.

| వ. | జిల్లా | వీరియా స్క్వ.కి.మీ. | తాలూకాలు | టౌన్లు | గ్రామాలు | జనాభా లక్షల్లో | గ్రామాలు స్క్వ.కి.మీ. | జనాభా స్క్వ.కి.మీ. |
|-----------------|--------------------------------|---------------------|----------|--------|----------|----------------|-----------------------|--------------------|
| 1 | అత్రాఫి బల్దా (హైదరాబాద్) | 8,803 | 6 | 1 | 847 | 8.69 | 10 | 99 |
| 2 | ఇందూర్ (నిజామాబాద్) | 12,489 | 5 | 7 | 1152 | 6.34 | 11 | 51 |
| 3 | మెదక్ (గుషానాబాద్) | 5,193 | 6 | 3 | 631 | 3.66 | 8 | 70 |
| 4 | మహబూబ్ నగర్ | 16,946 | 10 | 2 | 1353 | 7.05 | 13 | 42 |
| 5 | నల్గొండ | 10,730 | 5 | 2 | 972 | 7 | 11 | 65 |
| 6 | వరంగల్ | 25,197 | 10 | 3 | 1488 | 9.52 | 17 | 38 |
| 7 | ఎల్లండల్ (కరీంనగర్) | 18,655 | 9 | 7 | 1516 | 10.35 | 12 | 55 |
| 8 | సిర్పూర్ - తాండూర్ (ఆదిలాబాద్) | 13,025 | 3 | 1 | 983 | 2.73 | 13 | 21 |
| జిల్లాల సగటులు: | | | | | | | | |
| | హైదరాబాద్ మినహాయించి | 14605 | 7 | 4 | 1156 | 6.66 | 12 | 49 |
| | హైదరాబాద్ తో కలిపి | 13880 | 7 | 3 | 1118 | 6.92 | 12 | 55 |

ఒకప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రాంతం దిగువ పేర్కొన్న విధంగా జిల్లాలు మరియు మండలాలుగా విభజింపబడి ఉండింది.

| వ. | జిల్లా | వీరియా స్క్వ.కి.మీ. | మండలాలు | టౌన్లు | గ్రామాలు | జనాభా లక్షల్లో | గ్రామాలు స్క్వ.కి.మీ. | జనాభా స్క్వ.కి.మీ. |
|----------------|----------------------|---------------------|---------|--------|----------|----------------|-----------------------|--------------------|
| 1 | హైదరాబాద్ | 217 | 16 | 3 | | 39.43 | | 18171 |
| 2 | ఆదిలాబాద్ | 16,105 | 52 | 22 | 1725 | 27.41 | 9 | 170 |
| 3 | నిజామాబాద్ | 7,956 | 36 | 8 | 912 | 25.52 | 9 | 321 |
| 4 | కరీంనగర్ | 11,823 | 57 | 13 | 1079 | 37.76 | 11 | 319 |
| 5 | మెదక్ | 9,699 | 46 | 24 | 1231 | 30.32 | 8 | 313 |
| 6 | రంగారెడ్డి | 7,493 | 37 | 24 | 870 | 52.96 | 9 | 707 |
| 7 | మహబూబ్ నగర్ | 18,432 | 64 | 18 | 1537 | 40.53 | 12 | 220 |
| 8 | నల్గొండ | 14,240 | 59 | 17 | 1135 | 34.88 | 13 | 245 |
| 9 | వరంగల్ | 12,846 | 51 | 15 | 1049 | 35.12 | 12 | 273 |
| 10 | ఖమ్మం | 13,266 | 46 | 14 | 1233 | 26.07 | 11 | 197 |
| జిల్లాల సగటులు | | | | | | | | |
| | హైదరాబాద్ మినహాయించి | 12,429 | 50 | 17 | 1,197 | 34.5 | 10 | 307 |
| | హైదరాబాద్ తో కలిపి | 11208 | 46.4 | 15.8 | 1077 | 35.0 | 9 | 2093 |

దృష్టిలో ఉంచుకునే సాగినవి.

1901-2011 వరకు ప్రతి జిల్లా జనాభా లో గణనీయంగా 7 లక్షల నుంచి 35 లక్షల వరకు (హైదరాబాద్ మినహా) పెరుగుదల చోటు చేసుకుంది. ఇది జిల్లా పాలనాయంత్రాంగంపై ఒత్తిడిని పెంచింది. ముఖ్యంగా ప్రజా సంక్షేమం, అభివృద్ధి పథకాల అమలుపై.

స్వాతంత్ర్యానంతరం, ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా, అటు కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఇటు అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం నుంచి నీటిపారుదల, విద్యుద్దీకరణ, రహదారుల నిర్మాణం, పాఠశాల, ఆసుపత్రులు వంటి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు ముమ్మరమయ్యాయి. అయితే, నాటి పాలకవర్గాల నియంత్రణల కారణంగా తెలంగాణ

జిల్లాలకు కేటాయించిన నిధులను తిరిగి ఆంధ్రా జిల్లాలకు మళ్ళించారు. ఫలితంగా ఆంధ్రా జిల్లాలతో పోలిస్తే తెలంగాణ జిల్లాల్లో అభివృద్ధి నెమ్మదిగా, తక్కువగా చోటుచేసుకుంది. 2015-16 ఎకనామిక్ సర్వేలో పేర్కొన్నట్లుగా తెలంగాణలో పసూలైన పన్నులు ఎప్పుడు కూడా ఆంధ్రలో పసూలైన వాటి కంటే ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, నిధులు

31కి పెంచింది.

హైదరాబాద్ జిల్లాను మాత్రం విభజించలేదు. దేశంలోనే ఐదో అతిపెద్ద మెట్రోపాలిటన్ నగరంగా ఉన్న హైదరాబాద్ ను ప్రత్యేకంగా పరిశీలించాలి. హైదరాబాద్ జిల్లా సమస్యలు, ప్రధానంగా గ్రామీణ ప్రాంతాలను కలిగి ఉన్న ఇతర 30 జిల్లాల సమస్యల కంటే కూడా విభిన్నమైనవి. 1978లో హైదరాబాద్ నుంచి రంగారెడ్డి జిల్లాను వేరుచేసినా, అందులో అధిక భాగం ఇప్పుడు హైదరాబాద్ జిల్లా పరిధిలో ఉంది. రంగారెడ్డి జిల్లాను గ్రామీణ జిల్లాగా చూడడంలో ఉన్న సమస్య ఏమిటో జనసాంద్రత పట్టిక తెలియ జేస్తుంది. నిజానికి అది అర్బన్ జోన్ గా మారుతున్న పెరి-అర్బన్ జోన్. ఈ రెండు జిల్లాలు కలిసి హైదరాబాద్ గ్రేటర్ మెట్రోపాలిటన్ ఏరియాను ఏర్పరుస్తున్నాయి.

పునర్ నిర్మాణానికి ముందు, తరువాతి పరిస్థితులను సమీక్షిస్తే, జనాభా సగటు, విస్తీర్ణం సగటు తగ్గినట్లుగా చూడవచ్చు. ఆ రెండూ ఇప్పుడు చక్కగా నిర్వహించుకోగలిగిన విధంగా ఉన్నాయి. జిల్లా సగటు జనాభా (హైదరాబాద్ మినహా) 35 లక్షల నుంచి 11 లక్షలకు తగ్గింది. సగటు విస్తీర్ణం (హైదరాబాద్ మినహా) కూడా 12,429 చ.కి.మీ. నుంచి 3,721 చ.కి.మీ.కు తగ్గింది.

జీడీపీ, ప్రతి జిల్లా తలసరి ఆదాయం పట్టికలో చూడవచ్చు. (ప్రణాళిక విభాగంచే గణించబడి ఆర్థికసర్వే 2017లో ప్రచురించిన ప్రకారం). నాలుగు జిల్లాలు - హైదరాబాద్, రంగారెడ్డి, మేడ్చల్-

| సంవత్సరం | స్కీ.మీ. జిల్లాల జనాభా | | |
|----------|------------------------|-----------|------------|
| | హైదరాబాద్+రంగారెడ్డి | హైదరాబాద్ | రంగారెడ్డి |
| 1961 | 266 | 266 | |
| 1971 | 362 | 362 | |
| 1981 | 498 | 10418 | 211 |
| 1991 | 739 | 14499 | 340 |
| 2001 | 960 | 17649 | 477 |
| 2011 | 1199 | 18172 | 707 |

మాత్రం ఆంధ్రా జిల్లాలకు ఎక్కువగా కేటాయించారు.

తెలంగాణ పునర్ నిర్మాణం

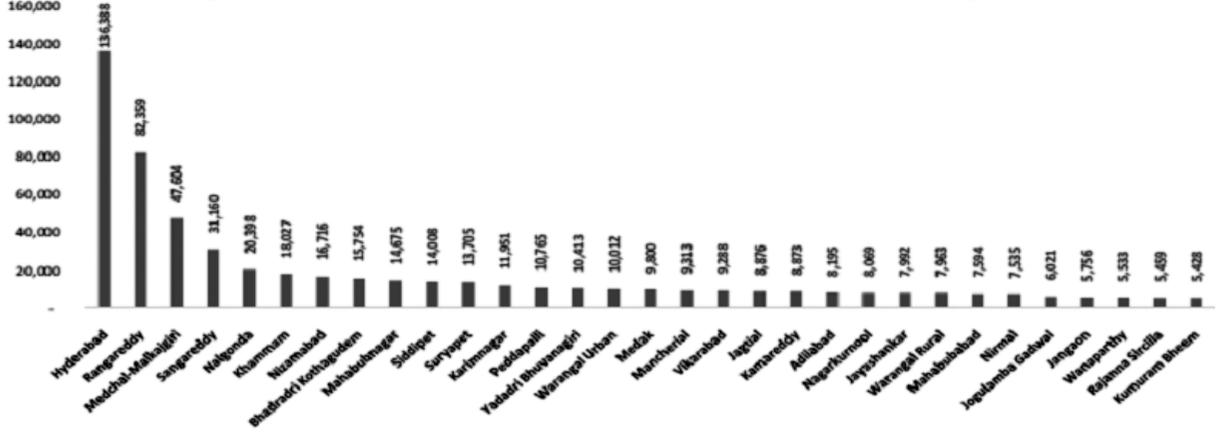
వివిధ అంశాలను జాగ్రత్తగా పరిగణనలోకి తీసుకొని, సమగ్ర అధ్యయనం, విస్తృతస్థాయి సంప్రదింపుల అనంతరం ప్రభుత్వం భారీ స్థాయి పునర్వ్యవస్థీకరణను చేపట్టింది. గతంలో ఉండిన 10 జిల్లాలను

గ్రాస్ డిస్ట్రిక్ట్ డామెస్టిక్ ప్రొడక్ట్ (జీడీపీ)

ఒక జిల్లా ఆర్థిక వృద్ధి స్థాయిని ప్రతిఫలించే ప్రధాన సూచిక జీడీపీ. నిర్దిష్ట రంగాలకు సంబంధించి లభ్యమయ్యే డేటాను ఉపయోగించి దీన్ని లెక్కిస్తారు. మిగిలిన రంగాలకు తగిన జిల్లా సూచికలను వినియోగించి రాష్ట్ర జీఎస్వీఏను విభజిస్తారు. కొత్తగా ఏర్పడిన జిల్లాలకు నిర్దిష్ట రంగాల సమాచారం లభ్యం కానిపక్షంలో, 2015-16 అంచనాలకు గాను జీడీపీ లెక్కింపునకు ప్రాక్సీ సూచికలను వినియోగించడం జరిగింది. సంబంధిత డేటా లభ్యమైన పక్షంలో ఈ అంచనాలు మారుతాయి.

ఈ అంచనాల ప్రకారం, హైదరాబాద్, రంగారెడ్డి, మేడ్చల్-మల్కాజిగిరి జిల్లాలు వరుసగా రూ. 1,36,388 కోట్లు, రూ. 82,359 కోట్లు, రూ. 47,604 కోట్లతో మొదటి మూడు స్థానాల్లో నిలిచాయి. రంగారెడ్డి జిల్లాతో కలిపి మొదటి నాలుగు స్థానాల్లో నిల్చిన జిల్లాలు తెలంగాణ జీఎస్వీపీలో 52 శాతాన్ని ఆక్రమిస్తున్నాయి. రాష్ట్ర రాజధానిలో, చుట్టూరా మాత్రమే ఆర్థిక కార్యకలాపాలు కేంద్రీకృతం కావడాన్ని ఇది సూచిస్తోంది.

Figure 2.7: Gross District Domestic Product in 2015-16 at current prices (Rs. crore)



పునర్ నిర్మాణం తరువాత ప్రస్తుత పరిస్థితి ఇలా ఉంది.

| ప. | జిల్లా | వీరియా స్క్వ.కి.మీ. | మండలాలు | టౌన్లు | గ్రామాలు | జనాభా ల.2011 | గ్రామాలు స్క్వ.కి.మీ. | జనాభా స్క్వ.కి.మీ. |
|----------------------|----------------------|---------------------|---------|--------|----------|--------------|-----------------------|--------------------|
| 1 | హైదరాబాద్ | 217 | 16 | 1 | 67 | 39.43 | 3 | 18171 |
| 2 | ఆదిలాబాద్ | 4,153 | 18 | 1 | 508 | 7.09 | 8 | 171 |
| 3 | భద్రాద్రి కొత్తగూడెం | 7,483 | 23 | 4 | 377 | 10.69 | 20 | 143 |
| 4 | జగిత్యాల | 2,419 | 18 | 3 | 287 | 9.85 | 8 | 407 |
| 5 | జనగాం | 2,188 | 13 | 1 | 191 | 5.66 | 11 | 259 |
| 6 | జయశంకర్ | 6,175 | 20 | 1 | 559 | 7.11 | 11 | 115 |
| 7 | జోగులాంబ గద్వాల | 2,928 | 12 | 2 | 199 | 6.10 | 15 | 208 |
| 8 | కామారెడ్డి | 3,652 | 22 | 1 | 478 | 9.73 | 8 | 266 |
| 9 | కరీంనగర్ | 2,128 | 16 | 3 | 210 | 10.06 | 10 | 473 |
| 10 | ఖమ్మం | 4,361 | 21 | 3 | 379 | 14.02 | 12 | 321 |
| 11 | కుమ్రం భీమ్ | 4,878 | 15 | 1 | 431 | 5.16 | 11 | 106 |
| 12 | మహబూబాబాద్ | 2,877 | 16 | 1 | 285 | 7.75 | 10 | 269 |
| 13 | మహబూబ్ నగర్ | 5,285 | 26 | 3 | 545 | 14.87 | 10 | 281 |
| 14 | మంచినర్యాల | 4,016 | 18 | 3 | 382 | 8.07 | 11 | 201 |
| 15 | మెదక్ | 2,786 | 20 | 1 | 381 | 7.67 | 7 | 275 |
| 16 | మేడ్చల్ | 1,084 | 14 | 3 | 163 | 24.40 | 7 | 2251 |
| 17 | నాగర్ కర్నూల్ | 6,924 | 20 | 4 | 349 | 8.62 | 20 | 124 |
| 18 | నల్గొండ | 7,122 | 31 | 3 | 565 | 16.18 | 13 | 227 |
| 19 | నిర్మల్ | 3,845 | 19 | 2 | 420 | 7.09 | 9 | 185 |
| 20 | నిజామాబాద్ | 4,288 | 27 | 3 | 443 | 15.71 | 9.7 | 366 |
| 21 | పెద్దపల్లి | 2,236 | 14 | 2 | 215 | 7.95 | 10.4 | 356 |
| 22 | రాజన్న సిరిసిల్ల | 2,019 | 13 | 2 | 171 | 5.52 | 11.8 | 273 |
| 23 | రంగారెడ్డి | 5,031 | 27 | 7 | 604 | 24.46 | 8.3 | 486 |
| 24 | సంగారెడ్డి | 4,403 | 26 | 4 | 601 | 15.28 | 7.3 | 347 |
| 25 | సిద్దిపేట | 3,632 | 22 | 4 | 397 | 10.12 | 9.1 | 279 |
| 26 | సూర్యాపేట | 3,607 | 23 | 3 | 279 | 11.00 | 12.9 | 305 |
| 27 | వికారాబాద్ | 3,386 | 18 | 2 | 501 | 9.27 | 6.8 | 274 |
| 28 | వనపర్తి | 2,152 | 14 | 1 | 223 | 5.78 | 9.7 | 268 |
| 29 | వరంగల్ రూరల్ | 2,175 | 15 | 2 | 225 | 7.19 | 9.7 | 330 |
| 30 | వరంగల్ అర్బన్ | 1,309 | 11 | 1 | 124 | 10.81 | 10.6 | 826 |
| 31 | యాదాద్రి భువనగిరి | 3,092 | 16 | 1 | 300 | 7.39 | 10.3 | 239 |
| జిల్లాల సగటు: | | | | | | | | |
| హైదరాబాద్ మినహాయించి | | 3,721 | 19 | 2 | 360 | 10.4 | 10.6 | 354 |
| హైదరాబాద్ తో కలిపి | | 3,608 | 19 | 2 | 350 | 11.3 | 10.3 | 929 |

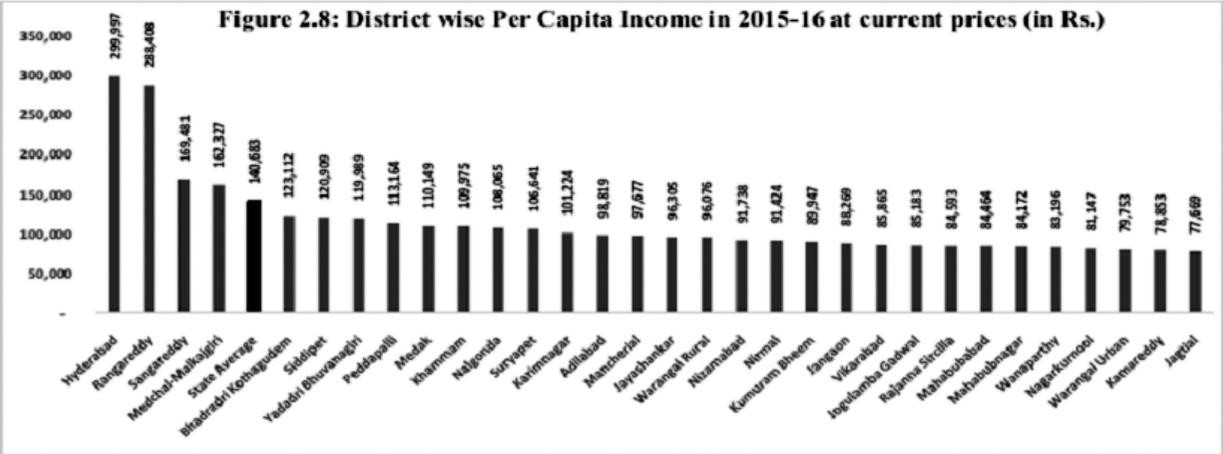
31 జిల్లాలతో తెలంగాణ నూతన స్వరూపం



1. హైదరాబాద్ 2. ఆదిలాబాద్ 3. భద్రాద్రి కొత్తగూడెం 4. జగిత్యాల
5. జనగాం 6. జయశంకర్ 7. జోగులాంబ గద్వాల 8. కామారెడ్డి
9. కరీంనగర్ 10. ఖమ్మం 11. కుప్రం భీమ్ 12. మహబూబాబాద్
13. మహబూబ్ నగర్ 14. మంచిర్యాల 15. మెదక్ 16. మేడ్చల్
17. నాగర్ కర్నూల్ 18. నల్గొండ 19. నిర్మల్ 20. నిజామాబాద్
21. పెద్దపల్లి 22. రాజన్న సిరిసిల్ల 23. రంగారెడ్డి 24. సంగారెడ్డి
25. సిద్దిపేట 26. సూర్యాపేట 27. వికారాబాద్ 28. వనపర్తి
29. వరంగల్ రూరల్ 30. వరంగల్ అర్బన్ 31. యాదాద్రి భువనగిరి

జిల్లాలవారీగా తలసరి ఆదాయం

2015-16కు సంబంధించి, రాష్ట్రంలోని 31 జిల్లాల్లో పీసీఐ (తలసరి ఆదాయం)లో విస్తృత తేడాలు ఉన్నాయి. రాష్ట్ర సగటు పీసీఐ రూ.1,40,683 కాగా, కేవలం నాలుగు జిల్లాలు మాత్రమే 2015-16లో రాష్ట్ర సగటు పీసీఐ కన్నా అధిక పీసీఐని కలిగి ఉన్నాయి. రూ.2,99,997తో హైదరాబాద్ మొదటిస్థానంలో నిలువగా, రూ.2,88,408తో రంగారెడ్డి, రూ.1,69,481తో సంగారెడ్డి, 1,62,327లతో మేడ్చల్-మల్కాజిగిరి తరువాతి స్థానాల్లో నిలిచాయి. రాష్ట్రంలో 18 జిల్లాలు రూ. 1 లక్ష కన్నా తక్కువ పీసీఐని కలిగి ఉన్నాయి. అదేవిధంగా 14 జిల్లాలు జాతీయ పీసీఐ (రూ.94,178) కంటే తక్కువ పీసీఐని కలిగి ఉన్నాయి.



మల్కాజిగిరి, సంగారెడ్డి - మొత్తం జీడీపీలో 52 శాతంగా ఉంది. అదే విధంగా రాష్ట్ర సగటు కంటే కూడా అత్యధిక తలసరి ఆదాయంతో ఉన్నాయి. వీటిలో మూడు జిల్లాలు ప్రాథమికంగా మెట్రో నగరపు వృద్ధి చోదకశక్తిలో భాగంగా ఉన్నాయి. మిగిలిన జిల్లాల్లో డీడీపీ రూ 20,000-రూ.10,000లుగా మరియు రూ.10,000-రూ.5,000గా ఉంది. తలసరి ఆదాయం రూ.1,20,000-1,00,000 మరియు రూ.1,00,000కు దిగువగా రెండు వర్గాలుగా ఉంది. ఒకప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్ తెలంగాణ ఎదుర్కొన్న ప్రాంతీయ అసమతుల్యత, అణచివేతలను ఎదుర్కోకుండా ఉండాలంటే ఈ 27 జిల్లాలను మరింత అభివృద్ధి చేసుకోవాలి.

గ్రామీణ జిల్లాల పునర్ నిర్మాణం వల్ల దిగువ ప్రయోజనాలు ఆశిస్తాయని ప్రభుత్వం భావిస్తోంది.

1. ప్రభుత్వం భౌతికంగా ప్రజలకు మరింత చేరువ కావడం వల్ల ప్రజలు గతంలో కన్నా సులభంగా జిల్లా పాలనా యంత్రాంగాన్ని చేరుకోగలుగుతారు.
2. అభివృద్ధి, సంక్షేమం అందించగలిగేలా, పెద్ద విస్తీర్ణాలు, అధిక జనాభాలతో జిల్లా యంత్రాంగాలు సతమతమైపోకుండా చూడడం
3. పనుల గుర్తింపు, ప్రణాళికల రూపకల్పన, ఆయా పథకాలు, కార్యక్రమాల అమలు పరిశీలన తేలికవుతుంది, వాటిని పూర్తి చేసేందుకు తక్కువ సమయం పడుతుంది.
4. ఆయా జిల్లాల మధ్య అభివృద్ధి, సంక్షేమ కార్యక్రమాల సమానంగా విస్తరించేలా చేసేందుకు, ఈ ప్రక్రియల్లో వివిధమైన రాజకీయ జోక్యం లేకుండా చూసేందుకు వీలు

కల్పించడం

5. తమ తమ ప్రాంతాలపై మరింత శ్రద్ధ వహించేందుకు ఎన్నికైన స్థానిక ప్రజాప్రతినిధులకు తోడ్పడం

నూతన జిల్లా పాలనాయంత్రాంగానికి అవసరమైన మానవ వనరులను అందించడంలో ఉన్న సమస్యలు కూడా ప్రభుత్వానికి తెలుసు. రిక్రూట్మెంట్ల విషయంలో తెలంగాణ పట్ల సవతితల్లి ప్రేమ ప్రదర్శించడం, 1975 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులను ఉల్లంఘిస్తూ ఆంధ్రా సిబ్బందిని తెలంగాణకు బదిలీ చేయడం వంటి వాటితో గత నిర్మాణంలో కూడా ఎన్నో పోస్టులు ఖాళీగా ఉండినవి. ప్రస్తుత పరిస్థితిని ప్రభుత్వం పరిశీలిస్తోంది. పోస్టుల హేతుబద్ధీకరణకు చర్యలు తీసుకుంటోంది. రిక్రూట్మెంట్లలో అర్హతలు, సామర్థ్యం, ఇక్కడి ప్రజల పట్ల విశ్వాసం కనబర్చగలగడం లాంటి అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటున్నారు. తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ద్వారా చేపట్టే అన్ని నియామకాల్లోనూ వీటిని దృష్టిలో ఉంచుకుంటున్నారు.

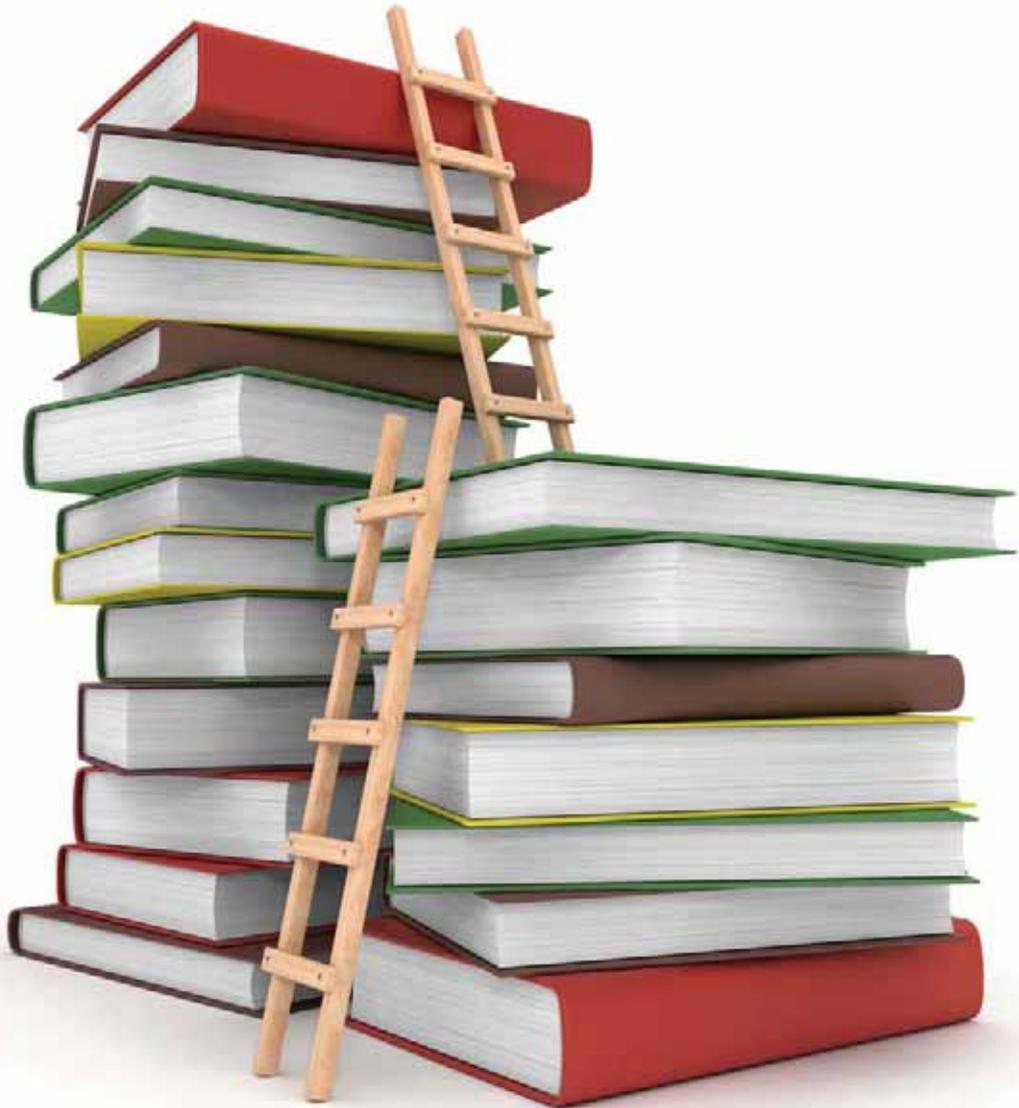
నూతన జిల్లాలు కొన్ని ఒత్తిళ్ళకు లోనవుతున్నాయి. జిల్లా పాలనాయంత్రాంగాలు నిధుల కొరతతో ఇబ్బంది పడకుండా చూడాలి.

అవసరమైన మేరకు సిబ్బందిని కేటాయించాలి. జిల్లాల పునర్ నిర్మాణం అనేది ప్రభుత్వాన్ని ప్రజలకు మరింత చేరువ చేయడంలో, జిల్లాస్థాయిలో సామర్థ్యం, నిజాయితీ, బాధ్యతాయుత ప్రవర్తనల స్థాయిలను అధికం చేయడంలో ఒక ముఖ్యమైన తొలి అడుగు.

- గౌతం పింగ్లె
 మొబైల్: 98496 39689, 8977783458
 మెయిల్: gautam.pingle@gmail.com



With Best Compliments from :



ABIDS : 5-9-186, Behind SBH (H.O.), Gunfoundry, Hyderabad - 1. Ph : 6646 8646, 2320 3108

AMEERPET : Lane Opp. Green Park Hotel, Hyderabad. Ph : 2340 0789

మనోహరం... మంత్రముగ్ధం

భావాన్ని కమ్యూనికేట్ చేసేందుకు భాష అవసరం లేదు, ఒక చిత్రం చాలు. ఏలె లక్ష్మణ్ చిత్రాలను చూస్తే ఇది నిజం అనించక మానదు. ఆయన వేసిన చిత్రాలు లైఫ్ సైజ్ ఇమేజ్లను కళ్ళ ముందు కానవచ్చేలా చేస్తాయి. నిజమైన మనిషిలో కానవచ్చే ఎముకల నిర్మాణం, కండలు, శిరోజాలు, చర్మం, దుస్తుల ముడుతలు లాంటివన్నీ ఆ చిత్రాల్లో మనకు దర్శనమిస్తాయి. ఇది ఒక రియలిజం. హైపర్ రియలిజం. ఆ కళానైపుణ్యం మనల్ని మంత్ర ముగ్ధుల్ని చేస్తుంది.

వేర్వేరుగా ఉండే ఆర్ట్ లాంగ్వేజ్లు, కాన్సెప్టువల్ పర్సనల్ లక్ష్మణ్ ఏలె తన చిత్రాల్లో సమ్మి శితం చేస్తారు. అది ఆయన ఎంచుకునే 'బ్యూట్ గ్రౌండ్'లలో కొట్టొచ్చినట్లుగా కనిపిస్తుంది. ఆయన సృష్టించే చిత్ర ప్రపంచం జీవం ఉట్టి పడేలా ఉంటుంది. కొన్ని సందర్భాల్లో అది అరాచకంగా, సమకాలీనంగా కూడా ఉంటుంది. బొమ్మ, కథ, పాట లాంటివన్నీ సమ్మిశిత మైనట్లుగా ఆయన చిత్రాలు ఉంటాయి. కొన్ని చిత్రాలను చూస్తుంటే వివిధ కళారూపాలు, కళలు, హస్తకళలు గుర్తుకవస్తాయి. తోలుబొమ్మలాటలు, కలంకారి, నకాషి లాంటివి మదిలో మెదలుతాయి. దక్కన్ ప్రాంతపు సంప్రదాయాలు, ఉపకరణాలు గోచరిస్తాయి. ఆధునిక తెలంగాణ కూడా ఆయన చిత్రాల్లో కానవస్తుంది.

సమాజంలో ఉన్న వివిధ రకాల అంతరాలు, సాంస్కృతిక అంశాలు, రాజకీయాలు, పాలకులు, పాలితులు లాంటి సామాజిక అంశాలు కూడా ఆయన చిత్రాల్లో తమవైన ప్రాధాన్యాలను చాటి చెబుతాయి. తరచూ మనం చూసే సాధారణ దృశ్యాలకు అసాధారణ చిత్రరూపం ఇస్తారు లక్ష్మణ్ ఏలె. మహిళలు, పురుషులు, చిన్నారులు... వారిని చూస్తుంటే ఆ చిత్రాల్లోని వారు నిజజీవితంలో మనకెక్కడో తారసపడినట్లుగానే ఉంటుంది. అందుకే ఆ జ్ఞాపకాల పొరలను అలా తవ్వకుంటూ పోతాం మనం. చిత్రకారుడు ఎంతటి ప్రతిభావంతుడు కాకపోతే మనతో అలా చేయించగలడు? అలాంటి చిత్రాలను

వరుసగా చూస్తూ పోతే, ఒక డాక్యుమెంటరీ చిత్రాన్ని చూస్తున్నట్లుగా ఉంటుంది. విడివిడిగా, కలసికట్టుగా అవి ఏదో సందేశాన్ని మనకు అందిస్తున్నట్లుగా ఉంటుంది.

ఆయన వేసిన చిత్రాలను చూస్తుంటే మనస్సులో ఒక అలౌకిక భావన కలుగుతుంటుంది. తల్లి అందమైన మెడ మీద తల ఆన్ని నిద్రలోకి జారుకున్న చిన్నారి చిత్రం అలాంటిదే. అది చూస్తుంటే మనస్సుకు ఒక విధమైన హాయి కలుగుతుంది. వీక్షకుడికి ఆమె వెనుక వైపు నుంచి కనిపిస్తుంటుంది. వారిద్దరూ క్లోజప్ లో కనిపిస్తుంటారు. ప్రకాశవంతమైన ఎరుపురంగు బ్యూట్ డ్రాప్ లో ఈ చిత్రం ఉంటుంది. కూనపులి కులస్తుల సంకేత ప్రాయమైన పులులు, పువ్వులు, తీగలు ఈ నేపథ్యంలో చూడవచ్చు. భావనా రుషి లేదా మార్మడేయ పురాణాల ప్రదర్శనలను ఆ పులులు గుర్తుకు తెస్తాయి.



చేతిలో కొబ్బరికాయను పట్టుకున్న మహిళ చిత్రాన్ని చూస్తుంటే... మన కళ్ళు అనుకోకుండానే ఆమె లక్ష్మణ్ వైపు మళ్ళుతాయి. కొబ్బరికాయ పగులగొట్టేందుకు ఒక్క క్షణం ముందటి కాలానికి దృశ్యరూపం అది. తంబురా వాయించే వాద్యకారుడి చిత్రం కూడా అలాంటిదే. ఆ నాదం వినేందుకు మన చెవులు ప్రయత్నిస్తాయి. ఇలా చెబుతూ పోతే...ఎన్నో చిత్రాలు...మరెన్నో అనుభూతులు. పల్లె ప్రపంచం ఒక వైపున...ప్రపంచీకరణ మరో వైపున. సమకాలీనతను ప్రతిబింబించే దృశ్యరూపాలు. పాలిస్టర్ చీరలను చూడవచ్చు. చిన్నారిని నిదురపెట్టే సెల్ ఫోన్ జోలపాటనూ వినవచ్చు. మహిళలు, వారు చేసే పనులు ప్రధానంగా ఎన్నో చిత్రాలు రూపుదిద్దుకున్నాయి. వలసజీవుల వెతలను, గ్రామీణుల దీనావస్థలను చూడవచ్చు.

లక్ష్మణ్ ఏలె పద్యశాలి కులానికి చెందినవాడు. ఆయన తండ్రి నేతపని చేసేవారు. ఆ వాతావరణం కూడా ఆయన చిత్రాల్లో ప్రతిఫలించింది. కొన్ని సందర్భాల్లో ఎంచుకున్న రంగులే మనతో మాట్లా



దుతాయి. రంగులు లేని గీతలా మనతో ముచ్చటి స్తాయి. రంగులు ప్రతిబింబించే మనోభావాలు... భావోద్వేగాలను సంకేతించే రంగులు... ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే... రంగులతో, రేఖలతో ఎన్నో విధాలుగా ఆడుకుంటాడు... చూసేవారిని ఎన్నో రకాలుగా అలరిస్తాడు.

లక్ష్మణ ఏలె మొదట్లో తన పెయింటింగ్స్ కు ఎక్కువగా వైట్, బ్లూక్, గ్రే షేడ్స్ ను ఇష్టపడేవారు. ఆ తరువాత పువ్వులు, జ్యూయలరీ, సంప్రదాయ దుస్తుల చిత్రణకు గాను వైవిధ్యభరిత రంగులను వినియోగించారు. ఒకప్పుడు ఆ యన లార్డ్ సైజ్ కాన్వాస్ లను ఉపయోగించారు. ఆ తరువాత చిన్న, కాంపాక్ట్ కాన్వాస్ లపై దృష్టి సారించారు. పల్లె నాడిని పట్టుకునేందుకు దాని హృదయాన్ని తడిమి చూసిన అతికొద్ది మంది చిత్రకారుల్లో లక్ష్మణ్ ఏలె ఒకరు. ఒక పల్లె వివిధ మూడ్స్ ను ఆయన తన చిత్రాల్లో ప్రతిఫలించజేస్తూ వీక్షకులను తనదైన మార్మికలోకం లోకి తీసుకెళ్తారు.

మగ్గం జీవితంలో నుంచి ...

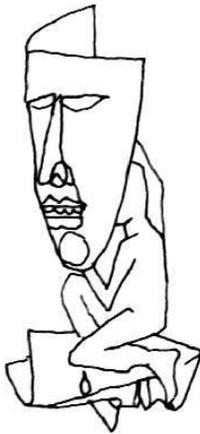
లక్ష్మణ్ ఏలె యాదాద్రి-భువనగిరి జిల్లా, ఆత్మకూరు మండలం కదిరేణి గూడెంలో 1965, జూన్ 8న జన్మించాడు. ఈయన తండ్రి మగ్గం నేసేవాడు పద్మశాలి. తల్లి కులీపని చేసేది. వారి పెద్దనాన్నకు పిల్లలు లేకపోవటంతో చిన్నప్పుడే ఆయన్ని పెంచుకున్నారు.

నాయనమ్మ ఫాటోనే స్ఫూర్తి...

వారి యింటల్లో ఆకర్షణీయంగా ఉన్న వారి నాయనమ్మ ఫోటో ఒకటి ఉండేది. దాన్ని చూసినప్పుడల్లా బొమ్మలు గీయాలనే ఆలోచన ఆయనకు కలిగేది. మొదట్లో కొబ్బరి నూనె రాసిన తలకి తెల్లకాగితాన్ని రుద్ది ఆ పారదర్శక కాగితాన్ని బొమ్మలపై ఉంచి చిత్రాలు గీయడం అలవాటు చేసుకున్నారు. చేతి రాత కుదురుగా ఉండటం, బొమ్మలు చక్కగా వేస్తుండటంతో ఆయనకు బాల్యంలో పాఠశాలలో గుర్తింపు వచ్చింది. తోటి విద్యార్థుల పుస్తకాలమీద పేర్లు రాయడం, ఉపాధ్యాయులకు విజ్ఞానశాస్త్ర చిత్రాలు వేసి ఇవ్వడం చేసేవారు.

బ్యానర్లు, సైన్ బోర్డులతో మొదలు...

పదవ తరగతి చదవడం కోసం లక్ష్మణ్ ఏలె భువనగిరికి వచ్చారు. అక్కడే రూమ్ తీసుకొని ఉన్నారు. ఆ రూముకు దగ్గ



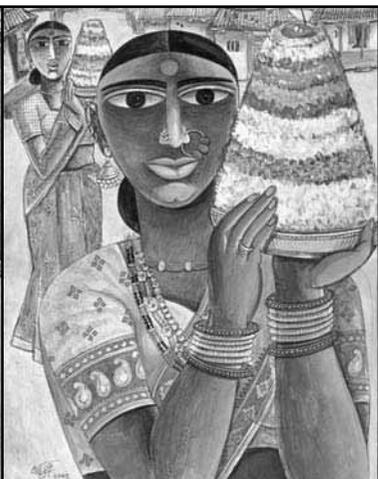
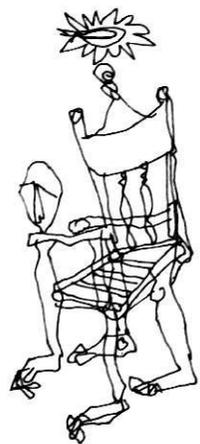
ర్లో ఒక ఆర్టిస్ట్ బొమ్మలు గీస్తూ ఉండేవాడు. ఆ బొమ్మలను పరిశీలిస్తూ అలాగే గీయడానికి ప్రయత్నించేవారు. కుటుంబం చేనేత వృత్తి కారణంగా ఆర్థిక ఇబ్బందులతో తనకు యింటి నుండి డబ్బులు పంపించలేని పరిస్థితి వచ్చింది. చదువు మానేయలేక, అప్పు చేయలేక, చేద్దా మన్నా ఇచ్చేవారు లేక చిత్రలేఖనం చేసి సంపాదించాలని సంకల్పించారు. ఆత్మ విశ్వాసం పెంచుకుని బ్యానర్లు, సైన్ బోర్డులు రాయడం మొదలు బెట్టి తన ఖర్చుల సరిపడా డబ్బు సంపాదించుకోగలిగారు. కళాశాలలో కాలేజీ బోర్డు రాసిపెట్టినందుకు ఇంటర్లో ట్యూషన్ ఫీజు మాఫ్ చేసారు ప్రిన్సిపాల్.

అచ్చిరాని కార్టూన్లు

ఇంటర్ లో ఉన్నప్పుడు ఒక అధ్యాపకుడు ఆయనకు కార్టూన్లు గీయమని దానివల్ల మంచి లైఫ్ ఉందని సలహానిచ్చాడు. ఆయన చెప్పినట్లు కార్టూన్స్ ప్రాక్టీస్ చేయడం ప్రారంభించారు. గీసిన కార్టూన్లన్నీ పత్రికలకు పంపేవారు. కాని ఒక్కటి కూడా ప్రచురితమయ్యేది కాదు. దానితో ఆయనకు విసుగొచ్చి 'ఇదేదో మనకు పనికొచ్చే విషయం కాదు' అని కార్టూన్స్ గీయడం వదిలేశారు.

హైదరాబాద్ లో... ఈనాడులో...

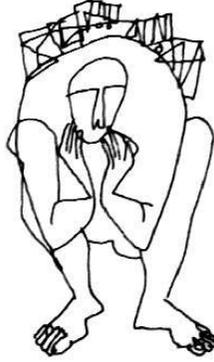
లక్ష్మణ్ ఏలె ఇంటర్మీడియేట్ తరువాత డిగ్రీ కోసం హైదరాబాదుకు వచ్చారు. ఆర్ట్స్ కాలేజీలో బి.కాంలో చేరారు. డిగ్రీలో చేరడానికి ముందు హైదరాబాద్ లోని ఒక కెమికల్ ఫ్యాక్టరీలో రోజు కూలీగా పనిచేశారు. ఒకవైపు డిగ్రీ చదువుతూనే మరోవైపు ఒక షాపులో సైన్ బోర్డులు రాసే పనికి కుదిరారు. రోజు అయిదారు రూపాయలు ఇచ్చేవాళ్లు. డిగ్రీ సెకండ్ ఇయర్లో ఉండగా 'లే అవుట్ ఆర్టిస్టు కావాలను' అని ఈనాడులో ఒక ప్రకటన చూసి దానికి అప్లై చేసి ఇంటర్వ్యూలో 'డిగ్రీ చదువుతున్నాను. బొమ్మలు గీయడం వచ్చు. అక్షరాలు బాగా రాయగలను' అని చెప్పారు. గీసి చూపించమంటే చూపించారు. 'బొమ్మలు బానే ఉన్నాయిగానీ నువ్వు చదువుకుంటున్నావు కదా. నీకు ఉద్యోగం ఎందుకు? వెళ్లి బుద్ధిగా చదువుకో' అన్నారు ఇంటర్వ్యూ చేసిన చలసాని ప్రసాదరావు, చీఫ్ ఆర్టిస్ట్ రవికిషోర్. 'చదువుకోవడానికి డబ్బులు లేవు సార్. ఎలాగైనా



సరే ఉద్యోగం ఇప్పించండి సారో' అన్నారు లక్ష్మణ్. చలసాని ప్రసాదరావు ఆయన మొర ఆలకించి ఉద్యోగం ఇప్పించారు. చదువు, ఉద్యోగం రెండూ చేయటం కష్టమైనా తన ఆర్థిక ఇబ్బందులు తెలుసు కాబట్టి కాలేజీకి రెగ్యులర్ గా వెళ్లకపోయినా లెక్కరర్లు చూసీ చూడనట్లు వదిలేసేవారు.

చిత్రకారుడిగా ...

అప్పటివరకు ఏది పడితే అది గీయడమే కాని ఆర్ట్ గురించి ఆయనకు ఏమీ తెలియదు. చలసాని పరిచయంతో ఆర్ట్ గురించి రకరకాల విషయాలు తెలుసుకున్నారు. చిత్రకళ మీద ఆయన రాసిన పుస్తకాలు చదివేవారు. ఆర్ట్ గురించి పూర్తిగా తెలుసుకోవాలనుకున్నారు. ఆర్ట్ మీద వచ్చిన ఏ వ్యాసాన్ని, పుస్తకాన్ని వదిలేవారు కారు. చివరికి మిర్చీలు కట్టిన పేపర్ ను కూడా వదిలేవారు కాదు. అందులో ఏదైనా బొమ్మ ఉంటే 'ఒక పట్టు పట్టి చూద్దాం' అని ప్రాక్టీస్ చేసేవారు. సెంట్రల్ లైబ్రరీకి వెళ్లి పాత పుస్తకాలను తీసి అందులో ఉన్న బావు బొమ్మలను ప్రాక్టీస్ చేసేవారు. ప్రతి ఆదివారం బస్టాండ్, రైల్వే స్టేషనుకు వెళ్లి ఆయన స్కెచ్ బుక్ నిండా బొమ్మలు గీసేవారు. ఆయన మనసులో ఒక తపన. ఆర్ట్ లో బాగా పేరు తెచ్చుకోవాలి అని. అందుకే ఆయన సర్వస్వం ఆర్ట్ అయింది. చాలాకాలం వరకు ఆయన పెళ్లయిన బ్రహ్మచారి. ఆయనకు డిగ్రీ రెండవ సంవత్సరంలోనే పెళ్లయింది. తనకు వచ్చే జీతంతో బతకడమే కష్టం. ఇంకా భార్యను ఎక్కడ తెచ్చుకుంటాం అనుకునేవారు. అందుకే ఆమె ఊర్లోనే ఉండేది. ఆయన జీతం వెయ్యి రూపాయలు అయిన తరువాత 'హమ్మయ్య ఇప్పుడు బతికేయొచ్చు' అని ఆమెను తన వెంట తెచ్చుకున్నారు. ఆర్ట్ గురించి ఇంకా ఇంకా తెలుసుకోవాలనే తపనలో భాగంగా ఫైన్ ఆర్ట్స్ చదవాలనే కోరిక కలిగి మొదటిసారి పరీక్ష రాసినప్పుడు సీటు రాలేదు. రెండోసారి మాత్రం స్కల్పర్, పెయింటింగ్, కమర్షియల్ ఆర్ట్ లో సీటు వచ్చింది. పెయింటింగ్ ను ఎంచుకున్నారు. ఆయన ఆఫీసు డ్యూటీ పది నుంచి ఐదు వరకు. కాలేజీ పది నుంచి మూడు వరకు. సెకండ్ షిఫ్ట్ ఇవ్వమని ఆఫీసులో అడిగితే కుదరదని చెప్పారు. ఉద్యోగమో, చదువో రెండిట్లో ఏదో ఒకటి తేల్చుకోవాల్సిన పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఫైన్ ఆర్ట్స్ పై మక్కువతో ఫైన్ ఆర్ట్స్ చేయాలనే పట్టుదల మరింత పెరిగింది. ఏదైతే అదవుతుంది అనుకొని ఉద్యోగం మానేశారు. ఫైన్ ఆర్ట్ లో చేరిపోయారు.



కొద్దిరోజులకు అదృష్టవశాత్తు కిరణ్ యాడ్స్ లో పార్ట్ టైమ్ ఉద్యోగం దొరికింది. కాలేజీ పూర్తయిన వెంటనే ఆఫీసుకు వెళ్లి వర్క్ చేసేవారు. కొంత కాలం తరువాత తనే సొంతంగా 'ఏలె డిజైన్ గ్రూప్' మొదలు పెట్టారు. తాను ఎప్పుడూ కవులు, రచయితలతో టచ్ లో ఉండేవారు. అలా పోస్ట్ మోడర్నిజం ధోరణుల గురించి తెలుసుకునే అవకాశం వచ్చింది. స్త్రీ, దళిత వాదాలు అవగాహనకు వస్తున్న కాలంలో ఆయనలో ఒక అంతర్భువనం చోటు చేసుకుంది. అది ఆయనను పల్లెబాట పట్టేలా చేసింది.

తన గ్రామంలో కళాత్మకత

పల్లెబాట పట్టిన లక్ష్మణ్ స్వగ్రామమైన కదిరేణి గూడెం వెళ్లాడు. ఆయనకు తన గ్రామం కొత్తగా కనబడింది. అడుగుడుగునా కళాత్మకత కనబడింది. ముత్తాడుకు(గీతకార్మికులు నడుముకు కట్టుకునే పట్టి) లోట్లు పెట్టుకొని గొడు పొలం వెంట నడుస్తుంటాడు. గొల్లోల్ల బుచ్చయ్య తనదైన ఆహార్యంలో అందంగా కనిపిస్తాడు. ముసలవ్వ తన్మయంగా సుట్ట తాగుతూ కనిపిస్తుంది. ఇసురాయి సంగీతం వినిపిస్తుంది. ఇలా తన ఊళ్లో ఎవరిని చూసినా, ఎక్కడ చూసినా కళే కనిపించింది. ఇక అది మొదలు తన కుంచె తన వేళ్లను తడమడం మొదలుపెట్టింది. ఎన్నో కళాత్మక చిత్రాలను గీశాడు. 1999 జూన్ లో రవీంద్రభారతిలో ఇమేజెస్ ఆఫ్ కదిరేణి గూడెం అని ఒక చిత్ర ప్రదర్శనకు పెట్టారు. ఈ ప్రదర్శన పెట్టడానికి ముందు తాను గీసిన పెయింటింగ్ ను చూపించడానికి ఒక ఆర్ట్ కలెక్టర్ దగ్గరికి వెళ్లారు. ఆమె పెయింటింగ్ ను చూసి 'బ్యూటీఫుల్' అన్నారు. అంతలోనే ఒక పెద్ద ఆర్టిస్టుకు ఫోన్ చేసి తన గురించి ఏదో అడిగారు. అప్పటివరకు 'బ్యూటీఫుల్' అన్న వ్యక్తి మాట మార్చింది. తరువాత చూద్దాంలే అంది. తరువాత తనకు తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే ఆయన చిత్రాల గురించి అభిప్రాయం అడిగినప్పుడు ఆ పెద్ద ఆర్టిస్ట్ 'బేకార్ హై జీ, అవి కూడా బొమ్మలేనా?' అన్నాడు అని. రెండు మూడు రోజుల వరకు కోలుకోలేదాయన. ఇంకా కొందరైతే 'లక్ష్మణ్ పెయింటర్ కాదు. కార్టూనిస్ట్, ఇలస్ట్రేషన్లు వేసేవాడు' అని చెవులు కొరికారు. ఒకసారి ఆయన వర్క్ ను చూపేటడానికి ఒక ఆర్ట్ గ్యాలరీకి వెళితే 'యూ హ్యావ్ అపాయింట్ మెంట్?' అని ముఖం మీదనే తలుపులేసారు. 'కాలమే నా చిత్రాల గురించి చెబుతుందిలే' అని చాలా ఓపికగా భరించారు. ఆయన నిరీక్షణ





తెలంగాణ చిహ్నం

తెలంగాణ అధికారిక చిహ్నంను లక్ష్యణ్ ఏలె రూపొందించారు. ఈ లోగోలో దేశభక్తి, సంస్కృతి, సంప్రదాయాలు, చరిత్ర తో పాటు మానవ మనుగడ వంటి అనేక అంశాలు మిళితమయ్యాయి. అందరూ కోరుకునే బంగారు తెలంగాణను గుర్తుచేసేందుకు బంగారు వర్ణంతో వలయం.. నాలుగు సింహాల చిహ్నం, అశోకుడి విజయచక్రంతో పాటు అందమైన ఔటర్ లైన్లు కనిపిస్తాయి. తెలుగు, ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు భాషల్లో తెలంగాణ ప్రభుత్వము, తెలంగాణ సర్కార్, గవర్న మెంట్ ఆఫ్ తెలంగాణ పదాలు స్పష్టంగా దర్శనమిస్తాయి. దిగువన సత్యమేవ జయతే అని హిందీలో కూడా పొందుపరి చారు. కాకతీయుల కళావైభవాన్ని స్ఫురింపచేసే తోరణం, ప్లేగు వ్యాధి సోకి వందలాది మంది ప్రాణాలు కోల్పోతే బతుకుకు చిహ్నంగా నిర్మించిన చార్మినార్ గుర్తులు లోగోలో నిండిపోయా యి. లోగో ఆ విధంగా రూపొందించడానికి గల కారణాలను ఆయన వివరించారు. బంగారు తెలంగాణ సాధించినందుకు గుర్తుగా బంగారు వలయాన్ని వేశారు. కాకతీయుల వైభవానికి చిహ్నంగా తోరణాన్ని వేసి పాడిపంటలు పండాలని అభిలషించారు. హైదరాబాద్ లో ప్లేగు వ్యాధి సోకి వందలాది మంది చనిపోయినప్పుడు జీవితాలను గుర్తు చేస్తూ నిర్మించిన చార్మినారు ను జోడించారు. ప్రతి మనిషి సుఖ శాంతులు, ఆయురారోగ్యా లతో జీవించాలన్నదే తన అభిమతంగా వివరించారు. లోగోలో పచ్చని రంగు డామినేట్ చేస్తుంది. అది శాంతికి గుర్తుగా భావి స్తాం. రెండు రంగులతోనే రాజముద్రను పూర్తి చేశారాయన. ‘పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్, జెన్ కో, హయ్యర్ ఎడ్యుకేషన్, పోలీస్ విభాగాలకు కూడా ఆయన లోగోలు డిజైన్ చేశారు.

పబ్లిసిటీ డిజైనర్ గా పనిచేశారు.

వేరే సినిమాలకు కూడా బోలెడన్ని అవకాశాలు వచ్చాయి. హ్యాపీగా ఆ పనిచేసి డబ్బు సంపాదించుకోవచ్చు. కాని ఆయన ‘చే యాల్సిన పని ఇది కాదేమో’ అనుకోవడంతో అవకాశాలు వచ్చినా వాటికి దూరంగానే జరిగారు.

పెయింటర్ గా రాణించాలనేది ఆయన లక్ష్యం. దాని కోసమే పనిచేయాలనుకున్నారు. మనీ మనీ, అనగనగా ఒకరోజు, సత్య, రంగీల, దెయ్యం మొదలైన వర్మ సినిమాలకు లక్ష్యణ్ ఏలె పబ్లిసిటీ డిజైనర్ గా పనిచేశారు.

‘నిరంతరం, పాత నగరంలో పసివాడు, ఇన్ స్పూడబుల్ అమెరికన్’ చిత్రాలకు ఆర్ట్ డైరెక్టర్ గా పనిచేశారు.

లక్ష్యణ్ ఏలె ఫోన్ నెంబర్: 98665 55533

మెయిల్: laxman.aelay@gmail.com

ఫలించింది. ఇప్పుడు ఆర్ట్ లో అంతర్జాతీయస్థాయిలో ఆయనకు గు ర్తింపు ఉంది. ఆయన బొమ్మల్లో సత్తా లేకపోతే, జీవం లేకపోతే ఆ బొమ్మలు చూసి ఇష్టపడిన ఒకతను ఎక్కడో స్విట్టర్లాండు నుంచి ఆ యనను వెదుక్కుంటూ హైదరాబాద్ రాడు కదా! అనేక దేశాల్లో ఆ యన చిత్రాలు అమ్ముడుపోవు కదా!

ప్రదర్శనలు

లక్ష్యణ్ ఏలె 1999లో హైదరాబాద్ లోని ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ కల్చరల్ రిలేషన్స్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో తన మొదటి సోలో ప్రదర్శన నిర్వహించారు. ‘కాంటంపరరీ దక్కన్-ఏ న్యూ జనరేషన్ ఆఫ్ ఆర్టిస్ట్స్’ (హైదరాబాద్, 1999), సూర్య ఆర్ట్ గ్యాలరీ 7వ గ్రూప్ షో (హైదరా బాద్, 2000)తో సహా పలు ముఖ్యమైన ప్రదర్శనల్లో ఆయన పాల్గొ న్నారు. దేశవ్యాప్తంగా ఆయన పాల్గొన్న ప్రదర్శనలకు లెక్కే లేదు.

అంతర్జాతీయ గ్రూప్ షోలు

- 1995: తానా ఆర్ట్, షికాగో, యూఎస్
- 2001: ట్రెడిషన్ టు మోడర్నిటీ, ఫుల్టా, జర్మనీ
- 2003: ఇంటర్నేషనల్ గ్రూప్ షోస్ ఇన్ డెన్మార్క్ విత్ ఇండియన్ & డేనిష్ ఆర్టిస్ట్స్
- 2005: ప్రాకృత్ ఆర్ట్స్ హాంకాంగ్ విజువల్ ఆర్ట్స్ సెంటర్, హాంకాంగ్
- 2005: ఇంటర్నేషనల్ బైయానియల్ ఆఫ్ కాంటంపరరీ ఆర్ట్ , ఫ్లోరెన్స్, ఇటలీ
- 2006: ఇండియా ఇంక్ ఎట్ స్టోన్సన్ గ్యాలరీ, న్యూయార్క్
- 2007: ఏపీ ఆర్ట్ ఆఫ్ ది హాబియట్, లీలా లాంజ్, న్యూయార్క్
- 2007: ఆర్ట్ ఫర్ ప్రీడమ్, పాయింట్ వ్యూ ఆర్ట్ గ్యాలరీ, షెర్బన్, వాషింగ్టన్ డి.సి
- 2007: గ్రూప్ షో ఎమర్జింగ్ ఇండియా (ఆర్ట్ అలైవ్ గ్యాలరీ & ఎస్ఎ పైన్ ఆర్ట్స్, లండన్ లచే), ది హెన్రీ మూర్ గ్యాలరీ, రాయల్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఆర్ట్, లండన్
- 2009: జి-గ్యాలరీ, హూస్టన్, టెక్సాస్, యూఎస్
- 2010: ట్రాన్సెండింగ్ బార్లర్స్ II, ధాకా, బంగ్లాదేశ్
- 2012: ఇండియా ఆర్ట్ ఫెయిర్, హూస్టన్, యూఎస్

ఆర్ట్ కలెక్షన్స్: ●పద్మశ్రీ జగదీశ్ మిట్టల్ ●అంజు పొద్దార్

- కోరమాండల్ ఫెర్టిలైజర్స్ ●లాంకో ఇండస్ట్రీస్
- బైర్రాజు ఫౌండేషన్ ● దేశవిదేశాల్లో పలు ప్రైవేటు కలెక్షన్స్

అవార్డులు: 1993: కోనసీమ చిత్రకళా పరిషత్ నుంచి గోల్డ్

మెడల్ (అమలాపురం, ఆంధ్రప్రదేశ్)

1995: హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సొసైటీ నుంచి అప్రిసియేషన్ అవార్డ్

సినిమాలు: హోల్: 3 నిమిషాలు

జాతర- ది స్పిరిట్ ఆఫ్ ఇండియన్ కార్నివాల్, 9 నిమిషాలు

బతుకమ్మ - ది గాడెస్ ఆఫ్ లైఫ్, 11 నిమిషాలు

మందహెచ్చుల కథ - 85 నిమిషాలు

సినిమా రంగంలో... పబ్లిసిటీ డిజైనర్ గా!

సిని నటుడు ఉత్తేజ్ ఆయనకు బంధువు. అతని ద్వారా రాం గోపాల్ వర్మ పరిచయమయ్యాడు. ఆయన తీసిన చాలా సినిమాలకు

సంపన్న భారత్ నిర్మాణంలో చైనా అనుభవాలు

గత 4 దశాబ్దాలలో చైనా ఆర్థిక వ్యవస్థ సెంట్రల్ ప్లానింగ్ నుండి మార్కెట్ ఆధారిత వ్యవస్థకు చేరి సాలిన 10% అభివృద్ధి రేటు సాధించడం ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఒక గొప్ప మార్పు. ఈ పరిణామాలు ఎన్నో దేశాలను, ఆర్థిక వేత్తలను, పరిశోధకులను ఆశ్చర్యంలో ముంచి, చైనాపై ఆసక్తిని రేపాయి. ఈ కుతూహలంతో నా మొదట చైనా ప్రయాణం షాంఘై పర్యటన, బెజింగ్ లో తీయాన్ మాన్ స్వేటర్, చైనావాలీ సందర్శన లాంటి విహారయాత్రలకే పరిమితమైంది. తర్వాత ప్రయాణాల్లో చైనా ఊహకందని విధంగా వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక, సాంకేతిక రంగాలలో సాధించిన ప్రగతి, దానికొరకు వారు అనుసరిస్తున్న పద్ధతులను, కృషిని గమనించే ప్రయత్నం చేశాను. గ్రామీణ పేదరిక నిర్మూలన, వ్యవసాయ విధి విధానాలపై నాకు ఆసక్తి, అనుభవం వుండడంతో సహజంగానే చైనీయులు వ్యవసాయ రంగంలో సాధించిన విజయాలకు కారణాలు తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో గత ఏడాది చివరలో సుమారు ఐదు రోజులు బింగ్ దావ్ అగ్రికల్చర్ యూనివర్సిటీ విద్యార్థులతో కలిసి గ్రామాల్లో, గ్రామాలకు దగ్గరగా గడిపి తెలుసుకున్న అనుభవాలను మీ ముందుంచే ప్రయత్నం చేస్తాను.

అనాదిగా నాగరికతలు నదీ పరివాహక ప్రాంతాలలో పరిధవిల్లాయి. ఇందులో ట్రైగ్రెస్ - ఉప్రైటిస్ నదీ ప్రాంతాన మిసోపోటోమియా, నైలునదీ-ఈజిప్టు, చైనాలో ఎల్లో నదిగా పిలువబడే హామింగ్ నది, భారత్ లో సింధూ నాగరికతలు, గంగానదీ కాశీ తీరాన హిందూ నాగరికతలు అతి పురాతనమైనవి. చరిత్ర పుటల్లోకి చూస్తే దాదాపు 18వ శతాబ్దం వరకు భారత్, చైనా లు సమాన స్థాయి వాణిజ్యంతో మూడింట రెండు వంతుల వాటాతో ప్రపంచ వాణిజ్య వ్యవస్థను శాసించాయి. అనాటి ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యవసాయరంగం ప్రధానపాత్ర పోషించగా సాగునీరు, సమర్థ నీటి వినియోగంతో భారత్, చైనాలు అగ్రగామి దేశాలుగా వుండేవి. కాని యాంత్రికరణ ఆవిష్కరణలతో పారిశ్రామికరంగం పాత్ర పెరిగి 20వ శతాబ్దంలో ఇంగ్లండ్, జర్మనీ, జపాన్ దేశాలు ముందుకువచ్చాయి.

భారత్, చైనాలకు ఎన్నో రంగాల్లో సారూప్యత, అవినాభావ సంబంధం కనపడుతుంది. క్రీ.పూర్వం 3వ శతాబ్దంలో షిహువాంగ్ గ్నే చక్రవర్తి చైనాలో కేంద్రీకృత పాలన స్థాపించిన సమయంలో చంద్రగుప్త మౌర్యుడు భారతదేశాన్ని మొట్టమొదటిగా దాదాపు ఐక్యపరుస్తూ పరిపాలించాడు. క్రీస్తు పూర్వం 6వ శతాబ్దంలో చైనాలో కన్ఫూసియస్ ఫిలాసఫీ ఆవిర్భవించిన సమయంలో భారత్ లో గౌతమ బుద్ధుడు తన ప్రబోధనలను ప్రపంచానికి తెలిపాడు. తమ తమ ప్రత్యేకతలతో వేల సంవత్సరాల సంస్కృతితో విరాజిల్లిన భారత్, చైనాలు 1947,

1949లలో స్వాతంత్ర్యం సాధించుకునే సమయానికి వాణిజ్యంలో అధిపత్య స్థాయి కోల్పోయి కడు పేదరికంలో కూరుకున్నాయి.

స్వాతంత్ర్యం తర్వాత 1950 దశకంలో భారత్, చైనాలు ఒకే విధమైన అభివృద్ధి పంథాను చేపట్టాయి. 1970, 80 దశకం వరకు కూడా రెండు దేశాలలో ఒకే విధమైన ఆర్థికాభివృద్ధి రేటు నమోదైంది. అప్పటి వరకు రెండు దేశాల్లో కూడా ప్రజలు గణనీయమైన సంఖ్యలో దారిద్ర్యంలో మునిగివున్నారు. కాని గత నాలుగు దశాబ్దాలుగా అన్ని రంగాల్లో చైనా, భారత్ కంటే అధిక వృద్ధిని సాధించి కోట్లాది ప్రజలను దారిద్ర్యరేఖ నుండి తప్పించడంలో సఫలమైందని ఎన్నో నివేదికలు తెలిపాయి. 1998 నుండి 2007 మధ్య కాలంలో చైనా 12 రెట్లు వృద్ధితో అమెరికా తర్వాత అత్యధిక విదేశీ పెట్టుబడులు ఆర్జించిందంటే ఆ దేశ పురోగతిని అర్థం చేసుకోవచ్చు. గత రెండు దశాబ్దాలలో చైనా సత్వరాభివృద్ధి, ఈ మధ్యనే రెండవ అతిపెద్ద ఆర్థిక వ్యవస్థగా అవతరించడం ఎవరూ కాదనలేని

సగ్గుసత్యం. చైనా స్థూల జాతీయోత్పత్తి 11.77 ట్రిలియన్ అమెరికన్ డాలర్లు. భారత్ కంటే సుమారు ఐదు రెట్లు ఎక్కువ.

దేశాల ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థూలంగా మూడు రకాల కార్యకలాపాలలో పనిచేస్తూ ఉంటుంది. ఒకటి వ్యవసాయం, రెండు పరి

శ్రమలు, మూడు సేవా రంగం. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల ఆర్థిక చరిత్రను పరిశీలించినట్లయితే వారి పారిశ్రామిక ప్రగతికి మూలాధారం వ్యవసాయం అని తెలుస్తుంది. వ్యవసాయరంగం పరిశ్రమలకు ముడి సరుకు అందిస్తూ, ఇది తిరిగి వ్యవసాయరంగ అభివృద్ధికి తోడ్పడుతూ పరస్పరం అభివృద్ధి పథంలో సాగుతూ ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రగతికి తోడ్పడటం ఎన్నో అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో జరిగింది.

అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో అధికశాతం ప్రజలు వ్యవసాయ రంగంపై ఆధారపడుతుండడంలో ఈ రంగం అత్యంత కీలక పాత్రతో ప్రాథమిక రంగంగా పరిగణించబడుతుంది. మన దేశంలో 1950లో వ్యవసాయ రంగం వాటా స్థూల దేశీయోత్పత్తికి 56.7శాతం ఉండగా 2014 నాటికి సుమారు 14 శాతానికి తగ్గింది. కాని భారత్ లో కూడా ఇప్పటికీ అధికశాతం ప్రజలు గ్రామీణ వ్యవసాయ రంగాలపై ఆధారపడుతున్నారు. ఇది దేశంలో పేదరికానికి ప్రధాన కారణం. భారత్ హరిత విప్లవంతో ఆహారోత్పత్తిలో స్వయం సమృద్ధి సాధించినప్పటికీ పేదరిక నిర్మూలనలో విఫలమైంది. భారత్ లో ఇటీవల జరుగుతున్న ఆర్థికాభివృద్ధిలో సేవారంగం ప్రధానపాత్ర వహిస్తుండగా చైనాలో స్థూలదేశీయోత్పత్తి పెరుగుదలకు వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక రంగాలు తోడ్పడుతున్నాయి. చైనా భూభాగం భారతదేశ భూభాగానికి 3 రెట్లు



ఎక్కువ. కాని చైనాలో వ్యవసాయ యోగ్యభూమి భారత్ కంటే తక్కువ. సుమారు నాలుగు దశాబ్దాల క్రితం చైనాలో కూడా దాదాపు 75 శాతం ప్రజలు వ్యవసాయంపై ఆధారపడేవారు. మనదేశంలో కన్నా చిన్న కమతాలతో వ్యవసాయరంగం బాగా వెనుకబడి ఉండేది. కేవలం 7 శాతం సాగుభూమి, 5 శాతం నీరు లభ్యతతో, 600 మిలియన్ టన్నుల ఆహార ఉత్పత్తి సాధించి ప్రపంచంలో 20 శాతం జనాభాకు పోషకాహారం అందించి స్థాయికి చైనా చేరుకుందంటే అక్కడి ప్రభుత్వం అవలంబించిన వ్యవసాయ విధానాలు కారణమని చెప్పాలి.



1981లో చైనాలో 84% ప్రజలు దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన ఉండగా, 2016లో గ్రామాల్లో 6%, పట్టణాల్లో 2% ప్రజలు మాత్రమే దారిద్ర్య రేఖకు దిగువకు రావడం కేవలం ఈ చైనాకే చెల్లింది. చైనా వ్యవసాయ సంస్కరణలతో మొదటి ఆరు సంవత్సరాలలో 5 కోట్ల మంది రైతులను పారిశ్రామిక రంగానికి తరలించింది. వీరందరికీ గ్రామీణ రంగం లోనే “టౌన్ షిప్ అండ్ విలేజ్ ఎంటర్ ప్రైజిస్ (టివిఇ) ద్వారా శిక్షణ అందించి వారి ఆదాయాన్ని పెంచి పరోక్షంగా వ్యవసాయ ఆదాయం పెంచి గ్రామీణ పేదరికం తగ్గించింది. ఈ నిర్మాణాత్మక మార్పు శ్రామిక శక్తి వ్యవసాయం నుంచి ఇతర రంగాలకు మారడానికి కారణమైంది. మన దేశంలో మాదిరిగా చైనాలో కూడా గ్రామీణ కూలీలు ఉపాధి కొరకు పట్టణాల వైపు పరుగు పెడుతుంటారు. కాని వారికి గ్రామాల పౌర సత్వం (హుకోవో) ఉంచుతూనే వైపుణ్యతను చేకూర్చి పట్టణాల్లో కార్మికులుగా పని చేయడానికి అనుమతి ఇస్తున్నారు. ఈ విధంగా వ్యవసాయంపై ఆధారపడే ప్రజలు తగ్గి గ్రామీణ పేదరికం తగ్గింది.

చైనా వ్యవసాయాభివృద్ధిని మూడు దశలుగా విశ్లేషించవచ్చు. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన వెంటనే మొదటి దశలో భూసంస్కరణలు చేపట్టి సుమారు 30 కోట్ల ప్రజలకు వ్యవసాయ భూమిని పంచారు. దీనితో కేవలం 3 ఏళ్ళలోనే వ్యవసాయ ఉత్పత్తి, ఉత్పాదకత గణనీయంగా పెరిగింది. రెండవదశ 1950లో ప్రారంభమై పీపుల్స్ కమ్యూన్ స్థాపనకు దారితీసింది. ఈ దశలో ప్రభుత్వ అజమానుషి, పార్టీ కార్యకర్తల సాత్రతో భారీ నీటిపారుదల ప్రాజెక్ట్ల నిర్మాణం జరిగి, వ్యవసాయంలో మహిళల సాత్ర పెరిగినప్పటికీ రైతుల నికరాదాయం పెరగకపోవడం తో ప్రజల్లో అసంతృప్తి, నిరసనలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఈ పరిణామం 1978లో అహూన్ రాష్ట్రంలోని 18 గ్రామాల ప్రజలు రహస్యంగా తమ కమ్యూన్స్ భూమిని

కొంతమంది రైతులకు వ్యక్తిగతంగా సాగు చేసుకునేందుకు అంటే ఒకవిధంగా కౌలుకు ఇవ్వడానికి దారి తీసింది. ఈ విధానం రైతులకు లాభాలను చేకూర్చడంతో డెంగ్ షియావో ప్రభుత్వం సానుకూలంగా స్పందించి మూడవ దశ వ్యవసాయాభివృద్ధికి నాంది వేసింది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రభుత్వం వ్యవసాయ సంస్కరణలకు తెరలేపి హౌజ్ హోల్డ్ రెస్పాన్సిబిలిటీ సిస్టం రూపొందించింది. వాస్తవానికి ఈ హౌజ్ హోల్డ్ రెస్పాన్సిబిలిటీ సిస్టం చైనా వ్యవసాయాభివృద్ధికి ఎంతగానో ఉ

వయోగపడింది. చైనాలో వ్యవసాయ భూమి సమిష్టిగా గ్రామప్రజలందరికీ చెందుతుంది. గ్రామంలో ఎన్నుకోబడ్డ ప్రజాప్రతినిధులు, ప్రతి సంవత్సరం రైతులు వ్యవసాయ ప్రణాళికలు చేపడతారు. ఇందులో కేంద్రరాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఎలాంటి అధికారం ఉండదు. ఈ విధానం ద్వారా హుకోవో పద్ధతిలో గ్రామంలో సమోదైన పౌరుడు తన వాటా భూమిని ఇతరులకు ఇవ్వవచ్చు. దీనిపై వచ్చిన ఆదాయంలో కొంత ప్రభుత్వానికి పన్ను చెల్లించాలి. కాని సుమారు 8 సంవత్సరాల క్రితం వ్యవసాయంపై అన్ని రకాల పన్నులు కూడా ఎత్తివేయడంతో వ్యవసాయ భూమి సాగులో కొత్త తరహా మార్పులు ప్రారంభమయ్యాయి. పట్టణాలకు వలసవెళ్ళిన రైతులకు కూడా తమ వాటా భూమిపై వచ్చే ఆదాయం పెరిగింది. కొన్ని గ్రామాల్లోనే ప్రజలందరూ పట్టణాలకు వలసపోయి గ్రామంలోని మొత్తం వ్యవసాయ భూమిని కార్పొరేట్ సంస్థలకు, కాంట్రాక్ట్ వ్యవసాయానికి ఇవ్వడం ఈ మధ్య పరిపాటిగా మారింది. ఇది ఆధునిక పద్ధతులతో, హెవీ మిషనరీ ద్వారా వ్యవసాయం చేయడానికి దోహదపడి ఉత్పాదకతను పెంచింది. భారత్ లో వరి దిగుబడి హెక్టారుకు 3.1 టన్నులు కాగా చైనాలో 6.77 టన్నులు. గోధుమ దిగుబడి భారత్ లో హెక్టారుకు 3.7 టన్నులు ఉండగా చైనాలో 5.0 టన్నులు. చైనా ఏటా ఆ దేశ విధాన ప్రాధాన్యతలను వివరిస్తూ శ్వేతపత్రం లాంటిది విడుదల చేస్తోంది. గడిచిన 15 సంవత్సరాలుగా విడుదలవుతున్న విధాన పత్రాలలో వ్యవసాయం- గ్రామాలు-రైతులు అనే మూడు అంశాల ప్రాతిపదికతో నెం.1. సెంట్రల్ డాక్యుమెంట్ విడుదల చేస్తున్నదంటే ఈ రంగాలకు వారు ఇస్తున్న ప్రాధాన్యం తెలుస్తుంది. కాలానుగుణంగా వ్యవసాయ రంగంలో చేపడుతున్న సంస్కరణలతో ప్రస్తుతం చైనా వివిధ రూపాల్లో పెద్ద కమతాలను ప్రోత్సహిస్తోంది. రైతుల ఉమ్మడి భాగస్వామ్యంతోనూ, కుటుంబ కమతాల రూపంలోనూ, సహకార సంస్థలు, కార్పొరేట్

1978లో అహూన్ రాష్ట్రంలోని 18 గ్రామాల ప్రజలు రహస్యంగా తమ కమ్యూన్స్ భూమిని కొంతమంది రైతులకు వ్యక్తిగతంగా సాగు చేసుకునేందుకు అంటే ఒకవిధంగా కౌలుకు ఇవ్వడానికి దారి తీసింది. ఈ విధానం రైతులకు లాభాలను చేకూర్చడంతో డెంగ్ షియావో ప్రభుత్వం సానుకూలంగా స్పందించి మూడవ దశ వ్యవసాయాభివృద్ధికి నాంది వేసింది.

తరహాలో కూడా వ్యవసాయం జరుగు తుంది.

చివరగా చైనీస్ అకాడమీ ఆఫ్ గవర్నెన్స్ లో సోషలిస్ట్ చైనాలో క్యాప్టలిస్ట్ ఎకానమీ ఎందుకు వుంజుకుటుందనే విషయం తెలిసింది. చైనా పాలసీ విధానాల ప్రకారం ప్రాథమికంగా సోషలిజం వారి పంథా బనప్పటికీ, ప్రజలు అవసరాలు తీర్చడానికి, సమస్యలు పరిష్కరించడానికి వ్యవస్థాపక మార్పులు అనివార్యం. ఈ నిర్మాణాత్మక మార్పులు ప్రజల జీవనంలో వెరుగైన మార్పును సాధించింది. 1991 మొదటి వరకూ కూడా భారత్, చైనాల సగటు ఆదాయం దాదాపుగా సమానంగా ఉండేది.

ప్రస్తుతం చైనా సగటు ఆదాయం 15,400 అ మెరికన్ డాలర్లు. భారత్ లో 6700 డాలర్లు. చైనా దేశపు బడ్జెట్ 2.3 ట్రిలియన్ అమెరికన్ డాలర్లు కాగా, భారత్ బడ్జెట్ కేవలం 273 బిలియన్ డాలర్లు. చైనా జీడీపీ 10.73 ట్రిలియన్ అమెరికన్ డాలర్లు కాగా, భారత్ జీడీపీ 2.25 ట్రిలియన్ డాలర్లు. చైనాలో ప్రతి వెయ్యి మంది జనాభాకు 1.49 డాక్టర్లు ఉండగా భారత్ లో 0.73 డాక్టర్లు మాత్రమే. చైనాలో ప్రతి వెయ్యి మంది జనాభాకు 4 ఆస్పత్రి పడకలు ఉండగా, భారత్ లో 0.7 పడకలు మాత్రమే. చైనాలో జరుగుతున్న అభివృద్ధి అంతా ఐదంచెల పరిపాలనా వ్యవస్థలో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. పారిశ్రామిక రంగంలో చైనా ఉత్పాదక మనకన్నా 6 రెట్లు ఎక్కువ. దీనికి ముఖ్య కారణం మౌలిక సదుపాయాలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం. చైనాలో కార్మికుడు మన కార్మికుని కన్నా 1.6 రెట్లు ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేస్తాడు. 60% సామర్థ్యం అక్కడే కనబడుతుంది. గ్రామాలు, పట్టణాలు పూర్తిగా ప్రజా స్వామిక పద్ధతులలో నడుస్తాయి. అభ్యర్థల మధ్య ఎన్నికలు కూడా స్వేచ్ఛగా జరుగుతాయి. ఈ స్థానిక సంస్థలకు విస్తృత అధికారాలు ఉంటాయి. దేశంలో దాదాపు 50% భూమి ఈ పరిధిలోనే ఉంటుంది. రాష్ట్ర కేంద్ర ప్రభుత్వాలకు ఎలాంటి అధికారం ఉండదు. కాని కేంద్ర ప్రభుత్వం అజమాయిషీ మాత్రం కొంటి మున్నిపాలిటి, రాష్ట్రస్థాయికై పరిమితమై దిశానిర్దేశం చేస్తుంది. అన్నింటికంటే ముఖ్యంగా చైనా నూతన విధానాలను శాస్త్రీయ పద్ధతులలో అమలు పరిచే ప్రయత్నం చేస్తుంది.

1976 సాంస్కృతిక విప్లవం వరకూ చైనాలో వ్యవసాయం, పరిశ్రమలు అన్నీ ప్రభుత్వ అధీనంలో ఉండేవి. ప్రస్తుతం చైనా ఆర్థిక వ్యవస్థ వాణిజ్యంలో ప్రైవేటురంగానిదే ముఖ్య పాత్ర. కాకపోతే ఎన్నో రంగాల్లో ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు కూడా ప్రైవేటు సంస్థలతో పోటీ పడటం సోషలిస్ట్ పంథాకు నిదర్శనం. 2017లో ప్రపం

చైనాలో జరుగుతున్న అభివృద్ధి అంతా ఐదంచెల పరిపాలనా వ్యవస్థలో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. పారిశ్రామిక రంగంలో చైనా ఉత్పాదక మనకన్నా 6 రెట్లు ఎక్కువ. దీనికి ముఖ్య కారణం మౌలిక సదుపాయాలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం. చైనాలో కార్మికుడు మన కార్మికుని కన్నా 1.6 రెట్లు ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేస్తాడు. 60% సామర్థ్యం అక్కడే కనబడుతుంది. గ్రామాలు, పట్టణాలు పూర్తిగా ప్రజా స్వామిక పద్ధతులలో నడుస్తాయి.

వ్యవసాయం, గ్రామాలు, రైతుల సమస్యల పరిష్కారంలో భాగంగా ప్రజలను పట్టణాల నుంచి పల్లెలకు మరలించడానికి ఆదాయ వ్యత్యాసాలు తగ్గించి, అవకాశాలు, నూతన గ్రామీణ వాతావరణం సృష్టించడం అనే ధ్యేయాన్ని 2020 వరకూ సాకారం చేసుకోవడం చైనీయుల స్వప్నమని యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు చెప్పడం వారి పట్టుదలకు కొలమానం. ద్వీముఖ ఆర్థిక విధానాలతో చైనా సాగించిన ప్రగతి ఫలాలు ప్రజలందరికీ అందించడంలో కేంద్ర ప్రభుత్వ విధివిధానాలు ఎంతో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తున్నాయి.

చంలో 2043 మంది బిలియనీర్లు ఉండగా అత్యధికం సోషలిస్ట్ చైనాలో ఉండడం ఆశ్చర్యకరం.

అమెరికాలో 552 మంది బిలియనీర్లు ఉండగా చైనా లో వారి సంఖ్య 609. 2016లో చైనా 2 కోట్ల 44 లక్షల కార్లను ఉత్పత్తి చేయగా భారత్ కేవలం 37 లక్షలు మాత్రమే ఉత్పత్తి చేసింది. ఆర్థిక విధానాలు, వాణిజ్య రంగాలలో ఎంతో సరళీకరణ జరిగినప్పటికీ చైనా అధినాయకత్వం పార్టీ నాయకులు, ప్రెస్ అండ్ ప్రొపగాండ మరియు పీపుల్స్ లివరేషన్ ఆర్మీల సహకారంతో కేంద్రీకృత పరిపాలన సాగిస్తూ ప్రజల అవసరాలను తీర్చడానికి కృషి చేస్తుందని చెప్పక తప్పదు. చైనీస్ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ కన్నుసన్న

లోనే ప్రజల జీవనవిధానం, అభివృద్ధి జరుగుతుందనడంతో సందేహం లేదు. చాలా విశ్లేషణలు చైనా మావోకు, ఆయన ఆలోచనా విధానాలకు స్వస్తి చెప్పిందని చదువుతాం. కాని తీయాన్ మెన్ స్కేర్ లో సగారవంగా మావో దేహాన్ని భద్రపరిచి తమ దేశ నిర్మాత పట్ల చూపుతున్న గౌరవం చూస్తే ఈ విశ్లేషణ తప్పు అని తేలిపోతుంది. నాతో ఉన్న ఒక చైనా విద్యార్థి మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం ప్రకారం చైనా పూర్వజీవం నుండి ప్రస్తుతం క్యాప్టలిస్ట్ దశలో ఉంది. ప్రస్తుతం అవలంబిస్తున్న క్యాప్టలిస్ట్ విధానాలు కొన్ని దశాబ్దాలు, శతాబ్దాలు కూడా ఉండవచ్చు. అంతిమగమనం సోషలిస్ట్ సమాజనిర్మాణం. వ్యవసాయం, గ్రామాలు, రైతుల సమస్యల పరిష్కారంలో భాగంగా ప్రజలను పట్టణాల నుంచి పల్లెలకు మరలించడానికి ఆదాయ వ్యత్యాసాలు తగ్గించి, అవకాశాలు, నూతన గ్రామీణ వాతావరణం సృష్టించడం అనే ధ్యేయాన్ని 2020 వరకూ సాకారం చేసుకోవడం చైనీయుల స్వప్నమని యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు చెప్పడం వారి పట్టుదలకు కొలమానం.

ద్వీముఖ ఆర్థిక విధానాలతో చైనా సాగించిన ప్రగతిఫలాలు ప్రజలందరికీ అందించడంలో కేంద్ర ప్రభుత్వ విధి విధానాలు ఎంతో

ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. ఏ దేమైనప్పటికీ భారత్ తో సహా ఎన్నో అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు చైనీయుల పట్టుదల, అభివృద్ధి విధానాలలో గుణపాఠాలు నేర్చుకుంటే మంచి దేమో. వేల సంవత్సరాల నుండి ఒకరి నుండి మరొకరు స్పూర్తి పొంది ప్రపంచ ఆర్థిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో అగ్రగామిగా నిలిచిన భారత్, చైనాలు 21వ శతాబ్దం మధ్య వరకు పున: వైభవాన్ని సాధిస్తాయని ఆశిద్దాం.

- దేవీ పత్రాద్ జువ్వాడి

మొబైల్: 9849996099

మొయిల్: deviprasad.j@cgg.gov.in



వృత్తికళాకారులు

పటం కథకులు - జీవన విధానం

జానపద వృత్తి కళాకారులు తమ కథాగాన ప్రదర్శనల ద్వారా జానపదుల విశ్వాసాలను ఆచార వ్యవహారాలను, సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను ఒక తరం నుండి మరో తరానికి వంశపారంపర్యంగా అందించే సజీవ వారధులుగా వెలుగొందుతున్నారు. ఒకే కులానికి లేదా ఉపకులానికి సంబంధించిన వారు ఒకే కళారూపాన్ని ఆశ్రయించి బతుకడమనేది జానపద వృత్తికళాకారుల లక్షణం.

జానపద వృత్తికళాకారులు ప్రదర్శించే కథలు, ప్రదర్శనా తీరు, వస్తు వైవిధ్యాన్ని బట్టి వివిధ రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. ఈ వర్గీకరణలో త్యాగం సంప్రదాయంతో వృత్తికళాకారులు ప్రదర్శించే కళారూపాలు, త్యాగం సంప్రదాయం లేకుండా వృత్తికళాకారులు ప్రదర్శించే కళారూపాలు, ఔత్సాహిక కళాకారులు ప్రదర్శించే కళారూపాలుగా ఉన్నాయి. త్యాగం సంప్రదాయంతో ప్రదర్శించే కళాకారులు తాతముత్తాతల నుండి వారసత్వ హక్కుగా ప్రతి రెండు లేదా మూడు యేళ్లకొకసారి వారిని పోషించే కులాల వద్దకు వెళ్లి త్యాగం అడిగి తమ కళారూపాన్ని ప్రదర్శిస్తుంటారు.



ఇలాంటి సంప్రదాయమే పటం కథకులది.

పటం ఆధారంగా ఏదేని ఒక కులానికి సంబంధించిన చరిత్రను లేదా కులపురాణాన్ని కథాగానం చేసే జానపద వృత్తి కళాకారులని పటం కథకులుగా వ్యవహరిస్తారు. వీరిని 'పటమోళ్లు', 'పటం కళాకారులు' అని కూడా పిలుస్తారు. దేశంలోని పలు రాష్ట్రాలలో పటం కథలు వివిధపేర్లతో పిలువబడుతున్నాయి. రాజస్థాన్ లో 'బాబుకా ఫట్', మహారాష్ట్రలో 'చిత్ర కథ', ఒరిస్సాలో 'పట్టచిత్రా', బెంగాల్ లో 'పట్టా లేదా పటవా' పేరుతో పిలువబడుతున్నాయి. ఈ ప్రదర్శనలు కూడా పటం కథకుల ప్రదర్శనల మాదిరిగా కథాగానం ద్వారా మరియు వచనరూపంలో ఉంటాయి. ఐతే సమాజంలోని ఒక్కొక్క కులానికి ఒక్కొక్క రకమైన పటం కథకులు ఆశ్రీతులుగా ఉన్నారు. అన్ని కులాలకు పటం కథకులు ఆశ్రీతకులాలూగా ఉండాలనే నియమం ఏమీ లేదు. సాధారణంగా పటం కథకులు షెడ్యూల్డు కులాలూ, వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన కొన్ని కులాలను మాత్రమే ఆశ్రయించి కథాగాన ప్రదర్శనల ద్వారా జీవనాన్ని వెళ్ళబుచ్చుతున్నారు.

పటం కథకులు పోషిత కులాలకు సంబంధించిన కుల పురాణాన్ని ప్రదర్శించడమే కాక, వారు జరుపుకునే ప్రధాన పండుగల్లో కూడా భాగస్వాములవుతారు. ప్రధాన కులానికి ఆశ్రీత కులం లేదా ఉపకులం గానే పటం కథకుల్ని పేర్కొంటారు. కాని ప్రధాన కులంగా వీరిని ఎక్కడా పేర్కొన్న దాఖలాలు లేవు. వీరి దృష్టిలో పటం కథకులకు లేదా జానపద వృత్తికళాకారులకు 'కంచం పొత్తు ఉంటుంది. కానీ, మంచం పొత్తు ఉండదు' అనే సామెత వర్తిస్తుంది. పోషిత కులానికి

ఎప్పటికైన 'అడ్డిబిడ్డలు' లేదా 'ఆశ్రీతకులం' గానే చెప్పుకుంటారు. వారితో సమానమని ఎక్కడా చెప్పుకోకపోవడం విశేషం. కథలు ప్రదర్శించినందుకు గాను వారిచ్చే త్యాగం (ప్రతిఫలం) ఆధారంగానే జీవిస్తారు తప్పా ధనార్జన కోసం ఇతర పనులు చేయక పోవడం పటం కథకుల ప్రధాన లక్షణంగా పేర్కొనవచ్చు. అందుకే 'వారు (పోషితకులం) కష్టపడి పని చేసుకరావాలే మేము కూర్చుండి తినాలె' అని పటం కథకులు

లు అంటుంటారు.

పటం కథకులు - ఆశ్రయించే కులాలూ:

పటం కథకులు తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని అన్ని జిల్లాలతో పోల్చుకుంటే వరంగల్ జిల్లాలోనే అధికంగా జీవిస్తున్నారు. ఇదే క్రమంలో కరీంనగర్, మెదక్, నిజామాబాద్, నల్లగొండ, కృష్ణ, గుంటూరు జిల్లాల్లో అక్కడక్కడ కొంతమంది మాత్రమే ఉన్నారు. పటం కథకుల్లో ప్రధానంగా పేర్కొనే గౌడజెట్టి, ఏనూటివాళ్లు గౌడకులస్థులకు, కాకిపడిగిల, పటమోళ్లు ముదిరాజులకు, గుర్రపు వాళ్లు మాలలకు, దక్కలివాళ్లు మాదిగలకు, మాసయ్యలు రజకులకు, కూనపులి వాళ్ళు పద్మశాలీలకు, అద్దపువాళ్లు నాయీబ్రాహ్మణులకు, తెర చీరల వాళ్లు యాదవులకు, పెక్కర వాళ్లు కుమ్మరులకు, కొర్రాజులు, పూజరి వాళ్లు నాయకపోడు గిరిజన సంబంధిత కులపురాణాలను కథాగానం చేసి ఆశ్రీత కులాలూగా జీవిస్తున్నారు.

పటం కథకులు - ప్రదర్శించే కులపురాణాలూ:

పటం కథకులు ప్రదర్శించే కులపురాణాలు ఆయా కులాలకు

మాత్రమే సంబంధించినవి. కథల్లో ప్రదర్శనా విధానంలో పూర్తిగా వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. కులపురాణాల్లో భాగంగా గౌడజెట్టిలు, ఏనూటి వాళ్లు గౌడపురాణం, దక్కలివాళ్లు జాంబపురాణం, గుర్రపువాళ్లు భేతాళ పురాణం, అద్దపువాళ్లు నాభీకాపురాణం, కూనపులివాళ్లు మర్కండేయ పురాణం, మాసయ్యలు మడేలు పురాణం, పెక్కరులు గౌడపురాణం, తెరచీరలవాళ్లు గంగమ్మకథ, కాకిపడిగెల వాళ్లు మహాభారతం కథలు, కొర్రాజులు, పూజరి వాళ్లు పద్మనాయకుల వృత్తాంతంతోపాటు మహా భారత కథలు ప్రదర్శిస్తారు. ఈ కులపురాణాల్లో గౌడజెట్టి, ఏనూటి, దక్కలి, గుర్రపు, మాసయ్య, పెక్కరులు శైవపురాణ ప్రాధాన్యతతో కూడిన పురాణాన్ని కథాగానం చేయడాన్ని ప్రత్యేకంగా చెప్పవచ్చు. ఇతివృత్తం శైవపురాణానికి సంబంధించినదే అయినా ఆయా కుల పు రాణాలు సందర్భోచితంగా వివరించబడతాయి. అదేవిధంగా కాకిప డిగెలు, కొర్రాజులు, పూజారులు ప్రదర్శించే కథల్లో ఇతివృత్తం మహా భారతానికి సంబంధించిందే అయినా వారి పోషిత కులాలకు చెందిన కులచరిత్రను కూడా ప్రదర్శించడం కనిపిస్తుంది.

పటం కథకులు - నివాసం:

పటం కథకులకు పూర్వం స్థిరనివాసం లేకపోవుటచే సంచార జీవితాన్ని గడిపేవారు. కారణం సంవత్సరంలో తొమ్మిది నెలలు హక్కు గల గ్రామాలకు వెళ్లి కథలు చెప్పడమే. గతంలో ఏ రోజు ఏ ఊరిలో ఉంటారో తెలియని పరిస్థితి ఉండేది. కాని ఈ రోజుల్లో అలాంటి పరిస్థితి లేదు. తమకు అనుకూలంగా ఉన్న గ్రామంలోనే స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకొని తాము ఆశ్రయించే ప్రధాన కులాల ఇండ్ల ప్రక్కనే జీవిస్తున్నారు. సంచార జీవితాన్ని గడిపినా వీరు ఏదో ఒక ఊరికి చెందినవారై ఉంటారు. గతంలో పక్కా ఇండ్లు లేనందున పూరి గుడిసెలు, ఈత లేదా తాటాకు గుడిసెలు వేసుకునేది. దక్కలి, గుర్రపు వాళ్లు మాత్రం ఊరి బయటనే గుడిసెలు వేసుకుని ఉండేవారు. ఊ రిలోకి కూడా వచ్చేవారు కాదు. రాసు రాసు పరిస్థితులు మారడంతో తమను పోషించే కులాల ఇండ్ల ప్రక్కనో, లేదా సమీపంలోనే గుడిసెలు, పక్కా ఇళ్లు నిర్మించుకొని ఉంటున్నారు. ఊర్ల మీదికి కథలు చెప్పడానికి వెళ్లినపుడు చెట్ల కింద ఉంటారు. గుడారాలు లేదా తాటాకు గుడిసెలు వేసుకుంటారు. ప్రస్తుతం ఊరిలో ఉండే కమ్యూనిటీహాలు, ఖాళీ ఇళ్ళు, చెట్ల నీడలో, తాత్కాలిక గుడా రాల్లో ఉంటూ కథలు ప్రదర్శిస్తున్నారు. ఊర్ల మీదికి వెళ్లినపుడు ఎక్కడ ఉండాలనే విషయాన్ని సంబంధిత కులపెద్దలే నిర్ణయిస్తారు.

ఊళ్ల మీదికి పోయే విధానం:

పటం కథకులు తమకు త్యాగం ఉన్న ఊళ్లకు వెళ్లి కథలు చె ప్పి త్యాగం అడుక్కుంటారు. కొందరు కథలు చెప్పినా చెప్పకపోయినా వారికి వచ్చే త్యాగం మాత్రమే వసూలు చేసుకుంటారు. ప్రతి రెండు లేదా మూడు లేదా ఐదేండ్లకు ఒకసారి ఒక్కొక్క ఊరికి వెళతారు.

పటం కథకులకు పూర్వం స్థిరనివాసం లేకపోవుటచే సంచార జీవితాన్ని గడిపే వారు. కారణం సంవత్సరంలో తొమ్మిది నెలలు హక్కు గల గ్రామాలకు వెళ్లి కథలు చెప్పడమే. గతంలో ఏ రోజు ఏ ఊరిలో ఉంటారో తెలియని పరిస్థితి ఉండేది. కాని ఈ రోజుల్లో అలాంటి పరిస్థితి లేదు. తమకు అనుకూలంగా ఉన్న గ్రామంలోనే స్థిరనివాసం ఏర్పరచు కొని తాము ఆశ్రయించే ప్రధాన కులాల ఇండ్ల ప్రక్కనే జీవిస్తున్నారు. సంచార జీవితాన్ని గడిపినా వీరు ఏదో ఒక ఊ రికి చెందినవారై ఉంటారు.

కొంతమంది కళాకారులు ఒక మేళం (గ్రూపు) గా ఏర్పడి ఊళ్లమీదికి వెళ్తారు. దసరా లేదా దీపావళి పండుగలు వెళ్లినంత మంచిరోజు చూసుకొని ఇంటి నుండి బయలుదేరుతారు. తిరిగి వర్షాకాలం ప్రా రంభంలో కథలు ముగించుకొని తమ ఇండ్లకు చేరుకుంటారు. బ యలుదేరేటపుడు కుటుంబసభ్యులందరు తమ సామానులతో గుం పుగా వెళతారు. ఈ రోజుల్లో కొంతమంది కళాకారులు అనగా కథలు చెప్పేవారు మాత్రమే వెళ్లి, భార్య, పిల్లలు, తల్లిదండ్రులను ఇంటివద్దనే ఉంచుతున్నారు.

ఊళ్ల మీదికి పోవడం అంటే పూర్వం ఇల్లు విడిచి వెళ్లడమే. ఏడెనిమిది నెలలు ఇళ్లు విడిచి వెళ్తున్నందున ఎప్పుడు తిరిగి వస్తారో తెలవని పరిస్థితి. కాబట్టి వెళ్లే ముందు పటం కథకులు తమ మేళం పెద్ద (ట్రూప్ లీడర్) ఊరిలో బంధువులందరినీ పిలుచుకొని పండగ చేసుకుంటారు. తమ కులదేవతలను పూజించుకొని, యాటలను

కోసుకొని సంతోషంగా ఆటపాటలతో గడుపు తారు. ఆ తరువాత అందరు కలిసి త్యాగం ఊళ్లకు వెళతారు. ఊళ్లకు వెళ్లబమనేది ఆ రోజు ల్లో ఒక్కో రకంగా ఉండేది. కొర్రాజుల వాళ్లు లక్ష్మీదేవర పండుగ చేసుకుంటారు. పటంలో లక్ష్మీదేవర, పాండవులు, శ్రీకృష్ణుడు, కొర్రాజు ఉండే ఘట్టాన్ని తీసి పటం వేలాడకట్టుతారు. లక్ష్మీదేవరకు నైవేద్యం పెట్టి పూజచేస్తారు. గౌడ జెట్టిలు, ఏనూటి వాళ్లు మంచిరోజు చూసుకొని పెట్టె పూజ చేసుకుంటారు. పటానికి, వాద్య పరికరాలకు పూజ చేస్తారు. మేకను కోసి వండి నంక కల్లు లేదా సారా ఆరపోసి మాంసం కూర ను పడి (నైవేద్యం)గా పెడతారు. దక్కలివాళ్లు ఊళ్ల మీదికి పోవడానికి ముందు రోజు దా టుడు పండుగ చేసి ఎర్ర మార్కమ్మ దేవతను కొలుస్తారు. కాకి పడిగెలవాళ్లు పెద్దమ్మ తల్లి పండుగను, మాసయ్య లు ఈదెమ్మ పండుగను జరుపుతారు. పూజరి వాళ్లు ఎలుపలమ్మ, ఎర్రమ్మ దేవతను కొలుస్తారు. ఈ విధంగా పటం కథకులు ఊళ్ల మీదికి వెళ్లేటపుడు తమ కులదేవతలను పూజించడం, పటాలను, వాయిద్య పరికరాలకు పూజలు చేయడం, సంతోషంగా ఉండేందుకు యేటలు కోసుకొని, కల్లు, సారా తాగి ఉల్లాసంగా గడపడం కనిపిస్తుం ది. ఆ తరువాత అందరు కలిసి సామాన్లు, కథా వస్తువులతో మేళంగా సంబంధిత ఊళ్లకు బయలు దేరుతారు. పూర్వం గుర్రాలు, గాడిదలు, ఎడ్లబండ్లలో ప్రయాణం చేసేది. ప్రస్తుతం బస్సులు, జీపులు ఆటోలలో బయలు దేరుతున్నారు. గ్రామస్థులు ఎవరూ నిద్ర లేవకముందే ఊర్లో నుంచి బయలుదేరి త్యాగం ఊరికి వెళతారు.

మేళం ఎంపిక:

పటం కథ ప్రదర్శనకు అవసరమయ్యే కళాకారులనందరినీ 'మేళం' అంటారు. పురుషులు మాత్రమే మేళంలో సభ్యులుగా ఉం టారు. ఐతే కాకిపడిగెల వాళ్లలో మాత్రం స్త్రీలు కూడా సభ్యులుగా

ఉన్నారు. మేళం సభ్యులు ఒకే కులం లేదా కుటుంబానికి చెందినవారై ఉంటారు. కాకిపడిగెలు, పూజరి, గౌడజెట్టి, డక్కలి, గుర్రపు పటం కథకులల్లో ఇతర కులాలకు చెందిన కళాకారుల సహకారం తీసుకొని ప్రదర్శనలిస్తున్నారు. దీనికి కారణం త్యాగం ఊళ్లు ఎక్కువగా ఉండటం, కళాకారుల సంఖ్య చాలా తక్కువగా ఉండటమే. ఇతర కళాకారులు సహకథకులుగాను, వాద్య సహకారంలోను, వంతలు (కోరన్) సహాయంగా ఉపయోగపడుతున్నారు. మేళంలో ఆరు నుండి ఎనిమిది మంది సభ్యులు ఉంటారు. ప్రధాన కథకుడే మేళం పెద్దగా వ్యవహరిస్తారు. ఒకే కుటుంబానికి చెందినవారే ఉంటే కుటుంబ పెద్ద మేళం పెద్దగా ఉంటాడు. కొంతమంది కలిసి మేళంగా ఏర్పడితే ఆ కులపెద్ద మేళం పెద్దగా ఉంటాడు. మేళంలోని సభ్యులను కులపెద్ద లేదా మేళం పెద్ద ఎంపిక చేస్తాడు. పూర్వం ఒక కుటుంబం వాళ్లు మేళంగా ఏర్పడుతుండటంతో ఎంపికలో ఎలాంటి సమస్యలు, ఇబ్బందులు ఉండేది కావు. కళాకారుల ఎంపిక వారి నైపుణ్యం మీదనే ఆధారపడుతుంది. ఎంపిక ప్రక్రియ అంతా కళాకారులు ఊళ్ల మీదికి బయలుదేరే ముందు జరుగుతుంది. మేళంగా ఏర్పడే వారందరు ఒక దగ్గర సమావేశమై పాలిభాగాలు, సభ్యుల ఎంపిక చేసుకుంటారు. ఆ సంవత్సరంలో ఎన్ని ఊళ్లు తిరగాలి, ఎన్ని కథలు చెప్పాలో చర్చించుకుంటారు.

ఈ సందర్భంలో కథలు చెప్పగా వచ్చిన మొత్తాన్ని ఎలా పంచుకోవాలో నిర్ణయిస్తారు. పాలిభాగాల్లో ప్రధాన కథకుడికే ఎక్కువ భాగం చెందుతుంది. మేళంలో అందరికీ పటం, వాద్యపరికరాలు ఉండవు కాబట్టి పటానికి పాలు, మద్దెలకు పాలు, హాకోనియానికి పాలు నిర్ణయిస్తారు. ప్రధాన కథకునికి రెండు పాళ్లు, ఇతర సహాయకులకు ఒకటిన్నర పాళ్లుగా విభజించుతారు. త్యాగం హక్కుగా ఉన్న గ్రామాల్లో కథలు చెప్పినపుడు గ్రామం హక్కుల గల కళాకారునికి అదనంగా పాలున్నర, మిరాశి హక్కు క్రింద ఏమేమి చెందుతాయో అవి అన్ని చెందుతాయి. కథలు చెప్పడం ముగించుకొని ఊరికి వచ్చిన తరువాత కులపెద్ద సమక్షంలో పాలి భాగాలు పంచుకుంటారు.

త్యాగం:

జానపద వృత్తి కళాకారులైన పటం కథకులు కళనే వృత్తిగా స్వీకరించి, కులపురాణాలను కథాగానరూపంలో ప్రదర్శించినందుకు వచ్చే ప్రతిఫలంతోనే జీవిస్తారు. ఈ ప్రతిఫలం ధాన్యం, డబ్బుల రూపంలో ఉంటుంది. ఇచ్చే ప్రతిఫలం అప్పటికప్పుడు ఎవరైనా ఇచ్చేది ఒకటైతే, శాశ్వతంగా, హక్కుగా కథలు ప్రదర్శించినా, ప్రదర్శించకపోయినా ఇచ్చే ప్రతిఫలం రెండవది. ఈ రెండో రకం ప్రతిఫలం ఒక హక్కుగా, వంశపారంపర్యంగా పటం కథకులకు సంక్రమించుతుంది. దీన్నే త్యాగం అంటారు. ఇది ఆశ్రిత కులాలకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది. త్యాగంను మిరాశి హక్కుగా కూడా వ్యవహరిస్తారు. త్యాగం



ఉన్న కళాకారులకు కొన్ని ప్రాంతాలు లేదా కొన్ని గ్రామాలు వంశపారంపర్య హక్కుగా లభిస్తాయి. ఒకరి త్యాగం ఊళ్లకు ఇంకొకరు వెళ్లకూడదు. ఎవరైనా అతిక్రమించి వెళ్లి కథలు చెప్పిన, త్యాగం అడుక్కున్నా కులతప్పుగా లెక్కగట్టి పంచాయతీ పెడతారు. జరిమానాలు విధిస్తారు. ఒక కళాకారునికి సంబంధించిన త్యాగం ఊళ్లు అతని తదనంతరం వారసులకు చెందుతుంది. అతనికి ఎంతమంది వారసులున్నా సమాన వాటాలుగా లెక్కగట్టి పంచుకుంటారు. వారసులు లేకుంటే త్యాగం ఊళ్లను అమ్ముకోవచ్చు. అదేవిధంగా కొడుకులు లేకుండా కూతుళ్లు ఉంటే అల్లుడికి (కూతురు భర్త) కూడా త్యాగం హక్కులు చెందుతాయి. అతని పోషణ అల్లుడే చూసుకుంటారు. కథలు చెప్పే ఓపికగాని, ఇష్టంగాని లేని కళాకారులు తమ త్యాగం హక్కులను ఇతరులకు అమ్ముకుంటారు. త్యాగం హక్కుగా వస్తున్నది అనే విషయంతో పాటు కళాకారునికి ఎంత పారికోషికం ఇవ్వాలి. ఎందుకు ఇవ్వాలి, కళాకారుని వివరాలు, వారి కులచరిత్ర, హక్కు గల గ్రామాల పేర్లు రాగి సన్నత్ (కాపర్ ప్లేట్)లో పొందుపరచబడి ఉంటాయి. ఇది ఒక రకంగా కళాకారుల గుర్తింపు పత్రంగా పని చేస్తుంది.

త్యాగం అడిగే విధానం:

త్యాగం అడగటం వివిధ రకాలుగా ఉంటుంది. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రకంగా అడుగుతారు. మాలకులస్థలకు ఆశ్రయించే గుర్రపువాళ్లు, మాదిగలను ఆశ్రయించే డక్కలివాళ్లు, త్యాగం అడిగే విధానం ఒకే తీరుగా కనిపిస్తుంది. వీరిద్దరు 'గవ్వలదర్శనం' ద్వారా త్యాగం అడుగుతారు. త్యాగం నిర్ణయించేటప్పుడు

పోషిత కులం వారందరు కులపెద్ద ఇంటి వద్ద సమావేశమవుతారు. మేళం పెద్ద పోషిత కులం వారిని సంబోధిస్తూ పాట పాడుతాడు. అనంతరం కులపెద్ద ముందు తువ్వలు పరుస్తాడు. దానిలో గవ్వలు పోసి త్యాగం చెప్పండి మహాప్రభో అంటారు. గుర్రపువాళ్ల గవ్వల దర్శనంలో త్యాగం గవ్వలు, ఆటగవ్వలు అని రెండు రకాలు ఉంటాయి. త్యాగం గవ్వలులో గవ్వలు, గురిజెలు, కచ్చకాయలు ఉంటాయి. తిరిగి గవ్వలలో చిన్న గవ్వలు (ఒక గవ్వ = 5 రూ/లు), మామూలు గవ్వలు (1గవ్వ=10/పైలు), పెద్ద గవ్వలు (1 గవ్వ =బస్త ధాన్యం) ఉంటాయి. గురిజెలలో తెల్లగురిజెలు, నల్ల గురిజెలు ఉంటాయి. వీటిని ధాన్యం కింద లెక్క గడతారు. కచ్చ కాయలను డబ్బుల కింద లెక్కగట్టి ఒక్కొక్క కచ్చకాయ వేయి రూపాయలకు సమానం అంటారు. మాట కులపెద్ద ఎంత త్యాగం ఇవ్వాలనే విషయాన్ని తమ వారితో చర్చించి కావల్సినన్ని గవ్వలు, గురిజెలు, కచ్చకాయలను తువ్వల నుండి ఏరి గుర్రపు వాళ్ల చేతిలో పోస్తారు. అదేవిధంగా ఆట త్యాగంను కులపురాణం కథ చెప్పినందుకు కాకుండా అదనంగా కొంత డబ్బు ఇస్తారు. ఆట త్యాగంలో గంగపరి గవ్వ, పెద్ద గవ్వ, పొడగవ్వ, ఊరగవ్వలు ఉంటాయి. ఒక్కొక్క గవ్వ ఐదువేల రూపాయలకు సమా

నం. సాధారణ త్యాగానికి, ఆటత్యాగానికి సంబంధం ఉండదు. కేవలం కథ చెప్పినందుకే ఆటత్యాగం ఇస్తారు. ఒకవేళ కథ చెప్పించకుంటే తప్పనిసరిగా సాధారణ త్యాగం ఇవ్వవలసిందే.

దక్కలివాళ్లు త్యాగం కోసం వేసే దర్శనాలలో గవ్వదర్శనాలు, గురిజ దర్శనాలు ఉపయోగిస్తారు. గవ్వలను గవ్వదర్శనాలు అని, గురిజలను గురిజ దర్శనాలు అంటారు. గవ్వలను డబ్బులుగా, గురిజలను ధాన్యంగా లెక్క గడతారు. ఒక గవ్వ వేయిరూపాయలకు, ఒక గురిజ బస్త ధాన్యంకు సమానం. మాదిగ కులపెద్ద తమ కులస్తులతో విచారించి వారు నిర్ణయించుకున్న దాని ప్రకారం గవ్వలు, గురిజలను ఏరి మేళం పెద్ద చేతిలో పోస్తారు.

గౌడజెట్టి, ఏనూటి, మానయ్య, కూనవులి తదితర పటం కథకులు కూడా త్యాగాన్ని తమ కులస్తుల సమక్షంలోనే నిర్ణయించినా ప్రత్యేక పద్ధతి అంటూ ఏమీలేదు. త్యాగం నిర్ణయించేటప్పుడు కులస్తులందరూ కులపెద్ద ఇంటి వద్దకు చేరుతారు. మేళం పెద్ద హోమ్లోనియం వాయిస్తూ రాగయుక్తంగా కొన్ని పాటలు పాడతాడు. అనంతరం తమను పరిచయం చేసుకొని వారితో మేము అ డితి వారం, పూర్వం నుండి మీ కులం పుట్టుక, చరిత్ర చెబుతున్నాం. మిమ్ముల్నే నమ్ముకొని బతుకుతున్నాం, రెండేళ్ళ తరువాత మీ ఊరికొచ్చాం మాకు త్యాగం చెప్పండి మహాప్రభో అంటాడు. కులపెద్ద మిగతా వారితో చర్చించి కొంత త్యాగాన్ని నిర్ణయిస్తాడు. ఆ మొత్తం చాలా తక్కువగా ఉంటే, కళాకారులు అనుకున్నంత ఇచ్చే వరకు బ్రతిమాలుతూనే ఉండి చివరకు ఏదో రకంగా ఒప్పిస్తారు. త్యాగంగా డబ్బులు, ధాన్యం ఇస్తారు. కులపెద్ద నిర్ణయించిన మొత్తాన్ని ఇంటికింత అని కొంత నిర్ణయించి త్యాగం వసూలు చేసి ఇస్తాడు.

లేకపోతే ఇంటికింత పాలు అని చెప్పి కళాకారులనే వసూలు చేసుకొమ్మని అంటాడు. త్యాగం వసూలు అయ్యే వరకు అదే ఊరిలో కళాకారులు ఉంటారు. ఎవరైనా త్యాగం ఇవ్వకుండా ఇబ్బంది కలగజేస్తే వారి గురించి ఇతరుల దగ్గర వ్యంగ్యంగా, పరుశ పదజాలంతో చెపుతుంటారు. త్యాగం వసూలు జరిగిన తరువాత ఇంకొక ఊరికి వెళతారు.

పటం కథకులు - ఆహార పానీయాలు:

పటం కథకులు సాధారణంగా మాంసాహారాన్ని ఇష్టపడతారు. పూర్వం గట్లక, పరి అన్నం తినేవారు. ఊళ్ల మీదకు పోయినప్పుడు సంబంధిత పోషక కులాల వారే భోజన వసతి చూసుకుంటారు. కథలు చెప్పకుండా స్వంత ఊరిలో ఉన్నప్పుడు త్యాగం ద్వారా వచ్చిన డబ్బులు, ధాన్యాన్ని ఉపయోగించుకొని జీవిస్తారు. దైనందిన జీవితంలో భాగంగా వీరు గట్లక, అంబలి వాడినా జొన్నరొట్టెలు, వివిధ కాలాలలో లభించే దుంప గడ్డలు తింటారు. కథలు లేనప్పుడు చేపలు పట్టడం, పక్షులు, పిట్టల షికారు చేస్తారు. ఊళ్ల మీదికి పోయినప్పుడు

కులపెద్దలే భోజన వసతి చూసుకుంటారు. కొన్ని ఊర్లలో కులపెద్దలే ఆహారానికి కావల్సిన సరుకులు అందజేస్తుండటంతో వీరే తయారు చేసుకుంటున్నారు. కథలు చెపుతున్నప్పుడు గొంతుసాఫీగా ఉండేందుకు మిరియాలు, సొంఠి కొమ్ము పొడిని పాలల్లో కలిపి తాగుతారు. కథ చెప్పేటప్పుడు మధ్యమధ్యన టీ తాగుతారు.

పటం కథకులు - వాద్య పరికరాలు:

పటం కథకులు తమ ప్రదర్శనలో మద్దెల, హార్యోనియం, తాళాలు, గజ్జెలు ఉపయోగిస్తారు. కాకిపడిగెల వాళ్లు, పూజరివాళ్ళు వీటితో పాటు 'నగారా' అనే ప్రత్యేక వాయిద్యాన్ని ఉపయోగిస్తారు. గౌడజెట్టి, ఏనూటివాళ్లు మద్దెలకు బదులు తబలా వాయిస్తారు.

పటం కథకులు - వేష ధారణ:

పూర్వం పటం కథకులు వెంట్రుకలు పెంచుకొని చెవుల మీదుగా భుజాల వరకు విరబోసుకుని ఉండేవారు. కథలు లేనప్పుడు వెంట్రుకలు మడిచి శిగ వేసుకొని తలపాగ చుట్టుకునేవారు. నేడు యువకులు క్రాఫ్ చేసుకొని కథల సమయంలో విగ్గులు వాడుతున్నారు. కథ చెపుతున్నప్పుడు ప్రధాన కథకులు తెల్ల రంగు ధోవతి, ఏదైన రంగు గల లాల్చిని తొడుక్కుంటాడు. నడుముకు శాలువా లేదా పంచె చుట్టుతాడు. కొందరు తలపాగ చుట్టుకుంటారు. ఒక చేతిలో చూపుడు కర్ర, మరొక చేతిలో రుమాలు (కర్చీఫ్) పట్టుకుంటాడు. కాళ్ళకు గజ్జెలు కట్టుకుంటాడు. సహ కథకులు, వాద్య కారులకు ప్రత్యేక వేషధారణ ఉండదు. కొందరు ప్రధాన కథకుని మాదిరిగానే జుట్టు పెంచుకుంటారు. ధోవతి, అంగీలు ధరిస్తారు. కొంత మంది కళాకారులు చెవులకు మకర కుందనాలు పెట్టుకుంటారు. యక్షగాన ప్రదర్శన

రూపంలో పటం కథ చెప్పినప్పుడు ప్రత్యేక వేషధారణ ఉంటుంది.

పటం కథకులు - డబ్బుల పంపకం:

పటం కథకులు ఊళ్ల మీదికి వెళ్ళడానికి ముందే మేళం ఎంపిక, పాళ్ల నిర్ణయం జరుగు తుంది. కాబట్టి ఆ సంవత్సరం కథలు చెప్పడం ముగించుకొని ఇంటికి వచ్చిన తరువాత డబ్బులు, ధాన్యం పంపకం జరుగుతుంది. సాధారణంగా వచ్చిన ధాన్యంను కొంత తినడానికి ఉంచుకొని, మిగతాది ఊళ్ల మీదనే అమ్ముకుంటారు. మేకలు, గొర్రెలు, నగలను కళాకారులే ఉంచుకుంటారు. వచ్చిన డబ్బును మంచిరోజు చూసి పంచుకుంటారు.

మేళం ఎంపిక జరిగినప్పుడు నిర్ణయించుకున్న పాళ్ల ప్రకారం ముందుగా డబ్బులు, ఆ తరువాత ధాన్యం, మేకలు, గొర్రు, నగలు పంచుకుంటారు. పంచిన తరువాత అందరు ఇష్టపడ్డారా అని కులపెద్ద అడిగితే, అందరికీ ఇష్టమేనన్న తరువాత ఎవరి భాగం వారు తీసుకొని ఇళ్ళకు వెళ్లిపోతారు. సాయంత్రం కోడిని లేదా యాటను కోసుకొని సంతోషంగా గడుపుతారు.

తమను పరిచయం చేసుకొని వారితో మేము అడితివారం, పూర్వం నుండి మీ కులం పుట్టుక, చరిత్ర చెబుతున్నాం. మిమ్ముల్నే నమ్ముకొని బతుకుతున్నాం, రెండేళ్ళ తరువాత మీ ఊరికొచ్చాం మాకు త్యాగం చెప్పండి మహాప్రభో అంటాడు. కులపెద్ద మిగతా వారితో చర్చించి కొంత త్యాగాన్ని నిర్ణయిస్తాడు. ఆ మొత్తం చాలా తక్కువగా ఉంటే, కళాకారులు అనుకున్నంత ఇచ్చే వరకు బ్రతిమాలుతూనే ఉండి చివరకు ఏదో రకంగా ఒప్పిస్తారు.

కథల నుండి విశ్రాంతి:

ఊళ్ళ మీది కథలు చెప్పే త్యాగం అడగడం పూర్తి అయిన తరువాత వర్షాకాలం ప్రారంభం అంటే జూన్ నెల ప్రారంభంలో తమ ఇళ్లకు చేరుకుంటారు.

కారణం వర్షాకాలంలో అందరు వ్యవసాయ పనుల్లో ఉంటారు. కాబట్టి కథలు చెప్పినా ఎవరు వినరు, చూడరు అందుకే ఇంటి వద్దనే విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. 8 లేదా 9 నెలలు కథల ద్వారా వచ్చిన డబ్బును ఈ నాలుగు నెలల్లో ఖర్చు చేస్తారు.

ఖాళీ సమయంలో పాత ఇళ్లు సదురుకోవడం, ఇతర పనులు ఏమైనా ఉంటే చేయడం, పికారుకు వెళ్లడం, మేకలు, గొర్లు కాయడం వంటి పనులు చేస్తారు.

ఈ నాలుగు నెలలు ఇంటి వద్దనే గడిపి తిరిగి దసరా, దీపావళి వెళ్లినంత ఊర్ల మీదికి వెళతారు.

ముగింపు:

ఆధునిక సమాజంలో పటం కథకు, కథకుల మనుగడ ప్రశ్నార్థకమైంది. పటం కథల్లో ఎన్నో మార్పులు చేర్పులు జరిగినా వాటి ఆదరణ రోజు రోజుకు తగ్గుతూనే ఉంది. పటం కథల్లో ప్రత్యేకించి ప్రదర్శనా క్రమంలో మార్పు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ప్రదర్శనా క్రమంలో ఏవిధ మైన మార్పులు చేయని కూనపులి, అద్దపువాళ్లు, మాసయ్యల వంటి కళారూపాలు నేడు ఆదరణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి. ఒకవేళ మార్పు చేసినా టి.వి., సినిమా మాధ్యమాల మూలంగా వాటిని చూడటానికి ఇష్టపడుట లేదు.

దీనికి తోడు పోషిత కులాలు బతుకు దెరువుకోసం పట్టణాలకు వలస వెళ్ళడం మరో కారణంగా పేర్కొనవచ్చు. గతంలో మాదిరిగా

అర్థిక పరిస్థితులు లేనందున త్యాగం ఇస్తున్న కుటుంబాలు ఇచ్చే స్థాయి గాని, స్థామతగాని లేకపోవడంతో త్యాగం సంప్రదాయానికి దూరమవుతున్నారు.

ఇప్పటికే పటం కథల్లో కూనపులి, పూజరి, పెక్కర్లు, తెరచీరలు, పటమోళ్లు కనుమరుగయ్యారు. వీటిని ప్రదర్శించే వారిని వేళ్ళ మీద లెక్క పెట్టవచ్చు.

మాసయ్యలు, అద్దపువాళ్లు కనుమరుగయ్యేస్థితిలో ఉన్నారు.

కొర్రాజు, గుర్రపు, డక్కలి కళారూపాలు కనుమరుగవ్వడానికి ఎంతో దూరం లేదు. గొడజెట్టి, ఏనూటి, కాకిపడిగెల పటం కథకులకు వారిని పోషించే కులాలు ఉన్నంత వరకు ఎలాంటి ధోకా లేదనిపిస్తుంది.

కథల్ని పదికాలాలపాటు పదిలపరుచుకోవాలంటే కళాకారుల పిల్లలకు కళారూపాల పట్ల అవగాహన, శ్రద్ధ కల్పించి

పటం కథలపై శిక్షణ ఇప్పించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆయా పోషక కులాలు కూడా కళాకారులను ఆదరించి, గుర్తించాలి.

ఆయా కులాల కులపెద్దలు, ప్రజలు, ప్రభుత్వం, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, విశ్వవిద్యాలయాలు, ముందుకు వచ్చి కళాకారులను ఆదు కొని ప్రోత్సహించినపుడే మన సంస్కృతిని మనం కాపాడుకున్న వారం అవుతాం.

- డా॥ గడ్డం వెంకన్న

మొబైల్: 9441305070

మెయిల్: gaddamvenkanna@gmail.com

౧

ఇప్పటి క్షణం

దేశసరిహద్దుల్లో యుద్ధభూములుండేవి
ఆక్రమిత ఫెన్సింగులో ముళ్ళ శిరస్సులు వేలాడేవి
జాత్యాహంకారంతో నెత్తుటి మడుగులుండేవి
బతుకంతా విద్వేషపు నరాలు
చుట్టచుట్టుకొని ఉండేవి
యుద్ధాంతమెప్పుడూ విషాదపుగాలుల్నే మోసుకొచ్చేది

ఇప్పుడు అంతదూరమూ ప్రయాణించనవసరం లేదు
మూసుకుపోతున్న కనైపులు కొద్దిగా విచ్చుకుంటే చాలు
మెదడుకు చిన్నకిటికీని చెర్చితే చాలు
ఆలోచనకు ఊపిరినద్దితే చాలు
మానవత్వపు మట్టిని పెళ్ళగించితే చాలు



స్వంత స్థలాలే కబ్జాల పాలయినట్లు
ఇళ్ళన్నీ యుద్ధభూముల ముఖాల్ని
తొడుక్కున్నాయి

ఆక్రమిత శరీరాల్లో ముళ్ళశిరస్సులు
వేలాడుతున్నాయి
అధికృతలతో నెత్తుటివాగులవుతున్నాయి
బతుకంతా ఉరితీతల
కర్మాగారాలవుతున్నాయి

జీవితం ఇప్పుడు
మనచేతుల్లో లేనేలేదు, అదెప్పుడో మనసుంచి
దూరమైపోయింది.

-శిలాలోలిత మొబైల్: 9391338676

మెయిల్: kavishilalolita@gmail.com



భారత్ చైనా సరిహద్దుల మధ్య వారభి

‘ది మంకీ కింగ్స్ ఆఫ్ ఒగ్గుకథ’

ఈ మధ్యకాలంలో తెలంగాణలోనూ, చైనాలోనూ విజయ వంతంగా ప్రదర్శింపబడుతున్న ఆధునిక నాటకం ‘ది మంకీ కింగ్స్ ఆఫ్ ఒగ్గుకథ’. చైనా జానపద సాహిత్యంలో అత్యంత ప్రజాదరణ పొందిన పాత్ర మంకీకింగ్. ఈ పాత్ర లక్షణాలు రామాయణంలోని హనుమంతుని లక్షణాలను పోలి ఉన్నాయి. ఈ కారణాల దృష్ట్యా ఈ రెండు పాత్రలను ఒకే కథలో జోడిస్తూ రాయబడిన నాటకం ‘ది మంకీ కింగ్స్ ఆఫ్ ఒగ్గుకథ’. ఈ కల్పిత ఇతివృత్తాన్ని మరింత ఆసక్తి కరంగా ప్రదర్శించడానికి తెలంగాణా జానపద కళారూపమైన ఒగ్గుకథా ప్రక్రియను సమ్మిళితం చేయడం అత్యాధునికం.

నాటకం కోసం చేసిన ఇతివృత్త కల్పన

భారతీయ సమాజంలో హనుమంతుడి పాత్ర సుస్థిర స్థానాన్ని పొందినట్లుగానే చైనాలో మంకీకింగ్ పాత్ర అదే విధమైన ఖ్యాతిని పొందింది. ఇరు దేశాలలో ఈ రెండు పాత్రలు నిర్వర్తించిన కర్తవ్యాలు దాదాపు ఒకటే. అది దుష్టశిక్ష, శిష్టరక్షణ. హనుమంతుడు తన సర్వోన్నత శక్తిగా రామున్ని గుర్తిస్తే, మంకీకింగ్ తన అధినాథుడుగా బుద్ధుడిని అంగీకరించాడు. ఈ ఇద్దరు తమతమ దైవాల ఆజ్ఞల మేరకు తమ కర్తవ్యాలు నిర్వర్తించారు. ఈ కారణాల వల్ల ఈ రెండు పాత్రలు ఆయా దేశాల సంస్కృతులలో సుస్థిరస్థానాన్ని పొందాయి.

ఈ రెండు పాత్రల జీవన కాలాలు వేరు. అయినప్పటికీ ఈ పాత్రల లక్షణాలనూ, ఈ పాత్రలు చేసిన పనులనూ దృష్టిలో పెట్టుకొని ఒక సరికొత్త ఇతివృత్త సృష్టి జరిగింది. అదే ‘ది మంకీ కింగ్స్ ఆఫ్ ఒగ్గుకథ’. ఒకే పాత్ర రెండు పాత్రలుగా మారింది కాబట్టి ఇద్దరు కింగ్స్ అయ్యారు. ఈ రెండు పాత్రలు రెండు దేశాలకు ప్రతీకలుగా గ్రహించి యధాతథంగా చిత్రించబడ్డాయి.

హనుమంతుడు, సీతాన్వేషణ కోసం అయోధ్య నుండి లంకకు బయలుదేరాడు. మంకీకింగ్ త్రిపిటకాలు తేవడానికి చైనా నుండి

భారతదేశానికి బయలుదేరాడు. ఇద్దరూ తెలంగాణ ప్రాంతంలో కలుసుకున్నారు. ఒకరి గురించి ఒకరు తెలుసుకుని ఇద్దరూ మంచి స్నేహితులయ్యారు. తిరిగి వచ్చేటప్పుడు అక్కడే కలుసుకుందామని అనుకొని తమతమ లక్ష్యాలు కోసం బయలుదేరారు. ఇంతలో ఒక రాక్షసుడు, చిన్న చిన్న రాజ్యాలలో అశాంతి సృష్టించి వాటిని వశపరుచుకున్న వాడై, పెద్దదేశాలైన భారత్, చైనాలను ఆక్రమించాలని తగిన సమయం కోసం ఎదురు చూస్తూ వున్నాడు. హనుమంతుడు, సీత ఇచ్చిన చూడామణిని తీసుకొని, మంకీకింగ్ త్రిపిటకాలు తీసుకొని తిరుగు ప్రయాణమై మళ్ళీ తెలంగాణ ప్రాంతానికి వచ్చి కలుసుకున్నారు. ఆ రాక్షసుడు ఆ ఇద్దర్నీ బంధించి వారి వద్దనున్న వస్తువులను వశపరుచుకోవడం ద్వారా ఇరుదేశాలను జయించవచ్చని అనుకున్నాడు. హనుమంతుడూ, మంకీకింగ్ లు విడివిడిగా ఆ రాక్షసునితో పోరాడారు. కాని అతన్ని ఓడించలేకపోయారు. చివరికి తామిద్దరం కలిస్తే ఆ రాక్షసున్ని ఓడించవచ్చనే అభిప్రాయానికి వచ్చి, ఇద్దరూ కలిసి అతన్ని అంతమొందించారు.

హనుమంతుడు భారత్ కు ప్రతీక కాగా మంకీకింగ్ చైనాకు ప్రతీక. మధ్యలో వచ్చిన రాక్షసుడు టెర్రరి జానికి ప్రతీక. టెర్రరిజం వంటిదుష్టశక్తుల వల్లనే ఇరుదేశాల అభివృద్ధి కుంటుపడు తున్నది. అత్యంత బలమైన ఈ రెండు దేశాలు ఏకమైతే ఎంతటి దుష్టశక్తినైనా జయించవచ్చని ఈ రెండు పాత్రల స్నేహం ద్వారా ప్రతీకాత్మకంగా చెప్పడానికే ఈ ఇతివృత్త కల్పన జరిగింది.

‘ది మంకీకింగ్స్ ఆఫ్ ఒగ్గుకథ’ ఒక మార్టన్ డ్రామా

ఈ కల్పిత ఇతివృత్తం ఆధునిక దృశ్యప్రక్రియ అయిన సినిమా లాగా ఉంటూ, ఒగ్గుకథకుల ద్వారా కథ చెప్పబడుతూ అవసరమైన దృశ్యాలు ప్రదర్శితమవుతూ సాగుతుంటుంది. ఇందులోని దృశ్యాలు పాశ్చాత్య సంగీత నృత్యాలతో కూడిన రూపకాలతో ఉండి అత్యంత ఆసక్తికరంగా తీర్చిదిద్దబడ్డాయి.

సంప్రదాయ నాటక ప్రక్రియలో ఉండే నాందీ ప్రస్తావనల వలె ఈ నాటకంలో కూడా ఈ మాడ్రన్ డ్రామాకు సంబంధించిన సమాచారం వివరిస్తారు. ఒక చైనీయుడు, ఒక భారతీయుడు మాట్లాడుకుంటుంటారు. వారి సంభాషణల్లో హనుమంతుడిలాంటి పాత్ర చైనాలోనూ ఉందని, ఆ పాత్రకు సంబంధించిన కథలు సంగీత రూపకాలలో అక్కడ ప్రదర్శితమవుతున్నాయని, ఆ పద్ధతినీ తెలంగాణ ప్రాంతంలోని ఒక్కకథనూ, నాటక విధానాన్ని కలిపి ఒక సరికొత్త అత్యాధునిక ప్రదర్శనరూపకం రూపుదిద్దుకుందనీ వివరిస్తారు.

అనంతరం, ఒక్కకథాకారుల బృందం ప్రవేశించి, హనుమంతుని కథను చెప్తుంటారు. రాముడి భార్యను రావణుడు ఎత్తుకెళ్ళడంతో హనుమంతుడు సీతాన్వేషణకు బయలుదేరాడని చెప్తుండగానే, హనుమంతుడి ప్రవేశదృశ్యం ఒక సంగీతరూపకం ద్వారా ప్రారంభమవుతుంది.

అనంతరం మళ్ళీ ఒక్కకథ - హను మంతునిలాగానే చైనాలో బుద్ధుడి శిష్యుడైన మంకీకింగ్ కూడా త్రిపిటకాలు తేవడానికి అమరావతికి బయలుదేరాడని చెప్తుండగా మంకీకింగ్ ప్రవేశదృశ్యం ప్రారంభ మవుతుంది.

ఈ దశ్యాలనంతరం మళ్ళీ ఒక్కకథ - హనుమంతుడు, మంకీ కింగ్ లు తెలంగాణ ప్రాంతంలో కలుసు కున్నారని చెప్తుండగా ఇద్దరూ కలుసుకునే దృశ్యం ప్రారంభమవుతుంది.



ఇద్దరు ఒకరినొకరు అనుమానించు కొని యుద్ధానికి దిగారు. హెలారా హెలారిగా దివారాత్రులు పోరాడారు. అయినా శాంతించలేదు. ఇంతలో ఒక యువతి వారి పోరాటానికి అచ్చెరువొంది గెలిచిన వాళ్ళను పెళ్ళిచేసుకుంటానంటూ వచ్చింది. పెళ్ళి మాట వినేసరికి ఇద్దరూ అక్కడినుండి పారి పోయారు. ఇద్దరూ ఒకరి గురించి మరొకరు తెలుసుకున్నారు. వారి ఆరాధ్యదైవాల గురించి కూడా తెలుసుకున్నారు. వాళ్ళు బయలుదేరిన పనుల గురించి తెలుసుకున్నారు. ఇద్దరూ మంచి స్నేహితుల య్యారు. తిరిగి వచ్చేటప్పుడు అక్కడే కలుసుకుందామని వెళ్ళిపోయారు. వీళ్ళను గమనిస్తున్న రాక్షసులు ఈ విషయాన్ని వాళ్ళ రాక్షసరాజుకు చెప్పడానికి వెళ్ళారు.

మళ్ళీ ఒక్కకథ - రాక్షసరాజు చిన్న రాజ్యాల మధ్య చిచ్చుపెట్టి వాటిని ఆక్రమించాడని, భారత్ చైనాలను ఆక్రమించాలనే దుర్బుద్ధితో ఉన్నాడని చెప్తుండగా రాక్షసరాజు ప్రవేశిస్తాడు.

రాక్షసులు వచ్చి హనుమంతుడు, మంకీకింగ్ ల గురించి చెప్పారు. ఆ రెండు దేశాలను వశపరుచుకునే అవకాశముచ్చిందని సంబరపడ్డారు.

హనుమంతుడు లంకెకెళ్ళి లంకినిని చంపాడు. మంకీకింగ్ బౌద్ధ గ్రంథాలపై అవహించిన భూతాన్ని తరిమికొట్టి వాటిని తీసుకున్నాడు.

మళ్ళీ ఒక్కకథ - హనుమంతుడు సీతను కలుసుకొని, ఆమె ఇచ్చిన చూడామణిని తీసుకొని తిరుగు ప్రయాణమయ్యాడని, మంకీ

కింగ్ బౌద్ధ గ్రంథాలను తీసుకొని బయలుదేరాడని, ఇద్దరూ మళ్ళీ తెలంగాణ ప్రాంతంలో కలుసుకున్నారని చెప్తుండగా వాళ్ళిద్దరూ కలుసుకునే దృశ్యం ప్రారంభమవుతుంది.

వారికోసమే కాచుకొని ఉన్న రాక్షసరాజు వారిని బంధించాడు. రెండు దేశాలను ఆక్రమించడానికి వారి వద్ద వస్తువులను ఇవ్వమని ఇబ్బంది పెట్టాడు. ఇద్దరూ వేరు వేరుగా అతనితో పోరాడారు. కాని అతణ్ణి ఓడించలేకపోయారు. చివరికి ఇద్దరూ కలిసి ఆ రాక్షసున్ని అంతమొందించారు.

ఒక్కకథ - 'కలిసుంటే కలదు సుఖం' అని అనాడే హనుమంతుడు, మంకీకింగ్ లు నిరూపించారని, అందుకే ఇండియా, చైనా అనాటి నుండి ఈనాటి వరకు కలిసి ఉన్నాయని ఒక్కకథకులు సందేశమిస్తారు.

సంప్రదాయనాటక లక్షణాలలోని భరతవాక్యం వలె శుభం తెలుపడం ఇందులో కూడా ఉంది. ఒక చైనీయుడు వచ్చి ఒక్క కథాకారులను ఆభినందించి చైనా, భారత్ సంబంధాలను కొనియాడుతాడు.

ఈ నాటకాన్ని ప్లానెట్ జి వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడు, తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథిడా. కుమారస్వామి రచించారు. దర్శకత్వ పర్య వేక్షణ బాధ్యతలు చేపట్టారు. ఈ నాటకానికి కె. చిరంజీవి అనే యువకుడు దర్శకత్వ బాధ్యతలు నిర్వహించారు. నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామాలో శిక్షణ పొందిన నటుడు శివరామిరెడ్డి హనుమంతుడి పాత్రను, కరీంనగర్ కు చెందిన శ్రీనివాస్ మంకీకింగ్ అద్భుతంగా ప్రదర్శించారు.

రెండు దేశాల మధ్య స్నేహ సంబంధాలు బలపడడంలో సాంస్కృతిక సంబంధాలు బలమైన బంధాలుగా ఉపయోగపడతాయి. అందులో సాహిత్య సంబంధాలు మరింత బలంగా పనిచేస్తాయి. వివిధ దేశాల్లోని ప్రజల మధ్య మంచి సంబంధాలుంటే ప్రభుత్వాల మధ్య కూడా సంబంధాలు కొనసాగుతాయి. భారత్, చైనా సంబంధాలు బలపడడానికి కావలసిన సాంస్కృతిక సంబంధాలు మరింత మెరుగు పడడానికి ఈ 'మంకీ కింగ్స్ ఆఫ్ ఒక్కకథ' ఉపయోగపడుతుందనడంలో సందేహం లేదు. ఈ తరహా ప్రయోగం భారతదేశంలోనే మొదటిసారిగా తెలంగాణలో చోటు చేసుకోవడం విశేషం.

ఆధార గ్రంథాలు:

1. www.wikipedia.org
2. The Monkey Kings of Oggukatha (A Modern Drama) - Dr. Kumaraswamy
3. The Monkey King of lost empire (Cinema- 2001)
4. Journey To The West (Cinema-2014)
5. The Monkey King (Cinema- 2016)

- డా. పుట్ట యాదేష్,

మొబైల్: 9490143067

మెయిల్: yadayagiri@gmail.com



తెలంగాణలో బౌద్ధవారసత్వం

సుమారు 2500 సంవత్సరాలకు పూర్వమే తన శాంతి ప్రబోధాన్ని అందించి గౌతమ బుద్ధుడు ప్రపంచాన్ని ప్రభావితం చేశాడు. క్రీస్తుపూర్వం 5వ శతాబ్దంలోనే తాను జీవించిన కాలంలోనే ఆయన ఆలోచనలు, శాంతిమార్గం తెలంగాణలో ఆచరణలో వచ్చాయంటే అప్పటికి అస్మక జనపదంలో ఉన్న తెలంగాణ నేలలోని మానవ మేధస్సు ఎంత గొప్పగా ఆలోచించిందో మనకు అశ్చర్యమనిపించవచ్చు, కాని అది నిజం. అప్పటి అస్మక జనపదంలోని నాడు బావరి అనే ఋషి నివాసాన్నేర్పరుచుకొని తన శిష్యులతో నివసించాడని మనకు చరిత్ర చెబుతుంది.

గోదావరి నది రెండుగా చీలి, కొంత దూరంలో మళ్ళీ కలిసిన ద్వీపమే నేటి నిర్మల్ జిల్లా, ఖానాపూర్ మండలంలోని బాదనకుర్తి అనే గ్రామం. ఈ గ్రామమే నాడు బావరి నివసించిన ప్రదేశంగా ఆధారాలున్నాయి. బావరి తన సంశయాలను తీర్చుకోవడానికి తన వద్ద గల 16 మంది శిష్యులను ఉత్తరాపథాన ఉన్న

గౌతమబుద్ధుని వద్దకు పంపించడం వారందరిలో పింగియ అనే ప్రియ శిష్యుడు తిరిగి వచ్చి అక్కడ బుద్ధునితో జరిగిన సంభాషణలో బుద్ధుని వద్ద నుండి వచ్చిన సమాధానాలతో తన సంశయాలను తీర్చుకున్న బావరి బౌద్ధమే అన్ని కాలాలలో, అందరికీ శాంతి మార్గాన్ని చూపిస్తుందని తెలుసుకొని తాను బౌద్ధాన్ని స్వీకరించి అక్కడి నుండి బౌద్ధధర్మం ప్రచారం చేశాడని త్రిపీఠకాల్లో ఒకటైన, సుత్తని పాఠంలోని పారాయణవగ్గ మనకు వివరిస్తుంది.



గౌతమబుద్ధుని మహాపీఠనిర్వాణం తర్వాత (క్రీ.శ. 483 తర్వాత) నేడు బోధన్ గా పిలుస్తున్న నాటి పోధలిని రాజధానిగా పాలిస్తున్న అస్మక రాజు కూడా బౌద్ధాన్ని స్వీకరించినట్లు చరిత్రకారుల ద్వారా మనకు తెలుస్తుంది.

బావరి శిష్యుడు పింగియ ద్వారా బుద్ధుని జీవిత కాలంలోనే తెలంగాణలోని బాదనకుర్తికి చేరిన బౌద్ధం తర్వాత కాలాల్లో కోటి లింగాల, ధూళికట్ట, పాషిగాం, ముసులగుట్ట, తంబాలపల్లి, గీసుకొండ, కొండాపూర్, ఫణిగిరి, తిరుమలగిరి, గాజులబండ, నాగారం, చాడా, అర్కపల్లి, వర్షమానకోట, గోపలయపల్లి, ఎలేశ్వరం, నేలకొండపల్లి, ముదిగొండ, చైతన్యపురి, కారుకొండ, తుమ్మలగూడెం, మాహూరు, కొలనుపాక, చెక్కల్లు సుమారు 30 స్థలాలు (నేటికి గుర్తించినవి) గోదావరి తీరం నుండి కృష్ణానది తీరంలోని నాగార్జున కొండకు విస్తరించినట్లు నాటి బౌద్ధ స్థావరాలు, వాటి ఆనవాళ్ళ ద్వారా మనకు తెలుస్తుంది. అలాగే నేటి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని అనుపు, అమరావతి, బట్టిప్రోలు, చండవరం, ఎఱ్ఱగుడి, గంటసాల, ఉండవల్లి, జగ్గయ్య

పేట, గుంటుపల్లి, తొట్లకొండ, బావికొండ, శంకారం, శాలిహుండం, దంతపురం, సుమారుగా రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లో 180 పైగా బౌద్ధ స్థావరాలను చరిత్రకారులు కేంద్ర, రాష్ట్ర, పురావస్తు శాఖలు గుర్తించాయి.

బుద్ధుడు స్వయంగా తిరుగాడిన ఉత్తరాపథం మినహా మొట్టమొదటి బౌద్ధం అడుగిడిన తెలంగాణ నేల క్రీ.పూర్వం 5వ శతాబ్దం నుండి క్రీ.శ. 8వ శతాబ్దం వరకు దక్షిణాది నుండి శ్రీలంక, తూర్పు, దక్షిణాసియా దేశాలకు విస్తరించిన బౌద్ధ ధమ్మ ప్రయాణానికి తెలంగాణ లోని బాదనకుర్తి తొలి అడుగు కావడం విశేషంగా చెప్పుకోవచ్చు. తెలంగాణలోని ప్రజల సాంస్కృతిక, సామాజిక జీవన విధానం ఇప్పటికీ బౌద్ధం పునాదుల మీదనే నడుస్తుందనటానికి ఈ ప్రజల ప్రేమ, కరుణ, శాంతి మొదలైన అంశాలే నిదర్శనంగా చెప్పటం ఎంత మాత్రం అతిశయోక్తి కాదు.

ముఖ్యమైన బౌద్ధ వారసత్వ స్థలాలు

బాదనకుర్తి : బాదనకుర్తి గోదావరి ద్వీపంలో సుమారు 2600 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో నిర్మల్ జిల్లా కేంద్రానికి 40 కి.మీ., ఖానాపూర్ మండల కేంద్రానికి 6 కి.మీ. దూరంలో ఉంది. రెండు వైపులా గోదావరి నది ప్రవాహం చేత ఈ గ్రామం పచ్చని పొలాలు, అటవీ వనాలతో సస్యశ్యామలంగా ఉంది. ఎక్కడైతే బావరికి పింగియ ద్వారా బౌద్ధ బోధ జరిగిందో ఆ గ్రామాన్ని బావాపూర్ కుర్చు అంటున్నారు. బుద్ధుని మహాపరి నిర్వాణ అనంతరం బాదనకుర్తిలో ఆయన ధాతువుల మీద స్థాపం కట్టినట్లు రాగూర్ రాజారాం సింగ్, మలయశ్రీ, ద్యావనపల్లి సత్యనారాయణ రచనలు తెల్పుతున్నాయి. గోదావరి ఒడ్డున గ్రామాన్నానుకొని సుమారు 18 ఏళ్ళ క్రితం దత్తాత్రేయ దేవాలయ నిర్మాణ సమయంలో ధ్వజస్థంభంకోసం తవ్వినపుడు స్థాపం ఆనవాళ్ళు బయల్పడినట్లు తెలుస్తుంది. ఇటీవల కూడా దేవాలయం వెనక భాగాన దిగువన ఆనాటి చారిత్రక ఇటుకల ఆనవాళ్ళు కనిపించడం, వాటిని పురావస్తు శాఖ వారు పరిశీలించడం జరిగింది. అవి చారిత్రక ఇటుకలే గాని స్థాప ఆనవాళ్ళు అని ఇంకా నిర్ధారించాల్సి ఉందని తెలుపడంతో ఇక ముందు కూడా విస్తృత పరిశోధనలు జరిపితే ఆనాటి బౌద్ధ స్థూపాలు వెలుగు చూసే అవకాశం ఉంది.

కావున ఈ ప్రదేశాన్ని, బౌద్ధ చారిత్రక దిగుడు బావి, అలాగే గోదావరి తీరం, అటవీ ప్రాంతాలను పర్యాటకంగా అభివృద్ధి చేస్తే ఆనాటి బౌద్ధ వారసత్వాన్ని మనం రాబోయే తరాలకు అందించిన వాళ్ళమవుతాము.

కోటలింగాల:- నేడు కోటి లింగాలుగా పిలుస్తున్న నాటి కోట లింగాల అనే గ్రామం గోదావరి తీరాన్నానుకొని నేటి జగిత్యాల జిల్లా కేంద్రానికి 36 కి.మీ. ధర్మపురి నుండి 19 కి.మీ, వెల్లటూరు మండల కేంద్రానికి 4.5 కి.మీ. దూరంలో దాదాపు 130 ఎకరాల స్థలంలో బౌద్ధ చారిత్రక అవశేషాలున్న గ్రామమే కోటలింగాల. శాతవాహనులకు ముందే ఇక్కడ మట్టికోట కట్టబడిందని ఇక్కడ గోబడ, కంవాయ, నరన, సమగోపులనే స్థానిక రాజులు పరిపాలించినట్లు తర్వాత శాతవాహను రాజ్యస్థాపకుడు చిముకుడు, సమగోపుని కొలువులో ఉండి కోటలింగాల నుండి పాలన ప్రారంభించాడని, చరిత్రకారులు, పురావస్తు పరిశోధనలు రుజువు చేశాయి. ఇక్కడ పురావస్తు శాఖ చేపట్టిన త్రవ్వకాల్లో క్రీ.పూ.3-2 శతాబ్దాల నాటి ఉద్దేశిక బౌద్ధ స్థూపం బయటపడింది. ఇటీవల 2008-2011 సంవత్సరాల మధ్య పురావస్తుశాఖ తవ్వకాల్లో సున్నపురాతి శిలాఫలకాల స్థూపం. బుద్ధపాద శిల్పాలు, చైత్యం, నలుపు ఎరువు పాత్రలు, మట్టి, గాజు, స్ఫటికం పూసలు, ఇనుప పనిముట్లు, గోబడ శాతకర్ణి నాణేలు దొరికాయి. శ్రీపాద ఎల్లంపల్లి ప్రాజెక్టులో ముంపుకు గురైన ఈ ప్రాంతంలో విస్తృత తవ్వకాలు జరిపి ఎగువన నిర్మించి బౌద్ధ పర్యాటక కేంద్రంగా అభివృద్ధిచెయ్యాలని అవసరం ఉంది.

ధూళికట్ట :

ధూళికట్ట, ధూళికోటగా పిలువబడిన ఈ చారిత్రక గ్రామం పెద్దపల్లి జిల్లా కేంద్రం నుండి 16 కి.మీ., ఎలిగేడు మండల కేంద్రానికి 7 కి.మీ. దూరంలో వడ్డాపూర్ రెవిన్యూ గ్రామ పరిధిలో ఉంది. ఇక్కడ క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్దంలో నిర్మించిన బౌద్ధ స్థూపంలో అనేక బౌద్ధ శిల్ప ఫలకాలు, ముబిలిందనాగ శిల్పం, బ్రాహ్మీ శాసనాలు, బోధి వృక్ష శిలాఫలకాలు, ధర్మచక్ర, మక్షులు స్థూపాన్ని ఆరాధించే ప్రతిమలు దొరికాయి. స్థూపానికి దగ్గరలో వాయువ్యంగా బౌద్ధ బిక్షువుల కోసం నిర్మించిన విహారాలు పురావస్తుశాఖ తవ్వకాల్లో వెలుగు చూసాయి. అలాగే శాతవాహనుల కాలపు నాణేలు, మట్టిపాత్రలు, పూసలు, బొమ్మలు, హారీతి అనే కంఠ ప్రతిమలు బయటపడ్డాయి. ఈ స్థూపం క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్దంలో నిర్మించబడి క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దం వరకు గొప్ప బౌద్ధకేంద్రంగా విలసిల్లినట్లు చరిత్రకారుల వల్ల తెలుస్తుంది. నేడు ఈ స్థూపం చుట్టూ వ్యవసాయ పంటలు విస్తరించడంతో గ్రామం నుండి స్థూపాన్ని చేరుకొనే రోడ్డు, పర్యాటక సదుపాయాలు కల్పిస్తే, మునుముందు పురావస్తు శాఖ మరింత పరిశోధనలు, తవ్వకాలు చేస్తే ధూళికట్ట బౌద్ధ పర్యాటక కేంద్రంగా నిలుస్తుంది.

కొండాపూర్

కొండాపూర్ మరో బౌద్ధ చారిత్రక ప్రదేశము. ఈ గ్రామం హైదరాబాద్ నుండి 60 కి.మీ., సంగారెడ్డి జిల్లా కేంద్రం నుండి 15 కి.మీ. కొండాపూర్ మండల కేంద్రంలో ఉంది. కొండాపూర్ శాతవాహనుల కాలపు చుట్టూ మట్టికోటగోడ మధ్యలో నగరమున్న చారిత్రక

స్థలంగా గ్రీకు రాయబారి మెగస్తనీస్ తన రచనలో అప్పటి ఆంధ్రుల 30 మట్టి కోట నగరాల్లో కొండాపూర్ ఒకటిగా పేర్కొన్నారు. దీని ప్రాధాన్యతను గుర్తించిన అప్పటి నిజాం ప్రభుత్వ పురావస్తు శాఖ 1940-42 వరకు జరిపిన తవ్వకాల్లో ఒక ఇటుక రాతి స్థూపం, రెండు బౌద్ధ విహారాలు, స్థూపం, చైత్యం, నాణాలు, నాణాలు పోతపోసే మూసలు, అచ్చులు, మట్టి బొమ్మలు, పూసలు, బంగారు వస్తువులు దొరికినాయి. మరో పక్క ఇటుకల గదులున్నాయి. ఇక్కడ లభించిన రాగి, వెండి, సీసపు నాణేలు రోమను ఆగస్టస్ చక్రవర్తి విడుదల చేసినవిగా గుర్తించారు. బృహత్పథను రాసిన గుణాద్యుడు కొండాపూర్ లో నివసించాడని, శాతవాహను చక్రవర్తి హోతుడు ఇక్కడి నుంచే పాలించాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. సుమారు 100 ఎకరాలకు పైగా విస్తరించిన శాతవాహనుల కాలం నాటి సైట్లో కొంత భాగంలోనే తవ్వకాలు జరిగాయి. అక్కడ లభించిన వాటిని రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ హైదరాబాద్ మ్యూజియంలో, కేంద్ర పురావస్తుశాఖ కొండాపూర్ స్థల ప్రదర్శనశాలలో ఉంచారు. ఇంకా మునుముందు ఇక్కడ పెద్ద ఎత్తున పరిశోధనలు, తవ్వకాలు చేపడితే మరిన్ని వస్తువులు లభించే, చారిత్రక అంశాలు వెలుగులోకి వచ్చే అవకాశం ఉంది.

ఫణిగిరి

ఫణిగిరి గ్రామం నేటి సూర్యపేట జిల్లా కేంద్రం నుండి 45 కి.మీ., నాగార్ మండల కేంద్రం నుండి 4 కి.మీ. దూరంలో ఉంది. గ్రామాన్నానుకొని ఉన్న ఫణిగిరి అని పిలువబడే ఏకశిలా కొండ పైన (ఊరికి అగ్నేయంగా) విశాలమైన బౌద్ధారామాన్ని 1941లో అప్పటి నిజాం రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ డైరెక్టర్ క్యాజూ మహమ్మద్ అహ్మద్ కనుగొని 1944 వరకు తవ్వకాలు జరిపి విహారాలు, శాతవాహను, ఇక్ష్వాకు నాణాలు, బౌద్ధ శిలాఫలకాలు, బ్రాహ్మీశాసనాలను వెలికి తీసి ఈ బౌద్ధ ఆరామం క్రీ.పూ. 2వ శతాబ్ది నుండి క్రీ.శ.4వ శతాబ్దాల మధ్య కాలానికి చెందినదని తెలియజేశారు. ఫణిగిరి చుట్టుప్రక్కల వర్ణమానుకోట, గాజులబండ, నాగారం, చాడ, అర్వపల్లి, తిరుమలగిరి, సింగారం, తదితర ప్రదేశాల్లో బౌద్ధ స్థూపాలు ఆరామాలు, బుద్ధ విగ్రహాలు బయల్పడినాయంటే క్రీ.స్తు పూర్వంలోనే నాటి నల్గొండ జిల్లాలో బౌద్ధం ఎంతగా జనాదరణ పొందిందో మనకు తెలుస్తుంది. ఎంతో విలువైన బౌద్ధ ఫలకాలు, శాసనాలు అమరావతి శిల్పకళకు సమంగా ఫణిగిరి శిల్పకళ మనకు ఇక్కడ లభ్యమైంది.

రాష్ట్ర పురావస్తుశాఖ 2001 నుండి 2010 వరకు వివిధ దశల్లో జరిపిన తవ్వకాల్లో ఆరు బౌద్ధ విహారాలు, శిలామండపాలు రెండు, 50 శిలాఫలకాలు, 50 నాణాలు, (పంచ్ మార్కెడ్ నాణాలు, క్షాత్రప, రోమన్, మహాతలవర) మట్టి, సున్నపు, మట్టి పాత్రలు లభించాయి. ఇప్పుడు తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఉన్న బయల్పడిన బౌద్ధ స్థలాలలో ఈ ఫణిగిరి బౌద్ధ కట్టడాలే అన్నింటికన్నా మిక్కిలి శిల్పకళతో ప్రాధాన్యాన్ని సంతరించుకున్నవి.

బుద్ధపాద శిల్పాలు, చైత్యం, నలుపు ఎరువు పాత్రలు, మట్టి, గాజు, స్ఫటికం, తదితర పూసలు, ఇనుప పనిముట్లు, గోబడ శాతకర్ణి నాణేలు దొరికాయి. శ్రీపాద ఎల్లంపల్లి ప్రాజెక్టులో ముంపుకు గురి అయిన ఈ ప్రాంతంలో విస్తృత తవ్వకాలు జరిపి ఎగువన నిర్మించి బౌద్ధ పర్యాటక కేంద్రంగా అభివృద్ధి చెయ్యాలని అవసరం ఉంది.

ఇక్కడ గ్రామం నుండి గుట్టపైకి రోడ్డు నిర్మాణం చేసి, పర్యాటకులకు వసతి సౌకర్యాలను కల్పించి, స్థల ప్రదర్శనశాల నిర్మిస్తే ఫణిగిరి బౌద్ధ శిల్పకళ ప్రపంచ వారసత్వ కట్టడంగా గుర్తింపు పొందుతుందనడంలో సందేహం లేదు.

నేలకొండపల్లి

నేలకొండపల్లి బౌద్ధ మహా స్థూపం. నేలకొండపల్లి నుండి ముజ్జి గూడెం పోయే దారిలో ఖమ్మం జిల్లా కేంద్రానికి 20 కి.మీ. కోదాడ పట్టణానికి 19 కి.మీ. దూరంలో నేలకొండపల్లి మండల కేంద్రంలో గలదు. స్థానికులు ఈ మట్టిదిబ్బను ఎర్రదిబ్బ అని, విరాటరాజుగద్దె అని పిలిచేవారు. 1976లో రాష్ట్ర పురావస్తుశాఖ అప్పటి వరంగల్ ఆఫీసులో పనిచేస్తున్న బండారు సుబ్రమణ్యం చొరవతో పై అధికారుల తో అక్కడ పరిశీలన చేసి అది మట్టి దిబ్బగాదు, బౌద్ధ మహాస్థూపం అని తేల్చారు. ఆ శాఖ పై అధికారి వి.వి. కృష్ణశాస్త్రి ప్రోత్సాహంతో వరుసగా పది ఏళ్ళ పాటు తవ్వకాలు సాగించారు.

క్రీ.పూ. 1వ శతాబ్దం - క్రీస్తు శకం 1 శతాబ్దాల మధ్య కాలంలో

శాతవాహన కాలంలో కట్టిన స్థూపానికి కుడివైపున బైరాగుల గుట్ట అని పిలుస్తారు. ఆనాడు బౌద్ధ భిక్షువుల నివాసాలని అక్కడ బౌద్ధ శిల్పాల తయారీ కేంద్రంగా కూడా నేలకొండపల్లి విలసిల్లినదని చరిత్రకారుల వల్ల తెలుస్తుంది. ఇక్కడ తవ్వకాల్లో సున్నపురాతి శిలాఫలకాలు, 9 బుద్ధుని విగ్రహాలు, శాతవాహన, ఇక్ష్వాకుల కాలానికి చెందినవి దొరికినవి. సుమారు 54 అడుగుల ఎత్తు, 150 అడుగుల అందము, ప్రదక్షిణ పథాన్ని కలుపుకొని సుమారు 200 అడుగు వ్యాసం గల స్థూపం దక్షిణ భారత దేశం లోనే అతిపెద్ద స్థూపంగా నిలిచి తెలుగు వారిగా గర్వించదగిన స్థూపం తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఉండటం ప్రత్యేకత. అలాగే స్థూపానికి విష్ణుకుండినుల కాలంలో మరమ్మతులు జరిగినట్లు అక్కడ విహారాలు నిర్మించారని, బౌద్ధ భిక్షువులకు దానాలు చేసినట్లు చైతన్యపురి, తుమ్మలగూడెం శాసనాలు తెలుపుతున్నాయి. విష్ణుకుండినుల కాలపు పంచలోహ అవలోకితేశ్వర పద్మపాణి విగ్రహం 15 సంవత్సరాల క్రింద స్థానిక జాలరికి దొరకడం దానిని పురావస్తు శాఖకు అప్పగించడం జరిగింది. ఈ విగ్రహాలను బట్టి నేలకొండపల్లి బౌద్ధారామం తొలుత ధేరవాదానికి, ఇక్ష్వాకుల కాలంలో మహాయానానికి, విష్ణుకుండినుల కాలానికి వజ్రయన బౌద్ధంగా విలిసిల్లినట్లు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

నాగార్జునకొండ - ఏలేశ్వరం

ఇక్కడ నల్లమల కొండల్లోని శ్రీపర్వతం దగ్గరలో కృష్ణానది ఒడ్డున ఆనాడు ప్రసిద్ధ బౌద్ధ ఆరామం ఉండేది. దాన్నే శ్రీ పర్వత ఆరామ అనేవారు. క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దం నుండి ఇక్ష్వాకుల రాజధాని శ్రీ పర్వత విజయపురిగా ప్రసిద్ధి చెందిన ఈ ప్రాంతంలో ఆచార్య నాగార్జునుడు నివాసమేర్పరచుకొని మహాయాన బౌద్ధ కేంద్రంగా మాధ్యమిక సిద్ధాంతాన్ని ప్రపంచ దేశాలకు వ్యాప్తి చేయడం వల్ల ఈ ప్రదేశం నాగార్జున

కొండగా ప్రసిద్ధి చెందింది.

క్రీ.శ. 5వ శతాబ్దం వరకు కూడా ఈ శ్రీపర్వతం గొప్ప బౌద్ధ సాంస్కృతిక కేంద్రంగా విరాజిల్లింది. ఇక్కడికి శ్రీలంక, నేపాల్, టిబెట్ల నుండి అలాగే మనదేశం అన్ని ప్రాంతాల నుండి అధ్యయనం కోసం భిక్షువులు వచ్చేవారు. కాలక్రమంలో దీనిని నందికొండ అని పిలిచారు. ఏలేశ్వరానికి 7 కి.మీ. దిగువన కృష్ణానదిపై అడ్డంగా కట్టిన నాగార్జున సాగర్ ఆనకట్ట వల్ల ఏర్పడిన జలాశయంలో ఇక్ష్వాకుల రాజధానిగా విలసిల్లిన నాగార్జున కొండ జలాశయంలోపల ముంపునకు గురయ్యే ప్రాంతాలలో 1954-60 సంవత్సరాల మధ్య కాలంలో కేంద్ర పురావస్తు శాఖ తవ్వకాలు చేపట్టింది. అలాగే నల్గొండ జిల్లా ఒకప్పుటి దేవరకొండ తాలుకాలో కృష్ణానది ఎడమ గట్టునున్న ఏలేశ్వరం అవతలి గట్టునున్న విజయపురికి సమకాలీనంగా విలసిల్లిన చారిత్రక ప్రదేశం. నాగార్జున కొండ మాదిరిగానే చారిత్రక సంపదను కాపాడుకోవడానికి 1955-56లో రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖలు తవ్వకాలు చేపట్టారు. నాగార్జున కొండ తవ్వకాలలో బయల్పడిన మహాస్థూప, స్థూప చైత్యాలు, శిలా మండపాలు, బుద్ధుని జాతక కథలతో కూడి శిల్ప ఫలకాలు, సింహళ విహారము అలాగే ఏలేశ్వరం తవ్వకాలలో ఇటుకలతో నిర్మించిన ఇక్ష్వాకుల కాలనాటి (క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్ది) నాటి చైత్యం, స్థూపాలు, కృష్ణానది గట్టుకు పరచిన రాళ్ళతో ఏర్పరచిన స్నానఘట్టం, సున్నపురాతి శిలామండపం వెలుగుచూశాయి.

కేంద్ర పురావస్తుశాఖ చేపట్టిన తవ్వకాలలో బయల్పడిన కట్టడాలను నాగార్జునకొండ (ద్వీపం)పై బలాండ్ మ్యూజియాన్ని ఏర్పాటు చేసి బుద్ధుని ధాతువులను, శిల్పాలను, శిల్ప ఫలకాలను, భద్రపరచి, మిగతా కట్టడాలను పునర్నిర్మాణం చేసినారు.

మరి కొన్నింటిని అనువు ప్రాంతంలో (దీర్ఘ చతురస్రాకారపు ఆడిటోరియం, విహారాలు) పునర్నిర్మించారు. రాష్ట్ర పురావస్తుశాఖ చేసిన తవ్వకాలలో లభించిన వస్తువులను శాఖ కేంద్ర కార్యాలయంలోని మ్యూజియంలో ప్రదర్శనకుంచారు.

అప్పట్లో డ్యాంకు కుడివైపున జెట్టి నిర్మించి బోటింగ్ సదుపాయాన్ని ఏర్పరచి నాగార్జున కొండ బలాండ్ మ్యూజియాన్ని పర్యాటకులకు అందుబాటులోకి తేవడం జరిగింది.

ప్రస్తుతం తెలంగాణ రాష్ట్ర పర్యాటకాభివృద్ధి సంస్థ డ్యామ్ కు ఎడమ వైపు నుండి బోటింగ్ సదుపాయాలను ప్రారంభించింది.

ఒకప్పుడు బౌద్ధం విలసిల్లిన ఈ ప్రాంతాలను వివిధ సదుపాయాల కల్పనతో పర్యాటక ప్రాంతాలుగా తీర్చిదిద్దాల్సిన అవసరం ఉంది.

-డి.ఆర్.శ్యాంసుందర్ రావు

మొబైల్: 9010051177

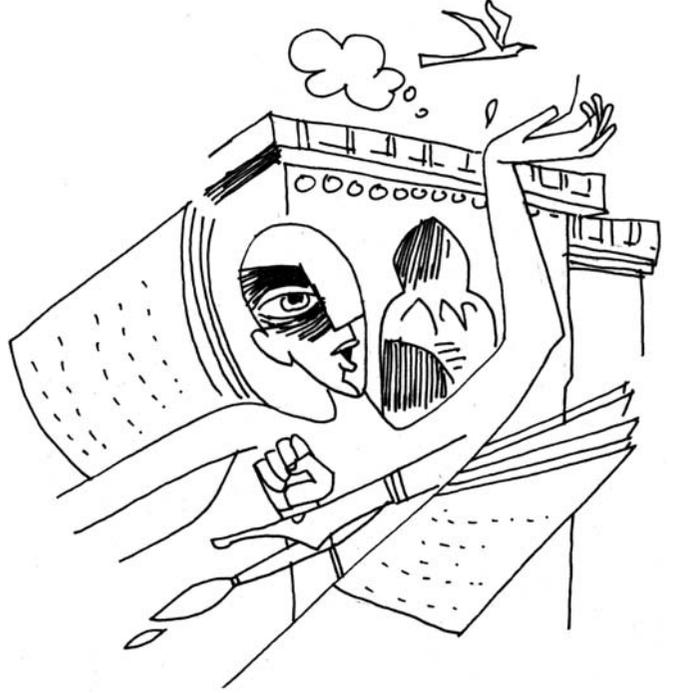
మెయిల్: shyamtstdc@gmail.com



1976లో రాష్ట్ర పురావస్తుశాఖ అప్పటి వరంగల్ ఆఫీసులో పనిచేస్తున్న బండారు సుబ్రమణ్యంగారి చొరవతో పై అధికారులతో అక్కడ పరిశీలన చేసి అది మట్టి దిబ్బగాదు, బౌద్ధ మహాస్థూపం అని తేల్చారు. ఆ శాఖ పై అధికారి వి.వి. కృష్ణశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహంతో వరుసగా పది ఏళ్ళ పాటు తవ్వకాలు సాగించారు.

“నీ త్యాగం...”

తల్లి... ఉస్మానియా!
 నీకు వందనం
 తనవితీర అభివందనం
 నీ దేహం అరుగుతున్నా
 నిలువెల్లా గాయమవుతున్నా
 అణుక్షణం ఆలోచించకుండ
 ప్రతి క్షణం మా కోసం తపించినవ్
 కదలకుండ ఉండి మమ్ముల
 కదిలిస్తున్న విజ్ఞాన గనివి
 ఆత్మ త్యాగం తప్ప
 ఫలితమెరుగని త్యాగశీలివి
 తల్లి... నీకు దండం!
 మనసారా అభివందనం
 వేలాది మందికి అక్షర పాఠాలతో
 ప్రతిభావంతులుగా పట్టం గట్టినవ్
 దిశ దశ నిర్దేశించిన
 చదువులమ్మ కోవెలవు
 అలలవోలే ఉవ్వెత్తున ఎగసిన
 ఉద్యమ దివిటి కెరటమా
 నీ పెయ్యిపై కురిసిన తుటాలెన్నో..
 విరిగిన లాలెన్నో..
 శరీరం ముక్కలవుతున్నా..
 పట్టు వదలని పోరాటయోధుల్ని
 కన్న మట్టి తల్లివి
 రక్తం ఏరులై పారుతున్నా
 కలాలు గళాలు వదలని బిడ్డల పెంచినవ్
 తల్లి! ఉస్మానియా..!
 నీకు వందనం..
 నీ పేరు వింటేనే
 రావరికపు కోటల గుండెల్లో
 వణుకులు పుట్టేవి
 దొర భూస్వాముల వెన్నుల్లో గుబులు పుట్టేవి
 పోరాటదారుల్లో
 అస్థిత్వ ఉద్యమాల వైపు
 ఎందరో నీ నడిపించినవ్
 తల్లి... ఉస్మానియా!
 నీకు వందనం
 సన్మాంగ అభివందనం
 విద్యార్థులకు ముద్దులొలికే బొమ్మవు
 అక్షరాలతో ఓలలాడించే అమ్మవు
 నీ నుండి నేర్చుకున్న రాతలు



రేపటి తరానికి భవిష్యత్ గీతలు
 ల్యాండ్ స్టేట్ ఆర్ట్స్ కాలేజీ అవరణంత
 కలియ తిరుగుతుంటే
 మనసంతా తల్లి ఒడిలో
 ఊయల ఊగుతున్నట్లుంటది
 తల్లి... ఉస్మానియా!
 నీకు వందనం
 శిరస్సు వంచి అభివందనం
 శిల్పాంటి వ్యక్తులను శిల్పాలుగా చెక్కి
 ప్రాణం పోసిన మాతృమూర్తివి
 జీవిత ఉద్యమ తొవ్వల్లో
 అసువులు బాసిన
 నీ బిడ్డల బలిదానాలు చిరస్మరణీయం
 తల్లి... ఉస్మానియా!
 నీకు సలాం.. నీకు మదినిండా సెల్యూట్
 ఏమని చెప్పాలి.. ఏమని రాయాలి..
 మా బతుకులకు బాటవై
 సహస్రకాలం తేజస్సుతో వెలుగు మళ్ళీ మళ్ళీ
 నీ త్యాగం నిరుపమానం
 నీ కీర్తి అజరామరం
 జయహో... జయ జయహో...
 ఉస్మానియా విద్యాలయమా

-కోమటిరెడ్డి బుచ్చిరెడ్డి

సెల్: 9441561655

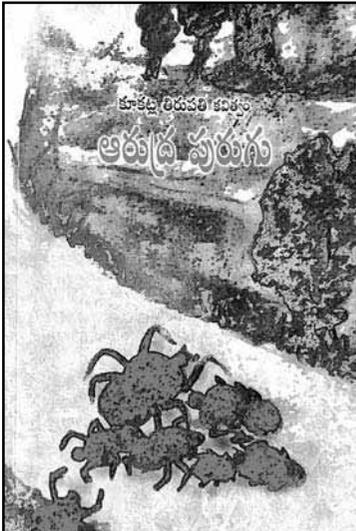
komatireddyarunabuchireddy@gmail.com

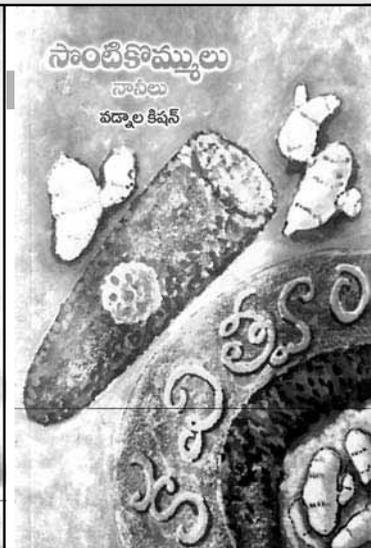
తెలుగు సాహిత్యంలో కరీంనగర్ రెపరెపలాడే పతాకం

తెలుగు నేల మీద కరీంనగర్ కేంద్రంగా విస్తృతమయిన సాహిత్యం వస్తుంది. రెండు వేల ఏళ్ళ క్రితం శాతవాహనుల 17వ చక్రవర్తి హాలుడు సంకలనం చేసిన 'గాథా సప్తశతి' నుంచి నిన్నుమొన్నటి 'వల్లుబండ' దాకా ఇక్కడ కవులు సామాజిక సమస్యలపై కవిత్వం రాస్తున్నారు. కరీంనగర్ కేంద్రంగా ప్రతి పుస్తకం రోజు రాత్రి జరిగే 'ఎన్నీల ముచ్చల్లు' కవిత్వ సభ ఒక అపూర్వ మైన చరిత్ర. యాభై నెలలుగా నిర్విరామంగా సాగుతున్న కవుల పండుగ. గాథా సప్తశతి కోటి లింగాల నుంచే వెలువడింది. అనంతరం మడిక సింగన వెలిగందల నారాయ మొదలుకొని ఎందరో ఈ మట్టి నుంచే కా వ్యాలు అల్లిన వారే. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 1934లో వెలువరించిన 'గోలకొండ' సంచికలో కరీంనగర్ జిల్లా కవులు 37 మంది ఉన్నారు. తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం (1946-51) సందర్భంలో మేర మల్లేశం లాంటి ఎంతో మంది పాటలు కట్టారు. అనంతర కాలం నక్కలైలే ఉద్యమ యుద్ధమేఘాలు అలముకున్న కాలం 1975-95 మధ్యలో ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లా నుంచి గొప్ప సాహిత్యం వచ్చింది. బిఎస్ రాములు, అల్లం రాజయ్య, అల్లం వీరయ్య, తుమ్మేటి రఘోత్తం రెడ్డి, మిత్ర, కాలువ మల్లయ్య, జూకంటి జగన్నాథం, నలిమెల భాస్కర్ లాంటి తరం అంతా అప్పటి నుంచే సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ చైతన్యంతో కథలు, కవిత్వం రాస్తున్నారు. అనంతర కాలంలో వ్యూహాలు అవగాహనలో కాలానుగుణ మార్పులు వచ్చాయి. 2000 సంవత్సరం నుంచి తెలంగాణ మలి దశ ఉద్యమం కరీంనగర్ కవులు రచయితలపై పడింది. గోలకొండ కవుల సంచిక ప్రచురించిన కాలం సిరిసిల్ల ప్రాంతం నుంచే నారాయణపూర్,



ముస్తాబాద్ నుంచే ఎక్కువ మంది కవులు కవిత్వం రాశారు. మానేరు నదికి ఉన్న గొప్పతనమో ఏమోకాని సిరిసిల్ల వేములవాడ సాహిత్య శాలలుగా అప్పటికీ ఇప్పటికీ నిలిచినాయి. జ్ఞానపీఠ పురస్కారం పొంది మరణించే వరకు కవిత్వం రాసిన మహాకవి సి. నారాయణరెడ్డి, మూడువేల ఐదు వందలకు పైగా పాటలు రాసినా కవిత్వమే తన చిరునామాగా చివరి స్వాస్థ వరకు జీవించాడు. అట్లాగే జె.భాపురెడ్డి, వడ్డేపల్లి కృష్ణ, నాల్ల జనార్దన్ రెడ్డి, గజానన్ థామస్, గండ్ర లక్ష్మణరావు, వాసాల నర్సయ్య, అందె వెంకటరాజం, రేగులపాట కిషన్ రావు, తాడిగిరి పోతరాజుల సాహిత్యం నిత్యం చైతన్యంలో ఉంది. ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లా సాహిత్యకారులు సామాజిక రాజకీయ విశ్వాసాలతో పాటు ఆధ్యాత్మిక భావనలనూ అస్తిత్వ ఉద్యమాలను ఆలంబన చేసుకున్నారు. 2000 నుంచి జిల్లాలో తెలంగాణ రచయితల వేదిక, సాహితీ గౌరవి సంస్థల సాహిత్య కృషి ఎనలేనిది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అనువాద పురస్కారం పొందిన డాక్టర్ నలిమెల భాస్కర్ కు పద్నాలుగు భారతీయ భాషల్లో నిష్ఠాతుడు. ఆయన 'మంద' కథల సంపుటిలో అన్ని భాషల అనువాద కథలు ఉన్నాయి. పద్నాలుగు భాషలు నేర్చిన వారు తెలుగునేల మీద ఎవరూ లేరు కావచ్చు. భాస్కర్ తెలంగాణ ఉద్యమకాలంలో 'తెలంగాణ పదకోశం' వెలువరించారు. తెలుగు భాష, వేరు తెలంగాణ భాష వేరు వేరు అని నిర్ధారణ చేసారు. అట్లాగే కరీంనగర్ గడ్డమీద ఎందరో నిష్ఠా తులైన సాహిత్యకారులు జన్మించారు. జైశెట్టి రమణయ్య చరిత్ర పరిశోధన గ్రంథాలు వెలువరించారు. కరీంనగర్ జిల్లా సంస్కృతి చరిత్ర గొప్ప పుస్తకం. డా॥ మలయశ్రీ వెయ్యోళ్ల కరీంనగర్ చరిత్రను పుస్తకంగా వెలువరించారు. శతాధిక





గ్రంథకర్త. 'భౌతికవాది' మాస పత్రికను వెలువరిస్తున్నారు. శ్రీభాష్యం విజయసారథి మహా సంస్కృత పండితుడు. ఆయన రాసిన సంస్కృత కావ్యాలు దేశంలోని సంస్కృత పీఠాల్లో పఠనీయంగా ఉన్నాయి. జుకంటి జగన్నాథం ప్రపంచ చీకరణ ముప్పును తొలి రోజుల్లోనే పసిగట్టిన కవి. ఇప్పటికి 14 కవితా సంకలనాలు వెలువరించారు. నిత్యం కవితవ్వం ఊపిరిగా బతుకుతున్న కొద్దిమంది తెలుగు కవుల్లో ఈయన ఒకరు. ప్రస్తుత బిసి కమీషన్ చైర్మన్ అయిన బి.ఎస్. రాములు తత్వవేత్త. కథా రచయిత. 1995 ప్రాంతంలో తెలుగు సాహిత్యంలోకి దళిత బహుజన దృక్పథాన్ని ప్రవేశపెట్టిన వాళ్లలో ఆ ద్యుడు. ఆయనతో పాటు కంచె అయిలయ్య, ఉ సాం బశివరావు, కత్తి పద్మారావులు సామాజిక సాహిత్య రంగంలో తెలుగు సాహిత్యానికి అంబేద్కర్లైతే చూపును ఇచ్చారు. అల్లం రాజయ్య విప్లవ కథకు చక్రవర్తి. అల్లం వీరయ్య పాట ఎర్రజెండ ఉన్నంత కాలం ఉంటది. అల్లం నారాయణ ఆదిలో కవి గాయకుడు. అనంతర కాలం జర్నలిస్టుగా ప్రసిద్ధుడై ప్రస్తుతం ప్రెస్ అకాడమీ చైర్మన్ గా ఉన్నారు. అల్లం నారాయణ కాలమ్స్ తెలంగాణ ఉద్యమంలో అనేక మందిని ఆకట్టుకున్నాయి. అట్లాగే ప్రస్తుతం తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ చైర్మన్ ఘంటా చక్రపాణి 'జీవగడ్డ'లో జర్నలిస్టుగా ఉన్నప్పుడు కవితవ్వం అల్లినవాడే. ఆయనతో పాటు తెలంగాణ ఉద్యమకారుడు పిట్టల రవీందర్, అన్నవరం దేవేందర్ ఆ తొవ్వలోంచి వచ్చినవారే. నగునూరి శేఖర్ జర్నలిస్టుల సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. ఆయన 1980లో పాటలు రాసిన వారే. ఇటీవల 'పెన్ కౌంటర్' పుస్తకం వెలువరించారు. అట్లాగే మల్లేపల్లి లక్ష్మయ్య పాటలు రాసినారు. జింబో, వర్షుల శివకుమార్, వారాల ఆనంద్ గొప్ప కవితవ్వంను అందించారు. జింబో కథలు కవితవ్వంతో పాటు విరివిగా జుడిషియరీ పుస్తకాలు వెలువరించారు. అన్నవరం దేవేందర్ తెలంగాణ భాషలో కవితవ్వం రాస్తూ ఇప్పటికి పది పుస్తకాలు వెలువరించారు. 'ఫాంల్యాడ్ ప్రాగ్రి



స్' అనే ఆంగ్ల కవితా సంపుటం కూడా వెలువరించారు. తైదల అంజయ్య, పొన్నాల బాలయ్య, గాజోజు నాగభూషణం, కూకట్ల తిరుపతి విరివిగా రాస్తున్నారు. పుస్తకాలు వేస్తున్నారు. ఇటీవల బూర్ల వెంకటేశ్వర్లు 'రెండు పక్షాలూ- ఒక జీవితం' అనే సంభాషణ కవితా సంకలనం వెలువరించారు. అది ఇద్దరు ఆలుమగల కవితవ్వ సంభాషణ. రసాత్మకంగా ఉంటది.

ఇకపోతే కరీంనగర్ జిల్లా నుంచి మహిళా కవయిత్రులు ఇటీవల కాలంలో బాగా రాస్తున్నారు. తోట నిర్మలారాణి 'ఒక చినుకు కోసం' బండారి శైలజ 'చేతి చివరి ఆకాశం', రామానుజం సుజాత 'మనసు పొరల్లోంచి', అరుణ నారదభట్ల 'ఇన్నాళ్ళ మౌనం తరువాత' కవితా సంకలనం వెలువడ్డాయి. నాంపల్లి సుజాత 'మట్టి నానీలు', హిమజ 'సంచీలో దీపం' ఇటీవల వెలువరించిన మంచి సంకలనాలు. అట్లాగే 'ఎన్నీల ముచ్చట్ల' నుంచి ఎదిగివచ్చిన కవులు 'నది పలికిన వాక్యం' విలా సాగరం రవీందర్, 'మల్లెచెట్టు చౌరస్తా' మమత వేణు, వడ్డాల కిషన్ 'సాంటి కోమ్ములు', తప్పెట ఓదయ్య 'మొగ్గ పూసలు' సాహితీ సోపతి ప్రచురణలుగా వచ్చినయి. ఒకప్పుడు సాహిత్య ఉద్యమాల్లో ఉండి విశ్రాంతి దశలో ఉన్న గులాబీల మల్లారెడ్డి ఇటీవల 'మల్దాదా' నవల వెలువరించారు. ఈ నవల మల్లారెడ్డి తాత హుస్సానా బాద్ ప్రాంతం లో జరిపిన పోరాటానికి సంబంధించిన చరిత్ర జోడించి

రాశారు. అలాగే వీరగోని పెంటయ్య 'ఊర విసికెల పోరు' కథల సంపుటి, పెరుక రాజు 'ఆకలి' కథల సంపుటి, మచ్చు ప్రభాకర్ 'మూడడుగుల యుద్ధం', భండారి అంకయ్య 'జీవన నానీలు' వెలువరించి తమలోని చైతన్యాన్ని కవితానికే అందిస్తున్నారు.

సాహిత్య విమర్శ రంగంలో యం. నారాయణ శర్మ గొప్పగా తన స్థానాన్ని పొందుపరుచుకొని కొన్ని విమర్శక సూత్రాలను ప్రతి పాదించారు. ఇటీవల 'సాధరణ', 'నేటి కవిత', వ్యక్తికరణ పుస్తకాలు వెలువరించారు. దాస్యం సేనాధిపతి

అల్లం రాజయ్య విప్లవ కథకు చక్రవర్తి. అల్లం వీరయ్య పాట ఎర్రజెండ ఉన్నంత కాలం ఉంటది. అల్లం నారాయణ ఆదిలో కవి గాయకుడు. అనంతర కాలం జర్నలిస్టుగా ప్రసిద్ధుడై ప్రస్తుతం ప్రెస్ అకాడమీ చైర్మన్ గా ఉన్నారు. అల్లం నారాయణ కాలమ్స్ తెలంగాణ ఉద్యమంలో అనేక మందిని ఆకట్టుకున్నాయి.

విస్తృతంగా రాస్తున్న గొప్ప సమీక్షకుడు. తాను లెక్కకు మిక్కిలి పుస్తక సమీక్షలు చేస్తూ పలువురి ప్రశంసలు అందుకుంటున్నారు. కందుకూరి అంజయ్య 'కట్టెపల్లె', అన్నవరం దేవందర్ 'ఇంది దీపం', చైతన్య ప్రకాష్ 'అమె', కూకట్ల తిరుపతి 'ఆరుద్ర పురుగు', వారాల ఆనంద్ 'లోపలి మనిషి', 'గండ్ర లక్ష్మణరావు 'నీవు', మధుకర్ వైద్యుల 'స్వతంత్ర సుమాల', ఈటల సమ్మన్న 'అక్షర హారాలు' వేల్పుల నారాయణ 'చురక', చిల్ల మల్లేశం 'మహాపథం', కొత్త అనిల్ కుమార్ 'వాన చినుకులు' ఇటీవల వస్తున్న కవిత్వ సంకలనాలు. నిత్యం కథలు, కవిత్వం, గేయాల్లో కరీంనగర్ ఆగకుండా చైతన్యాలలోనే ఉన్నది. పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ కె.వి. నరేందర్, ఎనగంటి వేణుగోపాల్, బివిఎన్ స్వామిల కథలు నిత్యం రాస్తున్నారు. బెజ్జారపు రవీందర్ వెలువరించిన 'తాటక' నవల గొప్ప సంచలనం. పౌరాణిక కథలోని ఒక పాత్రను తీసికొని గొప్ప ఆచరణాత్మకంగా మలచిన కథ ఇది. తుల రాజేందర్ రావు, బెజ్జారపు వినోద్ కుమార్, ఏదుసూరి రాజేశ్వరి. అడవాల సుజాత, రేగులపాట విజయలక్ష్మి, నామాని సుజనాదేవి కథలు, కవిత్వం రాస్తున్నారు. పెనుగొండ బసవేశ్వర్, సరసిజ, కనక శ్యాంసుందర్, మంచాల వెంకటేశ్వర్లు, రాజా రాంమోహనశర్మ, సి.వి. కుమార్, సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ, మాజెట్టి రవీంద్రనాథ్, ముక్కెర సంపత్, పొద్దుపొడుపు శంకర్, సమీన పర్వీన్, పుష్పాల కృష్ణగోపాల్, నసీరొద్దీన్, సూర్యరావు, మేరు అంజయ్య, గసికంటి సంజీవ్, సంటి అనీల్ కుమార్, గంప ఉమాపతి, నదాశ్రీ, ఇష్రాల్ సుల్తానా, వైరాగ్యం ప్రభాకర్, కె.ఎస్. అనంతాచార్య, మాడిశెట్టి గోపాల్ కవిత్వ రచనలలో లీనమై ఉన్నారు.

నడిమెట్ల రామయ్య ప్రజాకవిగా వర్ణిల్లుతూ గొప్ప పాటలు రాస్తున్నారు. డా॥పత్తిపాక మోహన్ ప్రతిష్టాత్మకమైన నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్ సంపాదకుడిగా తెలుగు సాహిత్య సేవ చేస్తున్నారు.

ఇటీవలనే వరకవి సిద్ధపు (1903-1984) సమగ్రసాహిత్య సంకలనాన్ని యస్. జగన్ రెడ్డి పుస్తకంగా వెలువరించారు. సిద్ధపు కుమారుడు మాణిక్యలింగం కూడా పద్య రచనలో ముందున్నారు.

కరీంనగర్ విభజించబడ్డాక సిరిసిల్లా, పెద్దపల్లి, జగిత్యాల,

కరీంనగర్ లుగా విడిపోయి కొంత భాగం సిద్దిపేటలోనూ జయశంకర్ భూపాలపల్లి వరంగల్ అర్బన్ జిల్లాలోనూ కల్పింది. అయినా ఉమ్మడి సాహిత్య సౌరభ వారసత్వం ఉద్యమాల చరిత్ర కవులు రచయితలందరినీ పూవులో దారంలాగా కలిపే ఉంచుతున్నాయి.

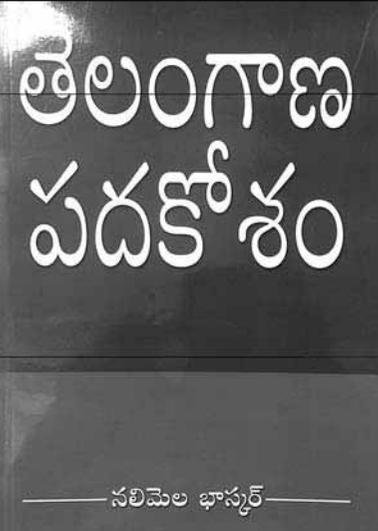
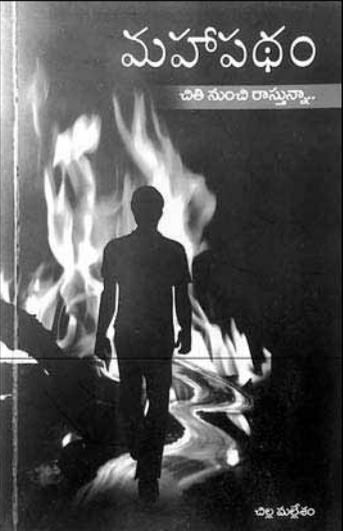
కరీంనగర్ తెలంగాణ ఉద్యమంలో కీలక భూమిక పోషించింది. సాహిత్యంలోనూ కీలకంగానే ఉన్నది. తెలంగాణకు అసలు సిసలైన సాహిత్య కేంద్రం అంటే కరీంనగర్ జిల్లానే, హైదరాబాద్ రాష్ట్ర రాజధాని కావచ్చు గాని హైద్రాబాద్ హైదరాబాద్ కాదు కదా. అక్కడ అందరు అన్ని ప్రాంతాల వాళ్లు ఉంటారు. అదొక కూడలి మాత్రమే. అసలుసిసలు సాహిత్యం పుట్టేది ఊర్లల్లానే. ఆ ఊర్లే కరీంనగర్, ఆదిలాబాద్, వరంగల్ లు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏ సాహిత్య ఉత్సవాలు నిర్వహించినా జిల్లాలో ఉన్న సాహిత్యకారులను సంప్రదించాల్సిన అవసరం ఉన్నది. హైదరాబాద్ మాత్రమే కాదు, కరీంనగర్ లాంటి ప్రాంతాలను విస్మరించరాదు.

కరీంనగర్ ఒక 'గాధాసప్తశతి' వారసత్వ పద్యం నుంచి ఇప్పుడు తెలంగాణ రచయితల వేదిక నిర్వహిస్తున్న 'ఎన్నీల ముచ్చట్లు' కవితా సంకలనాల వరకు ఇవన్నీ వ్యక్తుల పుస్తకాలు కావు, సమిష్టి కృషిలో వస్తున్నాయి. హాలుడు సంకలనం చేసిన 'గాధా సప్తశతి'లో ఎందరో ఆనాటి కవులు ఉన్నారు.

గత 50 నెలలుగా జరుగుతున్న పున్నమి కవిత్వ ముచ్చట్లను 'సాహితీ సోపతి' పుస్తకాలుగా వెలువరిస్తుంది. ఇదంతా కవిత్వంతో సమాజంతో శ్రమతో మమేకమైన పని. తెలంగాణ వచ్చిన తర్వాత కూడా రచయితల పని అయిపోలేదు. ఇంకా జాగ్రుకతలో ఉండాల్సిన అవసరం ఉన్నది. ఆ రకంగా కరీంనగర్ కవి నిరంతరం ప్రయాణమవుతున్నాడు.

- అన్నవరం దేవేందర్,
మొబైల్: 9440763479

మెయిల్: annavaramdev@gmail.com



తెలంగాణ తెలుగు కథ - ప్రాతినిధ్యం: స్థూలావగాహన

‘తెలంగాణకు ఏనాడు రాజకీయ ప్రతిపత్తి లేదు. తెలంగాణకు పోరాట ప్రతిపత్తి ఉంది. ఉద్యమ ప్రతిపత్తి ఉంది. విప్లవ ప్రతిపత్తి ఉంది. అంతర్జాతీయంగా తెలంగాణా విదితం అయింది ప్రజా పోరాటం ద్వారానే.’

తెలంగాణ రాష్ట్రం యేర్పడి తెలంగాణకి రాజకీయ ప్రతిపత్తి లభించాకా సైతం తెలంగాణ కథ గురించి ఆలోచించినప్పుడల్లా నాకు చానాళ్ళ క్రితం దాశరథి రంగాచార్య చెప్పిన మాటలే గుర్తుకు వస్తాయి. కారణం : తెలంగాణకి రాజకీయ వర్తమానమే కాదు; విస్మృతికి, నిర్లక్ష్యానికి గురైన ఘనమైన గత కాలపు సాంస్కృతిక వారసత్వం వుంది. అపారమైన సాహిత్య సంపద వుంది. తెలంగాణా తెలుగు కథ కూడా అందులో భాగమే. తెలంగాణా తెలుగు కథని తెలంగాణా ప్రజల రక్త గతమైన పోరాట స్ఫూర్తి నుంచి చైతన్య పూరితమైన వివిధ ప్రజాఉద్యమాల నేపథ్యం నుంచి విడదీసి చూడలేం. చరిత్రలో తెలంగాణ గాయపడ్డ ప్రతిసారీ దాని కడుపులోంచి తన్నుకు వచ్చిన దుఃఖాలు గొంతులో సుళ్ళు తిరిగిన మూలుగులు పెల్లుబికిన ఆగ్రహాలు చెలరేగిన ఆవేశాలు కథలుగా అవిష్కారమయ్యాయి. తెలంగాణ రాజకీయ చే తనకి ప్రతిబింబాలుగా నిలిచాయి. సామాజిక చలనానికి సాక్ష్యంగా మిగిలాయి. నిబద్ధ కథారచయితలు ప్రతి చారిత్రక సందర్భంలోనూ మగ్గుమై చోదక శక్తులుగా జీవించారు. తెలంగాణకే ప్రత్యేకమైన సాహిత్య దృగ్విషయమిది.

తెలంగాణా నుంచి చెప్పుకోదగ్గ ప్రాతినిధ్య కథకులెందరో ప్రజా ఉద్యమాల్లోంచే పుట్టుకొచ్చారు. అన్ని కాలాల్లోనూ యేదోవొక ఉద్యమ చైతన్యమే తెలంగాణా సాహిత్యాన్నినడిపింది. ప్రాతినిధ్య కథలకి సైతం ఉద్యమ నేపథ్యమే వుంది. తెలంగాణా తెలుగు కథని నిరంతరం ధిక్కార స్వరమే. ఎప్పుడూ యెక్కడా రాజీ పడలేదు.

తెలంగాణా నుంచి చెప్పుకోదగ్గ ప్రాతినిధ్య కథకులెందరో ప్రజా ఉద్యమాల్లోంచే పుట్టుకొచ్చారు. అన్ని కాలాల్లోనూ యేదోవొక ఉద్యమ చైతన్యమే తెలంగాణా సాహిత్యాన్నినడిపింది. ప్రాతినిధ్య కథలకి సైతం ఉద్యమ నేపథ్యమే వుంది. తెలంగాణా తెలుగు కథని నిరంతరం ధిక్కార స్వరమే. ఎప్పుడూ యెక్కడా రాజీ పడలేదు. తన సమాజంలో కళ్ళ ముందు కనిపించిన ప్రతి అన్యాయాన్నీ ఖండించింది. పోరాట స్ఫూర్తి తోనే నిజాం నిరంకుశ పాలనలో తెలుగు భాషా సంస్కృతుల పరిరక్షణకి దోహదం చేసింది. భూస్వామ్య దోపిడీ విధానాలకి యెదురొడ్డి నిలిచింది. భూమి కోసం భుక్తి కోసం విముక్తి కోసం సాయుధమై న రైతాంగానికి కలం బలం జోడించింది. రజాకారు దుర్మార్గాలని ప్రతిఘటించి నిజాం గద్దె దిగేవరకు పోరాడింది. శ్రమైక జీవన సౌందర్యాన్ని ఉన్నతీకరించింది. కష్టజీవుల కడుపు వెతల్ని గుండె సొదనూ సొంతం చేసుకొంది. మధ్య తరగతి బతుకుపోరాటాల్ని అక్షరీకరించింది. డెబ్బైల్లో శ్రీకాకుళం నుంచి తిరిగొచ్చి ఉత్తర తెలంగాణాలో పురివిప్పిన భూపోరాటాలకి అండగా

నిలబడింది. నాగేటి చాళ్ళలో రగిలిన రైతాంగానికి తోడు నీడయ్యింది. గిరిజనుల రక్తంతో తడిసిన అడవితల్లి గుండె చప్పుడు వినిపించింది. రాక్షసి బొగ్గుగుట్టల్లో నిప్పురమై మెరిసింది. తెలుగు కథకి విప్లవ పంథా పరచింది. నూతన ప్రజాస్వామిక శక్తులతో పదం కలిపి నడిచింది. పౌరహక్కుల నినాదాలతో గొంతు కలిపింది. ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ శక్తుల ఉద్యమ భావజాలాన్ని ప్రచారం చేసింది. భిన్న అస్తిత్వ వాదాల్ని గుండెకు హా త్తుకొంది. దళిత బహుజన జీవన వాస్తవికతకి అడ్డం పట్టింది. ప్రతి పదంలోనూ యధార్థతకి పట్టుగొమ్మయింది. ఎక్కడా మార్మికతకి తావు లేదు. మాటు మరుగుమాటలు లేవు. జీవద్భాషలో ఖుల్లం ఖుల్లంగా వున్నది వున్నట్టు ప్రజల మనోభావాలకి సాక్ష్యం పలికింది. పాలకులు తెలంగాణా నేలని ప్రపంచీకరణకి ప్రయోగ శాలగా మార్చిన వైనాన్ని నిరసించింది. గ్లోబలి సరమేధానికి అడ్డుబడింది. పల్లెల విధ్వంస దృశ్యాలకి అక్షరాలా కన్నీరు పెట్టింది. విచ్చిన్నమౌతున్న మానవ సంబంధాల్ని కాపాడుకోవాల్సిన అవసరాన్ని తెలియజెప్పింది. గ్రామీణ వృత్తుల వినాశంతో చెదిరిపోయిన అభాగ్యులకు బతుకు భరోసానిచ్చింది. కరువులకి వలసలకి కారణమవుతోన్న పాలకుల దుర్మీతిని, మానవ తప్పిదాల్ని బహిర్గతం చేసింది. ప్రపంచీకరణకి ప్రాంతీయతే విరుగుడు అని కనిపెట్టింది. దేశీయ సంస్కృతి పరిరక్షణకి ప్రజల్ని అప్రమత్తుల్ని చేసింది. ఆధిపత్య వలసలకు వ్యతిరేకంగా మర్లబడింది. భాషా సాహిత్య సాంస్కృతిక రంగాల్లో

అణచివేతలపై తొడగొట్టి కలబడింది. సొంత రాష్ట్రం సాధించుకొనే వరకూ విశ్రమించలేదు.

తెలంగాణా తెలుగు కథ చేసిన యీ ధీరోదాత్త ప్రయాణాన్ని స్థూలంగా నాలుగు దశలుగా విభజించుకోవచ్చు.

- తొలిదశ : 1956 కి ముందు కాలం
 - రెండో దశ : 56 నుంచి 70 ల వరకు
 - మూడో దశ : 70 నుంచి 95 వరకు
 - నాలుగో దశ : 95నుంచి రాష్ట్ర సాధన వరకు
- నాలుగు దశల్లోనూ తెలంగాణా తెలుగు కథకి ప్రాతినిధ్యం వహించే దీపధారులైన కథకులు యెందరో వున్నారు. ముందు ముందు చరిత్ర తప్పుతున్న కొద్దీ బయల్పడే వాళ్ళు మరికొందరు వుండొచ్చు. లభిస్తున్న సమాచారం మేరకు ఆయా దశల్లో తెలంగాణా కథ గమనాన్ని చూద్దాం. వ్యాస పరిమితుల రీత్యా యిది విహంగ వీక్షణం మాత్రమే. పేర్కొనే రచయితల పేర్లు కూడా సమగ్రం కాదు.

తొలిదశ - 1956 కి ముందు కాలం :

స్థూలంగా దీన్ని తొలితరం కథా కాలంగా స్వీకరించినప్పటికీ తెలంగాణా తెలుగు కథ ఆరంభ వికాసాలు రెండూ యీ కాలంలోనే జరిగాయి. ఈ కాలాన్ని ప్రాథమికంగా రెండు ఘట్టాలుగా విడగొట్టుకోవాలి. మొదటిది-సాంస్కృతిక వికాసోద్యమ దశ , రెండోది-ప్రపంచ చరిత్రలోనే ప్రసిద్ధి పొంది ప్రాంత భేదాల్లేకుండా కవిత్వం కథ నవల పాట నాటకం కళారూపాలు వంటి సమస్త సాహిత్య ప్రక్రియల్ని అనితరంగా ప్రభావితం చేసిన తెలంగాణా సాయుధ రైతాంగ పోరాట కాలం. మొదటి ఉద్యమానికి కొనసాగింపే రెండోది అయినప్పటికీ ఆయా సం దర్భాల్లో వచ్చిన కథలు స్వభావరీత్యా ప్రత్యేకమై నందువల్ల విడిగానే పరిశీలించాలి.

1. సాంస్కృతిక వికాసోద్యమం :

మాడపాటి హనుమంతరావు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, కాళోజీ, వెల్దురి మాణిక్యరావు, నందగిరి వెంకటరావు, వాసుదేవరావు మొ. రచయితలు యితరేతర రంగాల్లో ప్రక్రియల్లో కృషి చేస్తూనే కథని కూడా పరిపుష్టం చేశారు. మాడపాటి వంటి కొందరికి సమాజం మొదటి కార్యక్షేత్రం. సాహిత్యం వారికి ద్వితీయ ప్రాథమ్యం. ఈ కాలంలో వచ్చిన కథల్లో విద్యా - రాజకీయ రంగాల్లో సంస్కరణలు హిందూ ముస్లింల సహజీవనం, తెలంగాణ నేల మీదికి చాలా నెమ్మదిగా ప్రవేశిస్తున్న

ఆధునికత తెచ్చిన మార్పులు, నైజాం రాష్ట్రాంధ్రుల సాంస్కృతిక హక్కుల కోసం పెనుగులాట ప్రధాన వస్తువు. మాడపాటి అగ్రగామి రచయిత అయినప్పటికీ ఆయన కథల్లో యొక్క భాగం అనువాదాలు. అందువల్ల - తెలంగాణా ప్రజల వాస్తవ జీవితాన్ని వస్తువుగా భాషని సాహిత్య భాషగా స్వీకరించిన సురవరం వారిని తెలంగాణా కథకి తొలి ప్రాతినిధ్య రచయితగా పేర్కొవచ్చు. తెలంగాణా సాంస్కృతిక వికాసోద్యమంలో భాగంగా కథా రచనని స్వీకరించిన కారణంగానే ప్రతాపరెడ్డి విశిష్ట కథకుడిగా గుర్తుండిపోతారు. నిజాం రాష్ట్రంలో ప్రజల కడగండ్లని అన్యాయదేశం

తెలంగాణా సాంస్కృతిక వికాసోద్యమంలో భాగంగా కథా రచనని స్వీకరించిన కారణంగానే ప్రతాపరెడ్డి విశిష్ట కథకుడిగా గుర్తుండిపోతారు. నిజాం రాష్ట్రంలో ప్రజల కడగండ్లని అన్యాయదేశంగా వర్ణించి రాజరికంపట్ల తమ వ్యతిరేకతని వ్యక్తం చేయడం కాళోజీ కథల్లో (మనమే నయం) వెల్దురి మాణిక్య రావు కథల్లోనూ (భారం) గమనిస్తాం (చూ. అణా కథలు).

గా వర్ణించి రాజరికంపట్ల తమ వ్యతిరేకతని వ్యక్తం చేయడం కాళోజీ కథల్లో (మనమే నయం) వెల్దురి మాణిక్య రావు కథల్లోనూ (భారం) గమనిస్తాం (చూ. అణా కథలు). కానీ ప్రతాపరెడ్డి 'సంఘాల పంతులు' కథ వాక్ సభా స్వాతంత్ర్యాన్ని హరించే గస్తీ 53ని నిజాం పోలీసులు ప్రజల్ని పీడించడానికి సాధనంగా వుపయోగించుకుంటున్న వైనాన్ని ప్రత్యక్షంగానే వర్ణించింది. ప్రజలంతా కలిసికట్టుగా పోలీసు రాణా మీద దాడిచేసి వాళ్లకి దేహశుద్ధి చేయడం, చివరికి రాణా యెత్తివేయడం యీ కథకి కొనమె రుపు. ఆ విధంగా పౌరహక్కుల కోసం నిజాం రాచరికానికి వ్యతిరేకంగా గొంతు విప్పిన తొలి కథకుడు కూడా సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. నందగిరి వేంకటరావు మరో ఆడుగు ముందుకువేసి రైతాంగ పోరాటా నికి పదిహేను సంవత్సరాలకు పూర్వమే గ్రామాల్లో దొరల దౌర్జన్యాన్ని ఖండిస్తూ 'పట్టెలుగారి ప్రతాపం' కథ రాశాడు. ప్రజా కంటకుడైన దొరను చంపేయడం ఆ కథకి ముగింపు. తెలంగాణా సమాజం సాయుధ రైతాంగ పోరాటం దిశగా నడిచే భవిష్యద్ధర్షనం ఆ ముగింపు.

2. తెలంగాణా సాయుధ రైతాంగ పోరాట కాలం :

కాంచనపల్లి చిన వేంకట రామారావు (మన పూళ్ళో కూడానా) పొట్లపల్లి రామారావు (జైలు,దావతు), పచ్చా దుర్గాప్రసాద్ రావు (గెలుపు మనదే)వట్టికోట ఆళ్వారు స్వామి (జైలు లోపల) అడ్లూరి అయోధ్య రామకవి(తెలంగాణ మంటల్లో) పి వి నరసింహారావు(గొల్ల రామప్ప) పి వెంకటేశ్వర రావు (సంఘం చిట్టి ,రహీం భాయి)భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు (ఇజ్జత్) ఆళ్వారు స్వామి (చిన్నప్పడే) అవుల పిప్పయ్య (దౌరా, ఈతగింజు అయిచ్చి ...) భీం రెడ్డి (ఆయువుపట్టు) నెల్లూరి కేకవ స్వామి (యుగాంతం) వంటి యెందరో రచయితలు పోరాటం లోని వివిధ దశల్ని కథల్లో బలంగా చిత్రికరించారు.

ఆంధ్రమహాసభ ఏర్పాటు దగ్గర్నుంచి నిర్బంధ వెట్టికి లేవీ వసూళ్ళకి వూళ్ళల్లో దొరల దౌర్జన్యాలకి వ్యతిరేకంగా ప్రజలు సమీకృతం కావడం రజాకార్లకి బుద్ధి చెప్పడం వంటి యెన్నో అంశాలు కథల్లోకి యొక్కాయి.

అణా గ్రంథమాల, ఆంధ్రకేసరి గ్రంథమాల, దేశోద్ధారక గ్రంథమాల సాధన సమితి, తెలంగాణా గ్రంథమాల వంటి యెన్నో ప్రచురణ సంస్థలు, తెనుగు నీలగిరి, సుజాత, శోభ, గోలకొండ, తెలుగుతల్లి, ఆంధ్రకేసరి, మీజాన్, భాగ్యనగర్, కాకతీయ, ప్రవంతి మొ. పత్రికలూ ఆ నాటి తెలంగాణా తెలుగు కథకి పాదులు గట్టి పెంచి పోషించాయి.

సాది సంరక్షణ చేశాయి. తెలంగాణ పత్రికల్లో ఆంధ్ర ప్రాంతపు రచయితల కథలు అనేకంగా వచ్చినట్లు ఆంధ్ర ప్రాంతపు పత్రికల్లో(భారతి, అభ్యుదయ విశాలాంధ్ర) కూడా అడపా తడపా తెలంగాణా కథలకి స్థానం లభించింది. బ్రిటిష్ ఆంధ్రులు నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్రులు రాజకీయంగా ప్రత్యేకమైన విడి విడి అస్తిత్వాల్తోనే జీవించినప్పటికీ యేదో వాక మేరకు సాంస్కృతిక బాంధవ్యాన్ని రచయితలు కొనసాగించారు. అయితే ఆ బాంధవ్యాన్ని నిలుపుకోవాలనే పట్టుదల తెలంగాణా వైపు నుంచి వున్నంతగా ఆంధ్ర దిక్కు నుంచి లేదని ప్రతాపరెడ్డి వంటి వారు ఆవేదన వెలిబుచ్చారు. అంతే కాదు; తెలం

గాణా తెలుగుని తొరక్యాంధ్రమని కొందరు నిందించారు. 'తెలంగాణమున తెలుగు కవులు పూజ్యము' అంటూ కువ్యాఖ్యలు (ముడుంబై వేంకట రాఘవాచార్యులు) చేశారు. దానికి జవాబుగా ప్రతాపరెడ్డి 354గురు కవుల కవిత్వ ఖండికలతో గోలకొండ కవుల సంచిక సగర్వంగా ప్రకటించాడు. అదే స్ఫూర్తితో, ఆత్మగౌరవ ఆర్థితో దాదాపు మూడు డజన్ల తెలంగాణ కథలతో ఆళ్వారు స్వామి పరిసరాలు రెండు భాగాలు ప్రచురించాడు.

'పరిసరాలు' తెలంగాణా తెలుగు కథ గమనంలో మైలు రాయి. అది 1956లో వెలువడటం యాదృచ్ఛికం కాదు. చారిత్రక సంఘటన. పరిసరాలు తెలంగాణా తెలుగు కథ ప్రాతినిధ్యాన్ని శిఖరమీద నిలబెట్టడమే కాదు, తెలంగాణా కథా రచయితల ఆత్మగౌరవ స్వరాన్ని సైతం వినిపించింది. బూర్గుల రంగనాథరావు, కాళోజీ, యశోదా రెడ్డి, పైడిమర్రి, వేంకట సుబ్బారావు, గూడూరి సీతారాం, సురమోళి, ఇతికాల నీలకంఠ రావు, భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి నందగిరి

వేంకట రావు, హీరాలాల్ మోరియా, పెండ్యాల రాఘవరావు, పన్యాల రంగనాథ రావు, వల్లపురెడ్డి బుచ్చారెడ్డి, నెల్లూరి కేశవస్వామి మొదలైన తెలంగాణా తెలుగు కథకి ప్రాతినిధ్యం వహించిన మలితరం రచయితల కథలు ఆ సంకలనంలో చోటుచేసుకొన్నాయి. ఇదిగో వీరు మా తెలంగాణా కథకులు అని నిండు గుండెతో ఆత్మ విశ్వాసంతో ఆళ్వారుస్వామి చేసిన ప్రకటన 'పరిసరాలు'.

అంతకు మునుపు సాధన సమితి వెలువరించిన సాధన తెలంగాణా కథలకి పట్టం గట్టింది (అదే సంస్థ ప్రచురించిన పాలవెల్లి రంగవల్లి సంకలనాల్లో తెలంగాణా కథలు తక్కువ). కమ్మ తెమ్మెరలు (బోయినపల్లి రంగారావు), ఆడివాప (చరకుపల్లి రఘోత్తమరావు), కోవిల్లో (చరకుపల్లి హరికృష్ణారావు) పల్లెబడి (బూర్గుల రంగ నాధరావు), ఎండుకు, అణా కథలు (కాళోజీ, వెల్దుర్తి) సంకలనాలు నిర్దిష్టమైన తెలంగాణా స్థానీయ జీవితాన్నీ భాషా సంస్కృతున్నీ ప్రతిబింబించే కథలు ప్రచురించాయి. వివిధ రచయితల కథా సంకలనాల తో పాటు బూర్గుల రంగనాథ రావు (వాహ్యోళి), ధరణికోట శ్రీనివాస రావు (మా యింట్లో), పొట్లపల్లి రామారావు (జైలు) మొ. రచయితల స్వీయ సంపుటులు ఆ రోజుల్లో తెలంగాణా తెలుగు కథ తక్కిన ప్రక్రియల కంటే ఎక్కువగా ప్రచారంలో వున్నట్టు తెలియజేయడానికి సాక్ష్యాలు. పత్రికల్లో విస్తృతంగా రాస్తున్న భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు, గూడూరి సీతారాం, పుల్లభొట్ల వెంకటేశ్వర్లు, ఎదిరె చెన్నకేశవులు మొదలైన కథకులు తెలంగాణా తెలుగు కథని సంపద్యంతం చేశారు.

దశాబ్దాల పాటు ఉర్దూ రాజ్యభాషగా అధికారం చెలాయించడం వల్ల యింకా మధ్యతరగతి తెలుగు పాఠక శ్రేణి అంతగా రూపొందిన రోజుల్లో విలసిల్లిన కథా వ్యాసంగం యిది అని గుర్తుంచుకొన్నప్పుడు ఆ కథల విలువ తెలుస్తుంది. వాటి ప్రాతినిధ్యం అర్థమౌతుంది. అయితే 'ప్రధాన ప్రవంతి' గా చెప్పుకొనే తెలుగు కథలో గానీ దాని చరిత్రలో గానీ తెలంగాణ కథకి దక్కవలసినంత చోటు దక్కలేదు. కథా రచయితలందరికో సముచితమైన గుర్తింపు గౌరవం లభించలేదు. ప్రతాపరెడ్డి దగ్గర్నుంచి ఆళ్వారుస్వామి వరకూ అదే కొనసాగింది.

రెండో దశ - 56 నుంచి 70 ల వరకు :

1956 చారిత్రక తప్పిదం తర్వాత బదుల్లో ప్రామాణిక భాష పేరున శిష్టవ్యావహారిక భాషని (అదీ కాళోజీ అన్నట్టు రెండున్నర జిల్లాల భాషనే) నేర్చుకోవడం మూలానా స్థానికమైన ప్రజా వ్యవహారం లోని భాష మరుగున పడిపోయింది. రచయితలు తమదైన భాషా సంప్రదాయాలకీ పలుకుబడులకీ నుడికారాలకీ దూరమయ్యారు. పరాయి కరణికి గురై స్వీయభాషా అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయారు. ఆ కాలంలో తెలంగాణ రచయితలు రాసిన కథలు తెలంగాణకి ప్రాతినిధ్యం వహించలేకపోయాయి. బడిభాషకి అలవాటుపడి ముందుగా అందులో కథ రాసి తర్వాత తమ సొంత భాషలోకి తర్జుమా చేసుకోవాల్సిన అవసరమో, తమ భాషలోనే రాసినప్పటికీ పత్రికలనుంచి తిరస్కారాలెదు ర్కొని ప్రామాణిక భాషలోకి మార్చుకోవాల్సిన అగత్యమో రచయితలు యెదుర్కొన్నారు. అంతకు ముందు ఉర్దూ, యిప్పుడు తమదికాని తెలుగు. రెంటి మధ్య

1956 చారిత్రక తప్పిదం తర్వాత బదుల్లో ప్రామాణిక భాష పేరున శిష్టవ్యావహారిక భాషని (అదీ కాళోజీ అన్నట్టు రెండున్నర జిల్లాల భాషనే) నేర్చుకోవడం మూలానా స్థానికమైన ప్రజా వ్యవహారం లోని భాష మరుగున పడిపోయింది. రచయితలు తమదైన భాషా సంప్రదాయాలకీ పలుకుబడులకీ నుడికారాలకీ దూరమయ్యారు.

నలిగిపోయారు. అదొక హింస. వ్యక్తం చేయలేని వేదన. సాంస్కృతిక రంగంలో కనిపించని అణచివేత. ఊపిరాడనితనం. అమ్మవోడిలో నేర్వని భాషనీ గొంతు పలకని పరాయి పలుకుల్నీ గుండె వినిపించని సవ్వడినీ రాతలోకి బలవంతంగా తెచ్చుకోవాల్సిన పరిస్థితి. ప్రామాణిక భాష ఆధిపత్యం కింద నలిగి మూగవోయిన గొంతులెన్నో ఉన్నాయి.

ఈ సంక్షోభం 70ల వరకూ సాగినప్పటికీ సురమౌళి యశోదారెడ్డి (మా వూరి ముచ్చట్లు) దాశరథి రంగాచార్య వంటి రచయితలు తమ కథల్లో తెలంగాణా గొంతు వినిపించారు. తెలంగాణా భాష ప్రాంతీయ సంస్కృతి వారి కథల్లో అపూర్వంగా గుభాళించింది. సురమౌళి రాసిన ముక్కోటి బలగమోయా కథ రెండు ప్రాంతాలూ విలీనమై ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రావతరణ సందర్భంగా తలెత్తిన అనుమానాల్నీ అవమానాల్నీ బలంగా ఆవిష్కరించింది. తెలుగు ప్రాంతాలు విడిపోడానికి బీజాలు కలవడంలోనే పడ్డాయని ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణలోనే గుర్తించిన యీ కథ తెలంగాణ నేపథ్యంలో మాత్రమే రావడానికి అవకాశముంది. అదే విధంగా యశోదారెడ్డి 'మా పంతులు' కథలో 'పైనిండ కండ్లు వెట్టుకోండి లేకుంటే మీ చేతుల రొట్టె గడ్డలు తన్నుకుపోతవి' అంటూ ఏరవతలోడి అణచివేత పట్ల అప్రమత్తులై వుండమని తెలంగాణా బిడ్డల్నీ హెచ్చరించింది.

ఈ స్పృహ నుంచే తొలి-మలిదశ ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్భవమానికి బీజాలు పడ్డాయి. ముచ్చట్ల నెపంతో మాయమౌతున్న స్వీయ భాషా సంస్కృతుల పరిరక్షణకు పూనుకొన్న తెలంగాణా తెలుగు కథా రచయితగా యశోదారెడ్డి సాహిత్యంలోనే కాదు సాంస్కృతిక రాజకీయ రంగాలకు సైతం రాబోయే తరాలకి గొప్ప యెరుకనిచ్చి దారిచూపారు.

నిజానికి భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల పేరున 56లో రెండు ప్రాంతాల కలయిక జరగకుండా వుండి వుంటే రెండు ప్రాంతాల రచయిత లూ యెవరి మానాన వాళ్ళు తమ సొంత భాషల్లో కథా రచన కొన సాగించేవారు. 'కమ్మతెమ్మెరలు' లోని ప్రాంతీయ భాషా సౌరభాన్ని తెలంగాణా

ప్రాంతేతరులు ఆ తర్వాత కూడా హాయిగా ఆనందించే వారు (కాకినాడ నవ్య సాహిత్య పరిషత్ పత్రిక - ప్రతిభ). సురమౌళి స్థానిక గ్రామీణ జీవదృశ్యం యెప్పటికీ ముచ్చటగా స్వీకరించే వారు(అలంపూర్ సభల్లో విశ్వనాథ ప్రశంస). కానీ జరిగింది వేరు. చేతుల రొట్టె గడ్డలు తన్నుకుపోయినై. అది తొలిదశ ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్భవంగా రూపుదాల్చడానికి కారణమైంది.

అయితే ఆనాటి ఉద్యమ స్వరూపాన్ని తెలుసుకోడానికి గానీ ప్రజల మనోభావాల్నీ అర్థం చేసుకోడానికి గానీ ఉద్యమ వైఫల్యాల నుంచి గుణపాఠాలు నేర్చుకోడానికి గానీ లభించే సాహిత్య ఆకరాలు చాలా తక్కువ. 'ఈ యుగం తెలంగాణా కథలో ఒక గ్యాప్ గా శూన్యంగా కన్పించసాగింది' (ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి) అని విమర్శకులు భావించారు. తొలిదశ తెలంగాణా రాష్ట్రోద్భవమాన్ని నేపథ్యంగా చేసుకొని వచ్చిన కథల్నీ వేళ్ళమీద లెక్కబెట్టవచ్చు (చూ. తెలంగాణా చౌక్ : సంపా. స్వామి, ఎల్లారెడ్డి). అందుకు కారణాలని పరిశోధకులు తప్పి తీయా

లి. ప్రజల వుద్దేశ్యాన్ని వొడిసి పట్టుకున్న కానిస్టేబుల్ కామయ్య కథ (కాసారపు సంజీవయ్య), సలాం హైదరాబాద్ నవల (లోకేశ్వర్) వంటి అరుదైన రచనలు కొన్ని మాత్రమే అందుబాటులో వున్నాయి. ఇది తెలంగాణా తెలుగు కథకే కాదు తెలంగాణా రాజకీయ సామాజిక చరిత్రకి కూడా పెద్దలోటు. 70ల్లో ఉత్తర తెలంగాణా నేలపై చెలరేగిన విప్లవోద్యమ కథ ఆ లోటుని అద్వితీయంగా పూడ్చింది.

మాడో దశ : 70 నుంచి 95 వరకు

తెలంగాణా తెలుగు కథకి యిది స్వర్ణ యుగం. చెరబండరాజు అల్లం రాజయ్య, బిఎస్ రాములు, తుమ్మేటి రఘోత్తం రెడ్డి, పి చంద్, సాహూ, కర్లక కార్మిక కాలవ మల్లయ్య, సముద్రుడు, సృష్టి, ఉప్పల నరసింహం వంటి రచయితలు తెలుగు కథని శాసించిన కాలమిది. దేశం మొత్తం తెలంగాణ వైపు చూసేలా చేయడానికి యీ కాలపు కథ యెంతగానో తోడ్పడింది.

అప్పటిదాకా తెలంగాణ కథపట్ల నిర్లక్ష్యంగా, నిరాసక్తంగా వున్న వాళ్ళ వీపు చరిచి కూర్చోబెట్టింది. 'సాహిత్య రూపాలుగానీ ప్రమాణాలు గానీ ఆశయాలుగానీ కాలానుగుణంగా మారుతూ వచ్చినట్టే సాహిత్యానికి సంబంధించిన సమస్యలు కూడా మారుతూ వస్తాయి. ప్రజల భాష, ప్రజల సాహిత్యం అనేది యీ కాలపు సమస్య' అని(కొ.కు) తెలంగాణ బయట నుంచి రచయితలు తెలంగాణ కథని నెత్తికెత్తుకున్న రోజులవి.

జగిత్యాల జైత్రయాత్ర ఇంద్రవెల్లి మారణ కాండ, సింగరేణి నల్ల వజ్రం తెలంగాణ తెలుగు కథకి చిరునామాగా మారాయి. ఉత్తర తెలంగాణా విప్లవోద్యమ స్ఫూర్తితో వుద్యమాచారణలో కథ విడదీయరాని భాగమైంది. భాషలో భావన లో బతుకు యాతనలో దాని వ్యక్తీకరణలో అచ్చ మైన తెలంగాణా కథ యీ కాలంలో వికసించింది.

తెలంగాణా పల్లెల్లో భూస్వాముల దోపిడీకి వ్యతిరేకంగా భూమి కోసం రైతాంగం తిరుగుబాటు చేస్తున్నప్పుడూ రాజ్యాంగబద్ధమైన హక్కుల్ని హరించి అడవినుంచి కొండనుంచి తమను దూరం చేయడానికి ప్రభుత్వం గిరిజనేతరులూ కుట్రలు చేస్తున్నారని గిరిజనులు యెదురు తిరిగినప్పుడూ బొగ్గుపొరల్లో తమను తాము కోల్పోయి జీవచ్ఛవాల బతుకుతూ కనిపించని పెట్టుబడి దారీ దోపిడీకి గురవుతున్నామని గని కార్మికులు మర్లబడినప్పుడూ అదే ప్రజా సమూహాల మధ్య పుట్టిపెరిగిన రచయితలు తమ చుట్టూ వున్న జీవితాల్లోని చేదు వాస్తవాలని చూసి చలింది పరిష్కార మార్గాలు అన్వేషిస్తూ యథార్థ కథలకి అక్షర రూపం యివ్వాలని పూనుకొన్నారు. అందుకు వాళ్ళ సంస్కృతిలో భాగమైన సజీవమైన భాషే వాళ్ళకి రచనా మాధ్యమంగా గోచరించింది.

దానిపై ఆంక్షలు విధించే ఆధిపత్యాల్ని నిక్కచ్చిగా తిరస్కరించి తెలంగాణా భాషకి సాహిత్య గౌరవం కల్పించారు. భాషకి గొప్ప ప్రజా స్వామిక దృక్పథాన్ని జోడించారు. ప్రజల భాషకి ప్రాణం ప్రజల భాష అని శాస్త్రీయంగా నిరూపించారు. అందుకు సర్వ శక్తులూ వొడ్డి పోరాడారు. ప్రజల జీవన్మరణ పోరాటాన్ని తమ నెత్తుటి భాషలో చెమట భాషలో

గాక మరేవిధంగానూ రాయలేమని తెగేసి చెప్పారు(రాజయ్య). భాషా సమస్య జాతుల సమస్యలో భాగం అని రచయితలు (బి ఎస్ రాములు) గ్రహించి 'మాభాషలో మేం రాస్తాం అది మా న్యాయసమ్మతమైన హక్కు' అని ప్రకటించారు. 'తెలంగాణా మాండలిక కథ ప్రపంచంలో ఏ భాషలో నైనా అత్యుత్తమ సాహిత్యంగా నిలుస్తుందని' పరిశోధకులు భావించారు (తెలుగులో మాండలిక కథా సాహిత్యం : తెలంగాణాపై ప్రత్యేక దృష్టితో).

బద్లీలా సంకలనం (కరీంనగర్ ఉద్యమ సాహితీ 1973) తొలి సారిగా విప్లవోద్యమ కథకి బీజాలు వేసి ప్రాతినిధ్యం వహించింది. బద్లీలా తెలంగాణా కథకి కొత్త గొంతులనిచ్చింది. కొత్త ఊపిర్లు ఊదించి. హోరు (స్వూ వేవ్) సంకలనం కూడ అంతే తీవ్ర స్వరాలని వినిపించింది. తాడిగిరి పోతరాజు ఎర్ర బుట్ట, బ్లాక్ అండ్ వైట్ కథలు సంకలనం సృష్టించాయి.

తెలంగాణా కథని 'ఎర్రబుట్టకి ముందు ఎర్రబుట్టకి తర్వాత' అని అంచనా వేయాలని చెప్పడం తప్పుకాదు. ఆ కథ తర్వాతి కథా రచయితలపై అంత ప్రభావం చూపింది. భూ స్వాముల నుండి భూములు లాక్కోవడం, గడీలమీద దాడి చేయడం, అప్పుపత్రాలు తగలబెట్టి స్వయంగా ఆర్థిక శృంఖలాలు తెంచుకొని విముక్తులు కావడం, దొరలని పూరినుంచి తరమడం, పడాపు భూముల్ని స్వాధీనం చేసుకొని జెండాలు పాతడం, కరువు దాడులు చేయడం వంటి యెన్నో ఉద్యమ రూపాలు కథకి తక్షణ వస్తువులయ్యాయి. నాజుకు పోకడలు వెతుక్కోకుండా వస్తువుకి అనుగుణమైన ప్రాంతీయ భాషనీ శిల్పరీతుల్ని కథలు యెన్నుకున్నాయి.

కథల్లో వాడిన భాష కథా నిర్మాణ సూత్రాలు సాహిత్య ప్రమాణాలు వంటి విషయాలు సాహిత్య కారుల్లో చర్చకి దారితీశాయి. సృజన జీవనాడి అరుణతార ప్రజాసాహితీ నూతన మొ. పత్రికలూ అటువంటి కథలకి చర్చలకి వేదికలయ్యాయి. వెనక బడ్డ ప్రాంతానికి చెందిన కథల్లో కళావిలువల్ని అంచనా వేయడానికి భిన్నప్రమాణాలు పాటించా

లని కొందరు విమర్శకులు భావించినా భూమి, సృష్టికర్తలు, మార్పు, మనిషి లోపలి విధ్వంసం, మధ్యవర్తులు, కమల, నీల, మహాదేవుని కల, అతడు (అల్లం రాజయ్య), జూడ, ఉరి, శత్రువు, చావు, విందు, పని పిల్ల (తుమ్మేటి రఘోత్తం రెడ్డి), జీవన్ముతులు (ఆడెవు లక్ష్మీపతి) తాయమ్మ (కరుణ), జంగుబాయి (గోపీ భాగ్యలక్ష్మి) వంటి కథలు ఆ అవసరం లేదని చాటిచెప్పాయి.

తెలంగాణా కథకు అపూర్వ గౌరవాన్ని సాధించాయి.

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

(డిసెంబర్ 24, 2016న హైదరాబాద్ బుక్ ఎగ్జిబిషన్ సాహితీ సమావేశంలో తెలంగాణా కథపై చేసిన ప్రసంగానికి కొనసాగింపు ఈ వ్యాసం)

-డా. ఎ. కె. ప్రభాకర్

మొబైల్: 040 - 27761510

మెయిల్: drakprabhakar@gmail.com

బద్లీలా తెలంగాణా కథకి కొత్త గొంతులనిచ్చింది. కొత్త ఊపిర్లు ఊదించి. హోరు (స్వూ వేవ్) సంకలనం కూడ అంతే తీవ్ర స్వరాలని వినిపించింది. తాడిగిరి పోతరాజు ఎర్ర బుట్ట, బ్లాక్ అండ్ వైట్ కథలు సంకలనం సృష్టించాయి. తెలంగాణా కథని 'ఎర్రబుట్ట కి ముందు ఎర్రబుట్టకి తర్వాత' అని అంచనా వేయాలని చెప్పడం తప్పుకాదు.



వినూత్న ప్రణాళికతో తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక

అక్షరానికి ప్రాణం పోయడం కవులకు తెలుసు, దృశ్యాన్ని ప్రతిష్ఠింపజేయడం కళాకారులకు తెలుసు. తెలంగాణ సమాజానికి అరువది నాలుగు కళలు కొట్టిన పిండి. ప్రదర్శనలో చొరవ లేకుండా చేయబడింది కొంతకాలం. ఆ చొరవను పునరుద్ధరించే కాలం వచ్చింది, తెలంగాణ రాష్ట్రం వచ్చింది, కళలకు, సాహిత్యానికి మరింత ఆత్మవిశ్వాసం వచ్చింది. ఆర్ట్ లో ఫర్వెక్షన్ కు పెట్టింది పేరు బి. నర్సింగరావు. సినిమాలు, చిత్రకళ, సాహిత్యం మాత్రమే మనకు తెలిసిన నర్సింగరావు ఎక్స్ బిట్స్, ఆయన ఆలోచన అంతకంటే లోతైనది. అలా ఆరంభమయిందే తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక. తెలంగాణ సాహిత్యాన్ని, కళలను పురోగామి దిశగా పయనింపజేసే లక్ష్యంతో ఏర్పడ్డ సంస్థ ఇది. ఒక రకంగా బి. నర్సింగరావు మానసపుత్రక. అంతర్జాతీయఖ్యాతి గాంచిన దర్శకులు బి. నర్సింగరావు, కాళోజీ పురస్కార గ్రహీత డా॥ అమ్మంగి వేణుగోపాల్, ఆంగ్ల సాహిత్యాచార్యులు ఆచార్య పి. లక్ష్మీనారాయణ, కె. గోవిందు, ఏనుగు నరసింహారెడ్డి ఇందులో సభ్యులుగా ఉండి అనతి కాలంలోనే గుర్తుంచుకోదగిన సాహిత్య కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు.

22 ఫిబ్రవరి, 2015 రోజున బేగం పేటలోని పర్యాటక భవన్ లో శతాధికులైన కవులతో రోజంతా కవి సమ్మేళనం నిర్వహించింది తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక. ప్రారంభ సమావేశం, కవి సమ్మేళనాలు,



సమాపన కార్యక్రమంగా మూడు ప్రధాన భాగాలుగా ఈ కార్యక్రమం జరిగింది. ప్రారంభ సమావేశానికి బి. నర్సింగరావు అధ్యక్షత వహించి తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక లక్ష్యాలను, ప్రణాళికను వివరిస్తూ తెలంగాణ సామాజిక మూలాలతో ఈ వేదికను అనుసంధానపరుస్తామని వివరించారు. ముఖ్య అతిథిగా కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ తెలుగు సలహా మండలి అధ్యక్షులు గోపి విచ్చేసి సందేశం ఇచ్చారు. ప్రముఖ కవి నిఖిలేశ్వర్ కవితాగానాన్ని ఆరంభించిన ఈ సభకు డా॥ ఏనుగు నరసింహారెడ్డి ప్రారంభోపన్యాసం చేశారు. రాష్ట్ర భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు విశిష్ట అతిథిగా పాల్గొన్న సభలో డా॥ గంటా జలందర్ రెడ్డి, అయినం పూడి శ్రీలక్ష్మి ఆత్మీయ అతిథులుగా పాల్గొన్నారు. తర్వాత ఎనిమిది విభాగాలుగా కవితాగానం కొనసాగింది. సాయంత్రం సమాపన సభకు డా॥ అమ్మంగి వేణుగోపాల్ అధ్యక్షత వహించగా ప్రజా వాగ్గేయకారులు గోరటి వెంకన్న, డా॥ అందెల శ్రీ తమ కవిత్వం, గానంతో సభను ఉర్రూతలూగించారు. ఆనాటి కవితాగానాలను యూ ట్యూబ్ లో అప్ లోడ్ చేయడం ద్వారా తరచూ వీక్షించే అవకాశం దొరికింది. దక్కన్ టీవీ ఈ కార్యక్రమాన్ని పలుమార్లు ప్రసారం చేసింది.

డా॥ అమ్మంగి వేణుగోపాల్ గారి రచనల ఆవిష్కరణను తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక చేపట్టింది. డా॥ అమ్మంగి కవితా సంపుటాలు మిణుగురు, పచ్చబట్టు పటంచెరు, గంధం చెట్టు (తెలంగాణ కవిత్వం), తోటంత పువ్వు కవితా సంపుటాలను తేది 11 ఫిబ్రవరి, 2016న సాయంత్రం రవీంద్రభారతి కాన్ఫరెన్స్ హాలులో ఆవిష్కరించబడ్డాయి. ఈ గ్రంథాలను వరుసగా డా॥ దామెర రాములు, డా॥ కె.వి. రమణాచారి, మామిడి హరికృష్ణ, డా॥ ఏనుగు నరసింహారెడ్డి ఆవిష్కరించి ప్రసంగించారు.

మిణుగురు, పచ్చబట్టు పటం చెరువు పునరుద్ధించబడడం ముదాపహావం నని డా॥ నాళేశ్వరం శంకరం ఆచార్య పి. లక్ష్మీనారాయణ కొనియాడారు. కన్నుల పండుగగా జరిగిన ఈ కార్యక్రమానికి బి. నర్సింగరావు అధ్యక్షత వహించారు.

2017 జూలై 30వ తేదీన కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ, తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ భాగస్వామ్యంగా తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక 'తెలంగాణ తేజోమూర్తులు' పేరుతో వినూత్న కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించింది. ఈ సభ మూడు విభాగాలుగా జరిగింది. 1. ఆరంభ సభ, 2. సదస్సులు, 3. సమాపన సభ. ఆరంభ సభకు డా॥ ఎన్. గోపి అధ్యక్షత వహించగా బి. నర్సింగరావు ఆత్మీయ అతిథిగా ప్రసంగించారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రాంతీయ కార్యదర్శి శ్రీ మహాలింగేశ్వర్, సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ హాజరైన ఈ సభలో డా॥ అమ్మంగి కీలకోపన్యాసం చేశారు. ఈ సందర్భంగా డా॥ అమ్మంగి సంపాదకత్వంలో వట్టికోలు ఆశ్వారూప్యామి శతజయంతి సందర్భంగా వచ్చిన పరిశోధక పత్రాల గ్రంథం ఆవిష్కరించబడింది.

సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ అధ్యక్షతన ఒక సదస్సు, శ్రీమతి సూర్య ధనుంజయ అధ్యక్షతన మరొక సదస్సు జరిగింది. ఈ సదస్సులలో 'భాగ్యరెడ్డి వర్మ జీవితం, సంస్కరణలు' అంశంపై సంగిశెట్టి

శ్రీనివాస్ ప్రసంగించగా, 'పొటపల్లి రామారావు అపురూపమైన సాహిత్య వ్యక్తిత్వం' అనే అంశంపై డా॥ భూపాల్ పత్ర సమర్పణ చేశారు. 'డా॥ పాకాల యశోదారెడ్డి జీవితం, సాహిత్యం' అంశంపై డా॥ సూర్య ధనుంజయ, 'స్వాతంత్ర్యానంతర కాలపు తొలికథా రచయిత గూడూరి సీతారాం' అంశంపై డా॥ పత్తిపాక మోహన్ పత్ర సమర్పణ చేశారు. డా॥ జె. చెన్నయ్య 'దేవులపల్లి రామారావు వ్యక్తిత్వం' పై పత్ర సమర్పణ చేశారు. సాయంత్రం జరిగిన సమాపన సమావేశానికి డా॥ ఎన్. గోపి అధ్యక్షత వహించగా తె.వి.వి. ఉపకులపతి డా॥ ఎస్వీ నత్యనారాయణ ముఖ్య అతిథిగా హాజరై ప్రసంగించారు. 'తెలుగు సాహిత్యనేపథ్యం' పేరు మీద తెలంగాణ సాహిత్యాన్ని ఆంధ్ర సాహిత్య నేపథ్యంలో భాగంగా చూసారని, ఇది సరికాదని, తెలంగాణ సాహిత్య నేపథ్యం ప్రత్యేకమైనదని ఎస్వీ పేర్కొన్నారు.

అనంతరం కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ వారి కవి సంధ్య నిర్వహించబడింది. తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్షులు డా॥ నందిని సిధారెడ్డి, ప్రముఖ కవి సీతారాంల కవితా పఠనం, ప్రశ్నోత్తరాలు, చర్చ జరిగింది.

2015, ఫిబ్రవరి 22వ తేదీన నిర్వహించబడిన విస్తృతస్థాయి కవి సమ్మేళనంలో చదివిన కవితలను ఒక గ్రంథంగా తీసుకురావాలని తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక తలపోసింది.

తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక మూడేళ్ళ పాప. భవిష్యత్తు చాలా ఉంది.

డా॥ ఏనుగు నరసింహారెడ్డి
మొబైల్: 8978869183



బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి 'దేవులపల్లి'

డా. దేవులపల్లి రామానుజరావు 20వ శతాబ్దిలో సుమారు 5 దశాబ్దాల కాలం భాషా సాంస్కృతిక వికాసముగాన్ని శాసించినారు. రేయింబవళ్ళు పాటుపడ్డారు. తెలుగునాట రామానుజరావు కవి రచయితలకు, పండితులకు తలలోని నాలుకగా మసలుకున్నారు. ఎక్కిన ప్రతి వేదిక మీద తమ కంచుకంతో సారభూతమైన ప్రసంగాలు చేసి విమర్శకులను మెప్పించారు. కవిగా, వక్తగా, పత్రికా సంపాదకునిగా, బహుభాషావేత్తగా, విద్యావేత్తగా నిరంతరం బహు కార్యమగులై సఫల జీవనం గడిపారు.

1942లో 'తెలంగాణ' పేరుతో ఒక దినపత్రిక హైదరాబాద్ నుంచి వెలువడింది. ఆ పత్రిక సంపాదకవర్గంలో చేరమని కోరుతూ మాడపాటి హనుమంతరావు రామానుజరావుకు లేఖ రాశారు. అయితే అప్పటికే నాగపూర్లో న్యాయకళాశాలలో చేరడం వల్ల ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోలేకపోయారు.

నిజాం రాష్ట్రంలో తెలుగువారు, కన్నడి గులు, మరాఠీలు కలిసి ఉన్నారు. తెలంగాణలోని ఇతర జిల్లాల్లో తెలుగువారే అధికం, హైదరాబాద్ నగరంలో మాత్రం అన్ని ప్రాంతాలవారున్నారు. వీరే గాక కొన్ని మరాఠ్వాడా జిల్లాలు, కొన్ని కన్నడ జిల్లాలు హైదరాబాద్ సంస్థానంలో ఉన్నాయి. నిజాం కాలంలో పాఠశాలలు తక్కువ. అక్షరాస్యత మరీ తక్కువ. మొత్తం జనాభాలో ఉర్దూ భాషీయులు పది శాతమే అయినా నిజాము ఉర్దూను అధికార భాషగా అమలు పరిచారు. తెలుగు చదివే అవకాశాలు లేవు. ప్రోత్సాహం అంతకంటే లేదు. పైగా తెలుగు చదవడం, మాట్లాడడం ఒక నేరమన్నట్లు చూసేవారు. హిందువులు సైతం షేర్వాని, హైజామా ధరించేవారు. ఇళ్ళలో, బంధు మిత్రులు, ఇతరులతో ఉర్దూలోనే మాట్లాడేవారు.

అలాంటి పరిస్థితుల్లో తెలుగును నిలబెట్టడానికి 1943 మే 23న ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ఏర్పడింది. తొలి అధ్యక్షులు లోకనంది శంకరనారాయణరావు. మలి అధ్యక్షులు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. దేవులపల్లి రామానుజరావు నాగపూర్లో న్యాయశాస్త్ర పట్టభద్రులై తిరిగి రాగానే ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తులో సభ్యునిగా చేరారు. పరిషత్తు మొదటి వార్షిక సభలు వరంగల్లు కోటలో మూడు రోజుల పాటు ఘనంగా జరిగాయి. తెలంగాణ తెలుగు ఆత్మగౌరవ ప్రదర్శకంగా జరిగాయి. ఉదయ రాజురాజేశ్వరరావు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులుగా, కాళోజినారాయణరావు కార్యదర్శిగా ఉన్నారు. కోటలో కవి సమ్మేళనం కోసం వేసిన పందిరిని రజాకార్లు దాడి చేసి తగులబెట్టారు. అయినప్పటికీ జంకక యథావిధిగా కార్యక్రమం నిర్వహించుకోవటంలో రామానుజరావు చేసిన కృషి కీలకమైంది. ఆ సభల్లో ఆయన తెలంగాణలోని ప్రాచీన ఆధునిక సాహిత్యానికి సంబంధించిన పుస్తక ప్రదర్శన

ఏర్పాటు చేశారు. దాశరథి అక్కడ రామానుజరావుకు తొలి సారి పరిచయం కావడమే గాక ప్రదర్శనను ప్రారంభించి అభినం దించారు.

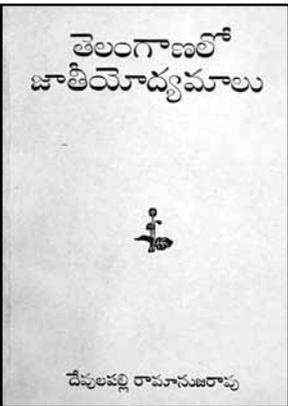
నాగపూర్లో న్యాయశాస్త్ర విద్యాభ్యాసం చేస్తున్న కాలంలో పి.వి. నరసింహారావు రామానుజరావుకు సహాధ్యాయి. ఎంతో స్నేహంగా ఉండేవారు. నరసింహారావు తర్వాత కొంత కాలం బూర్గుల రామకృష్ణారావు వద్ద జూనియర్ గా న్యాయవాద వృత్తి కొనసాగించారు. ఆ రోజుల్లో నాటక ప్రదర్శనలు, అపధానాలు, గ్రంథాలయాలు, నవలలు, పత్రికలు రామానుజరావును తెలుగు సాహిత్యంవైపు ఆకర్షించాయి. సికింద్రాబాద్ లో సత్యహరిశ్చంద్ర నాటక కర్త బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతం గారిని కలుసుకున్నారు. ఆయన స్వయంగా ఒక పాత్ర ధరించి ప్రదర్శించిన ఆ నాటకాన్ని రామానుజరావు మిత్రులతో కలిసి వీక్షించారు. అంతేగాక లక్ష్మీకాంతాన్ని పాసుగంటి వారిని తమ కళాశాలకు పిలిచి ఉపన్యాసాలిప్పించారు.

1943లో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ఏర్పడిన అనతికాలంలో రామానుజరావు కార్యవర్గ సభ్యుడయ్యారు. 1949లో ఉపాధ్యక్షుడయ్యారు. పరిషత్తు పరీక్షా కార్యదర్శిగా, అధ్యక్షునిగా యావజ్జీవితం పరిషత్తు కోసం, తెలుగు భాషా సంస్కృతుల వికాసం కోసం పూర్తి కాలాన్ని వెచ్చించారు. సారస్వత పరిషత్తు శాఖోపశాఖలు గా విస్తరించింది. రాష్ట్రీతర ప్రాంతాల్లో పరిషత్తు పరీక్షా కేంద్రాలు ఏర్పాటయ్యాయి. పరీక్షల్లో ఉత్తీర్ణులైనవారు తెలుగునాట మూల మూలన పాఠశాలల్లో తెలుగు ఉపాధ్యాయులుగా ఉద్యోగాలు పొందడమే గాక తెలుగు భాషా చైతన్యాన్ని వ్యాప్తి చేశారు. పరిషత్తు



ఎన్నో గొప్ప గ్రంథాలను ప్రచురించింది. నిరంతరం సాహిత్య కార్యక్రమాలు జరిగాయి. ప్రాచ్యకళాశాల, పండితశిక్షణ కళాశాల ఏర్పాటైంది. పరిషత్తు వార్షిక సభలలో తెలుగునాట మూలమూలనుంచి తెలుగు కవి పండితులు పాల్గొనేవారు. 1953 జనవరిలో పరిషత్తు సప్తమ వార్షిక సభలు 3 రోజుల పాటు ఆలంపురంలో జరిగాయి. దేవులపల్లి రామానుజరావు పరిషత్తు అధ్యక్షుల హోదాలో సభలకు అధ్యక్షులయ్యారు. నాటి ఉప రాష్ట్రపతి డా. సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్, హైదరాబాద్ ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావు ఆ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు. హైదరాబాద్ నుంచి ఆలంపురం మహాసభలకు ప్రత్యేక రైలు వేయడం చెప్పుకోదగిన విషయం. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి నుంచి శ్రీశ్రీ వరకు మహామహులైన కవి పండితులు సభల్లో పాల్గొన్నారు. పరిషత్ పరీక్షల్లో ఉత్తీర్ణులైన వారికి పట్టాలు అందించడంతో పాటు విశ్వనాథ సత్యనారాయణ స్నాతకోపన్యాసం చేశారు. డా. రాధాకృష్ణన్ ఆంగ్లంలోనూ, తెలుగులోనూ మాట్లాడారు. రామానుజరావు పరిషత్తును సర్వాంగీణం గా అభివృద్ధి పరచేందుకు చేసిన కృషి అనితరసాధ్యమైంది.

పెద్దలు సంపాదించి ఇచ్చిన భూములను పెంపు చేసుకోవడంలో, చదివిన డిగ్రీతో ఏదైనా ఉన్నతోద్యోగాన్ని చూసుకోవడంలో, న్యాయశాస్త్రపట్టంతో ప్రాక్టీసు చేపట్టి ఉన్నత స్థాయి న్యాయవాది కావడంలో రామానుజరావు శ్రద్ధ చూపి ఉంటే నిస్సంశయంగా ధనాన్ని బాగా ఆర్జించి ఉండేవారు. కాని చిన్ననాటి నుంచి ఇష్టమైన భాషా సాహిత్యాలను సముద్ధరించే దిశగా తన జీవన గమనాన్ని నిర్దేశించుకున్నారు. తన లక్ష్యం కోసం త్రికరణశుద్ధిగా పనిచేసారు. తెలుగు సాహితీరంగంలోని వారందరికీ అత్యంత గౌరవనీయుడయ్యారు. వారి పేర్లు చెబుతూపోతే పెద్ద జాబితా అవుతుంది. ఆయన అభిమానం పొందని, ఆయనను అభిమానించని వారు లేరంటే అతిశయోక్తి కాదు. చూడడానికి పొట్టివాడైనా సాహిత్యకృషిలో విరాణూర్తిగా పేరుపొందిన రామానుజరావుకు ఈ కృషిలో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ రెండు భుజాలుగా, రెండు అడ్డుత వేదికలుగా ఉన్నాయి. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం రాగానే అన్ని రాష్ట్రాల్లో వలెనే 1957 లో ఆంధ్రప్రదేశ్ లోనూ సాహిత్య అకాడమీ ఏర్పడింది. మొట్టమొదట డా. బెజవాడ గోపాలరెడ్డి అధ్యక్షులుగా, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ఉపాధ్యక్షులుగా, దేవులపల్లి రామానుజరావు కార్యదర్శిగా ఎన్నికయ్యారు. అధ్యక్షులు గొప్ప సాహితీవేత్త అయినా జాతీయ స్థాయిలో బహుకార్యనిమగ్నులై ఉండటం వల్ల ఆయన పనులను, తమ పనులను రామానుజరావు చూసేవారు. అకాడమీ పక్షాన శతాధిక గ్రంథాలు ముద్రించారు. ప్రముఖుల జయంతలు, వర్ధంతలు నిర్వహించారు. రచయితలు తమ పుస్తకాలు ముద్రించుకోవడానికి ఆర్థిక సహాయం అందించేవారు. ఉత్తమ గ్రంథాలకు సాహితీ పురస్కారాలు బహుకరించేవారు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే గోపాలరెడ్డి, రామానుజరావుల సారధ్యంలో సాహిత్యానికి నిత్యకళ్యాణం పచ్చతోరణంలా పండుగలు చేసేవారు. డా.గోపాలరెడ్డికి 75 ఏండ్లు నిండినందువల్ల ఆ నియమంతో ఉపాధ్యక్షునిగా ఉన్న దేవులపల్లి రామానుజరావు అధ్యక్షులై సాహితీసేవను నిర్విఘ్నంగా కొనసాగించారు. ఆయన తలపెట్టిన, నిర్వహించిన ఏ కార్యక్రమమైనా దిగ్విజయం కావలసిందే. విజయం కోసం రామానుజరావు చూపిన పట్టుదల, చేసిన పరిశ్రమ అలాంటిది. స్వయంగా ఏ సభలోనైనా, ఏ విషయం మీదనయినా క్లుప్తంగా, సారభూతంగా ప్రసంగించి పండితుల మెప్పుపొందే శక్తిమంతులు. తెలుగు, ఆంగ్లం, ఉర్దూ తదితర అనేక భాషల్లో పండితులు. సాహిత్యమే గాక రాజకీయ, సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగాల గురించి సమగ్రమైన అవగాహన కలిగినవారు. స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం. ఎవరికీ లొంగేవారు కారు. అయినా ప్రజాస్వామ్యవాది. అధికారాన్ని ఎవరిపైనా చెలాయించక వన్నాశ్రయదృష్టితో వ్యవహరించేవారు. సాహిత్యంలో ఆనాటి పరిణామాలు, ధోరణులన్నీ ఆయనకు కరతలామలకం. కవి రచయితల కృషిపై ఎవరూ చెప్పనవసరం లేకుండా సొంతంగా అంచనా కలిగి ఉండేవారు. అందువల్లనే ప్రతిభకు తగిన గుర్తింపు అడగకనే



అందేలా చూసేవారు. రామానుజరావుకు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ నిర్వహణనే గాకుండా తెలుగు అకాడమీ, అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ, తెలుగు భాషా సమితి, జిల్లా గ్రంథాలయ సంస్థ వంటి అనేక ఇతర సంస్థలు, వ్యవస్థలతో సినిమా సబంధం ఉంది. ఆయా సంస్థల కార్యకలాపాల విస్తృతిలో ఆయన ప్రత్యక్ష పాత్ర ఉంది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ కార్యనిర్వహక సభ్యులుగా 10 సంవత్సరాలు సేవలందించారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయానికి సిండికేటు, సెనేట్ సభ్యునిగా మధ్య మధ్య వైస్ చాన్సలర్ గా విశ్వవిద్యాలయ విద్యా కార్యకమాలపై ప్రభావం చూపారు. 1949 జనవరిలో తువ్రాన్ లో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు సభలు జరిగాయి. మెట్రిక్యులేషన్ వరకు ప్రజల మాతృభాషలో విద్యాభ్యాసం జరగాలని ఇంటర్, డిగ్రీ తరగతుల్లో తెలుగు, మరాఠీ, కన్నడ భాషలు ద్వితీయ భాషలుగా ఉండాలని, పరిపాలనలో ప్రజల భాషకు సముచిత ప్రధాన్యం ఉండాలని తీర్మానాలు చేశారు. ఈ తీర్మానాలను ప్రభుత్వం దృష్టికి తెచ్చి అవి అమలయ్యేలా చర్యలు తీసుకోవడానికి ఒక సంఘం ఏర్పడింది. దేవులపల్లి రామానుజరావు ఆ సంఘానికి కార్యదర్శిగా ఉన్నారు. నాటి విద్యాశాఖ మంత్రి ధోండేరాజ్ బహద్రును కలుసుకొని చర్చలు జరిపిన ఫలితంగా మాతృభాషలో మెట్రిక్యులేషన్ వరకు విద్యాబోధనకు ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. తక్షణం ఉత్తర్వులు జారీ అయ్యాయి. ఆ ఉత్తర్వుల అమలు వల్ల మాతృభాషలో విద్యాబోధనకు తెలుగులో ఉపాధ్యాయుల కొరత ఉంది. అప్పుడు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ప్రవేశ పరీక్ష ఉత్తీర్ణులైన వారిని పాఠశాల తెలుగు ఉపాధ్యాయులుగా, విశారద ఉత్తీర్ణులైన వారిని ఉన్నత పాఠశాలలో తెలుగు ఉపాధ్యాయులుగా నియమించేందుకు ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. ఈ పరిణామం వల్ల సూర్యుని కాంతివలె పల్లెపల్లెలోనూ తెలుగు వెలుతురును పరిషత్తు తీసుకువెళ్ళింది. ఈ కృషిలో రామానుజరావుకు ముఖ్యమైన పాత్ర ఉంది. తెలుగు సాహిత్యక్షేత్రంలో ఎంతో మంది రచయితలకు నిరంతర ప్రోత్సాహం అందిస్తూ ఎన్నో సంస్థలను ఉన్నత స్థాయిలో నిలబెట్టడంలో రామానుజరావు అవిరళంగా పాటుపడుతూ తన రచనా కృషిని కూడా ఉత్తమ స్థాయిలో కొనసాగించారు. 'పచ్చతోరణం' అనే ఖండకావ్యంతో పద్యకవిత్వ రంగంలో ప్రత్యేక స్థానం అందుకున్నారు. కవిపండితుల ప్రశంసలందుకున్నారు. తరుణయస్సులోనే పరిణతి చెందిన సాహిత్య విమర్శ చేశారు. 'సారస్వత నవనీతం', 'తెలుగు సీమలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం', 'తెలంగాణలో జాతీయోద్యమాలు', 'నా రేడియో ప్రసంగాలు', 'తలపుల దుమారము', 'పంచవర్ష ప్రణాళికలు', 'బంకించంద్ర ఛటర్జీ జీవితము', 'హైదరాబాద్ లో స్వాతంత్ర్యోద్యమం' బాలల కోసం 'ఆక్స్ ఫర్డ్ డిక్షనరీ', 'మనదేశం - తెలుగు సీమ', జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, గౌతమబుద్ధుడు వంటి రచనలు

వెలువరించారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించిన స్వాతంత్ర్యం నంతర కవితల కావ్యమాల 11వ సంకలనానికి సంపాదకత్వం వహించారు. 'శోభ' సాహిత్య మాస పత్రికకు (1945-46 & 1950-52) సంపాదకత్వం, గోలకొండ దినపత్రికకు (1948-64), సహాయ సంపాదకత్వం వహించారు. గురజాడ శతజయంతి ప్రత్యేక సంచిక (తెలుగు - ఆంగ్ల)కు సంపాదకత్వం వహించారు. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ శతజయంతి ప్రత్యేక సంచికకు, రెండవ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచికకు సంపాదకులుగా వ్యవహరించారు. డా. దాశరథి, డా.సి. నారాయణరెడ్డి, మునిమాణిక్యం, తల్లావర్ధుల, తూమాటి దొణప్ప, పల్లారంగయ్య, బోయిభీమన్న వంటి ప్రముఖులు సుమారు 30 గ్రంథాలను రామానుజ రావుకు అంకితం చేశారు.

దేవులపల్లి రామానుజరావు సంఘ సంస్కరణాభిలాషి, నిప్పు శంక జాతీయవాది. సంస్కృతం, తెలుగు, ఆంగ్ల, ఫారసి, ఉర్దూభాషల్లో ప్రావీణ్యం కలిగిన పండితులు. అనేక విషయాల్లో సంపూర్ణమైన అవగాహన కలిగినవారు. మంచిపక్త, పరిశోధకుడు, ఎంతటి ఉద్గ్రంథమైనా చదివి సారాంశాన్ని ఇట్టే గ్రహించగల మేటి పాఠకుడు. ఆయన కృషికి ఎన్నో పురస్కారాలు రావాలి. కాని ఆ పురస్కారాలు, బహుమానాలు తాను ఇతరులకు ఇచ్చే స్థానాల్లో పనిచేయడం వల్ల ఆయన అందుకోవలసినన్ని పురస్కారాలు అందుకోలేకపోయారు. కాని పురస్కారాలతో కొలవలేని గొప్పతనంతో పురస్కారాలకు మించిన గౌరవంతో జీవితాన్ని కొనసాగించారు.

రాజకీయరంగంలో కూడా సముచితమైన పాత్రను నిర్వహించిన రామానుజరావు తొలుత జాతీయోద్యమంలో పాల్గొన్నారు. 1960-64 కాలంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ సభ్యునిగా ఉ

న్నారు. 1945-46లోనే వరంగల్ యువజన కాంగ్రెస్ అధ్యక్షునిగా పని చేశారు. రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ లో ఎన్నికల ట్రైబ్యూనల్ సభ్యునిగా ఉన్నారు. హైదరాబాద్ నగర శాఖ విశాలాంధ్ర మహాసభ అధ్యక్షునిగా తెలంగాణ ఆంధ్రోద్యమంలో పనిచేశారు. ఆంధ్రోద్యమచరిత్ర నిర్మాణ సంఘానికి సంపాదకవర్గ సభ్యునిగా ప్రభుత్వం నియమించింది. స్వాతంత్ర్యోద్యమ చరిత్ర సంపాదకవర్గ సభ్యునిగా ఉన్నారు. సాహిత్య రంగం నుంచి 1960-62 ప్రాంతంలో రాజ్యసభ సభ్యునిగా ఉన్నారు.

డా.సి. నారాయణరెడ్డి ఉపాధ్యక్షులుగా ఉండగా ఆంధ్రప్రదేశ్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం రామానుజ రావుగారిని గౌరవ డాక్టరేటుతో సన్మానించింది.

20వ శతాబ్దంలో ఐదు దశాబ్దాల పాటు తెలంగాణను కేంద్రంగా చేసుకొని యావత్ తెలుగు నేలలో సమున్నత వ్యక్తిత్వంతో భాసించిన దేవులపల్లి రామానుజరావు సంస్థా నిర్వహణలో, సాహిత్య వికాస ఉద్యమంలో సవ్యసాచిగా వెలుగొందారు.

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి 20వ శతాబ్ది స్వర్ణ యుగమైతే ఆ బంగారం పండడంలో నీరు పోసి పెంపు చేసిన రైతు పాత్ర రామానుజరావుది. తెలంగాణ వైతాళికుల్లో అగ్రాసనాన నిలపదగిన అతికొద్ది మందిలో రామానుజ రావు ఒక్కరు. తెలంగాణ సాంస్కృతిక రంగాన్ని ప్రభావితం చేసిన వారిలో అగ్రగణ్యులు రామానుజ రావు. ఆయన తను పెంచి పెద్ద చేసిన ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు నేటికీ పచ్చగా వర్ధిల్లుతూ వారి స్మృతిని పచ్చగా కాపాడుతున్నది.

-డా. జె. చెన్నయ్య

మొబైల్: 9440049323

మెయిల్: dr chennaiapro@yahoo.com

జన్మదిన సంచిక

మీ అభిప్రాయాలకు, రచనలకు ఆహ్వానం



పత్రికలో వెలువడుతున్న రచనలపై మీ అభిప్రాయాలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. పత్రిక అభివృద్ధికి తీసుకోవలసిన చర్యలపై మీ సలహాలు, సూచనలు కోరుతున్నాం. జన్మదిన సంచికగా వెలువరించే 'కాళోజీ' సంచికకు గాను

ఆగస్టు 30వ తేదీ లోగా మాకు చేరేలా మీ రచనలు పంపగలరు.

మీ అభిప్రాయాలు, సలహాలు, సూచనలు, రచనలు పంపించాల్సిన చిరునామా

DECCAN LAND: "CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Fax: 040-27635644; Mobile: 9030626288; deccanlandindia@gmail.comకు మీ రచనలను, లేఖలను ఇ-మెయిల్ చేయవచ్చు.

ఉద్యమ స్ఫూర్తితో నిర్మాణం

తెలంగాణ రచయితల సంఘం 30.11.2014 నాడు ఆవిర్భవించింది. నందిని సిధారెడ్డి అధ్యక్షుడు. ఇటీవల సాహిత్య అకాడమీ చైర్మన్ గా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆయనను నియమించడంతో 'తెరసం'కు రాజీనామా చేసి అకాడమి బాధ్యతలు స్వీకరించారు. తెరసం రాష్ట్ర కార్యవర్గ సభ్యులు సమవేశమై ఆయన స్థానంలో నన్ను ఎన్నుకున్నారు. నందిని సిధారెడ్డి లాగా ఈ సంఘాన్ని నడిపే శక్తి నాకు లేదు. సంఘమే నన్ను నడిపిస్తుందని భావిస్తాను. చేతనైనంత చేయడమే నా పని.

జెను. తెలంగాణ ప్రజల చిరకాల స్వప్నం నెరవేరింది. రెండు దశాబ్దాల మలిదశ ఉద్యమంలో సాంస్కృతికోద్యమం ప్రధాన భూమికను పోషించింది. ఒక పక్క రాజకీయోద్యమం. మరోపక్క విద్యా వంతుల మేధావుల, విద్యార్థుల, యువకుల, కళాకారుల పోరాటం.

ఉద్యమ భావోద్వేగాలను వాటి సారాన్ని ఎప్పటికప్పుడు ప్రజా బాహుళ్యంలోకి చేరవేసింది సాంస్కృతికోద్యమమే. ఆ ఉద్యమ స్ఫూర్తిలోంచి నిర్మాణమైందే తెలంగాణ రచయితల సంఘం. ఉద్యమ స్ఫూర్తి తోనే తెలంగాణ సాహిత్య నిర్మాణంలోనూ, వికాసం లోనూ తనవంతు పాత్ర 'తెరసం' నిర్వహించగలదు.

వివిధ భావాల సాహిత్య, సాంస్కృతిక సంస్థలు తమ తమ సుదీర్ఘ లక్ష్యాలను పక్కన పెట్టి ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం శ్రమించాయి. రాష్ట్రం యేర్పడిన తర్వాత అవిప్పుడు తమ తమ భావ వ్యాప్తికి, లక్ష్యసాధనకు శ్రమిస్తున్నప్పటికీ 'తెరసం' లక్ష్య సాధనకు సహకరిస్తాయని గట్టిగా విశ్వసిస్తున్నాను. సాహిత్యరంగుల తెలంగాణ వాదాన్ని అన్వయించి విస్తరించడమే తెరసం పని.

తెరసం ప్రక్రియల వారీగా సాహిత్య, సాంస్కృతిక నిర్మాణం కోసం శ్రమిస్తుంది. సంస్థ సభ్యులను సృజనాత్మక గాఢతకు. వాళ్ళ సాహిత్య శ్రేయస్సుకు పాదులు వేస్తుంది. వివిధ సాహిత్య రంగాలలో మొదలైన తెలంగాణ సాహిత్యం నుండి ఉద్యమ దశలో మొదలైన అస్తిత్వ నిర్మాణ కృషి ఒక పరిపూర్ణ దశకు చేరుకోవడానికి శ్రమించవలసి ఉంటుంది. ఎప్పటికప్పుడు సాహిత్యాని కెదురయ్యేవాటిని కనిపెడుతూ తిప్పికొడుతూ మేల్కొల్పే పనితనాన్నీ సాహిత్య అస్తిత్వానికి పదును పెట్టే శ్రమకు పూనుకోవలసిన అవసరముంది. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో అణచివేతకు గురైన సాంస్కృతిక ప్రతీకలను సమున్నతంగా నిలుపుకోవలసినది యెంతైనా ఉంది. విస్మరణకు గురైన రచయితలను తవ్వవలసిన, పరిశోధించవలసిన, నెట్టి కెత్తుకోవలసిన అవసరం ఉంది. కొత్తగా తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రను తప్పని సరిగా రాసుకోవలసినది ఉంది. తెలంగాణలోని స్వచ్ఛమైన పదాలను, పద బంధాలను,

జాతీయాలను, సామెతలను సృజనాత్మక సాహిత్యం ద్వారా సుసంపన్నం చేసుకోవాలి. ఇప్పటి అవసరాలకు ముఖ్యంగా సాహిత్య సృజన ద్వారా సుసంపన్నం చేసుకోవాలి. మన జాతిని మేల్కొల్పిన ఎన్నెన్నో గొప్ప రచనలను, విశిష్ట కవులను, రచయితలను, కళాకారులను వారు సృజించిన సమగ్ర సాహిత్యం కోసం శ్రమించాలి. అంతేకాదు సమకాలీన సృజనాత్మక సాహిత్యంతో పాటు భవిష్యత్తు తెలంగాణ నిర్మాణ సాహిత్య ప్రచురణల కోసం, ప్రచారం కోసం శ్రమించాలి. వివిధ తెలంగాణ జిల్లాలోని రచయితలకు గుర్తింపుకు నోచుకోని వారినీ, అప్పుడే కలం పట్టిన వారికి తగిన శిక్షణ, ప్రోత్సాహం ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. తెలంగాణ వాదం తాత్కాలికమైంది కాదు. కేవలం ఒక భావోద్వేగంగానే కాక ఒక ప్రత్యేక దృక్పథం కూడా అలవర్చుకోవాలి. తెలంగాణ సాహిత్యం ఇంకా విషవల



నందిని సిధారెడ్డి

యాల మధ్యనే ఉంది. తెలంగాణ భావం విశ్వసిస్తున్న ఒక సందర్భం పైకి అగుపడినంతగా లోపల నిర్మాణం కావడం లేదు. ఆంధ్ర సాహిత్య కృషి తెలంగాణ తెలుగు, సాహిత్యాల ముసుగులో యథావాదాలు కొనసాగుతున్న సందర్భముంది. తెలంగాణ సాంస్కృతిక ప్రత్యేకతలను ఆయా విభాగాల విభజనను గుర్తించేందుకు నిరాకరిస్తున్న ఒకదశ వెంటాడుతుంది. తెలంగాణ సాహిత్య ప్రమాణాల నెపంలో పక్కకు నెట్టే వ్యూహాలు కళ్ళముందు ఉన్నాయి. తెలంగాణ వికాసం కోసం భాషా సాహిత్య సాంస్కృతిక దృక్పథంతో ఒక విధానాన్ని రూపొందించుకుని సమకాలీన సాహిత్య కార్యకర్తలను భుజాన

వేసుకుని తెరసం పని చేస్తుంది. తెరసం కార్యవర్గ సభ్యులు: అధ్యక్షులు డా.నాళేశ్వరం శంకరం, ప్రధాన కార్యదర్శి డా. వి.శంకర్, కోశాధికారి దాస్యం సేనాధిపతి, ఉపాధ్యక్షులు డా. వేణుసంకోజు, పొట్లపల్లి శ్రీనివాసరావు, వారాల ఆనంద్, ఘనపురం దేవేందర్, కోట్ల వెంకటేశ్వర్ రెడ్డి, పప్పుల రాజిరెడ్డి, కార్యదర్శులు డా. కాంచనపల్లి, సిద్దెంకి యాదగిరి, డా. బి.బి. ఎన్. స్వామి, శ్రీరామోజు హరగోపాల్, డా. కొనర్ల నరేశారావు, డా. చిలుములు శ్రీనివాస్, సి. హెచ్. ప్రకాశ్, సహాయ కార్యదర్శులు మాడి శెట్టి గోపాల్, బద్దిరాజు ప్రవీణ్ కుమార్, పొద్దుటూరి మాధవీలత, కార్యనిర్వాహక కార్యదర్శులు: ఆర్. రత్నాకర్ రెడ్డి, తైదల అంజయ్య, యాకూబ్ రెడ్డి, వనపల్ల సుబ్బయ్య. కార్యవర్గ సభ్యులు: మోతుకూరి అశోక్ కుమార్, జి.నర్సింహస్వామి, అయోధ్యారెడ్డి, భగవాన్ రెడ్డి, వి.ఆర్. విద్యార్థి, ఎ.రంగాచారి, గుర్రాల మాధవ్, గోశిక్ నరహరి, బలరాం, తెరసం గౌరవ సలహాదారులు దేశపతి శ్రీనివాస్, పరాం



కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న రచయితలు

కుశం వేణుగోపాలస్వామి, కందుకూరి శ్రీరాములు, అందోజు పరమాత్మ, వజ్రల శివకుమార్, గండ్ర లక్ష్మణరావు సారధులు. నిజామాబాదు, కామారెడ్డి సిద్దిపేట, కరీంనగర్, వరంగల్, జనగామ మొదలగు జిల్లాలలో తెరసం అధ్యక్షులు ప్రధాన కార్యదర్శులు ఉన్నారు. నరాల సుధాకర్, శ్రీమన్నారాయణ చారి, తడిరంచ నర్సింహారెడ్డి బి. చలపతి, పొన్నాల బాలయ్య, గంభీరావు పేట యాదగిరి, తైదల అంజయ్య, కలువకుంట్ల రామకృష్ణ, కొత్త అనిల్ కుమార్, బిల్లా మహేందర్, పానుగంటి రామమూర్తి, వీరయ్యతో పాటు ఒక వంద మంది సభ్యులు కూడ 'తెరసం' కోసం శ్రమిస్తున్నారు.

తెలంగాణ సాహిత్య జీవన ఉనికికి 'తెరసం' పుట్టినిల్లుగా తీర్చిదిద్దాలని మా భావన. తెరసం లిఖిత సాహిత్యంతో పాటు జానపద సాహిత్యాన్నీ, గిరిజన సాహిత్యాన్ని పట్టించుకోవాలనీ ఆయా ప్రక్రియలలో శ్రమించే వారిని గుర్తించి వారి శ్రమతో

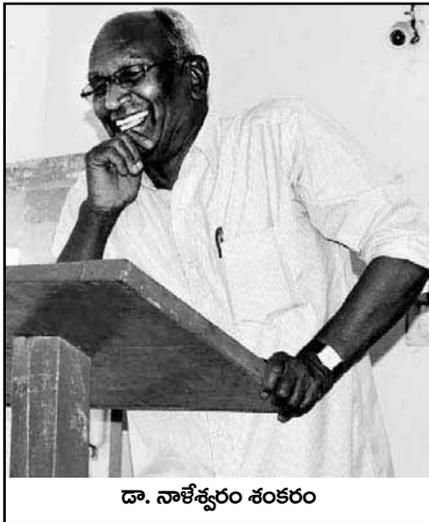
స్ఫూర్తి పొందాలని ఆకాంక్ష. అలాగే వివిధ భాషల్లోకి తెలంగాణ కవిత్వం, వివిధ ప్రక్రియలు అనువాదమయ్యేటట్లు శ్రమించాలని ఉంది. 'తెరసం' ద్వారా వివిధ జిల్లాలలోని సృజనాత్మక రచయితల ద్వారా ప్రాంతీయ మాండలికాల మీద చిన్న చూపు చూసే భావనను తొలగించడం కోసం వివిధ సాహితీవేత్తల చేత ఉపన్యాసాలు ఇప్పించి తగిన స్పృహను, చైతన్యాన్ని కలిగించడం వివిధ మాధ్యమాల ద్వారా తెలంగాణ సాహిత్య నిర్మాణం జరిగేట్లు, వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల ద్వారా, సంస్థల ద్వారా నిర్మాణాత్మక కృషి చేయాలని 'తెరసం' భావిస్తున్నది. సహకారం కోసం అభ్యర్థిస్తున్నది.

- డా. నాళేశ్వరం శంకరం

ఫోన్: 9440451960

మెయిల్:

cherukuvenkat@gmail.com



డా. నాళేశ్వరం శంకరం



మీ అభిప్రాయాలకు, రచనలకు ఆహ్వానం

పత్రికలో వెలువడుతున్న రచనలపై మీ అభిప్రాయాలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. పత్రిక అభివృద్ధికి తీసుకోవలసిన చర్యలపై మీ సలహాలు, సూచనలు కోరుతున్నాం. మీ అభిప్రాయాలు, సలహాలు, సూచనలు, రచనలు పంపించాల్సిన చిరునామా



TELANGANA RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Fax: 040-27635644; Mobile: 9030626288; deccanlandindia@gmail.com కూడా మీ రచనలను, లేఖలను ఇ-మెయిల్ చేయవచ్చు.

కొత్త సాలు

గాలికి కాదు..... అతడు అన్న మాటలకే వణికినట్టు ముందున్న వేపచెట్టు ఒక్కసారి కదిలింది.

‘ఇలా చేయడం పద్ధతి కాదు సార్.... చాలా తప్పు...’ ఆమె కంఠం వణికింది.

‘తప్పదు మరి... ఏం చేద్దాం’ ముందున్న రికార్డులను తిరిగేస్తూ అన్నాడు అతడు.

‘మీరే ఏదో ఒకటి చేసి కాపాడాలె సార్...’ బతిమాలుతున్నట్టుగా అన్నది విద్య.

ఆమెవైపు జాలిగా చూస్తూ ‘అంతా అయిపోయింది. ఇప్పుడేం చేయాలేం. అయినా మీ వయసు పిల్లలకు బాధ పడడం తప్ప బాధ్యతగా వుండుడు తెలువది..’ అన్నాడు అతడు.

కదిలిపోయింది విద్య. ఆమె లేత మొహం వాడిపోయింది. చివరి ఆశను కూడా పదులుకున్నప్పుడు కలిగే వైరాగ్యం కలిగింది. కాళ్లు వణికి కాాయి. తనను తాను సంబాలించుకుని నిలదొక్కుకుంటూ ‘దేనికైనా ఓ మార్గముంటుంది కద సార్.....’ అన్నది.

ఆమె వైపు మరింత జాలిగా చూస్తూ ‘దీనికి మాత్రం ఏ మార్గం లేదు. అయినా తప్పంతా మీది. ఈ భయం ముందే వుండాలె. చేతులు కాలినంత ఆకులు పట్టుకున్నట్టు ఇప్పుడు బాధ పడితే ఏం లాభం....’ అన్నాడు.

విద్యకు అవమానంగా అనిపించింది. ఆవేశం అంతకుమించి ఆందోళన ఆమెను అక్కడ నిలబడనీయలేదు. అక్కడే వుంటే ఏ మాట జారుతానో అనిపించి బయటకు వచ్చింది.

వాతావరణం చల్లగా వుంది. ఆమె లాగే ఎప్పుడో బోరున ఏదవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నట్టు ఆకాశం నిండా నల్లని మేఘాలు. కొరడాతో వాత పెట్టినట్టు మేఘాల మీద ఓ మెరుపు. వాతకు తట్టుకోలేక అరిచినట్టు ఓ ఉరుము.

చిన్నగా వాన చినుకులు మొదలయ్యాయి. దట్టంగా గుబురుగా పెరిగిన మల్లెపొద కిందికి పరిగెత్తింది విద్య.

ఇదే వాన.

ఇదే పొద.

కాని ఇలా బాధతో కాదు.... జీవితమంటే రంగుల హరివిల్లు అనుకుని ఆశల పల్లకిలో విహరిస్తున్న కాలం.

అతనితో ఉన్న ఆనాటి వాన చినుకులు మరోసారి గుర్తుకు వచ్చాయి.

ఆ నవ్వులు.... కేరింతలు. నిండు వున్నమి విరిసినట్టు పండువెన్నె

ల కురిసినట్టు... ఓ కలల ప్రపంచం కదిలింది. కళ్లలో నీళ్లు నిండాయి. అతడు, అతడితో గతం మరోసారి గుర్తుకు వచ్చింది.

అప్పుడే సెల్ మోగింది. కల చెదిరినట్టు కన్నీళ్లను తుడుచుకుంటూ బ్యాగ్ తెరిచి ఫోన్ తీసింది విద్య. అత్త కూతురు జ్యోతి. ‘ఈవిడ ఒక్కటి మిగిలింది ఆరా తియ్యడానికి’ అనుకుంటూ ఫోన్ ఎత్తింది.

‘నీ ఆనాటి వాన చినుకులు బాగున్నయి’ నవ్వుతూ ఒత్తి చెప్పింది జ్యోతి. విద్య బదులు చెప్పలేదు.

‘అయినా నాకెప్పుడు చెప్పలేదు మరి... ఈ అందాల బొమ్మ మనుసును దోచుకున్న ఆ దొంగ ఎవరు’ ఆరా తీసింది జ్యోతి. విద్యకు

అరికాలి మంట నెత్తికెక్కింది .

‘మా వూరి దొర వెంకటరెడ్డి గారి కొడుకు’ నొక్కి మరీ చెప్పింది .

‘ఓహూ...దళిత అగ్రవర్ణ ప్రేమ కథ అన్నట్టు. ముగింపులో భలే మలుపులుంటాయి మరి. మొత్తం మీద ప్రేమలో పడ్డవన్నమాట...’ అడిగింది.

‘ఏం... పడకూడదా...’ ఎదురు ప్రశ్న వేసింది.

‘పడితే పరువలేదు... పారిపోతేనే పరువు పోతుంది..... ఇంతకి చిన్న దొర ఎటు పోయి

డంటవు...’

విద్యకు కోపం వచ్చింది. ‘చచ్చిపోయిండురేపే దినాలు... వీలుంటే రా....’ కసిగా అన్నది.

జ్యోతి నవ్వుతూ ‘మేడం...మేడం...జర ఫోన్ కట్ చేయకు ... వాట్సప్ లో నీ మెసేజ్ లేట్ గా చదివిన. ఇంక ఏమేమయిందో చెప్ప వా....అదే... ముద్దు మరిపం వగైరా...ఇంకా...ఏమయిందో..’ సాగదీసి అడిగింది.

‘అన్ని ఆయనయి.... ఓ నోటుబుక్కు పెన్ను పట్టుకొనిరా... రాసుకుండువు...నా ఏడుపు నాకుంటే నీ ఏడుపు నీకుంది....’ అంటూ కట్ చేసింది.

ఏడుపును గుండెలోనే కుక్కుకున్నట్టు నల్లటి మేఘాలను ఆకాశం మింగేస్తుంది. రాలిన నాలుగు వాన చినుకులు అగిపోయాయి. మరో సారి గతంలోకి వెళ్లింది విద్య. కళ్లముందు నవీన్ రూపం కదిలింది. అతని రూపాన్ని చెరిపేస్తూ మరోసారి ఫోన్ రింగయింది. పాత కొలిగ్ భారతి.

ఎత్తగానే ‘వాట్సప్ లో మెసేజ్ లేట్ గా చూసిన. ఇంతకి ఏమయింది...’ అంటూ ఆసక్తి గామొదలు పెట్టింది.

‘సారీ భారతీ... అది ఎవరో పంపింది...నేను అందరికీ పంపిన

...అంతే..' అబద్ధం చెప్పింది.

భారతి గొంతులో నిరుత్సాహం. 'అయ్యో...అంతేనా...ఇంకేదో మసాలా వుందనుకున్న.....' అంటూ ఇంకా ఏదో మాట్లాడుతుంటే కట్ చేసి తను వారం కింద పంపిన వాట్సాప్ మెసేజ్ను తెరిచింది విద్య.

'మిత్రమా.....కుశలమా..నేను వూరిలోనే వున్న. నువ్వెక్కడున్న వు... ఆనాటి వాన చినుకులు గుర్తున్నాయా.. మల్లెపొదకింద ఒదిగి నేను, నా పక్కనే నువ్వు మాట్లాడుకున్న మాటలు గుర్తున్నాయా.. నా అందమైన మేకప్ ఆ వానకి ఎక్కడ చెదిరిపోతుందో అని భయపడుతుంటే దోసెడు నీళ్లు పట్టి నా మొఖం మీద కొట్టి నువ్వేమన్నవు.కొత్త డ్రెస్ ఎక్కడ తడిసిపోతుందోనని నువ్వు భయపడుతుంటే చెట్టుకొమ్మను ఊపి నిన్ను తడిపి నేనేమన్న.మన కలల ప్రపంచం గురించి ఆనాటి వానలో ఏమని ఒట్టు పెట్టుకున్నం... ఏమేమి మాట్లాడుకున్నం... మరిచిపోయిన వా.... నేను నా మాట నిలబెట్టుకున్న. మరి నువ్వు నీ మాట నిలబెట్టుకో వాలె కదా.... నీతో మాట్లాడాలె. ఎక్కడున్నా వెంటనే రా..... వాట్సాప్ మిత్రులకు మనవి. ఇది నా జీవిత సమస్య. దయచేసి నా మిత్రుడికి చేరేవరకు పోస్ట్ చేయగలరు.'

నిట్టూర్చింది విద్య.తన ఆలోచనకు తానే నవ్వుకుంది. ఏదో ఆవేశంలో అలా చీకట్లో ఓ బాణం వేసింది కాని అది అతనికి చేరుతుందన్న నమ్మకం లేదు. చేరినా స్పందిస్తాడన్న ఆశ లేదు.

పొదలోంచి బయటకు వచ్చింది విద్య. ఆ నాలుగు చినుకులకే పులకించినట్టు వాతావరణం మరింత చల్లగా వుంది. చుట్టూ చూసింది. ఎన్నో జ్ఞాపకాలను బహుమతిగా ఇచ్చిన బాదాం చెట్టు, వేపచెట్టు,ఇష్టంగా పెంచు కున్న గులాబి చెట్టు, కొత్తగా నాటిన మామిడి మొక్కలు, ఏపుగా పెరిగిన మల్లె పొదలు. రోజూ చూస్తున్నవే అయినా ఈ రోజు కొత్తగా కనిపిస్తున్నాయి. వాటిని ఒక్కొక్కటిగా తడమాలని వుంది. చెట్టు చెట్టుతో మాట్లాడాలని వుంది. తనలోని బాధను వాటితో చెప్పుకోవాలని వుంది. వాటినే చూస్తూ ఆ లాగే నిలబడింది.

ఏవో అరుపులకు ఈ లోకం లోకి వచ్చిన విద్య ఉలిక్కిపడి రోడ్డు వైపు చూసింది. ఏదో ప్రైవేట్ స్కూల్ వ్యాన్. దుమ్ము లేపుకుంటూ పోతుంది. పిల్లలు కేరింతలు కొడుతున్నారు. వ్యాన్ లేపిన దుమ్మును తోసుకుంటూ మబ్బు తెరలమాటునుంచి బయటకు వచ్చిన చందమామల్లా నలుగురు పిల్లలు బడిలోకి వచ్చారు. విద్యను చూడగానే గుడ్ మార్నింగ్ చెప్పి గదిలోకి వెళ్లారు. వారిని చూస్తుంటే బాధ మరింత ఎక్కువయింది.

వారి వెంట తరగతి గదిలోకి నడుస్తుంటే ఆఫీసు గదిలోంచి పిలుపు వినిపించింది. వెళ్లలేక వెళ్తున్నట్టు వెళ్లి ఎం.ఈ.వో ముందు నిలబడింది విద్య. అప్పటికి పరిశీలన పూర్తయినట్టుంది.అడ్మిషన్ రికార్డు మూస్తూ ఆమెను కూర్చోమని సైగ చెసాడు. కుర్చీ జరుపుకుని కూర్చుంది విద్య.

'తప్పంతా మీదే అంటే ఒప్పుకోరు కాని ఒక్క మాట చెప్పండి. సమాజము.. నీతి... హక్కులు.. అంటరు కదా.. మరి మీకు మాత్రం ఇది న్యాయంగా వుందా ' అడిగాడు ఎం.ఈ.వో. ఏమిటన్నట్టు చూసింది విద్య.

'ఉన్నది నలుగురు పిల్లలు. వీరికోసం ఒక వి.వి. ఒక పీ.టీ.ఎస్. ఓ స్కావెంజర్..ఓ టీచర్. మొత్తం మీద నెలకు లక్ష ఖర్చు. ఏడాదికి పన్నెండు లక్షలు. అందులో సగంలో సగం ఈ పిల్లలకిచ్చినా మంచి కార్పొరేట్ స్కూల్లో చదువుతారు.అటు ప్రభుత్వానికి లాభం... ఇటు పిల్లలకు లాభం. ఇది నేను అంటున్నది కాదు. బయట సమాజం అడుగుతున్నది...' అన్నాడు.

జనం అన్నందుకు కాదు. వ్యవస్థలో ఓ భాగమైన అతని నోట ఆ మాట విన్నందుకు ఆమె కళ్లల్లో మరోసారి నీళ్లు మొలిచాయి. కొనగోటితో కన్నీటిని చిదుముకుంటూ 'అంటున్నది కాదు సార్... అనిపిస్తున్నది. కుక్కను చంపడానికి పిచ్చికుక్క అని ప్రచారం చేస్తున్నట్టు ఉన్న బడిని మూయడానికి ఇదో ప్రచారం.వ్యవస్థలో తప్పుంటే సరిదిద్దాలె గని మూసేసుకుంటారా...అయినా విద్యకు పెట్టేది ఖర్చు కాదు. అందు

లో లాభనష్టాలు చూస్తే తినే తిండిలో బలాన్ని కాకుండా మలాన్ని చూసినట్టుంటది'. అన్నది. ఎంత నెమ్మదిగా అన్నా మాటల్లో తీవ్రత కనిపించింది.

ఒక్కసారిగా అతని మొఖం రంగు మారింది. ఏమనుకున్నాడో మాట మారుస్తూ 'ఎవరో అడాప్ట్ కోసం ఉన్నరంటిరికదా... ఏమయింది..వచ్చింద్రా..' అన్నాడు.

'లేదు సార్.... ప్రయత్నం చేస్తున్న..' చెప్పింది విద్య.

'ఇప్పుడున్నది అదొక్కటే మార్గం...అదీ ఈ రెండు మూడు రోజులే... జీరో స్కూల్ ఫెల్ రేపో మాపో సీఎం ముందుకు పోతది. సంతకం అయితే జీవో వస్తది.. ఆయినంక మూయడం తప్ప ఏం చెయ్యలేం.'అన్నాడు.

'రెండు మూడు రోజులంటే కష్టమే సార్....' చెప్పింది విద్య. 'అయితే అడ్మిషన్, టీసి,మార్స్, స్టాక్, అడిట్, లెట్రరి రికార్డులన్ని అప్ డేట్ చేయండి. డిఈవోకు అప్పజెప్పాలె. మీరు ఈ నలుగురు పిల్లలతో పక్కారుకు పోవాలే... ఈ బడిని మూసేస్తం' అన్నాడు మరోసారి.

ఇంతకు ముందే విన్నా ఇప్పుడే కొత్తగా విన్నట్టు ఆమె మరోసారి వణికింది. ఏడాదిగా పడుతున్న కష్టం గుర్తుకొచ్చింది. తను చదువుకున్న నాడు ఇక్కడ ఏడు తరగతులుండేవి.బడినిండ పిల్లలు. కాని టీచర్లు లేరు.తను టీచర్ గా వచ్చిననాడు అయిదు తరగతులే. ఒక్క విద్యార్థి లేడు. పిల్లలకోసం ఊరంతా తిరిగింది. కొందరు ఇంగ్లీష్ మీడియం కావాలన్నారు. కొందరు ఒక్క టీచర్ వు అయిదు తరగతులకు ఏం చెబుతామన్నారు.కొందరు మూడునాలుగేళ్ల పిల్లలను పంపుతామన్నారు. అందరికీ అన్ని సర్టి చెప్పితే నమ్మకం కుదిరింది నలుగురికి మాత్రమే.

'సార్... ఊరై ఓ గుట్ట పోయిందనుకో... కొంత నష్టం... ఎట్లనో

ఇంతకు ముందే విన్నా ఇప్పుడే కొత్తగా విన్నట్టు ఆమె మరోసారి వణికింది. ఏడాదిగా పడుతున్న కష్టం గుర్తుకొచ్చింది. తను చదువుకున్న నాడు ఇక్కడ ఏడు తరగతులుండేవి.బడినిండ పిల్లలు. కాని టీచర్లు లేరు.తను టీచర్ గా వచ్చిననాడు అయిదు తరగతులే. ఒక్క విద్యార్థి లేడు. పిల్లలకోసం ఊరంతా తిరిగింది. కొందరు ఇంగ్లీష్ మీడియం కావాలన్నారు.

పూడ్చుకుంటం. ఓ కుంటనో చెరువో పోయిందనుకో కొంత నష్టం... ఎట్లనో పూడ్చుకుంటం. అదే ఓ బడి పోయిందనుకో. ఎంతో నష్టం... ఎట్ల పూడ్చుకుంటం... ఇంటిదీపం ఆర్చుకున్నట్టేగదా. మల్ల తెరువాలంటే ఎంత కష్టం. అసలే ఇది మారుమూల పల్లె. ఎటు నాలుగు కిలో మీటర్ల దూరంల ఊరే లేదు. పేద పిల్లలకు చదువెట్ల సార్. ఇప్పుడేదో కొత్తమురిపానికి ప్రైవేటుకు పంపుతున్నరుగనీ అక్కడ ఫీజులు కట్టలేక ఏడాదికో రెండేండ్లకో తిరిగి మన బడికే వత్తరు సార్... నాకు ఒక్క ఆరు నెలల టెం ఇవ్వండి... మన నామ్స్కు సరిపడు ఇరవై మంది పిల్లల్ని తయారు చేస్తా... బడిని నిలబెడుత... బతిమాలింది విద్య.

అతడు నవ్వుతూ ' ఆరునెలలు కాదమ్మా. ఆరు రోజులు కూడా లేదు. మేము లిస్టు పంపాలని చెప్పిన గదా... పిల్లలకు ఆధార్ నెంబర్లు వచ్చినంత ఒక్క సంఖ్య తక్కువ ఎక్కువ రాసినా దొరికిపోతున్నం. ఇరవై మంది నిండనిది బడి వుండది. ఇక్కడ ఇరవై మంది నిండరు. అందుకే ఆడాష్టే ఒక అవకాశం .అది కూడా ఎస్ఎస్ఎ లో ముందుగా డబ్బు డిపాజిట్ చేస్తేనే. అప్పుడే బడిని వాళ్ల పేరుమీదికి మారుస్తరు. అదీ రెండు మూడు రోజుల్లోనే. అయినా బడి మీద ఆరాటం వూరోల్లకుండాలె... మనమేం జేస్తం. ఒక్కరన్న నోరు తెరుస్తున్నారా...' చెప్పి లేచాడు.

ఏదో ఆరాటంలో అలా ఆడిగింది కాని ఎవరూ ఆపలేరన్న విషయం ఆమెకు కూడా తెలుసు. ఏడుపు ఆపుకుందామన్నా ఆగలేదు. అతడి వెంట నడుస్తూ 'ఇది మా వూరు సార్... ఈ బడి లేకుంటే నేను ఇలా వుండేదాన్ని కాదు. రే పటి రోజుల్లో నాలాంటివాళ్లు ఎందరో ఆగిపోతరు. మూయడానికి బడులు ఏదో మార్గం వెతుకాలె సార్.. నేను ఇక్కడికి వెలుగు పంచదామని వచ్చిన. కాని నా చేతులతో నేనే బడిని మూస్తున్న... పాడు చేతులు' తిట్టుకుంది..

ఆమె బాధను అర్థం చేసుకున్నట్టు అతడు కూడా బాధతో 'మీరో నేనో అని కాదు కాని ఇది మనం చేసుకున్న తప్పే మేడం... సదువు సక్రగ చెప్పితే పిల్లలు ఎందుకు రారు... పిల్లలు వత్తె బడి ఎందుకు మూత వడుతది. మనకు అనేక వ్యవహారాలు. చదువు ఒక్కటి తప్ప అన్ని చెప్పతం. మన పిల్లలను బయట చదివిస్తం. బయటి పిల్లలు మాత్రం మన బడికి రావాలంటం. బడికి వచ్చి నూటొక్క దందలు జేత్రం. ఇట్లంటే కోపం. ఒక్క మన మండలంలనే ఎనిమిది బడులు మూత వడుతున్నయి. ఎవలకన్న చీమ కుట్టినట్టుందా.... ఎక్కడనో మార్పు మొదలు కావాలె గదా..ఎన్ని రోజులు పిల్లలు లేకుండా బడులు నడుపుతం చెప్పండి...' అంటూ వెళ్లిపోయడు.

దీనంగా వెళ్లి తరగతి గదిలో కూర్చుంది విద్య.ఆమెకు తెలుసు. నింద ఉపాధ్యాయుల మీద వుంది కాని బడి చావుకు కారణాలు అనేకం అని. ప్రభుత్వం కూడా ఎక్కడ నిప్పు పెట్టిందో తెలుసు. ఎక్కడ నీళ్లు చల్లిందో తెలుసు.ప్రేయర్ చేయించాలని లేదు. పాఠం చెప్పాలని

లేదు. ఏదైనా మార్గం చెబుతాడన్న ఆశతో కమిటి చెర్యెన్కు ఫోన్ చేసింది. అతడు పొలంలో వున్నానన్నాడు. సర్పంచ్కు ఫోన్ చేస్తే అరగంటకు వచ్చాడు.

'అన్నా...ఇదే లాస్ట్ చాన్సు. బడి మూత్తరట...మల్ల తెరువాలంటే కష్టం...నీకు ఎన్నటినుంచో చెప్పుతున్న. అయినా పట్టించుకుంటలేవ్వు. ఎమ్మెలై నీకు దగ్గరనే కదా... ఒక్కసారి చెప్పరాదూ...' అడిగింది విద్య.

అతని మొఖంలో కొంత కూడా బాధ లేదు. 'ఆ..ఎమ్మెలై నా జేబులున్నడు చెప్పుత. మూస్తై ముయ్యని తియ్యి. మన ఒక్కలదేనా...మత్తుగ మూత్తండ్రు.. మన ఒక్క బడి కోసం కానూన్ కొత్తగ తీత్తరా...అయినా ఈ నలుగురికి ఏం బడి పాడయింది... ముంతకయినా చాతాడే బిందెకయినా చాతాడే... వట్టిగ ఖర్చు' అన్నాడు.

అతడు ఏం చెయ్యకపోయినా బాధ పడేది కాదు కాని అలా అనేసరికి తల కొట్టెసినట్టయింది విద్యకు. కోపం కూడా వచ్చింది 'అదేందన్నా. అట్లంటవూ. నువ్వు, నేనూ..... వూరు వూరంత ఇక్కడనే కదా... చదువుకున్నది. ఇయ్యల్ల ప్రైవేటు రాంగనే మన బడి పనికి రాకుండా పోయిందా.... ఇది పోయినంత ప్రైవేటోడు మనతో ఆడు కుంటడు.ఉన్నోళ్లు ఎట్లన్న సదువుకుంటరు. మరి లేనోనికి సదువద్దా... అప్పుడు కావాలంటే వత్తదా... బడి పోతె ఎంత నష్టమో తెలుసునా.' అన్నది.

ఆమెవెపు నవ్వుతూ చూసాడు సర్పంచ్. ఆ నవ్వులో వైరాగ్యం వుంది. అంతకు మించి బాధ వుంది. 'తెలుసు... దీనికంటే ముందు ఇంకా ఏమేమి పోయినయో గూడా తెలుసు. అప్పుడు బుద్ధిజీవులు మీ సార్లై ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు. ఇయ్యల్ల సమస్య మీదగ్గరికి వచ్చింది కా

బట్టి బొబ్బపెడుతున్నరుగనీ పోవుడనేది ఇయ్యల్లనే మొదలయిందా. దీనితోనే ఘరువయిందా. చెట్టు గుట్ట పిట్ట తట్ట పొలము పొరుక చేసు చెలుక పసుక ఇసుక వంట వంట... అన్నీ కండ్ల ముందే పొయినయి. ఎన్నిటిని మింగినంత ఈ దయ్యం ఈ రోజు బడి ముందుకు వచ్చి నిలవడది. ఆనాడు నోరు తెరిచింద్రా. ఇదేంటిదని అడిగింద్రా. అప్పుడది పాము పిల్ల... కట్టె పుల్లతో కొడితే పోయేది. ఇప్పుడు మింగి మింగి కొండ చిలువయింది. దాని ముందు నువ్వు నేను అందరం కట్టెపుల్లలమే.... చూసుడు తప్ప చేసుడేం లేదు..అంత వ్యాపారమే.అన్ని అంగడి సరుకులే...' అన్నాడు.

ఆశ్చర్యంగా చూసింది విద్య. గొంతు పెకలలేదు. బడులు చెప్పలేదు. ఆమెకు కూడా ఇలాంటి అభిప్రాయమే వుంది. పోవడమనే విధానం ఎక్కడ మొదలయిందో తెలుసు. కుల వృత్తిని నమ్ముకున్నవారు రోడ్డున పడ్డప్పుడు, కూలీలు రోడ్డున పడ్డప్పుడు, రైతులు రోడ్డున పడ్డప్పుడు ఎప్పుడు ఉపాధ్యాయులనుండి ఏ స్పందన రాలేదు. ఏనాడూ ఎవరినీ నిలదీసి అడుగలేదు. నేను బాగానే వున్నానుకదా అనుకున్నారు. తీరా తను రోడ్డున పడ్డప్పుడు మాత్రం అరిస్తే ఏం లాభం అనుకుంది.

'అన్నా... ఇదే లాస్ట్ చాన్సు. బడి మూత్తరట...మల్ల తెరువాలంటే కష్టం...నీకు ఎన్నటినుంచో చెప్పుతున్న. అయినా పట్టించుకుంటలేవ్వు. ఎమ్మెలై నీకు దగ్గరనే కదా... ఒక్కసారి చెప్పరాదూ...' అడిగింది విద్య.
అతని మొఖంలో కొంత కూడా బాధ లేదు. 'ఆ..ఎమ్మెలై నా జేబులున్నడు చెప్పుత.

ఎప్పుడూ రాజకీయాలంటూ తిరిగే సర్పంచ్ ఇంత లోతుగా ఆలోచిస్తున్నాడనుకోలేదు.

విద్యకు ఇప్పుడు అతడు రోజులాగా కనిపించలేదు. ఓ కొత్త వ్యక్తి కనిపించాడు. ఏదో సముదాయించి చెప్పబోతుంటే ఆగ కుండా ఏదో మాట్లాడుతూ వెళ్లిపోయాడు సర్పంచ్. దిగులుగా తరగతి గదిలోకి వెళ్లింది. పిల్లలు పెద్దగా అరుస్తూ ఏదో వాదించుకుంటున్నారు. విద్యను చూడగానే బుద్ధిగా కూర్చున్నారు.

‘ఏయ్...ఏందిరా.... అరుపులు..’ గడమాయించింది.

ఒకమ్మాయి లేచి భయం భయంగా ‘మేడం..గీ రాజు... లేదా.. గీ రాజు... గీ రాజు మన బడి మన బడి పోతదంటున్నడు మేడం’ అన్నది.

అదేదో తప్పయినట్టు వెంటనే రాజు లేచి భయంగా ‘నేనుకాదు మేడం.. మా నాయన లేదా....నిన్ను మా నాయన అన్నడు మేడం..’ అన్నాడు

గుండెలో కలుక్కుమంది విద్యకు. అది అబద్ధమని చెప్పలేక పోయింది. కొద్దిసేపు ఆలోచించి మెల్లగా బడి మూసై మీరేం చేస్తారని పిల్లలను అడిగింది.

ఒకమ్మాయి ఇంటి వద్ద వుండి తమ్మున్ని ఎత్తుకుంటానంది. ఒకమ్మాయి పొలం పనికి పోతానంది. ఒకమ్మాయి బీడీలు నేర్చుకుంటానంది. ఉన్న ఒక్క అబ్బాయి రాజు మేకలు కాస్తానన్నాడు.

ఏమపొచ్చింది విద్యకు. పసిపాపలను మొగ్గలోనే బిడిమేస్తున్నామా అనిపించింది. బడి వున్నా లేకున్నా చదువు మానేయకూడదని గట్టిగా చెప్పింది. ‘అలాగే మేడం’ అని తలూపారు పిల్లలు.

కొద్దిసేపు చదువు ప్రాముఖ్యత గురించి చెప్పి పెద్దయ్యాక ఎవరేం అవుతారో అడిగింది. ఒకమ్మాయి డాక్టర్ అవుతానంది. మరో అమ్మాయి గర్వంగా కలెర్ అంది. మూడవ అమ్మాయి మాత్రం టీచర్ అవుతానంది.

‘టీచర్ ఎందుకు’ ఆసక్తిగా అడిగింది విద్య.

‘మన బడి మూతపడిపోతుంది గదా... టీచర్ నయి బడిని తెరుస్తే మేడం..’ అన్నది అమ్మాయి.

మరోసారి కళ్లలో నీళ్లు తిరిగాయి విద్యకు. అడక్కుముందే ఉత్సాహంగా లేచినిలబడ్డ రాజు ‘బడిని తెరువాలంటే ఎమ్మెల్యే గావాలె నట. టీచర్ గాదు. మా నాయన చెప్పిండు. నేను ఎమ్మెల్యేనయితే’ అన్నాడు.

‘కాదు... నీకు తెలువది తియ్యి. బడి తెరుసుడుకు టీచర్ గా వాలె.... నేను టీచర్నే అయిత...’ అమ్మాయి అన్నది.

అబ్బాయి ఒప్పుకోలేదు. కాదంటే కాదని ఇద్దరికి వాదన మొదలయింది. వారించాల్సింది పోయి ఇద్దరిని ముచ్చటగా చూసింది విద్య. ఏడవ తరగతిలో ఉండగా ఇక్కడే ఇదే తరగతి గదిలో తను

నవీన్ ఇలాగే వాడులాడుకున్నది గుర్తుకొచ్చింది.

ఆరోజు ఫేర్వెల్ పార్టీ. ఆరవ తరగతి పిల్లలు ఏడవతరగతి పిల్లలకు వీడ్కోలు పార్టీ ఇస్తున్నారు. ఉన్నది ఇద్దరే టీచర్లు. ఏడు తరగతులు. వంద మంది పిల్లలు. ఏడవ తరగతిలో నవీన్ కు విద్యకు ఎప్పుడు పోటీనే. ఒకసారి ఒకరు ఫస్ట్ వస్తే మరోసారి మరొకరు రావలసిందే. ఎక్కువ సార్లు విద్యనే వచ్చేది. పాటలు ఉపన్యాసం ఆటలు.... పోటీలు ఏవయినా ఇద్దరి మధ్యనే జరిగేవి. అమ్మాయిలందరు విద్య పక్కన చేరితే అబ్బాయి లందరు నవీన్ పక్కన చేరేవారు.

ఆరోజు కూడా అదే జరిగింది. భవిష్యత్ లో ఎవరేం కావాలనుకుంటున్నారో ఒక్కొక్కరితో మాట్లాడిస్తుంది టీచర్. ఎవరికి తోచింది వారు చెబుతున్నారు. అమ్మాయిల్లో చివరగా విద్య లేచింది. ఏం చెబుతుందా అని అందరు ఆసక్తిగా చూసారు. ముద్దుగా బొద్దుగా వుంది విద్య. పొడరు డబ్బాను సగానికి సగం మొహానికి పట్టించుకుని వచ్చింది. ఎంత అమాయకంగా వుందో అంత గడుసుగా మాట్లాడింది. స్కూల్ లో లెక్కల టీచర్ లేదని అందుకే అందరు లెక్కల్లో వెనుకబడ్డారని తాను బాగా చదువుకుని లెక్కల టీచర్ ఇదే బడికి వచ్చి లెక్కలు బాగా చెబుతానంది. అందరు చప్పట్లు కొట్టారు.

తరువాత అబ్బాయిలు మాట్లాడారు. చివరగా లేచాడు నవీన్. తెల్లటి కొత్త డ్రెస్ లో మెరిసిపోతున్నాడు. ఏం చెబుతాడా అని అందరు ఆసక్తిగా చూసారు. బడిలో ఎలాంటి వసతులు లేవని తను బాగా చదువు కుని పెద్ద ఇంజనీరై బడికి ల్యాబ్, కాంపౌండ్, కొత్త తరగతి గదులు కట్టిస్తానని చెప్పాడు. అందరు చప్పట్లు కొట్టారు. నువ్వు కావంటే నువ్వే కావని ఇద్దరు కొద్దిసేపు వాదించుకున్నారు.

సమావేశం ముగిసింది. బిస్కెట్లు స్వీట్లు ముక్కలు తిని పిల్లలందరు ఇంటి ముఖం పట్టారు.

పిల్లలు ఇలా బయట పడ్డారో లేదో అలా వాన మొదలయింది. ఎక్కడివారక్కడ పరుగు తీసారు. విద్య మల్లెపొద కిందికి వెళ్లింది. అప్పటికే అక్కడున్నాడు నవీన్. ఒకరినొకరు కోపంగా చూసుకుంటూ చెట్టు మొదట్లో నక్కారు.

‘ఓ... ఒక్కొక్కలకు లెక్కలే రావు.... లెక్కల టీచర్ తరట.... ఒవ్వ..’ వెక్కిరించాడు నవీన్.

‘ఆ... ఒక్కొక్కలకయితే ఇంగ్లీషే రాదు.. ఇంజనీరయితరట.. ఒవ్వ’ బదులిచ్చింది విద్య.

నీ మొఖం అంటే నీ మొఖం అనుకున్నారు. కొద్దిసేపు వాడులాడుకున్నారు.

వాన మరింత ఎక్కువయింది.

కొత్త డ్రెస్ తడవకుండా జాగ్రత్త పడుతూ ‘నేను ఇంజనీరునైతే ... వసతులు గాదు. కొత్త బడినే కట్టిస్తే సూడు.... నీ మొఖానికి టీచరువు కానేకావు. సీపరువయితవు’ అన్నాడు నవీన్.

‘నేను లెక్కల టీచరునయి మన బడికే వత్తనా లేదా చూడు... నీ మొఖానికి నువ్వే ఇంజనీరువు కావు. ఇంజనీరువు నీళ్లువోసుడయితవు.’ వాన

ఆరోజు ఫేర్వెల్ పార్టీ. ఆరవ తరగతి పిల్లలు ఏడవతరగతి పిల్లలకు వీడ్కోలు పార్టీ ఇస్తున్నారు. ఉన్నది ఇద్దరే టీచర్లు. ఏడు తరగతులు. వంద మంది పిల్లలు. ఏడవ తరగతిలో నవీన్ కు విద్యకు ఎప్పుడు పోటీనే. ఒకసారి ఒకరు ఫస్ట్ వస్తే మరోసారి మరొకరు రావలసిందే. ఎక్కువ సార్లు విద్యనే వచ్చేది. పాటలు ఉపన్యాసం ఆటలు.... పోటీలు ఏవయినా ఇద్దరి మధ్యనే జరిగేవి.

చినుకులకు మొహం తడవకుండా జాగ్రత్త పడుతూ అన్నది విద్య.

‘నీ మొఖం.... నువ్వత్తవు.. నేను జూత్త... లెక్కలు జెప్పుతడట లెక్కలు...’

‘నీ మొఖం.... నువ్వు కడుతవు నేను జూత్త... బడి కడుతడట బడి..’ వెటకారంగా నవ్వింది విద్య.

నవీన్ కు రేపం పొడుచుకొచ్చింది. దోసిట్లో వానచినుకులను పట్టి కోపంగా సినిమాల్లో అన్నట్టు’ ఇదిగో... ఈ వానచినుకుల మీ దొట్టు... నేను కొత్త బడిని కడుత’ అంటూ నీళ్ళను ఆమె మొహాన కొట్టి నవ్వుతూ పరుగెత్తబోయాడు.

విద్యకు ఏడుపొచ్చింది. అంతకు మించి కోపం . అతని చేతిని అందుకొని ఆపి ఉక్రోషంగా ‘ఈ వాన చినుకులమీదొట్టు.. టీచర్ నయి ఇదేబడికి వస్తూ..’ అంటూ చెట్టు కొమ్మును బలంగా వూపింది. నవీన్ పూర్తిగా తడిసిపోయాడు.

ఇద్దరు ఏడుపు మొఖాలతో ఒకరినొకరు వెక్కిరించుకుంటూ వానలో ఇంటివైపు పరుగు తీసారు.

తర్వాత నవీన్ చదువుకోసం పట్నంలో చేరిపోయాడు. విద్య సైకిల్ కొనుక్కుని పెద్దలింగాపూర్ లో చేరిపోయింది.

అప్పుడే టీఆర్ఎస్ పార్టీ పుట్టింది. తెలంగాణ నినాదం మారు మోగుతుంది. ఊరు ఊరంత పుట్టబెదిరినట్లయింది. వెంటనే ఎంపిటీసీ ఎలక్షన్లు వచ్చాయి. నవీన్ తండ్రి వెంకటరెడ్డికి తెలుగు దేశం టికెట్ ఇస్తే విద్య తండ్రి పోచాలకు టీఆర్ఎస్ టికెట్ ఇచ్చారు. ఇంకొ నలుగురు వేరు వేరు పార్టీలనుండి నామినేషన్లు వేసారు. చివరికి ఎక్కడివారక్కడ ఉపసంహరించుకోగా ఇద్దరే బరిలో మిగిలారు. ప్రచారం జోరుగా సాగుతుంది.

ఒకప్పుడు ఆవూరు నక్కలైట్లకు పెట్టని కోట. తెలుగుదేశాన్ని పూర్తిగా వ్యతిరేకించిన అన్నలు టీఆర్ఎస్ కు మద్దతు ఇచ్చి వెంకటరెడ్డిని బెదిరించారు. భయంతో అతడు పారిపోయాడు. ఈ వార్త తెలిసి మరునాడే పోలీసులు వచ్చి పోచాలను బెదిరించారు. అతడు కూడా పారిపోయాడు. ఎలక్షన్లు అయిపోయే వరకు ఇద్దరూ పూర్లోకి రాలేదు. ఎవరికి వారు ఓడిపోవాలనే అనుకున్నారు. తమకు ఓటు వేయవద్దనే ప్రచారం చేసుకున్నారు.

చివరికి పోచాలు ఓడిపోయి వెంకటరెడ్డి గెలిచాడు. పోలీసుల సహాయంతో భయం భయంగానే వెంకటరెడ్డి ఊరిలోకి వచ్చాడు. ఏడాది మామూలుగానే గడిచింది. అలిపిరిలో చంద్రబాబు మీద దాడితో పల్లెలన్ని మళ్ళీ ఉల్లిపడ్డాయి. గ్రామాల్లో నిర్బంధం పెరిగింది. దానితో పాటు తెలంగాణలో ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమం మరింత బలంగా రాజుకుంది. ఊరిలోని కొందరు మాజీ నక్సలైటు కార్యకర్తలు తెలంగాణ ఉద్యమం లోకి వచ్చారు. సభలు సమావేశాలు పెడుతుంటే పాత కేసులను తిరగ దోడి వారిని పోలీసులు అరెస్టు చేసారు. వెంకట రెడ్డి పోలీసులకు సమాచారాన్ని అందిస్తున్నాడని వారి అనుమానం.

ఎవరో తెలియదు. ఒకనాటి రాత్రి వెంకటరెడ్డి మీద దాడి జరిగింది. చావు నుంచి తప్పించుకుని పట్నం పారిపోయాడు. మరుసటి రోజు పోలీసులు వచ్చి దొరికినవారిని దొరికినట్టు చావుదెబ్బలు కొట్టిపోయారు. ఊరు వెంకటరెడ్డిమీద అగ్గయి మండింది. అప్పటినుంచి ఊరిలోకి అడుగుపెట్టలేదు. తర్వాత ఒక్కొక్కటి ఆస్తులు అమ్ముకున్నారు. నవీన్ డబ్బు బాగానే సంపాదించాడని రెండేండ్ల కిందట వెంకటరెడ్డి అతని భార్య ఇద్దరు ఆక్సిడెంట్ లో పోతే దహన సంస్కారాలకు కూడా అమెరికా నుంచి రాలేదని తెలిసింది.

పిల్లలు నేను టీచర్ అంటే నేను ఎమ్మెల్యేను అని గొంతు చించి వాదులాడుకుంటున్నారు. అమ్మాయిలంతా ఒక జట్టు కావడంతో ఉన్న ఒక్క అబ్బాయి రాజుకు సపోర్ట్ లేకుండా పోయింది. ఇక మాటలతో కాదని వాళ్ళమీదికి దాడికి దిగాడు. అరుపులు కేకలు. ఒకరిపై ఒకరు కలబడ్డారు.

పిల్లల అరుపులతో ఈలోకంలోకి వచ్చిన విద్య అందరిని సము దాయించి కూర్చోబెట్టింది. అయినా పిల్లలు ఆగలేదు. వాదనకు దిగుతున్నారు. ఇలా కాదని బడిని తెరవడానికి ఇద్దరు అవసరమేనని కొద్ది సేపు వారికి నచ్చజెప్పి రెండు గ్రూపులు చేసి ప్రాజెక్ట్ వర్క్ ఇచ్చింది. పిల్లలు పనిలో మునిగిపోయారు.

బియ్యం లెక్క రాస్తున్నా, సీసీయి నమోదు చేస్తున్నా, పిల్లల రిపోర్ట్ చూస్తున్నా నవీన్ గుర్తుకు వస్తున్నాడు. అతడు పెద్ద పదవిలో వున్నట్టు తెలుసుకానీ ఎక్కడున్నాడో తెలియదు. తెలిసినవాళ్ళందరిని అడిగింది. అందరు తెలియదనే అన్నారు. బడిని అడాప్షన్ తీసుకుంటే యేడాది రెండేండ్లవరకు మూత పడకుండా వుంటుంది. ఆ లోపు కొన్ని వసతులు వనరులు చేకూరిస్తే తప్పకుండా స్టెంట్ పెరుగుతుంది. తన లాంటి పేదలకోసమయినా బడి ఊరికి కానుకగా మిగిలి పోతుంది. అందుకని వేరే మార్గం లేక చిన్ననాటి సంఘటనను గుర్తు చేస్తూ ఏదో ఆశతో వాట్సప్ లో ఫేస్ బుక్ లో మెసేజ్ పెట్టింది.

కాని ఇప్పుడు అనేక అనుమానాలు. తన ఆలోచన బాగుంది కాని అలాజరుగుతుండా అనిపించింది. ‘మెసేజ్ అతడికి చేరకపోవచ్చు. చేరినా అతడికి ఊరిమీద కోపం ఉండవచ్చు. లేదా పట్టించుకోక పోవచ్చు. డబ్బుపెట్టడం ఎందుకు అనుకోవచ్చు. చదివితే కనీసం ఒకసారి పోన్ చేస్తుండే కదా...అయినా డబ్బు మనిషిని తన మూలాల్లోకి పోనిస్తుండా..’ అనుకుంది. సమయం గడుస్తుంటే ఆశ కంటే నిరాశనే ఎక్కువయింది. అయినా ఆశ చావక అప్పు డప్పుడు వాట్సప్ ఫేస్ బుక్ చూస్తూనే ఉంది.

బరువుగా రెండు రోజులు గడిచాయి. ఈ రెండు రోజులు ఇల్లిల్లు తిరిగింది. మనిషి మనిషిని మరోసారి కలిసింది.

ఏడాదిగా కూతురు పడుతున్న ఆరాటం చూసాడు పోచాలు. తన ఉద్యోగం ఎటు పోదుగదా. ఎందుకింత బాధ అనుకున్నాడు. నచ్చచెప్పాలని చూసాడు.. ఆమె వినలేదు. తనకు తానే కుదురు కుంటుం

అప్పుడే టీఆర్ఎస్ పార్టీ పుట్టింది. తెలంగాణ నినాదం మారు మోగుతుంది. ఊరు ఊరంత పుట్టబెదిరినట్లయింది. వెంటనే ఎంపిటీసీ ఎలక్షన్లు వచ్చాయి. నవీన్ తండ్రి వెంకటరెడ్డికి తెలుగుదేశం టికెట్ ఇస్తే విద్య తండ్రి పోచాలకు టీఆర్ఎస్ టికెట్ ఇచ్చారు. ఇంకొ నలుగురు వేరు వేరు పార్టీలనుండి నామినేషన్లు వేసారు. చివరికి ఎక్కడివారక్కడ ఉపసంహరించుకోగా ఇద్దరే బరిలో మిగిలారు.

దిలే అనుకున్నాడు. పెద్దకూతురు పెళ్లయ్యాక భార్య పోయింది. అప్పటి నుండి చిన్నకూతురే తల్లియింది.

రోజు రోజుకు బడి బడి అని ఇల్లిల్లు తిరుగుతు బాధ పడుతుంటే చూడలేక పెద్ద కూతురుకు ఫోన్ చేసాడు పోచాలు. ఆమె తనకు ఆ రోగ్యం బాగ లేదని అర్థంబుగా రమ్మని విద్యకు ఫోన్ చేసింది.

చివరి సారిగా అన్నట్టు పాట్లూప్ ఫేస్ బుక్ చెక్ చేసుకుంది విద్య. సానుభూతి తప్ప సహాయం లేదు. నవీన్ లైన్ లోకి రాలేదు. ఇక ఆగలేక పోయింది.

ఒక రోజు ముందుగానే బడికి తాళం వేసింది. పిల్లలను పట్టుకుని కొద్దిసేపు ఏడ్చింది. రికార్డులన్ని ఎంఈవోకు అప్పగించింది. నెలపాటు మెడికల్ లీవు పెట్టుకుని అక్క దగ్గరికి హైదరాబాద్ వెళ్లిపోయింది.

అంత దూరం వెళ్లినా అక్క పిల్లలతో తీరిక లేకుండా వున్నా బడి గురించిన ఆలోచన లే. రోజు తండ్రికి ఫోన్ చేసి తెలుసు కుంటుంది. గ్రామ పెద్దలకు జరిగే నష్టం గురించి పడేపడే చెబుతుంది. నెట్ లో తన జిల్లా వార్త పేపర్ పేజీలను చూస్తుంది.

ఒకసారి మూత పడే పాఠశాలల పేర్లు ఇచ్చారు. మొదటి పేరు తమదే వుంది. అలా జరుగుతుందని తెలిసినా ఆమె మనసు బాధతో మూల్చింది. ఆశను పూర్తిగా వదులుకుంది. 'జరిగేదంతా జరిగింది. ఇప్పుడు నేనేం జేస్తా... చెయ్యాల్సిన ప్రయత్నం చేసిన. పోతే పోనీ...'

ఎవ్వరికి లేని బాధ నాకెందుకు. ఇక బడి గురించి మరిచి పోత.. గట్టిగా నిర్ణయించుకుంది. వాట్సాప్ ఫేస్ బుక్ లు డిలెట్ చేసుకుంది. ఫోన్ స్విచాఫ్ చేసుకుంది. అయినా పిల్లలు, ఊరు, వారి భవిష్యత్తు గుర్తుకొచ్చి భయమయింది.

రెండు వారాలు గడిచాయి. విద్య కొద్దికొద్దిగా తేరుకుంది. ఆప్పు డప్పుడు గుర్తుకొచ్చినా బడిని మరిచిపోయింది. అక్క విద్యనే గమనిస్తుంది. ఒంటరిగా వదలకుండా ఎప్పుడు ఏదో పని చెబుతుంది.

ఆరోజు అదివారం. పేపర్ తిరగేస్తున్న అక్క 'విద్యా పేపర్లో నీ పోట్ పడిందేంటి' అన్నది అరిచినట్టుగా.

ఆశ్రుతగా అక్క చేతుల్లోంచి పేపర్ ను లాక్కుంది విద్య. మెదటి పేజీని చూడగానే కళ్లు మెరిసాయి. అక్షరాలవెంట చూపులు పరుగుతీసాయి.

బడి కోసం పోరాటం....!

చిన్ననాటి ఒట్టు కోసం ముందుకు వచ్చిన ఎన్నారై యువకుడు నవీన్ !!

పాత విద్యార్థులందరిని ఏకం చేసిన ఆనాటి వాన చినుకులు! బడిని మూసివేయకూడదని నేటినుంచి బడిలోనే దీక్ష.

ఇక చదువలేక పోయింది విద్య. అయోమయంగా అక్కవైపు చూసింది. అక్క ఆమె చేతిలోని పేపర్ ను లాక్కుని చదివింది.

విద్య నీరసంగా కూర్చుంటూ 'ఉన్నోల్లకు పైనలు పెట్టాలంటే

చేతులతాయి.... ఈయనచ్చి ఏదో ఒరుగవెడుతడంటే దీక్ష జేత్తడట దీక్ష... కాన్ని పైనలు పెట్టి దత్తత తీసుకుంటే బడి బతుకుతుండే గదా కాని పోని పని... ఇదో పబ్లిసిటీ..' ఎత్తి పొడిచినట్టుగా అన్నది.

అక్క విద్యవైపు జాలిగా చూసింది. దగ్గరగా వచ్చి తల నిమిరుతూ 'నవీన్ చేస్తున్నదే కరెక్టరా... దత్తత తీసుకుంటే మన ఒక్క బడి బతుకుతది. ఉద్యమం చేస్తే వంద బడులు బతుకుతాయి. అలుసు కాకుంటే బడిని మూసుడేందిరా... బడిని మూత్రే మనలాంటి పేదోల్ల బతుకు మూసినట్టే' అన్నది.

అక్కవైపు బేలగా చూసి 'నీకు తెలువదక్కా..... ఈ ఉద్యమాల నేను యాడాదినుంచి చేస్తున్న కదిలినోళ్లు లేరు... అడిగినోళ్లు లేరు... ఇప్పుడేం చేస్తారు... అంత ఉత్తదే... నాలుగు రోజు లు ఏదో ఒర్రుతరు..

తర్వాత ఎవలంతల వాళ్లు జారుకుంటరు. అన్నది విద్య.

అక్క నవ్వింది. ఎక్కడ చెల్లెలు మనుసు నో చ్చుకుంటుందోనని వెంటనే సీరియస్ గా 'ఉద్యమాలు విచిత్రంగా వుంటాయి..... కొందరి మాట వాదమయితది... కొందరి మాట వేదమయితది. ఏం మాట్లాడుతున్నవన్నది ముఖ్యం గాదు. ఎవరు మాట్లాడుతున్నారన్నది ముఖ్యం. ఇన్ని రోజులు నువ్వు మాట్లాడితే ఒక్కనాడు పేపర్ ల మూలకు గూడా రాలేదు. ఇయ్యిల్ల చూడు... ఎక్కడచ్చిందో... ఒక్క పేపర్ నేగాదు టీవీలల్లత్తది.... చర్చలల్లత్తది .. వాట్సాప్ లు ఫేస్ బుక్ లు.. వారంల

గవర్నమెంట్ దిగత్తది. ఎందు కంటే ఇప్పుడు మాట్లాడుతున్నది నవీన్.. ఏది ఏమన్నగాని... ఉద్యమానికో సాలు వడ్డది.' అంటూ టీవీ ఆన్ చేసింది.

అక్క అన్నట్టు నిజంగా తమ పూరి వార్తనే. తను కదిపినా కలిసినా కదలని పూరిజనమంత బడిముందే వున్నారు. మాకు ఏ పథకాలు వద్దు. మా బడి మాకు కాలాని పిడికిలెత్తి నినదిస్తున్నారు. ప్రజా ఉద్యమమని, ఉప్పెన అని, ఇది అన్యాయమని, చైతన్యమని దావనలంలా రాష్ట్రమంతట వ్యాపిస్తుందని యాంకర్ ఏదేదో చెబుతుంది.

జనాన్ని చూస్తుంటే ఎక్కడలేని ధైర్యం వచ్చింది విద్యకు. అక్కను ఎత్తుకుని గంతులు వేయడం మొదలు పెట్టింది.

-పెద్దింటి అశోక్ కుమార్

మొబైల్: 9441672428

మెయిల్: akpeddinti@gmail.com

౬

వార్షిక చందా

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక చందాదారులుగా చేరదల్చుకున్న వారు పై చిరునామాకు రూ. 200 ఎం.ఓ. పంపించవచ్చు. లేదా దక్కన్ ల్యాండ్ పేరిట డీడీ పంపవచ్చు. చిరునామా, ఫోన్ నెంబర్ వివరాలు స్పష్టంగా తెలియజేయగలరు.

ఆత్మకథలో నవలా లక్షణాలు

‘ఊరు-వాడ-బతుకు : పరిశీలన’

ఆత్మకథలు సాహిత్యంలోని చారిత్రక విభాగానికి చెందినవి. సృజనాత్మకమూ, కల్పితమైన సాహిత్య రచనలు వేరు. ఒక వ్యక్తి యొక్క జీవితంలో జరిగిన సంఘటనలను యథాతథంగా అక్షరబద్ధం చేయడం వేరు. మానవుని సమగ్రమైన కథను వర్ణించే చరిత్ర - ఆ తని జీవితంలో చోటు చేసుకున్న ఆర్థిక, రాజకీయ, సామాజిక, సాంస్కృతిక కార్యకలాపాల స్వభావాన్ని వివరిస్తుంది. అలాగే గతాన్ని వివరించే వాస్తవిక సంఘటనల సమాహారమే చరిత్ర. ఎటొచ్చి ఇందులో చరిత్ర కవసరమైన వాస్తవాలు, సాహిత్యానికి అవసరమైన కళా దృష్టి ఉండటంతో ఆత్మకథలను ‘జీవితచరిత్ర’లుగానే చెప్పుకోవాల్సి వుంటుంది.

గతంలో వివిధ కాలాలలో, ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో వృత్తులకు - సాంఘిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మానవుడు తననుతాను ఏ విధంగా మలచుకున్నాడో చరిత్ర మనకు విశద పరుస్తుంది. ఒక దేశచరిత్ర కానీ, ఒక జాతి చరిత్ర కాని ఆ దేశ కాల పరిస్థితులను, ఆ ప్రజల దైనందిన జీవన విధానాన్ని, దానిలో వచ్చే పరిణామాలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలిస్తుంది. దేశకాల పరిస్థితులలో దైనందిన జీవనం మీద ఆర్థిక పరిస్థితుల ప్రభావం ఎంతైనా కనబడుతుంది. చారిత్రక సంఘటనలను నిర్దేశించడంలో ఆర్థిక అంశాలు చాలా ప్రాముఖ్యం వహిస్తాయి. ఈ ఆర్థిక అంశాల చుట్టే రాజకీయ, సామాజిక, సాంస్కృతిక అంశాలు ముడిపడివుంటాయి.

గతాన్ని పునర్నిర్మించడం చరిత్రకారుని కర్తవ్యం. ఇందులో భాగంగానే అతడు యధార్థాలను సేకరిస్తాడు. చరిత్ర-గతం గురించిన యధార్థాల సేకరణతోనే కాక వాటికి సంబంధించిన ఆలోచన, అనుభూతులతో కూడ ముడిపడివుంది. గడిచిన కాలపు సాంఘిక జీవనాన్ని పరిశీలించడంలో చరిత్రకారుడి కృషి - అధ్యయనాల వల్ల, ఆయా కాలాలలోని సాంఘిక వ్యవస్థలు, వాటి పరిణామాల గురించి తెలుసుకోగలుగుతాము. “సమాజ శాస్త్ర పరిజ్ఞానం వల్లనే చరిత్రకారునిలో కచ్చితత్వం, నిశిత దృష్టి మరింత మెరుగుపడుతుందని” ప్రఖ్యాత చరిత్రకారుడు బెర్నెస్ తెలిపారు.

జీవితచరిత్ర రాసేముందు-ఒక కాలం గురించో, ఒక సంఘటన గురించో ముందుగా ఒక భావనాచిత్రం ఏర్పరచుకుని అప్పుడు కథను చెప్పాలి. దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి చేసిన పని సరిగ్గా ఇదే. వారు 1940 నుండి 1958 వరకు కాలాన్ని ఎంపిక చేసుకుని తన బాల్య, కౌమార దశల చిత్రీకరణతో తన జ్ఞాపకాలను ఆత్మకథగా ‘ఊరు-వాడ-బతుకు’ గా తీసుకువచ్చారు.

నల్లగొండ జిల్లాలోని సూర్యాపేట తాలుకా అనంతారం పర గణా

లోని నాగులపాడు అనే వూరు “అన్ని పల్లెల్లాగే మా ఊరు దేనికీ ప్రసిద్ధికాదు. మా పూర్వీకులు దేవులపల్లి నుండి వచ్చియుండటం వల్ల మా ఇంటిపేరు దేవులపల్లి అయింద”ని రచయిత తెలియజేస్తారు. “ఊళ్ళోవున్న ముప్పై పద్మశాలీ కుటుంబాలన్నీ ఒకే బజారులో ఉండేవి. అందుకే దాన్ని సాలోళ్ళ బజారు అంటారు. వాళ్ళు నేసిన బట్టలు సహకార సంఘంలో అమ్ముడానికి, కంట్రోలు ధరలో నూలు పెట్టెలు కొనుక్కోవడానికి సూర్యాపేట వెళ్ళేవారు. ఇటు పక్క ఊరు అన్నారంలో తాటిచెట్టు ఎక్కువ. అటు పక్క ఊరు అనాజిపురం రేగళ్ళలో పత్తి, పొ

గాకు బాగా పండేవి. రజాకార్లకు, మిలిటరీకి ఘర్షణ జరుగుతుంటే అక్కడ నుండి జగ్గయ్యపేటకు చేరుకుని అక్కడ మగ్గంపని చేసేటోళ్ళు. అక్కడా పని దొరకకపోతే మంగళగిరిపోయి పనిచేసేటోళ్ళు. కృష్ణమూర్తి నాల్గవ తరగతి వరకు అనంతారంలోనే గడిపి ఐదవ తరగతి చదువుకోవడానికి సూర్యాపేట వెళతారు. వాళ్ళ చిన్నాన్న పొద్దున్నే దోసపాడుకు పోయి మిషన్ కుట్టి రాత్రికి ఇంటికి చేరుకునేవాడు. యాభయవ దశకంలో సూర్యాపేట ఎలా వుండేదో రచయిత వర్ణనల వల్ల తెలుసుకో గలుగుతాము.

రాజకీయ చరిత్ర:

1946లో హైదరాబాద్ సంస్థానంలో నిర్బంధ చాకిరికి, వెట్టికి వ్యతిరేకంగా-సన్నకారు రైతాంగం నుండి నిర్బంధంగా ధాన్యంలెవీ సేకరణకు వ్యతిరేకంగా ఆంధ్ర మహాసభ పోరాటాలు చేపట్టింది. తెలంగాణలో ఆంధ్రమహాసభ నాయకత్వంలో కమ్యూనిస్టులు గ్రామ గ్రామాలకు వెళ్ళి ప్రజలను సమీకరించి, వారి మౌలిక సమస్యలపై వారిని చైతన్యవంతం చేసి పోరాటానికి సమాయత్తం చేయడం జరిగింది. నల్లగొండ జిల్లాల్లో 1945-46లో రైతులకు ఆత్మరక్షణ కొరకు శిక్షణ ఇచ్చింది. ఈ నేపథ్యంలో కృష్ణమూర్తిగారు రెండో తరగతిలో ఉండగానే సంగపొళ్ళు వాళ్ళ ఇంటికి వస్తూండే వాళ్ళు. వాళ్ళు ఊళ్ళోకి వచ్చి ఊరేగింపు జరిపి ఎర్రజెండాలు కట్టి పాటలు పాడి పటేల్ పట్టారీ దస్త్రాలను తగులబెట్టిండ్లు. దొరొరి బంగ్లా, పటేలు బంగ్లా కూలగొట్టిండ్లు. ధాన్యాన్ని ఊరొళ్ళంతా దోచుకుండ్లు. లేనోళ్ళకు భూములు పంచడం జరుగుతుందని తెలియజేస్తారు.

రజాకార్లు కొల్లపాడు, టేకుమట్ల దగ్గరకు వచ్చిండ్లని రేపో మాపో వస్తరని, రావులపెంటలో రజాకార్లకు సంగపొళ్ళకు దాడులు జరుగుతున్నాయనీ, ఇద్దరు ముగ్గురు చచ్చిపోయారనీ-బాలెంల, పాత సూర్యాపేటలో గడ్డివాముల్లో జనాన్ని వేసి తగులబెట్టిండ్లని పుకార్లతో అప్పటి

జీవితచరిత్ర రాసేముందు-ఒక కాలం గురించో, ఒక సంఘటన గురించో ముందుగా ఒక భావనాచిత్రం ఏర్పరచుకుని అప్పుడు కథను చెప్పాలి. దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి చేసిన పని సరిగ్గా ఇదే. వారు 1940 నుండి 1958 వరకు కాలాన్ని ఎంపిక చేసుకుని తన బాల్య, కౌమార దశల చిత్రీకరణతో తన జ్ఞాపకాలను ఆత్మకథగా ‘ఊరు-వాడ-బతుకు’గా తీసుకువచ్చారు.

భయానక వాతావరణాన్ని వర్ణించారు. రజాకార్లకు మిలట్రీ పోరాటం జరుగుతుంది. దురాజ్ పల్లి దగ్గరకు మిలట్రీ వచ్చిందని పుకారు. దాంతో అంతా భయపడి నేలమరి తండాకు నడుచుకుంటూ రాత్రికిరాత్రే అక్కడ నుండి వెళ్ళిపోయి జగ్గయ్యపేటకు చేరుకుంటారు. నిజాములో గోలలు తగ్గాయని తెలిసి నాలుగు నెలల తర్వాత ఇల్లు చేరుకున్నాం. నైజాం పాలన పోయి యూనియన్ మిలట్రీ పాలన వచ్చింది. కమ్యూనిస్టులను అణచివేసే మిషన్ మిలట్రీవాళ్ళు ఊళ్ళకు ఊళ్ళను అల్లకల్లోలం చేశారు. మలబారు పోలీసుల దౌర్జన్యాలు అంతా ఇంతా కాదు. ఒక దశలో వీళ్ళకుంటే రజాకార్లే నయమనిపించారు. ఈ ఊపులో ఊర్లలోని భూస్వాములు కాంగ్రెస్ నాయకులుగా అవతారమెత్తిండ్లు. ఖద్దరు బట్టలు కట్టుకుని మిలట్రీని వెంటబెట్టుకుని సంగపొల్ల ఇండ్లన్ని సోదా చేయించిండ్లు. ఇలా నిజాం తొత్తులుగా పనిచేసిన భూస్వాములు, అధికార పార్టీ నాయకులుగా మారిన వైనాన్ని తెలియజేస్తారు.

నైజాం పాలనలో కొనసాగిన వెట్టిచాకిరి వ్యవస్థను, గ్రామాల్లోని పటేల్-పట్నావీ వ్యవస్థను, రజాకార్ల అరాచకాలను సందర్భో చితంగా వివరించారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ మీటింగులు - సభలతో పాటు 1952 ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టుల గొడవలు, కమ్యూనిస్టుల అణచివేతలు కింద క్యాడర్ ఎలా నాశనమైంది వివరిస్తూనే, సమసమాజ స్థాపన ఏర్పరిచే కమ్యూనిస్టు రాజ్యం కోసం కన్న కలలను రచయిత తెలియజేస్తారు.

అల్లక చరిత్ర:

లెవీగింజల వసూళ్ళకని గిర్దావరు వస్తుండే టోడు. ఇంటింటికి పోయి లెవీ ధాన్యం కొలవమని బలవంతం చేస్తుండేవాళ్ళు. పంటలే తక్కువ. ఇక లెవీ ఎక్కడిస్తారు? ఈ భయానికి రైతులు ఊర్లో లేకుండా చెల్లాలకు పోయేటోళ్ళు. లెవీ కొలిచినంక ఒక పట్టాన డబ్బు వచ్చేది కాదు. తిరగంగ తిరగంగ నె లకో రెండు నెల్లకో డబ్బు వచ్చేది. లెవీ ధాన్యం వసూలు పేరిట రైతులను ఎలా పీడించేవారో రచయిత తెలియజేశారు. తర్వాత కాలంలో నిర్బంధ ధాన్యం లెవీ సేకరణకు వ్యతిరేకంగా ఆంధ్రమహాసభ పోరాటం జరుగుతుంది.

నాట్లు వేయటం, కలుపు తీయడం ఆడవాళ్ళ పని, ఉదయం పదిగంటల నుండి సాయంత్రం అయిదు గంటల వరకు పనిచేయాలి. ఎకరానికి ఇంత అని ఇస్తే కూలీలంతా సమానంగా పంచుకునేవాళ్ళు. మాట్లు వేసేటోళ్ళు, రేకు పెట్టెలు బాగుచేసేవారు, గొంగళ్ళు అమ్మే టోళ్ళు, పచ్చబొట్లు పొడిచేటోళ్ళు ఊళ్ళలోకి వచ్చి తమ వ్యాపారాన్ని చూసుకునేవారు. ఊర్లో వున్న బలిజోళ్ళు చుట్టుపక్కల ఊళ్ళకుపోయి గాజులమ్ముకుని వచ్చేవారు. అప్పట్లో డబ్బు చలామణి చాలా తక్కువ. రూపాయి బిళ్ళ చూద్దామంటే కనిపించేది కాదు. అంతా వస్తూ మారకమే. దళితులు కూలి గింజలు, ధాన్యం ఇచ్చి సరుకులు తీసుకునేవాళ్ళు. అన్ని సరుకులకు కూలిగింజలే. నగదు రూపేణా బేరం జరిగేది కాదు. వాళ్ళకు పంచే వడ్డీ, జొన్నలు, వేరుసెనక్కాయలు ఏవి వుంటే అవి పోసి సరుకులు కొనుక్కుపోయేటోళ్ళు.

మాదిగోళ్ళకు ఇనాం భూములుండేవి. ఆ భూములు మాదిగ

గూడెంలో వున్నవాళ్ళందరికి తలా కుంటో, రెండు కుంటలో భాగం వచ్చేది. అలాగే కుమ్మరోళ్ళకు, కమ్మరోళ్ళకు ఇనాం భూములుండేవి.

శుభాశుభాకార్యాలకు పెట్టించే ఖర్చులు తలకుమించిన బరువై వాళ్ళను దివాలా ఎత్తించేవి. పెండ్లిళ్ళలో జరిగే మర్యాదలు, విందులు, పోట్లాటలతో ఖర్చు పెరగడంతో “పెండ్లైన ఇంట్లో కరువు” అన్న సామెత పుట్టుకొచ్చింది. ఖర్చులకు భయపడి ముసలివాళ్ళకు మందు, మాకు ఇప్పించేటోళ్ళు కాదు. వాళ్ళు రోగాలతో నవినినవినీ చనిపోయేటోళ్ళు.

సాంస్కృతికాంశాలు:

ఊళ్ళల్లో ప్రతిపండుగను ఎంత ఆర్పాటంగా చేసుకునేవారో, ఆ పండుగలంటే పిల్లలకు వున్న సంతోషాన్ని వారి ఆటపాటలను ఆసక్తికరంగా వివరించారు. వినాయకచవితి పద్మశాలీలకు ముఖ్యమైన పండుగ అనీ, ఆయుధపూజలా వారి వృత్తి సామాన్యను పూజించుకుంటారని తెలిపారు. తెలంగాణకే ప్రత్యేకమైన బోనాల పండుగ, బతుకమ్మ పండుగల గురించి అనేక విషయాలు తెలియజేస్తారు. శ్రావణమాసంలో ఊరంతా బోనాలతో ముత్యాలమ్మ పండుగ చేసేది. బోనాల పండుగ ఊరేగింపు

లో పై కులపోళ్ళు వుండరు. ఈ సందర్భంగా వచ్చే పూసకాలు కూడా కింది కులాలవారికే తప్ప పెద్ద కులాలవారికి రావని తెలియజేస్తారు. బతుకమ్మ పండుగ ఊళ్ళలో ఎంత ఆర్పాటంగా చేస్తారో, పట్నంలో కూడా అంతే ఘనంగా జరుపుకుంటారని చెబుతారు. ఊరోళ్ళంతా చేసుకునే పండుగ, పీర్ల వున్నమినాడు చేసుకునే కుడుముల పండుగ. కుడుములు చేసుకుని ప్రతివాళ్ళు మొదట కొరికి కుక్కలకు వేస్తారు. తర్వాత నోరు కడుక్కుని తింటారు. ఆ రోజంతా కుక్కలకు డిమాండు. అందుకనే కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఈ పండుగను ‘కుక్కల పండుగ’ అని కూడా వ్యవహరిస్తారు. వీటితోపాటు ‘పీర్ల పండుగ’ను కూడా ఊర్లో అన్ని

కులాల వాళ్ళు జరుపుకునేవారు. బడి పిల్లలకు వారం రోజులు సెల విచ్చేవారు. శ్రావణమాసంలో జరుపుకునే వసభోజనాలను తెలంగాణలో ‘చెట్లకిందకుపోవడం’గా చెప్పుకుంటారు. వాటిని ఎంత వేడుకగా చేసుకునేవారో చెబుతారు.

దురాజ్ పల్లి గుట్టకు ఎదురుగా వున్న గట్టుపైన లింగమంతుల స్వామి. మూడు రోజుల పాటు సాగే ఈ గొల్లగట్టు జాతర గొల్లొళ్ళకు పెద్ద పండుగ. శివరాత్రికి పదిహేను రోజుల పాటు జరిగే సోమప్ప జాతర. నేరేడుజర్ల దగ్గర వున్న జాన్ పాడు దర్గా మొక్కులు తీర్చుకునే వాళ్ళతో సందడిగా వుంటుంది. ఈ జాతరలు, దర్గాల దగ్గర సంబరాలలో అన్ని కులాలవారు పాల్గొనేవారు.

ఆ వూళ్ళో దాదాపుగా అన్ని కులాలవారు వున్నారు. రెడ్లు, గొల్లలు, చాకలిమంగలలు, మేదర్లు, కుమ్మర్లు, గొండ్ల, బలిజలు అంతా వున్నా బ్రాహ్మణులు లేకపోవడం వల్ల పక్కపూరికిపోయి బ్రాహ్మణ్ణి పిలుచుకునివచ్చి కార్యాలను జరిపించుకునేవారు. ఆయా కులాలవారు చేసే పనులను, వారి జీవన విధానాన్ని ఆసక్తికరంగా తెలియజేస్తారు. రచయిత పద్మశాలీ కుటుంబానికి చెందినవారు కావడం వల్ల నేతపనితో ఇల్లు గడవడం ఎంత కష్టమైందో చెబుతారు. పోలీస్ యాక్షన్ తర్వాత

పల్లెల నుండి తెలివైన నేతపనోళ్ళు బస్టీలకు చేరుకుంటారు. ఈ నేతపని ఇకముందు సాగదని తెల్పుకుని వేరే వ్యాపారాలలోకి దిగుతారు. మరి కొంతమంది వలసలు పట్టిపోతారు.

పద్యశాలీలకు అశ్రితజాతులైన సాధనాశూరుల గారడీ విద్యుల ప్రదర్శనను తెలియ జేస్తాడు. మాదిగలు, మొండోళ్ళు, దొమ్మరోళ్ళు, బుడిగజంగాలు, పూసలోళ్ళు మొదలైన దళిత, అశ్రిత జాతుల వివరణ - వారి జీవిత గురించి కూడా తెలియజేస్తారు.

ఊరిజనులను ఆకర్షించే భాగవతుల నాటకాల వివరాలు - విశేషాలతో పాటు, ఆంధ్ర నుండి వచ్చే పగటివేషగాళ్ళ గురించి కూడా చెబుతారు.

బుర్ర కథలకున్న ఆదరణ, ఇంటిముందు అడుక్కునే లక్ష్మీరుసాబు (పిట్టలదొర) అందించే వినోదాన్ని కూడా గ్రంథస్థం చేశారు. నాటకం, సర్కసు, సినిమా లాంటి వినోద సాధనాల పట్ల వున్న క్రేజ్ను వివరిస్తారు.

తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగంగా వచ్చిన గ్రంథాలయోద్యమం వల్ల గ్రంథాలయాలు ఏర్పడటం, వాటిపట్ల రచయితకు ఏర్పడిన ఆకర్షణ - అనుబంధాన్ని చక్కగా వివరించారు.

ప్రథమపురుషలో కొనసాగిన ఈ ఆత్మకథ ఆద్యంతం ఆసక్తిగా చదివింపజేస్తుంది. ఈ పుస్తకాన్ని ఒక జానపదగీతంతో ప్రారంభించి, ఇంకో జానపద గీతంతో ముగించడం ఒక కొత్త ప్రయోగమనే చెప్పాలి. తన ఆటపాటల్లో భాగమైన జానపద గీతాల్ని సందర్శించితంగా ఉదహరించుకుంటూపోవడం వల్ల మొత్తం 65 జానపద గీతాలు ఇందులో చోటు చేసుకున్నాయి. జానపద కథనశైలిలో రూపొందడం వల్ల జానపద నుడి-నానుడులతో ఈ రచన ఆసక్తిపరులతో పాటు పరిశోధకుల దృష్టిని కూడా ఆకర్షించగలుగుతుంది. భాషాపరంగా ఇది తెలంగాణ మాండలికం అంటే పరిమిత దృక్కోణం అనే చెప్పాలి. మాండలికత అంటే భాష ఒక్కటే కాదు. అక్కడి ప్రజల ఆచార వ్యవహారాలు, జీవన విధానం - అన్నీ కలగలిసిన సంపూర్ణ జీవన చిత్రణ. అది ఈ ఆత్మకథలో కనిపిస్తుంది.

ఈ పుస్తకానికి వి.వి. రాసిన ముందుమాట చాలా బాగుంది. కాని ఈ పుస్తకాన్ని, పథేర్ పాంచాలితో పోల్చడం ఏం బాగోలేదు. అపూ లాంటి నిత్యదరిద్రుడు కాదు కృష్ణమూర్తి. కృష్ణమూర్తికి స్వంత ఇల్లుంది. ఇంట్లో రెండు మగ్గాలున్నాయి. పాడికో బర్రెవుంది. ఆ కాలం లోనే హాస్టల్లో చదువుకున్నాడు. ఉన్నంతలో జీవితాన్ని ఎంజాయ్ చేసిన అదృష్టవంతుడు. మనుషులను బతుకనివ్వని అపూ ఊరు పాఠశాలను భయపెడుతుంది. కృష్ణమూర్తి ఊరు జీవకళతో తొణికిసలాడుతుంది. ఊరిని, ఇతర కులాలను పట్టించుకోని అపూ ఊరికి - ఊరును, సబ్బండ వర్ణాలతో కలిపిన కృష్ణమూర్తి ఊరికి హస్తమశకాంతర భేదముంది. అందుకే అపూ బతుకు ఒంటరి బతుకైపోయింది. కృష్ణమూర్తి బతుకు మాత్రం 'ఊరు వాడ బతుకు' లా మిగిలిపోయింది.

- కె.పి.అశోక్కుమార్,

మొబైల్: 9700000948

మెయిల్: ashok.0940@gmail.com

అల్లుగెల్లిన పండుగ



నిండిన చెరువు దగ్గర - నేను ఉన్నానమ్మ
నిన్న పడ్డవాన నిదుర లేపింది
కనపడ్డ కరువు కడకు జరిగింది
పొద్దు రేకలు కూడ కురిసి మెరిసివై
పొద్దు పొద్దున్నే

కొర్రమేను పూమేను - ఈదె మేనున
బంగారు తీగలు తిరిగి
బంగారమయ్యే పెయ్యి
చందమామలు తళుక్కుమనే పగలె

పిల్లలు వచ్చినట్టు తీరొక్క పిట్టలొచ్చి
తిరునాళ్ళ చేస్తున్నయ్
సందడి సందడిగా ఉందమ్మా

కొత్త బట్టలేమో కాని - కొండంత అందం
ఆనందం తొడుక్కున్ననే
చెరువుకు పందిరేసి పానమల్లుకుంది
పెత్రమాసకు పెద్దదానివి లేవైతివి
పూలు ఈని నేల బతుకమ్మ ఆడింది
చెర్ర తేలి గంగమ్మ పూల కొప్పుయ్యింది

పెద్ద గుండు బోర - కోనేటి మూల
ఉసిక బోర
నిండు కలను నీలాడుతున్నయ్
అల్లుగెల్లిన గంగమ్మతో
అలాయ్ బలాయ్ పండుగ
నిండు తాంబాలంలా ఉందమ్మా చెరువు

కలబద్ద కండ్లు
జమ్మిచెట్టు మీద పాలపిట్టలై వలినయ్

- మునాసు వెంకట్

సెల్: 9948158163

రెచ్చగొట్టి సహకరించారు!



మునుం పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న కేసీఆర్, ఇతర ప్రముఖులు

మునుచుకున్న ఆలోచనల్ని వికసింప చేసేదే సాహిత్యం. సాహిత్యంలో కవిత్వానిది ప్రత్యేక స్థానం. కవిత్వం చదివిన వెంటనే ఆలోచింపజేస్తుంది. అవేశానికి గురిచేస్తుంది. సాహిత్య ప్రయోజనం ప్రజలే. ప్రజలు తమ ఆకాంక్షలు నెరవేర్చుకోవడానికి ఉద్యమాలు చేస్తారు. ఉద్యమకారులకు మొగురంలా పనిచేసేదే సాహిత్యం. కవిత్వం ఉద్యమం చేస్తుందా? కవిత్వాన్ని చదివి మనుషులు ఉద్యమాన్ని చేస్తారా? లేక ఉద్యమాలుచేస్తూ ప్రజలు సాహిత్యాన్ని సృజిస్తారా? ఇవన్నీ జవాబులు ఇవ్వగలిగిన ప్రశ్నలే.

సమారు పదేళ్లక్రితం ఆంధ్ర పెద్దమనుషుల ఆధిపత్యం ఉన్న ప్రదేశం బీహెచ్ఈల్ లో ఒక సాహిత్య సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలని నలుగురం మిత్రులం(వర్షుల శివకుమార్, దాసరాజు రామారావు, సిద్ధినబోయిన వెంకట్ యాదవ్, నేను) అనుకున్నాము. అయితే దీనికి భూమికగా డిసెంబర్ 17, 2006లో మంజీరా రవయితల సంఘం మిత్రులం, ఆంధ్రప్రదేశ్ టీచర్స్ ఫెడరేషన్ కలిసి తెలంగాణ సభ ఒకటి ఏర్పాటు చేసినం. ఆ సమావేశానికి ప్రొ.హరగోపాల్, దేశపతి శ్రీనివాస్, నందిని సిఠారెడ్డి, కోదండరాం హాజరయ్యారు. ఈ సమావేశం పెద్ద విజయవంతం అయ్యింది. ఈ సమావేశంలోనే అనుకుంటూ బహుశా నందిని సిఠారెడ్డి తెలంగాణ తల్లి భావనపై తొలిసారిగా మాట్లాడారు. అటు తర్వాత మరసం ఆధ్వర్యంలో బాలల కవినమ్మేళనం ఫిబ్రవరి 16, 2007న జరిగింది. దీనిలో నటుడు భూపాల్, దేశపతి, నాలేశ్వరం శంకరం, దాసరాజు పాల్గొని విజయవంతం చేసినారు.

ఈ సమావేశాలు జరిగిన సంవత్సరం తర్వాత తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య అనే సంస్థను ఏర్పాటుచేసుకొని ఒక పెద్ద కవి సమ్మేళనం జరపాలని మేం నిర్ణయం తీసుకొని జనవరి 25, 2008 గణతంత్ర దినోత్సవ సందర్భంగా తెలంగాణలోని పది జిల్లాల కవుల్ని 150 మందిని పిలిచి, తెలంగాణ సాధనలో భాగంగా ఈ కవి సమ్మే

ళనాన్ని జరిపి, తెలంగాణ ఆకాంక్షల్ని పటన్ చెరువు ప్రాంతంలోని పారిశ్రామిక వాడలో విస్తరింపజేయాలని అనుకున్నాం.

ఈ కార్యక్రమానికి వేదిక కోసం నేను, దాసరాజు, వెంకట్ యాదవ్ తిరగని ప్రాంతం లేదు. ఆంధ్రా వాళ్ళ గుప్పిట్లో ఉన్న స్కూళ్ల సంగతి సరేసరి. కనీసం తెలంగాణా ప్రాంతం వారి స్కూళ్లు అరకొరగా ఉన్నా వాళ్ళ స్కూళ్లకు ఇబ్బంది వస్తుందని ఇవ్వలేదు. చివరికి సిద్ధినబోయిన పురుషోత్తం యాదవ్, బీహెచ్ఈల్ కార్మికసంఘం నాయకుడు 1969 ఉద్యమకారుడు ఎల్లయ్య సహకారంతో బీహెచ్ఈల్ టౌన్ షిప్ లోని ఐయన్ టియూసి హాల్లో సభ పెట్టుకోవడాని అనుమతిని తెచ్చుకోవడం జరిగింది. ఒకరకంగా బీహెచ్ఈల్లోని హాల్లో సభ పెట్టుకోవడానికి అనుమతి రావడమే మా విజయం, తెలంగాణ విజయంగా భావించాము.

సభకు ఆనుమతైతే వచ్చింది. కానీ ప్రచారం పత్రికల ద్వారా, ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా ద్వారా ఎలా చేయాలని మేము చాలా ఆలోచించం అప్పుడే వార్తలో పనిచేసే కాశీపతి అనే జర్నలిస్ట్ పరిచయమయ్యాడు. తనది శ్రీకాకుళం జిల్లా అయిన తెలంగాణ మీద ప్రేమతో మా కార్యక్రమం గురించి మంచి ప్రచారం ఇచ్చాడు. ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా వాళ్ళకి ఈ కవి సమ్మేళనం విషయం తెలపడానికి చాలా కష్టపడి దాసరాజు రామారావు తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన మిత్రుడి స్కాలర్ సూల్లో ప్రెస్ మీట్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. బహుశా ఆ సమావేశానికి ఒక్కడే మీడియా మిత్రుడు వచ్చాడు. సరిగ్గా గుర్తున్న దగ్గరికి తేజ ఛానెల్కి సంబంధించిన మనిషి కావచ్చు. ప్రెస్ మీట్లో ఉన్నది నలుగురం నేను, దాసరాజు, వర్షుల, వెంకట్ యాదవ్ మాత్రమే. మా నలుగురిని చూసి ఆ తేజ ఛానెల్ (ఆంధ్రకి చెందిన) మిత్రుడు మాటలు ఇంకా మా మదిలో తిరుగుతూనే ఉన్నై. “ఎం మీటింగ్, (నవ్వుతూ) తెలంగాణ కవులదా, మీరు నలుగురేనా ప్రెస్ మీట్ పెట్టింది. ఏం తెలంగాణ, వస్తదా ఇలా చాలా వ్యంగ్యంగా మాట్లాడిన మా

టలు, మమ్మల్ని రెచ్చగొట్టి ఇంకా ఉత్సాహంగా పనిచేయడానికి సహకరించాయి.

మొదటి సభకు బి. నర్సింగరావు, దేశపతి, సిధారెడ్డి, మాభూమి సంధ్య, జింబో పాల్గొన్నారు. వరుల శివకుమార్ చదివిన “ఫ్రీజోన్” కవిత హైలైట్. చాలామంది వన్స్ మోర్ చెప్పి చదివిచ్చుకున్న సంఘటన ఎప్పటికీ మరువలేనిది. అక్టోబర్ 21, 2009న సిద్దిపేటలో జరిగిన టీఆర్ఎస్ ఫ్రీజోన్ సభలో వరుల ‘ఫ్రీజోన్’ కవితను చిన్న పుస్తకంలా వేసి పంచడం జరిగింది.

ఇలా మొదలైన తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య చాలా సమావేశాల్ని ఏర్పాటు చేస్తూ ముందుకు దూసుకుపోయింది. డిసెంబర్ 9, 2009 కేసీఆర్ నిరాహార దీక్షను భగ్నం చేసిన తర్వాత ఉవ్వెత్తున ఎగిసిన ఉద్యమంలో తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య నిరసన సమావేశాలకు చందాసగర్ ప్రాంతంలో వెన్నుదన్నుగా నిలబడ్డది. ఈ క్రమంలోనే మాకు కవిగాయకునిగా పరిచయమైన పసుసూరి రవీందర్ ‘లదాయి’ దీర్ఘకవితా సంకలనాన్ని మా వేదిక మీద ఆవిష్కరించబడ్డది.

తెలంగాణా సిద్ధాంత కర్త ప్రొ. జయశంకర్ స్మృతిలో ‘జయ శిఖరం’ అనే పేరుతో వివిధ కవుల కవిత్వాన్ని మా సంస్థ ద్వారా ప్రచురించి మియాపూర్లో 600 వందల మంది హాజరైన హాల్ మీటింగ్ ద్వారా హారీష్ చేతుల మీదుగా ఆవిష్కరించబడింది. మొత్తం తెలంగాణ నుండి జయశంకర్ స్మృతిలో వెలువడ్డ మొదటి సంకలనం ఇది.

మా సంస్థ ఈ స్ఫూర్తితోనే మొత్తం తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ప్రతిబింబించే కవుల కవిత్వాన్ని ఒక్కదగ్గరకు తేవాలని ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాము. మా ముందు మలి తెలంగాణ ఉద్యమ భూమిక వేసిన రెండు సంకలనాలు ‘పొక్కిలి’ (సంపాదకులు: జూలూరి గౌరీశంకర్), ‘మత్తడి’ (సంపాదకులు: సుంకిరెడ్డి నారాయణ రెడ్డి.. తదితరులు) ఉన్నాయి.

వీటికి ధీటుగా ఉద్యమ కాలంలో వచ్చిన కవిత్వాన్ని తేవాలని అనుకొని వివిధ పత్రికల్లో వచ్చిన కవిత్వాన్ని సేకరించి ‘మునుం’ తెలంగాణ పుష్పర కవిత్వం (2000-2012) పేరుతోని, నేను, దాసరాజు, వరుల, కాంచనపల్లి, అందెశ్రీ సంపాదకులుగా ఈ బృహత్తర

సంకలనం తేవడం జరిగింది. ఇందులో 256 మంది కవుల కవిత్వం, 650 పేజీలతో వచ్చింది. ఈ పుస్తకాన్ని తెలంగాణ ఉద్యమ రథసారథి, తెలంగాణ తొలి ముఖ్యమంత్రి కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖ చేతులమీదుగా ఆవిష్కరణ జరిగింది. తెలంగాణ వైతాళికుడు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి జయంతి 28 మే, 2012 నాడు ఈ ఆవిష్కరణ జరిగింది.

ఇదే పుస్తకాన్ని ప్రొ. కే. దామోదర్ రావ్ సంపాదకత్వంలో ఇంగ్లీష్ లోకి ‘ode to frontline formation’ పేరుతో అనువాదం జరిగింది. ఈ పుస్తకావిష్కరణ మాస్యలు కే. కేశవరావు చేతులమీదుగా, కల్వకుంట్ల తారకరామారావు సమక్షంలో జరిగింది.

తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య సహకారంతోని ‘దస్త్రుత్’ తెలంగాణ కథా వేదిక సమావేశం పటన్ చెరువు లో తెలంగాణ కథ మీద చర్చ జరిగింది.

మా సమావేశాలకు చాలా తోడ్పాటు అందించి, వెంట నడిచిన వారు, దేశపతి, సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, నందిని సిధారెడ్డి గార్లు.

2014 జూన్ తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటు జరిగిన తర్వాత 2015 ఫిబ్రవరి నెలలో మొదటి ‘కథా వర్క్ షాప్’ ఇప్పటి భువనగిరి జిల్లా భూదాన్ పోచంపల్లిలో ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

ఈ కార్యక్రమాన్ని ‘సింగిడి’ తెలంగాణ రచయితల సంఘంతో కలిపి తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య ఏర్పాటు చేసింది. మే, 2016 అల్వాల్లో ‘కవిత్వ వర్క్ షాప్’ని తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సౌజన్యంతో నిర్వహించాము.

ఎన్నో ఎత్తు పల్లాలు, ఎన్నో అవమానాలు దాటుకుంటూ తెలంగాణ సాహిత్య సమాఖ్య తన సాహిత్య కృషిని కొనసాగిస్తున్నది. తెలంగాణ సాహిత్య పునర్వికాసానికి మావంతు పాత్రను నిర్వహిస్తున్నాము. నిర్వహిస్తాము. దీనిలో భాగంగా ఆగస్టు నెలలో తెలంగాణ సాహిత్య విమర్శ మీద ఒక పుస్తకం, చెరువు మీద ఒక కవిత్వ సంకలనం మా సంస్థ నుండి వెలువడనున్నది.

- వేముగంటి మురళీకృష్ణ
ఫోన్: 9676598465

మెయిల్: chinnarivemuganti@gmail.com



పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమంలో కేటీఆర్ తదితరులు



Watch On Hathway Network, Channel No.70

ఉడుకు బెల్లం

కురిడీలు తెచ్చి దండల్లా గుచ్చి బెల్లం ఉడుకుతున్నప్పుడు పెనంలోకి వాటిని దించింది. కరణంగారి భార్యగారికో, మునసబు గారి రెండో పెళ్లనికో ఈ తియ్య కురిడీలిచ్చి తినిపించింది. బాగున్నాయని వాళ్లు లొట్టలేస్తుంటే ఇదే తిన్నట్టుగా గొప్పగా సంబరపడిపోయింది. ఇదంతాను అప్పలయ్యుడికి అస్సలు నచ్చింది కాదు.

“అల్లకీ, ఈల్లకీ దానాలు సెయ్యడానికేనేటి సెరుగుదోట. ఇలగయితే సిప్పసేతికి రాడం కాయం. దయ్యద్రగొట్టుకి మొగుడంటే నెక్కనేడు. ఊరి ఎదవలు ఊరి ముండలే ఎక్కువ. సిత్తకారతి గుంట. ఎవనాయవే పెద్ద బొక్కంతేను, అందరికీ అన్నీని దొబ్బెడ్డం ఇంకాని పెద్ద బొక్క కాదేటి.” తరచూ విరుచుకుపడివాడు.

“నోరుముయ్యి. పోతుకబుర్లాడక. ఈవి నేపోతే మనిసెందుకు? వొప్పుదూ నీ గూన కడు పుకే తినియాలి. నేదంత అనకాపల్లి ముండల కెట్టియాలి. పెద్దమాట్లాడక. కొరకంచుతోటి సురకలెట్టిగల్లు. ఏ జనమలో ఏ పాపం సేసినా నో. నీ ఎదాన పడిపోనాను. కలగా వోరంట్లో కూలీనయిపోనాను. ఓ పిల్లానేడు. ఓ పిసికా నేడు. పుట్టించాన్ని పుట్టినట్టే ఉండిపోనాను. వొవులికేనా ఎడితే వచ్చిజనమ్మేనా బాగుంతా ది.” బాప్పు ఇలా బదులిచ్చిసరికి నాయుడుబాబు రైటుయిపోయావాడు. కిక్కుకక్కుమనీవాడు కాదు.

బెల్లం దిమ్మలు తయారయ్యేక తిన్నగా వాట్ని పట్టుకెళ్లి ఊళ్లో ఉన్న షావుకార్లు పసుమర్తి రామలింగయ్యకి గానీ, వుప్పల వరాల సెట్టికి గానీ అప్పగించింది పరదేశమ్మ. ఆ అప్పగించడం ఎలాటిదంటే పెళ్లిచేసేక ఆడపిల్లల్ని అత్తారింటికి అప్పగించినట్టే. తొట్టి బండికి పసుపురాసి, తొట్లో గడ్డి పరిచి, దిమ్మలు పేరిచి, ఎడ్లు పూనించి షావుకార్ల దుకాణాలకు వెళ్లింది. వరాలసెట్టి, రామలింగయ్య ఎలాటి షావుకార్లంటే చెరుకు పంటకిగాను వాళ్లు ముందుగానే రైతులికి మదుప్పెట్టివారు. ఇందుకు వడ్డీ ఎలాగా ఇవ్వాలి. బెల్లం దిమ్మలూ వీళ్లకే అమ్మాలి. వీళ్లెంత రేటు చెబితే అంతే. మారు మాటాడకూడదు. అదీ తగుమనుషుల ఒప్పందం.

రామలింగయ్య కొంత నెరవే గానీ వరాలసెట్టి మడికి బెల్లం వేపారంలో మాసెడ్ల టెంక. ఆయన పెద్ద కొడుకు బంటిబాబయితే మరీ బొట్ట. దుకాణానికి రైతులు తెచ్చే బెల్లం బళ్లను చూసినప్పుడు వాటంగా వచ్చిపడుతున్న లక్షిందేవిని సందిట్లో బంది చేసేయాలన్న ఒకానొక పట్టుదల బంటిబాబు ముఖంలో చోటుచేసుకునీది. దాన్ని

ఏమాత్రం పైకి కనబడనివ్వకూడదన్నట్టుగా అతగాడు మెత్తని కక్కలా మెలిగివాడు.

బెల్లం దిమ్మల్ని చూసీటప్పుడు ఈ షావుకారు తండ్రీ కొడుకులకి తియ్యగా ఉండీది. వాటిని తెచ్చిన రైతుల్ని చూసినప్పుడు మాత్రం చేదు విషం తాగి పులితేన్ను తెచ్చుకున్నంత చికాగ్గా ఉండీది. వాళ్ల సంగతి ఎలా ఉన్నారైతూ జనాలికి ఇదంతాని తప్పదు కదా!. ఎంత వేగిరంగా బెల్లం అప్పగించిసి, లెక్కలు తేల్చికుని, వచ్చిన సొమ్మేదే పట్టుకుని, ఇంటికి పోవాలని తొందరపడివారు. ఆ తొందరే శెట్టి కొడుకు బంటిబాబుకి కలిసొచ్చింది.

బెల్లం దిమ్మలన్నీ వుప్పలవారి గొడొన్నోకి

అంచలంచెలుగా చేరీవి. అయిదారుగురు కళాసీలు బళ్లనుంచి నిల్వకొట్లోకి వీటిని చేర్చి వారు. ఒక కళాసీ తొట్టిలోకెక్కి దిమ్మలెత్తీవాడు. వాటిని బంతులు విసురుతున్నట్టుగా చేతులు మార్చుకుని కళాసీలంతా కొట్లోకి దారి పెట్టివారు. ఆ వేళలో బంటిబాబు దిమ్మల్ని గమ్మత్తుగా లెక్కెట్టివాడు.

మొదటి దిమ్మని ‘ఒకటి’ అని ఆయన గారు లెక్కెసిందెప్పుడూ లేదు. ఏవనీవాడంటేను, ‘లాభం’ అనీవాడు. ఎవడికి లాభమో రైతుకి తెలిసీది కాదు. రెండో దిమ్మ లేచీటప్పుడు ‘రెండు’ అనీవాడు కాదు. ‘చుట్టాలొచ్చేరు’ అనీవాడు.

ఎప్పడింటికి ఏ చుట్టపాడొచ్చేదో ఎవడికి తెలికుండా ఉండీది. అక్కడినుంచి మొదలయ్యాది అసలు లెక్క. ఒకట్లా.. రెక్కలా.., రెక్క మూక్కలా.., మూళ్లు నాల్లు.., నాల్లు నాల్లు.., నాల్లు అయిదులు.., అయిదులయిదులూ.., అయిదులార్లు.., ఆర్లు ఆర్లు.., ఆర్లు ఏళ్లు.. ఇలా గుడిసేటి లెక్కని పాటగా పాడుతూ వంద దిమ్మల్ని రాగయుక్తంగా విజయవంతంగా డెబ్బయి దిమ్మలకింద లెక్కెస్సీవాడు.

పాట పాడడంవేపు దిమ్మలెగరడంవేపు ఆసక్తిగా చూసే రైతులు లెక్కలు బొక్కడుతున్నాయన్న సంగతిని అంచనా కట్టలేపోయావారు. ఆ పిమ్మట తొలిగా ముదరా తీసుకున్న రెండు దిమ్మలు కలిసి మొత్తం ముప్పయిరెండు బెల్లపచ్చులూ, ప్రతీ నూరు దిమ్మలకీ అచ్చున్నట్టుగా బంటిబాబుగారి నిల్వకొట్లో కాణీ చెల్లించులేకుండా కొలుపు దీరివి. గీసి గీసి డెబ్బయిదిమ్మలకి లెక్కలేసి ముందిచ్చిన మదుపు మినహాయిం చుకుని ఎంతో కొంత పారీసి రైతుల్ని వెడలగొట్టివాడు బంటి. లెక్కలు అస్సలు తెలీని పరదేశమ్మలాంటి వాళ్ల బెల్లం బళ్లొచ్చెయనుకోండి. ఈ బాబుకి ఇంతా అంతా సంబరం గాదు.

బెల్లం దిమ్మలు తయారయ్యేక తిన్నగా వాట్ని పట్టుకెళ్లి ఊళ్లో ఉన్న షావుకార్లు పసుమర్తి రామలింగయ్యకి గానీ, వుప్పల వరాల సెట్టికి గానీ అప్పగించింది పరదేశమ్మ. ఆ అప్పగించడం ఎలాటిదంటే పెళ్లిచేసేక ఆడపిల్లల్ని అత్తారింటికి అప్పగించినట్టే. తొట్టి బండికి పసుపురాసి, తొట్లో గడ్డి పరిచి, దిమ్మలు పేరిచి, ఎడ్లు పూనించి షావుకార్ల దుకాణాలకు వెళ్లింది.

“బాప్సా! ఏటి ఇసేసాలు. మాయ్య ఎలాగున్నాడు.” అని ఒకానొక ఆప్యాయపు పలకరింపు పలకరించీవాడు. ఆప్యాయత, అనురాగం వంటివి కూడా వేపారంలో పెట్టుబడులేనని ఆ బాబుకి తెలిసినట్టు పరదేశముకి తెలీదు. ఉబ్బులింగడిలాగ పొంగిపోయింది. సొంత అల్లుడే సంకెక్కినంత సంతోషపడింది.

“బంటి బాపూ! మా యమ్మాయి ఎలగుంది. కొడుకు పుట్టాడట. సేన్ను కొట్టిసేవ్వోయ్. ఉన్నేడి పంచనోనే తొంగుండిపోద్ది నాయినా నచ్చిమీదేవి. ఇక నీ ఇల్లంతా డబ్బేను” అనీసీది. నిజమే. బంటిగాడి ల్లంతా డబ్బే. అందులో అనుమానమే లేదు. కానీ, ఆ డబ్బుంతాని తమలాంటి చిన్నరైతులే వాడింట్లో నింపుతున్నారన్న బోగట్టా ఈ యమ్మకి తెలీదు. అదే గోరం.

పరదేశము బెల్లం పట్టుకునొచ్చిందంటే క్షణాల మీద వరాలసెట్టి మనుషులు పని మొదలెట్టేసివారు. బంటిబాబు చెప్పినట్టుగానే లెక్కెట్టి వారు. ఆ ప్రకారం దిమ్మకి మూడుమ్ముచ్చవక చొప్పున కొన్ని వందలే బాప్పు చేతుల్లోకొచ్చివి. పరదేశము ఆ టైంలో నోరెత్తకుండా ఉండాలని గండికోట రమణ మూర్తి మేస్టార్ని పక్కన పెట్టుకునీవాడు బంటి బాబు. రమణమూర్తిగారు ఊరి షావు కార్లకి తలలో నాలిక. మొలలో కత్తి. జేబులో కలం. బుడ్డల్లో కొణుసు. మరంచేతే రైతులికి లెక్కలు చెప్పిటప్పుడు పిల్లికి ఎలక సాక్ష్యంలాగ షావు కార్లందరూ మూర్తి మేస్టార్ని దుకాణాలమీద బెత్తాయిండుకునీవారు.

చేతుల్లో పద్ద బెల్లంబుల్లి పరదేశము ఒకటికి పదిమార్లు లెక్కెట్టుకుంటూ బంటి బాబు చెప్పిన లెక్కెల్ని అర్థం చేసుకునీ సమయంలోనే కొట్టుమీద దిలాసాగా కూర్చునే గండికోట మేస్టారు పర దేశముతో..

“అన్ని సార్లు చూడ్డవెందుకే. సరిపోయింది లెక్క.” అనీవారు. అంతేకాదు,

“మన ఊళ్లో కాబట్టి ఇలా లెక్కెట్టుకుంటున్నారు. అనకాపల్లి మార్కెట్లో అయితే మారు మాటాడ్డానికి వీలేలేదు.” అనీసీవారు. దెబ్బకి కలగా బాప్పగారు వెర్రి నవ్వుకటి నవ్వీసి,

“అలగయితే, సొమ్ము సరిపోనాదన్నమాటే. బేమ్ములు బెమ్ము దేవుడు ఒకటే. మీరు సెప్పింతరాత సరిపోకేటి సేస్తాది. ఒక్క బెల్లం దిమ్మా మా ఇంటికాదుంచుకోనేదు బాపూ. బాకీ తెగదన్నెప్పీసీ, మొత్తవం తా సావుకార్లకే అప్పగించెత్తన్నాం. మా రైతులింటికాడ ఇంక సీవలుం దవు. సీవలన్నీ సెట్టిగోరి నిలవకాట్లోనే సేరిపోతాయి.” అనీసి చిక్కంలో డబ్బులు పెట్టుకుని, షావుకారిచ్చిన కాగితాల మీద వేలు ముద్దర్లు వేసి ఎడ్లబండెక్కిపోయింది. ఆ వెళుతున్న సమయంలోనే మూర్తి మేస్టారు మరో మాటనీవారు.

“ఓ కలగా పరదేశమూ! మీ ఇంటి పేరు మా బ్రేమ్మర్లలో కూ

డా ఉన్నాది సుమా!!” పెద్ద గొంతుపెట్టి నాటికీయంగా చెప్పీవారు. ఆ మాట విని అప్పటికే బండి తొట్టిలో కూర్చున్న పరదేశముకి కోలు కొలంబస్ అయిపోయింది.

“అవునా బాపూ! ఏటి, మా ఇంటిపేరు మీ బేమ్మర్లలోనీ ఉన్నా దా. ఏటి మా అదురుస్టం. ఏ బెమ్మదేవుడు ఎక్కడ మావోల్లకి చుక్కెట్టినా డో ఏటో. ఎలగయితేనేవి, మాపూ మీలో సేరినావంతన్నారు. అదే సేన. వత్తాను బాపూ.” ఆనందంగా వెలిపోయింది. మూర్తి మేస్టారు తెలివైన నవ్వుకటి ఆమెగారి బండివేపు అదే సందర్భంలో విసిరివారు. బంటిబాబువేపు అంతకంటే తెలివిగా చూసీవారు. ఏదో రహస్యం తమకే తెలుసునన్నట్టుగా నాగుపామూ జెర్రిగొడ్డు పెనవేసుకున్నట్టుగా కిసుక్కుమని నవ్వుకునీవారిద్దరూను.

పుప్పల షావుకార్లు ఎవరి రుణవైనా ఉంచుకుంటారేమో గానీ బ్రేమ్ముల రుణం వెంటనే తీర్చిసుకుంటారు. ఆ పద్దుకిందే తమనో ఒడ్డుకాన్నున్నందుకు గాను మూర్తి మేస్టారికి మద్రాసు నశ్యం రెండు తులాలూ, బంగాళాదుంపలు ఉల్లిపాయలూ రెండేసి మణుగులూ ఇంకా పప్పులూ గిప్పులూ అప్పటికప్పుడే సమర్పించీసీవారు.

అయితేను బెల్లం అమ్మీసుకున్న పరదేశముకి మా ఊరి రైతులికి ఆ సంవత్సరానికిక కష్టాలు తీరిపోయేయని అనుకుంటే పప్పులో కా లేసీసినట్టే. అసలైన కొన్ని కష్టాలు బెల్లం అమ్మీసుకున్నాకే వాళ్లకి మొదలయ్యాయి. చెరుకు సీజనయ్యేక రైతు కుటుంబాల్లో ఆడపిల్లలు ఎవరు పురిటికొచ్చినా కథ మళ్లీ షావుకారు నిల్వకొట్టుదగ్గరికే వచ్చీసీది.

పిల్లల్ని కన్నాక పచ్చిబాలింతలకి వేడి చెయ్యాలి. రక్తం బాగా పట్టాలి. వాళ్లకి పథ్యంగా పిప్పళ్ల పొడి తినిపించాలి. ఇంగువ ముద్దల్ని మింగించాలి.. ఆయుర్వేదం వైద్యుడు పట్టినపు శేషగిరిరావుగారు ఇవన్నీ చెబుతూ ఒకటే ఊదరగొట్టీవారు. పిప్పళ్లు, ఇంగువ కొనుక్కో లేనప్పుడు తక్కువలో తక్కువగా పాతబెల్లవయినా తినిపించమని చెప్పీవారు.

పేదరైతులు అప్పటికే బెల్లవంతా షావుకార్లకి అప్పగించీసీ తేనే తీసీసేక మిగిలిన మైనం పట్టుల్లా డొల్లగా గుల్లగా ఉండీవారు. మళ్లీ బెల్లం ఆదాలి. కొన్నాళ్లగాలి. అది నల్లగామారాలి. అప్పుడే వాళ్లకు మోక్షం. కానీ, అంతవరకూ బాలింతలుండలేరే. అందుకే షావుకార్ల షావులముందు క్యూలు కట్టీవారు.

“రెండు వీసిల పాతబెల్లం ఇయ్యండిబాపూ. మళ్లీ సీజన్ కాద అప్పు తీర్చెస్తాం.” బతిమాలీవారు. షావుకార్లు మటికి టక్కులేసీవారు.

“మాకాడెక్కదిరా బెల్లం. అంతా అమ్మీసేం. ఇప్పుడొత్తే ఎలగ. ఎల్లండెల్లండి.” తుళ్లగిరిసీవారు. నిల్వకొట్టే పాతబెల్లం మూలుగుతున్నా చిన్నవెత్తు ముక్కా ముష్టేసీవారు కాదు. అలాంటప్పుడే మన

“అలగయితే, సొమ్ము సరిపోనాదన్నమాటే. బేమ్ములు బెమ్ము దేవుడు ఒకటే. మీరు సెప్పింతరాత సరిపోకేటి సేస్తాది. ఒక్క బెల్లం దిమ్మా మా ఇంటికాదుంచుకోనేదు బాపూ. బాకీ తెగదన్నెప్పీసీ, మొత్తవం తా సావుకార్లకే అప్పగించెత్తన్నాం. మా రైతులింటికాడ ఇంక సీవలుం దవు. సీవలన్నీ సెట్టిగోరి నిలవకాట్లోనే సేరిపోతాయి.” అనీసి చిక్కంలో డబ్బులు పెట్టుకుని, షావుకారిచ్చిన కాగితాల మీద వేలు ముద్దర్లు వేసి ఎడ్లబండెక్కిపోయింది.

పరదేశమ్మ అలాంటి కసుళ్లు అందరికంటే ఎక్కువగా తినీది. ఇది మంచి ముండ కదా. మేనకోడలో, ఆడపడుచో, తెలిసినవాళ్ల పిల్లో పురుడుపోసుకుంటే అలాంటివారి బంధుగణం దీని దగ్గరకే బెల్లం కోసం పారొచ్చీవారు. ఇది రివ్యూమంటూ వుప్పల షావుకార్ల కొట్టుకొచ్చీనీది.

“బావూ.. బావూ! బంటిబావూ!! నాలుగు బెల్లం ముక్కలివ్వండి బావూ. మా సుట్టలమ్మాయి మనిసిని దింపింది. నాయిన్నాయినా.” బతిమాలీది.

దాని దగ్గర దిమ్మలకొద్దీ బెల్లం దొప్పీసినప్పుడు ఒకలాగ ముఖం పెట్టి వుప్పల బంటిబాబు, అది బెల్లం ముక్కలడిగీటప్పుడు మాత్రం ఇంకొకలాగ పెట్టివాడు. అప్పటిదాకా మువ్వొంకాయలాగ ఉండీ మొహాన్ని ఒక్కసారిగా మాడు అరిసెలాగ మార్చిసుకునీవాడు. కస్సుమనీ వాడు. కరకరలాడీవాడు.

“ఎక్కడ తేవాలే బావూ బెల్లం. ఈ పాలి మాకిచ్చీటప్పుడు నాలుగు దిమ్మలు పెచ్చు ఇచ్చీ. నువ్వడిగినప్పుడల్లా దొబ్బెడుతుంటాను. బెల్లం తింటే మీవోళ్లకి రక్తం పడతాది. ఇన్నే మాకు నెత్తురు వదిలిపోద్ది. ఎల్లెల్లహే.” అనీవాడు.

“అలగనీక బావూ. ఆడపిల్ల ముఖం సూడు బాబ్బావూ. మీ ఇంటి పిల్లే పురుడోసుకుంటే ఇలగే అంతావేటి.” ఒకప్పుడు దారంట పోయావారందరికీ ఉదారంగా ఉడుకు బెల్లం పంచిపెట్టిన పరదేశమ్మ, బిడియాన్ని పక్కనబెట్టి నేలబారుగా బతిమాలీది. బంటిబాబు అంత తేలిగ్గా లొంగీవాడు కాదు. బడిని ఎల్లవేళలా బహిష్యరించే మూర్తి మేస్టారు ఆ దుకాణం మీదనే ఎప్పుడూ ఉండీవారు కాబట్టి, ఆయన ఏదో సిఫార్స్ చేసినట్టుగా ఆ సమయంలో మాట్లాడీవారు. ఆ మాటలకి బంటిబాబు కరిగినట్టయ్యావాడు. వెనువెంటనే రెండోమూడో చిన్న పాటి పాత బెల్లం ముక్కల్ని మటమటలాడుతూ పరదేశమ్మ చేతుల్లో పార్చీసీవాడు.

ఎంతగానో బాధపడుతూనే వాటిని మహాప్రసాదంగా అందుకుని పరుగులమీద చుట్టాలింటి వేపు కదిలిపోయింది పరదేశమ్మ. అప్పుడు మూర్తి మేస్టారు అనీవారు కదా,

“పరదేశమ్మా! ఈసారి బెల్లం దిమ్మలన్నీ అమ్మీకు. రెండో మూడో ఇంటి అటకమీద దాచీస్కో. అవసరానికి పనికొస్తాయి.” ఉచిత సలహా పారేసీవారు.

ఆ మాటకి, పరదేశమ్మ బదులిస్తూ అనీది కదా,

“అవున్నాయినా! పిండి, బియ్యమూ పోతే పిడకలోట్టుకుని ఏడిసినట్టుంది మా రైతువారి బతుకు. పండించోటే నేల కరుత్తున్నాం. అమ్మించోటే అడుక్కుతింతన్నాం. ఎదవ జనమ. ఎదవ జనమాని..” కుమ్ముకొస్తున్న కన్నీళ్లను ఆపుకుంటూ ఉడుకు బెల్లంలా కుతకుతలాడుతూ వెళ్లిపోయింది.

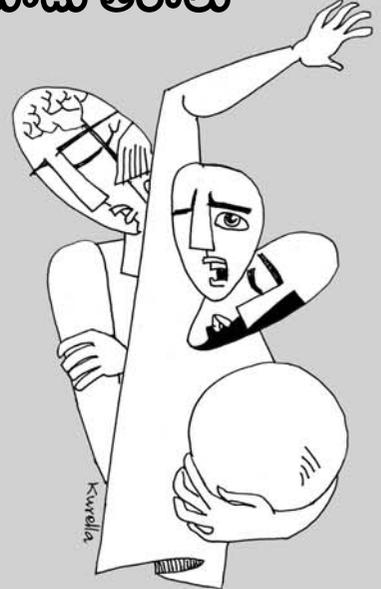
- డా॥ చింతకింది శ్రీనివాసరావు

మొబైల్: 8897147067

మెయిల్: chsr005@gmail.com



మూడు తరాలు



మొన్న

బానిసగా పుట్టి

బానిసగా పెరిగి

‘కాల్కొక్క గులాపోన్ని బాంచెస్’ అంటూ

తలవంచుకుని వెళ్ళిపోయాడు మా తాత

నిన్న

బానిసగా పుట్టి

స్వతంత్రుడై

‘మేరా భారత్ మహాన్’ అంటూ

తల ఎత్తుకుని నిష్క్రమించాడు మా నాయన

నేడు

స్వతంత్రుడిగా పుట్టి

స్వేచ్ఛగా పెరిగి

‘ప్రపంచీకరణ’ ‘ప్రపంచీకరణ’ అంటూ

బానిసత్వంలోకి వెళ్తున్నాను నేను

- డా. ఎస్వీ సత్యనారాయణ

మొబైల్: 9618032390

మెయిల్: vc@teluguuniversity.ac.in

సామాజిక మాధ్యమాల్లో రూపుదిద్దుకుంటున్న

కొత్తతరం కవిత్వం

ఏ కాలంలో అయినా కొత్తధోరణిలో రాస్తున్న ప్రతి కవి తన సమకాలీనుల కన్నా కాస్త ముందుంటాడు. ప్రతి కొత్త కవిత్వం ఒక దారిన పడిపోతున్న సమకాలిక కవిత్వాన్ని మలుపు తిప్పడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అందుకే కదా కవిని క్రాంతదర్శి అన్నారు. చేరాతలు పుస్తకానికి ముందు మాట రాస్తూ నందూరి రామమోహనరావు ఇవే మాటలు చెప్పారు. భావకవిత్వం వచ్చిన కొత్తలో సమకాలీకులకు అది అర్థం కాని కవిత్వమే. దిగంబర కవిత్వం కూడా అలాంటి విమర్శలనే ఎదుర్కొంది. కాబట్టి కొత్తగా రాస్తున్న కవుల ధోరణిపై విమర్శలు కూడా సహజమే. కాబట్టి, కొత్తతరం కవిత్వం గురించి చర్చించాలంటే, కొత్తతరం కవులు ఏ పునాదులపై నిలబడ్డారో గుర్తించాలి. తెలుగు కవిత్వం లో వచ్చిన వివిధ దశల కవిత్వం వారిపై వేసిన ప్రభావం గురించి మాట్లాడితేనే నేడు కొత్తతరం కవుల పలుకును అర్థం చేసుకోగలం.?

తెలుగుకవిత్వం:

బ్రిటీషు వలస పాలన దేశాన్ని బానిస సంకెళ్ళలో బిగించిందన్నది ఎంత వాస్తవమో, బ్రిటీషు పాలన వల్లనే పాశ్చాత్య ఆలోచన, సృజనాత్మక చైతన్యాల గాలులు కూడా దేశంలో వీచాయన్నది అంత నిజం. పాశ్చాత్య సాహిత్యంతో పరిచయం దేశంలో కవులు, రచయితల ఆలోచనాతీరును మార్చింది. తెలుగు కవిత్వంలో రొమాంటిక్ ఉద్యమం లేదా కాలానిక వాదంలో భాషా సంస్కరణ అనేది వీరేశలింగం పంతులు, గురజాడ అప్పారావులతో ప్రారంభమైంది. గ్రాంథికభాషను పక్కన పడేసి వ్యావహారిక భాష కోసం వారిద్దరు శ్రమించడం వల్ల సాధారణ జనసమూహాలకు సాహిత్యమైనా, కవిత్వమైనా చేరువయ్యింది. తెలుగులో కాలానికవాదం కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వంతో కొత్తపుంతలు తొక్కింది. భావకవిత్వంగా స్థిరపడింది. రాయప్రోలు, అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, నందూరి సుబ్బారావు, వేదల సత్యనారాయణ శాస్త్రి, నాయని సుబ్బారావు వంటి పేర్లు మనకు కాలానిక వాదంలో వినబడతాయి. ఇది 1928 మాట.

1930 తర్వాత కాలానికవాదం, భావకవిత్వాలను విసిరి కొడుతూ అభ్యుదయకవిత్వం వచ్చింది. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం అప్పట్లో కొత్తతరం సంచలనం. సర్వీయలిజం, కమ్యూనిజం ఆయన కవిత్వంలో చూడవచ్చు. ఈ కాలంలో సర్వీయలిజంను అద్భుతంగా వాడిన కవి నారాయణబాబు. భావకవిత్వంపై పనిగట్టుకుని దాడులు చేసినవాడు

పరాభి. ఫిడెల్ రాగాలు దజన్ భావకవిత్వంపై వ్యంగ్యాస్త్రం. భావకవిత్వాన్ని హేళన చేయడం కాదు, భావకవిత్వం వల్ల ఏర్పడిన జడత్వాన్ని కుదుపు కుదిపి పారదోలడానికి రాసిన కవితలవి...

అనుసరిస్తాను నవీన పంథా, కానీ/ భావకవిత్వమా కాన్నే, నే/ నహంభావ కవిని... అని చెప్పుకున్నాడు. పరాభి అభివ్యక్తి కవిత్వం అన్నవాళ్ళు ఉన్నారు.

భావకవిత్వం నిజానికి ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం. పరాభి రాసింది సూడో ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం. వ్యంగ్యంగా ప్రయోగించిన ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం. తీవ్రమైన వెక్కిరింపుతో కవిత్వంలోని జడత్వాన్ని వదిలించిన వాడు పరాభి.

1960లో దిగంబర కవిత్వం వరదలా ముంచెత్తింది. ఇది దిగంబర శకం, నగ్ననామ సంవత్సరం, ఆశ రుతువు అని సగర్వంగా ప్రకటించింది. నగ్నముని, నిఖిలేశ్వర్, చెరబండ రాజు, జ్వాలాముఖి, ఖైరవయ్య, మహాస్వప్న ఈ ఆరుగురే దిగంబర కవులు. దిగంబర కవుల భాష పాఠకలోకాన్ని, విమర్శకులను నిర్ఘాతపోయేలా చేసింది. ఒక్క కుదుపు కుదిపింది.

దిగంబర కవుల భాషతో విభేదించి ప్రత్యేక కవిత్వ ఉద్యమంగా పైగంబర కవులు వచ్చారు. దేవిప్రియ, సుగమ్ బాబు, కిరణ్ బాబు, కమలాకాంత్, ఓల్గాలు కలిసి పైగంబర కవులుగా ఏర్పడ్డారు. జ్వాలా పత్రిక ద్వారా తమ కవిత్వాన్ని ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు. నిజానికి దిగంబర కవులకు, పైగంబర కవులకు వస్తువు విషయంలో భేదాభిప్రాయం లేదు. అందరూ అభ్యుదయవాదులే. కేవలం అభివ్యక్తి విషయంలోనే అభ్యంతరం. యుగసంకేతం వంటి మంచి కవిత్వ సంకలనాలు వెలువరించారు.

ఈ కాలంలో కవులు పత్రికలపైనే ఆధారపడ్డారు. మాధ్యమంగా పత్రికలే ఉపయోగపడ్డాయి. దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి ఊరూరా తిరిగి తన కొత్త కవిత్వం అంటే భావకవిత్వాన్ని చదవడానికి, అర్థం చేసుకోడానికి కావలసిన కవితా ప్రమాణాల గురించి విధానాల గురించి చెప్పవలసి వచ్చింది. అంటే కవులు ఎప్పుడు మాధ్యమాల కోసం శ్రమించవలసి వచ్చేది. ప్రముఖ నవలా రచయిత కిషన్ చందర్ కూడా ఫ్యాక్టరీలు, వర్క్ షాపుల గేట్ల వద్ద నిలబడి తన రచనలు చదివి వినిపించేవాడన్నది కూడా జ్ఞాపకం చేసుకోవాలి.

ఈ సందర్భంలో వాదాల పరిధులకు లొంగని కొందరు కవుల గురించి కూడా చెప్పాలి. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ప్రారంభంలో కాల్పనికవాదం వైపు మొగ్గినట్టు కనబడినా నిజానికి ఆయన క్లాసికల్ కవి. వైలా పచ్చీను వంటిది రాసిన ఆరుద్ర కూడా వాదాలకు లొంగని కవి. కాని తర్వాత ఆయన పరిశోధనవైపు వెళ్ళిపోయారు. అలాగే అగ్రహాప్రకటనకు మారుపేరుగా బైరాగి పేరు కూడా ప్రస్తావించాలి. భావకవిత్వంలోనే సామాజిక ప్రయోజనాలను కూడా మాట్లాడిన బాల గంగాధర తిలక్, అబ్దుల్లీనీ, అసంబద్ధతను అద్భుతంగా ప్రయోగిస్తూ అద్భుత భావచిత్రాల కవి అజంతా, తమ విలక్షణ అభివ్యక్తితో తెలుగు కవిత్వాన్ని శాసించిన దాశరథి, సి.నారాయణరెడ్డి, వచనకవిత్వాన్ని ఉద్యమస్థాయికి చేర్చిన కుండుర్తి వంటి అనేకమంది కవులు తెలుగు కవిత్వంలో ఆయా కాలాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించారు.

1960 తర్వాత కమ్యూనిస్టు పార్టీలో చీలిక తర్వాత విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడింది. అభ్యుదయ రచయితలకు, విప్లవ రచయితలకు పెద్దగా తేడా లేదనే చెప్పాలి. కేవలం టోన్ మాత్రమే మరింత తీవ్రమయ్యింది. విప్లవరచయితల్లో శివసాగర్, వరవరరావు, కాళోజీ, శివారెడ్డి, నిఖిలేశ్వర్ వంటి వారి పేర్లు తప్పక చెప్పుకోవాలి. అద్భుతమైన భావచిత్రాలతో శివారెడ్డి విప్లవ సాహిత్యం పై తనదైన ముద్ర వేశారు. ఈ కాలమంతా రాజకీయ కవిత్వమే రాజ్యమేలింది. చివరకు 1960 తర్వాతి నుంచి అనుభూతి కవిత్వం తెరపైకి వచ్చింది. శ్రీకాంత్ శర్మ, మోహన ప్రసాద్, ఇస్మాయిల్ అనుభూతి కవిత్వానికి సారథులుగా గొప్ప కవిత్వం రాశారు. కవిసేన మ్యానిఫెస్టో ద్వారా తన ప్రత్యేకతను చాటి చెప్పిన గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ పేరు కూడా 70ల కవిత్వంలో తప్పక ప్రస్తావించవలసిన పేరు. విరసాన్ని తిరస్కరించిన స్త్రీవాదులు '80ల్లో బలంగా తెరపైకి వచ్చారు. వెనువెంటనే దళితవాదం వచ్చింది. కాని స్త్రీవాదమైనా, దళితవాదమైనా ఈ నిర్దిష్ట వాదాలన్నీ తమ రాజకీయ సామాజిక భావాల ప్రచారానికి కవిత్వాన్ని సాధనంగా చేసుకున్నవే. విరసం కూడా ఆ పనే చేసేది.

కవిత్వ ఉద్యమాలు, ధోరణులు లీనియర్గా ఉంటాయని చెప్పడం కుదరదు. 1920, 1930లలో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ రచనలు చూస్తే హిందూ పునరుజ్జీవన ధోరణి కనిపిస్తుంది. 70లలో, 80లలో సుప్రసన్నాచార్య వంటి వారు కూడా ఈ ధోరణిని అనుసరించారు. 80ల్లో అజంత, మోహనప్రసాద్, ఇస్మాయిల్ కవిత్వ అభివ్యక్తిలో కొత్తధోరణితో ముందుకు వచ్చారు. ఆ తర్వాత వచ్చిన కవుల్లో స్మైల్, గోదావరి శర్మ, పాపినేని శివశంకర్, నందిని సిధారెడ్డి, నాళేశ్వరం, సుంకిరెడ్డి, గుడిహాళం, శిఖామణి, చినవీరభద్రుడు, అప్పర్, ప్రసేన్, సీతారాం, కొప్పర్తి, ఆశారాజు, ఎండ్లూరి, దర్భశయనం, జూకంటి, సిద్ధార్థ, దెంచనాల, ప్రసాదమూర్తి, ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్, విన్నకోట రవిశంకర్, యాకూబ్, ఎం.ఎస్.నాయుడు, నామాడి శ్రీధర్, శ్రీరా

మోజు హరగోపాల్, మునాసు వెంకట్, సైదాచారి... ఇలా ఎందరో కొత్త గొంతుకతో ముందుకు వచ్చారు.

1964 నుంచి 1970 మధ్య కాలం అభ్యుదయ, దిగంబర కవిత్వాలకు ఒక సంధి దశ వంటిది. తెలుగు కవిత్వాన్ని పరిశీలిస్తే ఆధునిక కవిత్వం, నవ్య కవిత్వం, భావకవిత్వం, అభ్యుదయ కవిత్వం, దిగంబర కవిత్వం, పైగంబర కవిత్వం, విప్లవ కవిత్వం, స్త్రీవాద కవిత్వం, దళిత కవిత్వం, మైనారిటీ కవిత్వం ఇలా అనేక ఉద్యమాలు కనబడతాయి.

1980 తర్వాతి కాలం ముఖ్యంగా అస్తిత్వవాదాల కాలంగా చెప్పవచ్చు. స్త్రీవాదం స్త్రీల సమస్యలు ప్రస్తావించింది. స్త్రీల శరీరం, అణిచివేత, స్త్రీల అనుభవాలు, స్త్రీపురుష సంబంధాలు, స్త్రీల శ్రమ దోపిడి, లైంగిక దోపిడి, మాతృత్వం వంటి అనేక విషయాలు స్త్రీవాద కవులు బలంగా తమ స్వరం వినిపించారు. ఆ తర్వాత వచ్చిన దళిత వాదం, సామాజిక అసమానతలను, అస్పృశ్యత, సాంఘిక దోపిడి తదితర సమస్యలపై గొంతు విప్పింది. గమనించవలసిన విషయమేమంటే, జాషువా కవితల్లో కోపం, ఆర్ధ్రత ఉన్నాయి కాని ద్వేషం లేదు. కాని ఇప్పుడు దళిత కవిత్వం పోరాటశీలంగా ఎదిగింది. ఆ తర్వాత మైనారిటీ వాదం వచ్చింది. ఖాదర్ మొహియుద్దీన్ రాసిన పుట్టుమచ్చ ముస్లిముల ఆవేదనను కవిత్వీకరించింది. ఈ క్రమంలో తర్వాత వచ్చినవి ప్రాంతీయ వాదాలు. ముఖ్యంగా తెలం గాణా వాదం చాలా బలంగా ముందుకు వచ్చింది. ప్రత్యేక తెలంగాణ పోరాట కాలంలో తెలంగాణా వాదం కవిత్వంలో ఒక ఉద్యమంలా నడిచింది.

ఇది ప్రపంచీకరణ కాలం, స్వేచ్ఛా విపణి రాజ్యమేలుతున్న కాలం. ప్రపంచ బ్యాంకు, అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి వంటి సంస్థలు దేశాలనే శాసిస్తున్న కాలం. ఈ కాలంలో సామాజిక సమస్యలను కవులు తమ కవిత్వంలో ప్రకటిస్తూ వచ్చారు. మనం పైన చెప్పుకున్న కవిత్వ ఉద్యమాలకు ఈ కవిత్వంలోని స్వరానికి తేడా ఉంది. ప్రపంచీకరణ వల్ల వచ్చిన సమస్యలను ప్రస్తావించే ఈ కవిత్వం కొన్ని సందర్భాల్లో సామ్యవాద విప్లవభావాలకు దగ్గరగా కనబడినా ఇది ఏదో ఒక సైద్ధాంతిక ప్రచారంగా, ఒక ఉద్యమంగా కొనసాగుతున్న కవిత్వం కాదు. ప్రపంచీకరణ వల్ల అన్ని రంగాలు ప్రభావితమయ్యాయి. సామ్యవాద భావాలు ప్రభావితం కావడమే కాదు, స్త్రీవాదం, దళితవాదం వంటి వాదాలు కూడా ప్రభావితమయ్యాయి. రైతుల సమస్యలు, పర్యావరణ విధ్వసం, స్త్రీల సమస్యలు కొత్త కొత్తగా ముందుకు వస్తున్నాయి.

కొత్తతరం కొత్త ధోరణులు:
ఈ దశాబ్దంలో వస్తున్న కవిత్వం విభిన్నమైనది. గ్రూపులు, సిద్ధాంతాల తేడాలు లేని కవిత్వం వస్తోంది. తమ అనుభవాలను కవిత్వీకరిస్తున్నారు. తమ అనుభూతులను, భావాలను అద్భుతమైన ప్రతీకలతో చెబుతున్నారు. కె. శ్రీకాంత్, సరోశ్ కుమార్ సూఫీ, సత్య

కవిత్వ ఉద్యమాలు, ధోరణులు లీనియర్గా ఉంటాయని చెప్పడం కుదరదు. 1920, 1930లలో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ రచనలు చూస్తే హిందూ పునరుజ్జీవన ధోరణి కనిపిస్తుంది. 70లలో, 80లలో సుప్రసన్నాచార్య వంటి వారు కూడా ఈ ధోరణిని అనుసరించారు. 80ల్లో అజంత, మోహనప్రసాద్, ఇస్మాయిల్ కవిత్వ అభివ్యక్తిలో కొత్తధోరణితో ముందుకు వచ్చారు.

గోపి, విరించి విరివింటి, ఇబ్రాహీం నిర్గుణ్, బిల్లా మహేందర్, తగుళ్ళ గోపాల్, బండారి రాజ్ కుమార్, యశశ్వీ సతీష్, కట్టా శ్రీనివాస్, రెడ్డి రామకృష్ణ, రవీందర్ విలాసాగరం, మోహన్ రుషి, ఎస్వీకే విజయ్ కుమార్, నందకిషోర్, కాశిరాజు, వంశీధర్ రెడ్డి, వాహెద్, అరుణ గోగులమండ, సొన్నాయిల కృష్ణవేణి, మెర్సీ మార్గరెట్, అరుణ నారద భట్ల, పూర్ణిమా సిరి, మమత కొడిదెల, నిర్మలారాణి తోట, శారద శివపురపు, సివి శారద, లాస్యప్రియ, శైలజ బండారి, ఇందిర బైరి, సునీతా చోలైటి, నసీన్ ఖాన్, రక్షిత సుమ, పోర్షియా దేవి, సరిత భూపతి, గండికోట వారిజ, శంషాద్ బేగం, రోహిణి ఉయ్యాల, మి రాజ్ ఫాతిమా ఇలాంటి ఎన్నో పేర్లు వందలాదిగా ఇప్పుడు కవిత్వంలో వినిపిస్తున్నాయి.

ఇప్పుడు కవిత్వంలో ఫిర్యాదులు, అరుపులు, కేకలు తక్కువ. జీవితంలోని వేదనను, ఒంటరితనాన్ని, సమస్యలను, ప్రశ్నలను తమ అంతర్గత అనుభవాలను కవిత్వీకరిస్తున్నారు. కవి స్వతహాగా వ్యవస్థను ప్రశ్నిస్తాడు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే రాజ్యాన్ని ప్రశ్నిస్తాడు. అది విప్లవ కవులు ఏ స్థాయిలో చేశారో నేటి కవులు విప్లవకవులను ట్యాగ్ లేకపోయినా చేస్తున్నారు.

నేడు మనం పోస్ట్ ట్రూత్ ప్రపంచంలో నివసిస్తున్నాం. కొత్తతరం కవులు పోస్ట్ ట్రూత్ వాస్తవాలను బట్టబయలు చేస్తున్నారు. ప్రశ్నించడం తమ హక్కుని నినదిస్తున్నారు. జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే గతంలోని అనేక సాహిత్య ఉద్యమాలే నేటి కవులను కూడా రూపొందించాయి. కాని ఉద్యమస్ఫూర్తితో రాయడం అన్నది నేడు కనబడడం లేదు. వస్తువుపై చర్చ, శిల్పంపై చర్చ చాలా తక్కువగా వినిపిస్తోంది. సామాజిక సమస్యల వ్యక్తికరణలో క్లుప్తత, సాంద్రత, స్పష్టత నేటి కవిత్వంలో కనిపించే ప్రధాన లక్షణాలు. రాజకీయ పరిణామాల ప్రభావం కవిత్వంపై కనిపిస్తోంది. రూపం, శిల్పం విషయంలోను నేటి కవులు తమదైన వైవిధ్యం ప్రదర్శిస్తున్నారు. కవిత్వం నిత్యవలన శీలం కలిగినది. ఏదో ఒక మూసలో ఒదిగిపోయేది కాదు. గత కాలపు సాహిత్య ఉద్యమాల పునాదులపై ప్రతి కాలంలోను కొత్త భవనాలు వెలుస్తూనే ఉంటాయి. భాషపరంగా చూసినా నేటి కవిత్వంలో మాండలికాలను విస్తృతంగా ఉపయోగించడం తమ గుర్తింపు, తమ ఉనికిని చాటి చెప్పే ప్రయత్నంగా చెప్పవచ్చు.

నేటి కవులను పరిశీలిస్తే, ముఖ్యంగా సామాజికమాధ్యమాల ద్వారా రాస్తున్న కవులను పరిశీలిస్తే ఇంటర్నెట్ కవిత్వానికి చాలా మేలు చేసిందని తెలుస్తుంది. పోస్ట్ ఇంటర్నెట్ కవిత్వం గుణాత్మకం గాను గొప్ప కవిత్వం. ఇప్పుడు వచ్చిన అనేక కవిత్వ సంపుటలు ఆ వాస్తవాన్ని చాటి చెబుతున్నాయి. నందకిషోర్ నీలాగే ఒకడుండేవాడు, కాశిరాజు భూమధ్యరేఖ, విరించి రాసిన రెండో అధ్యాయానికి ముందు మాట, శ్రీరామోజు హరగోపాల్ రెండు దోసిళ్ళ కాలం, అరుణ నారద భట్ల రాసిన ఇన్నాళ్ళ మౌనం తర్వాత, మోహన్ రుషి జీరో డిగ్రీ,

మెర్సీ మాటల మడుగు, బాలసుధాకర్ మౌళి ఎగరాల్ని సమయం, రవీందర్ విలాసాగరం నదిపలికిన వాక్యం, వాహెద్ ధూళిచెట్టు, బండారి రాజకుమార్ కవితాసంపుటి, శైలజ బండారి చేతి చివరి ఆకాశం, నిర్మలారాణి తోట లోపలి మెట్లు, ఒక చినుకు కోసం, అశోక్ అవారి సహజ వాక్యం - ఇవన్నీ కొత్త స్వరాలే. ఈ కవులను గమనిస్తే అనుభవవాదం ప్రధానంగా మారిందనిపిస్తుంది. ఇది పూర్తిగా అనుభూతి కవిత్వం కాదు. కేవలం బాహ్యమైన సంఘటనలను చూసి స్పందించింది కూడా కాదు. ఇది ఆత్మగత అనుభవవాదం. ఈ విధంగా అభివ్యక్తిలోను, వస్తువులోను, సారంలోను మనకు విభిన్నమైన వైవిధ్యంతో కూడిన కవిత్వం నేడు కనిపిస్తోంది. దీనికి నేపథ్యం కూడా ప్రపంచీకరణే. ప్రపంచీకరణ మానవసంబంధాలపై కూడా ప్రభావం వేసింది. మనిషి నేడు ఒంటరివాడు. ఈ ఒంటరితనం నేటి కవుల అభివ్యక్తిలో ఆత్మాశ్రయ అనుభవ వాదంగా వ్యక్తమవుతోంది. అస్తిత్వవాదాలు కూడా నేడు ఈ కొత్త ధోరణిలోకే వెళుతున్నాయి. మో' తన కవిత్వం అనుభవవాదమని చెప్పుకున్నారు.

సంఘటనలను కవిత్వంగా మలుస్తున్నారన్న విమర్శ ఒకటి వినిపిస్తున్నప్పటికీ, సంఘటనల ఆవేదన విలియం వర్డ్స్ వర్త్ చెప్పినట్లు ఒక లావాలా గుండెల్లో ఎగిసి కుతకుత ఉడికి, ఒక్క దుటున బద్దలవుతోంది. ఇది భావావేశాల ప్రేలు డే కాని ఏదో ఒక సంఘటన జరిగిన వెంటనే ప్రతిచర్య కాదు, విలియం వర్డ్స్ వర్త్ చెప్పినట్లు కవిత్వం అనేది “Poetry is the spontaneous overflow of powerful feelings: it takes its origin from emotion recollected in tranquility.” కాబట్టి సంఘటనలను కవిత్వంగా మలచడం కాదు, సంఘటనలపై ఆవేదన తర్వాత కవిత్వరూపంలో పెల్లుబికి వస్తోంది.

కొత్త తరం కవుల కవిత్వం వారి అనుభవాల ఆత్మాగనుగతమై, హృదయంతరాళాల్లో లావాల పేరుకున్న భావాలు, ప్రశ్నలు, అనుభూతులు, నిరసనలు ఒక బలమైన పేలుడుగా వెల్లువెత్తుతున్న అక్షరాలు. సామాజిక మాధ్యమాల వచ్చిన తర్వాత రాసిన అనేకమంది కొత్తతరం కవుల స్వరంలోను, వస్తువులోను, అభివ్యక్తిలోను, ప్రతీకల్లోను కనిపించే వైవిధ్యం ఆబ్జురపరుస్తుంది. కవినంగమం ఫేస్ బుక్ గ్రూపు ద్వారా కవిత్వం రాయడం ప్రారంభించిన కార్డియాలజిస్ట్ డా. విరించి విరివింటి రాసిన ఈ కవిత స్త్రీవాదంలో కొత్త గొంతుక చూడండి.

వాళ్ళంటారు/ యుద్ధంలో శత్రువుతో పోరాడినందుకు/ నేను వాళ్ళతో సమానమని/ కానీ వాళ్ళకు తెలియదు / బుల్లెట్ తగిలిన గాయం నుంచి మాత్రమే/ రక్తస్రావం జరగలేదని... ఇలాంటి అభివ్యక్తి, ఈ పలుకు కొత్తతరం కవులకే సాధ్యం.

రైతు దీనావస్థపై వాహెద్ రాసిన కొత్త స్వరం కూడా గమనించదగింది...” అతను మంచుముక్కే/ అర్ధనగ్నంగా చేలో ఒళ్ళంతా నీరు

నేటి కవులను పరిశీలిస్తే, ముఖ్యంగా సామాజికమాధ్యమాల ద్వారా రాస్తున్న కవులను పరిశీలిస్తే ఇంటర్నెట్ కవిత్వానికి చాలా మేలు చేసిందని తెలుస్తుంది. పోస్ట్ ఇంటర్నెట్ కవిత్వం గుణాత్మకం గాను గొప్ప కవిత్వం. ఇప్పుడు వచ్చిన అనేక కవిత్వ సంపుటలు ఆ వాస్తవాన్ని చాటి చెబుతున్నాయి.

కారుతున్నాడు/ నువ్వది చెమట అంటావు/ కాని.. అతను కరిగిపో తున్నాడు మంచుముక్కలా”.

పర్యావరణ కవిత్వాన్ని తనదైన శైలిలో రాస్తున్న సత్యశ్రీనివాస్ అభివ్యక్తికి, భావకవులు సున్నితమైన అభివ్యక్తికి తేడా, పోలికలు గమనించడం కూడా చాలా ఆసక్తికరమైన విషయం.”చీకటిలో/ నెలవంక/ నిచ్చనకి వెలాడుతున్న/ సున్నండబ్బా”.

శ్రీవాదాన్ని తనదైన స్వరంతో వినిపించిన అరుణ గోగులమండ కవితలో అభివ్యక్తి ప్రత్యేకత గమనించండి.

“కత్తిలా ఉంద”న్నా/ “వావ్ సో హాట్”అన్నా/ .../ నిన్ను వ్యక్తురాలైన ఆడపిల్లసైతం / ఇంకా జాడగానైనా మీసాలు మొలవని కొడుక్కి/ మాంసపు కొట్టులాగా మాత్రమే దర్శనమిస్తుంటే/ .../మనిషిగా ఆమెను ఎవరు పరిచయం చేసారో.. / కాస్త మట్టి బుర్ర కి వివరిస్తారా సార్?”

పత్రికలపై ఆధారపడిన తెలుగు కవిత్వం:

తెలుగులో కవులకు మాధ్యమాలు కే వలం పత్రికలు మాత్రమే. అది కూడా దిన పత్రికలు నిర్వహించే సాహిత్య శీర్షికలు తప్ప కవులకు సాహిత్య పత్రికలు ఏవీ మిగలలేదు. 1924లో కాశీ నాధుని నాగేశ్వరరావు గారు ప్రారంభించిన భారతి పత్రిక భాషా సాహిత్యాలకు చాలా సేవ చేసింది, కాని అలాంటి పత్రికలేవీ ఇప్పుడు లేవు. ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రికలో 1986లో చేకూరి రామారావు ప్రారంభించిన చేరాతలు శీర్షిక ద్వారా అనేక మంది కొత్త కవులు పరిచయం కాగలిగారు. కవిత్వ విమర్శకు చేరా కొత్త అధ్యాయం తెరిచారు.

కొత్త కవుల అభివ్యక్తి ప్రత్యేకతలను పాఠకులకు పరిచయం చేయడం ద్వారా కవిత్వం పట్ల ఆయన అభిరుచిని పెంచారు. నేడు కూడా దినపత్రికలు కొన్ని సాహిత్య శీర్షికల ద్వారా కవిత్వానికి వేదికను కల్పిస్తున్నాయే కాని ప్రత్యేకంగా కవిత్వానికి వేదిక లంటూ మిగలేదు.

సాహిత్యం ఎప్పుడు మనకు స్వతంత్ర వ్యవస్థగా లేదు. ప్రచురణాలయాలు, సాహిత్యపత్రికలు, అకాడమీలు, విశ్వ విద్యాలయాలు తదితర సంస్థలేవీ స్వతంత్రంగా లేవనే చెప్పాలి. రాజకీయాధికారమే అన్నింటినీ శాసిస్తుంది. బలమైన ప్రజాస్వామ్య సంస్కృతి ఉంటే సాహిత్య సంస్థలు స్వతంత్రంగా నిలబడే అవకాశం ఉంటుంది. కవిత్వం కోసం ప్రత్యేక పత్రికలు లేవు. కవిత్వం రాస్తున్న భావకవులు, అభ్యుదయ కవులు తమ కవిత్వం కోసం ప్రత్యేక పత్రికలు ఒకప్పుడు పెట్టుకుని కష్టపడి నడిపేవారు. కాని వనరుల కొరత, పెట్టుబడుల కొరతతో పత్రికలు స్వయంగా నడపడం గగనమయ్యింది.

సామాజిక మాధ్యమాలు:

ఈ నేపథ్యంలో సామాజిక మాధ్యమాలు తెలుగు భాషాభిమానులకు గొప్ప అవకాశాన్నిచ్చాయి. బ్లాగులు కాని, ఫేస్ బుక్ పేజీలు

సాహిత్యం ఎప్పుడు మనకు స్వతంత్ర వ్యవస్థగా లేదు. ప్రచురణాలయాలు, సాహిత్యపత్రికలు, అకాడమీలు, విశ్వ విద్యాలయాలు తదితర సంస్థలేవీ స్వతంత్రంగా లేవనే చెప్పాలి. రాజకీయాధికారమే అన్నింటినీ శాసిస్తుంది. బలమైన ప్రజాస్వామ్య సంస్కృతి ఉంటే సాహిత్య సంస్థలు స్వతంత్రంగా నిలబడే అవకాశం ఉంటుంది. కవిత్వం కోసం ప్రత్యేక పత్రికలు లేవు.

కాని, ట్విట్టర్ కాని తెలుగులో చిన్న చిన్న పోస్టులతో తెలుగు భాషకు సేవలందిస్తున్నాయి. చిరు కవితలు, మిని కవితలు, హైకూలు. నా నీలు, నానోలు, రాజకీయ వ్యంగ్యాలు.. సామాజిక మాధ్యమాల్లో ఇలాంటి అనేక కవితా రూపాలు మనకిప్పుడు కనబడుతున్నాయి.

సామాజికమాధ్యమంలో గేట్ కీపరు ఎవరూ ఉండదు. కవి రాసింది ఎప్పటికప్పుడు ప్రచురించుకోవచ్చు. నచ్చిన కవితను అనేక మంది అందిపుచ్చుకుని షేర్ చేయడం ద్వారా ప్రచారం కల్పిస్తున్నారు. ఇక్కడ మనకు ఒక ఆసక్తికరమైన వాస్తవం కూడా ఉంది. సాధారణంగా దృశ్యమాధ్యమాలు కవిత్వానికి వేదికలుగా ఉపయోగపడలేదు. సినిమా కాని, టీ.వీ. కాని. ఈ పరిస్థితి సామాజిక మాధ్యమాల్లో కనబడదు. ఇన్స్టాగ్రాం వంటి వేదికపై నేడు కవులు తమ కవిత్వాన్ని చదివి వినిపించడమేకాదు ప్రశంసలు పొందుతున్నారు. తెలుగులో ఈ ధోరణి ఇంకా ప్రారంభం కాకపోయినా ఇంగ్లీషులో కనబడుతుంది. అనేకానేక సమస్యలపై మాట్లాడుతున్నారు. LGBT హక్కులు. గన్ లైసన్సులు, టెర్రరిజం, మానసిక ఆరోగ్యం, ఇమ్మిగ్రేషన్ ఇలా అనేక అంశాలపై

మాట్లాడుతున్నారు. ఇది పోస్ట్ ఇంటర్నెట్ పోయెట్రి. పోయెట్స్ ఆన్ టంబ్లర్, పోయెట్స్ ఆన్ ఇన్స్టాగ్రామ్ వంటి హ్యాష్ ట్యాగులు ఈ ధోరణికి నిదర్శనం. ట్విట్టర్ 140 కేరెక్టర్ల పరిమితి ఉన్నప్పటికీ ట్విట్టర్ను కూడా కవిత్వానికి వాడుకోవడం కనబడుతుంది. 2011లో అల్టర్నేట్ లిబరలచర్గా ఇంటర్నెట్లో కవిత్వం అడుగు పెట్టిన తర్వాతి నుంచి, ఇంగ్లీషులోని వివిధ వెబ్ మ్యాగజైన్లలో కవిత్వం ప్రవేశించింది. నిజానికి కవిత్వాన్ని అచ్చేయడం వల్ల నష్టాలే అని ప్రచురణ సంస్థలు భావిస్తున్నప్పటికీ నిజానికి ఇంటర్నెట్ లో కవిత్వానికి గొప్ప ఆదరణ లభించిందని పోస్ట్ ఇంటర్నెట్ పో

యెట్రి శీర్షికన న్యూయార్కర్ పత్రిక రాసింది. తెలుగులోను ఈ మాట, వాకిలి, సారంగ, విహంగ తదితర వెబ్ పత్రికలు కవిత్వానికి వేదికలయ్యాయి. బ్లాగులు ఉధృతంగా వచ్చినప్పుడు, అంటే ఫేస్ బుక్ రాక ముందు బ్లాగుల ద్వారా తమ కవితలను పాఠకులకు చేరవేసే ప్రయత్నాలు కూడా జరిగాయి. అంతకుముందు అర్కూట్ కూడా కొంత మేరకు ఉపయోగపడింది. కాని ఇప్పుడు ప్రధానంగా ఫేస్ బుక్ వేదికగానే తెలుగు కవిత్వం విస్తరిస్తోందని చెప్పాలి.

కవిసంగమం:

ఐదువేల మందిపైగా సభ్యులున్న ఈ ఫేస్ బుక్ పబ్లిక్ గ్రూపులో 200 మందికి పైబడి కవులు కవిత్వం రాస్తున్నారు. ఇందులో చాలా మంది కొత్తగా కవిత్వం రాస్తున్నవారే. నిన్న మొన్నటి వరకు తెలుగు కవుల పరిస్థితి ఏమంటే, తన కవిత్వాన్ని తానే పుస్తకంగా వేసుకోవడం, తర్వాత పత్రికల వారికి సమీక్షలకు ఇవ్వడం, తన పుస్తకాలను తానే మిత్రులకు తెలిసిన వారికి ఇవ్వడం, వారి అభిప్రాయాలు తెలుసుకోవడం. కవిత్వం పట్ల ప్రేమతో కవులు ఈ ఆర్థిక ఇబ్బందులను కూడా తట్టుకుని కవిత్వం రాసేవారు. కవిసంగమం వచ్చిన తర్వాత కవి

తాను రాసిన కవితపై పాఠకుల అభిప్రాయాన్ని అప్పటికప్పుడు తెలుసుకోగలుగుతున్నాడు.

కొత్త కవుల స్వరాన్ని పుస్తకరూపంలో కవి సంగమం ప్రచురించింది. దెబ్బయి మంది కవుల కవిత్వాన్ని ప్రముఖ విమర్శకుడు ఎం. నారాయణశర్మ విశ్లేషించిన వ్యాసాలను “ఈనాటి కవిత” పేరుతో ప్రచురించింది. అంతకు ముందు కవిత్వం 2014 ద్వారా అనేకమంది కొత్త కవులను పరిచయం చేయడం జరిగింది.

ప్రతి నెల నిర్వహించే పోయట్రీ రీడింగ్ లో మూడు తరాల కవులను అయిదుగురిని పిలిచి వారి కవిత్వాన్ని వినడం, వీడియో తీసి యూట్యూబ్ లింక్ ద్వారా అందించడం, దాంతో పాటు కవి సంగమంలో వారి కవితలను చదవడానికి వేదిక కల్పించడం. ఇది సరికొత్త లిఖిత, మౌఖిక దృశ్య శ్రవణ మాధ్యమం. ఈ మాధ్యమం తెలుగు కవిత్వానికి కొత్త ఊపిరి ఊదడమే కాదు, హైదరాబాద్ బుక్ ఫెయిర్, వరంగల్, మహబూబ్ నగర్, కామారెడ్డి బుక్ ఫెయిర్స్ లో కవిసంగమం స్టాల్ ప్రత్యేకంగా నిర్వహించి, కవిత్వం పుస్తకాలను అమ్మడం ద్వారా కవిత్వానికి పాఠకులు లేరన్న అపవాదును తిప్పి కొట్టడం జరిగింది.

కవిత్వాన్ని ముఖ్యంగా వచన కవిత్వాన్ని ప్రోత్సహించడానికి కవిసంగమం ప్రతి సంవత్సరం పోయట్రీ ఫెస్టివల్ నిర్వహించడం ద్వారా జాతీయస్థాయి కవులతో కొత్తతరం కవులు కలిసి మాట్లాడే అవకాశాలు కల్పించింది.

సుబోధ్ సర్కార్, చేరన్ రుద్రమూర్తి, రజిత సల్యా, సీతాంపు యశశంధ్ర వంటి కవులు పోయట్రీ ఫెస్టివల్ లో పాల్గొన్నారు. అలాగే కవితో ఒక సాయంత్రం కార్యక్రమాల్లో సీనియర్ కవులు అప్పుర్, నారాయణ స్వామి వెంకటయోగి, కృష్ణుడు, టెంజిన్ సుండ్యా వంటి కవులు పాల్గొన్నారు.

ముగింపు:

ప్రతి కాలంలోను కవిత్వం ఆ కాలం ప్రత్యేక ధోరణల ప్రకారం అప్పటి వ్యవస్థను నిలదీస్తుంది.

ఒకవైపు సాంకేతిక ప్రగతితో అంది వచ్చిన సామాజిక మాధ్యమాలు నేడు కవులకు ఎలా అందుబాటులో వచ్చాయో అదేవిధంగా ప్రపంచీకరణ కాలంగా పుట్టుకొచ్చిన సమస్యలు కొత్తగా వారి ముందుకు వచ్చాయి.

గత దశాబ్దాల కవిత్వ ఉద్యమాలకు నేటి పరిస్థితులకు మధ్య ఉన్న ఈ తేడాను నేటి కవులు అర్థం చేసుకున్నారు. నేటి సమస్యలపై గొంతువిప్పి రాజ్యాన్ని ప్రశ్నిస్తున్నారు.

ఏ కాలం కవి అయినా చేసేది ప్రశ్నించడమే.

ప్రశ్న లేనిదే కవిత్వం లేదు.

- కవి యాకూబ్

మొబైల్: 98491 56588

మెయిల్: kaviyakooob62@gmail.com



కొలువైన కొత్తలోకం

ఎదురుగా విశాలంగా గుండ్రంగా
తీర్చిదిద్దినట్టుగా శోభిల్లే భూమండలం

మునివాకిట్లో ముచ్చటగా
కొలుపుదీరిన కొండకోసలు అరణ్యాలు
మర పక్క కెరటాల జూలుతో
పండిన నీలాల్తో హోయలు పోతున్న సాగరాలు
ఇంకో పక్క ఎటు జూసినా
కనుచూపు మేరలో కానవచ్చే
వన్నెచిన్నెల దీవుల సందోహం

అయినా అన్నింటిని
దరి చేరలేం గదా!
మరికొన్నింటిని చేరినా
ఆస్వాదించి అనుభవించలేనంతా
దూరంలో అవి ఉంటాయి గదా!!



ఆసక్తి దృఢసంకల్పం సాహసం
ముప్పిరిగొనగా సాంకేతికత

మెరుగు పరుచుకుని అంచెలంచెలుగా
అంది పుచ్చుకుని వెలుగులీనగా
జ్ఞానపరిధిని మరింత విస్తృత పరుచుకుని
సమిష్టిగా వంపుకుని పంచుకుందాం

అనుమతులెన్ని ఉన్నా
వాటికి పరిమితులు కొన్ని ఉంటాయి గదా!

సానుకూల దృక్పథం ఆసరాతో
విద్య వైద్యం ఉపాధిరంగాల శోధనతో
అనువైన ఆమోదయోగ్యమైన
కొత్త లోకాన్ని ఆవిష్కరించుకుందాం కళ్ల పండుగగా!!

-డాక్టర్ దామెర రాములు
(భిన్న కాలం నుంచి)
మొబైల్: 9866422494

కొత్త జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్ర వ్యాసాలకు ఆహ్వానం

తెలంగాణలో కొత్తగా ఏర్పడిన జిల్లాల నేపథ్యంలో జిల్లాల చరిత్రను తిరిగి లిఖించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. వివిధ కారణాల వల్ల మరుగున పడిన విశేషాలెన్నో ఈ సందర్భంగా వెలుగులోకి వచ్చే అవకాశం ఉంది. ఈ నేపథ్యంలో ఆయా జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్రపై వ్యాసాలను దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు పంపించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం.

నిరంతర ప్రజల గొంతుక !

‘కళ కళ కోసం కాదు. ప్రజల కోసం’ అన్న నినాదం తెలంగాణ సృజన సమాహాలను నడిపించే నిత్యవైతన్య దీపిక. ఇక్కడి కవులెప్పుడూ ప్రజలకు దూరంగా లేరు. నిత్యం గాయపడుతున్న జన జీవితాలకు అలంబనగా నిలిచాయి అక్షరాలు. భూస్వాముల అరాచక త్యాగంలో కొన్నాళ్ళు, నిజాం నిరంకుశ పాలనలో ఇంకొన్నాళ్ళు, వలస వాదుల ఆధిపత్యాలలో మరికొన్నాళ్ళు మగ్గిపోయిన తెలంగాణలో కాలానుగుణంగా ఉద్భవించిన ఉద్యమాలలో ఆయుధాలతో పాటు అక్షరాలూ అలెబలై తీసుకున్నవి. అభ్యుదయ కవిత్వాన్ని బద్దలు కొట్టుకొని అరసం, తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఒక కుదుపు కుదిపిన దిగంబర కవిత్వాన్ని వెనుకకు నెట్టి విరసం పుట్టుకొచ్చినట్లు, ఇక్కడ పుట్టిన అన్ని అస్తిత్వవాదాల పరాకాష్టగా, ఒక చారిత్రక అవసరంగా తెలంగాణ రచయితల వేదిక 14. 10.2001లో పురుడు పోసుకుంది.

తెలంగాణ భాష, సాహిత్యం, సంస్కృతుల పరిరక్షణే ధ్యేయంగా ఏర్పడిన తెరవే, మలినత తెలంగాణ ఉద్యమంలో భావజాలవ్యాప్తిని తన భుజాలపై వేసుకొని, ఉద్యమశక్తులను ఏకం చేసే సాంస్కృతిక భూమికను పోషించింది. కొల్లగొట్టబడిన కొలువులు, నీళ్ళు, నిధులు, తెలంగాణను బొందలగడ్డగా మార్చిన తీరును, వలసలతో తెగిపోతున్న పేగుబంధాలను, వనరుల విధ్వంసంతో ఎడారవుతున్న తెలంగాణ బ్రతుకుచిత్రాన్ని పాటలు, కవితలు, కథలుగా మలచి ప్రజల్లోకి తీసుకుపోవడం ద్వారా మునుపెన్నడూ లేనివిధంగా సామాన్య జనాన్ని సాహిత్యానికి దగ్గర చేసింది. కవుల ఉద్వేగంతో, కళాకారుల ఉక్రోషంతో సాహిత్య యుద్ధభేరి మోగించింది తెరవే! తెరవే రాష్ట్ర మహాసభలు, అనేక జిల్లా మహాసభలు, ఉద్యమం జరిగినంత కాలం వేరువేరు సందర్భాలలో ఏర్పాటుచేసిన వందలాది సభల్లో తెలంగాణ మేధోసమాజానికి చెందిన ప్రతిఒక్కరినీ భాగస్వాములను చేసి, ప్రగతిశీల శక్తుల ప్రభావాన్ని లోకానికి చాటింది. రచయితల సంఘంగా ఏర్పడిన ఒక సంస్థ, బలమైన సాంస్కృతిక ఉద్యమ వేదికగా నిలువడం ద్వారా తన సామాజిక బాధ్యతను, ప్రజల పక్షాన నిల వాల్సిన కర్తవ్యాన్ని చాటుకుంది తెరవే! ప్రజల అందయే తన బలంగా ఆత్మవిశ్వాసంతో తల ఎత్తుకొని ప్రజల గొంతుకై నినదినస్తూ నిలబడింది.

తెరవే తన సాహిత్యోద్యమ ప్రస్థానంలో ఎప్పుడూ ప్రజల పక్షాననే నిలబడింది. తెలంగాణ ఉద్యమంతో పాటుగా, అనేక ప్రజా ఉద్యమాలతో మమేకమయ్యింది. ప్రజల కష్టాలు, కన్నీళ్లు, ఆశలు, ఆకాంక్షల ప్రతిఫలనమే సాహిత్యం కదా! వారి సంవేదనల్ని సాహిత్యంలోకి ఒంపుకోవడానికి అక్షరాల్ని ప్రజలవద్దకు వెళ్ళేలా చేసింది తెరవే! పోలవరం ముంపుకు గురికాబోతున్న గిరిపుత్రుల మనోభావాల్ని అ

ధ్యయనం చేయడానికి రెండురోజుల యాత్ర చేపట్టింది. చితికిన చేనేత కార్మికులు ఆత్మహత్యలతో చితిమంటల్లోకి చేరుతుంటే, వారిలో ఆత్మస్థైర్యాన్ని నింపడానికి సిరిసిల్లలో పాదయాత్ర చేసారు కవులు, రచయితలు. వలసలతో వల్లకాడుగా మారుతున్న గల్ఫ్ బాధిత గ్రామం రుద్రంగిలో పర్యటించి, వారి వలసలకు గల ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ కోణాలను విశ్లేషించి, వారి సమస్యల పరిష్కారానికి తగు సూచనలు చేస్తూ ప్రభుత్వానికి రిపోర్ట్ ఇచ్చింది. చారిత్రక, సాంస్కృతిక వారసత్వ సంపదలైన కోటిలింగాల, బొమ్మలమ్మగుట్ట, ధూళికట్ల బౌద్ధస్థూపాల పరిరక్షణ కోసం ప్రొ|| జయధీర్ తిరుమలరావు, వేదకుమార్, ఇతర కవులు, రచయితలతో అనేక పర్యాయాలు పర్యటించి



వాటి పరిరక్షణకు చేపట్ట వలసిన చర్యలను ప్రభుత్వానికి సూచించింది. తొలి కంద పద్యానికి వేదికైన బొమ్మలమ్మగుట్టను గ్రానైట్ మాఫియా నుండి స్థానిక ఉద్యమకారులతో కలిసి కవులు కళాకారులే కాపాడుకున్నారు. పోతన్న, సోమన్నల పాదధూళిని తెచ్చి హైద్రాబాద్లో జరిగిన సభ వెదజల్లడం

ఒక ఉద్వేగభరిత సన్నివేశం. పోతన్న ఒంటిమీట్ల వాడన్న కుట్రలను తిప్పికొట్ట దానికి ట్యాంక్ బండ్ పై సినారె, చుక్కా రామయ్య ఇతర సాహితీవేత్తలతో నిరసన తెలిపి మళ్ళీ ఆంధ్రులు మాట్లాడకుండా చేసింది తెరవే! తెలంగాణ ఉద్యమంలో సాహిత్య యుద్ధభేరి, ఇప్పడేం చేద్దాం 12 గంటల కవిత్య శంఖారావం, తెలంగాణ మార్చ్, కరింనగర్ కవాతు మొదలగు ఉద్యమ చైతన్యాన్ని పెంచే కార్యక్రమాలు ఎన్నో నిర్వహించింది. సోయి పత్రిక ద్వారా తెలంగాణ సమాజంలో సోయిని పెంచింది. వందలాది పుస్తకాలను తన సభల్లో ఆవిష్కరించుకుంది. అఖిల భారత తెరవే సభల్లో ‘ఉడా న్’ పేరుతో హిందీలోకి అనువాదమైన ఉద్యమ సాహిత్యాన్ని ఆవిష్కరించుకుంది. నందిని సిధారెడ్డి-వేణు సంకోజు, జూకంటి జగన్నాథం- జూలూరి గౌరీశంకర్-సూరేపల్లి సుజాతలు అధ్యక్ష, కార్యదర్శులుగా ఉండి తెలంగాణ ఉద్యమం ఉధృతంగా కొనసాగి, రాష్ట్రం సిద్ధించక ముందు జరిగిన కార్యక్రమాలు ఇవన్నీను. అఖిల భారత తెరవే ద్వారా వివిధ ప్రాంతాల్లోని తెలంగాణ సాహితీవేత్తలను ఏకం చేసే బాధ్యతలో డా|| నలిమెల భాస్కర్ అధ్యక్షతలో జరిగిన రెండవ అఖిల భారత తెరవే మహాసభలు మరిచిపోలేని చారిత్రక ఘట్టం.

దశాబ్దాల పోరాటల అనంతరం తెలంగాణ రాష్ట్రం సిద్ధించింది. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత తన బాధ్యత మరింత పెరిగినట్లుగా తెరవే భావిస్తుంది. వేలాది బలిదానాల త్యాగాలు వృథా కాకూడదని భావిస్తుంది తెరవే. రాష్ట్రాన్ని సాధించడంలో నేలరాళిన నెత్తుటి బొట్టే కాదు, కవుల సిరాచుక్కలూ భాగం పంచుకున్నాయి. భౌగోళిక తెలం

గాణ సాధనాకృతే పోరాటలక్ష్యం కాదని, బతుకు తెలంగాణ నిర్మించు కోవడమే అసలైన కర్తవ్యమని తెరవే భావిస్తుంది. అంతరాలు లేని, అందరికీ సమన్వయం దక్కే సమాజాన్ని కలగంటున్నది. అందుకే ప్రో॥ జయధీర్ తిరుమల్ రావు-గాజోజు నాగభూషణం అధ్యక్ష కార్య దర్శులుగా ఏర్పడిన నూతన కమిటీ అధ్యక్ష్యంలో తెరవే ప్రజల ఆకాంక్ష లకనుగుణంగా తన లక్ష్యాలను నిర్దేశించుకొని ప్రజాక్షేత్రంలో నిలిచి, యుద్ధానంతర శాంతిని కాంక్షించినట్లు - ఉద్యమానంతర ఫలితాలు కడగొట్టువారికి దక్కేలా అక్షర కవాతు చేస్తుంది. తన అక్షర దళాలను ప్రజలకు రక్షణ కవచంలా ఉండేలా నిరంతర దిశానిర్దేశనం చేస్తుంది.

అందుకే వెలుగులింకా సోకని చెంచుల వద్దకు వెళ్ళి, వారి దుర్భర జీవితాల్ని ప్రపంచానికి తెలిపింది. రెండు రోజులు వారితో ఉండి మెడికల్ క్యాంపును ఏర్పాటుచేసింది. కనుమరుగవుతున్న వారి సాంస్కృతిక వాయిద్యం కిన్నెరను కానుకగా ఇచ్చింది. వారికి మంచి నీటి బావిని తవ్వించడానికి కార్యాచరణను ప్రకటించింది. తోగుటలో హెటిరో నిర్మించతలపెట్టిన కెమికల్ ఫ్యాక్టరీ ద్వారా రైతుల పంటలకు, పశువులకు తీవ్ర నష్టం జరుగుతుందన్న ఆందోళనలను గమనించి, వారికి మద్దతుగా నిలిచి దాని ఏర్పాటును ఆపడం జరిగింది. తెలంగాణ భాషాభివృద్ధికి అత్యంత ప్రాధాన్యతనిచ్చాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తు చేస్తూ, 'తెలంగాణ భాష- అభివృద్ధి- కర్తవ్యాలు' అన్న అంశంపై సెమినార్ నిర్వహించింది. అత్యుపాత్యలు చేసుకున్న కుటుంబాలను రైతు భరోసా గీతం పేరుతో ఒకచోట చేర్చి, వారికి అక్షరాలు ఆసరాగా నిలుస్తాయని విశ్వాసాన్ని అందించింది. మల్లన్నసాగర్ పై క్షేత్ర అనుభవాలను గ్రంథస్థం చేసి, 'కన్నీటిసాగరాలొద్దురా మల్లన్న' పుస్తకాన్ని వెలువరించింది. మహబూబ్ నగర్ తెరవే శాఖ 'కాలనాళికలు' పుస్తకాన్ని ప్రచురించి ఉద్యమానంతర పరిస్థితులను విశ్లేషించింది. ఆదిలాబాద్ జిల్లా, నార్కూర్ మండలం గుంజాల గోండు గూడెంలో 3 రోజులుండి 22 వేల గోండు పదాలపై చర్చించి ఒక నిఘంటువు నిర్మాణం చేసే కార్యాచరణ చేపట్టింది. మెడికల్ క్యాంపు ఏర్పాటుచేసి వైద్య సేవలందించింది.

తెరవే ప్రజల కోసం సాహిత్యాన్ని సృష్టించడమే కాదు. ప్రజా జీవితాల్ని విఘాతపరిచే ఏ సమస్యలోనైనా వారితో భుజం కలిపి నడుస్తుంది. ప్రజలచే ఎన్నుకోబడిన ప్రభుత్వాలు ఏవైనా తమవిగానే భావిస్తుంది తెరవే! కానీ ప్రజావ్యతిరేక నిర్ణయాలు ప్రతిఒక్కదానినీ నిలదీస్తుంది. తెరవే తన ప్రతి ప్రయాణంలో తెలంగాణ బౌద్ధిక సమాహాల్ని భాగస్వామ్యం చేసుకుంటూ వెళుతుంది. అందుకు తాజా ఉదాహరణ మొన్న 16 జూలై, 2017 నాడు ఏర్పాటుచేసిన 'నేటి సాహిత్యం-ప్రజలు-రచయితల బాధ్యతలు' అన్న సదస్సులో ఆంధ్ర జ్యోతి ఎడిటర్ కె. శ్రీనివాస్, సాక్షి ఎడిటర్ కె. రామచంద్రమూర్తి, ప్రజా సాహిత్య సృష్టికర్త అల్లం రాజయ్య, తెరవే రాష్ట్ర అధ్యక్షులు జయధీర్ తిరుమల్ రావు, అఖిల భారత తెరవే అధ్యక్షులు జూకంటి జగన్నాథం, తెలంగాణ అన్ని జిల్లాల తెరవే బాధ్యులకు తమ కర్తవ్యాల పట్ల దిశానిర్దేశనం చేశారు.

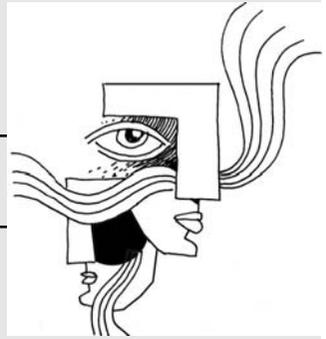
విస్మృత తెలంగాణ జానపద కళారూపాల పరిరక్షణకు తెరవే నడుం కట్టింది. తరాలుగా తెలంగాణ సమాజాన్ని వెలిగించిన అద్భుత మౌఖిక సాహిత్యానికి కావ్య గౌరవం దక్కించేందుకు కృషిచేస్తుంది. తెలంగాణ భాష, సాహిత్యం, చరిత్ర, సంస్కృతుల పరిరక్షణలో ముందు నిలుస్తుంది. తెలంగాణ సాహిత్య ఘన వారసత్వానికి ప్రతీకలైన సాహితీ మూర్తులు పుట్టిన స్థలాలకు సాహితీయాత్రలను చేపడుతుంది. వనరుల సంరక్షణ కోసం పోరాటశక్తులతో కలిసి నడుస్తుంది నిత్యపోరాటాల కదలిక, నిరంతర ప్రజల గొంతుకు తెరవే!

- గాజోజు నాగభూషణం

మొబైల్: 9885462052



రహిత



అంతటా ఉన్నట్టుంటుంది గాని
గాలి కూడా ఒంటరిదే.
మానవత్వమూ అంతే
అనాదిగా మనిషి కోసం వెతుకుతుంది.

ఏ సిద్ధాంతం ప్రకారం
అతనికి సాయపడాలి?
తెలియని సందిగ్ధంలో
ఒక దయ చచ్చిపోతుంది

సమీకరణాలకు
స్పష్టత కొరవడుతుంది
అసలు సమీకరణాలే అసహజం
ఒక సౌహార్దం
వ్యాపించకుండానే
కుంచించుకపోతుంది.

ఉన్నదంతా
చైతన్యమే అనుకుంటాం
కాని కారుచీకటిని పులుముకొని
నిద్ర నిద్రపోతుంది.

-డా॥ ఎన్. గోపి

మొబైల్: 9391028496

మెయిల్: prof.ngopi@gmail.com

అప్పడప్పడు..

ఇదే మాదిరి
రోజూ
పొద్దు గూకే యాల్లకి
ఒక కొత్త ప్రపంచం
ఆవిష్కరింపబడుంది
కాని
పనుల రోదలో
ప్రతి రోజూ దీన్ని
ఆస్వాదించే అవకాశమే దొరకదు
దొరికిన ప్రతిసారి
అది ఒక వెయ్యి వరహాల మూట

ఇసుకను
కాళ్ళు దున్నుతుంటాయి
కాళ్ళు
నీళ్ళను తన్నుతుంటాయి
కళ్ళు తదేకంగా
మెరిసే మువ్వలను
ఎగిసే గువ్వలను
తరుముతుంటాయి

అవకాశానికి చిక్కే అందాల
లోతుపాతుల్లోనే
ఈ మనసు దేనికోసమో
దేవులాడుతుంటోంది

ఎదురు తెన్నెలు
దేనికోసమో
ఎందుకోసమో

నీ ప్రశ్నల జాబితా
వొట్టి జల్లెడ
నా మనో సామ్రాజ్యం
నా సొంతం



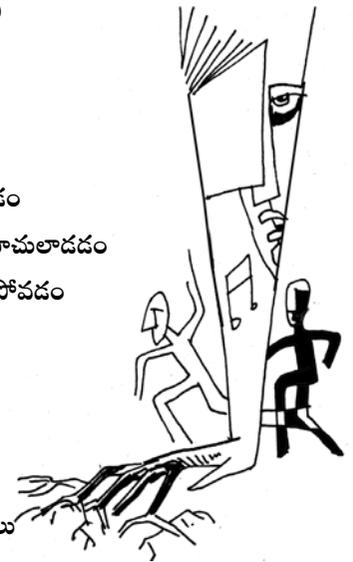
దానికీ కరుణ అనే
కళ్ళున్నాయి
అన్నిటికీ మించి
చూపుకు ఆనని
అనంత లోకాలున్నాయి.

కొన్ని బంధాలు
ఎన్నటికీ తెగవు
బలంగా
పేళ్ళూనుకపోతాయి కాబోలు
చదువుకోవడం మానలేను
సంగీతం వినడమూ
రంగులతో ఆడుకోవడం
అక్షరాలు అల్లుకోవడం
వెలుగునీడల వెంబడి పరుగుతీయడం
మానలేనివి కాక మానలేనివి

ఒకటా రెండా
బంధనాలు చాలా!
రెండు చేతులు కలుసుకోవడం
రెండు పెదాల జతలు దోబూచులాడడం
రెండు శరీరాలు పెనవేసుకపోవడం

రాస్తూపోతే
పేరిస్తు పెద్దదే ఔతుంది.

కొన్ని మేలు జాతి ఆలోచనలు
ఎంత స్వచ్ఛంగా స్వేచ్ఛగా
అలుముకుంటాయి ఈ అకాశాన్ని
భావోద్వేగమే కాదు
చెంద్రుడూ ఒక నేస్తమే కదా!
సూర్యుడు



తను మొలుస్తున్నప్పుడు
పక్క మడుస్తున్నప్పుడూ
ఎంత సౌమ్యంగా మారతాడని!

ఈ పిడికెడు మట్టి
మాయా మర్మాల్సో చెబుతుంది
ఐనా
ఈ బతుకు
ఒక బానిస
తనకు తానూ
ఈ ప్రపంచానికీ...

అల్లుకుంటున్న
అంచలంచల
ఈ బాంధవ్యాలు
దూరతీరాలకు
వ్యాపిస్తూనే ఉంటాయి

గాలి వ్యాపిస్తుంటుంది
ఆలోచనలూ
వ్యాపిస్తాయి
అందాలూ వ్యాపిస్తాయి
ఆనందాలూ వ్యాపిస్తాయి

గుండె సంకోచ వ్యాకోచాలకు
గురౌతుంది

ఏది ముట్టినా
చల్లగా కాని
వేడిగా కాని తగుల్తుంది
లేడి
వేడినే సవాల్ చేస్తుంది

ఒక
భూమధ్య రేఖ
ఆకర్షిస్తుంది



పుష్పాన్నయి
కీటకాన్నయి
మాడి బూడిదైపోతాను
మరోక్షణంలో
అది మరో జన్మ కాబోలు
తీవ్రాతి తీవ్రమైన ఈ
జ్వరభాధ దేనికో
దేనికో ఈ దేవులాట
దేనికో ఈ లోకాలు చుట్టడం
అనుక్షణం దేనికో ఈ క్షోభ
ఆవేదన ఆరాటం పోరాటం

లెక్కలు సరిగ్గానే కుదిరాయి!
తెరలు తెరలుగా వచ్చిన
దగ్గు తెరల్లో
దగ్గమైపోయిన
చింత చిగురు కొసలు
ఏ ఏరు కా ఏరు
ఏ ఏడు కా ఏడు
అన్నీ విడివిడిగా వెలువడినా
మహాసంగ్రామంలోనే ఐక్యమయ్యేది

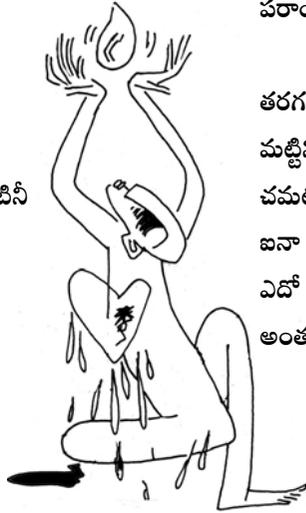
ఆ పక్షులు చేసే గొడవ
అర్థం కాదు ఎంతకూ!
ఏం అర్థమైందని
అన్నీ అర్థమైనట్టే అయ్యి
ఆకాశంలో కెగిసిపోతాయి
నా పడకపై నన్నొంటర్ని చేసి -

ఐనా
ఇది కాలనిర్ణీత కార్యక్రమం
కాబోలు
జీవితమూ అంతేనా!
ఏమో!
ఎంత బుర్ర బద్దలు కొట్టుకున్నా
ఏమీ బోధపడదు



బాల్యంలో నేర్చుకున్న
నాలుగక్షరాలే
పదే పదే దిద్దుతున్నాను
జీవితాన్నంతా
మనసులో గుణించుకొని గుణించుకొని
ఇదే దారిన పాడుతూ పాడుతూ
పోతూ ఉన్నాను
గాలికి హోయలు పోయే చెట్లు
నా పాటలనీ వింటున్నాయో లేదో!

ఆకాశం నీలపు పరదాలతో
ఆహ్వానిస్తున్నట్టే అనిపిస్తుంది
లోకంలో ఉన్న సంగీత వాయిద్యాలనన్నింటినీ
చెదామదూ వాయిస్తూనే ఉంటాను
ఇప్పుడిక్కడ రేపక్కడ
ఎప్పుడెక్కడో తెలియదు.



ఎకావికిన ఊడిపడ్డ భావనను
గడ్డ తన్నుకపోయింది
చేతికి నోటికి ఆడలేనోళ్ళు
అసంఖ్యాకంగా ఉన్న నా దేశంలో
ఈ గుండె చీల్చితే కారే
నెత్తురు ధారకు
అస్సలు విలువే లేదు
విలువైన వస్తువులనన్నింటినీ
పరాయి వాళ్ళే కొల్లకొట్టుకపోయారు

తరగని నిధి ఇది
మట్టినిండా మాణిక్యాలే
చమట చుక్కల సంపద
ఐనా
ఎదో వెలితి
అంతులేని వేదనాతరంగాలు.

-బి. నర్సింగరావు

మొబైల్: 99080810404

మెయిల్: butterflymovements@yahoo.com



'దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు జీవితమే తెలంగాణ చరిత్ర'

తెలంగాణ సాయుధ పోరాట యోధులు, కమ్యూనిస్టు విప్లవ నాయకులు దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు (డీవీఆర్) జీవితమే తెలంగాణ చరిత్ర అని ప్రముఖ విద్యావేత్త చుక్కా రామయ్య పేర్కొన్నారు. భారత కమ్యూనిస్టు విప్లవకారు సమైక్యతా కేంద్రం (మార్క్సిస్టు-లెనినిస్టు) (యూఎస్సీఆర్ ఎం-ఎల్) ఆధ్వర్యంలో విప్లవ నేత దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు శత జయంతి వేడుకలు రాంకోరిలోని సరోజినీదేవీ ఆడిటోరియంలో జరిగాయి. కార్యక్రమానికి హాజరైన తెలంగాణ సాయుధ పోరాట యోధులు గుమ్మి బక్కారెడ్డి హాజరై ప్రముఖ విద్యావేత్త చుక్కారామయ్య తదితరులతో కలిసి దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు, మరో విప్లవ నేత తరిమోశ నాగిరెడ్డి చిత్రాపటాలకు పూలమాలలు వేసి ఘనంగా జోహార్లు అర్పించి కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించారు.

ఈ సందర్భంగా 'డి.వి.జీవితం- విప్లవ కృషి- ప్రజలకు, విప్లవకారులకు అందించే విప్లవ సందేశం' అజెండాగా జరిగిన సదస్సుల్లో చుక్కా రామయ్య మాట్లాడుతూ.. డి.వి.జీవితమే తనకు విప్లవ స్ఫూర్తిని, ప్రేరణ కలిగించిందని పేర్కొన్నారు.

తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం, నిజాం వ్యతిరేక పోరాటం, భూస్వాముల దోపిడీకి వ్యతిరేకంగా పూరురూ తిరుగుతూ యువ తను ఐక్యం చేసి వారిలో పోరాట స్ఫూర్తిని కలిగించిన మహానేత అని కొనియాడారు.

డీవీ జీవితాన్ని స్ఫూర్తిగా తీసుకుని తమ హక్కుల కోసం పోరాటం సాగించాలని పేర్కొన్నారు.

గుమ్మి బక్కారెడ్డి, ప్రముఖ విప్లవ కవి నిఖిలేశ్వర్ మాట్లాడారు.

యూఎస్సీఆర్ నరసింహారెడ్డి అధ్యక్షతన జరిగిన సమావేశంలో తెలుగు రాష్ట్రాలతో పాటు వివిధ రాష్ట్రాల నుంచి వచ్చిన విప్లవ యోధులు, విప్లవ కవులు, ప్రజా సంఘాల నేతలు కె.ఎస్.శర్మ, సుప్రతారాయ్, జతిన్ కుమార్, పడిగ ఎర్రయ్య, జెట్టి జైరాం, హన్స్ రాకూర్, రవిశంకర్ తదితరులు దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావుకు ఘనంగా శ్రద్ధాంజలి ఘటించారు.

ఈ సందర్భంగా నవోదయ కళకారులు విప్లవ గీతాలతో జోహార్లు అర్పించారు.

మేకల కాపరి

మామిడి చెట్లనించి కాయలు దించిన తర్వాత అటువైపే వెళ్లలేదు. మాగబెట్టిన కాయలు పండ్లయ్యాయి. పండ్లు మొట్టెలుగా మారి దిబ్బల్లో చేరాయి. అయినా నాకు చెట్లకేసి వెళ్లాలనే ఆలోచన రాలేదు.

రోజూ ఇందిర ననబెడుతూ వుంది-“ఎప్పుడూ రాసుకుంటూ కూకోకుంటే పైటల పొద్దున అట్లా కుంటదిక్కు ఒకసారి పొయ్యొచ్చేనే మీ?” అని.

“మేకలోల్లు సెట్టకొమ్మలన్నీ నరుకుతారు నాయనా! మనిషి యామారకుండ కనిపెట్టుకొని వుంటేనే సెట్టుసేమా దక్కేది. “మా నాయన చెబుతూనే వున్నారు.

విని విని ఒకనాడు మధ్యాహ్నం ప్రయాణమయ్యాను.

ఎండ మండిపోతూ వుంది. పొయ్యి సెగన కూచున్నట్లే వుంది. కనుచూపు మేర దూరంలో ఎండగుర్రాలు హుషారుగా పరుగులు తీస్తున్నాయి.

నెత్తిన గుడ్డెసుకొని బిరబిర నడుస్తున్నాను.

ఆ ఎండలోనే వంక జేడెలెంటం, కాలిదోవ లెంటం అక్కడక్కడా ఆడవాళ్లు నెత్తినన్న గంప దించకుండానే వంగుతూ లేస్తూ పేడ తపకలు గంపలో వేసికొంటూ ఎండ గుర్రాల వరసల్లో కరగిపోతున్నారు.

నేరుగా మామిడి చెట్ల దగ్గరకే నడిచాను.

చెట్ల కిందకు పోయి చూద్దను గదా-

నాకళ్లను నేనే నమ్మలేక పోయాను చెట్లంతా బోసిపోయి వుంది.

దోటి కొడవలితో కోసి కింద పడేస్తే, మేకలు ఆకులు వల్చుకు తినగా మిగిలిన పచ్చి మామిడి రెమ్మల బర్రలు మెండుగా పడి వున్నాయి. చాలా బాధేసింది నాకు.

మొన్నటి దాకా చుట్టాలు పక్కాలతో కలిసి యీ చెట్టు పండ్ల రుచిని పొగడి పొగడి కడుపునిండా తిన్నాము. పిల్లలయితే రసాన్ని మూతుల్నిండా పూసుకొని పొట్టల మీద పోసుకొని ఆరగించారు. అట్లాంటి మామిడి చెట్టు ఒళ్లంతా గాయాలతో నిలబడి నాకేసి దీనంగా చూస్తూ వున్నట్లునిపించింది. నన్ను ప్రశ్నిస్తున్నట్లుగా కూడా తోచింది. ఒక్కపూట మేకల కడుపు నింపటం కోసం చెట్లను నాశనం చేసిన మేకలోల్ల మీద పీకల్దాకా కోపమొచ్చింది.

రాలిపడిన కొమ్మలు రెమ్మల్నిండా ఇంకా పచ్చి ఆకులు మిగిలి వున్నాయి.

నేనొచ్చే ముందే ఎవరో యీ అరాచకం చేసినట్టుంది.

బహుశా నన్ను చూసి తప్పుకొని వెళ్తుంటారు.

చుట్టూ పారజూశాను. నల్లటి జీవాల కోసం వెదకి వెదకి చూశాను. ఎక్కడా కనిపించలేదు.

మరిచెట్టు నీడలో తీరిగ్గా పడుకొని నెమరేస్తూవున్న బర్రెగొడ్లను లేవదోలుతూ వుంది పాతూరి సుబ్బమ్మ.

“మేకలోల్లెవురన్నా ఇట్లాచ్చినారు అక్కా?” అడిగాను.

బర్రెపేడ కోసం వంగుతూ వున్నదల్లా నాకేసి చూసి “ఎవరొచ్చి నారబ్బా?” అంటూ ఆలోచిస్తూ “ఏమన్నా?” అడిగింది సుబ్బమ్మ.

“చూడక్కా” మాడిసెట్టు కొమ్మలన్నీ ఎట్లా యిరిచి నాశనం జేసిండాంది. సాకుండే సెట్టుక్కా!” బాధగా చెప్పాను.

“ఆ... వాడెదురయ్యిందన్నీ! నేనిప్పుడే సిన్నగోయిండు కుంట పక్కన్నించి వస్తాంటే. వాడు.. బుడ్డోడు.. బాయికాడి గురన్న సెల్లెలి కొడుకు మేకలోలుకొని పరుగుదీస్తా వున్నాడు..” చెప్పింది.

నాకు అర్థమైంది.

అయితే ఇప్పుడు వెంటబడి లాభం లేదు.

చెట్టు దగ్గర పట్టుకొని చెప్పతో కొట్టాలి తప్ప ఆరోపణలతో ఉపయోగం లేదు.

చెట్టు నాకేసి దీనంగా చూస్తోన్నట్లునిపించింది

మొండి చేతుల్లో నన్ను శపిస్తూన్నట్లుగా కూడా తోచింది.

నా చేతగాని తనాన్ని చూసి దుఃఖిస్తోంది కాబోలు

వాన్ని ఎలాగయినా పట్టుకొని దండించాలని నిర్ణయించు కోన్నాను.

ఇంటివద్ద మాట మాత్రం కూడా చెప్పలేదు.

విషయం తెలిస్తే గొడవకు దిగుతుంది ఇందిర. గురన్నను వీధిలో దొరికించుకొని దులుపుతుంది. మా నాన్న కూడా మండిపడతాడు.

మరుసటి రోజు మధ్యాహ్నం సైకిలెక్కినా....

పగులకుంట దాటి అయ్యగారి కుంట కట్ట ఎక్కేసరికి మామిడి చెట్ల కింద మేకలమంద కనబడింది.

నా చేతికి దొరికినాడనే అనుకొన్నా హుషారుగా సైకిల్ తొక్కు తున్నా.

అయితే... ఉన్నట్టుండి చెట్లకింది మేకల మంద వెనక్కిమల్లి వంక లోబడి వెళ్లిపోతూ కనిపించింది. వెనకవాడు తరుముతూ కనిపించాడు.

నేను కుంటకట్ట ఎక్కేసరికే వాడు గమనించినట్టుంది.

జ్యోతివాగు గట్టున సైకిల్ స్టాండ్‌ని వాగు దాటి మామిడి చెట్ల కిందకు వెళ్లేసరికి వాడు చిన్నబోయిండుకుంటల మీదుగా మేకల్ని తరుముతూ కనిపించాడు. పరుగెత్తితే పట్టుకోగలనేమోగాని యీ ఎండల్లో ఆ పని చేయలేననిపించింది.

వాన్ని తిట్టుకొంటూ మేకలు తిని వదిలేసిన మామిడి బర్రెల్ని యేరి చేనుగట్టున కంపచెట్ల చాటున కుప్పబోశాను.

అప్పుడే అటుగా పేడ తపకలు యేరుకొంటూ వచ్చిన పిల్ల

మొన్నటి దాకా చుట్టాలు పక్కాలతో కలిసి యీ చెట్టు పండ్ల రుచిని పొగడి పొగడి కడుపునిండా తిన్నాము. పిల్లలయితే రసాన్ని మూతుల్నిండా పూసుకొని పొట్టల మీద పోసుకొని ఆరగించారు. అట్లాంటి మామిడి చెట్టు ఒళ్లంతా గాయాలతో నిలబడి నాకేసి దీనంగా చూస్తూ వున్నట్లునిపించింది. నన్ను ప్రశ్నిస్తున్నట్లుగా కూడా తోచింది.

చెప్పింది. ఒక్కడుగు ముందొచ్చింటే వాడు దొరుకుమామా!” అని.

“ఎప్పుడోసారి దొరక్కపోడు- వాని తాట తీయక మాననై...”

చెప్పాను. ఇంటికి వెళ్ళాను.

సాయంత్రంగా వెలగచెట్టు కింది బిడువులో కుర్చీ వేసుకూచుని వారపత్రిక తిరగేస్తూ వున్నాను.

పొద్దుగునికి చీకటి పడే సమయాన వీధుల్లో మేకల మంద అరుపులు, గిట్టల సవ్యధులతో కలిసిన దుమ్ముతెరలు వచ్చి నాకు సోకాయి.

తలెత్తి చూసేసరికి మేకల మంద వెనక నాలుగున్నర అడుగుల ఎత్తున్న కుర్రాడు పదడుగుల పొడవున్న దోటి కొడవలని భుజాన పెట్టుకొని జమాయించి నడుస్తూ కనిపించాడు. పిర్రల మీద చిరిగిన నిక్కరులోంచి, భుజాల మీద పిగిలిన చొక్కాలోంచి వాడి నల్లటి శరీరం నిగనిగలాడుతూ వుంది. నా మామిడి చెట్లకు చీడ పురుగయ్యింది వాడే! ఆ బుడ్డోడే...

పుస్తకాలు ఇంట్లో పెట్టి కాళ్లకు చెప్పులేసు కొని అసురసందేవేశ కళ్లూ చుట్టి బావికాడి గురన్న మేకల దొడ్డి వద్దకు వెళ్ళాను. వెదురు జిట్టెల మంచం మీద కూచుని వున్న గురన్న నన్ను చూడగానే లేచి నిలబడి “ఏమయ్యో! దారిదప్పి వస్తాండవే! ఏమన్నా పనిబడిందే?” అంటూ నిండుగా పలుకరించాడు.

అతను నాకిచ్చే గౌరవమూ, కల్మషము లేని పలుకరింపూ నానోట్లోంచి వెంటనే మాట రాసీలేదు. బుడ్డోని గురించి చెబుదామనే వచ్చాను.. “ఏమీ లేదు- వూరకనేలే...” అన్నాను చివరకు.

దొడ్డో మేకలు బిర్రు పొట్టతో వున్నాయి. కడుపారా మేపినట్లున్నాడు వాడు. ఆ మేపు గురించి తలచుకోగానే అసలు విషయం గురన్నకు చెప్పాలనిపించింది.

తల్లుల్ని కనుక్కోలేక మరో తల్లి వద్ద అడ్డపాలు తాగే రోజుల పిల్లల్ని లాగి చంకలో ఇరికించుకొని వాటి తల్లుల పొదుగుల్లో మూతుల్ని అంటిస్తూ మధ్య మధ్య నాకేసి దొంగ చూపులు చూస్తున్నాడు బుడ్డోడు. మామిడి చెట్టును వాడెట్లా నాశనం చేసింది వివరంగా చెప్పాను.

అంతావిని పళ్లు కొరికాడు గురన్న.

“ఓరి సుబ్బిగా.. ఇట్రారా!” అంటూ దడిలోకి కేకేశాడు.

మేకల దడికి ఆనించి వున్న వేప కొమ్మనించి చిటికెన వేలి లావు మెల్లెను తుంచి రెమ్మలు తుడుస్తూ నాకేసి తిరిగి “ఎంత మంచి గొల్లో డయినా అయ్యా - సేల గెట్టుకు గొర్లను తోలి అట్ట అదిలిస్తా ఒక బొక్కెడో బుట్ట అదిలిస్తా ఒక బొక్కెడో తినిపించాలనే సూస్తాడు. నేనయినా ఇంగో కడయినా అంతే.. అంతో యింతో గెట్టు మేపంది మా పానాలుండవు.. కానీ మేకలు అట్టగాదయ్యా! సెట్టుకొట్టి వాటెను మేపబడ్డే యీ నేల మీద సెట్టు కనబడ్డదా? ఒకతూరి మేక కొరికితే యింగ ఆ సెట్టు బతికి నన్నాలలా కునిస్టిదే.. నేను సెబుతానే వుండా యీ గాడ్డెకు.. ఒరేయ్ రారా నీ సరుకుదగల...” మళ్లీ కేకేశాడు.

బిక్కు బిక్కుమంటూ బైటకొచ్చాడు వాడు.

మామ కేసి చూడలేదు వాడు. నాకేసే చూస్తున్నాడు.

“పండ్లుగాసే సెట్లతోలికి పోవొద్దరా నీధూముదగల అని ఎన్నిసార్లు జెప్పినా నీకు బుద్ధిరాలే... పెద్దమాసి గాబట్టి నాకొచ్చి చెప్పిండు. అదే ఇంగోకడయింటే ఆన్నే పట్టుకొని కాల్లు సేతులు యిరిచే వాల్లు... అంటూ పిర్రల మీద మెల్లెతో రెండు పెరుకులు పెరికాడు.

పచ్చి బర్ర కాబట్టి దెబ్బ వెంబడే ఎర్రగా వాతలు తేలాయి. చిరిగిన నిక్కరు లోంచి బైటకు కనిపిస్తున్నాయి.

వాడు ఎరిగి ఏడుస్తున్నాడు

చూస్తోన్న నాకే ఎలాగో అనిపించింది. అడ్డుపడ్డాను.

“నువ్వుండయ్యా! యీసైత్తర కండ్ల జూడాల” అంటూ ఎరిగి పడుతోన్న గురన్నను ఎలాగోలాగు సముదాయించాను.

గురన్నకు చెప్పి తప్పు చేశానేమో అనిపించింది

ఆ సంఘటన నన్ను రెండు రోజుల పాటు కలచివేస్తూనే వుంది.

మరో వారం రోజులకు పెద్దపాప పాపనిని సైకిల్ మీద కూచోబెట్టుకొని సాయంత్రంగా కుంట వద్దకు వెళ్ళాను.

మామిడి చెట్టు కిందకు నడిచేసరికి మళ్లీ

అదే దృశ్యం. చెల్లా చెదురుగా పడి వున్న సగం ఎండిన మామిడి కొమ్మలు, వాటి మీద పచ్చి ఆకులతో రెమ్మలు.

ఈ వారం రోజుల్నించి కూడా కొనసాగుతూనే వున్నట్టుంది.

బుడ్డోడు మళ్లీ వచ్చాడంటే నాకు నమ్మబుద్ధి కాలేదు.

మరి ఎవరు చేసినట్లు యీ పని?

“కొమ్మలన్నీ విరిచినారే! ఎవ్వరయ్యా?” అడిగింది పాపని.

“మేకలోల్లు”

“ఎందుకూ”

“మేకలు తినేందుకు”

“కొమ్మల్ని తినలేదే మరి?”

“ఆకులు మాత్రమే తింటాయి..”

“ఆకులే కోసుకోవచ్చుగదా! కొమ్మలెందుకు విరిచినట్లు?” ఆశ్చర్యంగా ప్రశ్నించింది.

ఆ చిన్ని మెదడులో పుట్టిన ప్రశ్న మేకల కాపర్లకు పుట్టలేదు.

పాపని వల్ల రాత్రి ఇంట్లో కూడా విషయం తెలిసిపోయి నాకు దండిగానే అక్షింతలు పడ్డాయి.

వాణ్ణి ఎలాగైనా చెట్టు వద్దే పట్టుకోవాలనుకొన్నాను.

మరుసటి రోజు ఉదయం పది గంటలకే కుంటవద్దకు వెళ్ళాను.

వాగుగట్టున పెరిగిన మర్రిచెట్టు వద్దకు నడిచాను. ఊడలు బాతుకొని గుబురుగా వుంది చెట్టు. దాని కొమ్మల్లోకి పాకి ఒక కొమ్మ మీద కూచొని ఇంకో కొమ్మకు వీపు ఆనించి వాలు కుర్చీలా ఫీలవుతూ పుస్తకం చదువుకొంటున్నాను.

చెట్టు కిందకొచ్చి పరిశీలనగా చూస్తే తప్పు నేనెవరికీ కనబడను. నేనయినా బైటకు చూడాలంటే ఆకుల్ని పక్కకు జరిపి కంఠజేసికోవ

మేకల దడికి ఆనించి వున్న వేప కొమ్మనించి చిటికెన వేలి లావు మెల్లెను తుంచి రెమ్మలు తుడుస్తూ నాకేసి తిరిగి “ఎంత మంచి గొల్లో డయినా అయ్యా - సేల గెట్టుకు గొర్లను తోలి అట్ట అదిలిస్తా ఒక బొక్కెడో బుట్ట అదిలిస్తా ఒక బొక్కెడో తినిపించాలనే సూస్తాడు. నేనయినా ఇంగో కడయినా అంతే.. అంతో యింతో గెట్టు మేపంది మా పానాలుండవు.

లసిందే!

పొద్దు నడిమింటికి వచ్చేసరికల్లా వాగులో చప్పుడైంది.. ఏవో జీవాలొస్తున్నట్లు ఎందుటాకుల మీద గిట్టల సడి...

అకుల్లో సందుజేసుకొని చూశాను.

సుడిగాలిలా రవరవ పరుగెత్తుకొంటూ వస్తోంది మేకలమంద.

బాగా అలవాటు పడినట్లున్నాయి. నేరుగా మామిడి చెట్టు కిందకు వచ్చి నిలబడి వున్న కొమ్మల మీద దాడి జేస్తున్నాయి. తలలు పైకెత్తి అరుస్తున్నాయి.

వాటి వెనకే వచ్చాడు. దోటి కొడవలి భుజానేసుకొని.. వాడే. బుడ్ల సుబ్బిగాడు.. బో హుషారుగా నడుస్తూ..

మెల్లిగా మురిచెట్టు దిగి మొదలు చాటున్నే నిలబడ్డాను.

వాడు దోటి కొడవలిని కొమ్మలకు తగిలించి రెమ్మల్ని విరిస్తూన్న పుడు కదిలాను.

చేతికందిన వాయిల మెల్లెను విరుచుకొని, అడుగులో అడుగేసికొంటూ వెనక్కి వెళ్ళి వాడి జుట్టు అందుకొన్నాను. గింజుకొని గిలగిల్లాడినా వదలకుండా వంకలోకి ఈడ్చాను.

గురన్నకు చెప్పినా లాభం లేదు.

ఆ పనేదో నేనే కనిదీరా నిర్వహించాలను కొన్నాను.

వాయిల మెల్లెతో పిర్రల మీద బాదటం మొదలు పెట్టాను.

వాడు లబలబమంటున్నాడు. దండాలు పెడుతున్నాడు. కాళ్ళు పట్టుకొంటున్నాడు.

“ఇంకెప్పుడన్నా మా మామిడి సెట్ల కొమ్మలిరుస్తావా? చెప్పు...” అంటూ దెబ్బ మీద దెబ్బ పెరుకుతూనే వున్నాను.

వాడు దండం పెడుతూ ఉన్నాడు. “కొమ్మలు విరిచి మేకల మేపకుంటే మా మామ తంతాడయ్య!” అని.

దేవునంతటి మామ మీద కూడా తంటాలు చెబుతున్నందుకు నాకు మరింత కోపమొచ్చింది.

రెండు దెబ్బలు బాది, రెండు ముతక తిట్లు తిట్టి వదిలాను.

వెక్కిళ్లు పెట్టి ఏడుస్తూ మేకల్ని తోలుకు పోయాడు వాడు.

ఇంకొకసారి ఇటుకేసి వస్తే కాలో చెయ్యోవిరిచేస్తానని కేకలేసి చెప్పాను.

సంకటి తినేందుకు ఇంటికి వెళ్లాను.

సాయంత్రంగా కళ్ళంలోకి వెళ్లి చింత చెట్టుకింద మొదలుకు ఆనుకొని వేరు మీద కూచుని రాసుకొంటూ వున్నాను.

పొద్దుగుంకేటపుడు ఇందిర వచ్చింది ఆదరాబాదరా... సైన్యాన్ని వెంటేసేకొని. “బరుగొడ్లు వచ్చి చాలా సేపైంది. పడ్డదూడ రాలే.... అట్లా కుంటదాకా పోయి రారాడు!” అంది.

“పోదూ...” ముద్దు ముద్దుగా ఆజ్ఞాపించింది చిన్న పాప శ్రావణి.

“నువ్వు పోవచ్చు గదా! “అన్నాను ఆమె కేసి చూస్తూ.

“నాకేం? అమ్మ చెప్పింది నీకే...” అంది పాప.

“పో పో ... బెరీన పో....” ఇందిర తొందర చేసింది.

నాపుస్తకాల్ని ఇంటికి తీసికెళ్లేందుకు పోటీ పడుతోన్న చిట్టిదొరల్ని ముచ్చటగా చూస్తూ అక్కన్నించి కదిలాను.

ఊరి వెలుపలున్న కళ్లాల్ని చుట్టి నడుస్తోంటే గురన్న మేకల దొడ్డి అడ్డు తగిలింది. లోపల్నించి బుడ్ల సుబ్బిగాని ఏడుపు వినిపించింది. గురన్న కేకలు కూడా ఎగిసి వస్తూ వున్నాయి.

జరిగిన విషయం ఎవరో చెప్పినట్టుంది గురన్నకు.

అతను కూడా దండిస్తున్నాడు కాబోలు.

‘పెద్ద మనిషంటే ఇలాగదా వుండాల్సింది!’ అనుకొన్నాను.

కంప చాట్నీంచి లోపలికి తొంగి చూశాను.

వాడి రెండు చేతులూ విరిచి పట్టుకొని కొడుతున్నాడు గురన్న.

ఆ దృశ్యాన్ని నేను చూడదలచుకోలేదు.

అక్కన్నించి కదలబోతోంటే గురన్న ఏదో మాట్లాడటం వినిపించి ఆగిపోయాను.

“ఏ సెట్టా మెయ్యకుండా యీ కరువు కాలాల్లో మేకలెట్టా బతుకుతాయిరా! వాల్లు తి డ్డాంటారు.

కొడ్డాంటారు. మనం పదాల. చెట్టో చేమా

మేపాల. నువ్వు సెట్టు కొమ్మలిర్చినా, సేల ల్లో

తోలినా పిల్లసేట్టల కిందికి పోతదిరా గాడ్డ

కొడకా! నా పేరు జెప్పి నామానదియ్యాలని సూ

స్థవంటరా నీ సరుకు దగల.. నా పేరు బైటికి

రానియ్యొద్దురా అని ఎన్నిసార్లు జెప్పింటా...”

అంటూ పచ్చి బర్రతో బాదుతూనే వున్నాడు.

పోయి అడ్డు పదాలనిపించింది.

అతని బండారం బైటబెట్టినట్లువుతుంది.

గొల్లలకు దండుదొర..

నొచ్చుకొంటాడేమో!

కాళ్లు ముందుకు సాగలేదు. పైపెచ్చు

అతను నన్ను చూస్తాడేమో నని అనుమానం కలిగి మెల్లిగా పక్కకు తప్పుకొన్నాను.

తప్పు చేస్తున్నానేమో అనిపిస్తూవుంది.

నాకన్నా ఇందిర నయమేమో! నా స్థానంలో ఆవిడ వుంటే ఇప్పుడే

ఎదురు పడి అతన్ని కడిగేసేది. పిల్లాణ్ణి కాపాడేది.

నాలో వుండే బలహీనత ఏమిటో నాకే అర్థం కాలేదు.

ఇన్నేళ్లా పెద్దమనిషిగా చూసిన అతన్ని ఒక చిన్న కారణంతో వీధిలోకి లాగటం ధర్మం కాదనా?

లేక అతని ప్రవర్తలో కూడా న్యాయం ఉందనా?

పాపిష్టి కరువులో జీవాల్ని బతికించుకొనేందుకు అతనట్లా ప్రవర్తించాడు కాబోలు.

అతన్నయినా బుడ్డోణ్ణయినా అట్లా నడిపించింది కరువేనని అపగాహనకు వచ్చేసరికి నాకు చాలా సమయం పట్టింది.

- సన్నపురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి

మొబైల్: 9441287865

మెయిల్: sannapureddy12@gmail.com



ఆంధ్ర (తెలంగాణ) సారస్వత పరిషత్తు

తెలంగాణలో ఇంటింటా అక్షరజ్యోతిని వెలిగించిన డెబ్బయి నాలుగు సంవత్సరాల ఘనమైన చరిత్ర ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తుది. ఇరవైయవ శతాబ్దిలో హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని ఆసఫ్ జామీ వంశీయులైన నిజాంరాజుల పరిపాలనలో ఉర్దూ రాజభాషగా, బోధనా మాధ్యమంగా ఉండటం చేత మాతృభాష అయిన తెలుగు నిరాదరణకు గురియైంది. అటువంటి గడ్డు పరిస్థితులలో మన భాషా సారస్వతాలను, సంస్కృతిని పరిరక్షించుకోవాలన్న సంకల్పానికి ప్రతిరూపంగా పరిషత్తు వెలసింది. దశమాంధ్ర మహాసభల సందర్భంలో 26 మే 1943న కొందరు భాషాభిమానులు రెడ్డి హాస్టలులో సమావేశమై 'నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు' పేరుతో సంస్థను స్థాపించారు. లోకనంది శంకర నారాయణరావు అధ్యక్షతలో జరిగిన ఈ సమావేశానికి బూర్గుల రంగనాథరావు, భాస్కరభట్ల కృష్ణా రావు వంటి యువరచయితలు సమావేశకర్తలుగా వ్యవహరించారు.

వెనువెంటనే మాడపాటి, సురవరం, బూర్గుల రామకృష్ణారావు మున్నగు పదకొండు మంది సభ్యులతో కూడిన ఉపసంఘం ఏర్పాటై కార్యచరణకు శ్రీకారం చుట్టింది. రాష్ట్రాంధ్రులలో మాతృ భాషాభిమానమును పెంపొందించుట, ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధికి సర్వ విధముల పాటుపడుట పరిషత్తు ప్రధాన ఆశయాలుగా నిర్ణయించారు. ఈ ఆశయ సాధనకై 1-6-1943నాడు శంకర నారాయణ రావు, బిదురు వెంకట శేషయ్య అధ్యక్ష, కార్యదర్శులుగా కార్యనిర్వాహక వర్గం ఎన్నుకోబడింది. తొలుత గోలకొండ పత్రిక కార్యాలయం, తరువాత హనుమాన్ టేక్ డి పరిషత్తు కార్యస్థానాలుగా ఉండేవి.

డెబ్బయి నాలుగు వత్సరాలు పూర్తి చేసుకొన్న సారస్వత పరిషత్తు కార్యకలాపాలు మూడు దశలలో విస్తరిల్లినాయి. 1. నిజాం పరిపాలనా కాలం (1943-48), 2. హైదరాబాదు స్వతంత్ర రాష్ట్ర పరిపాలన దశ (1948-56), 3. ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ అనంతర కాలం.

పరిషత్తు స్థాపించబడిన ఏడాదిలోపలే సాహిత్య సభలు, మాతృ భాషా పరీక్షలు, గ్రంథ ప్రచురణ, జిల్లా శాఖల ఏర్పాటు చురుకుగా సాగింది. సంక్రాంతి-ఉగాది సభలు, సారస్వత సప్తాహాలు, కవుల జయంతుల వేడుకలు జరిగాయి. వయోజనులు, స్త్రీలు, బాలలు సులువుగా మాతృభాషను అభ్యసించటానికి పరీక్షా ప్రణాళిక, పాఠ్యగ్రంథాలు సిద్ధమైనాయి. మొదట హైదరాబాద్, వరంగల్, ఖమ్మం, మెదక్ జిల్లా ప్రాంతాల్లో ప్రవేశ, ప్రాథమిక పరీక్షలు నిర్వహించబడ్డాయి (1944 జూలై). పరిషత్తు వారికోత్సవాలతో పాటు జిల్లా శాఖలు ఏర్పాటై 1946లో ఆదిలాబాద్, మహబూబ్ నగర్, వరంగల్, నల్లగొండ జిల్లా మహాసభలు ఉత్సాహవంతంగా జరిగాయి.

హిందువులకు వ్యతిరేకంగా 1944లో ఇతైహోదుల్ ముస్లిమీన్ సంస్థ నెలకొనటంతో మన దేశానికి స్వాతంత్ర్యం లభించిన తరుణంలో (1947-48) రజాకార్లు ఘోరమైన హింసాత్మక చర్యలకు పాలుపడ్డారు. 1948 సెప్టెంబరులో నిజాం నిరంకుశ పాలననుంచి స్వేచ్ఛ లభించాక యువనాయకత్వంలో పరిషత్తు కార్యక్రమాలు ద్విగుణీకృతౌత్సాహంతో ముందుకు సాగాయి. నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు 'ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు' పేరుతో స్థిరపడింది.

గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తూ పాఠశాలల్లో విద్యాభ్యాసం చేసే అవకాశం లేనివారికి తెలుగు చదువుకునే వీలును కలిపిస్తూ పరీక్షలు నిర్వహించటం పరిషత్తు చేసిన ఘన కార్యంగా కొనియాడడగింది. ప్రాథమిక, ప్రవేశ (కొంత కాలం మాధ్యమిక) పరీక్షల తో పాటు 1951లో ప్రారంభించిన విశా రద పూర్వ-ఉత్తర భాగ పరీక్షలు మాతృ భాషా వ్యాప్తికి దోహదం చేయటమే కాక ఎందరికో తెలుగు ఉపాధ్యాయ ఉపాధి అవకాశాలు కల్పించాయి. రాష్ట్రంలోని వివిధ కేంద్రాల్లోనే కాక బొంబాయి (1949), హోసూరు (తమిళనాడు-1962), బెంగుళూరు (1964) వంటి పొరుగు రాష్ట్ర ప్రాంతాల్లోనూ, విదేశమైన మారిషస్ లోనూ పరీక్షలు జరిగాయం టే వీటి ప్రత్యేక ద్యోతకమవుతుంది. విద్యారంగంలో మాతృభాషా వికాసానికి అనువైన పరిస్థితులున్న ప్రస్తుత కాలంలో కూడా పరిమిత కేంద్రాల్లో ఈ పరీక్షలు కొనసాగుతున్నాయి.

అక్షరాస్యతా వ్యాప్తికి పరిషత్తు వయోజన విద్యా పాఠశాలలు కూడా (1950-54) నిర్వహించింది. ముఖ్యంగా విద్యారంగంలో తెలుగు భాషకు స్థానం కల్పించటంలో సల్పిన కృషి ప్రశంసనీయమై నది. హైస్కూలు, ఇంటర్, డిగ్రీ తరగతుల్లో తెలుగు భాషా బోధనకు పాటుపడటమే కాక ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం హిందీ విద్యాలయంగా మార్చాలన్న ఆలోచనను ప్రతిఘటించి విజయాన్ని సాధించింది. గ్రంథాలయోద్యమంలో పాల్గొని రెండులక్షల గ్రంథాలు సేకరించటంలో తోడ్పడింది. సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్లో పాలుపంచుకుంది. 1952 లోనే నటరాజ రామకృష్ణ నాట్యప్రదర్శన, కొండపల్లి శేషగిరిరావు, కె. రాజయ్య వంటి చిత్రకారుల చిత్రప్రదర్శనలు ఏర్పాటు చేసింది. వర్తమాన దశలో కూడా వివిధ సందర్భాలలో జానపద, గిరిజన కళా ప్రదర్శనలు నిర్వహిస్తున్నది.

పరిషత్తు ప్రథమ మహాసభలు (1943-హైదరాబాదు) ద్వితీయ మహాసభలు (1944-వరంగల్), తృతీయ మహాసభలు (1946-నల్లగొండ), చతుర్థ మహాసభలు (1947-మహబూబ్ నగర్), ఐదవ మహాసభలు (1949-తూప్రాన్), ఆరవ మహాసభలు (1950-మంచిర్యాల), సప్తమ మహాసభలు (1953-అలంపూరు) దిగ్విజయంగా



కొనసాగాయి. 1953లో మహబూబ్ నగర్ జిల్లా అలంపూరులో ఘనంగా నిర్వహించిన సప్తమ మహాసభలు పరిషత్తు చరిత్రలో చారి త్రాత్మక ఘట్టం. డా॥ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ ప్రారంభించిన ఈ మహా సభల్లో ముప్పై వేల మంది సభ్యులు పాల్గొన్నారు. వార్షికోత్సవ మహా సభలతో పాటు 1946లో మంచీర్యాల, క్యాతూరు, ఖమ్మంమెట్టు, నల్లగొండలలో జిల్లా మహాసభలు కూడ వేడుకగా జరిగాయి. నీలగిరి, జనగామ శాఖలు గ్రంథప్రచురణతో తమ ప్రత్యేకత చాటుకొన్నాయి.

1950లో బొగ్గులకుంటలో 1815 చు॥గల స్థలం చేకూరటంతో పరిషత్తుకు స్వంత కార్యాలయం ఏర్పడింది. 1954లో కొన్ని గదులతో ప్రారంభమై 1962లో ఆడిటోరియం నిర్మాణంతో పరిషత్తు కార్యక్రమాలు విస్తరించాయి. గ్రంథాలయం, పఠశాలయం, పుస్తక విక్రయశాల మొదలైన వసతులు ఏర్పడ్డాయి. 1964లో పండిత శిక్షణ కళాశాల, 1965లో ప్రాచ్య కళాశాల స్థాపన జరగటంతో తెలుగు విద్యాబోధనలో, ఉపాధి అవకాశాల్లో పరిషత్తు గణనీయమైన పాత్ర వహించింది. 1971లో సారస్వత పరిషత్తు ట్రస్ట్ ఏర్పాటు కావటంతో సంస్థకు ఆర్థికంగా, భౌతికంగా సుస్థిరత చేకూరింది. చిర కాలం లీజుపై ఉన్న 3033 చు॥మీ॥ స్థలాన్ని 2002లో ప్రభుత్వం నుంచి నామమాత్ర ధరకు కొనుగోలు చేయటంలో అప్పటి హౌజింగ్ బోర్డు అధికారి కె.వి. రమణాచారి కృషి కొనియాడతగినది. దీనికోసం రూ.14లక్షలు విరాళంగా ఇచ్చిన రెడ్డి ల్యాబ్స్ అధినేత కె.అంజిరెడ్డి వదాన్యత మరువరానిది. రాజ్యసభ సభ్యులైన డా॥ సినారె తమ ఎం.పి.లాడ్స్ నిధుల నుంచి

రూ.25లక్షలు కేటాయించటంతో పండిత శిక్షణ కళాశాల నిర్మాణం పూర్తయింది. 1950లో రూ.18వేల వార్షిక గ్రాంటు మంజూరైన సంస్థకు అధ్యక్షులు డా॥సినారె కృషివల్ల సాంస్కృతిక శాఖ ద్వారా ప్రభుత్వం నుంచి 20 05-06 నుండి రూ.5లక్షల గ్రాంటు లభిస్తున్నది.

పరీక్షా పాఠ్యగ్రంథాలను ముద్రించడమే కాక అమూల్యమైన గ్రంథ ప్రచురణలో కూడా పరిషత్తు విశిష్ట కీర్తిని ఆర్జించింది. 1955 లో ప్రచురితమైన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 'ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర'కు కేంద్ర ప్రభుత్వ బహుమతి లభించింది. ఆంధ్ర మహా భారతోపన్యాసములు, ఆంధ్ర భాగవతోపన్యాసములు, స్త్రీల రామాయణ పాటలు, పౌరాణిక పాటలు, ప్రాకృశ్చిమ తత్వశాస్త్ర చరిత్ర, సంస్కృత వాఙ్మయ చరిత్ర, బూర్గుల సారస్వత వ్యాసముఖావళి, తెలుగు భాషా సాహిత్య వైశిష్ట్యం మొదలైన గ్రంథాలు సారస్వత రంగంలో ప్రశస్తి గడించాయి.

సారస్వత వేదిక పక్షాన జరిగిన సదస్సులలోని పత్రాలు కూడా వ్యాస సంకలనాలుగా (తెలుగు సాహిత్య వికాసం, తెలుగు సాహిత్యంలో మరో చూపు, ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో విభిన్న ధోరణులు, తెలుగులో తొలి సమాజ కవులు, నూరేళ్ల తెనుగునాడు, జనసాహితి మొ॥నవి) వెలువడడం ముదావహం.

పరిషత్తు స్థాపనకు పునాది వేసి, దాని అభ్యుదయానికి విశేషంగా పాటుపడిన అధ్యక్ష కార్యదర్శులను స్మరించుకోవటం కనీస కర్తవ్యం. తొలిదశలో (1944-50) సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, ఇల్లందల

రామచంద్రరావు, పర్నా వెనికటేశ్వరరావు ప్రభుత్వ అధ్యక్షులుగా ఉండగా, అనంతరం నూకల నరోత్తమరెడ్డి, దేవులపల్లి రామానుజ రావు సారస్వతంలో పరిషత్తు కార్యక్రమాలు దినదినాభివృద్ధి చెందాయి. పులిజాల హనుమంతరావు, గడియారం రామకృష్ణశర్మ, ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి, కె.కె.రంగనాథాచార్యులు, రవ్వా శ్రీహరి, ఎల్లూరి శివారెడ్డి, జె.చెన్నయ్య కార్యదర్శులుగా పరిషత్తు ప్రగతికి సోపానాలు వేశారు. పూర్వ అధ్యక్షులు ఆచార్య సినారె, గౌరవ ఉపాధ్యక్షులు డా॥ కె.వి. రమణాచారి ఆధ్వర్యంలో పరిషత్తు 'తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు'గా పేరు మార్పుతో ప్రయోజనాత్మక కార్యక్రమాలతో ముందుకు సాగింది.

ఏటా ప్రసిద్ధ పండితుల సాహిత్యోపన్యాసాలు, గ్రంథావిష్కరణ సభలు, సంస్కృత రణ ప్రసంగాలు, ధర్మసిద్ధి సాహిత్య పుర స్కారాలు కొనసాగుతున్నాయి. విద్వాంసులు, మేధావుల జీవిత విశేషాలు, అనుభవాలను వెల్లడించే వినూత్న 'పరిణత వాణి' ప్రసంగ పఠంపఠన పరిషత్తు చేపట్టింది. వైవిధ్యభరిత సాహిత్య సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు, భాషా సదస్సులు, ప్రసంగాత్మక ప్రదర్శనలు నిర్వహింపబడుతున్నాయి. రజతోత్సవాలు (1973), స్వర్ణోత్సవాలు (1993) వజ్రోత్సవాలు (2003) వేడుకగా జరుపుకొన్న సారస్వత పరిషత్తు త్వరలోనే అమృతోత్సవాలకు సన్నాహముతున్నది.



ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు నీలగిరి శాఖ (1943)
దీనికి పులిజాల వేంకట రామనరసింహారావు అధ్యక్షులుగా, మూటుపూరు వెంకటేశ్వరరావు గౌరవ ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఉన్నారు. నీలగిరి శాఖ తొలికానుకగా 'తొలి సంజ' వెలువడింది

(1946 డిసెంబర్). ఇందులో వెల్లూరి మాణిక్యరావు (4), ధవళా శ్రీనివాసరావు (2), గౌరావర్ణుల వెంకట సుబ్బారామయ్య (2), పైడిమర్రి వేంకట సుబ్బారావు (1), ధరణికోట శ్రీనివాసులు (1), వామరాజు చంద్ర శేఖరరావు (1), శిరిప్రగడ భార్గవరావు (2), వై. బాలకిషన్ (1), కంచినేపల్లి వేంకట రామారావు (2), మాటుపూరు వెంకటేశ్వర రావు (3), బూర్గుల రంగనాథరావు (1) పద్య, గేయ కవితలు మొత్తం 20 ఉన్నాయి. దేవులపల్లి రామానుజరావు 'తొలి పలుకు' వ్రాశారు.

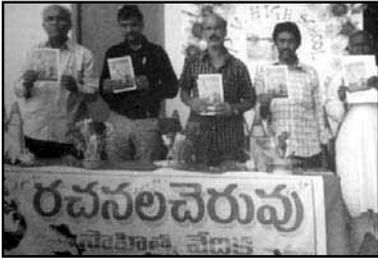
1947లో 'ఉషస్సు' కథా సంకలనం కూడా నీలగిరి శాఖ వెలువరించింది. బూర్గుల రంగనాథరావు 'పఠించయము' వ్రాసిన ఈ గ్రంథంలో పైడిమర్రి వెనికట సుబ్బారావు, ధరణికోట శ్రీనివాసులు, మూటుపూరు వెంకటేశ్వరరావు, వామరాజు చంద్రశేఖరరావు, పులిజాల హనుమంతరావు, గౌరావర్ణుల వేనికట సుబ్బారామయ్య, కె.వి. భూపాల రావు, కంచినేపల్లి వేంకట రామారావు, పులిజాల నరసింహారావు మున్నగు తొమ్మిది మంది రచయితల కథలున్నాయి. వీరిలో ఆరుగురు 'తొలి సంజ' కవితా సంకలనంలోని కవులే. భూపాల్ రావు, ధవళా శ్రీనివాసరావు, రాఘవాచారి, మాణిక్యరావు దీనికి సంపాదకులుగా వ్యవహరించారు.

(తెలంగాణ సాంస్కృతిక వైభవం' గ్రంథం నుండి)
ఆచార్య ఎస్సీ రామారావు
మొబైల్: 9848012053

నెలనెల రచనల అలలు-అలుగులూ

రచనల చెరువు - సాహిత్యవేదిక క్రమవికాసం

ఈ మధ్యకాలంలో తెలంగాణలోని వివిధ పట్టణాలలో కవులు నెలకొకసారి ఓ చోట చేరి తమ కవిత్వాన్ని చదివి, చర్చించుకోవడం జరుగుతున్నది. హైదరాబాద్ మహానగరంలో ఒకే చోట కాకుండా అనేక ప్రాంతాలలో కవులు నెలకొసారి ఇలా కవిత్వం కోసం కలుసుకుంటున్న నేపథ్యంలో ఏ గుర్తింపుకు రాని సాహితీ కృషివలరను కలుపుకొని బయటి ప్రపంచానికి తమ గొంతుకను వినిపించాలనే తపనతో రచనల చెరువు తొలి ఆలోచనలు మొదలయ్యాయి. మొదట అల్వార్ కేంద్రంగా హైదరాబాద్ శివారు చుట్టు ప్రాంతాలను కలుపుకొని వివిధ ప్రక్రియల పట్ల కృషి చేస్తున్న యువతరంతో సాహిత్య విలువలను ప్రబోధిస్తూ ఒక పాఠశాల వలె కొనసాగాలని 2-4-2016న ప్రారంభ సమావేశం జరుపుకున్నది. ప్రారంభ సమావేశాన్ని 'విజ్ఞాన సదనం' మణికోండ విజయకుమార్ ఇంటిలో డా॥ బెల్లంకొండ సంపత్కుమార్ ప్రారంభోపన్యాసంతో ప్రారంభించారు. మనాది రచయిత మాసాయిపేట యాదగిరి, వడ్డెముద్దుగుల ఎల్లన్న, నక్కూరికృష్ణ, రాంకీజీ, డేవిడ్ మొదలయిన కవులు, రచయితలు కళాకారుల ఆర్థిక రచనల చెరువు ప్రతిబింబం.



జానపద కళలు, సాహిత్యానికి ప్రాధాన్యం కల్పిస్తూ ఏర్పడిన ఈ కవుల కలియక లష్కర్ దోస్తులుగా కలవాలని నిర్ణయించింది. కానీ, సమావేశంలో సభ్యుల ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షల తీర్మానం మేరకు నగరానికే పరిమితం కాకుండా జిల్లాలో కొత్తగా రాస్తున్న వారిని, ఎంత రాసినా, కళాసభలను ఉన్నా ఆదరణకు రాని వారిని కలుపుకోవాలని లష్కర్ దోస్తుల స్థానంలో 'సాహిత్య వేదిక'గా రూపొందింది. ప్రతిసారి ఆ నెల కవులు, రచయితలు రాసిన రచనలను వచ్చే నెలకు బులిటెన్ గా ప్రచురించాలని, ప్రతి రెండో శనివారం సమావేశం జరగాలని సభ్యుల నిర్ణయం ప్రకారం ప్రతి నెల సాహిత్యాంశాల మీద ఉపన్యాసించి, మెలకువలు చెప్పే వక్రలను ఆహ్వానించి వారి సమక్షంలో రచనలను ప్రజెంట్ చేసి చర్చ జరుపుతున్నది. దీనితో రాతలో మెలకువలు, తెలువని కొత్త విషయాలు తెలుసుకొనే వీలవుతున్నది. ప్రతి సమావేశంలో ఒక్కొక్కరు చొప్పున సభాధ్యక్షత వహించాలి. ఒక అంశం మీద మాట్లాడాలి. అందరూ బహుముఖీనంగా ఎదగాలనే సత్సంకల్పాన్ని పెట్టుకున్నది. ఆత్మీయ సహాయ సహకారాలతో మేమున్నామని ధైర్యమిచ్చే సాహితీ మిత్రుల అండతో రచనల చెరువు బుడి బుడి అడుగులేసింది. ఈ ప్రయత్నం సభ్యుల రచయితలు ఎవరైనా రచనల చెరువు కార్యక్రమంలో పాల్గొనవచ్చు, దీనిపై ఆశావహా సలహాలను కోరుతూ ప్రకటనలిచ్చింది. పలువులు ఈ ప్రయత్నాన్ని సాదరంగా ఆహ్వానించి కొనసాగాలని కోరడం ఎదుగుదలకు మొదటి మెట్టు.

రచనల చెరువు నెల సమావేశాలు, బులిటెన్ ఉండవలసిన తీరును డా. వి.ఆర్. శర్మ కళాత్మకంగా తీర్చిదిద్దారు. ప్రతినెలా పల్లె, చెరువు,

తెలంగాణ జీవనం ప్రతిబింబించే అరరావు సైజు కలర్ పోస్టర్ రూపొందించడం ప్రత్యేక ఆకర్షణ. ప్రముఖ చిత్రకారుడు అహోబిలం ప్రభాకర్ సాహిత్య వేదికకు ప్రత్యేక లోగోను చిత్రంగా వేశారు. రెండో సమావేశం తర్వాత తెలంగాణ నిర్మాణానికి కొత్త రచయితలు ఎంత అవునరమో విభిన్న అంశాల మీద రచనలు రావడం అంతే ముఖ్యమని ముదిమి, బాల కార్మిక వ్యవస్థ, పర్యావరణం, రైతు వంటి అంశాలను స్వీకరించింది. నాలుగో సమావేశంలో డా॥ బెల్లంకొండ సంపత్కుమార్ ను అధ్యక్షునిగా మాసాయిపేట యాదగిరి మాదిగ ప్రధాన కార్యదర్శి వడ్డెముద్దుగుల ఎల్లన్న ఉపాధ్యక్షులు, నక్కూరికృష్ణ, కోశాధికారి జాజల కుమార్, డేవిడ్, చెట్లవల్లి యాదగిరి కార్యదర్శులుగా కార్యనిర్వాహకుల ఎన్నిక జరిగింది.

ప్రతి నెల ఒక ప్రాంతంలో రచనల చెరువు సమావేశమై ఆ ప్రాంత కవులు, రచయితలు, కళాకారులను, సాహితీ ప్రియులు, ప్రముఖులను కలుపుకొని క్రమంగా విస్తరించింది. సాహిత్యంలో అన్ని ప్రధాన ప్రక్రియలు కథ, కవిత్వం, పాట నాటిక వంటి ప్రక్రియలు రచనలు వినిపించి నేర్చుకునే వీలు కలిపించింది. ఈ క్రమంలోనే

విమర్శ, కవిత్వం, కథ బుర్రకథ వంటి అంశాల మీద వర్క్ షాప్ నిర్వహించింది. రచనల చెరువు ఏ రాజకీయ సంస్థకు అనుబంధంగా పనిచేయదు. స్వేచ్ఛాయుత ప్రజాస్వామిక వాతావరణంలో శాస్త్రీయ దృక్పథంతో పనిచేస్తుంది. కవులు, రచయితలు, కళాకారుల ఐక్యత కోసం, బేధభావం లేని నవ నిర్మాణం కోసం ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. నిరంతర అధ్యయనాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ప్రజల పక్షపాతిగా సోదర రచయితల సంఘాలతో స్నేహంగా మెదులుకుంటుంది. సమన్వయం కోసం కృషి చేస్తుంది. విస్తృతి గురైన వారి కోసం బలహీనపక్షానికి ఆత్మవిశ్వాసమిచ్చి సమిష్టి నిర్ణయాలతో ముందుకు పోవాలని నిర్ణయించింది. శార్వాణి వంటి బాల కళాకారులనూ చేర్చుకున్నది.

రచనల చెరువు నెల బులిటెన్లు తేవడంలో ఆర్థిక ఇబ్బందులు తలెత్తిన ఒకటి రెండు సందర్భాలలో లిఖిత బులిటెన్లను తీసుకొచ్చింది. వడ్డె ముద్దుగుల ఎల్లన్న స్వయంగా తయారుచేసిన 'సబ్బండనాదం' వాద్యపరికరాన్ని బొంతపల్లి శ్రీ వీరభద్రేశ్వర స్వామి దేవాలయ జాతరలో ఆవిష్కరించింది. ఆయన రాసిన పాటల పుస్తకం 'సబ్బండ నాదం' రచనల చెరువు తొలి ప్రచురణ. అదే వరసలో రచనల చెరువు బాధ్యులు 'పల్లెపూల వాస' బాల్యం బతుకు కథలు (డాక్టర్ బెల్లంకొండ సంపత్కుమార్ 'త్యాగాల దోసిలి' మాసాయిపేట యాదగిరి మాదిగ పాటలు ఆవిష్కరించబడ్డాయి. ఇంకా డా.వి.ఆర్. శర్మ బాల సాహిత్యం అచ్చయింది. ఈ విధంగా రచనల చెరువు రెండో సంవత్సరంలోకి అడుగిడింది.

-డాక్టర్ బెల్లంకొండ సంపత్ కుమార్
మొబైల్: 9908519151
email : kumar.sampath286@gmail.com

కర్ణుడు కవచ కుండలాలతో పుట్టాడని మీరు వినే వుంటారు. మన గణపతి కర్ణుడి కంటే గొప్పవాడు. ఎందువల్లనంటారా? కర్ణుడు ఒక్క కవచ కుండలాలతోనే పుట్టాడు. మరి గణపతో- చిన్న బాస కడుపు, బుంగ మొహం, బుర్ర ముక్కు, మెల్ల కన్ను ఒంటి నిండా బొచ్చు, మరుగుజ్జు, రూపం, ఇన్ని సహజశక్తులతో పప్పు భొట్టవారి వంశంలో పుట్టాడు. ఇలాంటి పుట్టుక నూటికీ కోటికీ ఒకటి ఉంటే మహా ఎక్కువ.

అసలు పప్పుబొట్ల వారి వంశమే అంత. ఆయన తాత పాపయ్య మహా వేదాంతి. నీది, నాది అన్న బేధం లేకుండా సర్వం తనదే అనుకొన్న విశాలహృదయుడు. అందుకే అందినదల్లా కాజేశావాడు. ఇహ గణపతి తండ్రి గంగాధరుడు మహామేధావి. ఈకాలంలో కోడి గుడ్డుమీద, కొంగపెంటమీద కూడా పరిశోధనలు చేసి అనేకమంది డాక్టర్లు పట్టా తీసుకొంటున్నారు. ఆ రోజుల్లో ఇలాంటి సదుపాయం లేదు. ఉంటే గనుక, తరవాణి అన్నం మీద గంగాధరుడు చేసిన పరిశోధనకు, ఆయనకు డాక్టరేటు వచ్చి ఉండేది.

నాలుగు అక్షరం ముక్కలు నేర్చుకొంటే, గణపతి తన పొట్ట తాను పోషించుకుంటాడని, అతని తల్లి, మేనమామ తలపోశారు. అందుకే గణపతిని బళ్ళో వేశారు. ఒక్కనాడూ మన గణపతి బడికి సజావుగా వెళ్లలేదు. నలుగురైదు గురు కలిసి కాళ్ళూ చేతులు కట్టేసి తీసుకెళ్లి బడిలో కూలేశేవారు. పంతులు గారి కన్ను గప్పి గణపతి ఇట్టే మాయమయ్యేవాడు. ఇహ ఊ

రంతా గణపతిదే. ఊరు మీద పడి బలాదూర్గా తిరిగేవాడు. గణపతికి ఎంత చదువు ఒంట బట్టిందో మనకు అంతగా తెలీదు. కాని చీట్లపేక అడటం, చుట్టలు తాగడం, రవ్వంత లోపం లేకుండా నేర్చుకొన్నాడు.

చిన్నప్పటినుంచి గుర్రమెక్కి తిరగాలని గణపతి మహాసరదా పడేవాడు. పాపం గణపతి బీదవాడు కావటం వల్ల అతనికి గుర్రం దొరకలేదు. అంతమాత్రాన గణపతి తన ముచ్చట తీర్చుకోకుండా ఉంటాడా? ఎంత మాత్రం ఉండదు. అందుకే జరి అంచు తలపాగా కట్టి గాడిద మీద ఎక్కి ఊరంతా ఊరేగాడు. ఆనాడు ఈ ఊరి పిల్లలు గాడిద వెనక పడి చేసిన హడావిడి అంతా, ఇంతా కాదు.

కొద్దిగా వయస్సు వచ్చేసరికల్లా గణపతి కొత్త పోకడలు పోయాడు. గిరజాలు పెంచుకొన్నాడు. చక్కని చదావులు సంపాదించుకొన్నాడు. ఇంట్లో ఉన్న పాత బిందె ఒకటి తల్లి చేత అమ్మించి, ఆ దబ్బుతో కోటు కుట్టించుకొన్నాడు. తెల్ల పంచె కట్టుకొని, పైనకోటు వేసుకొని చేతిలో కర్రతో, చదావులు టకటకలాడించుకొంటూ గణపతి

గణపతి

నడుస్తూంటే, వెయ్యికళ్ల ఇంద్రుడు కూడా కళ్ల చాటలంత చేసుకొని చూడవలసిందే. గణపతి కర్ణుడి కంటే గొప్పవాడని మొదట్లోనే చెప్పుకున్నాం. ఒక్క కర్ణుడేం ఖర్చు, భీముడు, కుంభకర్ణుడు కూడా గణ

పతి ముందు తీసికట్టే.

ఇంతలావు అంత పొడుగున, కదిలే కొండలా వున్న భీముడు బళ్ల కొద్ది అన్నం తినడంలో వింత ఏముంది. భూమికి జానెడు కూడా లేని గణపతి రోజుకు శేరున్నర బియ్యం లాంగించేస్తాడండే ఎంతటి వాళ్లయినా ముక్కుమీద వేలు వేసుకోవలసిందే కదా! అలాగే నిద్రలో కుంభకర్ణుడు గణపతి దగ్గర పాతాలు నేర్చుకోక తప్పదు. ఒక చిన్న ఉదాహరణ. ఒకసారి గణపతి బండిఎక్కి పొరుగుూరు వెళుతున్నాడు. గతుకుల బాటమీద ఆ బండి ఉయ్యాల లూగుతుంటే మనగణపతికి చక్కగా నిద్రపట్టింది. ఇంతలో బండి బోల్తాపడింది. నిద్రలో ఉన్న గణపతి ఎగిరి అల్లంత దూరంలో పడ్డాడు. అయినా అతనికి మెకుకువ రాలేదు!



గణపతి చాలా ఉద్యోగాలు చేశాడు. అందులో బడిపంతులు ఉద్యోగమొకటి. “శ్రీరఘురామ చారుతులసీ దళధామ” అన్న పద్యానికి ఆయన చెప్పిన తాత్పర్యం, సరస్వతీదేవి ఏ ముద్దు బిడ్డదూ చెప్పలేదు. అలాగే జ్వరం రావడానికి గల కారణం గణపతి ఈ విధంగా చెబుతాడు. - మన పొట్టలో బొడ్డు కింద ఒక దీపముంటుంది. దీపం అన్నాక ఒకసారి భగ్గుమంటుంది. ఇంకోసారి కొడిగడుతుంది. మన బొడ్డు కింద దీపం భగ్గు

మని వెలిగినప్పుడు మన ఒక్క వెచ్చబడి జ్వరం వస్తుంది. అలాగే ఆ దీపం ఆరిపోయినప్పుడు మనం చచ్చిపోతాం.

పెళ్లి చేసుకొని, పెళ్లాంతో కలిసి పల్లకిలో కూచుని ఊరేగాలని గణపతి ఎంతగానో మనసు పడ్డాడు. ఏం లాభం? అతన్ని పిలిచి ఎవరూ పిల్ల నివ్వలేదు. అయితే ఏం, గణపతి ఒక్కడే పల్లకిలో ఊరేగితన ముచ్చట తీర్చుకొన్నాడు. ముందు బాజా బజంత్రీలు, పక్కన కాగడాల వాళ్ళూ నడిచిన ఆ ఊరేగింపును చూడటానికి ఊరు ఊరంతా కదిలివచ్చింది.

గణపతి జీవితంలో ఇలాంటి సంఘటనలు కోకొల్లలు. అన్నీ తెలుసుకొని కడుపుబ్బా నవ్వుకోవాలని ఉందికదూ.

అయితే చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహంగారు రాసిన గణపతి చదవండి.

-ఎస్.రమణారావు

(బాలచెలిమి ఏప్రిల్, 1991)

గోండి సమాజం - సాంస్కృతిక ఆరాటం

గోండి భాషకి సంబంధించి అదే లిపిలో అధ్యయన వేదిక తరపున తయారవుతున్న నిఘంటువు తయారీ సమావేశం జులై నెల చివర్లో జరిగింది. రాబోయే మూడవ వాచకం తయారీకి కావాల్సిన పాఠ్యాంశాలను గురించి కూడా చర్చ జరిగింది. మొదటి వాచకం నుండి అందులో చేర్చే పాఠాలను గోండు సమాజంతోనే చర్చించి, వాటిని పాఠ్యప్రణాళికల్లో సరిచూసుకుని (దఫాలుగా మొదటి వాచకం లో ఏమి చేర్చాలి, కొంచెం తెలెల్వ్ పెంచి రెండవ వాచకం, మరింత సమాచారంతో మూడవది ఇలా గ్రేడేషనల్ గా పాఠాలు రూపొందించే ప్రణాళికలలో) ఆ మూడవ వాచకం తీసుకురావాల్సి ఉంది. గోండి లిపి అనవాళ్ళు దొరికినప్పటి నుండి అధ్యయన వేదిక ఏర్పాటు చేయ బడినప్పటి నుండి గోండి భాషకి చెందిన ఈ 'లిపి' మీద అధ్యయనం జరుగుతూ వస్తూనే ఉంది. లిపికి సంబంధించి

న ఫాంట్ రూపకల్పన తర్వాత ఆ లిపి యూని కోడ్ కన్సాల్డియేషన్ వైపు వేగంగా వేసిన అడుగు లు, విదేశీ విద్యా సంస్థల్లో ఈ లిపి మీద జరుగు తున్న పరిశోధనలు సజావుగా సాగుతున్నాయి. వాచకాలు పదిహేను బళ్ళల్లో -పదకొండు ఐటి డిఎ బళ్ళు, నాలుగు జిల్లా పరిషత్ బళ్ళల్లో - బోధింపబడుతున్నాయి. కేవలం తరగతి గదుల్లో నే కాక గుంజాల గ్రామం చుట్టుప్రక్కల గ్రామా ల్లోని యువత ఈ లిపి నేర్చుకుంది. నేర్చు కోవడానికి ఉత్సాహం చూపుతోంది. ఈ లిపి నేర్పడానికి గాను పదిహేను మంది ఇన్స్ట్రక్టర్స్ గా తర్ఫీదు ఇవ్వబడ్డారు. వారందరినీ ఇన్స్ట్రక్టర్స్ గా ఐటిడిఎ ఆయా పాఠశాలల్లో నియమించింది. ఇంకో పదిహేను మందిని నియమించే సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి.

ఇవన్నీ ఒకేతరుతే, ఈ లిపిలో ఇటీవల రాయబడుతున్న ఉత్త మ సాహిత్యం ఎంతో ఉత్తేరకంగా ఉంది. ఈ లిపిలో రాయబడిన కవితా సాహిత్యంతో ఆ కవులు సాహిత్య అకాడెమిల్లో నమోదు చేయిం చుకున్నారు. అధ్యయన వేదిక పెద్ద సంఖ్యలో వారి మౌఖిక సాహిత్యపు కథలు, ఎత్తి రాయించి (లిపిలో - తర్వాత తెలుగులో) భద్రపరిచింది. కొన్ని గోండి కవితలు 'ప్రిన్స్' అనే వాల్యూమ్ లో ప్రచురింపబడ్డాయి. ఈ సంచిక ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్న తొంభై లిపులని సేకరించుకుని వాటిలోని సాహిత్యాన్ని ప్రచురించింది. ఈ అంతర్జాతీయ లిపులలో గోండి లిపి చోటు చేసుకోవడం గమనించదగ్గ విషయం.

ప్రాన్స్ దేశానికి చెందిన ప్రొఫెసర్ డేనియల్ నెజర్స్, ఇనాల్కో పరిశోధనా సంస్థ కోసం గోండి మౌఖిక గేయాలను ఫ్రెంచి భాషలోకి అనువదిస్తున్నారు. ఇవన్నీ ముందుకెళ్ళే దిశలో జరుగుతున్న పాజిటివ్ ప్రయత్నాలు.

అయినప్పటికీ ఉండుండి మిత్రలోకం నుండి ఒకేరకమైన ప్రశ్న

ఏళ్ళ తర్వాత కూడా విన్పిస్తూ ఉంటుంది. ఇప్పుడు ఈ లిపి అవసరం ఉండా అన్నది వారి ప్రశ్న. ఈ వ్యాసాలు వస్తున్న క్రమంలో పాండు గారు తమ స్పందనలో ఇవే ప్రశ్నల్లో ఉన్నారు. గతంలో కూడా 20 13 సంవత్సరంలో 'నడుస్తున్న చరిత్ర'లో ప్రస్తుత 'అమ్మనుడి' భాషా -లిపులకు సంబంధించిన మేధావులకు సరైన సముచిత రీతిలో జ వాబులు ఇవ్వడం జరిగింది. జనవరి 2013 నాటి సంచికలో కర్వత దౌలత్ రావు, కుమ్రం భీం ఆశయ సాధన కమిటీ ఆర్క మూనిక్ రావు, అఖిల భారత గోండ్యానా గోండి సాహిత్య దర్బార్ వారి 'గోండి భా షకు గోండి లిపే సరైనది' అన్న స్పందనలను కూడా చూడవచ్చు.

అప్పుట్లో రాసిన కొందరు మేధావులు అభిప్రాయపడినట్టుగా ఈ లిపులకు చేతి కదలికలు - హోండ్ మూవ్ మెంట్స్ అనుకూలంగా

ఈ లిపిలో ఇటీవల రాయబడుతున్న ఉత్తమ సాహిత్యం ఎంతో ఉత్తేరకంగా ఉంది. ఈ లిపిలో రాయబడిన కవితా సాహిత్యం, ఆ కావులు సాహిత్య అకాడెమిల్లో తమ నమోదు చేయించుకున్నారు. అధ్యయన వేదిక పెద్ద సంఖ్యలో వారి మౌఖిక సాహిత్యపు కథలు, ఎత్తి రాయించి (లిపిలో - తర్వాత తెలుగులో) భద్రపరిచింది. కొన్ని గోండి కవిలు 'ప్రిన్స్' అనే వాల్యూమ్ లో ప్రచురింపబడ్డాయి.

లేనందున అవి రాతకు పనికిరావు అన్న విషయం సరైనది కాదని వేదిక వర్తమావుల్లో నిరూపణ జరిగింది. అయిదవ తరగతి చదువుతున్న సంజీవని అతి సునాయాసంగా తన లిపిలో రాయగలిగిన పదాలను అక్షరాలను, తెలుగులో కొంత ప్రయాసతో రాయగలుగుతుంది. ఏడవ తరగతి చదువుతున్న రమేష్ ఏకంగా కథలు రాస్తున్నాడు. తెలుగు భాషలో లిపిలో రాయలేనంటాడు. ఇవి ఉదాహరణలు మాత్రమే కాదు. సత్య నిరూపణలు. లిపి రాయడానికి చేతికదలికల కన్నా ముఖ్యం 'సెరిబ్రల్ ఆక్టివిటీ' అన్నది గోండి సమాజం నిరూపించింది. నాలుక పలికే శబ్దాన్ని మెదడు గ్రహించి రాయడం జరుగుతుం

ది. అక్కడ చేతి కదలికలు సునాయాసంగా జరుగుతాయి.

అదీకాక వేదిక లిపి రూపొందించే పని కాకుండా దొరికిన లిపిని విస్తారంగా ఆ సమాజం, బయటి అధ్యయనాలు పరిశోధనలు వాడడానికి వీలయ్యే రీతిలో ఫాంట్ రూపొందించుకోవడం జరిగింది. యూనివర్సిటీ హైద్రాబాద్, ఐటిడిఎ ఉట్సూరు వారి సహకారాలు ఎప్పుడూ వెన్నంటే ఉన్నాయి. ఆ లిపికి సంబంధించిన ఏ చిన్న పనిని కూడా జయధీర్ తిరుమలరావు ఆ సమాజపు పెద్దల అభిప్రాయం తీసుకోకుండా చేయలేదు. వారు కూడా అది తమ ప్రగతికి దోహద పడుతుందని నమ్మిన తర్వాతనే ఒప్పుకుంటూ వచ్చారు. కొన్ని వందల సమావేశాలు ఈ పనికోసం అవసరమయ్యాయి.

లిపి వివాదాల ప్రస్తావనలోకి వెళితే 1928 బాలాఘాట్, మధ్యప్రదేశ్ లోని మున్నీ మంగల్ సింగ్ మెస్రం రూపొందించిన లిపి, దాని వాడుక, ప్రాచుర్యం ఒక పరిధిలోనే ఉండిపోయాయి. గోండి భాష మాట్లాడే ప్రాంతాల్లో ఆయా ప్రాంతీయ భాషల ప్రభావం తెలిసినవే. మాండ్ లీ భాష ప్రభావం మధ్యప్రదేశ్ లో, మరాలీ ప్రభావం ఆ ప్రాంతాల్లో, తెలుగు ప్రభావం మన ప్రాంతాల్లో ఉన్నప్పటికీ, గోండి

భాష లిపికి ఆయా భాషల లిపులకి మూలాల్లో ఎలాంటి సంబంధమూ కానరాదు. అక్షరాల్లో ఒకటి, అరా రూపసామ్యత కన్నడుతుంది తప్పితే ఇతరత్రా సామ్యాలు ఉండవు.

1928 మున్నీ మంగల్ సింగ్ యత్నం తర్వాత 1951లో సిల్ సంస్థ ఆ లిపిని కొన్ని మార్పులతో తిరిగి ప్రవేశపెట్టింది. నేషనల్ ఫోన్టలోర్ సపోర్ట్ సెంటర్ లాంటి సంస్థలూ పనిచేశాయి.

అయితే గుంజాలలో దొరికిన ఈ లిపిని అధ్యయన, పరిశోధన లకు వరకు తీసికెళ్ళాల్సిన అవసరం ఉన్నదన్నది తథ్యం. ఆ విస్తారతను ఆ లిపి తనలోనే సంతరించుకుని ఉన్నది. అది వారి రాతప్రతులు చెప్పక చెప్పుతున్నాయి. ఈ లిపి కేవలం అక్షర మాలతో ఆగలేదు. ఆ అక్షరాలు తమలో సాహిత్యాన్ని, ఇతిహాస చరిత్రలని రాసిపెట్టుకున్నాయి. పరిణితి చెందిన భాషలకి గల లక్షణాలన్నీ దీనిలో ఉన్నాయి.

ఇక ప్రాచుర్యంలో లేకపోవడానికి కారణాలు అందరికీ తెల్లినవే. భాషా రాజకీయాలలో మైనారిటీ భాషగా ముద్రవేసికొని ఒదిగిపోయిన సౌహార్ద భాష ఇది. అయినా గోండులు - రాచగోండులు కావడం మూలాన, తమ సాంఘిక రాజకీయ అస్తిత్వపు గతం ఛాయలు ఇంకా మరవని వారు అవడం వల్ల ఆయా బెల్ట్లో మిగిలిన లిపిని భద్రపరచుకున్నారు. రోజుకో భాషను, లిపిని కోల్పోతున్న వేళ ఇంతటి భాషా ఔన్నత్యాన్ని కలిగిన ఈ లిపిని అనోకీట్ చేసుకోవడం అనివార్యం.

గతంలో డా. కస్తూరి విశ్వనాథం, (భారతీయ భాషల కేంద్ర సంస్థ-మైసూరు విశ్రాంతాచార్యులు) వెల్లడించిన అభిప్రాయాలు ఇలా ఉండినవి. ప్రతిభాషకు ఒక ప్రత్యేక లిపి ఉండవలసిన అవసరం లేదు. ఉన్న లిపులలో నుండి, ముఖ్యంగా ఇరుగుపొరుగు లిపులలో నుంచి అనుకూలమైన దానిని గ్రహించి అవసరమైతే ఒకటి రెండు మార్పులను చేసుకొని వాడుకోవచ్చు.

ఇంకా వారు ప్రపంచ భాషల నేపథ్యంలో రోమను లిపి ప్రస్తావన కూడా తెచ్చి ఉండిరి. అది చర్చించుకోవాలంటే వేరే వేదిక మీద మాట్లాడుకోవాలి. మొరిబండ్ భాషలను, మితంగా వాడబడే భాషలను ఎలా సంరక్షించుకోవాలో యునెస్కో ఎప్పటికప్పుడు చెప్తూనే ఉంది.

దీనికి సమాధానం అప్పుడూ ఇప్పుడూ ఒకే విధంగా వస్తుంది. 'ఒక బహు సంఖ్యా భాషకి లిపి అవసరమా అనడం ఎక్కడి విధానం? తమ తమ మూలభాషల్లో, తమ తమ ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచదేశాలన్నీ వెతుక్కుంటున్న తరుణంలో అతి ప్రాచీనభాషలు, లిపులు ఉన్న భారతదేశపు నాగరిక సమాజం ధోరణి ఇలా ఎందుకు ఉండడం జరుగుతూ వస్తుంది? లిపి లేకపోవడం వేరు సంగతి, లిపిని గుర్తించక పోవడం ఇంకొక సంగతి. లిపి మరుగున పడి అంతరించడం మరొక సంగతి. గోండ్ లిపి వాడుకలో ఉంది అవడానికి వాళ్ళ రాతప్రతులు నిదర్శనం. వాటిని రాసి చదవగలిగిన పెద్దతరం, నేర్చుకున్న యువతరం, నేర్చుకోవాలనుకుంటున్న విద్యార్థులూ ఉన్నారు.

గోండ్ లిపి గురించి తిరిగి మిత్రులు తిరిగి అవే అభిప్రాయాల్లో ఉన్నారు. కొత్త లిపులను తయారు చేసి కొత్త సమస్యలను సృష్టించుకోకుండా ఉన్న వాటితో సరిపెట్టుకుంటే అనే ధోరణి, ఆలోచనా సరళి ఎన్నో కాన్సెప్ట్లని తొక్కిపెడుతుంది. వ్యక్తిగత అభిప్రాయాలు ఒక సమాజపు అస్తిత్వ అభిమానాన్ని దెబ్బతీయరాదు.

గోండ్ భాషకి సంబంధించి ఆ భాష నేర్చుకుని చదివి రాయగలిగిన 90 ఏళ్ళ తరం బతికి ఉంది. నేర్చుకున్న నవతరం ఉంది. మధ్యలో వాళ్ళ భాషని సంరక్షించుకున్న కృషి ఉంది. మధ్యలో అనవసరం అనడానికి మనం ఎవరం? భాషా నియంతృత్వం చూపే రోజులు పోయాయి. ఆ గోండ్ సమాజం ప్రమేయం లేకుండా వారి భాషా అవసరాల గురించి మాట్లాడడం ఎట్టెట్టుగా ఉంటుంది. ఇతర ఆదివాసీ తెగలు వారి లిపి మీద అభిప్రాయాలు వ్యక్తంచేయడం

గోండ్ భాషకి సంబంధించి ఆ భాష నేర్చుకుని చదివి రాయగలిగిన 90 ఏళ్ళ తరం బతికి ఉంది. నేర్చుకున్న నవతరం ఉంది. మధ్యలో వాళ్ళ భాషని సంరక్షించుకున్న కృషి ఉంది. మధ్యలో అనవసరం అనడానికి మనం ఎవరం? భాషా నియంతృత్వం చూపే రోజులు పోయాయి.

తప్పు కాదు కానీ ఆధిపత్య భావజాలాన్ని వ్యక్తంచేయడంలో ఏదో మతలబు ఉంటుందోమోసని అన్నిస్తుంది.

ఏది ఏమైనా మొన్నటి గుంజాలలో జరిగిన మూడు రోజుల భాషా, లిపుల కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న వందలాది గోండుల ఆదరాభిమానాలు చూస్తుంటే ఆ భాషా లిపులకు అడ్డుకునేవాళ్ళు ముందు ముందు ఉండరేమోననిస్తుంది.

-గూడూరు మనోజ్, మొబైల్: 9704643240
మెయిల్: gmanoja61@gmail.com

ఆన్లైన్ ద్వారా దక్కన్ ల్యాండ్ చందా చెల్లింపు

దక్కన్ల్యాండ్ బ్యాంకు ఖాతా వివరాలు

Name : DECCAN LAND
Kotak Account No: 7111218829
Bank : KOTAK MAHINDRA BANK
IFSC Code : KKBK0000555
Branch Code : 000555
MICR Code : 500485007

కొత్త జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్ర వ్యాసాలకు ఆహ్వానం

తెలంగాణలో కొత్తగా ఏర్పడిన జిల్లాల నేపథ్యంలో జిల్లాల చరిత్రను తిరిగి లిఖించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. వివిధ కారణాల వల్ల మరుగున పడిన విశేషాలన్నీ ఈ సందర్భంగా వెలుగులోకి వచ్చే అవకాశం ఉంది. ఈ నేపథ్యంలో ఆయా జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్రపై వ్యాసాలను దక్కన్ల్యాండ్ మాసపత్రికకు పంపించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం.

మీ లేఖలను E-mail:deccanlandindia@gmail.comకు పంపించవచ్చు

జగిత్యాల జాపకాలు

మా నాన్న చేనేత వృత్తి వదిలి బొంబాయి బట్టల మిల్లు కార్మికునిగా పని చేశాడు. ఆ తర్వాత జగిత్యాలకు వచ్చి 1949లో ప్రారంభించిన చేనేత సహకార సంఘం నిర్మాణంలో చురుకుగా పాల్గొన్నాడు. భాగస్వామి అయ్యాడు. నాకు చిన్నప్పుడు మెడలో వెండి కంటె, వెండి మొలతాడు ఉండేవి. దారంతో కట్టిన మొలతాడుకు కొన్ని చిల్లిపైసలు కట్టేవారు. నాకు పుట్టువెంట్రుకలు తీయడం ఆలస్యం కావడంవల్ల వెంట్రుకలు పెరిగి జడలు కట్టేవి. అమ్మకు వెండి వడ్డాణం, కాళ్ళ కడియాలు, కాళ్ళ పట్ట గొలుసులు, బంగారు దండ కడియం, నల్లపూసల గుండ్లు, రెండు, మూడు తులాల బంగారు తీగె. చేతులకు వెండి కడియాలు ఉండేవి. మా పెద్ద పెట్టెలో మా నాన్న వేసుకున్న కోట్లు పెద్ద పెరిగినాక మాకు పనికివస్తాయని దాచిపెట్టింది అమ్మ. నాన్న రాసుకున్న డైరీ కూడా అలానే దాచిపెట్టి డాక్యుమెంట్స్ అందులో జాగ్రత్త చేసింది. అలా తెలిసిందే 1949లో అనగా నేను పుట్టిన సంవత్సరంలో జగిత్యాల చేనేత సహకార సంఘంలో వంద రూపాయలు కట్టి దాని వ్యవస్థాపక సభ్యుడుగా పని చేశాడని! అప్పుడు తులం బంగారం 23 రూపాయలుండేదట!



జగిత్యాల ఒకప్పుడు స్వయం పోషక గ్రామీణ కుల వ్యవస్థ. గ్రామీణ కుల వ్యవస్థ పునాదిగా ఏర్పడిన స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో కులాలవారీగా అంతస్థులు, గౌరవాలు ఇళ్ళ నిర్మాణాలు, వాడ కట్టుల నిర్మాణాలు ప్రత్యేకంగా హెచ్చుతగ్గుల, సామాజిక అంతరాలను పెంచి పోషిస్తూ కొనసాగుతూ వచ్చాయి. చాకలివాడకు తూర్పున, చాకలివాడకు ఉత్తరాన, ఖిల్లా గడ్డకు తూర్పున ముస్లిం వాడలు. తహసీల్ చౌరస్తానుండి క్లాక్ టవర్ చౌరస్తా దాక మోచీవాడ, పద్మశాలీలు, ముస్లిం బాగానులు, క్లాక్ టవర్ సమీపంలో మరో రోడ్డులో ముస్లిం కటికవాడ. వారి పక్కనే వంజరివాడ. క్లాక్ టవర్ కు, మంచినీళ్ళ బావికి మధ్య కటికవాడ. కటికవాడకు అంటుకొని చాకలివాడ. తహసీల్ చౌరస్తానుండి ధర్మపురికి వెళ్ళే రోడ్డులో బెస్తవాడ, గూండ్లవాడ, కురుమవాడ... ఇలా కులాలవారీగా, కులవృత్తులవారీగా ఊరు రూపొందుతూ, విస్తరిస్తూ వచ్చింది. కాలక్రమంలో ముస్లింల ఇల్లును కోమట్లు కొనుక్కుంటూ పోవడం వల్ల ముస్లింల ఇల్లు, కోమట్ల ఇల్లు పక్కపక్కనే కొనసాగుతున్నాయి. జగిత్యాల ఖిల్లాలో 1953 దాక డిప్యూటీ కలెక్టర్ ఆఫీస్ (దువ్వం) కొనసాగింది. 1953 తర్వాత ప్రస్తుతం ఉన్న తహసీల్ చౌరస్తాకు అన్ని కార్యాలయాలు మార్చడం జరిగింది. మా ఇల్లు కూడ అలా గోపాలస్వామి గుడి సమీపం నుండి తహసీల్ చౌరస్తాకు స్థానచలనం చెందింది. గోపాలస్వామి గుడి పక్కన బుక్కవాడ.

చిన్నప్పుడు తల్లులు తమ పని తాము చేసుకోవడానికి పిల్లలను ఆడుకోమని వారి స్వేచ్ఛకు వదిలేస్తారు. పిల్లలు కూడా నేను ఆడుకుంటాను అని అంటుంటారు. ఆ ఆటలన్నీ జీవితంలో ఎదురయ్యే వాటి అనుకరణే. ఆటల ద్వారా అనుకరిస్తూ, జీవితక్రమాలని తెలియకుండానే తెలుసుకుంటారు. చిన్నప్పుడు ఆటలకు రకరకాల పేర్లు స్వంతంగా ఒక్కరే ఆడుకునే ఆటలు ఇలా ఉంటాయి. ఇద్దరుముగ్గురు, ఆ పైన మరింతమంది జమైనప్పుడు ఆడుకునే ఆటలు ఉంటాయి. నేను, ఆనందం, దాసరి నారాయణ తదితరులం రోజూ మా ఇంటి ముందునుంచి పోయే పశువుల మందల వెంట మేదరి తట్టా, బుట్ట తీసుకుని పొద్దున్నే బయలుదేరేవాళ్ళం. పశువుల నుండి వచ్చే రొచ్చు, పెండ వాసన కూడా కమ్ముగా అనిపించేది. రైసుమిల్లు దగ్గరనుంచి, వరి, ఉనుక, వరి పొట్టు, సాయంత్రం పెద్ద గంపతో తెచ్చే వాళ్ళం. పెండ, వరి ఉనుక కలిపి పిసికి అమ్మ పిడకలు చేసేది. ఆదివారాలు నడవగలిగి నంత దూరం నడిచి ఎండిపోయిన పిడకలు, కట్టెపుల్లలు, తాటి మట్టలు, తాటి బుర్రలు ఏరుకొని తీసుకువచ్చేవాళ్ళం. పొయ్యిలకు పనికివచ్చేవి.

ఇరుగు పొరుగు పిల్లలం పొద్దు పొడవక ముందే లేచి పొలాలవైపు వేగంగా వెళ్ళేవాళ్ళం. చెట్లకింద పొ లాల్లో పక్షులు కొరికి వదిలివేసిన జామపండ్లు, ఇతర పండ్లు చాలా దొరికేవి. బురదలోపడ్డ వాటిని తీసుకొని కడిగి తినేవాళ్ళం. చిలక కొరికిన పండు తియ్యగా ఉంటదని ఆనందించేవాళ్ళం. అలా పొద్దు పొడవక ముందే లేచి పండ్లు సేకరించుకొని కడిగి అన్నీ ఇంటికి తెచ్చుకునేవాళ్ళం. కొన్ని చెట్లకింద రాలేవి. వాటిని కూడా ఏరుకొని తెచ్చుకునేవాళ్ళం. అప్పుడప్పుడు మామిడితోటల కాపలాదారులు ఎవర్రా అంటూ కేకలు వేస్తే... అందనంత దూరం పరిగెత్తేవాళ్ళం.

మా ఇంటి నిండా రకరకాల వస్తువులు. చేనేత కులవృత్తికి సంబంధించిన అనేక ఇసిరెలు, పరికరాలు, బట్టలు నేసే మగ్గం, గుంట పనగడ, పంటలు, పడుగు ఆశు పోసే పనే, కండెలు చుట్టే రాట్నం, మగ్గం గుంజలు వాసలు వస్తే మగ్గం గుంటల్లో నీళ్ళు. మగ్గం గుంటలో కూర్చొని కాళ్ళతో తొక్కుతూ, చేతులతో నాడెను అటూ ఇటూ కొడుతూ దోనుగు బొడ్డుకు తాకుతుంది. మగ్గం గుంటలో కూర్చున్నప్పుడు గాలి ఆడడానికి భూమికి రెండడుగుల ఎత్తున మట్టి గోడలో చిన్న దిడ్డి (కిటికీ). తొమ్మిది గజాల ఇల్లు అని పేరు. పది గజాల ఇంటిలో మట్టి గోడల మందం పోగా ఆరు గజాల పొడవు, రెండు గజాల వెడల్పుతో అరుగు. ఆ అరుగువెంట ఇల్లు. ఆ ఇంట్లో

మగ్గం నేత. ఇల్లంతా చాపిన సరిచేసిన పడుగు. ఇల్లే ఒక కార్థాన. మగ్గం నేత పరికరాలు తగలకుండా ఇల్లు వాడుకోవాలి. ఒక మూలకు కంకతో చేసిన ల్యాకబద్దలు. పులిసిన గంజి కుండ. కండెలు, అరుగు ఇల్లు ఆనుకొని రెండు గజాల వెడల్పుతో మూడు గజాల గది. నాలుగు గజాల వెడల్పుతో మరో అర్ర. అది ఇప్పటి పరిభాషలో మాస్టర్ బెడ్ రూం. అందులోనే పడమటి గోడకు కట్టెతో చేసిన తనాబి, గూళ్ళు గోడలోకి చొచ్చుకొని ఫ్రెం మాత్రం కనపడతాయి. అలాంటి ఒక తూర్పును చూసే తనాబిలో దేవుళ్ళ విగ్రహాలు. పూజలు. రాత్రి పడు కొనే నులక మంచాలు తెల్లారి లేవగానే ఎత్తాలి.

మా మేనమామ బట్టలు నేసేవాడు. వాకిట్లో నాలుగు రోజుల కొకసారి పడుగును ఈ కొననుండి ఆ కొన వాకిలి దాకా విస్తరించి దానికి గంజి పెట్టి ఎరుకలివారు చేసిన ఈతనార కుంచెతో సరి చేసేవాడు. నడుం వాల్చి ఈతనార కుంచెను లేక బద్దల మీదుగా లయబద్ధంగా, వేగంగా నడిచేవాడు. ఆ గంజి సరి చేస్తున్నప్పుడు, ఆ గంజి ఆరుతున్న గంజి వాసన, అదొక కులవృత్తికి అలవాటైన కమ్మని, తియ్యని వాసన. మా మామ అలా వాకిలంతా తిరగడం వల్ల వాకిలి తొందరగా పొక్కిలయ్యేది. నడవడంతో కూడా పొక్కిలి అయ్యేది.

అందుకని వారానికి రెండుసార్లకు తక్కువ కాకుండా (అలుకు చల్లే ది) ఇంట్లో ఎర్రమట్టి పెండ కలిపి అలుకు పిడచతో అలికేది. వానాకాలంలో వాకిట్లోని మట్టి కొట్టుకుపోయేది. మళ్ళీ చదును చేసుకో వాల్చి వచ్చేది. పందిరి గుంజలకు పాకిన తీగ లకు కాసిన కూరగాయలు తెంపడానికి పందిరి ఎక్కేది.

అంగడి బజారులో అంగడి గద్దెలుండేవి. చెట్లుండేవి. వ్యవ సాయ మార్కెట్ కొనసాగేది. అక్కడ్నుంచి లింగంపేట తోవకు వ్యవ సాయ మార్కెట్ ను తరలించారు. ఆ కాళీ స్థలంలో ఎన్నో ఆటలు... గిల్లిదండ, మట్టిలో పుల్ల, కోతికొమ్మంచి, ఏపేనక దస్తీ, కుండల్పాక, లోన్ పాట్ వంటి ఆటలు ఆడేవాళ్ళం. జిట్టిరేగి పండ్లు, రేగిపండ్లు, అల్లనేరేడు పండ్లు, జామపండ్లు, మామిడిపండ్ల కోసం తెగ తిరిగే వాళ్ళం. జగిత్యాలనుండి కోరుట్లకు వెళ్ళే దారివెంట ఏ దారి వెంట లేనన్ని చెట్లు. ఇటీవల రోడ్డు వెడల్పు చేసి వాటిని కొట్టివేసే దాకా అవి మహావృక్షాలుగా పెరిగాయి. ఇప్పటికీ కొన్ని చెట్లు అక్కడక్కడ కనిపిస్తాయి. చేను చెలకల్లో పెరిగే కంప చెట్లవంటి జిట్టిరేగు, పరికి పండ్లు వంటి రకరకాల పండ్లను కందిగింజంత పండ్లను కూడా తెంపుకొని తినేవాళ్ళం.

ఇంటి ముందు 15 అడుగుల వెడల్పుతో, 90 అడుగుల పొడవు వాకిలి. మా ఇంటి పక్కనే మా మేనమామ పది గజాల ఇల్లు. రెండు ఇళ్ళకు కలిపి ఒకటే వాకిలి. అది ఆనాటికి కొత్త ఇల్లు. మాది పాత ఇల్లు. ఇప్పటి లెక్కన చూస్తే 130 ఏళ్ళ క్రితం కట్టిన ఇల్లు మా ఇల్లు. మా మేనమామ ఇల్లు 70 ఏళ్ళ క్రితం కట్టింది. వాకిట్లో టేకు గుంజలతో పందిరి. పందిరి అడుగున వర్షాకాలంలో బీరపాదులు. అనప

కాయ, చిక్కుడు పాదులు. ప్రస్తుతం అవి జ్ఞాపకాల్లో చిత్రాలుగా మి గిలిపోయాయి. అవి శిథిలమై కాలిపోయాయి. జగిత్యాల్లో మా ఇంటి పక్కన నశ్యం, బుక్క గులాల్, కుంకుమ తయారు చేసే బుక్కపాళ్ళు (సాతానివాళ్ళు), మున్నూరు కాపులు, మరో పక్కన వెలమల ఇండ్లు.

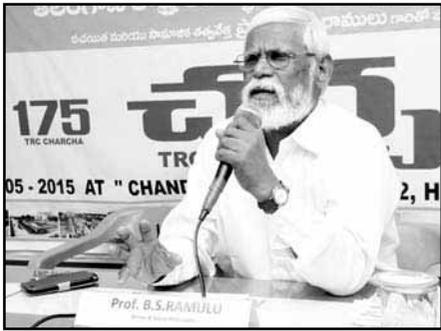
ఒక బాల్యమిత్రుడు మ్యానపురి రాజనర్సయ్య స్కూల్ టీచరుగా రిటైరయ్యాడు. ఒక బాల్య మిత్రుడు ఉప్పులంచ శంకర్ గోదావరి ఖని ఎఫ్ సిఐ రోడ్డున శ్రీకృష్ణ ఫిల్మ్స్ స్టేషన్ పెట్రోల్ పంప్ యజమాని. ఇటీవలే కీర్తిశేషుడయ్యాడు. మరో బాల్యమిత్రుడు పి. జయప్రకాశ్ రావు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉన్నత విద్యామండలి చైర్మన్ గా, ఉస్మానియా యూని వర్సిటీ ప్రొఫెసర్ గా రిటైరయ్యాడు. ఒక బాల్యమిత్రుడు బండి రాధా కిషన్ జగిత్యాల ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపల్ గా రిటైరయ్యాడు. మరో బాల్యమిత్రుడు నలువాల హనుమాండ్లు జిల్లా ట్రెజరీ అధికారిగా రిటైరయ్యాడు. ఒక బాల్యమిత్రుడు దాసరి నారాయణ ఆర్డీసీ కండక్టర్ గా రిటైరయ్యాడు. ఒక బాల్యమిత్రుడు మా మేనమామ కొడుకు, మేన బావమరిది బేతి ఆనందం బీడీ కంపెనీలో ప్యాకింగ్ పని చేసి తర్వాత రోడ్డుమీద బట్టలు అమ్ముకునే హాకర్ గా జీవిస్తున్నాడు. మరో మిత్రుడు గుర్రం నరహరి బీడీ కంపెనీ గుత్తేదారుగా పనిచేస్తున్నాడు.

మరో బాల్య మిత్రుడు ఎ.ఎల్. కాంతం ఎంటెక్ చేసి ఇంజనీరుగా రిటైరయ్యాడు. వీరంతా ఐదో తరగతిలోపు ఇంటి చుట్టూత వాడకట్టులో సహజంగా కలిసి వచ్చిన బాల్యమిత్రులు.

బూస పెద్దలింగం, చిన్న లింగం తర్వాత తమ ఇంటిపేరును సాంబారి పెద్ద లింగం, చిన్నలింగం అని మార్చుకున్నారు. వీళ్ళ నాన్న బూస నరసింహులు పాత మోడల్ మగ్గం

నేస్తుండేవాడు. గుడిసెలో జీవనం. పెద్ద లింగం బీవండి బట్టల మిల్లు కార్మికుడిగా 40 సంవత్సరాలు పనిచేసి తిరిగి ఈ మధ్య జగిత్యాలకు వచ్చి స్థిర పడ్డాడు. చిన్న లింగం సైకిల్ పై పిల్లలకు బన్నీలు, టవళ్ళు అమ్ముతూ గడిపి ఈ మధ్య తోపుడుబండితో వ్యాపారం. గుండేటి రాజలింగం, ఆర్ గంగాధర్, రమేష్, లక్ష్మణాచారి పోంచంపాడు ప్రాజెక్టు మెయిన్ కెనాల్, ధరూర్ క్యాంపు రావడంవల్ల కలిగిన ఉ ద్యోగ అవకాశాల్లో అగ్రికల్చరల్ నబ్ అసిస్టెంట్ గా పనిచేసి రిటైరయ్యారు. ఇలా బాల్య మిత్రులు క్రమంగా అనేక రంగాల్లోకి విస్తరించిన క్రమం ఒక నమాజ వరిణామాన్ని తెలుపుతుందనుకుంటాను.

మర్నజీ బడిలో ఐదో తరగతి పూర్తయింది. హైస్కూల్ పాత బ స్టాండ్, కోర్టు, లైబ్రరీ, బ్యాంకు, తావాసిల్ ఆఫీస్ అన్నీ మా ఇంటి సమీపంలోనే. హైస్కూల్ లో ఆరవ తరగతిలో చేరాను. టీచర్లే టీసీలు ఇచ్చి హైస్కూల్ లో ఇమ్మంటే ఇచ్చాం. ఎలా చేర్చుకున్నారో తెలీదు. హైస్కూల్ లో ప్రతి క్లాసు ఎనిమిది సెక్షన్లు. ఐదు, ఆరు తరగతుల నుండి కొత్త స్నేహితులు... ఈ స్నేహాలు వాడకట్టును దాటి రెండు,



మాడు వాడలకు విస్తరించిన స్నేహాలు. అందులో భీమనాతి ప్రభాకర్ ఆర్ట్స్‌లో సూపరిండెంట్‌గా రిటైరయ్యాడు. కొక్కుల మారుతి ఎలక్ట్రిసిటీ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో ఎకాంట్స్ ఆఫీసర్‌గా రిటైరయ్యాడు. వి. రమాకాంతం మంచుర్యాల గంగారెడ్డి దగ్గర చాలాకాలం మేనేజర్‌గా పనిచేసి ప్రస్తుతం స్వంత హోటల్ మెడికల్ షాపుతో జగిత్యాలలో స్థిరపడ్డాడు. లక్ష్మీ కాంతం టీచర్‌గా పనిచేసి కీర్తిశేషుడయ్యాడు. ఇబ్రహీం 12వ తరగతి ఫెయిల్ అయి పాన్‌బేలా నడిపి కీర్తిశేషుడయ్యాడు. నడిమెట్ల గోవర్ధన్ జైలు సూపరిండెంట్‌గా రిటైరయ్యారు. వనమాల సహదేవ్ కోళ్ళపారాలు నడిపి నడిపి కోళ్ళ మందులు, ఎరువులు, కోడిపిల్లల సప్లయ్ షాపు నడుపుతున్నాడు. అలిశెట్టి రాజమూరళి ఎలక్ట్రిసిటీలో పనిచేసి రిటైరయ్యాడు. అలిశెట్టి గోపాల కిషన్, హరిహరివాడ రాజన్న మార్కెఫెడ్‌లో పనిచేసి రిటైరయ్యారు. వీరంతా క్లాస్‌మేట్‌లు అయినా, కాకున్నా బాల్య స్నేహితులు. ఆడపిల్లలకు చిన్నప్పుడే పెళ్ళిళ్ళు కావడం, 11-12 ఏళ్ళు వయస్సు రాగానే మగపిల్లలతో స్నేహాలు మాన్పించడం వంటి వాటి ద్వారా చిన్న నాటి ఆడపిల్లల స్నేహాలు దూరమైపోయాయి. అప్పుడప్పుడు ఫంక్షన్లలో కలుసుకున్నప్పుడే పలకరింపులు.

జగిత్యాలలో 1960లలో చిన్నప్పుడు రెండు లారీలు ఉండేవి. లారీ డ్రైవర్లు దొరికేవారు కాదు. ఆంధ్ర ప్రాంతం నుండి సుబ్బారావు అనే డ్రైవరు తెచ్చుకుంటే అతడు జగిత్యాలలోనే స్థిరపడ్డాడు. అతని కుటుంబంతో మాకు కుటుంబ స్నేహం తండ్రి ఎప్పుడూ ప్రయాణాలు. కనుక మా స్నేహం హా యిగా సాగేది. అతని కొడుకే ఆర్. గంగాధర్. వారింట్లో క్యారమ్స్, పేకాట వంటివి ఆడుకోవడం ఆనాటికి కొత్త, గొప్ప. చిన్ననాటి ఆడపిల్లల స్నేహాల్లో పచ్చీసు ఆట ఎక్కువ ఆడేవాళ్ళం. పచ్చీసు, తాడాట, రింగులు విసురుడు, లోన్ పాట్, తొక్కుడుబిల్ల వంటి ఆటలు ప్రత్యేకంగా ఆడపిల్లలు, మగపిల్లలు కలిసినప్పుడు ఆడుకునేవాళ్ళం. అంగడి గద్దెల్లో చెట్లు విరివిగా ఉండేవి.



ఆ రోజుల్లో ఎక్కువమేరకు మక్కగడుక, కందిపప్పు, పెసరపప్పు, అనుపపప్పు, సొరకాయలు, బీరకాయలు, చిక్కుడుకాయ, ఆకుపచ్చ కాకరకాయలు, అలుగడ్డ, టమాట, పచ్చిమిర్చి, సల్ల... అప్పుడప్పుడు వరి అన్నం. నూకల అన్నం. జొన్నలు, జొన్నరొట్టె, మక్కరొట్టె, రేషన్ కార్డుపై గోదుమలు ఇవ్వడంతో గోదుమరొట్టె, ఎల్లిపాయ కారం. మామిడికాయ వక్క తొక్కు, ఇంటికోడి, ఇంటి కోడిగుడ్లు మాతోపాటు, మా మట్లపక్కల వారి ఆహారం. జొన్న పిసికిళ్ళు, మక్క పేలాలు, మక్క అటుకులు, బోలు పేలాలు, బియ్యం అటుకులు, శనగతో గారెలు, వరిపిండితో సకినాలు, బెల్లపు అప్పాలు, కరిజెలు లేదా గరిజెలు..., చేపలు, చేపల్లో జెల్లలు, మట్టలు, చందమామ చేపలు, బుడ్ల పరికెలు, పాపెరకూనలు, రొయ్యలు... అప్పుడప్పుడు యండ్రీకాయలు కాల్చుకొని తినేవాళ్ళు.

అనపకాయ ఉడకేసి ఒలుచుకొని తినడం. అనపకాయ కుండలో పోసి కుండను బోర్లించి కాల్చి కనుకేసి తినడం. మక్క కంకులు ఉడకబెట్టి, కాల్చుకొని తినడం అందరికీ తెలిసిందే. పచ్చి పల్లికాయ,

పచ్చి పెసరకాయ, పచ్చి శనక్కాయ, పచ్చి ఉలవకాయ, పచ్చి కందికాయ ఆయా సీజన్లలో తినడం సహజంగా జరిగేది. అవి బలవర్ధకమైన పోషకాహారమని ఈ మధ్యే తెలిసింది. నిజంగనే మా తాత వరి అన్నం తిన్నప్పుడల్లా బలం తక్కువ అని గులిగేవాడు. మా తాతకు మక్క గడుక, జొన్న రొట్టె బలం అని నమ్మకం. అదే 40 ఏళ్ళ తర్వాత సూట్రిషన్స్ నిర్ధారించి చెప్తున్నాడు.

చిన్నప్పుడు కూరగాయలు కొనుక్కొని వచ్చేవాడిని. కిరాణి సామాను తెచ్చేవాడిని. మాంసం కూడా కొనుక్కొచ్చేవాడిని. అప్పుడు మాంసం నాలుగున్నర రూపాయలకు కిలో ఉండేది. ఒకేసారి కిలోకు ఆరు రూపాయలను పెంచారు. మాంసం లాగే అప్పుడప్పుడు బోటి పేగులు తెచ్చుకునేవాళ్ళం. పావు కిలో మాంసం అమ్మ వండితే ముగ్గురు మాడు పూటలా తిన్నాకూడా ఇంకా మిగిలేది. మసాల వేసి మాంసం శోరువ వండేది. ఆలుగడ్డ కూర కూడా మటన్‌లాగే రుచి కరంగా వండేది. అప్పుడప్పుడు కూరగాయలు లేనప్పుడు ఎల్లిపాయ కారం నలిచి లేదా దంచి అందులో నువ్వుల నూనె వేసుకొని అన్నంలో కలుపుకొని తినేవాళ్ళం. మామిడికాయ తొక్కుకన్నా ఎల్లిపాయ కారం, నూనె రుచికరంగా ఉండేది. అప్పుడప్పుడు పచ్చి మిరపకాయలు నూనెలో గోలించి ఉప్పు దంచి వేసుకొని తింటే అదొక కమ్మని రుచి. పచ్చి మిరపకాయలను నిప్పులమీద కాల్చి చింతపండు చారులో పిసికి ఓ ఉల్లిపాయ ముక్కలను కలుపుకొని అన్నంలో తింటే తాలింపు లేని ఆ చారు ఎంతో రుచికరం.

కొన్ని సంగతులు, పరిణామాలు వెంటనే అర్థం కావు. వాటిని విశ్లేషించాలని కూడా తోచదు. అది విశ్లేషించాల్సిన అంశం అని కూడా గుర్తుకు రాదు. ఉదాహరణకు... 50వ జన్మదిన స్వర్ణోత్సవ సంచిక

తీసుకురావడానికి ఆహ్వాన సంఘం పూనుకున్నప్పుడు బాల్యజ్ఞాపకాల కోసం అనేకసార్లు క్లాస్‌మేట్లు, స్నేహితులను కలుసుకున్నాను. సంప్రదింపుల్లో ఆసక్తికరమైన ఎన్నో విశేషాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. నా చిన్ననాటి స్నేహితుల్లో ఎక్కువ మంది తల్లి గానీ, తండ్రిగానీ లేని వాళ్ళే. ఇలా సింగిల్ పేరెంట్ పిల్లల మధ్యనే దశాబ్దాల పాటు స్నేహం కొనసాగి దానికి ఏదో మానసికత అంతర్దీనంగా మాకు తెలియకుండానే కొనసాగుతూ వచ్చిందని అన్పించింది. ఇప్పటికీ సంబంధంలో ఉంటూ కొనసాగుతున్న బాల్య స్మృతుల వివరాలను ప్రశ్నించుకుంటే ఈ కోవకు చెందినవాళ్ళే ఎక్కువ. బహుశా సింగిల్ పేరెంట్ పిల్లలపై తల్లి లేక తండ్రి అడుపు ఆజ్ఞలు చాలా తక్కువేమో. ఎందుకంటే వాళ్ళు పని చేసుకొని బతకాలి. మేం బడికిపోయి స్నేహాలు తిరగాలి. అందువల్ల మమ్మల్ని కంట్రోల్ చేయడం వారితో కాలేదు. అందువల్ల మా స్నేహాలు ఆత్మీయంగా కొనసాగినట్టున్నాయి. ఆశ్చర్యం కలిగించిన విషయాల్లో ఇదొకటి.

- బి.ఎస్. రాములు
మొబైల్: 8331966987
మెయిల్: bsramulu@gmail.com

తెలుగు సినిమా పాటకు

మూడు తరాల సాహిత్య సారభం

తెలుగు సినిమా పాటకు ఆద్యుడు చందాల కేశవదాసు మన తెలంగాణవాడు. అయితే ఆ తరువాత సముద్రాల, కొసరాజు, పింగళి, శ్రీశ్రీ, ఆత్రేయ, మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి, కృష్ణ శాస్త్రి తమ పాటలతో సినిమారంగాన్ని పరిపుష్టం చేస్తున్నకాలంలో తెలుగు సినిమా పాటల తోటలోకి వచ్చిన మన తెలంగాణ కవి డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి, అయిదున్నర దశాబ్దాలుగా తెలుగు సినిమా పాటల రచయితగా అలుపులేకుండా సాగిపోయిన కవి ఆయన. కవిగా, అధ్యాపకునిగా, ఉపకులపతిగా ఎన్నో ఉన్నత స్థానాల్లో ఒక వెలుగు వెలుగుతూనే సినీకవిగా కూడా తనదైన విలక్షణ ముద్రవేసిన కవితా ప్రాభవం సినారెది.

కరీంనగర్ జిల్లా హనుమాజిపేటలో 1931 జూలై 29న జన్మించిన సింగిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి తాను కలంపట్టి కవిత్వం రాస్తానని ఏనాడూ అనుకోలేదు. జన్మతహా వచ్చిన కమ్మని కంఠంతో పాటలు పాడాలనుకున్నారు. పల్లె పాటలు, హరికథలు, అతిదగ్గరగా వినే ప్రేరణ తో పల్లె పాటలు, కీర్తనలు రాగయుక్తంగా పాడే వారు. ఏడవ ఏటనే మొదలైన ఈ పాడే అలవాటు క్రమంగా సొంతంగా పాటలు కట్టి పాడేదాక వెళ్ళింది. ఆ తరువాతనే మొదలైంది వారి పద్యరచన. అంతకుముందు 1947 స్వాతంత్ర్యోద్యమ ప్రభావంతో "సైనికులం, మేం సైనికులం, జాతీయ భారత సైనికులం" అనే పాట రాసి తానే స్వయంగా పాడుతూ ఊరే గింపులో పాల్గొన్నారు.

సినారే మూడో తరగతి వరకు ఉన్న వూర్లోనే చదువుకుని ఆ తరువాత సిరిసిల్ల, కరీంనగర్ లలో పదో తరగతి వూర్తి చేశారు. 1948లో చాదర్ ఘాట్ కాలేజీలో చేరడంతో ఆయన కవితా జీవితం మలుపు తిరిగింది. పల్లా దుర్గయ్య ఆ కాలేజీలో అధ్యాపకులుగా పని చేసేవారు. ఆయన ప్రభావం సినారెపై పడింది. సహధ్యాయి ఇరి వెంటి కృష్ణమూర్తి సహచర్యం సినారే కవిత్యానికి మరింత మెరుగుల ద్దింది. చాదర్ ఘాట్ కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడే జరిగిన ఓ కవి సమ్మేళనంలో సినారే పాల్గొన్నారు. దానికి వచ్చిన చాలా మంది కవులను చూశారు. శ్రీశ్రీ, కరుణశ్రీ, జాషువా, కృష్ణశాస్త్రి మొదలైన వారిని చూడటం అదే మొదటిసారి. ఆ కవి సమ్మేళనంలో సినారె చదివిన కవిత వూర్తి కాగానే సభ అంతా చప్పట్లతో మారుమోగింది. కవిగానే గాక ఆయనది చక్కని కంఠస్వరం. ఆయన పాడుతుంటే కర్ణపీయంగా ఉంటుంది. ఆయన కవిత్వం ప్రాశస్త్యానికి అది కూడా ఒక కారణంగా పేరొంటారు. కవిగా ఉన్నప్పుడే అప్పటికే మంచి ఖ్యాతితో ఉన్న



దాశరథితో కలిసి తెలంగాణ రచయితల సంఘంను ఏర్పరచి తెలంగాణ జిల్లా అంతటా సాహిత్య సభలు జరిపారు.

1949లో 'జనశక్తి'లో ఆయన తొలి పద్యకవిత అచ్చయింది. ఆ తరువాత తెలుగు స్వతంత్ర 1953లో కిన్నెర, శోభ పత్రికలలో ఆయన వ్యాసాలు అచ్చయినవి. గురజాడ, దాశరథి, శ్రీశ్రీల ప్రభావం ఆయనపై పడింది. భారతి, స్రవంతి, ఆంధ్రప్రభలో పలు సాహిత్య వ్యాసాలు రాశారు. ఫలితంగా సినారే తనదైన ఒక కవితాశైలితో తెలుగు కవితారంగంలో ప్రత్యేకతను ఏర్పరచుకోవారంభించారు.

బీఏ విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడే తను రాసిన లలిత గీతాలను రేడియోకు పంపారు. 'సాగుమా ఓ నీల మేఘమా', 'నాది మల్లె పూవు వంటి', 'ఏల ఈ మధుమాసమూ' వంటి పాటలు ప్రసారమైనవి. ఎం.వి. విద్యార్థిగా ఉండగా రాసిన 'సవ్వని పువ్వు', 'అజంతా సుందరి', 'దగ్గశాంతి' వంటి గేయ రూపకాలు రేడియోలో ప్రసారమైనవి. ఇంకాస్త ముందుకు వెళ్లి 'నాగార్జున సాగరం', 'కర్పూర వసంతరాయలు', 'విశ్వనాథ నాయకుడు' వంటి కథాత్మక గేయకావ్యాలు రాయగా రేడియోలో ప్రసారమైనవి.

సినారే జీవితంలో స్వయంకృషి అధికంగా కన్పిస్తుంది. రేడియోలో స్వీయ కవితాగానం చేయడానికి, ఎక్కువగా పుస్తకాలు రాయడానికి, కవిగా, వక్తగా ప్రఖ్యాతి గాంచడానికి ఆ కృషి కారణం. ఆ కృషిలో కొనసాగుతుండగానే ఆయన సినిమారంగ ప్రవేశం జరిగింది. అదీ అప్రయత్నంగానే. మొదట్లోనే కొందరు నిర్మాతలు, దర్శకులు తమ సినిమాలకు పాటలు రాయమని అడిగారు. కానీ అప్పుట్లో ఆయనకు అంతగా ఆసక్తి లేకుండ్ది. అయితే ఎవరైనా అడిగితే ఆ సినిమాలో ఉన్న మొత్తం పాటలను తన చేతనే రాయించేటట్లుయితేనే ఒప్పుకుందామనుకున్నారు. ఆ పద్ధతిలో రాయడం వలన అన్ని రసాలను ప్రతిబింబించే పాటలను రాయవచ్చు అనేది ఆయన అభిప్రాయం.

ఇట్లాంటి సమయంలో ఒకసారి మిత్రునితో కలిసి సారథి స్టూడియోకు వెళ్లారు. అప్పుడు ఎన్టీరామారావు హీరోగా నటిస్తున్న 'కలసి ఉంటే కలదు సుఖం' సినిమా షూటింగ్ జరుగుతూ ఉన్నది. ఎన్టీఆర్ మేకప్ తో కనిపించారు. అంతకుముందే వారిరువురు మద్రాసులోని ఒక షూటింగ్ సందర్భంలో కలుసుకున్నారు. ఆ పరిచయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని పరస్పరం పలకరించుకుని కాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. ఆ మాటల మధ్యనే ఎన్టీఆర్ సినారేతో "మీ విశ్వనాథ నాయ

కుడు పుస్తకం చదివాను. చాలా బావుంది” అని అభినందించారు.

ఆ మాటల సందర్భంలోనే “మరి మీరెందుకు సినిమాలకు పాటలు రాయకూడదు? మీ వంటి వారి అవసరం మా బోటి వారికి, పరిశ్రమకు ఉన్నది గదా?” అనడిగారు ఎస్టీఆర్. దానికి సమాధానమిస్తూ నారాయణరెడ్డి - “సమయం, స్థాయి ఉంటే తప్పక రాస్తాను. నా కవిత్వంలోని వైవిధ్యాన్ని ప్రదర్శించగలిగే అవకాశం కూడా కలిగితే తప్పకుండా రాస్తా”నన్నారు. రెడ్డిగారి ఆలోచనలు నచ్చడంతో పెద్దాయన “అయితే మా రాబోయే చిత్రానికి మీరే అన్ని పాటలూ రాయాలి” అని మాట ఇచ్చేశారు. ఆ సినిమా “గులేబకావళి కథ”.

ఆ విధంగా సినారే సినిమారంగ ప్రవేశం ఒకరకంగా సింహద్వారం గుండా జరిగినట్లయింది. 1961లో సినారె మద్రాసు వెళ్ళి మొదటిసారిగా పాటలు రాశారు. ఆయన రాసిన తొలిపాట ‘నన్ను దోచుకుందువటే వన్నెల దొరసాని’. ఆ తరువాత ‘మదనా సుందరనా దొర’, ‘ఓంటరినై పోయాను’, ‘కలల అలలపై తేలేను మనసు’, ‘విన్నావాతత్వం గురుడా’, ‘మాతా జగన్మాత’, ‘సలామలేకుం సాహెబు గారూ’, ‘కాలిగజ్జె కదలక ముందే’, ‘ఉన్నది చెబుతా వింటారా’, ‘అంబా జగదాంబా’ పది పాటలు మొత్తం ఆయనే రాసి సింగిల్ కార్డు ఎంట్రీతో సినీకవిగా పరిశ్రమ లోకి ప్రవేశించారు. 1962లో విడుదలైన “గులేబకావళి” పాటలు జనరంజకమైనవి. అది మొదలు ఎస్టీఆర్ తీసిన అన్ని సినిమాల్లో సినారె పాటలు రాశారు. అది ఆయన తీసిన చివరి సినిమాలు “సామ్రాట్ అశోక్”, “శ్రీనాథ కవిసార్వభౌమ” వరకూ కొనసాగింది.



సి.నారాయణరెడ్డి తెలుగు సినిమాకు స్వర్ణయుగం అనదగిన 1950-1970 మధ్యకాలంలో పరిశ్రమలోకి ప్రవేశించి 1961 నుండి ఇప్పటి వరకు అర్ధ శతాబ్దికిపైగా పాటలు రాశారు. 1970ల తరువాత తెలుగుసినిమా స్థాయి దిగజారుతున్నా ఆయన పాటల స్థాయి తగ్గలేదు. సాహిత్య విలువలు, సామాజిక స్పృహలు రెంటినీ మేళవించి రాశారు. పాటల చిత్రీకరణలో అసభ్యత ఉండవచ్చునేమో గానీ ఆయన పాట రచనలో దానికి స్థానం లేదు. అది సినారె ప్రత్యేకత.

“సినిమా పాటల్లో అశ్లీలం, పచ్చి శృంగారం వున్నదని విమర్శిస్తే దానికి బాధ్యులు కేవలం పాటల రచయితలే కాదు. పాటరాసే రచయిత. ఆ పాట పాడే పాత్రను దృష్టిలో పెట్టుకుని పాట రాస్తాడు! రాయాలి. పాత్రల స్థాయిని బట్టి పాటల రచన వేరుగా ఉంటుంది. క్లబ్ లో డ్యాన్స్ చేసే నర్తకి పాడే పాట రచనా ధోరణి వేరుగా ఉంటుంది. పాట రచనలో ‘సంస్కారం లేదు’ అనుకునే ముందే, ఆ పాత్ర ఎలాంటిదన్నది కూడా మనం ఆలోచించుకుంటే అది అర్థం కాగలదు. నైట్ క్లబ్ లో నృత్యం చేసే నర్తకి శాస్త్రీయమైన గీతాలు ఎలా పాడగలదు? అయితే సినిమా పాటల రచనలలో ‘దిగజారుడు’ ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నదని రచయితను విమర్శిస్తే మాత్రం నేను ఒప్పుకోలేను. పాత్రస్థాయిని బట్టి రచయిత పాటను రాయాలి కాబట్టి. అయితే, ఒక్కొక్కప్పుడు

రచయిత మామూలుగా రాసే మాట-చిత్రీకరణకు వచ్చేసరికి అసభ్యత స్ఫురించేలా కనిపించవచ్చును. దానికి రచయితను అంటే ఎలా?” అని 1969ల నాడే విజయచిత్ర మాస పత్రికకు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో చెప్పుకున్నారాయన.

ఉదాహరణకు “ఏదో ఏదో అవుతున్నది” అన్నది మామూలు తెలుగు నుడికారం “నాకు ఏదోలా ఉంది... అదోలా ఉంది... గుండెలో ఏదో అవుతున్నది అని మనం సామాన్యంగా వాడుతూ ఉంటాం. అదే నుడికారాన్ని పాటలో పెట్టి మేము రాస్తే - రాసేటప్పుడు ఏ విధమైన అసభ్యత, అశ్లీలం అందులో స్ఫురించవు. చిత్రీకరించడంలో ‘అసభ్యత’ గనుక కనిపిస్తే ఆ తప్పును పాటల రచయితల మీదకు నెట్టడం భావ్యం కాదని నా ఉద్దేశం. “నన్ను చూడు” అని పాటలో ఉన్నదనుకుందాం. దానికి ముఖాన్ని చూపించినంత వరకూ బాగానే ఉంటుంది. ‘నన్ను చూడు’ అని వక్షభాగాన్ని ప్రముఖంగా చూపిస్తే దానికి పాటల రచయిత ఎలా బాధ్యుడు కాగలడు? అన్నది సినారె అభిప్రాయం.

సినారే అన్ని రకాల పాటలు రాయడంలో నిష్ణాతులు. శృంగారం, జానపదం, పౌరాణిక ఏ శైలిలోనైనా ఆయన చేయి తిరిగిన వారు. ఇందుకు ఆయన డిగ్రీదాకా ఉర్దూ మీడియంలో చదువుకోవడం, తెలంగాణ ప్రాంతంలోని నుడికారాలు, మాండలిక పదాలు, సాహిత్యకారునిగా చేసిన భాషా పరిశోధనలు బాగా ఉపకరించినవి. పైగా వారిది అధ్యాపక వృత్తి. తద్వారా అలవడిన ప్రాచీన కావ్యాల పరిజ్ఞానం, కవితాత్మకమైన అలంకారిక శైలి సినీ గేయ రచనకు దోహదపడినవి. వీటితో బాటు సామాజిక స్పృహ, సౌందర్య సృష్టి తోడవటంతో ఆయన రాసిన పాటలు ప్రత్యేక స్థానాన్ని పొందినవి. తెలుగు సినిమా పాటల తోటలో ఆయన పాటలు తీరుకొక పువ్వుల్లాగా పూచినవి. పరిమళించినవి కూడా.

‘మృదుసమీర కంపిత మనోజ్ఞకుంతల తవకాల పల్లవజాల’ (ఏకవీర), ‘నీల నీల గగనాల మేఘతల్పాలపైన / పారిజాత సుమ సౌరభాల కెరటాలతోన’ (జీవితం), ‘రాజభోజ రవితేజ దాన జిత కల్పభోజ’ (కంచుకోట), ‘దిగ్గజ కుంభ విదారణచణ శతసోదర పరివేషణ’ (దానవీరశూరకర్ణ) వంటి దీర్ఘసమాసాలతో కూడిన పాటలు రాసి వాటిని జన బాహుళ్యానికి చేరువ చేసిన కవితాశక్తి ఆయనది.

‘మబ్బులో ఏముంది నా మనసులో ఏముంది’ (లక్ష్మణికారి), ‘మాయదారి సిన్నోడు నా మనసే లాగేసిండు’ (అమ్మమాట), ‘మావిడి తోపుల్లోనా మా పటేల మాటేసి / మాయ చేసి పోతివిరో నాగులూ / నా మాట మరచిపోతివిరో నాగులూ’ (జీవితం), ‘ఓ ముత్యాలకొమ్మ ఓ మురిపాలా రెమ్మా (ఓనోయే రాములమ్మ), ‘సెనగ సేన్లో నిలబడి సేయిజాపి ఓ పూసలోల్ల రాజమ్మా’ (అనురాగం) వంటి పాటల్లో తెలంగాణ, సీమాంధ్ర మాండలికాలను, యాసలను చొప్పించి మెప్పించిన ఘనత సినారేది. ‘నాంపల్లి టేషను కాడా జాంపళ్లు, గుంటూరు

సీమల్లోన గుత్తొంకాయలు' (పట్టుకుంటే పదివేలు), 'ఎన్నెలనక, ఎండలనక కన్ను గీటే చిన్ని కొండయ్యా' (బాంధవ్యాలు) వంటి జానపదాలు రాయగలిగిన ప్రావీణ్యం వారిది. ఇంకా తన పాటలలో అంబటాళ్ల, దొరసాని, కైకిలి, లగ్గం, బీరిపోవు, జాల్మిది, జంబియ, బాంచను, కొత్తలు, బిత్తిరి, మబ్బుల వంటి తెలంగాణలో జన సామాన్యంలో వ్యవహారంలో ఉన్న పదాలను విరివిగా వాడటం ఆయన శైలి.

అనగనగా ఒకరాజు (ఆత్మబంధువు), చిలిపి కనుల తీయని చెలికాడ (కులగోత్రాలు), దాచాలంటే దాగదులే (లక్షాధికారి), వగల రాణివి నీవే (బందిపోటు), పగలే వెన్నెల (పూజాఫలం), నీలికన్నుల నీడలలోన (గుడిగంటలు), తెలిసిందిలే తెలిసిందిలే (రాముడు భీముడు) ఈ నల్లని రాలలో (అమరశిల్పి జక్కన), పలకరించితేనే ఉలికి ఉలికి పడతావు (జమిందార్), కనులీవేళ చిలిపిగ నవ్వెను (మంగమ్మ శవభం), చాంగురే బంగారు రాజు (శ్రీకృష్ణ పాండవీయం), మల్లియాలారా మాలికలారా (నిర్దోషి), ఎంత సొగసుగా ఉన్నావు (పుణ్యవతి), చిగురులు వేసిన కలలన్ని (పూలరంగడు), చందమామ రమ్మంది చూడు (అమాయకుడు), ఎవరికీ తలవంచకు (నిండు సంసారం), విన్నానులే ప్రియా (బందిపోటు దొంగలు), భలే మంచిరోజు (జరిగిన కథ), తోటలోనా రాజు, ఒకదీపం వెలిగింది (ఏకవీర), ఆడవే జల కమ్మూలాడవే (విచిత్ర కుటుంబం) తోటలోకి రాకురా తుంటరి తుమ్మెద (బుద్ధిమంతుడు), రా వెన్నెల దొర (లక్ష్మీ కటాక్షం), కనులు మాటలాడనని (మాయని మమత), చరణ కింకిణులు ఘల్లు ఘల్లుమన (చెల్లెలి కాపురం), అన్నయ్య పెన్నిధి (బంగారు గాజులు), ఈ రేయి తీయనిది (చిట్టి చెల్లెలు), అణుపూ అణువున వెలసిన దేవా (మానవుడు దానవుడు), గున్న మామిడి కొమ్మ మీద (బాలమిత్రుల కథ), వస్తాడు నారాజు ఈ రోజు (అల్లూరి సీతారామరాజు), చిత్రం భళారే విచిత్రం (దానవీర శూరకర్ణ), గోరంత దీపం కొండంత వెలుగు (గోరంత దీపం), అభినవతారవో (శివరంజని), శివరంజనీ నవరాగిణి (తూర్పు

- పడమర), వందేమాతర గీతం వరుసమారుతున్నది (వందేమాతరం), అభినందన మందారమాల (తాండ్ర పాపారాయుడు), ఆ కనులలో కలల నా చెలి (అలాపన), నిను చూడక నేనుండలేను (నీ రాజనం), ఓ ముత్యాల రెమ్మ (ఓ సేయ్ రాములమ్మ) వంటి మూడు వేలకు పైగా పాటలు రాసిన మూడు తరాల సినీ కవి సినారే.

సికిందరాబాదు, నిజాం కాలేజీల్లో లెక్చరర్ గా, ఆ తర్వాత ఉస్మానియా ఆర్ట్స్ కాలేజీలో రీడర్ గా, ప్రొఫెసర్ గా పని చేసిన సినారేని అనేక పదవులు వరించినవి.

అధికార భాషా సంఘం అధ్యక్షులుగా, అంటే ద్యూర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వైస్ ఛాన్సలర్ గా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక, భాషా సలహాదారు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర సాంస్కృతిక మండలి అధ్యక్షులుగా పని చేశారు. మరోవైపు

ఆయన తన సాహిత్య సేవలకు గాను మీరట్ యూని వర్సిటీ, ఆంధ్ర, నాగార్జున, కాకతీయ, అంబేద్కర్, ఓపెన్ యూనివర్సిటీల నుండి గౌరవ డాక్టరేట్లు, 1988లో భారత దేశంలో అత్యున్నత సాహిత్య పురస్కారమైన జ్ఞానపీఠ్, 1977లో పద్మశ్రీ, 1999లో పద్మభూషణ్ వంటి అవార్డులను అందుకున్నారు. 'ప్రేమించు' చిత్రంలో రాసిన "కంటేనే అమ్మ అని అంటే ఎలా?", సీతయ్యలో 'ఇదుగో రాయలసీమ గడ్డ' పాటలను నంది అవార్డులు అందుకున్నారు.

అయిదున్నర దశాబ్దాలుగా వేలల్లో సినిమా పాటలు 70 ఏళ్లకు పైగా కవితా వ్యవసాయం చేసిన సి.నారాయణరెడ్డి, ఎనభై ఆరేళ్ల వయసులో జూన్ 12 (2017)న తన అపురూపమైన సాహితీ సంపదను మనకందించి కాలధర్మం చెందారు.

- హెచ్.రమేష్ బాబు

మొబైల్: 94409 25814

hrameshbabu5@gmail.com



మీ అభిప్రాయాలకు, రచనలకు ఆహ్వానం

పత్రికలో వెలువడుతున్న రచనలపై మీ అభిప్రాయాలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. పత్రిక అభివృద్ధికి తీసుకోవలసిన చర్యలపై మీ సలహాలు, సూచనలు కోరుతున్నాం. మీ అభిప్రాయాలు, సలహాలు, సూచనలు, రచనలు పంపించాల్సిన చిరునామా



"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Fax: 040-27635644; Mobile: 9030626288; deccanlandindia@gmail.comకు కూడా మీ రచనలను, లేఖలను ఇ-మెయిల్ చేయవచ్చు.

హైదరాబాదులో తొలిసారి సినిమా పత్రికలు

భారతదేశంలో తొలితరం సినిమా పత్రికల్లో మొదటిసారిగా ఎన్నడగినది బాబూరావు పటేల్ ఎడిటర్ గా వెలువరించిన 'ఫిల్మిండియా'. ఇది టాకీల దశకంలోనే ప్రారంభమైంది. దీనితో బాటు మరికొన్ని సినీ పత్రికలు వచ్చినా అవెంతో కాలం కొనసాగలేదు. 'సినీ హెరాల్డ్' అని లాహోర్ నుండి వెలువడేది. దీన్ని బి.ఆర్. చోప్రా ఎడిట్ చేశారు. ఆ తరువాత ఈయన దేశ విభజన తరువాత బాంబే వచ్చి దర్శక నిర్మాతగా బాలీవుడ్ లో ఉన్నత స్థాయికి చేరుకున్నారు. లాహోర్ నుంచే 'సినిమా' అనే మాగజైన్ బోధ రాజ్ ఒబేరాయ్ సంపాదకత్వంలో వచ్చేది. అయితే ఒకానొక గుజరాతీ పత్రిక 'మాజ్ మజా' వీటన్నింటి కన్నా ముందుగా 1924 నుండే సినిమా విషయాలే ప్రధానంగా ప్రచురింపబడుతూ ఉండింది. ఇదే దేశంలో తొలి సినిమా పత్రిక. వీటి సర్క్యులేషన్ హైదరాబాదులో కూడా ఉండేది.



చాలామందికి ఏమాత్రం తెలియని విషయం ఏమిటంటే టాకీల తొలికాలంలోనే నిజాం స్టేట్ లో హైదరాబాదు చాలా పత్రికలకు కేంద్రంగా ఉండింది. అవి రాష్ట్రవ్యాప్తంగా సర్క్యులేషన్ లో ఉండేవి. ఇవే గాక 'ముషిర్ - ఇ-దక్కన్', 'సహీఫా', 'పయమ్' వంటి ఉర్దూ, 'దక్కన్ బులిటీన్' ఇంగ్లీషు పత్రికలు హైదరాబాదు స్టేట్ బయటి ప్రాంతాలలో సర్క్యులేషన్ లో ఉండినవి.

వీటితోబాటు హైదరాబాదులో కొన్ని అత్యల్పకాలం వెలువడిన సినిమా పత్రికలు కూడా ఉండటం ఆసక్తికరం. ఫిల్మ్, ఫిల్మ్ (మాజేకి), ముతహారిక్ ఫిల్మ్, ఫిల్మ్ ఖబరే, సినిమా, ఆయినా, మూవీలాండ్, మిర్రర్ మొదలైన ఈ సినిమా పత్రికలలో ఉన్నవి. వీటిలో ఈశ్వర్ లాల్ సంపాదకత్వంలో అచ్చయిన 'ఫిల్మ్' లేదా 'మాసేకీ' మాత్రం పాఠకాదరణతో ఎక్కువ కాలం నడిచింది. ఆయనే ఉర్దూలో 1941-42 ప్రాంతంలో "యాద్ గార్ ఫిల్మ్ నగ్మీ" (1931-40) పేరుతో పుస్తకం రాయగా శంకర్ ప్రెస్ లో అచ్చయింది. బహుషా నిజాం స్టేట్ లో సినిమారంగంపై వచ్చిన తొలి పుస్తకంగా పేర్కొనవచ్చు.



టాకీ చిత్రాలు వచ్చిన కొత్త రోజుల్లో అష్టల్ గంజ్ గాలీగూడ రోడ్ లో, పాతబస్తీలో చట్టాబజార్ లో ఒక చిన్న లేన్ లో వరుసగా ప్రింటింగ్ ప్రెస్ లే ఉండేవి. 1931 తరువాత టాకీ చిత్రాల ప్రచార

సామాగ్రిని తయారు చేసే బాధ్యత ఈ ప్రింటింగ్ ప్రెస్ లపైనే పడింది. ఈ ప్రింటింగ్ ప్రెస్ లో 'మునీర్ ఆలమ్' అనే యువకుడు పని చేసేవాడు. 1931లో తొలి భారతీయ టాకీ 'ఆలం ఆరా' విడుదలైనపుడు మునీర్ ఆలమ్ ఆ సినిమా గురించి ఒక సంక్షిప్త కథను అందులోని 2 సినిమా పాటలతో సహా ఉర్దూలో రాశారు. ఆ కథనం చాలా మంది సినిమా అభిమానులను ఆకట్టుకున్నది. ఇది చూసిన ఒకానొక స్థానిక సినీ పత్రిక వారు తమ సంస్థలో పని చేయడానికి ఆహ్వానించారు. రాబోయే చిత్రాల కథాంశాలను, సినిమాలకు సంబంధించిన ఆసక్తికరమైన కథనాలను వరుసగా రాసేవాడు మునీర్ ఆలమ్.

ఆ రోజుల్లో సినిమాల గురించి హైదరాబాదు పత్రికల్లో రాసినవారు చాలానే ఉన్నారు. కానీ 'మునీర్ ఆలమ్' అతికొద్ది కాలంలోనే హైదరాబాదులో పెద్ద పేరున్న ఫిలింజర్నలిస్ట్ ఐపోయాడు.

పదేళ్లపాటు హైదరాబాదు సినీపత్రికల్లో వరుసగా సినిమా వ్యాసాలు రాసిన మునీర్ ఆలమ్ 1940 తొలిరోజుల్లో అధిక మొత్తం జీతం లభించడంతో లాహోర్ వెళ్లిపోయాడు. అయితే మునీర్ వ్యాసాలు రాసిన పత్రికలు లభించడం ఈనాడు చాలాకష్టం. ఏది ఏమైనా మునీర్ ఆలమ్ మాత్రం మన హైదరాబాదు స్టేట్ లో తొలి ఫిలిం జర్నలిస్ట్ గా చరిత్రలో నిలిచి పోయారు.

లాహోర్ వెళ్లక ఆయన అక్కడ నిర్మాణం చేసుకున్న సినిమాలకు సంభాషణలు రాస్తూ జీవితమంతా అక్కడే గడిపాడు మునీర్ ఆలమ్.

పైన తెలిపిన ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు పేపర్లలోనే గాక ఇంకా హైదరాబాద్ నుంచి వెలువడిన ఆనాటి (1930, 40లలో) ప్రముఖ ద్వైవార పత్రిక గోల్ కొండ, మీజాన్ తెలుగు, ఉర్దూ పత్రికలలో కూడా హైదరాబాద్ లో జరుగుతున్న సినిమా విషయాలను ప్రముఖంగా ప్రచురించినవి.

- హెచ్.రమేష్ బాబు,
మొబైల్: 94409 25814
hrameshbabu5@gmail.com



సర్వీస్ టాక్స్ తగ్గించాలి

గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఏటీఎంలు పని చేయడం లేదని, బ్యాంకుల్లో కూడా డబ్బు కొరతతో రైతులు ఇబ్బంది పడుతున్నారని తెలంగాణ వినియోగదారుల సంఘాల సమాఖ్య పేర్కొంది. రైతులు గంటల తరబడి బ్యాంకుల వద్ద గడపాల్సి వస్తోందని, అయినా సర్వీస్ టాక్స్ పేరుతో రూ.100 వసూలు చేస్తున్నారని, దీన్ని 50 శాతం తగ్గించాలని సమాఖ్య కోరింది. అన్ని జిల్లాల్లో వినియోగదారుల ఫోరం శాఖలు ఏర్పాటు చేసి ఫోరాన్ని పటిష్ఠం చేయాలని కోరింది.



మన నగరంతోపాటు వివిధ జిల్లాల్లో 18 దేశాల్లోని ప్రతినీధులతో కలసి పర్యటనలు ఉంటాయని తెలిపారు. ఈ ఒప్పందం వల్ల బహుళజాతి సంస్థల మందుల కంపెనీలకే అధిక ప్రయోజనాలు చేకూరుతాయని ఆయన స్పష్టం చేశారు. ఎమ్ఎన్సీ కంపెనీల వైపు మొగ్గు చూపే విదేశీ ప్రతినీధుల బృంద పర్యటనల వల్ల వారికి అనుకూలమైన ప్రతిపాదనలు, పేటెంట్లు, మేధోసంపత్తి హక్కులు వారి వశమవుతాయన్నారు.

కరీంనగర్-తిరుపతి రైలును రోజూ నడపండి

కరీంనగర్-తిరుపతి మధ్య వారంలో రెండు రోజులే నడుస్తున్న ఎక్స్ప్రెస్ రైలును రోజూ నడపాలని రైల్వే బోర్డు చైర్మన్ ఏకే మిట్టల్ ను కరీంనగర్ ఎంపీ వినోద్ కుమార్ కోరారు. జులై 11న ఆయన ఏకే మిట్టల్ ను కలుసుకున్నారు.

జీఎస్టీ వ్యతిరేకంగా ఎల్ఐసీ ఏజెంట్ల ధర్నా

జీవిత బీమా పాలసీదారులపై జీఎస్టీ భారం మోపడాన్ని నిరసిస్తూ ఎల్ఐసీ అమీర్పేట శాఖలో ఏజెంట్లు ధర్నాకు దిగారు. జీవిత బీమా ఏజెంట్ల సమాఖ్య ఉపాధ్యక్షులు ఎన్.రాంబాబు నేతృత్వంలో ఏజెంట్లు ఎల్ఐసీ కార్యాలయం ముందు నిరసన తెలిపారు. రాంబాబు మాట్లాడుతూ రూ.20,000 ప్రీమియం లాప్స్ అయిన పాలసీదారుడు తన పాలసీని పునరుద్ధరించుకునే పక్షంలో అదనంగా రూ.498 చెల్లించాల్సి వస్తుందన్నారు. ఎల్ఐసీ ద్వారా కేంద్రం ఎంతో ఆదాయం పొందుతోందని, అయితే పాలసీదారులపై జీఎస్టీ రూపంలో భారం మోపడం సరికాదన్నారు. జీఎస్టీ భారంతో ఎల్ఐసీపై ప్రజలకు నమ్మకం సడలే అవకాశం ఉందన్నారు. కేంద్రం తక్షణం చర్యలు తీసుకుని జీఎస్టీ నుంచి ఎల్ఐసీ పాలసీదారులను మినహాయించాలని కోరారు.

ఒప్పందాలను ఉపసంహరించుకోవాలి

వైద్య రంగం, మందుల్లో ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపే రీజనల్ కాంప్రహెన్సివ్ ఎకనామిక్ పార్ట్నర్షిప్ (ఆర్సీఈపీ) స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందాలపై సంతకాలను చేయొద్దని ఫెడరేషన్ ఆఫ్ మెడికల్ అండ్ సైన్స్ రిప్రజెంటేటివ్స్ అసోసియేషన్ తెలంగాణ రాష్ట్ర కమిటీ ప్రభుత్వాన్ని డిమాండు చేసింది. స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందాలను వ్యతిరేకిస్తూ సుందరయ్య కళానిలయంలో అసోసియేషన్ రాష్ట్ర కమిటీ ఆధ్వర్యంలో రౌండ్ టేబుల్ సమావేశం జరిగింది. అసోసియేషన్ జాతీయ కార్యదర్శి టి.కామేశ్వర్ రావు మాట్లాడుతూ.. మందుల తయారీ విధానంపై పేటెంట్లను అనుమతించే పర్యటనతెలంగాణలోని

'ఆధిపత్య కుల దురహంకారాలను రూపుమాపాలి'

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో పరువు హత్యలు, ఏపీలో దళితుల గ్రామబహిష్కరణల విషయంలో ప్రభుత్వాల జోక్యం చేసుకొని వాటిని అరికట్టాలని ప్రొ.రమామేల్కొటే డిమాండ్ చేశారు. సుందరయ్య కళానిలయంలో హైదరాబాద్ ఫోరంఫర్ సోషల్ జస్టిస్ ఆధ్వర్యంలో ఏపీ, తెలంగాణ రాష్ట్రాల్లో దళితులు, మైనార్టీలపై ఆధిపత్య కుల దురహంకారాలను ఖండిస్తూ రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాన్ని నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా ప్రొ.రమామేల్కొటే మాట్లాడుతూ దేశవ్యాప్తంగా గోరక్షణపేరిట 60కి పైగా హత్యలు, దాడులు జరిగాయన్నారు. ఈ ఘటనలపై అనేక నిరసనలు వ్యక్తమైన అనంతరం ప్రధాని నరేంద్రమోదీ నోరువిప్పడం దురదృష్టకర మన్నారు. ఆయన మౌనంగా ఉన్నారంటే దళితులు, మైనార్టీలపై దాడులకు వత్తాసు పలకడమేననే అనుమానాలు కలుగు తున్నాయన్నారు. సామాజిక కార్యకర్త సజయ మాట్లాడుతూ దేశ వ్యాప్తంగా దళితులు, మైనార్టీలపై అగ్రకుల దాడులు జరుగుతున్నా ప్రభుత్వం సరైన చర్యలు తీసుకోవడం లేదని ఆగ్రహం వ్యక్తంచేశారు.

'తెలంగాణ ఉద్యోగులను తక్షణమే వెనక్కి రప్పించాలి'

ఆంధ్రాలో పని చేస్తున్న తెలంగాణ ఉద్యోగులను తక్షణమే వెనక్కి రప్పించాలని టీఎన్టీవోల సంఘం నగర అధ్యక్షులు ప్రతాప్ డిమాండ్ చేశారు. ఉద్యోగుల విభజనలో ఏ ఒక్కరికీ అన్యాయం జరగకుండా చూసే బాధ్యత టీఎన్టీవో సంఘానిదేనని స్పష్టం చేశారు. ఈ మేరకు కోఠిలోని డైరెక్టర్ మెడికల్ హెల్త్ సర్వీసెస్ క్యాంపస్ టీఎన్టీవో యూనిట్ అత్యవసర సమావేశానికి ప్రతాప్ హాజరయ్యారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ.. ఉద్యోగుల విషయమై ఇప్పటికే పలుమార్లు ప్రభుత్వం, అధికారుల దృష్టికి తీసుకు వెళ్లామన్నారు. విభజన అనంతరం ఆంధ్రాలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన సుమారు 880 మంది ఉద్యోగులు పని చేస్తూ అక్కడి అధికారుల వేధింపులకు గురవుతున్నారని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. తెలంగాణలో పని చేస్తున్న ఆంధ్రా ఉద్యోగులు తమ ప్రాంతానికి స్వచ్ఛందంగా వెళ్తామని చెబుతున్నా పంపించడం లేదన్నారు. తాజాగా 15 రోజుల్లో తెలంగాణ ఉద్యోగులను వెనక్కి రప్పించాలంటూ సంఘం

రైతుల ఆత్మహత్యలు రాత్రికి రాత్రే ఆపలేరు!

రైతుల ఆత్మహత్యల సమస్యను రాత్రికి రాత్రే పరిష్కరించడం వీలుకాదని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది. రైతు సంక్షేమ పథకాల ద్వారా సత్ఫలితాలను సాధించడానికి ఏడాది గడువు కావాలన్న కేంద్ర ప్రభుత్వ అభ్యుద్ధానను ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ జేఎస్ ఖేహార్, జస్టిస్ డీవై చంద్రచౌదరితో కూడిన ధర్మాసనం అంగీకరించింది. ప్రభుత్వ పథకాలు కాగితాలకే పరిమితం కారాదని.. రైతు ఆత్మహత్యల సమస్యకు స్వపరిహారం చెల్లించడం పరిష్కారం కాదని వ్యాఖ్యానించింది. వీటికి మూల కారణం - రైతులు అప్పుల పాలవ్వడం, వాటిని తిరిగి తీర్చే శక్తి వారికి లేకపోవడమేనని పేర్కొంది. అప్పులతో రైతులు ఎదుర్కొంటున్న దుర్వస్థలను తగ్గించాల్సిన అవసరం ఉందని.. ఇలాంటి చర్యల్లో వారి రుణాలకు బీమా సౌకర్యం కల్పించడం ఒకటని ధర్మాసనం పేర్కొంది. సంక్షేమ పథకాలతో సత్ఫలితాలను సాధించాలంటే సమయం కావాలన్న అటార్నీ జనరల్ విజ్ఞాపనతో ఏకీభవించింది. కేంద్రం తరపున హాజరైన కొత్త అటార్నీ జనరల్ కేకే వేణుగోపాల్ ఎన్టీపి ప్రభుత్వం చేపడుతున్న అనేక రైతు సంక్షేమ పథకాలు, చర్యలను ధర్మాసనానికి ఈ సందర్భంగా నివేదించారు. రైతులకు అండగా అనేక స్థాయిల్లో చర్యలు తీసుకుంటున్నట్లు వివరించారు. మొత్తం 12 కోట్ల మంది రైతులకు గాను 5.34 కోట్ల మందికి ప్రధానమంత్రి ఫసల్ బీమా యోజన సహా వివిధ సంక్షేమ పథకాలు అందుతున్నట్లు తెలిపారు. దాదాపు 30 శాతం వ్యవసాయ భూమి పంటల బీమా పథకం పరిధిలో ఉందని.. 2018 ఆఖరు నాటికి దీన్ని గణనీయంగా పెంచుతామని నివేదించారు. కాగా ప్రభుత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడటం లేదని.. అయితే సంక్షేమ పథకాలను త్వరితగతిన ఎలా అమలు చేస్తారో చెప్పాలని ధర్మాసనం అడిగింది. “మీరు సరైన మార్గంలోనే ఉన్నారన్నది అంగీకారయోగ్యమే.. అయితే చర్యలు కాగితంపై కాకుండా కార్యచరణలో ఉండటం అవసరం.” అని పేర్కొంది. దీనికి ఏడాది వేచిచూడాలని.. గతంలో ఆత్మహత్యల సంఖ్య, అది ఇప్పుడెలా ఉందన్న గణాంకాలు పరిశీలించాలని ఏజీ కోరారు. ఈమేరకు రైతుల ఆత్మహత్యలపై ‘క్రాంతి’ స్వచ్ఛంద సంస్థ గతంలో ప్రజాహిత వ్యాజ్యం దాఖలు చేసింది. గుజరాత్ లో ఆత్మహత్యలు



పెరుగుతున్న విషయమై వ్యాజ్యం వేయగా.. అనంతరం సుప్రీంకోర్టు దీని పరిధిని దేశమంతటికీ వర్తింపజేసింది. ఈ వ్యాజ్యం విచారణ సందర్భంగా - రైతుల ఆత్మహత్యలను ఆపగలిగేలా ప్రభుత్వం పథకాలను పూర్తిస్థాయిలో అమలు చేయాలని స్వచ్ఛంద సంస్థ తరపు సీనియర్ న్యాయవాది కోరారు. ఆయన సూచనలను కూడా కేంద్రం పరిగణలోకి తీసుకోవాలని సూచించిన ధర్మాసనం విచారణను 6 నెలలకు వాయిదా వేసింది.

సూరం చెరువు ఆక్రమణల తొలగింపుపై దృష్టి

సాలించాలి: హైకోర్టు

బండ్లగూడ సూరం చెరువు పూర్తిస్థాయి నీటిమట్టం పరిధిలో ఎలాంటి నిర్మాణాలకు తావివ్వకుండా, అప్పటికే ఉన్న అక్రమ నిర్మాణాల తొలగింపునకు చర్యలు తీసుకోవాలని గతంలో ఇచ్చిన ఉత్తర్వులను ఏ మేరకు అమలు చేశారో చెప్పాలని హైదరాబాద్ కలెక్టర్ రాహుల్ బొజ్జా, ఇతర రెవెన్యూ అధికారులను హైకోర్టు ఆదేశించింది. అక్రమ నిర్మాణాల వ్యవహారంలో పెద్దల హస్తమున్నట్లు పిటిషనర్ తీవ్ర ఆరోపణలు చేస్తున్న నేపథ్యంలో దృష్టి సాలించాలని సూచించింది. చెరువు పరిధిలో ఎలాంటి నిర్మాణాలకు తావులేకుండా చూడాల్సిన బాధ్యత మీపై ఉందని వ్యాఖ్యానించింది. పూర్తి వివరాలు సమర్పించేందుకు విచారణను వారం వాయిదా వేసింది. ఉమ్మడి హైకోర్టు తాత్కాలిక ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ రమేశ్ రంగనాథన్, జస్టిస్ ఎం.సత్యనారాయణమూర్తితో కూడిన ధర్మాసనం కోర్టుధిక్కరణ కేసులో ఈ మేరకు ఆదేశాలు జారీచేసింది. సూరం చెరువును ఆక్రమణల నుంచి రక్షించాలని అభ్యర్థిస్తూ.. ‘ప్రైమరీ ఫిషరీమెన్ కోఆపరేటివ్ మార్కెటింగ్ సొసైటీ లిమిటెడ్’ 2015 ఆగస్టులో హైకోర్టులో ప్రజాహిత వ్యాజ్యం దాఖలు చేసింది. ఈ వ్యాజ్యంపై విచారణ జరిపిన ధర్మాసనం.. అక్రమ నిర్మాణాలపై చర్యలు తీసుకోవాలని 2016 మార్చిలో ఉత్తర్వులు జారీచేసింది. కోర్టు ఉత్తర్వులు అమలు చేయడంలో అధికారులు విఫలమయ్యారని పేర్కొంటూ పిటిషనర్ సొసైటీ ఈ ఏడాది మార్చిలో హైకోర్టులో కోర్టుధిక్కరణ కేసు దాఖలు చేసింది. ప్రతివాదులుగా కలెక్టర్ రాహుల్

కేంద్ర కమిటీ రాష్ట్ర ముఖ్య కార్యదర్శికి వినతిపత్రం సమర్పించిందని గుర్తు చేశారు. ఇచ్చిన గడువులోపు సమస్యను పరిష్కరించకుంటే అధిష్టానం ఆదేశాల మేరకు భవిష్యత్ కార్యచరణ ఉంటుందన్నారు.

ఒప్పంద, పొరుగు సేవల సిబ్బందిని క్రమబద్ధీకరించాలి

ప్రభుత్వ శాఖల్లో పనిచేస్తున్న ఒప్పంద, పొరుగు సేవల సిబ్బందిని క్రమబద్ధీకరించాలని మాజీ ఎమ్మెల్యే, ప్రొ.కె.నాగేశ్వర్ కోరారు. సుందరయ్య కళానిలయంలో తెలంగాణ స్టేట్ గవర్నమెంట్ కాంట్రాక్ట్ అండ్ ఔట్ సోర్సింగ్ ఎంప్లాయిస్ ఫెడరేషన్ ఆధ్వర్యంలో

వారి సమస్యలపై నిర్వహించిన రౌండ్ టేబుల్ సమావేశంలో ఆయన మాట్లాడారు. ఎన్నికల ముందు తెరాస నేతలు పొరుగు సేవల సిబ్బందిని క్రమబద్ధీకరిస్తామని ఇచ్చిన హామీని మూడేళ్లుగా నెరవేర్చడంలేదన్నారు. సమాన పనికి సమాన వేతనం చెల్లించాలని ఆయన డిమాండు చేశారు. సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షుడు జె.వెంకటేశ్ మాట్లాడుతూ.. జీఓ నంబరు 14ను అమలు చేయాలని కోరారు. సమావేశంలో రాష్ట్ర ప్రధాన కార్యదర్శి నేతలు జె.కుమారస్వామి, పాలడుగు భాస్కర్, ఎం.పద్మశ్రీ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర పునర్నిర్మాణం ఒక సబాల్టర్స్ దృక్కోణం

అనాది నుంచీ 'విస్మృత వర్గాలు' చేసిన పోరాటాలకు, త్యాగాలకు, వారి గౌరవానికి చరిత్రలో ఏనాడు న్యాయమైన స్థానం దక్కలేదు. ఇక్కడ 'విస్మృత వర్గాలు' లేదా 'విస్మృత శ్రేణులు' అంటే అగ్రకులాధిపత్యంలో, దోపిడీ పాలక వర్గం, నయా వలసవాదుల చేతిలో అణచివేతకు, ఆధిపత్యానికి బలై వివిధ రంగాల్లో న్యాయమైన వాటా నిరాకరించబడ్డ బహుజనులు. ఈ బహుజనుల్లో దళితులు, బీసీలు, ఆదివాసీలు/గిరిజనులు, ముస్లిములున్నారు. బుద్ధుడు బోధించిన 'బహు జన హితాయా బహు జన సుఖాయ' దీనికి మూల సిద్ధాంతం. ఈ బహుజనులు ఒకవైపు తీవ్ర అణచివేతను, ఆధిపత్యాన్ని, నిరాదరణను ఎదుర్కొంటూనే మరోవైపు అనేక ప్రతికూలతల మధ్య ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ రంగాల్లో గణనీయమైన కృషి చేసింది. అయితే దానికి తగిన గుర్తింపు లేదు. మొత్తం భారతదేశవ్యాప్తంగా ఈ వివక్ష విస్తరణ కొనసాగింది. ఇంకా కొనసాగుతూ ఉంది. తొలి దశలో చదవడం, రాయడం నేర్చుకున్న సామాజిక వర్గాలు మరెవరికీ విద్యా గంధం అంటకుండా చెవుల్లో సీసాలు పోశాయి. ఇప్పటికీ ఈ సీసాలు పోసిన వారి వారసులు రాసిన చరిత్ర

బ్రిటీష్ వారి రాకతో ఆంగ్ల విద్యను తమ గుత్త సొత్తుగా చేసుకుంది కూడా ఈ సామాజిక వర్గాలే! వీరు నిర్ణయించిన విషయాలే పాఠ్యాంశాలై వెలుగుతున్నాయి. తాము రాసింది మాత్రమే చరిత్రగా, దానికి మాత్రమే వారు ప్రామాణికతను ఆపాదించారు. అందుకే సోయి తెచ్చుకున్న 'విస్మృత శ్రేణులు' తమ చరిత్రను తామే రాసుకునేందుకు సిద్ధమయిండ్రు.

ప్రామాణికమై, వారు గుర్తించిన వాళ్ళే యోధులుగా, జ్ఞానులుగా, త్యాగధనులుగా, వైతాళికులుగా, కీర్తికాయులుగా ప్రచారం పొందుతున్నారు. విశ్వవిద్యాలయాలను నయా అగ్రహారాలుగా మార్చి రోహిత్ వేముల వంటి విద్యాసంపన్నులను పొట్టనబెట్టుకుంటుండ్రు.

బ్రిటీష్ వారి రాకతో ఆంగ్ల విద్యను తమ గుత్త సొత్తుగా చేసుకుంది కూడా ఈ సామాజిక వర్గాలే! వీరు నిర్ణయించిన విషయాలే పాఠ్యాంశాలై వెలుగుతున్నాయి. తాము రాసింది మాత్రమే చరిత్రగా, దానికి మాత్రమే వారు ప్రామాణికతను ఆపాదించారు. అందుకే సోయి తెచ్చుకున్న 'విస్మృత శ్రేణులు' తమ చరిత్రను తామే రాసుకునేందుకు సిద్ధమయిండ్రు. చరిత్ర నిర్మాతలే చరిత్రను రికార్డు చేసేందుకు సన్నద్ధమయిండ్రు. అందులో భాగంగానే 'సబాల్టర్స్' దృక్కోణంతో చరిత్రను పునఃపరిశీలిస్తూ, లోతైన అధ్యయనం చేస్తూ, చరిత్రను తిరగరాస్తూ, మరుగున పడేసిన విషయాల్ని పునఃప్రచారంలో పెట్టడం జరుగుతోంది. ఈ పునఃవిశ్లేషణతో విమర్శకు తద్వారా సబాల్టర్స్ చరిత్రకు అన్ని వర్గాల్లో గుర్తింపు, గౌరవం దక్కతుంది. సబాల్టర్స్ వైతాళికులకు

హక్కుగా దక్కాల్సిన న్యాయమైన గుర్తింపు రావాలి. అందుకు ఈ వ్యాసం తొలి అడుగు కావాలి. కచ్చితంగా ఆ దిశలో ఇది ఒక మేలి మలుపు. తెలుగులో ఇంత వరకూ చరిత్రను ఈ దృక్కోణంతో ఎవ్వరూ రికార్డ్ చేయలేదు. ఆ లోటు ఈ రచనతో కొంతమేరకైనా తీరుతుంది.

ఆత్మగౌరవానికి, అభివృద్ధికి దూరమై, అగ్రవర్ణ/ఆధిపత్యుల అణచివేతకు గురైన, వివక్షకు గురై విస్మరింపబడ్డ, వక్రీకరించబడ్డ సబ్బుండ కులాల సామాజిక చరిత్రే సబాల్టర్స్ స్టడీస్ గా భావించవచ్చు. ఈ అధ్యయనాల ఫలితమే తెలుగులో 'విస్మృత శ్రేణులు' చరిత్రగా రూపొందుతోంది. బుద్ధునికి ముందు వేదాల్ని ధిక్కరించిన చార్వాకులు, భౌతిక వాదులు, లోకాయతులు అసమానతలను నిరసించిన విస్మృత శ్రేణిలోని వారే! క్రీస్తు పూర్వం ఒకటో శతాబ్దిలో తిరువళ్ళవర్ తమిళంలో వేదాలు అనదగ్గ 'తిరుక్కురళి' రచించాడు. ఈయన చేనేత పని చేసేవాడు. వీరందరికీ 'మెయిన్ స్ట్రీమ్' చరిత్రలో స్థానం ఎందుకు లేదు? అనేది జవాబు లేని ప్రశ్న. ఈ 'విస్మృత శ్రేణులు' ఇప్పుడు చరిత్రను చార్వాకులు, శూద్రుడు, జాబాలి, శంభూకుడు, జాంబవంతుడు, ఏకలవ్యుడు, శబరి దగ్గరి నుంచి తిరగతోడుతున్నారు. 'జాంబవరాణం' నుంచి 'కుల పురాణాల' వరకు సాహిత్యంలో తమ స్థానమేది అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. బహుజన సంగీతానికి, వాయిద్యాలకు గౌరవం ఎందుకు దక్కలేదు? సమ్మక్క సారలమ్మల పోరు బాటల నుంచి సాయుధ సమరం వరకు సబ్బుండ వర్ణాల వారు చేసిన పోరుకు అక్షర రూపం ఎందుకు లేదు? సంఘ సంస్కరణలో భాగ్యరెడ్డి వర్మ మొదలు సంగెం సీతారామయ్య యాదవ్ వరకు చేసిన కృషికి గుర్తింపు ఏది? తారామతి, ప్రేమావతిల నుంచి మహాలభాబాయి చాందాల నాట్యానికి ప్రఖ్యాతి ఏది? అని నేటి తరం ప్రశ్నిస్తోంది. దొడ్డి కొమురయ్య, బందగీ, బండి యాదగిరి, సుద్దాల హనుమంతు, రాజారాం, చీమ గురువయ్యల త్యాగాలకు గౌరవం ఎందుకు దక్కలేదు. సదాలక్ష్మి మొదలు, సుగ్రాహుమాయాన్ మీర్జా, మాసుమా బేగం, సంగెం లక్ష్మీబాయి, శాంతాదేవి వరకు రాజకీయ రంగంలో బహుజన మహిళలు పోషించిన పాత్రకు విలువ ఎందుకు దక్కలేదు. సర్వాయి పాపన్న మొదలు, రాంజీ గోండు, కొమురం భీమ్, జహంగీర్ ఖాన్, తుర్రబాజ్ ఖాన్లు చేసిన తిరుగుబాటుకు చరిత్రలో

స్థానం లేదు. హైదరాబాద్ తొలి మేయరు కృష్ణస్వామి ముదిరాజ్, పోలీస్ యాక్షన్స్ అంతర్జాతీయ కోర్టులో నిలదీసిన శ్యామ్సుందర్, అంతర్జాతీయ కోర్టులో న్యాయమూర్తిగా పనిచేసిన జస్టిస్ కొమురయ్య, ప్రపంచ స్థాయి డాక్టర్లుగా గుర్తింపు పొందిన డాక్టర్ మల్లన్న, ముత్యాల గోవిందరాజులు నాయుడు, అంతర్జాతీయ స్థాయి చిత్రకారుడు దళిత ఈస్టబిటీని చిత్రకళలో ప్రవేశపెట్టిన ఇరుకుల కుమారిల స్వామి, దళిత దార్శనికులు వల్టాడి శేషయ్య, ఎం.ఎల్. ఆదయ్య అందరూ చరితార్థులే, చరిత్రకెక్కాల్సిన వారే! ఒక్కకథను మిద్దె నెక్కించిన మిద్దె రాములు, తెలంగాణ పెయింటింగ్స్ విశ్వవ్యాప్తం చేసిన కాపు రాజయ్య, జానపద కళాకారులు, కళలు, ఆచార వ్యవహారాలు, సంస్కృతి, జీవన విధానాలు చరిత్రకెక్కాల్సి. అలాగే సర్వాయి పాపన్న మొదలు పండుగ సాయన్న వరకూ, ఇంకా మౌఖికంగా వ్యాప్తిలో ఉన్న అనేక మంది యోధుల విరోచిత జానపదగేయగాధల్ని, జాతీయ కళా రూపాల్ని నేడు పునః పరిశీలించడం జరుగుతోంది. వాటిపై అధ్యయనం మొదలయ్యింది. మౌఖికంగా మాత్రమే ప్రచారంలో ఉన్న వీరగాధల్ని, గేయాల్ని చారిత్రక ఆధారాలతో సహా వెతికి పట్టుకునేందుకు పరిశోధనలు, ప్రచురణ, ప్రచారం అవసరం. ఈ పనుల్ని యూనివర్సిటీలు, ప్రభుత్వాలు, అకాడెమీలు, సంస్థలు, వ్యక్తులు విడివిడిగా, సంయుక్తంగా చేయాలి. అప్పుడే మరుగున పడేయవలసిన భూమి పుత్రుల గొప్పతనానికి గుర్తింపు దక్కుతుంది. గౌరవం పెరుగుతుంది.

స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం, ఆ తర్వాత 1980వ దశకం వరకూ ఇటు రైటిస్టులూ, అటు లెఫ్టిస్టులూ వాళ్ల 'ఇజామేదైనా అగ్రకులాల వారు చేసిందే పోరాటం, వారు రాసిందే చరిత్రగా చలామణి చేశారు. ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామమైతే నేమి, భారత జాతీయోద్యమమైతేనేమి? ఆంధ్రమహాసభ ఉద్యమమైతే నేమి? సాయుధ పోరాటం వరకూ తర్వాత 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం, మధ్యలో నక్సలైట్స్ అలజడి, ఇప్పుడు లేటెస్ట్గా తెలంగాణ సాధన అన్నీ అగ్రకులాల వారు చేసిన పోరాటాలుగానే చరిత్రలో రికార్డు చేసిండ్లు. తెలంగాణ చరిత్రలో పాలకులు వారి తొత్తుల అడుగులకు మడుగులు వత్తకుండా తిరుగుబాటు చేసిన కొమురం భీమ్ ఈ చరిత్రలో కనిపించడు. అంతకుముందు ఆంగ్లేయులపై తిరగబడ్డ రాంజీగోండ్, బ్రిటీష్వారిపై యుద్ధం ప్రకటించిన తుర్రెబాజ్ఖాన్, బ్రిటీష్ రెసిడెన్సీపై దాడి చేసినందుకు అండమాన్ జైల్లో జీవితం మొత్తం గడిపిన యోధుడు మౌల్వీ అల్లాఉద్దీన్ వీరందరికీ ఒక అనామక 'పేర్లు' మాత్రమే! ఇలా వక్రీకరణకు గురైన దేశ చరిత్రను సరిదిద్దే ప్రయత్నం గతంలో కొంత జరిగింది. మొదట 1980లో ఏర్పడ్డ 'సబ్బార్బ్ గ్రూప్' వివక్షకు, విస్మరణకు గురైన యోధులను, వారి పోరాటాలను వెలుగులోకి తెచ్చారు. అట్లా తెచ్చిన యోధుల్లో ముందు వరుసలో నిలబడ్డ వాడు బిర్లాముండా. ఈ పనిని చేసింది బ్రాహ్మణ

ఆంగ్లేయులపై తిరగబడ్డ రాంజీగోండ్, బ్రిటీష్వారిపై యుద్ధం ప్రకటించిన తుర్రెబాజ్ఖాన్, బ్రిటీష్ రెసిడెన్సీపై దాడి చేసినందుకు అండమాన్ జైల్లో జీవితం మొత్తం గడిపిన యోధుడు మౌల్వీ అల్లాఉద్దీన్ వీరందరికీ ఒక అనామక 'పేర్లు' మాత్రమే! ఇలా వక్రీకరణకు గురైన దేశ చరిత్రను సరిదిద్దే ప్రయత్నం గతంలో కొంత జరిగింది. మొదట 1980లో ఏర్పడ్డ 'సబ్బార్బ్ గ్రూప్' వివక్షకు, విస్మరణకు గురైన యోధులను, వారి పోరాటాలను వెలుగులోకి తెచ్చారు.

సామాజిక వర్గాల వారే కావడం విశేషం. ఈ సబ్బార్బ్ గ్రూప్ స్ఫూర్తితో కొంతమంది వ్యక్తిగత స్థాయిలో అణచి వేయబడ్డ వారి ఉద్యమాలపై, ఉద్యమ నాయకులపై పరిశోధనలు ప్రారంభించారు. గెయిల్ అమ్బెట్, ధనంజయ్ కీర్, రోజాలిండ్ లాంటి వారి పూనికతో పూలే, సావిత్రి బాయి లాంటి వారు నేటి తరానికి తెలియవచ్చారు. అలాగే అయ్యం కాళి, పెరియార్ రామస్వామి నాయకర్, సాహు మహారాజ్, నారాయణ గురు, సర్వాయి పాపన్న, భాగ్యరెడ్డి వర్మ, టి.ఎన్.నదాలక్ష్మి, ఈశ్వరీబాయి, వి. మంకమ్మ, సంగెం లక్ష్మీబాయి, తదితర విస్మృత వైతాళికులు వెలుగులోకి వచ్చిండ్లు. పూలే ఆలోచనా విధానం, అంబేద్కర్ పోరాట స్ఫూర్తి, వారి రచనలు ఈ శక్తులకు మరింత బలాన్ని సమకూర్చాయి. దీనితో పాటుగా భారత దేశ రాజకీయ చిత్రపటంపై వచ్చిన మార్పులు కూడా చరిత్రకెక్కని ఎన్నో విషయాలను వెలుగులోకి తీసుకురావడానికి కారణమయ్యాయి. ఉత్తర ప్రదేశ్లో మాయావతి ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలు స్వీకరించిన అనంతరం, అప్పటి వరకూ మౌఖికంగా మాత్రమే ప్రచారంలో ఉన్న దళిత మహిళ రుల్కారీబాయి చరిత్ర పుటల్లో చోటు దక్కించుకుంది. పరిశోధనల మూలంగా అనేక వివరాలు తెలిసొచ్చాయి. రూన్సిరాణి బదులు ఈమెనే పోరాటం చేసిందనే విషయం అందులో ప్రధానమైంది. ఇందుకు గుర్తింపుగా రుల్కారీ బాయి స్మారకంగా భారత ప్రభుత్వం స్టాంప్స్ విడుదల చేసింది. సరికొత్త పరిశోధనలు రుల్కారీబాయిని విస్మరించడానికి వీలు లేని అనివార్య పరిస్థితిని కల్పించాయి. పాఠ్య పుస్తకాల్లో ఆమెకు గౌరవమైన చోటు దక్కింది. యూనివర్సిటీ గ్రాంట్స్ కమిషన్ మాజీ చైర్మన్ సుఖ్దేవ్ తోరర్, ప్రొఫెసర్ బద్రినారాయణ, వినయ్ ప్రసాద్, సైమన్ చార్లీ, ఎస్.కె.సింగ్, జంగం చిన్నయ్య, పి.కేశవకవచూర్, సత్యనారాయణ తదితరులు చేసిన రచనలు, పరిశోధనలు, కృషి జాతీయ, రాష్ట్ర స్థాయిలో దళితుల స్థితిగతులపై చర్చలు లేపదీశాయి. వీటికి తోడు దర్బన్ సదస్సు దళిత సమస్యను విశ్వవ్యాప్తం చేసింది. తెలుగులో అంబేద్కర్ రచనా సంపుటాలు ప్రచురితం కావడం అదీ తక్కువ ధరకు అందుబాటులోకి రావడం ఒక వైపు, కారంచేడు, చుండూరు దళితోద్యమాలు, భూపతి నారాయణమూర్తి, బొజ్జా తారకం, కత్తి పద్మారావు, కలేకూరి ప్రసాద్ రచనలు, గూడ అంజయ్య, గద్దర్, మాస్టర్లీల పాటలు కూడా భావ జాల వ్యాప్తికి దోహదపడ్డాయి. తెలుగులో యాగాటి చిన్నారావు వెలువరించిన 'ఆంధ్రప్రదేశ్ దళితోద్యమ చరిత్ర' పాక్షికంగానే అయినా కొంత తెలంగాణ దళిత చరిత్రను రికార్డు చేసింది. అలాగే ఇంగ్లీషులో 1955లో పి.ఆర్.వెంకటస్వామి వెలువరించిన 'అవర్ స్ట్రగుల్ ఫర్ ఎమాన్సిపేషన్'ను 2003లో డాక్టర్ యెండ్లూరి 'మా విముక్తి పోరాటం' పేరిట తెలుగులోకి అనువదించాడు. వీటితో పాటుగా అడపా సత్య

నారాయణ 'నూరేండ్ల దళిత చరిత్ర', కంచె ఐలయ్యల రచనలు ఉద్యమానికి ఊపిరి పోశాయి. మాజీ ఉపముఖ్యమంత్రి జగన్నాథం, బొజ్జం నర్సింలు, కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ తదితరుల బీసీ స్పృహ, మారోజు వీరన్న చేపట్టిన బహుజనోద్యమం, కవి, గాయకులు గోరటి వెంకన్న గొంతు, బహుజనోద్యమ సారథులు పేరిట విజిఆర్ నారగోని తదితరులు అచ్చేసిన పుస్తకాలు, ఇ.వెంకటేశు, కె.కొండలరావుల రచనలు తెలుగునాట బీసీ ఉద్యమాలకు ఇటీవల పునాదులేర్పరిచాయి. బి.ఎన్.రాములు, మాష్టార్లీ తదితరుల దరకమే కార్యక్రమాలు, సంగం సూర్యారావు బి.సి.టైమ్స్ పత్రిక ప్రజల్ని ఆలోచనవైపు, చైతన్యం వైపు నడిపించాయి.

విస్తృత చరిత్ర

శతాబ్దాలుగా అణచబడ్డ జాతి నేడు తమ చరిత్రను తామే రాసుకుంటుంది. వీరోచిత పోరాటం చేసిన యోధులను స్మరించుకుంటోంది. నేటి తరానికి స్ఫూర్తినిచ్చే త్యాగాల చరిత్రను, అణగారిన వర్గాల పోరాట పటిమను అణచివేతకు గురైన వర్గాల వ్రజలు నేడు వెలుగులోకి తీసుకొస్తున్నారు. దేశమంతటా ఈ పని జరుగుతోంది. బ్రిటీష్ వారికి వ్యతిరేకంగా పోరాటం చేస్తూ రాంచి జైలులో ప్రాణాలర్పించిన గిరిజన యోధుడు బిర్సాముండా (1875-1900) గురించి తెలియ వచ్చింది రెండు దశాబ్దాల క్రితమే. బిహారీలోని సర్దార్, ఫోర్వార్డ్ ఉద్యమాల గురించి జాన్ మార్కడోగాల్ వెలుగులోకి తెచ్చింది. కె.ఎన్.సింగ్ 'ట్రైబల్ మూవ్ మెంట్స్ ఇన్ ఇండియా' పేరిట మూడు సంపుటాలను 1982లో వెలువరించింది. అలాగే ఆదిలాబాద్ గోండు వీరుడు కొమురంభీమ్ చరిత్ర కూడా ఈ కాలంలోనే వెలుగులోకి వచ్చింది.

దాదాపు ఇదే కాలంలో ఎం.బి. గౌతమ్ రాసిన దళితోద్యమ స్ఫూర్తి భాగ్యరెడ్డి వర్మ (1888-1939) జీవిత చరిత్ర వెలువడింది. తర్వాతి కాలంలో మరుగునపడ్డ దళిత, బహుజన, గిరిజన చైతన్యం పుస్తకాలుగా వెలువడ్డాయి. కత్తి పద్మారావు, నసీర్ అహ్మద్, స్ట్రైబాబల రచనలు, సమాంతర, ముల్కీ పత్రికలు, దళిత, ముస్లిం అస్తిత్వానికి, ఆత్మగౌరవ పోరాటాలకు ఊతమిచ్చాయి. ఎన్.వి. శ్రీరామాచార్యులు వెలువరించిన 'విశ్వబ్రాహ్మణ మహాపురుషుల చరిత్రలు', పద్మశాలి మహాశయులు, తెలుగునాట సమతా స్వరాలు, భంగ్యాభూక్యా 'నిజాం పాలనలో లంబాడీలు' తదితర పుస్తకాలు ఈ కోవలోనివే! అలాగే కె.శ్రీనివాసులు, ఇనగంటి తిరుమలి, ముత్యం, క్షీరసాగర్, జయధీర్ తిరుమలరావు, గోగు శ్యామల, కపిలవాయి లింగమూర్తి, రాపాక ఏకాంబరాచార్యులు, సుం కిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, కె.శ్రీనివాస్ల పరిశోధనలు/రచనలు కొంత మేరకు సబాల్టర్స్ చరిత్రను వెలుగులోకి తెచ్చాయి. కొంపెల్ల వెంకట్ గౌడ్ సర్వాయి పాపన్న చరిత్రను, ధర్మభిక్షం, జయశంకర్ సార్ల జీవిత చరిత్రలను

ప్రచురించింది. అంతకు ముందు వి.జి.ఆర్. నారగోని పుస్తకాలు, మనకు తెలియని మన చరిత్ర, నలుపు పత్రిక, ఏకలవ్య, బహుజన పత్రికలు కూడా ఎంతో కొంత అణగారిన వారి చరిత్రను రికార్డు చేశాయి. ఇవే గాకుండా తెలంగాణ సాయుధపోరాటం 50/60 యేండ్ల ఉత్సవాలు మొదలు ఇటీవలి కాలం వరకూ ప్రచురితమైన స్వీయ చరిత్రలు, జీవిత చరిత్రలు, పరిశోధనలు, ఇంటర్వ్యూలు, జ్ఞాపకాలు, డాక్యుమెంటరీలు కొంతమేరకైనా బహుజన దృక్పథంలో చరిత్రను రికార్డు చేశాయి. సుద్దాల హనుమంతు మొదలు దొడ్డా నరసయ్య, నల్లా నరసింహులు, అనంతోజు బ్రహ్మయ్య, బొమ్మ గాని ధర్మభిక్షంల స్వీయ జీవిత చరిత్రలు, మనకు తెలియని మన చరిత్ర, సై సై నల్లగొండా తదితర పుస్తకాల్లో బహుజన సాయుధ పోరాట చరిత్ర రికార్డుయ్యింది. ఉప్పల మల్సూర్, పెండెం వాసుదేవ రావు, సుంకం అచ్చాయి, రెంటాల బాలగురుమూర్తి (ఖమ్మం), కె.ఆర్. వీర స్వామి, కాశీరాం గంగి మరసోలై (అసిఫాబాద్), గంగారాం (నిర్మల్), ఎం.బి.

గౌతమ్ (ఇబ్రహీంపట్నం), బి.ఎం.రామ చంద్రరావు (మహా బూబాబాద్), ఐ.నరసింహులు (హుజూర్ నగర్), నాగయ్య (ఇల్లండు), బట్టి రాజారాం (జగిత్యాల), జె.బి. ముత్యాల రావు (సికింద్రాబాద్), జె.ఎం. రాజమణి దేవి (సిరిసిల్ల), పి.వీరస్వామి (నాగర్ కర్నూలు), వి. రామారావు (కామారెడ్డి), లక్ష్మణ కుమార్ (అంధోల్), పెరికె లక్ష్మయ్య (నల్లగొండ) ఎం. లక్ష్మయ్య (దేవరకొండ), సుమిత్రా దేవి (జూబిలి హిల్స్), దేవంగపల్లి రాజయ్య (నల్లగొండ), పులి రామస్వామి తదితరులు 1952, 57 సాధారణ ఎన్నికల్లో హైదరాబాద్, ఆంధ్రప్రదేశ్ అసెంబ్లీకి ఎన్నికైన దళితులు. వీరు తమ వర్గాలకు చేసిన సేవను,

వారి జీవిత చరిత్రలను రికార్డు చేయాల్సిన అవసరముంది.

సాహితీ రంగంలో జూలూరి గౌరీశంకర్ వెలువరించిన 'వెంటాడే కలాల' పుస్తకంలో బీసీ కవిత్వం, చైతన్యం రికార్డుయ్యింది. ఇటీవల 'సమూహం' పేరిట చింతం ప్రవీణ్ బహుజన కవిత్వాన్ని వెలువరించింది. తెలం గాణ పోరాట పాటలు, గూడ అంజయ్య 'ఊరు మనదిరా', బండి యాదగిరి బండెనక బండికట్టి లాంటి పాటలు, పుస్తకాలు కూడా బహుజన ఘనతను రికార్డు చేశాయి. ఈ కోవలోనే త్వరలో తెలంగాణ బీసీ కథలు ప్రచురితం కానున్నాయి. నల్లపొద్దు, చిక్కనవుతున్న పాట, దళిత కథలు, దళిత కవిత్వం, దళిత పాటలు, కూడా తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరిపుష్టం చేశాయి.

ఎన్టీరామారావు అధికారంలోకి వచ్చిన తర్వాత పటేల్ పట్వారీ వ్యవస్థ రద్దు చేయడం ఒక చారిత్రక ఘట్టం. అయితే ఈ ప్రభుత్వంలోనే దళితులపై మారణకాండ ఎక్కువగా జరిగింది. ప్రభుత్వం మాదే, తామేది చేసిన చెల్లుబాటు అవుతుందనే ధీమాతో ఉన్న కమ్మ సామాజిక వర్గానికి చెందిన వాళ్ళు ప్రకాశం జిల్లా కారంచేడులో దళితుల్ని

మరుగునపడ్డ దళిత, బహుజన, గిరిజన చైతన్యం పుస్తకాలుగా వెలువడ్డాయి. కత్తి పద్మారావు, నసీర్ అహ్మద్, స్ట్రైబాబల రచనలు, సమాంతర, ముల్కీ పత్రికలు, దళిత, ముస్లిం అస్తిత్వానికి, ఆత్మగౌరవ పోరాటాలకు ఊతమిచ్చాయి. ఎన్.వి. శ్రీరామాచార్యులు వెలువరించిన 'విశ్వబ్రాహ్మణ మహాపురుషుల చరిత్రలు', పద్మశాలి మహాశయులు, తెలుగునాట సమతా స్వరాలు, భంగ్యాభూక్యా 'నిజాం పాలనలో లంబాడీలు' తదితర పుస్తకాలు ఈ కోవలోనివే!

ఊచ కోత కోసిండు. ఈ సంఘటన 1985లో జరిగింది. గద్దర్ లాంటి విప్లవవాదులతో 'దళిత పులులమమ్మా' లాంటి పాటను రాయించింది. దళితులందరూ సంఘటితం కావడానికి, సామూహిక చైతన్యం తీసుకురావడానికి ఈ సంఘటన ప్రధాన కారణమయ్యింది. బొజ్జా తారకం, కత్తి పద్మారావు లాంటి దళితోద్యమ నాయకులు తమ రచనలు, ప్రసంగాల ద్వారా చైతన్యాన్ని వ్యాప్తి చేసిండు. అలాగే ఊ రూరా అంబేద్కర్ భావజాలాన్ని ప్రచారం చేయడమే గాకుండా ఆయన విగ్రహాలు ఏర్పాటు చేసి ప్రతి యేటా జయంతి, వర్ధంతలు నిర్వహించి తమ ఆత్మగౌరవాన్ని చాటుకునేందుకు గ్రామాలని వేదికగా చేసుకుండు. అనివార్యంగా అగ్రకులాల వాండ్లు కూడా ఇందులో పాల్గొనకుండా ఉండలేని పరిస్థితి కల్పించిండు. గూడఅంజయ్య, మాస్టర్జీలతో కలిసి కవులు కళాకారుల సంఘాన్ని బి.ఎస్.రాములు నడిపించి ప్ర జల్లో ముఖ్యంగా బహుజనుల్లో చైతన్యం తీసుకురావడానికి ఒక ప్ర యత్నం చేసిండు. దళిత పాటలు, దళిత కవిత్వం, దళిత కథలు ఈ నేపథ్యంలోనే వెలువడ్డాయి. గ్లోబలైజేషన్ తో వృత్తులు, ఉపాధి కోల్పో యిన వృత్తికులాల వాండ్లు సంక్షోభంలో కూరుకున్న సమయంలోనే మండల్ కమీషన్ అమల్లోకి రావడంతో రిజర్వేషన్ల వ్యతిరేక ఉ ద్యమాలను దళిత, బహుజనులు సమై క్యంగా ఎదుర్కొన్నారు. విద్యావకాశాల్లో, ఉద్యోగాల్లో కొంతమేరకు ఓబీసీలకు రిజర్వేషన్లు దక్కాయి. ఇలా రిజర్వేషన్లతో పైకొచ్చిన బీసీలే తర్వాతి కాలంలో తెలంగాణ ఉద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించిండు.

ఇంతకు ముందే చెప్పుకున్నట్లుగా ఉత్తర ప్రదేశ్ లో మాయావతి నేతృత్వంలో బహుజన సమాజ్ పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చిన తర్వాత బహుజన చరిత్రకు గౌరవం దక్కింది. అప్పటి వరకు మరుగునపడి పోయిన మహనీయుల చ రిత్రను ప్రభుత్వం నిధులు కేటాయించి మరీ పరి శోధన చేయించింది. వాటిని వెలుగులోకి తెచ్చింది. అప్పటి వరకు విస్మరణకు గురైన వీరులను జ్ఞాపకం చేసు కునేలా 'సామాజిక్ పరివర్షన్ కే లియే సంఘర్ష కర్నేవాలే మహా పురుషోంకా సమ్మాన్' పేరిట మాయావతి ప్రభుత్వం పుస్తకం ప్రచురిం చింది. జిల్లాలకు బహుజన యోధుల పేర్లు పెట్టడం ద్వారా ఆ వర్గాల వారి ఆత్మగౌరవాన్ని ఇనుమడింప జేసింది. అప్పటి వరకూ ఆదరణ లేకుండా పోయిన మహాత్మ బుద్ధ, మహర్షి వాల్మీకీ, ఏకలవ్య, కబీర్ దాస్, అహల్యాబాయి హోల్కర్, ఛత్రపతి సాహూ మహారాజ్, జ్యోతి బాపూలే, నారాయణగురు, పెరియార్ రామస్వామి, భాగ్యరెడ్డి వర్మ, అంబేద్కర్ ల గురించి విస్తృతంగా ప్రచారం జరిగింది. వారి రచనల న్నింటిని పునః ప్రచురించడమైంది. 1857 పోరాటంలో వీరాంగనలు పోషించిన పాత్రను కూడా ఈ సందర్భంగా వెలుగులోకి వచ్చింది. బుందేల్ఖండ్ లో రాణీ లక్ష్మీబాయికి మారుగా యుద్ధం

జిల్లాలకు బహుజన యోధుల పేర్లు పెట్టడం ద్వారా ఆ వర్గాల వారి ఆత్మగౌరవాన్ని ఇనుమడింపజేసింది. అప్పటి వరకూ ఆదరణ లేకుండా పోయిన మహాత్మ బుద్ధ, మహర్షి వాల్మీకీ, ఏకలవ్య, కబీర్ దాస్, అహల్యాబాయి హోల్కర్, ఛత్రపతి సాహూ మహారాజ్, జ్యోతి బాపూలే, నారాయణగురు, పెరియార్ రామస్వామి, భాగ్యరెడ్డి వర్మ, అంబేద్కర్ ల గురించి విస్తృతంగా ప్రచారం జరిగింది. వారి రచనల న్నింటిని పునః ప్రచురించడమైంది.

చేసిన బహుజన వనిత ఝల్కారీ బాయితో పాటుగా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో పాల్గొన్న బహుజన పులి బిడ్డలు ఉదాదేవి, మహావీరి దేవి, అవంతీబాయి లోధీ, పన్నాధాయిల చరిత్ర బిఎస్సీ అధికారంలో ఉన్నప్పుడే వెలుగు లోకి వచ్చాయి. బిఎస్సీ మొదట 1995 జూన్ లో అధికారంలోకి వచ్చింది. అప్పటికే మండల్ కమీషన్ అమలుకు వ్యతిరేకంగా అగ్రవర్ణాలు చేసిన అలజడిని నిరసిస్తూ దళిత, బహుజనులు ఒక్కటై ఉద్యమం చేసిండు. ఈ చైతన్యం తర్వాతి కాలంలో మాయావతి అధికారంలోకి రావడానికి తోడ్పడింది. 1984 నుంచి బిఎస్సీ ఉత్తరప్రదేశ్ రాజకీయా ల్లో చురుగ్గా పాల్గొన్నప్పటికీ అధికారం దక్కించుకోవడానికి ఒక ద శాబ్దం వేచి ఉండాల్సి వచ్చింది. ఈ మధ్య కాలంలో గ్రామస్థాయి నుంచి రాష్ట్ర స్థాయి వరకూ కవులు, రచయితలూ పాటలు, కవిత్వం, వ్యాసాలు, రచనల ద్వారా తామూ చరిత్రకెక్కడగిన వారమే అని ని రూపించుకున్నారు. ప్రతి తాలూకా కేంద్రం నుంచి ఉత్తరప్రదేశ్ లో దళితులకు సంబంధించిన చిన్న చిన్న

పత్రికలు ప్రచురితమయ్యాయి. ఇవన్నీ దళిత అస్తిత్వ ఉద్యమానికి ఊతమిచ్చాయి. ఇదే తర్వాతి కాలంలో అధికారం అందుకోవడానికి సోపానమయ్యాయి.

1995 నుంచీ మరీ ముఖ్యంగా 2005 నుంచీ దళిత చై తన్యం-స్ఫూర్తి, చరిత్రకు సంబంధించిన సా హిత్యం ఇబ్బడి ముబ్బడిగా వెలుగులోకి వస్తోం ది. పెద్ద ఎత్తున ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం లో పాల్గొన్న దళితుల గురించి రచనలు వెలు వడుతున్నాయి. ఇందులో భాగంగా ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో పాల్గొన్న రాణీ లక్ష్మీ బాయికి తోడ్పడింది ఝల్కారీబాయి. ఈమె బహుజన వనిత. ఇప్పటికీ తెలంగాణ మాదిరి గానే ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలని పోరాటం చేస్తు న్న

బుందేల్ఖండ్ లో జానపద గాయకులు ఆమె యశస్సును గానం చేస్తారు. మోహన్ దాస్ నెయిశ్రాయ్ ఆమెపై హిందీలో పుస్తకం అచ్చేశాడు. తెలుగులో కూడా ఆమె జీవిత చరిత్రను హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్ ఇటీవల ప్రచురించింది. ఉత్తరప్రదేశ్ కు చెందిన బద్రినారాయణ దళితుల ఔన్నత్యం, చరిత్రకు సంబంధించిన అనేక వ్యాసాలు, సోషల్ సైంటిస్ట్, ఇపిడబ్ల్యూ లాంటి ప్రసిద్ధిగాంచిన పత్రికల్లో వెలువరించాడు. ఇటీవలే దళితోద్యమ చరిత్రను వెలువరించాడు. 'విమెన్ హీరోస్ అండ్ దళిత అస్సర్షన్ ఇన్ నార్త్ ఇండియా - కల్చర్, ఐడెంటిటీ అండ్ పొలిటిక్స్' పేరిట బద్రినారాయణ పుస్తకాన్ని 2006లో వెలువరించాడు.

(మిగతా వచ్చే సంచికలో)

-సంగిశెట్టిశ్రీనివాస్,

మొబైల్: 98492 20321

మెయిల్: sangishettysrinivas@gmail.com

తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర పునర్నిర్మాణ ఉపయుక్త గ్రంథం 'తెలంగాణ సాహిత్య పీఠికలు'

ఒక కవి లేదా రచయిత రచించిన గ్రంథాన్ని అతని అంతరంగ ఆవిష్కరణ వేదికగా భావించవచ్చు. అందులో తన ఆలోచనలు, పరిశీలనలు, భావోద్వేగాలు, అనుభవాలు, ఊహలు, అంచనాలు అన్నీ వాస్తవికత, కాల్పనికతల సమ్మేళనంలో పాఠకులను పలకరిస్తాయి. వారి వారి సహృదయ స్థాయి భేదాలతో పలు పార్శ్వాల్లో కదిలిస్తాయి. కొన్ని సందర్భాల్లో రచయితకు పాఠకుడికి మధ్య పీఠిక వారధిగా పని చేస్తుంది. కవి హృదయాన్ని మరింత స్పష్టంగా పరిచయం చేస్తూ గ్రంథాన్ని ఏ విధంగా అర్థం చేసుకోవాలనే విషయాన్ని సానుకూలంగా తెలుపుతుంది. పాఠకుడికి గ్రంథాన్ని చదవాలనే వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుంది. మహాప్రస్థానానికి చలం ఇచ్చిన 'యోగ్యతా పత్రం' స్థాయిలో కాకపోయినా ఆయా పుస్తకాల స్థాయిని బట్టి ఒక యోగ్యతను అందించే ప్రయత్నం చేస్తారు పీఠికా కర్త. అటువంటి ప్రయత్నమే చేశారు డా. బన్న అయిలయ్య. 2002 నుండి 2016 వరకు అంటే పదునాల్గు సంవత్సరాలలో 77 పుస్తకాలకు రాసిన పీఠికలన్నింటిని కలిపి 'తెలంగాణ సాహిత్య పీఠికలు'గా అందించారు. తెలంగాణ నుంచి వచ్చిన ప్రసిద్ధ రచయితలతో పాటు వర్ధమాన కవులు, పరిశోధకులకు సంబంధించిన గ్రంథాలపై విలువైన పీఠికలను అందించారు. వీటిని వచన కవిత, పద్య కవిత, గేయ కవిత, కథ, నాటికలు, వ్యాస సంకలనాలు, పరిశోధనా గ్రంథాలు అనే ఆరు విభాగాలుగా చేయడం కూడా మంచి ఆలోచన. తెలంగాణలో వచ్చిన విస్తృత సాహిత్య చైతన్యం, ప్రక్రియా వైవిధ్యం అవగతమవుతుంది.

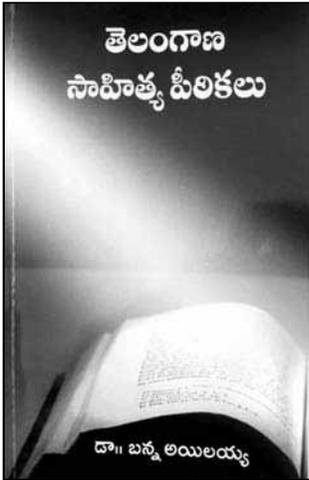
ఆచార్య బన్న అయిలయ్య కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయంలో ఉత్తమ అధ్యాపకులుగా, నిరంతర అధ్యయనశీలిగా పరిశోధకుడుగా, సమర్థవంతమైన పాలనాదక్షులుగా పేరు పొందారు. తనదైన మృదు స్వభావంతో, సమన్వయ దృక్పథంతో సాహిత్య, సామాజిక ఉద్యమాలలో ముందుండి తన ముద్రను వేసినవారు. ఒక గ్రంథం రచయితను లోకానికి పరిచయం చేస్తుంది. పీఠికాకర్త గ్రంథం లోపలి ప్రపంచాన్ని పరిచయం చేస్తాడు. బన్న అయిలయ్య గారు గ్రంథ భావావరణంలోకి ప్రవేశించి రచన తాత్వికతతో పాటు అందులోని గుణదోష

విషయాలను సునిశితంగా విశ్లేషించి చూపగల నైపుణ్యవంతులు. ఈ సాహిత్య పీఠికలు గ్రంథం చదివితే ఈ విషయం స్పష్టంగా నిరూపితమవుతుంది.

అధ్యాపకులు అన్ని పాఠ్యాంశాలను బోధించినట్లుగానే అయిలయ్యగారు పలు రకాల ప్రక్రియలపై వచ్చిన గ్రంథాలను క్షుణ్ణంగా పఠించి గ్రంథసారాన్ని, అంతస్సూత్రంగా ఉన్న కీలకమైన అంశాలన్నింటిని ఈ పీఠికల్లో చర్చించారు. సుప్రసిద్ధ రచయితలు బి.ఎస్. రాములు, నవీన్, కూరెళ్ళ విరలాచార్య గ్రంథాలపై వచ్చిన పరిశోధనలు నుండి వర్ధమాన కవులు, రచయితలు గ్రంథాల వరకు రాసిన పీఠికలు ఇందులో ఉండడం విశేషం. ప్రతి వ్యాసం చివర గ్రంథం పేరు, రచయిత పేరు ప్రచురణ లేదా ముందుమాట రాసిన తేదీని పొందుపరచడం మంచి ఆలోచన. అంతేకాదు పుస్తకం చివర అనుబంధంగా ప్రక్రియాపరంగా పుస్తకాల వివరాలన్నింటిని ఒక పట్టిక రూపంలో ఇవ్వడంలో వ్యాసకర్త పరిశోధనా నిబద్ధత, ఏ పన్నెనా శ్రద్ధగా, సమగ్రంగా చేయాలనే వారి తపన అర్థమవుతుంది.

ఒక గ్రంథానికి ముందుమాట రాయడం మంటే మామూలు కవి పరిచయమో, టీకా తాత్పర్యం చెప్పడమో, పరిధులు దాటిన ప్రశంస చేయడమో, లేదా తన పాండిత్య ప్రదర్శనకు వేదికగా మలచుకోవడమో కాదు. గ్రంథం కంటే

పీఠిక, సంక్షిప్తంగా, భారంగా మారకూడదు. అయిలయ్య గారికి ఈ విషయాల పట్ల ఔచిత్యవంతమయిన అవగాహన ఉంది. ఎక్కడా అతిశయోక్తుల దారిలోకి వెళ్ళకుండా, గ్రంథ పరిధిలోనే రచనాతత్వాన్ని ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం చేశారు. సమకాలీన సందర్భంలో ఆ పుస్తకానికన్న ప్రాధాన్యతను, స్థానాన్ని వివరించారు. 'తెలంగాణ సాహిత్య పీఠికలు' పేరుకు తగినట్లుగానే ఇందులోని పుస్తకాలన్ని తెలంగాణ సంస్కృతి, ఇతివృత్తం, భాష, రాజకీయాలు, సామాజిక అంశాలు, ఉద్యమ నేపథ్యంలోనే నడిచాయి. ఇలాంటి పుస్తకాలకు ముందుమాటలు రాస్తున్నప్పుడు అనేక పునరుక్తులు దొర్లే ప్రమాదముంటుంది. అయిలయ్యగారు అలాంటి పునరుక్తుల దోషమంటకుండా తెలంగాణపరమైన విషయాలను జాగ్రత్తగా ప్రస్తావించారు. ఈ పీఠికల్లో గ్రంథ గురించే



గాక తెలంగాణకు సంబంధించిన అనేక విషయాలను, పలు కోణాల్లో వివరించారు. ఆ విధంగా ఈ పీఠికల సంపుటి తెలంగాణ సాహిత్య సాంస్కృతిక అంశాల మినీ సర్వస్వంగాను అనిపిస్తుంది.

ఈ గ్రంథంలో అనేక ఎం.ఫిల్ పరిశోధనా గ్రంథాలకు రాసిన విలువైన పీఠికలున్నాయి. అనేక ఎం.ఫిల్. పి.హెచ్.డి. సిద్ధాంత వ్యాసాలకు పర్యవేక్షకులుగా ఉన్న అయిలయ్య గారు ఈ పీఠికల్లో కూడా తన పరిశోధనా అనుభవాన్ని, సిద్ధాంత గ్రంథ పరిశీలనా నివేదికా స్థాయిలను దాటి ఉత్తమమైన విశ్లేషణ చేశారు. కథ, కవిత్వం, గ్రంథాలను ప్రస్తావిస్తున్నప్పుడు కొత్త నిర్వచనాలు, విలువైన విశ్లేషణాత్మక వ్యాఖ్యలు, ప్రతిపాదనలు ప్రకటించారు. వి.ఆర్. శర్మ ఎం.ఫిల్. సిద్ధాంత వ్యాసం “సాహు జీవితం, రచనలు - పరిశీలన” పీఠికలో సాహు వంటి విప్లవ రచయిత జీవితాన్ని, రచనల్ని విడివిడిగా అర్థం చేసుకోలేమనే విషయాన్ని చెప్పతూ వస్తు శిల్పాలు ప్రజల జీవితాల నుండి గ్రహించినప్పుడే ఉత్తమమైన రచన వెలువడుతుందని తెలుపుతారు. ఈ అంశాన్ని పరిశోధకుడు ఏ విధంగా అంచనా వేసాడనేది గుర్తించారు. మరోచోట జరుపుల రమేష్ ‘అడవిలో వెన్నెల’ సిద్ధాంత వ్యాస పీఠికలో “ఈ గిరిజన కథల్ని శిల్పపరమైనవి కావు అని కొట్టి వేస్తే గిరిజన జీవితాలనే విస్మరించిన వారమవుతాం.” అని వివేచనాత్మక వ్యాఖ్యను, ప్రశ్నలను సంధిస్తారు.

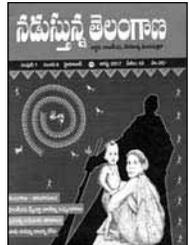
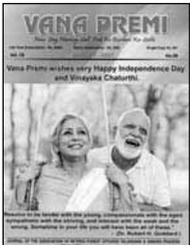
విరలేశ్వర శతకం - పరిశీలన సిద్ధాంత వ్యాస పీఠికలో తెలుగు శతక ప్రక్రియను గురించి చేసిన పరిశీలనలు గమనించదగ్గవి. “తెలుగు శతక ప్రక్రియకు పుట్టిల్లు తెలంగాణమే. కన్నడ భాషలో వెలువడిన శతక ప్రక్రియ తెలుగు శతకాలకు మార్గదర్శకమైంది. అంతకు ముందే నన్నయ మహాభారతంలో దీనికి ఆనవాలున్నాయి. కన్నడ తెలుగు భాషలకంటే ముందే సంస్కృతంలో శతకాలు రాసిన వారున్నా అదొక ప్రక్రియగా గుర్తించడానికి అలంకారికులు నిరాకరించారు. దాన్ని అల్ప కావ్యమని, అనిబద్ధ కావ్యమని చులకన చేశారు. ఈ అభిప్రాయం

తెలుగు శతకాలపైన కూడా ఉంది. వేమనలాంటి సామాజిక కవినీ మనం యుగకర్తగా భావించే వీరేశలింగం గారు తన ‘తెలుగు కవుల చరిత్ర’లో స్థానం కల్పించకపోవడంలోని ఆంతర్యమిదే” అని లోతైన పరిశీలనతో సహేతుకమైన నిరూపణలు చూపించే వాదనలు ఆలోచనల్లో పడవేస్తాయి. ఆయా సందర్భాలకునుగుణంగా సాహిత్య చరిత్ర, విమర్శలోకి కొత్త విషయాలను చేర్చే ప్రయత్నం చేశారు. వర్ధమాన కవులు, రచయితలు, పరిశోధకులకు ఈ పీఠికలు ఉత్సాహాన్ని, ప్రోత్సాహాన్ని అందిస్తాయి. అంతేగాకుండా మరిన్ని రచనలు చేయడానికి కావలసిన స్ఫూర్తిని కలిగించేటట్లుగా అయిలయ్యగారు ఆదర్శవంతమైన పీఠికాకారుడిగాను నిలబడినారు. ఈ సాహిత్య పీఠికల గ్రంథానికి ప్రసిద్ధ రచయిత, సామాజిక తత్వవేత్త, బి.సి. కమీషన్ చైర్మన్ రాసిన పీఠిక అయిలయ్య గారి సమగ్ర వ్యక్తిత్వం, సృజన శక్తిని ఆవిష్కరిస్తుంది. ఈ పీఠికల గ్రంథానికి ఔచిత్యవంతమయిన పీఠికగా అనిపిస్తుంది. కీ.శే. బన్న కనకలక్ష్మి అమ్మగారికి అంకితమిచ్చిన ఈ గ్రంథం తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర పునర్నిర్మాణంలో ఒక అమూల్యమైన ఉపయుక్త గ్రంథంగా మార్గదర్శకంగా ఉపయోగపడుతుంది.

- గ్రంథం పేరు : ‘తెలంగాణ సాహిత్య పీఠికలు’
- రచయిత : డా॥ బన్న అయిలయ్య
- పేజీలు : 296
- వెల : 200
- ప్రథమ ముద్రణ : 2016
- చిరునామా : నానీ ప్రచురణలు
- శ్రీమతి కె. విజయ, ఎం.ఎ., బి.ఎడ్.
- 2-7-1261/1, ‘రాజగృహం’
- విజయ్ పాల్ కాలనీ,
- హన్మకొండ-506370
- ఫోన్ : 0870-2456001



పత్రికలు - పరిచయం:

| | | | |
|---|---|--|--|
| <p>తెలంగాణ ప్రధాన సంపాదకులు : అక్షక రామ్మోహన్</p>  <p>ఫోన్: 040-23310098</p> | <p>గమనిక: ఈ శీర్షికలను ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు, ప్రత్యేక సంఘాలకు వివరాలను మాకు తెలియ జేయగలరు.</p> <p>తూర్పు కనుమలు సంపాదకులు : ఎన్వీ కో-ఆర్డినేటర్</p>  <p>ఫోన్: 040-23180120</p> | <p>నడుస్తున్న తెలంగాణ ప్రధాన సంపాదకులు : ప్రొ॥ అడపా సత్యనారాయణ</p>  <p>ఫోన్: 9290745490</p> | <p>వన ప్రేమి సంపాదకులు : ఖమర్ మహమ్మద్ ఖాన్</p>  <p>ఫోన్: 040-40205831</p> |
|---|---|--|--|

పుస్తకం



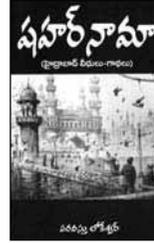
పరిణత కవయిత్రి శిలాలోలిత
 రచన: సౌభాగ్య
 వెల: రూ. 80
 ప్రతులకు: 1-7-9/1/3, స్ట్రీట్ నం.17,
 చైతన్యపురి, హైదరాబాద్-60.
 ఫోన్: 9391338676



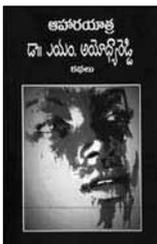
సైన్స్ ఎందుకు రాస్తున్నాం?
 సంపాదకులు: డాక్టర్ నాగసూరి వేణుగోపాల్,
 జి.మాల్యాద్రి
 వెల: రూ.120
 ప్రతులకు: విజ్ఞాన ప్రచురణలు, ప్రజా సైన్స్ వేదిక,
 జి.మాల్యాద్రి, 162, విజయలక్ష్మీ నగర్,
 నెల్లూరు-524004. ఫోన్: 9440503061



బౌద్ధ దర్శన శిఖరం
 నేలకొండపల్లి మహా స్తూపం
 రచన: జీవన్
 వెల: రూ. 80/-
 ప్రతులకు: 7-10-220, శ్రీరామ్ హిల్స్, బోనకల్
 రోడ్, ఖమ్మం-507 003. సెల్: 9059881131



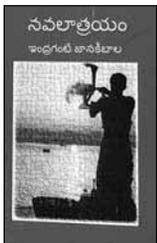
షహర్ నామా
 (హైదరాబాద్ వీధులు - గాథలు)
 రచన: పరవస్తు లోకేశ్వర్
 వెల: రూ.110/-
 ప్రచురణ: గాంధీ ప్రచురణలు
 ప్రతులకు: రచయిత ఫోన్: 9160680847.
 మరియు ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో



ఆహారయాత్ర (కథలు)
 రచన: డా.ఎయం. అయోధ్యారెడ్డి
 వెల: రూ.100/-
 ప్రచురణ: మంజీరా రచయితల సంఘం
 ప్రతులకు: నవదోయ మరియు నవచేతన
 పుస్తక కేంద్రాలలో



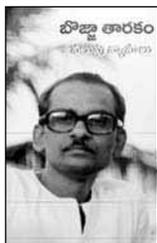
రెండు జ్ఞాపకాలు (కవిత్యం)
 రచన: సూరారం శంకర్
 వెల: రూ.200/-
 ప్రతులకు: విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్,
 నవోదయ బుక్ హౌస్
 మరియు దిశ పబ్లికేషన్స్



నవలాత్రయం (స్త్రీల వికాస గాథలు)
 రచన: ఇంద్రగంబీ జానకీబాల
 వెల: రూ. 150
 ప్రచురణ: అనల్ప ప్రచురణలు, 104, సాహితీ
 రెసిడెన్సీ, జి.కె.కాలనీ, సైనిక్ పురి, సికింద్రాబాద్
 ఫోన్: 9848078079



బోనం బువ్వ (తెలంగాణ అస్తిత్వ కవిత్యం)
 రచన: డా॥ డాశరథుల నర్సయ్య
 వెల: రూ.150/-
 ప్రచురణ: నైశమి ప్రచురణలు
 ప్రతులకు: ప్లాట్ నెం.22, హస్తినాపురం సౌత్,
 హైదరాబాద్. ఫోన్: 9390919100.
 మరియు నవదోయ పుస్తక కేంద్రాల్లో.



బొజ్జా తారకం (నలుపు వ్యాసాలు)
 రచన: బొజ్జా తారకం
 వెల: రూ. 200
 ప్రచురణ: బొజ్జాతారకం ట్రస్ట్, హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్
 ప్రతులకు: ప్లాట్ నెం.85, బాలాజీ నగర్,
 గుడిమల్కాపూర్, హైదరాబాద్-06.
 ఫోన్: 040-23521849



పరోపకారార్థం (కథలు)
 రచన: పంజాల జగన్నాథం
 వెల: రూ.100
 ప్రతులకు: 7-2-92, మంకమ్మతోట,
 కలీంనగర్,
 సెల్: 9948531985

మీ అభిప్రాయాలకు, రచనలకు ఆహ్వానం

పత్రికలో వెలువడుతున్న రచనలపై మీ అభిప్రాయాలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. పత్రిక అభివృద్ధికి తీసుకోవలసిన చర్యలపై మీ సలహాలు, సూచనలు కోరుతున్నాం. మీ అభిప్రాయాలు, సలహాలు, సూచనలు, రచనలు పంపించాల్సిన చిరునామా



TELANGANA
 RESOURCE CENTRE
 DECCAN LAND

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Fax: 040-27635644; Mobile: 9030626288; deccanlandindia@gmail.comకు కూడా మీ రచనలను, లేఖలను ఇ-మెయిల్ చేయవచ్చు.



Photographer:
G.BHARATHBHUSHAN

ఫాటోగ్రఫీ అనగానే గుర్తుకొచ్చే వారిలో భరత్ భూషణ్ ఒకరు. సుమారు మూడు దశాబ్దాలుగా ఆయన ఫాటో జర్నలిస్టుగా, ఆర్టిస్టుగా కొనసాగున్నారు. సంస్కృతి, ప్రజలు తదితర విభాగాల్లో ఆయన విస్తృతంగా పని చేశారు. మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించి.

ప్రత్యేక కథనం లోపలి పేజీల్లో



MNR Education & Health SINCE - 1974

- Academic Colleges**
 - Junior Colleges
 - Degree Colleges
 - P.G. Colleges
- Professional Colleges**
 - M.Ed., B.Ed. & D.Ed. Colleges
 - Engineering College
- Medical Education**
 - Medical College
 - Dental College
 - Homeopathic College
 - Physiotherapy College
 - Nursing College
 - Pharmacy College
- Hospitals**
 - Super Speciality Hospitals
 - Dental Hospital
 - Homoeopathy Hospital
 - poly Clinics
- Skill Development**
 - Teach-Trillion Director
 - MNR T.S.O.I
 - MNR PPTC
- Magazines**
 - Infocus - Print magazine
 - l-Mantra e-magazine
- Companies**
 - MNR R.C (P) Ltd.
 - MNR Educational Council
 - MNR Health Care (P) Ltd.
 - MNR Investment Ltd.
 - Teach-Trillion DMCC
 - Research & Innovations
- Schools**
 - CBSE High Schools
 - State Board High Schools
 - International Schools

MNR EDUCATIONAL TRUST

2-23 B / 350, Bhagyanagar (Phase III), Near HMT Hills Colony, Opp : JNTU, Kukatpally,
Hyderabad – 500 085, AP, India. Ph : +91-40 - 23890835, 23899795, Fax : +91-40 -23897380 .
E-mail : info@mrindia.org Website: www.mnrindia.org